

GERVĖČIU

PASAKOS

GERVĖČIŲ PASAKOS

Parengė
ADELĖ SESELSKYTĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997

UDK 398:882(476)-3

Ge 382

Redagavo
ALOYZAS VIDUGIRIS

Melodijas parengė
ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Dailininkė
RAMUNĖ VĒLIUVIENĖ

Leidinių parėmė
Valstybinė lietuvių kalbos komisija prie Lietuvos Respublikos Seimo
pagal Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos vartojimo ir
ugdymo 1996–2005 metų programą

© Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997
© Ramunė Vėliuvienė, 1997

ISBN 9986-513-21-9

Skiriama NORBERTO VĒLIAUS
šviesiam atminimui

T U R I N Y S

Pratarmė	13
Svarbesni Gervėčių tautosakos tekstų ypatumai ir redagavimo principai	17
Šis tas iš Gervėčių apylinkės istorijos	20

G I R I O S

[Ivadas]	25
----------------	----

M A R I J A K U C K I E N Ė

1. Apie Žulviną	42
2. [Apie žėba-žmoną]	45
3. [Apie diedo dukrą ir pamotės dukrą pirty]	49
4. [Pamotės dukterys ir sirata]	52
5. [Apie siratėlę, kur pas velnią tarnavo]	55
6. Apie Joniuką	62
7. [Trys broliai, žvėrys ir senė]*	68
8. Apie durnių	74
9. Apie Kumžutą	78
10. Kaip žmogus ėjo vargo ieškoti	81
11. [Kap dieras ir meška tarėsi ropes sėti]	84
12. Apie kiaulą	88
13. Apie veršeli	91
14. [Paū]	95

L I U D V I K A K U C K I E N Ė

15. Nykštukas	98
16. [Meškos trobelė]	99
17. [Diedo gaidys]	102
18. Apie gaidelį ir vištelį	102
19. Apie oželį	103

V A L E R I J A P E T R I K I E N Ė

20. Apie undeninį karalių	107
21. [Apie valdovą ir jo dukterį]*	112
22. Kap až šunio merga nutekėjo	116
23. [Kvailys brolis ir velnias]*	118

24. [Apie tris brolius]	121
25. [Apie našlaitę, pamotę ir tris jos dukteris]	123
26. [Apie našlaitę ir tris žuvelės]	127
27. Pė saptynis berniokus.	129
28. [Apie tris seseles ir brolelį]	130
29. [Apie tris dukteris ir vilkalotą]	132
30. Pė ožį	133
31. Pė meškos kumpį	138
32. [Kaip kiaulė su paršiukais ėjo žirniauti]	139
33. Pė katinėlį su gaideliu	141
34. Pė gaidelį ir vištelę	143

O N A P E T R I K I E N Ė

35. Žulvinas	144
36. [Meškos trobelė]	147
37. Apie karveį	153
38. Žusiekos gulbiekos	159
39. [Dainuojantis smuikelis]*	161
40. [Agnieškėlė]	164
41. Apie durnius	167
42. Kap bernas velnius pamušė	169
43. Pė ožkelį ir tris ožiukus	172
44. Apie ožį melagį	175

V A L D A S P A N A V A S

45. Apie bulkutę	179
------------------------	-----

A L B I N A S P E T R I K A S

46. [Apie raganos smertį]	182
---------------------------------	-----

M A R I J A Š E M I E N Ė

47. [Apie našlaitėlę]	185
48. [Apie diedo girnas ir gaidelį]	187
49. [Apie meškos šlaunį]	189
50. [Dūda dūda]*	190

J U L I U S R A V A I T I S

51. Sauka ir Margarota	191
52. Pupyte ir Žirniukas	192
53. Ne velnias, tai boba	194
54. [Kaip durnius verši pardavė]	196
55. [Žmogus, kuris nė kokios bėdos neturėjo]	198
56. [Puiki merga]	200
57. Kap žmogus norėjo būt bavotas	201
58. [Kūma]	202
59. [Kaip senis arklį išsimainė]	203
60. Žmogus kaip su medum valgė	205
61. [Kokanas ir vilkas]	205
62. Meškos šlaunis	206

P A U L I N A L U K Š I E N Ė

63. [Apie odiną]	207
64. [Apie pupą]	209

ANTANINA LUKAITIENĖ	
65. [Apie kukelaitį]	211
MARIJA LUKŠIENĖ	
66. [Kiaulė ir dešimt paršelių]	212
67. [Kaip seniai meškos šlaunį virė]	213
ROMAS LUKŠA	
68. [Apie lapę ir vilką]	214
GENĖ LUKŠIENĖ	
69. Vilkas ir penkios avelės	215
70. [Jėzus Kristus]	216
JOHANA LUKŠIENĖ	
71. [Vilkas ir žmogus]	221
IPOLITAS KARMAZA	
72. [Apie senelį „raštininką“]	222
MARIJA KARMAZIENĖ	
73. [Ivonėlis]	223
74. Giedanti liepelė	226
75. Kap buvo dziedas su bobu	228
76. [Meškos koja]*	229
ANTANAS MAŽEIKA	
77. [Kaip Klimka poną apgavo]	232
JULIUS VALEIKA	
78. [Trys dukrelės ir vienas sūnelis]*	234
JONAS LUKAITIS	
79. [Dūda dūda, kur eini?]*	237
ADELĖ LAURINAVIČIENĖ	
80. Dziedas ir velnias	238
MOTIEJUS LAURINAVIČIUS	
81. [Žmogus ir žmogžudys Leabelis]*	240
ANTANINA MAŽEIKIENĖ	
82. Apie gaidelį ir vištelę	242
MICIŪNAI	
[Įvadas]	243
JURGIS MEŠKYS	
83. Lapė ir šunys	255
84. Drąsus kiškiukas	256
85. Apie ožkytę ir ožiukus	257
86. Apie gaidelį ir katinėlį	258
87. Gaidžiukas ir vištaitė	260
88. [Žmogeli žmogeli, ką gi tu darai?]*	261
89. [Kaip buvau mažas, bet nebuvo dar gimęs]*	261
90. Našlaitėlė	263
91. Meškos trobelė	264

92. Brolis ir sesuo	268
93. Aleniūtė ir Jonelis	269
94. Devyni broliai juodvarniai	271
95. Meškiukas	274
96. Juonėlis	280
97. Čiūžukėlis	282
98. Gyvulių kalba	282
99. Pupa	283
100. Apie žuvininką	284
101. Sugundytas vienuolis	288
102. Sugautas „velnias“	288
103. Doktorius ir znokorius	289
104. Karaliaus mįslys	290
105. Apie kalvį	292

EUGENIJUS MEŠKYS

106. Ožukai ir vilkas	296
---------------------------------	-----

VLADAS JANKAVIČIUS

107. Devyniagalvis	297
108. Trys broliai	298

ALEKSANDRAS GLAUDELIS

109. Lapė	302
110. Gyvulių pirkia	302
111. Žiemos uogos	304

KAROLINA SISIENĖ

112. Pupa	307
113. Gaidelis ir vištelė	307
114. Bylys	308

PETRAS AUGULIS

115. Velniui pažadėta karalaitė	309
116. Boba kaule	314
117. Smertis kūma	317

JONAS SKERLA

118. Lapė ir vilkas	318
-------------------------------	-----

RIMDŽIŪNAI

[Įvadas]	321
--------------------	-----

MYKOLAS TREPŠYS

119. [Katinėlis ir gaidelis]*	334
120. Vilko dainavimas	336
121. [Pjauta pjauta nepapjauta]*	338
122. Giriamas ir peikiamas šaltis	339
123. Šv. Mikalojus ir šv. Kuzijonas žemėje	340
124. Velnias ir degtinė	341
125. [Velnias skolino pinigų]	343
126. Velnias supykdo porą	344
127. [Du sūnūs protingi, trečias kvailelis]*	346

GENĖ TREPŠIENĖ	
128. [Mergaitė ir šaltis]*	351
ONA SEČINSKIENĖ	
129. Du broliai dvyniai milžinai	353
ANELE VAIČIULIENĖ	
130. Devyniabrolė	357
131. Karvė verpėja	358
132. [Dainuojantis smuikelis]*	361
BALYS PADELIS	
133. [Vilkas, lapė ir žaselės]*	364
134. Elgeta, Dievas ir mirtis	364
URŠULĖ AUGULIENĖ	
135. Žvėrys sode	367
136. Pupa dangun	367
GENĖ POKŠTIENĖ	
137. Trys broliai	369
ANTANINA ALEKNAITĖ	
138. [Karalius ir piemenukas]*	371
KNYSTUŠKĖS. MILCĖJOS. PETRIKAI	
[Ivadas]	372
KNYSTUŠKĖS	
STASYS ŠEIMYS	
139. [Vienuolika sūnų, dvyliktoji dukrelė]	386
140. [Du riešutėliu]	390
141. [Devyniagalvis]	397
142. [Raganos namai]	399
143. [Kvailys Jonas ir kumelaitė]	401
144. [Nepaprasta paukštė]	405
145. Ivonėlis	409
146. [Mergelė uogelė]	412
147. [Pupelė]	414
148. [Šuo ir vilkas]	416
149. Gaidelis ir vištelė	418
150. Apie kanapėlių	419
MICHALINA JURKOITIENĖ	
151. [Trys arkliai]	421
152. [Devyniagalvis]	423
153. [Kvailys ir velnias]*	424
154. [Ožkelė ir jos vaikeliai]	425
BRONĖ MARCINKEVIČIENĖ	
155. [Žmogeli žmogeli]*	427
KAZIMIERA BUCKIENĖ	
156. [Mergelė miške]	428
ROZALIJA ŠEMIENĖ	
157. [Byly byly]	432

MILCĖJOS

JONAS PETRIKAS

158. [Žiulvinas] 434
 159. [Jonelis] 439
 160. Užkeikta duktė 442

PETRIKAI

JANINA PETRIKIENĖ

161. [Išaugis ir be Dievo] 445

STASYS REKETYS

162. [Kalvis ir trys šv. Petro dovanos]* 446

GALČIŪNAI. PELEGRINDA.

KŪDIŠKĖS

- [Įvadas] 449

GALČIŪNAI

GENĖ RINKEVIČIENĖ

163. [Bandelė] 458
 164. [Ožys neina iš avižų] 461
 165. [Šuniukas ieško draugo] 463
 166. [Kiškelio namelis] 464

JULĖ SAVICKIENĖ

167. Apie katinėlį ir gaidelį 466

URŠULĖ LUKAITIENĖ

168. [Meškos vilnos] 468

ONA KALĖDIENĖ

169. [Ožkelė ir ožiukai] 469

PAULINA MOCKIENĖ

170. Senelis su žarijomis 471

ANTANAS SUBATKEVIČIUS

171. [Katinas ir pelėda] 473

PELEGRINDA

PATEIKĖJAS NEŽINOMAS

172. [Ūkininkas ir žydas]* 474

KŪDIŠKĖS

POVILAS MAŽEIKA

173. [Buvo buvo trys sasulės] 476
 174. Apie vilką ir lapį 477
 175. Kap dziedulis vilkų margino 479
 176. [Apie Petrą Didįjį] 480
 177. [Žliba mergelė]* 482

MOCKOS. GĖLIŪNAI.

GAIGALIAI. ZAVELCAI

- [Įvadas] 483

MOCKOS

ALINA MOCKIENĖ

178. [Kaip aš maža buvau]* 488

179. Kaip vilkas duonos prašė. 490

ELŽBIETA RAMIENĖ

180. Vilkas paėdė aveles. 492

PETRONĖLĖ RAMIENĖ

181. [Žmogul žmogul]* 494

ADELĖ RAMIENĖ

182. Apie auksinę žuvelę 495

FILOMENA RAMIENĖ

183. Apie veršiuką ir vilką 496

GĖLIŪNAI

KAZIMIERA MLINKAUSKIENĖ

184. [Čiau riau riau...] 498

185. Apie vokelaitį. 500

186. Trys broliai 502

ADELĖ KARMAZIENĖ

187. Pamotė 505

PATEIKEJAS NEŽINOMAS

188. [Saulės rūbai] 507

GAIGALIAI

EMILIJA PUIŠIENĖ

189. Močeką ir našlaitė 510

ZAVELCAI

MARIJA MICHNO

190. [Žilvis-vėžys]* 512

GERVĖČIAI

[Įvadas] 513

STASĖ BUTVILIENĖ

191. Krišutė 522

192. Pavogtas broliukas 524

193. Ožkelė 526

MARIJA RAMIENĖ

194. Pupa. 527

Paaškinimai 528

Žanrinė skelbiamų kūrybių rodyklė 548

Pateikėjų rodyklė 549

Užrašytojų rodyklė 550

Žodynėlis 551

Santrumpos 562

Gervėčiai Folktales. Summary. 563

T AUTOSAKOS IR KALBOS MOKSLUI YRA SVARBŪS UŽRAŠYTI ĮVAIRIŲ VIETŲ ŽODŽIO MENO KŪRINIAI. Daugelio pasaulio šalių mokslininkai nuo seno tiria sritinius liaudies kūrybos ypatumus, leidžia tuos ypatumus atskleidžiančius mokslinius rinkinius. Lietuvių tautosakininkai jau yra paskelbę žymesniųjų XIX a. pabaigos – XX a. pradžios tautosakos rinkėjų sukauptų kūrinių iš atskirų Lietuvos etnografinių regionų.

XX a. stebuklu laikytinas faktas, kada apie 1970 m. Baltarusijos „lietuvių saloj“ buvo atrasti unikalūs lietuvių tautosakos lobiai, sužinota, jog dar gyva pasakų tradicija. Kai daugelyje Europos tautų seniai iš knygų pasakos skaitomos, čia seneliai ir tėvai jas gyvu žodžiu tebesekė. Apstulbino užrašytų kūrinių gausa. Tie turtai iškalbingi įvairiais atžvilgiais. Jie atspindi vietos žmonių gyvenimą ir dvasines galias, tai ypatingos lietuvių gyvenamos erdvės meninis palikimas, vertingas visai lietuvių liaudies kultūrai. O kaip buvo aptiktas šitas stebuklas? XX a. septintajame dešimtmetyje Lietuvių kalbos ir literatūros institutas ėmė labiau kaupti Lietuvos pakraščių tautosaką. Buvo surengtos mokslinės ekspedicijos į vietas, kurios ribojasi su buvusia Vokietija, Lenkija, Latvija, o vėliau – ir Baltarusija. Netrukus kraštotyros sąjūdis, įgijęs naujas organizacines formas, itin susidomėjo tomis Lietuvos vietovėmis, kurių gyventojai buvo daugiakalbiai, veikiami ne vienos tautos kultūros ir tradicijų. Pradėtos rengti kompleksinės ekspedicijos į Lietuvos ir Baltarusijos paribius – Zervynas, Ignaliną, Dieveniškės, Rimšę, Gaidę. Paskelbtuose ekspedicijų medžiagos leidiniuose randame ir po pluoštelį tų vietovių tautosakos. Folkloristams ypač rūpėjo bent kiek užpildyti liaudies kūrybos rinkimo spragas, aplankyti vietas, kur mažai tebuvo užrašyta tautosakos. Viena tokių – Baltarusijos teritorijoje esanti lietuviška sala – Gervėčių apylinkė, taip pat kitos mišrios apylinkės, kurių kaimuose nuo seno gyveno ir tebegyvena lietuviai. XX a. pradžioje išsisiūbavusiam lietuvių tautosakos rinkimo judėjimui svietimos valdžios visaip trukdė pasiekti Gervėčius. Lietuvių mokslo draugijos fonduose iš tarpukario išlikę tik penki nedidelės apimties (sąsiuvinio formato) tautosakos rinkiniai, sudaryti Vlodo Drėmos

1926 m. Pelegrindos k. (LMD I 841), Broniaus Kuckos 1927 m. Girių ir Pelegrindos k. (LMD I 610), Vinco Kuolaičio 1935 m. ir 1936 m. Gėliūnų k. (LMD I 997; LTR 950), taip pat Juozo Aidulio 1939 m. Gėliūnų, Girių, Mockų k. (LTR 2447). V. Drėmos rinkinyje iš 14 užrašytų kūrinių yra 2 pasakos, B. Kuckos iš 4 – 2, V. Kuolaičio pirmajame rinkinyje iš 57 kūrinių – 4, antrajame iš 7 – 4, o J. Aidulio iš 159 tik 5 pasakos. Vos viena šių pasakų (V. Kuolaičio užrašytoji „Saulės, mėnesio ir žvaigždžių rūbai“) paskelbta leidinyje „Vilniaus krašto lietuvių tautosaka“ (*Tautosakos darbai*, Kaunas, 1938, [T. 4], nr. 527). Gervėčių apylinkės 4 pasakas dar randame estų filologo Peterio Aruma (*Peter Arumaa*) knygoje „Litauische mundartliche Texte aus der Wilnaer Gegend“ (Dorpat, 1930). Joje spausdinami Vilniaus krašto (Gervėčių, Dieveniškų, Lazūnų, Zietelos apylinkių) lietuvių tarminiai tekstai – iš viso 31 liaudies kūrinys, tarp jų 13 pasakų.

1970 m. birželio 1–14 d. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas kartu su Baltarusijos menotyro, etnografijos ir folkloro institutu surengė tautosakos ekspediciją į Gervėčių apylinkę Baltarusijoje (Gardino sr. Astravo rj.). Ekspedicijai vadovavo Norbertas Vėlius, dalyvavo žinomi tautosakininkai (Kostas Aleksynas, Kazys Grigas, Pranė Jokimaitienė, Bronė Kerbelytė, Elena Mažulienė, Leonardas Sauka, Lija Solovej, Michailas Šuškevičius), Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai, aspirantai, dėstytojai, nemaža kitų rinkėjų iš įvairių institutų ir įstaigų (Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, Viktorija Dajotyte, Aldona Dzetaveckaitė, Alfonsas Juška, Kęstutis Labanauskas, Stanislava Matulaitytė, Dalia Šilainytė, Regina Šliogerytė, Jonas Trinkūnas, Rima Žemaitienė). Ekspedicijos dalyviai daugiausia dirbo Gervėčiuose, Galčiūnų, Gėliūnų, Girių, Gudinykų, Knystuškių, Miciūnų, Mockų, Pelegrindos, Rimdžiūnų kaimuose, kur didesnę gyventojų dalį sudarė lietuviai. Aplankyti ir kiti Gervėčių apylinkės kaimai. Tada po vieną kitą lietuvių šeimą gyveno beveik visuose Astravo rajono kaimuose, taip pat Astravo mieste. Tačiau daugelis jų buvo atsikėlę ten gyventi iš Gervėčių apylinkės. Rinkėjai fiksavo visą tų kaimų gyventojų dar prisimenamą tautosaką. Pateikėjų buvo daugiau kaip 250. Jauniausiam – 6, vyriausiam – per 90 metų. Užrašyta 4386 įvairių lietuvių tautosakos žanrų kūriniai, sudaryta 13 stambių tautosakos rinkinių (LTR 4151–4162, 4235), kuriuose yra 419 pasakų.

Savotiška tos ekspedicijos tąsa buvo tų pačių metų rugpjūčio 2–8 d. Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos Vilniaus m. skyriaus kompleksinė ekspedicija į Gervėčių apylinkes. Ekspedicijoje dalyvavo per 150 žmonių (vadovas N. Vėlius). Jie ne tik rinko tautosaką, bet ir domėjosi ten gyvenančių žmonių materialine ir dvasine kultūra: gamta, istorija, etnografija, senaisiais liaudies tikėjimais, kalba, liaudies medicina, teise, choreografija, liaudies psichologija ir kt. Aplankyti Alginionių, Babrūtų, Bajorų, Bezdonių, Danilavos, Girių, Izabelinos, Kelaičių, Mažųjų Jokintonių, Mockų, Naujųjų Jokintonių (Burliokų), Paliauskų, Petrikų, Radžiulių, Rimdžiūnų, Vitkų, Zavelcų kaimai.

Ekspedicijos metu vėl buvo surinkta daug įvairiausių duomenų apie Gervėčių krašto gyvenimą, taip pat tautosakos kūrinį. Lietuvių tautosakos rankraštynas papildytas 10 rinkinių (LTR 4226–4235). Du stambius rinkinius iš Gervėčių apyl. sudarė Jurgis Dovydaitis (LTR 4224–4225). Tais pačiais metais kompleksinėje kraštotyriminkų ekspedicijoje dalyvavo ir Lietuvos konservatorijos (dab. Muzikos akademijos) dėstytojai bei studentai. Jie užrašė to krašto liaudies dainų melodijų. Sudarytuose 8 rinkiniuose (Mz ATR 125–126, 221, 236, 271, 307–309), be liaudies dainų, randame ir nemažai pasakų, daugiausia su dainuojamaisiais intarpais. Ekspedicijoje surinkta medžiaga apibendrinta leidinyje „Gervėčiai“ (1989), kuriuo dažnai ir šiame darbe remiamasi. „Gervėčiuose“ publikuojama 19 šiai apylinkei būdingesnių liaudies dainų, keli instrumentinės muzikos pavyzdžiai. Pasakojamosios tautosakos tekstų nepateikta.

1992 m. liepos 15–25 d. tautosaką Gervėčių apylinkės Girių, Rimdžiūnų, Knystuškių, Milcėjų, Pelegrindos kaimuose rinko Panevėžio 12-osios vidurinės mokyklos mokiniai (vadovė mokytoja Irena Savickienė). Ekspedicijoje dalyvavo bei jaunosius rinkėjus konsultavo Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto vyr. m. bendr. Adelė Seselskytė. Jos sudarytame rinkinyje (LTR 6171), greta kitų žanrų kūrinų, yra 5 pasakos, užrašytos iš tų pačių pateikėjų kaip ir prieš 23 metus. Vėlesnieji jų papasakoti tekstai aiškiai rodo pasakas nykstant. Beveik visi pateikėjai dar gerai prisimena liaudies dainų, žaidimų, prisipažįsta mokėję ir pasakų, bet jas jau pamiršę. Mokinių sudarytas rinkinys laikomas Panevėžio 12-osios vidurinės mokyklos rankraštyne. Jame yra 9 pasakos.

Visa Gervėčių apylinkėje surinkta lietuvių tautosaka saugoma Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto (iš viso 29 rinkiniai), taip pat Muzikos akademijos rankraštynų fonduose. Tuose rankraštiniuose rinkiniuose yra per 660 pasakų, kurios, išskyrus vieną kitą tekstą (J. Dovydaičio parengtos „Pasakos su dainuojamaisiais intarpais“, Nr. 5; K. Aleksyno – „Stebuklingas žodis“, Nr. 54, 55, 56, 57, 58, 59), iki šiol tebėra neskelbtos. Rinkiniuose, be tautosakos kūrinų, užrašytojai yra pateikę atskirų kaimų, vietovių, pasakotojų biografijų aprašų. Visa šia vertinga medžiaga naudotasi rašant įvadinis straipsnius.

Leidiniu „Gervėčių pasakos“ siekiama supažindinti etnologus, istorikus, kalbininkus, kitų sričių specialistus ir skaitytojus su apylinkės pasakų tradicija, jos žanrų įvairove, kūrinų turinio ir formos savitumais, archajiška vietine tarme. Knygą sudaro 194 kūriniai. Atrenkant tekstus atsižvelgta į nesuardytą pasakojimo meninę visumą, stiliaus originalumą.

Pasakos suskirstytos geografiniu principu, t.y. pateikiama pagal kaimus, pradedama tais, kuriuose daugiausia užrašyta tekstų. Vieną bendrą skyrių sudaro negausios pasakos iš kelių kaimų. Taigi leidinio skyriai turi atitinkamų Gervėčių kaimų pavadinimus. Skyriuose kūriniai grupuojami pagal pateikėjus. Kiekvieno pateikėjo tekstai dedami pagal pasakų žanrus, temas,

stengiamasi paisyti ir rinkiniuose esančios kūrinių sekos. Skyrių įvadiniuose straipsniuose trumpai apibūdinami kaimai, iš kurių skelbiamos pasakos, duodama pateikėjų gyvenimo duomenų, aptariama žymesnių pasakotojų kūrinių žanrinė sudėtis, meninė vertė, savitumai.

Leidinys yra mokslinis, tad stengiamasi jame išlaikyti tekstų autentiškumą, jų užrašymo tikslumą. Medžiaga pateikta remiantis archyvų rankraščiais, išlaikant rytų aukštaičių vilniškių (arba rytų dzūkų) pietinės dalies tarnei būdingas leksikos, morfologijos ir sintaksės formas, fonetikos ypatybes. Visų gervėtiškių kalba dėl ilgus dešimtmečius trukusio nutautinimo smarkiai paveikta vietinių gudų (baltarusių) tarmės, rečiau – lietuvių bendrinės kalbos. Tad ir pasakotojų kalboje daug slavizmų. Jie aiškinami žodynėlyje.

Leidinio tekstus atrinko ir parengė, įvadinius straipsnius, paaiškinimus parašė, rodykles sudarė *Adelė Seselskytė*. Žodynelį sudarė *A. Seselskytė* ir *Aloyzas Vidugiris*. Pasakų dainuojamųjų intarpų melodijas parengė *Živilė Ramoškaitė-Sverdiolienė*. Parengtą rankraštį redagavo ir redagavimo principus aptarė *A. Vidugiris*.

SVARBESNI GERVĖČIŲ TAUTOSAKOS TEKSTŲ YPATUMAI IR REDAGAVIMO PRINCIPAI

GERVĖČIŲ TAUTOSAKOS TEKSTŲ DAUGUMA UŽRAŠYTA TARMISKAI – SAVITA GERVĖČIŲ ŠNEKTA, KURI PRIKLAUSO RYTŲ AUKŠTAIČIŲ VILNIŠKIŲ (ARBA VADINAMŲJŲ RYTŲ DZŪKŲ) PATARMEI. Gervėčių šnektą dabar yra viena svarbiausių etninio lietuvių kalbos ploto punktu, viena liudytojų, t.y. autentiškos pirmapradės lietuvių tautybės ir jos teritorijos likutis. Iki Pirmojo pasaulinio karo pagal administracinį suskirstymą Gervėčių apylinkė (parapija) įėjo į Vilniaus ir į Ašmenos apskritis. Suslavėjęs tarpinėms apylinkėms dėl ilgos izoliacijos nuo pagrindinių lietuvių kalbos tarmių, Gervėčių šnektą yra išlaikiusi daug vertingų archaizmų, o dėl glaudžių kontaktų su slavų kalbomis joje radosi nemaža naujybių. Todėl publikuojama pasakojamoji Gervėčių tautosaka yra svarbi daugeliu požiūrių.

Daugiausia keblumų redaktoriams kilo dėl įvairių tautosakos tekstų užrašymo svyravimų. Didesnę tokių svyravimų dalį lėmė tautosakos pateikėjų pastangos būti kuo geriau suprastiems. Tad vieni daugiau, kiti mažiau savo šnektą stengėsi moderninti įvairiais lygmenimis – ne tik jos fonetiką, bet ir morfologiją, leksiką, t.y. įterpdami didesnę ar mažesnę bendrinės kalbos elementų kiekį. Kai kurie šio krašto tautosakos pateikėjai, ypač kurie dėl tam tikrų objektyvių ar subjektyvių priežasčių buvo primiršę savo gimtąją šnektą, kalbėjo jau bemaž ištiesai bendrinės kalbos variantu. Be to, ir patys mažiau įgudę tautosakos rinkėjai per skubėjimą „nuo savęs“ yra įterpę dalį bendrinės kalbos elementų. Todėl redaguojant tautosakos tekstus buvo stengiamasi derinti dvi priešingas tendencijas: kuo geriau parodyti tradicinę šnektą ir išlaikyti kuo daugiau autentiškų pasakotojų šnektos bruožų.

Pirmiausia buvo vienodinama tautosakos tekstų rašyba, nes ji labai įvairavo, pvz., vadinamųjų „nosinių“ balsių ilgumas buvo žymimas brūkšneliu ir nosiniu ženklu arba kartais ir visai nežymimas. Dabar šį kilminį tarminių formų balsių ilgumą stengiamasi nuosekliai žymėti nosiniu ženklu, kaip ir bendrinėje kalboje, pvz., *bobų ~ bobą, kartų ~ kartą, karvį ~ karvę, tį (užr. tį, ty, ti) ~ tę „ten“, tįsia ~ tėsia, tųso ~ tąso, užuolų (užr. užuolū) ~ ažuola, žųsį ~ žąsį* ir pan.

Tik kartais redaguojant buvo vienodinami atskiri fonetiniai nenuoseklumai, svyravimai, kai čia pat greta ištiesai vartojamų tradicinių tarminių formų (pvz., *avetį, diedų, vištytį, tų, su bobu, karvi, su pupetį, tadu, tųj*) tos formos buvo užrašytos bendrine kalba (*avele, kartą, pupelę, tą, su pupele, tada ir pan.*), ypač kai jos buvo painiojamos viename sakinyje ar frazėje (pvz., *par tą užuolų, vienu kartą* ir pan.). Tačiau nevienodinami retkarčiais pasitaikantys naujesni žodžių junginiai (plg. *į qžuolą, į mišką*), vartojami greta dažnesnių tradicinių iliatyvo formų (*medzian, užuolan*).

Taisomi Gervėčių šnektai nebūdingi užrašymai bei apsirikimai, pvz., kai nesamas balsis *a* užrašytas vietoj nekirčiuoto *o* – *abelis, abelaitė, adina* „gyvatė“ – taisoma *į obelis, obelaitė, odina* ir pan.

Vienodinama priešdėlinių veiksmažodžių rašyba, priešdėliniai veiksmažodžiai buvo užrašyti pagal kilmę (pvz., *atdarė, atduoc, applaudė, išsigando*), kiti – pagal tarimą (pvz., *adaryta, asilaidė, isiringus, astatė, usakė*). Todėl pastarieji pavyzdžiai rašomi irgi pagal kilmę (*atdaryta, ažsilaidė, išsiringus, ažstatė, užsakė*).

Visai nevienodintas dzūkavimas, kuris yra gerokai apiręs, t.y. greta *bėgc* (tariama *bėkc*), *cia, dziedas, medzias, svecius*, dažniau jau sakoma *diedas, tik, jėst*. Pasitaiko ir dzūkavimo hipernormalizmą, pvz., *kunkelaičį ~ kukelaitę* „bandelę“, *pacįsot ~ patįsot, trupucį*.

Kartais dėl pateikėjų, kartais dėl atskirų šifruotojų kaltės nepaisoma žodžio pradžios dvibalsio *ai* ar balsio *a* tarmiško tarimo veiksmažodžio formose *aiti, aina, ajo, ais*, t.y. pramaišiu rašoma *ai-, a-* ir *ei-, e-*, net *ė-*. Autentiškiau užrašytuose tekstuose pirmenybė teikiama tradiciniam tarimui. Tačiau būtojo kartinio laiko formose su priešdėliais balsio *a-* ar *e-* tarimą lemia tiek prieš einantis priebalsis, tiek tam tikri asimiliaciniai veiksniai (plg. *ajo, atajo* ir *atejo, ataido* ir *ateido, nuajo* ir *nuvejo*). Todėl šie svyravimai paliekami, kaip buvę, vienodinama tik rašyba. Šiek tiek ribota naujų bendrinės kalbos formų (*eina, ėjo, atėjo* ir kt.) invazija.

Kartu minėtinas ir Gervėčių šnektai būdingas būtojo kartinio laiko veiksmažodžių galūnių trumpinimas, tiksliau – viso galūnės skiemens netarimas: *ā ~ ājo, atā ~ atājo, jō ~ jōjo, nešió ~ nešiójo, turė ~ turėjo, važia* dažniau *važiau*. Kad skaitytojui nereikėtų sukti galvos, kas tai per žodžiai, laužtiniuose skliaustuose įrašomas netarimas ir paprastai neužrašytas galūnės skiemuo *-jo: a[jo], ata[jo], jo[jo], nešio[jo], turė[jo], važia[vo]* ir pan. Taip pat laužtiniuose skliaustuose kartais įrašomi ir kiti garsai ar praleisti žodžiai, be kurių būtų sunkiai suprantamas pasakojimas.

Tarmiškai rašytuose tekstuose stengiamasi žymėti dažniausiai nuosekliai tariamą sukietėjusį priebalsį *l* prieš *ė, į, i*, pvz., *avetė, tėkė, papuotė, pupetė, karvetį, pupetį, su aveti, pupeti*. Nežymint būtų neįmanoma atskirti moteriškųjų formų nuo vyriškųjų priesagos *-elis, -elė* vedinių, juo labiau jog čia vietoj kitoms šnektoms įprastinės moteriškosios giminės formos *liepelė* vartojama tik vyriškosios giminės vedinys *liepelis* (iš *liepas* „liepa“). Taip pat parašius

moteriškosios giminės formas *karvelį*, (su) *karveli* ir nepažymėjus *l*, jos gali būti lengvai supainiotos su aukštaičių balandžio pavadinimo atitikmeniu ir *pan*.

Kad skaitytojas lengviau suprastų tarmiškai užrašytą tekstą ir mažiau jam kiltų abejonių, reikėtų nors trumpai apibūdinti ir kitus tos šnektos ypatumus.

Kurie ne kurie gervėtiškiai vietoj gerklinio priebalsio *g* ar *h* skoliniuose kartais taria *v*, pvz., *bavotas*, *plūvas* greta *bagotas*, *plūgas*.

Senoji vyriškosios giminės vienaskaitos naudininko galūnė gervėtiškiams yra *-uo* (*arkliuo* „arkliui“, *broliuo*, *dzieduo*), kartais *-o* (*gaidelio*, *katinuko*), rečiau *-u* (*arkliu*, *broliu*, *gaideliu*) greta *-ui* (*arkliui*, *broliui*, *sūnui*).

Asmeninių įvardžių vienaskaitos naudininko formos yra *man*, *tau*, *sau*, kartais užrašytos *sav*, *tav* (taisyta į *sau*, *tau*). Tų įvardžių vienaskaitos galininko galūnė daugiausia yra trumpasis *-i* (*mani*, *savi*, *tavi*), rečiau vartojamos sutrumpėjusios formos *man*, *tau*, *sau*, o vienaskaitos kilmininko kirčiuota galūnė visad esti ilga: *manį*, *tavį*, *savį*. Vietoj savybinių įvardžių *mano*, *tavo*, *savo* dažniausiai paplitusios sutrumpėjusios formos *ma*, *ta*, *sa*.

Gervėčių šnektai ypač būdinga antrinių duratyvinės (tęstinės) ir iteratyvinės (dažninės) reikšmės veiksmažodžių su priesaga *-dyti* daryba, pvz., *ateido*, *atimdo*, *atlekdo*, *atsakinėdo*, *atsišaukdzykit* „atsiliepkit“, *atvažiuodo*, *išsisingo*, *išeidydamas*, *išsiųsdo*, *pašaukdė*, *pramuždo*, *prigiedodo*, *susitikdo*, *tepabūdo*, *ažrinkdo* ir kt. Išskyrus vieną kitą pakitusios reikšmės tos priesagos vedinį žodynyje jų aiškinti nėra reikalo.

Daugumas Gervėčių tautosakos užrašytojų bei šifruotojų būsimojo laiko 3 asmens antrinių veiksmažodžių formas rašė su nebuveliu ilguoju *y*, kaip ir bendrinės kalbos. Visur taisyta į trumpąjį *i*: *rašis*, *sakis*, *varis*.

Dabar gyvos liepiamosios nuosakos formos be formato *-k*, pvz., *būn*, *dec* (<*dedz*), *duo*, *aikte*, *ame*, *amete*, *keli*, *kelies*, *lais*, *lanc* (<*landz*), *iškilo*, *nebija*, *nekliut*, *nepjau*, *kur* „kurk“, *parod*, *rašai*, *užlip*. Kad aiškiau būtų skaitytojui, kas tai per formos, laužtiniuose skliaustuose kartais prirašomas nebuvelis [*k*]: *duo[k]*, *iškilo[k]*, *kur[k]*, *užlip[k]* ir *pan.*, nors gana dažnai tame pačiame tekste vartojamos formos ir su formantu *-k*.

Retesni dialektizmai ir skoliniai (paprastai atstatyti vardažodžių vardininkai ir pagrindinės veiksmažodžių formos) aiškinami žodynyje.

ŠIS TAS IŠ GERVĖČIŲ APYLINKĖS ISTORIJS

SKAMBUS, SU PAUKŠČIU GERVE BESISIEJĄS VIETOVĖS PAVADINIMAS *GERVĖČIAI*, ATGAVUS LIETUVAI NEPRIKLAUSOMYBĘ, NERETAI MINIMAS SPAUDOJE, TELEVIZIJOS IR RADIJO LAIDOSE. Kiekvienam lietuviui, bent kartą apsilankiusiam šiame krašte, jis sukelia daugybę asociacijų. Gervėčiai – tai savotiško gamtos grožio kampelis su kalvotais, smėlėtais, kai kur pelkėtais, o kai kur miškais apaugusiais žemės lopinėliais palei Aluošios, Ašmenos upių slėnius. Gervėčiai – tai ir senosios etninės Lietuvos dalis. Kaip teigia archeologas A. Tautavičius, jau VII–XII a. nedideliuose Aluošios pakrančių kaimeliuose gyveno lietuvių¹. Gervėčiai – tai ir lietuviška sala svetimos valstybės teritorijoje. Gervėčiai – tai žemė ir jos žmonės, ilgas dešimtmečius kentę svetimųjų (carinės Rusijos, lenkų, vokiečių, sovietinės Baltarusijos) nemalonę, persekiojimus, tačiau sugebėję išlikti savimi, išsaugoti lietuvišką savimone, papročius, dvasios nepriklausomybę ir visa tai perteikti kartų kartoms. Gervėčių masyve iš 40 kaimų gyvų lietuviškų išlikę 15 (Gaigaliai, Galčiūnai, Gėliūnai, Girios, Gudininkai, Kerplošina, Knystušės, Miciūnai, Milcėjos, Mockos, Pelegrinda, Petrikai, Rimdžiūnai, Užupis, Zavelcai). 1992 m. duomenimis, Gervėčių apylinkėje gyveno 1080 lietuvių. Minėtuose kaimuose jų išlikę nevienodai. Vien lietuvių šeimos gyveno Knystuškių ir Pelegrindos kaimuose, Milcėjose – 87% lietuvių, Gėliūnuose – 84%, Petrikuose – 82%, Kerplošinoje – 79%, Giriose – 73%, Mockose – 72%, Galčiūnuose – 64%. Mažiausiai lietuvių gyveno Gaigaliuose, Gudininkuose – 33%, Miciūnuose – 43%, Rimdžiūnuose – 44%². Iš Z. Zinkevičiaus pateiktų duomenų matyti, kaip laikui bėgant pastebimai mažėjo lietuvių gyventojų Gervėčių apylinkėje: 1970 m. čia rasta 2120 lietuvių, 1979 m. – 1655, 1985 m. – 1312, arba 62,4% visų apylinkės gyventojų³.

Pats Gervėčių miestelis yra apie 65 km į rytus nuo Vilniaus, prie Aluošios upės, 30 km nuo Baltarusijos–Lietuvos sienos. Domo Butėno teigimu,

¹ Adolfas Tautavičius, „Pilkapių radiniai“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 29.

² CHXH.

³ Zigmąs Zinkevičius, *Rytų Lietuva praeityje ir dabar*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1993, p. 258.

„XIII–XIV a. Gervėčių apylinkės priklausė Nalšios žemei, tačiau tuo metu istorijos šaltiniuose iš artimiausių vietovių minimi tik Varnionys“⁴. Gervėčių apylinkių istorija susijusi su dvaro ir bažnyčios praeitimi. Yra žinoma, kad Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Senojo sūnus Vilniaus vyskupas Jonas 1511 m. įsteigė Gervėčiuose bažnytinę fondaciją. Gervėčių dvaras buvo užrašytas Vilniaus vyskupams. 1536 m. Gervėčiuose pastatoma pirmoji katalikų bažnyčia. Tais pačiais metais minimas ir Gervėčių miestelis, kuris su Miciūnų, Gaigalių, Mockų kaimais taip pat priklausė dvarui. XVIII a. pabaigoje Gervėčiai, kaip ir didžioji Lietuvos dalis, atitenka Rusijos caro valdžiai. Caras Pavlas I Gervėčių dvarą 1797 m. padovanojo grafiui Marijanui Šuzel Gufjė, Rusijos ambasadoriui Stambule. Vėliau dvarą ilgai valdė Vilniaus apskrities pakamaris Motiejus Domeika⁵.

1920 m. Lietuvos–Sovietų Rusijos sutartimi Gervėčiai priskiriami Lietuvos teritorijai, tačiau 1920–1939 m. Vilniaus kraštas ir į jį įėjusi Gervėčių apylinkė okupuojama Lenkijos. 1939 m. Vilniaus krašto dalį gražinus Lietuvai, Gervėčiai liko sovietinės Baltarusijos valdžioje. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, Gervėčiai atsidūrė vokiečių rankose (pirmoji vokiečių okupacija 1915–1918 m.)⁶. Gervėčių apylinkės žmonės, devyniolika lenkmečio metų kovoję dėl savo laisvos egzistencijos, nepraradę vilties, rinko parašus, siuntė juos į lietuvių ir vokiečių įstaigas, prašydami apylinkę gražinti Lietuvai. Jų pastangos nenuėjo veltui. 1942 m. naujai sudaryta Svyrių apskritis, į kurią įėjo ir Gervėčiai, buvo prijungta prie Lietuvos generalinės srities. Gervėčiai vėl priklausė Lietuvai, deja, tik iki 1944 m.⁷ Pokariu jie vėl buvo atskirti nuo Lietuvos, atsidūrė Baltarusijos sudėtyje ir tebėra joje iki šių dienų.

Sovietinės valdžios metais Gervėčių miestelis tapo vieno iš stambiausių Astravo rajono kolūkių – „Tėvynė“ (įkurtas 1948 m.) – centrine gyvenvieta. Į šio pagrindinio gamybinio ūkio teritoriją dar įėjo Čekų, Gaigalių, Galčiūnų, Gudinkų, Jaciūnų, Miciūnų, Mockų, Švailionių gyvenvietės⁸. 1992 m. duomenimis, Gervėčiuose buvo 1200 gyventojų, iš jų tik 30% lietuvių⁹. Miestelyje yra gotikinio stiliaus mūrinė bažnyčia, viena gražiausių Rytų Lietuvoje, statyta 1899–1903 m. Kultūros įstaigų čia nedaug. Be bažnyčios, dar yra rusiška vidurinė mokykla (dėstoma lietuvių ir baltarusių kalbų pamokos), kultūros namai, biblioteka.

Atkakliai gervėtiškiai veržėsi į šviesą, gynė savo tikėjimą, saugojo gimtąjį žodį. Jie dalyvavo 1863 m. sukilime, 1905 m. sąjūdyje. Čia aktyviai dirbo

⁴ Domas Butėnas, „Ką pasakoja senieji istorijos šaltiniai“, in *Gervėčiai*, p. 29.

⁵ Domas Butėnas, in op. cit., p. 30–37; Bronius Kviklys, „Gervėčiai“, in *Mūsų Lietuva*, t. 1, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos I-kla, 1964, p. 194.

⁶ Rimvydas Racėnas, „1915–1918 m. vokiečių okupacija Gervėčių apylinkėse“, in *Gervėčiai*, p. 44–45.

⁷ Bronius Kviklys, in op. cit., p. 194; Julija Mušinskienė, „Gervėčių atgimimo viltis“, in *Gimtasis kraštas*, 1991, birželio 20–26, nr. 25; Zigmantas Zinkevičius, in op. cit., p. 207–208.

⁸ Birutė Poviliūnienė, Valė Kavaliauskienė, „Gervėčiai tarybų valdžios metais“, in *Gervėčiai*, p. 62–70.

⁹ CHXH.

„Ryto“, Šv. Kazimiero draugijų, taip pat Lietuvos ūkio draugijos skyriai. Gervėčių krašto ir Lietuvos žmonių atmintyje išlikę labiausiai nusipelnusių lietuvių kultūros puoselėtojų vardai: Gervėčių klebono Ambraziejaus Jakavonio (Armijos Krajovos 1944 m. nužudyto), Gervėčių progimnazijos direktoriaus kun. Antano Gylio (išstremto į Sibirą ir nužudyto), vysk. Julijono Steponavičiaus, kun. Stanislovo Chodigos (ir kitų Sibiro tremtinių), skaityklos vedėjo Antano Bubulio, mokytojo Jono Raslavičiaus, teisininko Juozo Moccos, Šv. Kazimiero draugijos pirmininko Jono Pukštos ir kt.¹⁰ Gervėčiuose yra gyvenęs kompozitorius Mikas Petrauskas, vėliau – jo brolis dainininkas Kipras Petrauskas.

Nuo pat XIX a. gervėtiškių kultūra domėjosi daugelio tautų mokslininkai baltistai (lietuvių etnografas Eduardas Volteris, estų Peteris Aruma (*Peter Arumaa*), vokiečių kalbininkas Ernstas Frenkelis (*Ernst Fränkel*), rusų ir baltarusių kalbininkai Vladimiras Toporovas (*Vladimir Toporov*), Tamara Sudnik, Lida Nevskaja, lietuvių kalbininkai Juozas Balčikonis, Juozas Senkus, Zigmas Zinkevičius, Jadvyga Kardelytė, Aloyzas Vidugiris, Aldona Jonaitytė ir kt.).

1988 m. prasidėjęs Lietuvos sąjūdis pasiekė ir Gervėčius. Ilgus metus tautiškai slopinami gervėtiškiai šiek tiek atsikvėpė. Dabar juos – Gervėčių krašto kultūros puoselėtojus – ne tik palaiko savi tėviškėnai išeiviai (vaikai, kaimynai, pažįstami), bet remia ir nepriklausoma Lietuvos valstybė. Daug padeda 1990 m. Vilniuje įkurtas „Gervėčių“ klubas. Jis turi apie 1000 narių, organizuoja sueigas, renka lėšas. Ypač aktyviai darbuojasi klubo pirmininkas Alfonsas Augulis, nariai gydytojas Stasys Trepšys, kalbininkė J. Kardelytė ir kt. Savo krašto liaudies dainas, šokius populiarina klubo ansamblis „Nalšia“ (vadovas Petras Kvedaras). Už surinktas aukas pastatyta nauja Gervėčių klebonija. Dedamos pastangos miestelyje prie bažnyčios palaikyti lietuvišką židinį. Gervėčių salos geografiniame viduryje – Rimdžiūnuose – statomas Lietuvių kultūros ir švietimo centras (finansuoja Lietuvos Vyriausybė), kuriuo galės naudotis aplinkiniuose kaimuose dar gausiai tebegyveną lietuvių, visi apylinkės gyventojai. Pastaruoju metu apie Rytų Lietuvą nemažai rašo lietuvių tyrinėtojai tiek Tėvynėje, tiek išeivijoje. Pasirodo vis naujų darbų¹¹. Kalbininko Z. Zinkevičiaus 1993 m. išleistoje monografijoje „Rytų Lietuva praeityje ir dabar“ plačiai nušviečiama šio krašto istorija nuo seniausių laikų iki šių dienų, kalbiniai ir etniniai procesai, ypač išryškunami ir nuodugnai analizuojami nutautinimo momentai. Tokiame kontekste knygoje minima ir Gervėčių apylinkė, jos kaimai, žmonės¹².

¹⁰ Bronius Kviklys, in op. cit., p. 195–197; Jeronimas Cicėnas, *Vilnius tarp audrų*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1993, p. 103–109, 164, 176; Algirdas Patackas, *Kunigas Ambraziejus Jakavonis*, Trakai-Vilnius: Voruta, 1993, p. 68.

¹¹ *Rytų Lietuva*, redagavo A.M. Budreckas, Chicago, 1980; Bronius Makauskas, *Vilnijos lietuviai 1920–1939*, Vilnius: Mokslas, 1991; Regina Žepkaitė, *Vilniaus istorijos atkarpa: 1939 m. spalio 27 d. – 1940 m. birželio 15 d.*, Vilnius: Mokslas, 1991; *Rytų Lietuva: Istorija, kultūra, kalba*, Vilnius: Mokslas, 1992.

¹² Zigmas Zinkevičius, in op. cit., p. 126, 148, 164, 168–169, 207–208, 211, 256–260.

Tarptautinės baltarusių asociacijos prezidentas literatūrologas Adamas Maldzis Gervėčius yra pavadinęs pasienio fenomenu – lietuvišku miesteliu baltarusių žemėje, kur aplinkinių kaimų žmonės laisvai šneka ir lietuviškai, ir baltarusiškai, ir lenkiškai, ir rusiškai¹³. Svarbiausia, kad Gervėčių krašto lietuviai tebėra išsaugoję savo gimtąją kalbą, lietuvių liaudies tradiciją. Iškilą vietą joje užima ir savitos gervėtiškių liaudies pasakos.

Dar 1938 m. išleistos knygos „Vilniaus krašto tautosaka“ pratarinėje Jonas Balys rašė: „Vilniaus krašto lietuvių liaudies kūryba aiškiai rodo to krašto gyventojų ankštą ryšį su visa tauta. Ten gausiai užtinkame būdingiausius, visose lietuvių gyvenamose srityse pamėgtus motyvus. Bet, antra vertus, ten pastebime ir didesnę negu laisvojoj Lietuvoj svetimųjų įtaką, pirmoj eilėj slavų. Folklorininkui tatai yra savaime suprantamas dalykas, kaip neišven-giamas reiškinys esant taip artimiems kaimyniniams santykiams. Būdinga, jog gudai Vilniaus krašto lietuvių tautosakai yra turėję žymiai didesnės įtakos negu lenkai. Tatai irgi lengva paaiškinti, nes lenkai šiame krašte niekad nesudarė daugumos. Rusų įtaka, ypač pasakose, irgi gana ryški, tačiau tai nėra senų laikų padaras <...>“¹⁴. J. Balys pastebi, jog šio krašto lietuvių tautosaka ypač įdomi dėl to, „kad šioje srityje susiduria dvi skirtingos kalbos ir kultūros: baltų ir slavų. Lietuvių tauta gyvena srityje, kur susitinka šiaurės, vakarų ir rytų Europos kultūrinės srovės, tad lietuviškoji medžiaga dažnai padeda suprasti ir išrišti painias kultūrinių vertybių kelia-vimo, skolinimosi ir įtakų problemas“¹⁵.

¹³ Aliena Cichanovič, „Kai Baltarusija buvo Lietuva“, vertė Valdas Banaitis, *Šiaurės Atėnai*, 1992, spa-lio 16, nr. 41.

¹⁴ „Vilniaus krašto lietuvių tautosaka“, parengė dr. Jonas Balys, in *Tautosakos darbai*, [t.] 4, Kaunas, 1938, p. VII.

¹⁵ Ibid.

GIRIOS

GIRIŲ KAIMAS YRA ASTRAVO RAJONE, APIE 6 KM Į PIETRYČIUS NUO GERVEČIŲ MIESTELIO (ANKSČIAU PRIKLAUSĖ VARNIONIŲ APS.), APIE 60–70 KM Į RYTUS NUO VILNIAUS. Tai gatvinio tipo kaimas su namais, išsidėsčiusiais abipus kelio. Iš kairės kelio pusės Girias juosia Ašmenos upė, iš dešinės – Trakų miškas. Čia stovi keletas sodybų – tai savotiška Girių periferija, vadinama Girių Trakais. Ties posūkiu į Pelegrindą stovi paminklas Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui. 1930 m. jį pastatė Girių gyventojai, Šv. Kazimiero draugijos nariai, jaunimas. Dar ir šiandien kiekviename kieme žinoma, kaip paminklą statė, kaip jis atrodė anksčiau. Iš cemento ir plytų jį pagamino vietos meistrai, pašventino kun. Antanas Viskantas. Atidarymo iškilmėse dalyvavo apie 1000 lietuvių. Pasakojama, kad aplink Girias kadaise augę dideli miškai. Nuo to kilęs ir kaimo pavadinimas. Pro Girias į Nerį tekanti Ašmena, seniau buvusi gili ir žuvinga, dažnai minima padavimuose, pasakose, sakmėse. Neretai žodis *Ašmena* vartojamas bendriniais reiškiniais.

Girios – pats didžiausias ir lietuviškiausias Gervėčių krašto kaimas. 1970 m. duomenimis, jame gyveno per 300 žmonių, iš kurių 90% – lietuviai. Lenkų okupacijos metais Giriose, kaip ir kituose lietuviškuose kaimuose, veikė Lietuvių švietimo draugijos „Rytas“ privati mokykla. Atidaryta 1919 m., pirmieji mokytojai – Ona Šekštelytė, Aleksandras Giedraitis. Uždaryta 1931 m. Su meile ir pasididžiavimu senieji žmonės ilgai prisiminė lietuvius mokytojus (Antaną Bubulį, kun. Petrą Kraujelį, kun. Antaną Gylį). Iki Antrojo pasaulinio karo giriose gyveno daug jaunų žmonių. Jaunimas būrėsi skaitykloje, įsteigtoje 1931 m., ir veikusioje iki 1936 m. (vedėjas Valentinas Krečius). Buvo nusipirkę gramofoną, suorganizavo chorą, nuolat statė vaidinimus. Seniesiems kaimo žmonėms, vos po du skyrius baigusiams, kiek skaityti ir rašyti tepromokusiems, skaitykla ir choras liko kaip be galo šviesus ir linksmas prisiminimas. Tautosakos užrašinėtojos Vida Gulbinaitė ir Svetlana Bakaitė ne kartą girdėjusios žmones kalbant: „Kai uždainuojam, tai pirkoj lempa giso“. Taip atsiliepiama apie visas – ir chore, ir iš bobučių išmuktas dainas. Chordinis repertuaras neužgožė vietinių dainų įvairovės. Žmonės visada galėjo pasakyti, kokią dainą išmoko chore, kokią iš kaimo žmonių, kokią – iš savo senelių, tėvų. O tų dainų mokėjo daug, ypač vestuvinių, šeimos, jaunimo, naujesniųjų.

Pastaraisiais dešimtmečiais Giriose šalia senų sodybų atsirado ir standartinių silikatinių plytų pastatų. 1970 m. kaime veikė aštuonmetė rusiška mokykla, kurioje nuo trečios klasės tris kartus per savaitę (tik po vieną pamoką!) buvo mokoma ir lietuvių kalbos. Tėvai stengėsi siųsti vaikus mokytis į Lietuvą, į Vilniaus, Marijampolio, Mielagėnų internatines mokyklas. Baigę mokslus, jaunesni girenai į savo kaimą

dažniausiai nebegriždavo, likdavo gyventi Lietuvoje. Mažėjant jaunimo, kaimas pradėjo stingti, apmirti. Vis rečiau begirdėti kartu dainuojant, šokant, žaidžiant¹. O juk prieš gerą dvidešimtmetį Giriose dainavo choras, 1965 m. užėmė pirmą vietą rajone... Per tą laiką lietuvių bei apskritai gyventojų Giriose sumažėjo. 1992 m. duomenimis, čia būta 197 gyventojų, iš jų 144 lietuviai (73%)².

Nuo seno Girių kaimo žmonės buvo sumanūs, turėjo stiprų humoro jausmą, mėgo vieni iš kitų pasišaipyti, sugalvodavo pravardes. Antra vertus, be pravardžių būtų sunku ir susikalbėti, nes Giriose yra bent trys Buckos, Lukšos, keturi Petrikai, Kuckos, Drėmos, kokie penki Karmazos. Tik Vėlaika ir Ravaitis vieni su tokiom pavardėm, bet ir jie pravardes turi. Už pravardžiavimą čia nepykstama. Kartais net nežinoma, kodėl taip ar kitaip pravardžiuojama³.

Svetingi, nuoširdūs Girių kaimo žmonės tebėra išsaugoję daug lietuvių liaudies dainų, pasakų, sakmių, padavimų, patarlių, priežodžių, kitokios tautosakos, iki šiol plačiai mokslu visuomenei mažai žinomos. Šio kaimo pasakų tarpukariu beveik neužrašyta. 1970 m. ekspedicijų metu Giriose, taip pat šalia esančiuose vienkietuose buvo aptikta nemaža (27) gerų pateikėjų: Marija Kuckienė, Liudvisia Kuckienė, Valerija Petrikenė, Ona Petrikenė, Marija Šėmienė, Julius Ravaitis ir kt. Iš jų užrašyta per 100 pasakų. Pateikėjai daugiausia senyvo amžiaus. Vyresnis negu 80 m. buvo 1 pasakotojas; nuo 80 iki 70 m. – 7; nuo 70 iki 60 m. – 7; nuo 60 iki 50 m. – 5; nuo 50 iki 40 m. – 3; jaunesni negu 10 m. – 2 pateikėjai. Jauniausieji – tai Valdas Panavas (8 m.), žinomos pasakotojos Onos Petrikenės vaikaitis, bei Romas Lukša (10 m.), Albinos Lukšienės sūnus, Marilės Lukšienės vaikaitis.

Geriausieji pasakotojai moka ir nemažai dainų, kitų tautosakos žanrų kūrinių: sakmių, pasakojimų, padavimų, atsiminimų, patarlių ir priežodžių, mįslių. Šitie žmonės – tikri kūrybinio žodžio puoselėtojai ir sargai, vaikystėje iš savo senelių jį girdėję ir perdavę toliau savo vaikams, vaikaitiams. Patys, kaip ir jų tėvai, būdami dažniausiai neraštingi arba moką tik šiek tiek paskaityti, iš tradicijos sukurtais meniniais vaizdais auklėjo savo vaikus, mokė suvokti pasaulį, įvykius, žmones ir jų santykius. Taigi dar prieš dvidešimt metų Girių kaime tebebuvo gyva pasakų tradicija, susiklosčiusi šeimoje, giminėje.

Girių kaimo pasakų repertuaras gana turtingas. Užrašyta per 60 Lietuvoje plačiai žinomų ir mažiau paplitusių siužetų. Pagal žanrinę sudėtį dominuoja stebuklinės pasakos (61 variantas), po to eina pasakos apie gyvūnus (24), prie jų gražiai šliejasi formulinės pasakos, pasižyminčios itin nugludinta ir įtaigia poetika (10). Mažiau Girių kaime užrašyta pasakų-legendų (7), buitinių bei juokų pasakų. Šių žanrų kūrinių pasekė tik 7 pateikėjai, daugiausia – Julius Ravaitis. Kiti pasekė tik po 3 ar po 1 variantą.

Mėgstamiausi girių kaimo stebuklinių pasakų siužetai apie skriaudžiamą našlaitę ir pamotę (AT 480, AT 511), apie ežere plaukiojantį berniuką Ivonėlį (AT 327C + 327 F), apie tris seseles ir brolelį, nupynusį po vokelaitį (AT 707), apie pupą, kuria diedas su boba lipo į dangų (AT 804 A), apie Žulviną (AT 425 M), devyngalvį (AT 312) ir kt.

Vaikams sekamos pasakos, kuriose veikia kaimo aplinkai būdingi ir vaikams pažįstami gyvuliai. Pirmiausia tai plačiai Lietuvoje žinomos pasakos apie ožkelę ir

¹ Girios, užrašė Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, 1970, LTR 4157, p. 9–15; Apie Girias ir ekspedicija, užrašė Alfonsas Juška, 1970, LTR 4162, p. 12–15.

² CHXH.

³ Plačiau apie tai žr. Kazys Eigminas, „Gervėčių apylinkių pavardės“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 263–283; Marija Razmukaitė, in *Gervėčiai*, p. 283–286.

tris ožiukus (AT 123), apie ožį melagį (AT 212), kaip kiaulė su paršiukais ėjo žirniauti (AT 136A + 20 + 21). Pasaką, kaip gaidelis su vištele ėjo riešutauti (AT 2021B), seka beveik kiekvienas pasakotojas ir net kai kurios pateikėjos dainininkės, kitų pasakų ir nemokančios. Noriai sekama apie laukinius žvėris, jų santykius su naminiais gyvuliais ir žmonėmis. Tai pasakos apie lapę ir vilką (AT 35B*), piemenaitę ir vilką (AT 162A*), kaip seniai meškos šlaunį virė (AT 163B*), apie bulkutę (AT 2035). Viena populiariausių Giriuose iš klausimų ir atsakymų sukonstruota vaikų formulinė pasakaitė „Dūda dūda, kur eini?“ (AT 2018).

Girių kaimo pasakų siužetų savitumai labiausiai atsiskleidžia atskirų pateikėjų kūryboje. Jų asmeninis gyvenimas tarsi panašus, bet kiekvieno savaip įdomus. Nors sukosi uždaroje kaimo aplinkoje, šeimoje, žmonės neišvengė tragedijų, netekčių, skurdo. Tai lėmė jų meninio pasakojimo bruožus, formavo kūrinį repertuarą.

M A R I J A K U C K I E N Ė

Viena geriausių ir įdomiausių Girių kaimo pasakotojų yra Marija Kuckienė-Mažeikaitė. 1970 m. Lietuvių kalbos ir literatūros instituto ekspedicijos metu Svetlana Bakaitė ir Vida Gulbinaitė iš jos užrašė 18 pasakų. Pateikėjai tada buvo 58 metai. Užrašytojos taip ją apibūdino: „... nedidukė, žvitrių judesių, mėlynakė“⁴. M. Kuckienė gimė (1912 m.) ir augo Girių kaime. Mirė 1982 m. Palaidota Girių kapinėse. Marijos tėvas Motiejus Mažeika taip pat kilęs iš Girių, o motina Viktorija Gudžinskaitė – iš Rimdžiūnų. Kuckų šeimoje augo keturi vaikai (trys seserys ir brolis). Marilė buvo pati jauniausia. Vos sulaukusi dešimties metų, neteko motinos. „Tėvas, likęs našliu, antrą kartą nevedė, labai mūsų žiūrėjo“⁵, – prisimena Kuckienė. Žiemos vakarais, kai mergaitė bijodavo ar verkdavo, tėvas pasiguldydavo prie savęs ir sekdamas pasakas. Marilė gulėdavo už tėvo pečių ir klausydavo. Tada jau nieko nebijodavo. Vėliau vaikai ir anūakai skaitydavo pasakas iš knygų, bet tas Kuckienė greitai užmiršo. O tėvo pasektas visas prisimena. Tėvas mirė, kai Marija jau buvo ištekejusi. O ištekejau 23 metų. „Turėjau berniuką savo kieme. Turėjau ir išėjau. Anas kalvis buvo, gražus labai. Labai gerai gyvenom. Prapuolė ant vainos. Visą pulką, kur jis tarnavo, razmušė. 1939 m. išėjo ant vainos lenkų su vokiečiais ir prapuolė. Oi kap laukiau!“⁶ Sūnui tada buvo tik pusė metų. Likusi viena, labai sunkiai gyveno: pati arė, akėjo, namą taisė; bet ir pasakoms rado laiko, jų nepamiršo. Pas Mariją Kuckienę atbėgdavo beveik visų kaimynų vaikai. Ona Petrikenė pasakojo, kad sūnaus nematydavusi per dienas: pas Kuckienę ir pas Kuckienę. Marija pati augino tris vaikaičius, kurie nuo bobutės neatsitraukė nė per žingsnį. Vis kartu, kad ir kur ji eitų. S. Bakaitė ir V. Gulbinaitė apie ją, kaip pateikėją, yra rašiusios: „M. Kuckienę mes prakalbinom tik trečią kartą sutikusios pas kaimynę Oną Petrikenę. Prieš tai ji sakė, kad nieko nemoka, nieko neprimena. Tik išgirdusi, kaip Petrikenė seka pasaką, ir pati mums vieną pasekė. Davėm paklaudyti, kaip skamba jos balsas, įrašytas į magnetofono juostą, labai išgyrėm tą pasaką „Apie griešną žmogų“, ir tada ji prabilo... Tą dieną mes prirašėm visas juostas, kiek buvom pasiėmusios. Kuckienė džiaugėsi, kad mums patinka jos pasakos, ir pasakojo pasakoją“⁷.

M. Kuckienės pasakos, išgirtos iš tėvo, nemokėjusio net gerai skaityti, yra autentiški, rašytinės tradicijos nepalieti kūriniai, būdingi Girių kaimui. Jos pasakų

⁴ Marija Kuckienė-Mažeikaitė, užrašė Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, 1970, LTR 4158, p. 4–6.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

repertuaras turtingas. Tai ir stebuklinių, ir gyvūnų pasakų žinomi siužetai: „Apie Žulviną“ (AT 425 M); „Apie žėbą žmoną“ (AT 402); „Močekos dukterys ir sirata“ (AT 403A); „Apie durnių“ (AT 530); „Apie Kumžutą“ (AT 676) – miško rūsy esančius velnių lobius; „Apie kiaulalę“ (AT 136A + 20 + 21); „Apie veršelį“ (AT 130); „Kaip žmogus ėjo vargo ieškoti“ (AT 1137) ir kt.

Pati M. Kuckienė sako, kad mažiems vaikams ji sekanti apie gaidelį, katinėlį, paršiukus – tai, kas jiems suprantama. Didesniems – apie stebuklus, karalius. Ji tarsi tiki, kad kiaulė šnekasi su paršiukais, kad viščiukai puikiai supranta, ką jiems sako višta, ir jos klauso. Pasakodama ji ką nors įterpia savo anūkams (pamini jų vardus, atitinkamai pabrėžia mintį, moduliuoja balso intonaciją). Pasekusi pasaką „Kaip diedas ir meška tarėsi ropes sėti“ (Nr. 11, AT 1030 + 155 + 154), Kuckienė priduria: „Jei kokis vaikas dzykauna ar neklauso, tadu sakau: *Triu riu riū, triu riu riū! Ar neregėjot kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų. Ir Maryčių (Algiukų) negerų!* Tadu sakau: *Neregėjau neregėjau. Pas mus Algiukas [turi omenyje savo vaikaitį] tai geras, klauso*“. Ką nors patikslinti, detalizuoti Kuckienė mėgsta ne tik pasakos pabaigoje. Vieną kitą sakinių, paaiškinančių ar vietos aplinkybes, ar kokią vyksmą, ar žmonių veiksmus, ji gali gyvai įpinti į bet kurią siužeto vietą. Pasakoje „Paū“ (Nr. 14) tokio pateikėjos aiškinimo esama ne vienoje vietoje: *Nuveina [džiedas su bobu] ungi tįnai, ė buvo krūmai toki, netgi ne loc medeliai, karklai arba Nu, tas džiedas su bobu (prispėjo tie kviečiai) nuvejo, juos nupjovė, sustatė, išdžiūvo, parsivežė, iškūlė. Tadu nuvežė melnyčion, sumalė. Tadu jau tį prispirko arielkos (mož i pats varė, kas juos žino, kap tį anys jau darė)*. Tai būdinga ne tik šiai pasakai, o apskritai visai M. Kuckienės pasakojimo manierai.

M. Kuckienės pasakos nuoseklios, siužetai ir atskiri jų motyvai išplėtoti, o kartais ir kontaminuoti. Pasakojimo maniera artima šnekamajai kalbai, neretai nurodoma konkreti įvykio vieta, butis perdėm kaimiška. Net dvare karaliaus žmonos seserys šeria kiaules, lesina žąsis, valo batus („Pamotės dukterys ir sirata“, Nr. 4). Pasakoje „Trys broliai, žvėrys ir senė“ (Nr. 7) brolių namai yra Vilniuje; trys seserys eina skalauti rūbų prie Ašmenos („Apie Žulviną“, Nr. 1). Ašmenoje, o ne jūroje ar ežere, gyvena ir Žulvinas-kirmėlė, kuris išsirangys į jauniausios sesers rūbus ir prašys mergaitę už jo tekėti. Seserys, gyvenančios kažkur toli toli karaliaus rūmuose, savo seserį karalienę ištumia vis tiek į Ašmeną (Nr. 4). Girių, Milcėjų, taip pat kitų Gervėčių apylinkės kaimų gyventojams Ašmena yra tiesiog virtusi bendrinium pavadinimu, reiškiančiu apskritai bet kurią upę⁸. Variante „Apie žėbą-žmoną“ (Nr. 2) atsiskleidžia ir Girių kaimo moterų aprangos etalonas. Gražiausi moters drabužiai, beje, minimi ir kitų pateikėjų pasakose, – juodas sijonas ir balta palaidinukė – jau nebeatitinka tradicijos, kai dominavo „... violetinio, burokinio, rusvo, žalio fono sijonai, marginti geltonomis, raudonomis, baltomis ar kitokių spalvų neplačiomis juostelėmis“⁹, arba languoti.

Kuckienės pasakų herojai mėgsta apie savo nuotykius smulkiai pasipasakoti motinai, tėvui ar kitiems šeimos nariams. Antai populiarios Girių pasakos apie ežere plaukiojantį berniuką M. Kuckienės varianto (Nr. 6) pabaiga kuriama kaip pasaka pasakoje. Pateikėjos polinkį išplėtoti atskirus epizodus rodo ir Žulvino apgaulės motyvas. Vietoj dukters tėvai aprenkia ir įduoda kirmėlei vežtis šluotą, pušini, kačergą, ožką. Nuotaka iš pradžių pakeičiama kokiais nors daiktais, kol prieinama prie gyvų būtybių (ožkos ir kt.), tikintis, kad Žulvinas nesupras. Privažiavus mišką, – apie tėvų apgaulę Žulvinui praneša gegužė, pasakotojos kartojamose bendro-

⁸Lidija Nevskaja, „Ašmena kaip bendrinis daiktavardis“, in *Gervėčiai*, p. 261–263.

⁹Marija Miliuvienė, „Tradiciniai drabužiai“, in op. cit., p. 152.

siose vietose – dainuojamuosiuose intarpuose – vis kitaip vadinama: gegužė, gegužėlė, gegužaitė. Tikroviškai papasakotas ir mergaitės patekimas pas Žulviną.

È anys kap važiavo važiavo, tadu žiūri – Ašmena (upė), labai gili, didelė. Ana jau bijo, žiūri, kad gi jau Ašmenon unlėks, <...>, ku jau ungrius. Ale anas kap lėkė, tai tį nė ungriuvo, nė tį unsišlapdė – ažkart į vandenį ir labai gražuosan namuosan, toki namai kap karalaičio, labai gražūs (Nr. 1).

Pasakotoja nevadina Žulvino būsto (kaip kituose lietuviškuose variantuose) rūmais. Jai tai yra namai, kaip įprasta vadinti kaime, tik labai gražūs. Visai neišplėtotas epizodas apie dukters gyvenimą pas Žulviną, tik pasakoma, kad po metų jiems gimė berniokaitis. Nebėra ir motyvo, kaip panorusiai aplankyti tėvus žmonai užduodami nepadaromi darbai. M. Kuckienės pasakoje (beje, ir kitų Girių kaimo pasakotojų šio siužeto variantuose) Žulviną išduoda ne vaikai, o pati žmona. Tačiau vis tiek vienas vaikas (berniukas) paverčiamas drebulė, o motina lieka gyventi – tarsi tai ir būtų didžiausia bausmė už išdavystę. Siužetas čia galėjo būti jos pačios primirštas, o gal tik kitų pasakų paveiktas ir iškreiptas.

Savitai M. Kuckienė kuria Lietuvoje ir Baltarusijoje plačiai žinomos pasakos „Našlaitė ir velnias pirtyje“ šerdi – podukros ir velnio dialogą. Dialogas pradedamas ne velnio kvietimu šokti ar tekėti už jo, arba ne mergaitės vis naujais pageidavimais, o velnio klausimais, kuriais atspėjama, ko podukra neturi, ir mergaitės vienažodžiu patvirtinimu: *Neturiu*.

– Nu, merga merga, argi tu, – sako, – turi undenio?

Sako:

– Neturiu.

Anas nuvejo atnešė. Tad sakis:

– Merga merga, ar turi tu šluotų?

Sako:

– Neturiu (Nr. 3).

Velnias mergaitei tuos visus daiktus nešioja, kol išaušta ir jis privalo pradingti. L. Sauka yra atkreipęs dėmesį į šios pasakos intonacinę sistemą, lygų šnekos ritmą, išreikštą leksiniais pakartojimais *turi – neturiu* atskiruose dialogo epizoduose¹⁰. Taip pateikto dialogo neužtinkame daugiau kaip šimte žinomų šio Lietuvoje užrašyto siužeto variantų.

M. Kuckienė, pasakodama apie stebuklingą daiktą, mėgsta įterpti sakinį, kad seniau *Viskas buvo ažčeravota*. Pasakoje „Apie siratėlę, kur pas velnią tarnavo“ (Nr. 5), minėdama mergaitės kelyje sutiktus objektus, sako: *Nu, ito grūšia klega. Kap seniau gi, kap ažkeikta jau tį būva, taip pat*. Pastabose užrašinėtojams ji suabejoja: „O gal tikrai tai ne grūšios būta, o ažkeikto žmogaus?“ Pasakoje kriaušė prašo mergaitę nukrėsti ją ir surinkti vaisius į dvi krūveles. Bus valgyti jai (kriaušei) ir mergeitei. Daugumoje šio siužeto lietuviškų variantų obelis, kriaušė prašo keliautojus tik jas palengvinti, nuskinti. Toliau prašymas nedetalizuojamas. M. Kuckienė, savaip interpretuodama kriaušės, kaip užkeikto žmogaus, įvaizdį (nors senoji epizodo prasmė galėjo būti ir kita), stengiasi dar paaiškinti. Beje, panašiai stebuklingų daiktų (kriaušės, obels, duonos) prašymas kartais interpretuojamas ir baltarusių pasakų („Diedo duktė ir bobos duktė“, „Kaip diedo duktė išsigelbėjo, o bobos duktė iš pavydo prapuolė“) analogiškuose epizoduose: <...> *утраси мяне, сабе яблычак возьмеш і мне пакінеш [nukrėsk mane, sau obuoliuką paimsi ir man pamesi]*. Arba: *Дзеванька-галубанька, ат-*

¹⁰ Leonardas Sauka, „Pasakų intonacijos“, in *Gervėčiai*, p. 336.

*расі мяне, абяры мяне – сабе вазьмі палавіну і мне пакінь [mergaitė balandėle, nukrėšk mane, aprink mane – sau paimk pusę ir man pamesk]*¹¹. Vargu ar M. Kuckienei turėjo tiesioginės įtakos šios baltarusių pasakos ir ar ji apskritai jas buvo girdėjusi, nes tolesnė šių siužetų raida (mergaitės susidūrimas su antgamtinė būtybe) skiriasi nuo pateiktos pasakojimo. Tiek M. Kuckienės pasakų, tiek ir baltarusių pasakų, užrašytų 1971 m. Vitebsko srityje ir XIX a. Gardino gubernijoje, tradicijai įtakos galėjo turėti seniausi liaudies papročiai, tikėjimai, apeigos, susijusios su derliaus nuėmimu, talka. Giriuose dar prisimenama, kaip pjovėjos, baigdamos pjauti paskutinį plotelį, duoną ir druską apvyniodavusios trim rugiais ir užkasdavusios į žemę sakydamos: „Davei, žemele, duonelės, te ir tau“¹². Tuo buvo tikimasi sėkmės ir kitais metais. Pasakos herojų sutiktos kriaušė, obelis (seniau jos siejosi su įvairiais liaudies tikėjimais) tarsi primena ir įspėja, kad atlikus darbą būtina aukoti. Tolesnė pasakos įvykių raida patvirtina, kad neatlikus šio veiksmo vieną herojų ištinka nesėkmė.

Taigi beveik kiekviename tradiciniame siužete, papasakotame M. Kuckienės, būna savaip varijuojamų meninių vaizdų, savitų kūrinio formos ypatybių.

V A L E R I J A P E T R I K I E N Ė

Įdomi pasakotoja yra Valerija Petrikenė-Skurkaitė. Gimė ji 1907 m. Girių kaime. Abu tėvai lietuviai. Tėvas Simas Skurka taip pat gimęs Giriuose, o motina Rožė Jakavickaitė kilusi iš Knystuškių. V. Petrikenė niekur nesimokė, todėl liko neraštinga. Lietuviškai skaityti ją išmokė motina. 1926 m. Valerija ištekėjo už Jono Petriko, gimusio Giriuose. Po vedybų gyveno skurdžiai. Vyras visą laiką sirgo, mirė 1944 m. Petrikų šeima buvo daugiavaikė. Jie turėjo septynis vaikus, iš kurių keturi mirė maži. Užaugo dvi dukros, ištekėjo. V. Petrikenė gyveno pas jaunėlį Leoną, kuris ją labai rūpinosi. Sūnus dirbo visus, net ir namų ruošos, darbus, nes motina dažnai sirgo, pagulėdavo ilgesnį laiką ligoninėje¹³. Mirė V. Petrikenė 1979 m. Palaidota Girių kapinėse.

Jaunystėje Valerija labai mėgo dainuoti. Po vyro mirties, jos žodžiais, „labai primygo vargai, tai nebuvo kada ir giedoc“. Vis dėlto savo mėgstamų tradicinių liaudies dainų nepamiršo visą gyvenimą, jų išmokė vaikus, kurie turi gerus balsus ir gražiai dainuoja. Visas pasakas, kaip ir dainas, V. Petrikenė išmoko iš mamos, todėl jose gyva ir Knystuškių kaimo tradicija, kurią Valerijos motina atsinešė į Giris atitekėdama.

V. Petrikenės pasakų repertuaras gana įvairus. Ji yra pasekusi skirtingų žanrų (stebuklinių, gyvūnų bei buitinių) 18 pasakų. Pasakoje „Apie tris brolius“ V. Petrikenė gražiai sujungia net 7 tradicinius siužetus (AT 545B + 1045 + 1130 + 1072 + 1071 + 1063 + 1084). Šiaip dauguma jos pasakų vientisos, grynos, siužetai paprasti.

Sklandžiausios ir nuosekliausios pasakos – apie gyvūnus ir paukščius („Pė ožį“, AT 212; „Pė meškos kumpį“, AT 163B; „Pė katinėlį su gaideliu“, AT 61B). V. Petrikenės repertuare svarbią vietą užima ir pamotės–podukros kolizijos pasakos („Apie našlaitę ir tris žuveles“, AT 511; „Apie našlaitę, pamotę ir tris jos dukteris“, AT 511), pasakos apie kitus skriaudžiamuosius („Apie sūnelį su saule kaktoj“, AT 707; „Apie tris seseles ir brolelį“, AT 780). Apie įvairių gyvulių ir žvėrelių santykius, jų bendra-

¹¹ «Дзедова дачка і бабіна дачка»; «Як дзедава дачка спамаглася, а бабіна з зайздрасці прापала», in *Беларускія народныя казкі*, sudarė Г.А. Барташэвіч, К.П. Кабашнікаў, Мінск: Наука і Техніка, 1981. p. 83–85; p. 91–93.

¹² Jonas Mardosa, „Talkos ir papročiai“, in *Gervėčiai*, p. 76–77.

¹³ Valerija Petrikenė, užrašė Alfonsas Juška, 1970, LTR 4162 (162a).

vimą su žmogumi, apie skriaudžiamą našlaitę, seserį V. Petrikenė, matyt, dažniausiai sekė vaikams, vaikaičiams. Tad šių kūrinių tekstas ypač nušlifluotas, gyvi dialogai, sakiny s trumpas, mintis glausta, veiksmas šuoliuojantis, aiškus žodžių tėkmės ritmas.

Kap buvo dziedas su bobu. Ir turėjo tris duktelas ir oži. Liepė jau didžiausiai duktelai gyc oži, kad gadnai priganytų. Ganė ana, ganė – ožys prijėdīs. Atginė namo, išejo dziedas:

– Ožy oży, ar prijėdei?

– Kų aš ėdziau,
Kų aš gėriau?!
Šaukštų purveliu,
Kitų notreliu*.

Dziedas aždaužė tų dukrelių. Boba verkia. Dziedas:

– Kol' gerai nepriganė! (Nr. 30)

Glaustoje trumpų sakinių atkarpoje pasakotoja sutalpina bent keletą greit kintančių veiksmų.

V. Petrikenė nemėgsta plėtoti, detalizuoti net ir sudėtingesnių stebuklinių pasakų siužetų ar atskirų motyvų („Apie undeninį karalių“, Nr. 20; „Apie valdovą ir jo dukterį“, Nr. 21). Kai pasakoje jungiami keli siužetai („Kvailys brolis ir velnias“, Nr. 23), laikomasi analogiško principo.

Tradicinio siužeto – Pelenės tipo – pasakoje apie našlaitę (Nr. 26), vietoj įprastų objektų, ažuolo ir motinos kapo, V. Petrikenė vaizduoja šulinį su žuvelėmis, dovanojančiomis mergaitei žvaigždžių, mėnesio ir saulės rūbus.

Kai kurias pasakas V. Petrikenė gerokai primiršusi. Pasakos „Pė tris brolius“, kurioje vaizduojama, kaip trečiasis brolis turėjo vesti varlę, siužetas trumpinamas, nes nebeprisimenama. Tą patį būtų galima pasakyti ir apie pasaką „Pė lapį“¹⁴, o pasakos „Pė devyngalvį“¹⁵ likusios tik nuotrupos.

ONA PETRIKIENĖ

Lyrinis pradas dominuoja Onos Petrikenės-Gudinskaitės pasakose. Pateikėja gimė 1907 m. Mirė 1979 m. Palaidota Girių kapinėse. Ji pati ir jos tėvai Stasys Gudinskas ir Vikta Sečinskaitė kilę iš Gudinykų kaimo. Pasakų O. Petrikenė išmoko iš vienos Girių kaimo senelės, prižiūrėjusios vaikus bent iš penkių kiemų. Sekdavo šita senelė lietuviškai, bet kai kuriose pasakose pasitaikydavo lenkiškų ar baltarusiškų intarpų. Užrašinėtojos V. Gulbinaitė ir S. Bakaitė taip apibūdina pateikėją: „Ona Petrikenė (*bobutė Ancė* – taip ją vadina kaimo vaikai) labai skiriasi iš kitų moterų. Ji už jas aukštesnė, liesa, beturėjo tik keletą dantų. Veido išraiška be galo įdomi – tikros *čieraunikės*. O. Petrikenė Vilniuje turi sūnų, kurio sūnus Valdas atvažiuoja pas močiutę vasaroti. Jis moka daug senelės pasakų. O. Petrikenė visada labai užsiėmusi. Pasakas sekdavo tik tada, kai viena iš pateikėjų šluodavo pirkį ar ganydavo karves“¹⁶.

Onos Petrikenės repertuare vyrauja stebuklinės pasakos („Meškos trobelė“, AT 480; „Apie karveį“, AT 511 + 405; „Žūsiekos gulbiekos“, AT 480A; „Agnieškėlė“, AT 710; „Dainuojantis smuikelis“, AT 780; „Žulvinas“, AT 425M). Mėgo pasakas ir apie gyvulėlius. Sekė itin sklandžiai. Bendrosios pasakų vietos dainuojamos, jų kalboje mažiau ir slavizmų. Beje, dviejų pasakų („Žulvinas“, Nr. 35; „Apie karveį“,

¹⁴ LTR 4162(246); LTR 4162(248).

¹⁵ LTR 4162(251).

¹⁶ Ona Petrikenė-Gudinskaitė, užrašė Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, 1970, LTR 4157, p. 266.

Nr. 37) kai kuriuos intarpus pateikėja dainavo vietos lenkų ar gudų tarme, nes taip išmoko iš minėtos kaimo senelės ir į lietuvių kalbą nevertė.

O. Petrikenės pasaka „Žulvinas“ (Nr. 35) turi neabejotino panašumo į baltarusių pasaką „Як вужава жонка паставіла сына дубком“ [„Kaip žalčio žmona pavertė sūnų ažuolu“], užrašytą M. Fedorovskio (*М. Федароўскі*) XIX a. Gardino gubernijoje¹⁷. Abiejose pasakose minimos tėvo dovanos dukteriai, susijusios su žolynu, gėlės motyvu. Lietuvių pasakoje tokia dovana – tėvo Vilniuje nupirktas vainikėlis. Baltarusių pasakoje – rožė, kurią tėvas savo dukrai nuskina sode, nors jos buvo prašytas nupirkti gėlę mieste. Lietuvių pasakoje vainikėlis įkrenta į upę mergaitei vaikščiojant tilteliu. Herojė pasižada tekėti už to, kuris vainikėlį ištrauks. Vainikėlį iš vandens ištraukia būtybė – pusė žmogaus, pusė žuvies. Baltarusių pasakoje, tėvui skinant rožę, sode iš krūmų išlenda žaltys ir paprašo tos, kuriai skinama gėlė.

Ir vienoje, ir antroje pasakoje stebuklingo herojaus – užburto vyro – kreipimasis į tėvą skamba beveik adekvačiai. Lietuvių pasakoje dainuojama:

Karolu Jasiu,
Otdaj moju panienku,
Što po mosce chodzila
I vienoček strotila,
Karolu Jasiu...

[Karaliau Jasiau,
Atiduok mano mergele,
Kuri ant tiltelio vaikščiojo
Ir vainikėlį prarado,
Karaliau Jasiau...]

Baltarusių pasakoje rimuotai sakoma : *Кролю, кролю кравевічу, аддай дачку Галеначку, што на саду пажаждала, а мне вужу прысягала.* [Karaliau, karaliau karalaiti, atiduok dukterį Galinėlę, kuri po sodą vaikščiojo ir man, žalčiui, prisiekė.]

Šių pasakų paralelė ateityje verta detaliau patyrinti. Tai padėtų gvildinti šio Lietuvoje populiaraus siužeto herojų kilmės, moters ir vyro santykių vaizdavimo pasakoje klausimus.

O. Petrikenės kalboje ypač daug mažiųjų formų: *rietimėlis, rageliai, saulutė, karvutė, paukštelės, paukštytės, eglutė, eglaitė, apušaitė, tiltelis, Žilvinėlis*. Jos pasakos (ypač apie našlaitę) kupinos švelnumo, meilės ir gaudulio. *Tį gi jau vėl paukštytės verpė i audė, tį balino, rietimėliuosan supė* (Nr. 37). O. Petrikenė savitai seka žinomą epizodą apie stebuklingą vyno šulinį. Daugelyje šio siužeto variantų iš šulinio pasemti vyno gali tik podukra, nes kai pamotė ar jos dukterys bando semti, šulinys grimzta žemyn. O. Petrikenės pasakoje glūdi atvirkštinė asociacija su bibliiniu vandens pavertimo vynu motyvu. Pamotės dukters iš stebuklingo šulinio pasemtas vynas kupkelyje virsta vandeniu.

O. Petrikenė tik su jai būdinga išmone hiperbolizuoja vaizdus, apibūdina veiksmus. Po slenksčiu pamotė *Kasė kasė, tokių gilių iškasė duobį <...>, ką net mariosan iškasė jau to pamotė duobį*. Duobę *balanaitėm uždėjo tokiom plonom plonutėm ir paskiau peskytėm truputį papytė, kad nesimatyt* (Nr. 37). Išradingai pasakotoja paryškina ir neįprastus veikėjų bruožus. *Jau jos [pamotės] viena buvo dukrė dzvi akys, kur raik, o viena užpakaly. <...> Ė ana [pamotės duktė] ir plaukuota kap, ir nepamatė, ką jos trecia akis yr* (Nr. 37). Su didele menine įtaiga perteikia herojų būsenų kaitą: *O to mergaitė kap ažmigo, ir miega. Užšoko, žiūri – jau saulatė laidžiasi, jau mėnulis žibina* (Nr. 37). Pasakotoja gali nustebinti ir originaliu, tik kaimo žmogaus vartojamu epitetu: *Didetė gi jau diena, suverpsiu da <...>, – sako našlaitė* (Nr. 37). O. Petrikenės pasakų kalba tarmiška ir bene grynčiausia. Joje mažiau slavizmų nei kitų pasakotojų kalboje.

Sekdama pasaką O. Petrikenė įsijaučia į turinį, veikėjų poelgius ir būsenas, dažnai, kaip ir vaikystėje klausydama, iki ašarų susigraudina, arba džiaugiasi, kai viskas gerai baigiasi.

¹⁷ «Як вужава жонка паставіла сына дубком», in *Беларускія народныя казкі*, p. 322–323.

JULIUS RAVAITIS

Visai kitoks pasakotojas, išsiskirias ne tik savo repertuaru, bet ir pasakojimo maniera, yra Julius Ravaitis, vienas įdomiausių Girių kaimo žmonių. Gimė jis 1901 m. Giriose. Mirė 1983 m. Iلسisi Girių kapinėse. Tėvai – Petras Ravaitis ir Paliusia Urbonavičiūtė – taip pat kilę iš Girių. Tėvo tėvas Martynas garsėjo kaip geras giesmininkas ir bažnyčioj, ir prie numirėlio. J. Ravaitis – taip pat muzikantas, net cim-bolus turėjo, irgi giedotojas, be kurio neapsieidavo kaime nė per vienas laidotuves.

Iš S. Bakaitės ir V. Gulbinaitės užrašytos J. Ravaičio biografijos sužinome, kad jo tėvas turėjo 10 ha ūkį, išmaitinusi 12 asmenų: dėdienę su trim dukterim ir savas tris dukteris ir penkis sūnus¹⁸. J. Ravaitis skaudžiai prisimena, kaip net tris kartus degė jų namai. „Degėm ir degėm. 1914 m. sudegėm, pasibudavojom gadnų jau – 1919 m. vėl. Paskui 1920 m.“¹⁹. Julius, būdamas devynerių metų, jau piemenavo. 1912–1914 m. lankė rusišką mokyklą. Prie vokiečių lietuviškai mokė Krista Ravaitytė. Tarnaudamas lenkų kariuomenėj, baigė du lenkiškos mokyklos skyrius.

J. Ravaičio biografija marga. Blaškomas karų, valdžių permainų, jis ne visą gyvenimą gyveno Giriose. Per Pirmąjį pasaulinį karą kartu su besitraukiančiais vokiečiais, pas kuriuos uždarbiavo, buvo pasiekęs net Tilžę. Pasibaigus karui, grįžo į Lietuvą. Gyveno Žiezmaruose, Kaune, Gervėčiuose. 1939 m. kilus karui su vokiečiais, J. Ravaitis buvo lenkų paimtas į kariuomenę. Vokiečiams sumušus lenkus, po dviejų mėnesių sugrįžo namo.

1930 m. J. Ravaitis vedė Emiliją Kuckaitę. Užaugino tris vaikus. Vyriausias sūnus ir duktė Jadvyga gyvena Vilniuje, o jauniausias sūnus Romas, gimęs 1942 m., gyvena Giriose. Penkios Ravaičio dukraitės labai myli senelį ir vis prašo pasakų pasekti.

Lenkmečiu J. Ravaitis dvejus metus buvo Šv. Kazimiero draugijos skyriaus pirmininkas, dainavo chore, rengė vakarėlius, skirtus Vilniaus įkūrimui paminėti, organizavo Vytauto Didžiojo paminklo statybą, bendradarbiavo su kun. A. Gyliu, kun. P. Kraujeliu, kurie atveždavo knygų į skaityklą. Kaip malonų savo gyvenimo faktą J. Ravaitis prisimena nutikimą su lietuvių studentais lenkų okupacijos metais. „Vieną kartą į Gervėčių apylinkes atvažiavo lietuvių studentų būrys. Kalbėjo su žmonėmis, dainavo, dalijo knygas. Netoli Girių, prie Ašmenos, pasistatė palapines. Apie juos sužinojo lenkų policija. Tada J. Ravaitis naktį, pasikinkęs arklį, išvežė studentus toliau nuo Gervėčių. Vėliau tie studentai užsakė J. Ravaičio vardu žurnalą „Jaunimo draugas“ visiems metams“²⁰.

Pasakų J. Ravaitis, dar vaikas būdamas, vakarais girdėjo iš savo dėdienės, vėliau ganydamas – iš kerdžiaus, o kai jau paaugęs naktigonėn jodavo – tai vis iš senų vyrų.

Dauguma J. Ravaičio pasakų savo žanrine sudėtimi skiriasi nuo kitų pateikėjų (ypač moterų) pasektų kūrinių. Iš jo užrašyta vos po vieną variantą (o ir tų pačių siužetai gerokai primiršti) apie skriaudžiamą našlaitę ir seserį, nužudytą už uogų krepšelį, – pasakų, taip būdingų Gervėčių kraštui. J. Ravaičio pasakų apie gyvūnus pagrindinė tema – gyvūnų ir žmogaus bendravimas, jų konfliktai („Kokanas ir vilkas“, AT 121; „Meškos šlaunis“, AT 163B*). J. Ravaitis mokėjo ir daug sakmių: apie mešką, įvairius paukščius, vandenį, velniatiltį, apie mirusį vyrą. Gal todėl ir jo stebuklinėse pasakose dažniau vaizduojama žmogaus ir pono, velnio bei mirties sandūra („Pupyte ir Žirniukas“, AT 700; „Žmogus, kuris nė kokios bėdos neturėjo“, AT 844; „Kūma“, AT 332; „Kap žmogus norėjo būt bavotas“, AT 756B). Jo mielai

¹⁸ Julius Ravaitis, užrašė Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, 1970, LTR 4157, p. 18–21.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

sekamos ir buitinės bei humoristinės pasakos („Sauka ir Margarota“, AT 1403; „Ne velnias, tai boba“, AT 1353; „Kaip durnius verši pardavė“, AT 1642 + 1600 + 1643).

Kad ir kokiam žanrui priklausytų J. Ravaičio papasakoti kūriniai, jiems pirmausia būdinga ryškus sąmojis, juokingi nuotyčiai, netikėtos situacijos. Nesama kokių nors didelių stebuklų, negirdėtų neregėtų įvykių. Visa herojų gyvenime sukasi apie paprastus kasdienius reikalus ir norus, buitinius darbus. Humoristiškai vaizduojamas ir žmogaus gudrumas, gerumas, patiklumas. Dėl šių savybių žmogus išlošia arba pralaimi, būna skaudžiai nubaustas.

J. Ravaičio kūrinių pasakojimas gyvas, mintis teka nuosekliai, bet būna ir staigių inversinių šuolių. Mėgstas detalizuoti atskirus epizodus, kai kuriuose siužetuose J. Ravaitis tai daro meistriškai. Jo pasakos „Pupytė ir Žirniukas“ pradžia tokia:

Gyveno senis ir senutė. Neturėjo jie vaikų. Jiem labai buvo liūdna. Nei su kuo šnekėc yra, nei nieko – cik dviejuosa su boba.

Vieną gražią dieną boba sako diedui:

– Aik atsinešk molio, mes pasmaišysim molį ir išlipdysim. Tu lipdysi Žirniuką, o aš Pupytį – mergaitį.

Nu, ir viską. Diedas nuvėjo paėmė lopetų, nuvėjo prisikasė molio kašelį, atsinešė ir davai lipdyt: boba Pupytį, diedas Žirniuką. Nu, ir nulipdė. Gražūs jiem pasirodė, viską, bet ką gi – moliniai, negyvi. Boba džiaugiasi, čia ji palalas klosto, guldo. Pradėjo pūstyt, pradėj pūstyt – pradėj gyt, dūsuoti ir šitiej vaikeliukai. Žirniukas sau bėgiot, Pupytė sau. Nu, ir viskas (Nr. 52).

Pasakos herojų gyvenimas be vaikų vaizduojamas tradiciškai: siekdami pašalinti šį trūkumą, jie lipdo mergaitę ir berniuką iš molio. Vaikai neatsiranda dėl burtų ar slėpiningo stebuklo (nupjautas nykštys, užmestas užkrosnėn, virsta sūnum). Žaidimui tęsiantis ir su molinukais elgiantis kaip su gyvais, senelio ir senelės norai virsta realybe – vaikai atgyja, ima greit augti. Pasakos pradžia čia sudaro atskiras savarankiškas pasakojimas, parentas Pupytės ir Žirniuko atsiradimo istorija.

Visos J. Ravaičio pasakos patraukia vaizdų tikrumu, „ravaitiška“ menine išmone.

M A R I J A K A R M A Z I E N Ė

Talentinga pasakotoja yra ir Marija Karmazienė-Šturaitė. Folkloristė Danutė Krištopaitė 1970 m. kraštotyros ekspedicijos metu iš šios moters užrašė pluoštą senovinių dainų bei pasakų ir pateikė tokių duomenų apie ją: „Marija Karmazienė – liaudies dainininkė, pasakotoja, audėja. Gimė 1912 m. Girių kaime. Abu tėvai buvo gudai, bet Marija nuo jaunų dienų laikė save lietuve. Šeimoje augo septyni vaikai, todėl mokytis nebuvo sąlygų – Girių pradžios mokyklą ji telankė vienerius metus. Dainų išmoko iš jaunimo, dalyvaudama „Ryto“ draugijos veikloje, pasakų – iš motinos. Jaunystėje taip pat išmoko austi ir audė visą gyvenimą. 1930 m. ištekėjo už Rapolo Karmazos. Dalijant ūkius į vienkiemus, persikėlė į Girių kaimo pakraštį – Liūnus, kur turėjo išlieti daug prakaito, kol įsikūrė. Užaugino keturis vaikus – dukterį ir tris sūnus. Vyras mirė daugiau nei prieš dvidešimt metų. Prieš porą metų, palaidojusi jauniausiąjį sūnų, su kuriuo drauge gyveno, silpstant sveikatai, apsigyveno kaimo centre, pas vyresnįjį sūnų“.

Į leidinių dedamos keturios M. Karmazienės pasakos: apie pupą, kuria senis su sene lipo į dangų (AT 804A), meškos koją (AT 163B*), Ivonėlį (AT 327 F), giedančią liepelę (AT 780). Beje, tai mėgstamiausi Girių kaimo pasakų siužetai. Pasakų Karmazienė mokėsi iš savo motinos, kuri jas sekė gudiškai; tačiau, palyginę jos pasakas su analogiškėmis baltarusiškėmis²¹, matome, kad savo sandara, motyvų, atskirų

²¹ «Дзедава дачка і бабіна дачка»: «Як дзедава дачка спамаглася, а бабіна з зайздрасці прापала»; «Як па ягадкі сястрычкі хадзілі». in *Беларускія народныя казкі*, p. 83–85; 91–93; 94–95.

vaizdų interpretavimu jos artimesnės lietuviškoms šio krašto pasakoms. M. Karmazienė – talentinga pasakotoja. Jos kūrinijų pasakojimas nuoseklus, logiškas, nėra praleistų motyvų ar nereikalingo kartojimosi. Gyva intonacija. Tiesioginė veikėjų kalba dažnai virtusi stereotipais. Savaip M. Karmazienė vaizduoja žinomų pasakų siužetų peripetijas, subtiliai į jas įvesdama moralinę nuostatą. Tai ji daro be prikišamos didaktikos. M. Karmazienės pasakoje apie sūnelį Ivonėlį, nuskendusį mariose ir gaudantį žuveles (Nr. 73), herojaus konfliktas su ragana sprendžiamas tiesiog nubaudžiant pačią priešininke. Ragana, o ne jos dukterys (kaip įprasta daugelyje variantų), apgaunama ir sudeginama krosnyje. Kiek kitaip, nei įprasta, šioje pasakoje skamba ir epizodas apie žąsis, kurios išgelbsti herojų, persekiojamą raganos dukterų. Ivonėlis, sėdėdamas berže, prašo vieną žąsų pulką nunešti jį *par momulą, par tatulą* (Nr. 73). Žada atsilyginti: *Jum tį duos ir gert, ir lascie* (Nr. 73). Tačiau žąsys neatsiliepia į berniuko prašymą, nuskrenda. Kitas labai suvargusių žąsų pulkelis paklauso Ivonėlio, sumeta jam po plunksnelę ir palydi pas tėvus. Šie palesina, pagirdo žąseles. Jos nuskrenda, o sūnelis lieka pas tėvus. Čia pasakotojos moralinė nuostata aiški: sunkią valandą žmogus pagalbos dažniausiai gali sulaukti, anot jos, tik iš varganų, neišvaizdžių padarėlių.

Įdomi M. Karmazienės įtaigiai pasektos populiarios Gervėčių krašto pasakos „Giedanti liepelė“ (Nr. 74) pabaiga. Vyresniosios seserys, nužudžiusios jaunylę už uogų kupkelį, neužmušamos. Joms leidžiama atlikti atgailą. Uždarytos pirtyje, jos turi verkti tol, kol priverks pilnus kibirus ašarų. Mažoji gailisi seserų, bėga į pirtį ir vis pila kiekvienai į kibirą po kupkelį vandens. Kai kibirai prisipildo, praneša apie tai broliui. Šis išleidžia negerąsias seseris, o mažoji išteka ir dar gyvena. Čia vėlgi svarbiausia, kad pasakotoja poelgius vertina moralės požiūriu. Blogieji herojai už žiaurumą negauna tokio pat atpildo. Paliekama erdvės atgailai, gailėsčiai.

K I T I P A S A K O T O J A I

Jau minėtų siužetų pasakų yra pasekę dar apie 20 Girių kaimo pateikėjų. Iš jų po 4–10 pasakų pasekė LIUDVIKA KUCKIENĖ, MARIJA ŠEMIENĖ-MAŽEIKAITĖ, ANTANAS MAŽEIKAS, PAULINA LUKŠIENĖ, MARIJA LUKŠIENĖ, ROMAS LUKŠA.

Pasakotojai ANTANINA DRĖMIENĖ, IPOLITAS KARMAZA, JONĖ KARMAZIENĖ, MOTIEJUS LAURINAVIČIUS, ADELĖ LAURINAVIČIENĖ, JONAS LUKAITIS, ANTANINA LUKŠIENĖ, GENĖ LUKŠIENĖ, JOHANA LUKŠIENĖ, ANTANINA MAŽEIKIENĖ, VALDAS PANAVAS, ALBINAS PETRIKAS, JANINA PETRIKIENĖ, VALERIJA URBONAVIČIENĖ yra papasakoję tik po vieną ar du variantus, tad spręsti apie tų pasakų ypatumus būtų neatsargu.

L I U D V I K A K U C K I E N Ė

Liudvika Kuckienė-Kuckaitė gimė 1907 m. Giriose. Tėvas Šimas Kucka kilęs iš Girių, o motina Ieva Bukelytė – iš Rimdžiūnų. Šeima buvo didelė (7 vaikai) ir draugiška. Visada vienas kitam padėjo. L. Kuckienė ištekėjo dvidešimt dvejų metų. Gyveno sunkiai, daug reikėjo dirbti – ir pjauti, ir verpti, ir austi. 5 ha ūkelyje, be jų šeimos, dar gyveno vyro broliai. Mokyklos nelankė, bet pati išmoko skaityti ir rašyti lietuviškai, lenkiškai, rusiškai. Užaugino sūnų ir dukrą, turi penkis anūkus, kurie nesitraukia nuo senelės. Užrašytojos S. Bakaitė ir V. Gulbinaitė šiltai atsiliepė apie L. Kuckienę ir visus jos šeimyniškius, kurie maloniai jas sutikdavo. „Jei kas nesisėkdavo, visada eidavom pas Liudvisią. O kaimo moterys nežinia ką ir veiktų be Liudvisios. Pas Liudvisią Kuckienę kiekvieną mėnesį renkasi papoteriauti, pašnekėti“²².

²² Liudvika (Liudvisia) Kuckienė-Kuckaitė, užrašė Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, 1970, LTR 4157, p. 202.

Pasakų L. Kuckienė išmoko iš savo senelio Šimo Kuckos. Jas „<...> seka lėtai, storu balsu. Vienaip apie kiškėlį, kitaip apie vilkėlį. Gražiausios jos pasakos ir yra apie žvėrelius, gyvulius. Pabaigusi pasaką, vis randa kokį žodelį anūkėms, geraširdiškai, linksmai“²³.

A N T A N A S M A Ž E I K A

Gimė 1893 m. Girių kaime. Abudu jo tėvai – Jokūbas Mažeika ir Marija Ravaitytė – taip pat gimę Giriuose. Antanas niekur nesimokė. Būdamas kariuomenėje, išmoko skaityti ir rašyti rusiškai. Į kariuomenę išėjo 1914 m. Tarnavo Vladivostoke, Petrograde, Gatčine. Atsimena „gasudarių“, taip pat Kerenski. 1921 m. grįžo į Lietuvą, vedė, susilaukė trijų vaikų. 1970 m. gyveno su sūnumi, augino vaikaičius. Nors ir pensininkas, tačiau dar daug dirbo namų ūkyje.

A. Mažeika, jaunas būdamas, daug dainavo, mokėjo nemažai pasakų²⁴. Iš jo užrašytos 5 pasakos. Siužetai tradiciniai, plėtojami nuosekliai, tačiau pasakojimas ne itin meniškas. Kalboje daug pasikartojančių žodelyčių (*jau, niaugi, znoč*), dažni rusiški žodžiai ir posakiai (*ugosčiali, znočia, naročna, nevierijat* ir kt.). Visa tai apsunkina minties tėkmę, verčia ją trūkinėti.

P A U L I N A L U K Š I E N Ė

Paulina Lukšienė-Kuckaitė gimė Girių kaime 1900 m. Mirė 1988 m. Abu tėvai lietuviai. P. Lukšienė niekur nesimokė. Lenkiškai skaityti išmokė tėvas. Gyveno sunkiai. Anksti liko našlė su keturiais vaikais, o netrukus mirė ir duktė, palikdama mažą vaiką. P. Lukšienė mėgo dainuoti ir austi; nuo visų ligų gydė žolelėmis. Iš jos užrašyta per 60 lietuvių liaudies dainų ir kelios baltarusių dainos, taip pat daug sakmių, keliolika pasakų²⁵.

M A R I J A (M A R I L I A) L U K Š I E N Ė

Marija Lukšienė-Urbonavičiūtė gimė 1897 m. Girių kaime. Tėvai – Jokūbas Urbonavičius ir Petronėlė Lukšaitė – taip pat iš Girių. Šeima buvo didelė – dvylika vaikų. Užaugo keturios seserys ir du broliai. Vaikus prižiūrėjo senelė Rožė Lukšienė. Vakaraus sekdamo jiems pasakas. Mėgo sekti ir grybaudama.

Marilios mergystė varginga. Ji prisimena, kaip buvo badas, kaip liepas, paparčius valgė. Namuose ji vyriausia, todėl ir arė, ir šienavo. Labiausiai mėgo austi. Niekur nesimokė. Badmečiu teko mergauti Latvijoje, Lietuvoje. Grįžo į Girias, ištekėjo. Užaugino du vaikus: dukterį ir sūnų, pas kurį gyvena Giriuose. Turi penkis anūkus. Vienas jų, Romas, moka nemažai senelės pasakų.

M. Lukšienė buvo Šv. Kazimiero draugijos narė, dainavo chore, prisimena linksmus vakarėlius²⁶. Pasakas jau kiek primiršusi, sekdamo praleidžia epizodus, kai ką kartoja. Pasekė penkis kūrinius.

R O M A S L U K Š A

Gimė 1960 m. Giriuose. Tėvai – Vaclovas Lukša ir Albina Lukšienė – lietuviai. Romas – Marilios Lukšienės anūkas. Kai iš jo užrašinėjo, mokėsi IV klasėje. Ypač daug moka mįslių, kurios menamos vaikų susibūrimuose prie upės. Pasekė 4 pasakas, tačiau ne visas gerai prisiminė²⁷.

²³ Liudvika (Liudvisia) Kuckienė-Kuckaitė, užrašė Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, 1970, LTR 4157, p. 202.

²⁴ Antanas Mažeika, užrašė Alfonsas Juška, 1970, LTR 4231, p. 126.

²⁵ Paulina Lukšienė-Kuckaitė, užrašė Alfonsas Juška, 1970, LTR 4162, p. 18.

²⁶ Marilia Lukšienė-Urbonavičiūtė, užrašė Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, 1970, LTR 4157, p. 162–163.

²⁷ Romas Lukša, užrašė Alfonsas Juška, Igor Tõnurist, 1970, LTR 4162(311a).

JULIUS VALEIKA

Girių kaimo gyventojas. Jo biografija sudėtinga. Gimė Miciūnuose 1916 m. Abu jo tėvai taip pat kilę iš Miciūnų. Julius mokėsi „Ryto“ pradinėje mokykloje. Buvo išlaikęs egzaminus į Vytauto Didžiojo gimnaziją Vilniuje, bet dėl sunkios ausų ligos negalėjo ten mokytis. Bernavo, vėliau mokėsi Vilniaus amatų, prekybos mokyklose. Dirbo staliumi, pašte Vilniuje. Buvo įstojęs į Vilniaus universitetą. Vokiečiams universitetą uždarius, dirbo Šalčininkų valsčiuje sąskaitininku, mokytojavo Giriose. Buvo paimtas į vokiečių kariuomenę, bet dėl ligos jam pavyko sugrįžti namo. Dirbo Vilniaus geležinkelininkų mokykloje, globojo į šią mokyklą įstojusius Gervėčių krašto mokinius, kurie čia telkėsi vengdami tarnauti tarybinėje armijoje. Kai sužinojo saugumas, teko J. Valeikai iš mokyklos bėgti vėl į Girias. Dirbo kolūkyje. Dideles pastangas dėjo, kad būtų įsteigta Giriose lietuviška mokykla, tačiau Minsko ir Astravo valdžia įsteigė tik rusišką. Vėliau po atkaklių prašymų buvo leista ir lietuvių kalbos pamokos. J. Valeika dalyvavo visuose renginiuose, kuriuos organizavo čia atvykę dirbti mokytojai Antanas Šironas ir Bernardas Šaknys. Pradėta siųsti vaikus mokytis į Lietuvą, į internatines mokyklas. Ten mokėsi ir J. Valeikos vaikai, gebantys gražiai lietuviškai kalbėti ir rašyti.

J. Valeika moka daug dainų. Jos vėlyvesnės, retos. Kaimo įvykiams pažymėti pats kuria dainas, eiles, jose netgi aprauda mirusius artimuosius. Iš J. Valeikos užrašyta 15 padavimų. Pasakoja jis išraiškingai, perdėtai pabrėždamas įvykio svarbą²⁸. Pasakų pasekė tik dvi. Tai populiariūs Giriose siužetai (AT 780 ir AT 2021B).

Girių kaimo pasakos, savitai pasektos talentingų pateikėjų, yra ryškiausia Gervėčių apylinkės pasakų dalis.

²⁸ Julius Valeika, užrašė Alfonsas Juška, Igor Tönurist, 1970, LTR 4162(1a).

1. Girių kaimo sodyba.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

2. Motiejaus Laurinavičiaus kluonas Girių kaime.
1970 m. Nuotr. iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo

3. Giriu kaimas žiemą. 1956 m. Vacio Miliaus nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

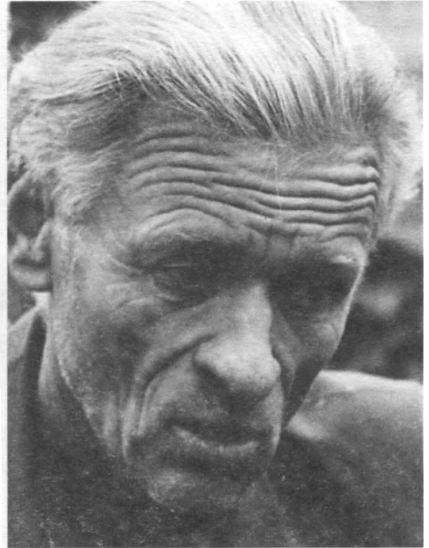
4. Jokūbo Petriko namas Giriose. 1970 m. Alfonso Juškos nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

5. Koplyčia Giriu kaimo kapinėse. Rimvydo Kunsko nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

6. Juozas Aidulis užrašo tautosaką iš Marijos Mažeikienės.
1939 m. Nuotr. iš LTR fototekos

8. Pasakotojas ir švietėjas Julius Valeika.
Nuotr. iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo

7. Pasakotoja Marija Karmazienė.
Nuotr. iš šeimos albumo

9. Seniausia Girių kaimo pateikėja Antanina Lukaitienė.
1970 m. Alfonso Juškos nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

10. Liudvika Kuckienė – Girių kaimo pasakotoja. Nuotr. iš šeimos albumo

11. Geriausia Girių kaimo pasakotoja Marija Kuckienė. Nuotr. iš šeimos albumo

12. Pasakotojas ir „vokelaičių“ pynėjas Julius Ravaitis. Girios, 1970 m. Juozo Kudirkos nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

13. Girių kaimo senolė Paulina Skurkienė kalbasi su Panevėžio mokinių ekspedicijos vadove Irena Savickiene. 1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

Marija Kuckienė

1. APIE ŽULVINĄ

Kap buvo dziedas su bobu ir turėjo tris dukteris. Nu, ir anos nuvejo par Ašmenų. Visos nusnešė savo skalaut rūbus. Visos skalavo visus rūbus, un žolės padziovė, nu, rūbai dziūsta, labai gražūs, padziūvo. Pakelia akis – žiūri, kad kmūra aina, bus lietaus.

– Oi, – sako, – lietus lis: labai, – sako, – kmūra didelė.

Nu, tep anos visos katra savo rūbus surinko. Surinkdė visus, surinkdė, paci mažiausia ims už rūbelaicio, žiūri – kirmėlė. Ana nusgundo, nori tu nusviesc – ana jų nori unkuśc, norė[jo] aždaušč – labai gražiai žiūri ir vis klausia, sako:

– Ar tekėsi tu už manį?

Tep ana vis sako.

– Oi, – sako, – sakai „tekėsiu“, kas tį, – sako, – tokio? Cia gi, – sako, – kirmėlė, – sako. – Pareisi namon ir pareisi.

Nu, ana sako:

– Tekėsiu.

Nu, kap tekėsi, ana tadu, to[ji] kirmėlė, praajo nuo to rūbelaicio, ana ėmė sussupo, atsinešė namon, tadu dar saviem tėvam papasakojo, kad cia jau itep buvo. Nu, tadu sėdos anos, pietuja, valgo, žiūri – lakia kirmėlė didelė per žolas, labai gi jau graitai – par jų jau ir atlakia. Nu, sako:

– Duokit mergų.

Tep jau nežino, kas daryc. Škada, ana jau bijo važiuoc, – kas cia daryc?

– Oi, – sako, – kirmėlė nepažins. Imsim, – sako, – pririnksim, – sako, – šluotų.

Ėmė šluotų, pririnko, un tos jau užsodino kirmėlės, nu, važiuoja. Nu, anas ir vežas: anas mislija, kad ir merga. Privažiuodo medelį. Nu, tan medely gegužėlė sėdzi. Sako:

– Kukū, tu Žulvine,
Kukū, tu durnasiai,
Kukū, ką tu veži?

Kukū, ne martelį.
 Kukū, kad martelė,
 Kukū, tai išsviece juosteį,
 Kukū, ale šluoteį.

Nu, tadu tas Žulvinas važiuoja atgal. Atvažiavo, išsvied[ė] šluotų:

– Duokit, – sako, – mergų.

Nu, kas daryc – raikia jiems duocie. Tadu pririnko pušini. Pririnko pušini. Tų pušini padavė jam, anas jau važiuoja, vežas, jau bus merga, mislija. Tadu kap tik privažiavo par tų medelį, teip pacia ir vėle gegužėlė. Sako:

– Kukū, tu Žulvine,
 Kukū, tu durnasiai,
 Kukū, kų tu veži?
 Kukū, ne martelį.
 Kukū, kad martelė,
 Kukū, tai išsviece juosteį,
 Kukū, ale pušinėį.

Oi, anas ažsipiktino, atgal vėle atvežė, išsvied.

– Duokit, – sako, – mergų.

Nu, jau nei ko prirenka. Tadu pririnko jau kačergų. Apsag kačergų ir vėl veža. Vėl veža. Vėl veža. Važiavo, kolai par tų medį privažiavo. Kap tik privažiavo, vėle gegužaitė:

– Kukū, tu Žulvine,
 Kukū, tu durnasiai,
 Kukū, kų tu veži?
 Kukū, ne martelį.
 Kukū, kad martelė,
 Kukū, tai išsviece juosteį,
 Kukū, ale kačergėį.

Anas da labjau ažsipiktino. Atlėkė ir vėle išsviedė.

– Duokit mergų!

Nu, anys ėmė ožkų aprinko, prikabino prie jo, nu, ir važiuoja. Anas jau aina, ir aina ana paskum. Ana, ožka, atsigrįžė ir bliauga:

– Me-ee.

Ė tas jau Žulvinas, cia jau gi jau mislija, kad jau gi jau klega tį merga. Kap tik jau par tų medelį privažiavo, gegužė vėl sėdėdama:

– Kukū, tu Žulvine,
 Kukū, tu durnasiai,
 Kukū, kų tu veži?
 Kukū, ne martelį.
 Kukū, kad martelė,

Kukū, tai išsviece juostelį,
Kukū, ale ožketė.

Nu, anas ir vėl da labjau ažsipiktino, atvedė, svied[ė]:
– Duokit mergų.

Nu, tadu tos sasarys sako:

– Nu, – sako, – važiuok pati.

Ana ir bijo, visto[j] apsirinko, nu, ir važiuoja. Sėdosi ir važiuoja. Kap cik privažiavo par tą vėl medži, vėl gegužėlė sako:

– Kukū, tu Žulvine,
Kukū, tu razumnasiai,
Kukū, jau dař veži,
Kukū, tai martelė,
Kukū, man išsvies juostelį.

Nu, tadu to merga ėmė juostelį dau, un juostelės užvėrė baronkų, jai išsviedė. To gegužaitė nušoko nuo beržo, passėmė, vėl un beržo sėdosi, paliko. Ė anys kap važiavo važiavo, tadu žiūri – Ašmena (upė), labai gili, didelė. Ana jau bijo, žiūri, kad gi jau Ašmenon unlėks, <...>, kų jau ungrius. Ale anas kap lėkė, tai tį nė ungriuvo, nė tį unsišlapdė – ažkart į vandenį ir labai gražuosan namuosan, toki namai kap karalaičio, labai gražūs.

Nu, ir ana tep buvo, tadu apsigyveno, ana jau pabuvo kiek tį laiko, mož kokius metus. Nu, ir gimė par juos berniokaitis. Ana labai jau visų passilgo, jau jai tep norisi, kad atvažiuot. Ir ana jau par jį prašosi. Sako:

– Žinai kų? Man' jau, – sako, – nuveši.

– Nu, gerai, – sako, – nuvešiu.

Nu, tadu ana jau ir važiuoja par sa tatas. Nu, ir atvažiavo, ė jau jos brolis buvo. Tep labai jau jam negražu. Kurgi: sesuo buvo graži ir nuvejo až kirmėlės. Nu, tep anas jau klausia:

– Kap tu gi gyveni? Ar gerai?

Ana provija, kad ir gerai, ir visa kas labai gerai. Nu, jam jau labai negražu, kad jau kirmėlė. Sako:

– Ė kap tu, – sako, – jį šauksi?

– Nu, aš, – sako, – teip šauksiu. Anas man, – sako, – liepė: „Žulvine Žulvinėli!“ Tai anas, – sako, – ir atplauks. Ė anas, – sako, – man sakė, kad bus raudonos putos, tai gyvas būsiu, jeigu, – sako, – baltos, tai negyvas*.

Nu, tai anas... anas priklausė. Teip kaip tiktai to jau atsigulė, nakcis jau buvo, tai brolis paskėlė, ėmė tokį didelį peilį ir nuve[jo] par tą Ašmenų, ir pašaukė jį. Sako:

– Žulvine Žulvinėli, – sako, – Žulvine Žulvinėli, priplauk!

Nu, žiūri – plaukia. Žiūri – priplaukė, ė, priplaukdo to pati kirmėlė. Anas kap dau peiliu, tą ažkirto. Nu, jau pasdarė putos raudonos. Pats namon atajo, jau atsigulė jau. Tadų jau un rytojaus paskėlė, tį jau visi anys paskėlė.

Nu, jau pabuvo kiek tį laiko, raikia jau tį jai namon važiuocie. Nu, ana jau aina su tuo berniokaičiu ir priažo, pašaukė. Sako:

– Žulvine Žulvinėli! Žulvine Žulvinėli!

Žiūri – aina putos, labai raudonos. Ana jau tep jau žino gi, kad jo n[ra]. Ė jai labai jau škada. Tep ana iš to jau graudumo sako un savi to beveik vaiko:

– Ai, – sako, – kad tu drebėtum kap drebulė.

Nu, ir dař ta drebulė dreba užtatai. O jos sūnus tas pasdarė drebulė, ė ana gyvena viena.

Nu, ir visa.

2. [A P I E Ž Ė B A - Ž M O N A]

Gyveno tata ir moma. Ir turėjo tris sūnus. Kap seniau, tai vis buvo ažčieravota visur: namai, visur koki palivarkai, koki kiemai. Apversta kokiais raistais, kokiais jau tį medžiais.

Nu, ir tadu jau tata sumisljo, žnočias, sako:

– Raikia, – sako, – dař ař jum tį papasakosiu: imcie šautuvų ir šausce. Kur kataras šausce ir katro kur kulka nułėks, iš tį mergaitį turėste. I vot tai, – sako, – žinokit.

Nu, tep anys tadu ėmė davė jiem šautuvus, ir šaukit. Šovė pats vyriausias. Nułėkė n[ne] ne kieman, ale tokian palivarkan, kur tai labai jau bagotas jau buvo žmogus. Tįnai nuvel[jo]. Nu, ir tas labai veselas: kurgi jau, jau ims pono dukterį.

Tadu kitas šovė. Kitas teip pacia kap šovė, ir vėl nułėkė dar toliau, ir tį dar gražesnė merga, dar bagotesnė.

Šovė pats mažiausias, ė anas buvo gražiausias, kap šovė – nułėkė raistan. Tokian raistan, kur nieko n[er], i žolės, moža cik žėbos. Nu, jau tas verkia, ir tata jau:

– Neverk neverk.

Tas verkia: kurgi, raikia gi v[escis] jau su žėbu. Nu, nieko nebus.

Nu, anys teip jau i padarė: vedėsi vienas su vienu, apsived labai bagotų ir gražių, kitas – su kitu. Nu, trecias nuvejo – apsivedė su žėbu, nu, su žėbu.

Ė tatu jau teip pacia buvo ponas jau labai didelis, tep anas jau visus žmonis tvarkė jau. Jau kur kam liepė darban, tai aina, tep anys tep jau darė. Jau sako jau visi: „Raikia gi jau klausyt to pono“. Nu, tep tadu anas, tas ponas, sako, žnočias:

– Nu, jau visi dař kap suveikit par mani, i pasakysiu, kataro jau žmonai kas darycie.

Nu, ir suvejo visi. Ataido gi jau ir tas jau su savu. Stroksi to žėba tokia, anas jau stydojasi: kur jau, negraži. Nu, ir liepė. Vienam liepė:

– Išauskit, – sako, – po abrūsi.

Nu, tep viena pris[i]lėmė, ir kita pris[i]lėmė. Tas jau bernas, gražus jau buvęs, jauniausias:

– Kurgi jau, – sako, – ma žėba išaus? Ana gi jau neišaus. Runkų neturi – neišaus.

Nu, ana sako:

– O, – sako, – nebėdui, kap gal kalvel bebūt.

Nu, anys tadu nuvejo. Tos ėmė išaudė jau viena gražų, kita gražų. Nu, ė tadu tas jos jau, kų žėbos, vyras nuve[jo] kur laukan. Ana ėmė nusirengė žėbos skūrų, ba ana buvo ažčieravota. Nusrenka – ir kap išaudė abrūsų gražiausį, gražiausį kap visų. Kolei anas ataina, ana vėl unlanda skūron žėbos tos, ir vėl sėdzi, stroksi jau žėba.

Nu, tadu jau reikia nešc. Nu, visi trys vyrai nunešė. Ne pačios jos, ale vyrai nunešė. Nunešė abrūsus. Kap nunešė, viena atdavė – tų pakorė tolierkom šluoscyc, kita nunešė – paliko apsišluoscyt, ė jau tas pats ponas, ė kap nunešė žėba, jau gražiausias, pakorė un sienos: jau nieko, net va jau gražiausias.

Atajo anas, aina ir juokiasi. Sako:

– Va tau, – sako, – broliai, ta ir žėba gražiausiai išaudė.

Ataido anas. Kap jau ana ne žėba būt, jam labai būt gerai. Nu, kap žėba, tep labai jau jam tep pat nepatinka. Nu, tadu jau sako:

– Da dař ataiste kitą kartą – vėl darbus duosiu.

Nu, nuveido anys ir vėl. Patys jau nuvejo. Nu, pasakė, kad visos pa paklodį išaustų. Nu, teip pacia, kap ciktai anys jau parejo, paapjovijo anys saviem vyram, kų liepė išausc. Nu, tadu anys nuve[jo] darban. Tep tos jau audė, anos kap ir reikia, mergaitės, audė. Ė to, kap tik tas nuve[jo] darban, ana tadu ėmė iš tos skūros išlindo, išaudė. Tos gi – viena gražų išaudė, kita gražų, nu, trecia – dar gražiausia, kad nė ne regėt, auksuojasi – prosta auksas.

Nu, tadu i vėl gi jau reikia nešc. Neša vėl visi trys vyrai. Nunešė. Vienas nunešė – tas jau to užklojo lovų ponas savo. Kitas nunešė – po kojom paklojo. Trecia kap nunešė – jau padėjo, kad jau jau cik niekur jau, susuko ir apsupė, kad jau graži, kad jau kada ne kada ažklos jau lovų.

Nu, vyrai sako:

– Va tau, – sako, – ta žėba – nu, ta gražiausia audžia.

Anas pats sau galvoja, mislija sau, kol’gi ana, be runkų, be kojų – tai nei mindzyc tų pakoju, kap audzia, nė kų, – ir kol’gi tep ana gražiai išaudė.

Nu, tadu jau anas vėle parej, nu, sako jau:

– Liepė jau da ataic, kų lieps padaryc gi jau mum.

Nu, tep tadu anas ir vėl nuvejo. Kap nuvejo, vėle sako:

– Žinot, kų dabar padarykit? Dar, – sako, – padarykite – pakepkit duonos pakepaliuki, – bakanaicius tokius, kap seniau kepa.

Nu, tep anas:

– Nu, jau, – sako, – ausc, tai ausc. Nu, – sako, – duonos tai neiškeps. Kurgi ana iškeps?

Anys sako:

– Nebėduik, – sako, – žmogeli, – sako. – Ana gali moř i teip padaryc.

Nu, pare[jo] anas. Ana klausia:

– Ko raikia?

Sako:

– To i to. Raikia duona pakepc.

Nu, tadu anas vė nuvejo darban. Tos gi prieg jiem teip pacia ir kepa, ir minkia, ir rasčinioja. Ė ana palaukė, kol anas nuve[jo] darban. Kap anas jau nuve[jo] darban, tep ana jau mislija sau, ką padarysiu.

Ė anas sukitrūjo: nuvejo darban, ale paskavojo. Ažsiklo[jo] tį kuom, palindo ir sėdzi. Žiūri, ką ana daris jau, kap tį jau. Žiūri – kap cik anas... jau jo nēr. Tep anas tadu grįžis paskavojo, tep ana tadu ėmė nusivilko jau tų skūru, ažsiminkė tų duonu. Ė to guli skūra, ė pečius kūrinasi. Anas kap atlėkė, tuoj až tos skūros ir, kap pečius kūrinosi, pečiun unmetė. Nu, ir sudegė, cik, žinai, riebuma tokia, sudegė. Ana jau nepaspėjo. Oi, kap ana jau verkė, kap ana nepatenkinta. Sako:

– Man dař nedaug reikėjo jau česo būcie teip žėbu, ė dabar, – sako, – vėle būsiu trejis da metus.

Vėl atgal grįžo, ė ana būt jau pora dzienu ir būt jau merga kap raikia. Ana buvo un trijų metų ažkeikta, apčieravota.

Nu, tep anys tadu sako:

– Ėjei, kap jau blogai gi jau padarei.

Nu, anas sako:

– Nieko.

Bet jau anas žinos, kad ana kap raikia mergaitė, pabus jau ir trejis, kap raiks, da ir pinkeris būt, bet ana bus jau kap raikia.

Nu, i tadu jau ką padarė? Tas jau ponas sako:

– Atnešte tų duonu.

Nunešė tų duonu. Nu, ėmė pirmiausia vieno brolio – atdavė šunim duonu. Kito brolio – parabkam, kap tį būva, tarnauja, tarnam saviem. O trečio pasdėjo sau valgyt, tos žėbos – labai gardžiausia.

Nu, ir anas dziaugiasi, ir žino, kad ana jau ne žėba, kad ana jau mergaitė, ale gi jau žino, kad vėl gi jau pabus da.

Nu, ė tadu teip jau pasakė:

– Nu, – sako, – ryto jau ataiste, tai jau dar mės jau jum teip loc geriau jau ką pasakysim. Ne darbus, bet kita ką.

Nu, tadu atajo par juos gi jau, klausia:

– Nu, ką jau dař ponas sakė?

– Jau dař, – sako, – ponas sakė, kad jau dar ką kito kas bus, jau darbu tokių nebus, nieko nesakė.

Nu, anys ir vėl nuvejo. Nu, kap nuvejo:

– Nu, tai, – sako, – žinot ką? Jau dař aš jau dar, – sako, – jūsų prašysiu kieman, ir pauliavosim, pašoksime – visa ką.

Nu, tadu anys ažsiprašė. Nu, kas gi daryc, raikia sustaisyt vėl jau, kap jau ais, visa ko: ir išsikepc, ir visa. Tad u ana, to[ji] merga, gi jau viena ruošiasi

jau, ką kepa jau kokias jau tą visa ką, mėšų kokių verda, visa gi jau, kas nusneš tą ką. Nu, è to[ji] jau žèba jau dař geriausia. Ana loc jau merga, ale vis ciek ana kap ir aina blogai, ir visa ką jau.

Nu, tadu anys jau sako:

– Dař tai jau aisim kieman.

Nu, apsirinkc gi raikia. Nu, tadu jau ana èmè, kap jau jai laikas tas priažo, jau bût ana jau ne žèbu buvus, tep tadu ana jau loc ir pasdarè graži. Apsirinko, apsisagè rubašku, baltu, gražiu, spadnyčiu juodu, ba seniau tai daugiausia buvo gražiausi apsisagimai. Nu, ir nuvejo, katras su sa poru nuvejo, juos pasodino až stalo, dau visko, tą jau prikepta: katra žųsį nusnešè iškeptų, katra tą ką jau gařèdamos. Tai jos jau taip pat viskas geriausia. Kap peržiūrè[jo], tai jos viskų un stalo labai švariai, labai gražiai. Ir vèlgi jau sèdzi.

Nu, anys jau valgè, išgèrè. Jau tas jau jos jau žmogus jau veselesnis jau: ana kap raikia. Anas žino, kad da ana pabus žèbu, ale jau jam jau ne tep strošna. Nu, tadu jau sakis:

– Nu, tai dař aisim pašokcie.

Nu, išejo katras su sa poru šokc. Pašoko trupucį, tadu sèdos vèl jau valgyce. Valgo ir geria. Tadų žiūri viena un kitos jau, brolienès būdamos, tos jau, katros bagotos, gražios, un tos jau žèbos daugiausia ir žiūri, kad ta labai viskas gražu, žiūri: „Kų tu darysi, ir mes darysim“. Žiūri: to èmè arielkų gert, ana lūpas trupucį prikišè – runkovèn balton, balta rūbaškaitè, plonutè, suliejo. Žiūri – nieko: nè sèda, niekas nesdaro. Tadų valgè, žųsies kaulus graužè. Žiūri: kaulų ne žemèn sviedè, nè kur – runkovèn kiton, runkovèn kiton.

– Oi, – sako, – kų gi ana daro cionai.

Tuoj paprabuis ir anos. Neišgèrè arielkos, kap cik runkovèn untèjo, nutekèjo apačion arielka. Jau ir negražu, ir nešvari rubaška. Tadų tos cik kaulus sugraužè – unsviedè kiton runkovèn. Žiūri – riebaluota, teip pat tokia negraži. Anos jau tokios nepatenkintos: kur jau, insitrynè. È ana sèdzi graži, čysta.

– Nu, jau dař, – sako, – aisim, – sako, – vèle šokcie.

Tep èmè, muzikontai ūzia, anys išel[jo] šokc, kap jau seniau. Ne tep kap dař, ale tie ūkauja, anys, tie jau prigiedodo da kap kų. Tep ana jau cik ažuūkavo, tadų žiūri: tadų ciktai kap pavertè tep runkovį, pakratè – pasdarè pirkioj ažeras, unduo, pilna pirkia. Tadų iš kitos rankos pataršè, kaulai cik kap pabyrèjo. Žiūri – žųsįs plauko visos. Gražu, oi, kap gražu. (È tįnai ne teip. Kap ana buvo žèba, ana buvo ažčieravota, tep ana teip pati mokèjo. Nu, ana ir teip padarè. Tį nebuvo undenio, ale ciktai žmonèm atrodè.) Nu, ir tį plauko tos žųsįs, ir to va labai ažeras gražus.

Nu, ir visa.

3. [APIE DIEDO DUKRĄ IR PAMOTĖS DUKRĄ PIRTY]

Nu, gyveno tata ir moma. Ir turėjo dukterį savo. Nu, tadu moma gi jau pamirė. Ir liko tiktai mergiotė. Jau anas pabuvo, tadu jau apsiženijo su kitu. Pabuvo vienus metus, kitus metus, nu, ir atsirado par juos duktė. Jau tep to pamotė, labai jau ana škadujo sa dukteries, è tos nè kiek: adiežios jai nie kokios neduoda, valgyt jai jau kas blogiau jau duoda. Nu, teip jau ana vargo, labai labai. È sa labai škadujo.

Aina jau pircin prauscis. Kap ana aina su sa dukteri, tai ima visa kų: ima marškinius labai baltus ir abrūsų, to undenio tį, ir šarmo, ir šluotų – labai visa ko ima, kad visa ko būt. Ir pavalgo išaidzinėdami jau visa ko, atsigeria, Nu, è to jau tadu, kap tos ataina jau prisirinkį, kap ponios – teip gražiai prisirenka. Nu, è tadu jau siuncia tų – žino, kad pircy prisduodo velniai koki tįnai jau, daugiausia jau kokių dzvylikį adzynos. Itep anys tadu kų, sako:

– Raikia jų provyci aiti prauscis, tai, – sako, – jau kap jau jų prisduodis, tai jų suės.

Nu, jai jau teip jau Džievas dau, kad jau jos jau niekas neėmė: nei zdania nè kokia, nei čieravonė – nieko.

Nuvejo ana. Ana gi jau bijojo, nu, ale vis teip pat jau nuvejo: gi raikia apsiprausc. Nu, ana nuvel[jo], nei ana marškinių nusneš[è], nei apsišluoscyt abrūsos, nei ana šarmo, nei ana niekokio mylo – nieko nenusneš, nei šluotos. Nu, tadu tiktai ana prausias, jau dvylikta adzyna prasdėjo. Klausos – tik sudundėjo pečiukas, kap tai krosnelė pircies, kap tįnuja. Nu, tadu ana klausos, kas ir aina. Žiūri – stojos kažkas ir stovi kap ponas. Su kepeliusium, gražus bernas. È tį buvo ne bernas – velnias. Anas tep apsivertė, kad gražus bernas. Nu, ir klausia:

– O, – sako, – merga, tu pircy?

Sako:

– Pircy.

Nu, sakis:

– Nu, merga merga, argi tu, – sako, – turi undenio?

Sako:

– Neturiu.

Anas nuvejo atnešė. Tadus sakis:

– Merga merga, ar turi tu šluotų?

Sako:

– Neturiu.

Anas vėl nuvel[jo] atnešė – vėle jau čėsas praaido. Tadus sakis:

– Merga merga, ar turi tu šarmo galvai prauscie?

Sako:

– Neturiu.

Anas vėl nuvel[jo] atnešė. Tadus:

– Merga merga, ar turi, – sako, – tu mylo?

Sako:

– Neturiu.

Anas ir vėl nuve[jo] jai atnešė. Tadu ir vėl anas klausia:

– Merga, – sako, – merga, ar turi apsiplauc undenio čysto?

Sako:

– Neturiu.

Ir vėl nuve[jo] atnešė. Tadu sakis:

– Merga, ar turi dar tu marškinius sau?

Sako:

– Neturiu.

Anas nuvejo atnešė. Tadu sako:

– Ar turi abrūso apsišluoscyt?

– Neturiu.

Anas ir vėl nuve[jo] atnešė. Tadu:

– Ar turi, – sako, – jau sau kokių jau suknių?

– Neturiu.

Atnešė.

– Ar turi sau rūbelaitį?

– Neturiu.

Ir vėl atnešė. Anas tep nešioja, nu, tadu sako:

– Ar turi da paltų apsisakc?

Sako:

– Neturiu.

Ir vėl atnešė.

– Apsiaut ar turi?

Vėl:

– Neturiu.

Atnešė. Tei buvo žiema, šalta. Nu, ir apsirinkdo ana labai gerai jau jų – visa ko ana. Tadu ėmė ir išsiprausė, apsirinko. Ė tas bernas laukia jos. Tadu jau kap tep po dvylikei, gaidziai sugiedojo, tas jau ponas prapuotė: jam para jau ait, kur anas buvęs. Ir prapuotė. To merga ataido kap ponia gražiausia. Unejo, žiūri jos pamotė, kol' tep ana prisirinko, kad jau prisirinko. Nu, ana ir klausia. Sako:

– Ė kur tu tokių adiežių gražių ėmei?

Nu, ana jiem paprovijo, kad tį teip buvo. O tai tie jau prosta nežinia kokia graži. Tep ana sakis, nu, tei jau kitų kartų savam jau žmoguo jau, tėvuo jau tos jau mergos. Sako:

– Dař jau nelaišiu ta duktės paskum, ale laišiu savo, tai moř ana prisirinks tep.

Nu, ėmė ana tadu jau, pamotė, su tuj jau, katra sirata, nuvejo pircin, išsiprausė jau viską, kap jau reikia, kap su savu vaikščiojo. Nu, ė savo pas-kiau jau lais. Nu, tai ana savai kų padarė? Nunešė undenio. Nunešė vienokio,

tadu nunešė šarmo, nunešė šluotų, tadu nunešė abrūsų, visus baltinius, suknius, apsiauc – visa kas gražu. Nunešė ir paliko. Nu, ir ana jau gi mislija, ką jau gi atais ir jos duktė apsirinkus.

Nu, kap kartas, cik ana nuvejo, užlėjo, tik klausos – sudrabėjo to krosnis. Žiūri – išaido, stovi tas pats ponas, velnias. Nu, ana, kap ana nieko nežinojo, tep ana loc ir nusgundo: kurgi, ana tokia bagota, tokia atvožna, tokia graži. Nu, jaugi gerai. Klausia par jų:

– Nu, mergaite, pircy?

Sako:

– Pircy.

– Mergaite, – sako, – ar turi undenio? (Kad jau užlėc dūko, kad būt šilčiau).

Sako:

– Turiu.

– Nu, mergaite, ar turi, – sako, – šarmo galvai prauscie?

– Turiu.

– Mergaite, ar turi mylo?

– Turiu.

– Ar turi baltinius?

– Turiu.

– Ar turi, – sako jau, – abrūsų apsišluoscyt?

– Turiu.

– Ar turi suknius?

– Turiu.

– Ar turi tį rūbelaitį koki apsirišt?

– Turiu.

– Paltų ar turi?

– Turiu.

– Tadu kamašus ar turi kokius tį jau, ar tį čebataičius apsiaut?

– Turiu.

Nu, ir visko jai ažtenka. Nu, kap jau iteip, labai graitu laiku tep ir iškle-
gėjo. Anas niekur nenuvejo, niekur anas neažmarudijo, tep da tos adzynos
nepriajo, kur jam prapultie raikia.

Nu, tadu anas ką padarė? Tadu to merga išsiprausė gražiai, apsirinko.
Tadu anas ėmė suplėšė tį jau jų, sudraskė, skūrų nulupė jai, mėšų tų jau anys
pasėdė, tį anys kur anys jau jų dėjo. Tadu ton jų jau skūron prikimošo šaudų
ir išnešė. Kap pircy tei jau buvo lungeliai tokie, ir tadu unkišo. Tep kap skūra
ir iškimšta, tep kap kartas atrodo ir galva, ir akys, ir visa kas. Ir iš tolo tep ir
regėc, kap duktė.

To jau pamotė savos dukterės laukia laukia – kap nēr jos, tei ir nēr. Tai sako:

– Kur ana pasdėjo? Raikia aicie vyzdėcie.

Jau išaušo. Šviesa. Aina.

– O, – sako, – dukrelė, kap jau, – sako, – gražiai prisrinkai, tai jau dař, –
sako, – ir namo neini. Ame gi vė namo, – sako. Da moř ir nusgėrus jau tu tį jau.

Nu, tadu ana priaido, žiūri – tik stovi.

– Ame, – sako.

O neina. Žiūri – ciktai tos skūra iškimšta šiaudais, o dukterės nēr.

Nu, ir visa.

4. [P A M O T Ė S D U K T E R Y S I R S I R A T A]

Buvo dziedas su bobu saniau. Nu, ir tadu turėjo mergioki. Taduo moma jos pamirė. Ir liko ana viena. Taduo apsižanijo tata jos su kitu, ir taduo rados par juos dvi mergaitės.

Nu, ir anos, tos mergiokės, jau auga. Ana labai jų škaduoja. Nu, è tos nē kiek neiškada jau jai. Nu, taduo ana sako taip, ana nuveina jau visur, tai savus jau ir valgydina gadnai, ir renka gražiai – jau ko jau nebuvo, labai gera. O tai vis labai jau – ir adziežios neturėjo. Taduo ką sumislijo? Uneina kieman, žmonės klegės. Sako:

– Žanijasi gasiudorius. Ir, – sako, – nerasrenka sau mergos. Ana, – sako, – važinėja po visais kiemais. Ir dař, – sako, – atvažiuos jau katrų dzienu, ryt ar ažporyt, atvažiuos, išsirinkdzis mergas.

Nu, tep ana savas jau dukteris, oi, kap jau gerai ėmė penėjo, kad jau labai būt anos gražios. Ir sukniass jom gražias papirko, pienu gėrė, tį prausės – nu, kad būt un viso pasaulio gražiausios.

Nu, o tai jau nieko – jau tį kokių darbu duoda drėnu, kad vis nečysta. Nu, ana adziedžios neturėjo...

Nu, ir atvažiuodo jau. Ė jai da darbu tokių pamotė dau, kad jau ana krutėt, kad nenuveit. Tep ana živa paruošė ir pasdarė. Dar nuėjo par Ašmenų. Išsiskalau tį. Mamos buvo spadnyčia tokia juoda, taduo kvartūkaicis baltas, rubaškaitė balta. Ana išsiskalavo. Ė pamotė savo dukteris pririnkus, ir nuvejo. Kap jau pasakė, sustatė pirma, katros gražiausios gi atrodo anos – giriasi tos, jau sustatė gi vienon ailion, drenesnes jau drenesnėn, o trecias – dar jau drenesnes: tį katras senesnes, tį katara jau kokia durnesnė – itokias sustatė.

Nu, nuveina taduo ir to mergaitė. Kap jų apdėjo tokiu loc karoliais, kap seniau, tį kokiais jau ana, taduo spadnyčių kokių momos, rubaškaitį, kvartūkaicį pasijuosė. Da aidama priskynė gėlių, nuspynė vainikaicį, užsidėjo un galvos ir nuveljo]. Ana labai buvo graži. Nu, bet tep ana vis tep pacia par pamotį auga, tep jos jau neskaitė gražiu. Ana nuvejo, stojos kataros saniausios, dreniausios buvo mergos. Ir stou.

Nu, taduo žiūri – važiuoja gasiudorius. Ir atvažiavo tas gasiudorius. Kap anas atvažiavo, tep jau jos dukterys, jau, žinai, tokios stou jau gražios. Anas sako:

– Aš dař apasiu par vienu pulku, par kitu, par treciu – po tris kartus. Ir katara bus gražiausia, aš uždėsiu koronu, – tep saniau kaľbėjo.

Nu, anas tadu apejo aplink vienu pulku, tadu neuždėdo. Ė močeka to, pamotė, žiūri (kad uždėt gi jos dukterim, norėtu). Nu, tadu ji sako:

– Nėr cionai.

Žiūri – jos dukterys liko, neuždėjo nei vienai.

Tadu priažo per kitų pulku, ir tįnai triskart apejo, nei vienai neuždėjo. Aina aplink trecių. Kartu pažiūrėjo an tos, kataru be tėvo, be mamos mergaitė – labai jinai jam jau, pasdabojo anas jų. Anas jų tik pažiūrėj. Apejo. Tadū ir kitokart apejo.

Treciokart aina, treciokart apejo ir uždėjo koronų tai mergai, katra jau buvo sirata, be tėvo, be motinos.

Nu, tadū ana ėmė tų koronų nusėmė ir parejo namona. O to pamotė visai pagriuovo, apvyto, kad jau ne po jai. Jau katarai jinai nenorėjo, tai uždėjo, dukterim neuždėjo.

Nu, to parejo, ana ėmė, tadū buvo momos kuperas tokis blogas, ano unde[jo] tan kuperan ir sako:

– Lauksiu, – znočias, – kų atvažiuos tas gasiudorius.

Nu, to norėc išsiimcie, o to niekur neišeinant, sirata. Ir būva būva, ana būva būva, tadū žiūri – ir važiuoja tas jau.

Nu, atvažiavo jau tas gasiudorius. Nu, tai kap anas? Anas jau tos vienos siratos neims. Anas ėmė tos ir pamotės dukteris, ir pamotį ėmė – visų šeimų. Nu, ir anas ėmė ir nuvažiavo. Nu, jau ėmė visus paskyrė darbuosan. Tų siratų ėmė až savo žmonų, o tadū mergaitį ėmė – viena kiaulas šerė, kita kokias žąsis, trečia tį jau jiem kokius čebatus, kokius tį kamašus čystė. Ot ir viska.

Nu, anys teip ir gyvena. Nu, tadū jau kap anas, gasiudorius, važiavo visur. Nuvažiavo anas kur žiūrėc, kur an kokio (gal tį karas buvo, gal tį kų). Ir prabuvo ilgai.

Nu, ir tadū anys jau sako (jau labai jau gera buvo, kataru jau vedė su tuo karalaiciu). Tep anys sako:

– Važiuojame cia, – sako, – pasirstysim un upės.

Nu, ir nuvažiavo anys irscycies. Nu, ė tadū tos mergos, mergos sėdos – jau tep pacia buvo geros, kap jau tos sasarys. Nu, ir važiuoja. Tadū anys susklegėjo. Tas, kataras irsto jas un luoto ir su tuom mergaitėm. Tep anas tadū ėmė, sako:

– Imc jų reikia unmesce upėn, ė tadū apsirinkstie adiežių jai itų jos kokių radį ir būste karaliaus žmona.

Nu, tadū anys kap važiavo, ėmė ir unstūmė jų upėn, Ašmenon. Tep kap instūmė, ana nepražuvo, ale teip jau buvo kų jau... ancis lyšnia rados ir plauko. Plauko to ancis lyšnia...

Ė tadū kap parvažiavo, ė to duktė ir apsirinko jos adiežių. Jau išaina, kad karaliaus žmona. Ji vaikščioja po sodų, visur, kur cik geriausia.

Nu, tas grįžta namona. Grįžta namon, nu, sako, žiūri, kad nėr žmonos.

– Kur ma žmona?

Sako:

– Aš ta žmona.

Sako:

– Ne mana.

Ir unkle gdo visi, kad žmona. Anas gi ragi, kad ne žmona. Nu, ne žmona. Nu, anas tep jau markatnas, ką gi jau žmonos nėra.

Nu, anas tep pavargis, ėmė atsigulė un kito aukšto, un lovos ir miega sodi. Nu, ir jo namai tįnai buvo. Tadu ataina jau tep, atlakia viena paukštė – mušasi ir mušasi prie lango. Mušas ir mušas prie lango. Anas mislija sau, kas cia tokio yra. Kog ana tep skredzioja. Anas paskėlė, išejo pažiūrėc – nieko nėra. Nu, tadu aina vėle. Kap ciktai nuvejo, žiūri – kiek buvo ancių, žiūri – jau viena lyšnia yra. Ir žino, kad toj jau lyšnia. Nu, anas mislija – ko gi jau tep pribuvo. Anas ata[jo] vėl, atsigulė. Kap cik atsigulė – vėle lakia. Ir vėl to ancis pro lungų stvojasi, jau jam miego neduoda, kad ir vėlek keltųs. Nu, tadu anas ėmė, ir ką. Šovė. Kap šovė, nu, ir aždaužė tų anci. Nu, kap nugriuvo, žiūri – ne antis, žiūri – merga graži. Nu, anas tep jau škadujo, ką net verkė. Verkė, cia sulėkė visi, gasiudoriaus visos slūgos. Verkė, tokį jau pakėlė krių, šumų, ką jau pamirė. Kas cia pasdarė, kas cia pasdarė!..

Nu, nieko. Tadu ataido (kap saniau buvo, tį laumės valkiojos) čierau-nykės. Ataido, sako:

– Kas cia jūsunk pasidarė?

Nu, sako:

– Kas pasidarė? Va gasiudorius ažšovė savo žmonų, – sako, – teip papuolė.

Nu, tep ir jam buvo škada: ir anas viso pasaulio gasiudorius, taigi anas jau sako:

– Žinot ką, aikte par tokių ir tokių upį ir passamsite undenio, – sako, – atnešte, jų pagirdyste, apprauste, ana, – sako, – ana atseis.

Nu, tai tadu jau rados...

– Ale, – sako, – imkit, kataras vierniausias, kataras geriausias slūga jau bus.

Nu, tai anys jį paėmė, ale to tep pacia laumė sako:

– Kap aisi, tai tau labai viskas prisduodis: pirma, – sako, – mašinos lėks un tavi, tai tu, – sako, – šonan neik, cik kap išeisi, vienu kraštu aik ir aik prosta. Tadu, – sako, – tau tį visoki strokai: tau ir šauks, tau ir šaudis, tau ir, – sako, – visaip ir odinos rodzysis, ir pulkai odinų, ale vistoj aik ir aik. Ba, – sako, – jei atsigriši, tai ir tas vanduo nemačis.

Nu, anas ir nuvejo. Rado tų upeį, anas passėmė undenio ir nešas. Neša pilnų uzbonų tokių dzidelių, mislija, ką jau gasiudoriaus žmona atsiat.

Tadu aina, tadu klauso ažkart – triūbija jam mašina, lakia. Anas kap ajo, tep ir aina. Jam strošna – anas gi žino, paprovtyta, ką neužlėks, ale vistoj anas bijo. Aina – triūbijo, triūbijo, kap a[jo], tep niekas par jį ir nelakia. Tadu aina da aina – žiūri, kad jau rėkia an jo, kad jau bėgt. Anas vistoj aina. Tadu vistoj: „Šausiu! Šausiu!“ Anas vistoj neatsišaukdo, nieko, kaip aj, tep ir aina, ir

nuve[jo]. Tadu odina po kojom sukasi. Anas primerkė akis ir dar nuvejo. Kap stojos an jos, ana visai kokia pasdarė pelenais ir jos nėra. Ale tį nuvejo. Tadu žiūri jau – krūva odinų. Anas ir aina, ir galvoja, kap cia perait. Ažsi-merkė, kap stojos, tai nē tos, kol priais kalnų odinų, rado ir praajo. Nu, tadu aina, žiūri: da lakia pojazdas ir vėl triūbija – anas ko nešoko nuo kelio. Ale vis ciek aina ir aina. Nu, ir ajo. Ir nuvejo.

Tadu atajo, tadu tai žmonai šaukštų pasėmė, burnon unlėjo, tadu apprausė jų, žiūri – jau čiūt lūpos paraudonėjo. Tadu vėl ana kitą kartą ir vėl jau unlėjo, lūpas pamerkė, ir visų jų pamerkė – da raudonesnė. Tadu trečią kartą, tadu ir ketvirtą kartą, žiūri – jau ir jos akys žiūri. Tadu klausia par jų:

– Kas tau pasdarė?

Ana da negali, klegėcie nemoka, negali liežuvio pasukc. Tadu ir davė vėl undenio ir vėle apprausė. Nu, tadu jau ana praklegėjo. Tadu da jų apprausė, prausė, kiek galėjo. Tadu jau klausia:

– Kas tau pasdarė?

Ana tep ir pasakė. Ana sako:

– Mes nuvažiavom, kap jau tu išvažiavai. Mes nuvejom irscycis. Nu, ir anys susklegėjo, kad man', – sako, – nebūcie, kad manį nebūt, kad jos dukterys būt paciom gasiudoriaus. Nu, tep, – sako, – tadu man' ir nutapijo.

Nu, tep anys tadu sako:

– Nu, kad anos teip nutapijo taū, è dař bus kitaip.

Nu, tadu pasakė savo slūgom, kad pasiūt maišus tris.

Nu, tai tadu ėmė pasiuvė tris maišus: undėjo tų pamotį vienan maišan, kitan maišan tų dukterį, ir trecian. Va gasiudorius kų nori, tep padaro.

– Nu, ir, – sako, – va dař ritinsim. (Tep padarė, kad jom striokas būt.) Nu, ricinam, – sako, – par tų upį, dar, – sako, – upėn unsviesim.

Nu, ir jas tadu nuricino, upėn unsviedė, jos tadu nusitapijo, kap maišai tie prigėrė vandenio. Nu, ir viskas.

5. [A P I E S I R A T Ė L Ę , K U R P A S V E L N I A T A R N A V O]

Kap buvo dziedas su bobu*. Ir turėjo teip pacia mergaitį. Nu, tadu mocina jau apsirgo ir pamirė. Liko jau ana viena sirata.

Labai jau pamotė jos neškadujo niekur ir sako dzieduo:

– Dziedai, – sako, – man ana nepatrebna, aš turiu sa dukterį. Ana, kur nori, tiėsa (teesie).

Nu, tep jai valgyc neduoda, apsirinkc neduoda. Nu, jau reik eit kur slūžyt.

Nu, ėmė ana išejo ir aina. Nė ana valgyt turi, nė apsirinkc. Aina ana ir aina. Tadu sutikdo, žiūri – stovi grūšelė tokia, grūšios negardzios, drabnutės. Nu, ito grūšia klega. Kap seniau gi, kap ažkeikta jau tį būva, taip pat. Nu, ir klega su juj, sako:

– Mergaite, kur aini?

Sako:

– AINU slūžyc.

– Paslūžyk, – sako, – par man'. Imk, – sako, – man' apkrėskie ir, – sako, – krūvelėsan surenk. Bus ir tau valgyc, ir man valgyc.

Ana pamislijo, kad grūšios negardzios: „Kų tį aš valgysiu“. Ale ana nenorėjo jau atsisakyt. Ana tokia gera buvo. Ana ėmė pakratė tų grūšelį, grūšelės nubyrėjo. Vienu krūvutį surinko vienam daikti, kitų – kitan. Jau tų pasėmė, vienu krūvelį.

Nuve[lo] toliau. Aina ir aina, priaido, žiūri – obelis. Obuolių tep daug. Ir vėle ana sako:

– Mergaite, kur aini?

– AINU, – sako, – slūžyc, – sako, – nēr daikto, močekka nenori manį. Apsirinkc neturiu, valgyt.

– Imk, – sako, – paslūžyk par man'. Dař, – sako, – tu apkrėskie tu man'.

Tep taip pacia dzyki obuoliai, negardūs. Nu, ana vis ciek ėmė, neatsisakė ana ir vėl ėmė apkrėtė tų obelaicį, krūvelėsan surinko. Ažsirinko ir tų krūvelį. Nesako, kad: „Aš jos nenoriu“. I vėl nusnešė.

<...>**

Nu, ir aina to mergaitė toliau, žiūri – stovi dzieškele. Priaugus jau ana, raikia kept. Nu, jau teka to jau raščyna – raikia kept. Nu, tep sakis:

– Mergaite, kur tu aini?

– AINU, – sako, – slūžyt.

– Paslūžyk, – sako, – par man', tai, – sako, – bus ir tau duonos kukelaitė, ir man, kap neturi ko valgyt.

Ana ėmė runkas pasiprausė. Tadu tįnai, kap pečiukas stovėjo, jų sukepė. Ana iškepė ir paėmė sau kukelaitį, ė kitų paliko ir vėl nuvejo.

Nu, aina ana ir aina toliau, žiūri – stovi tiltas. Stovi tokis tiltas – juodas, palūžis, nečystas, neapšluotas, purvinas. Nu, sakis:

– Mergaite, kur tu aini?

Sako:

– AINU slūžycie.

– Ė kol' tu aini?

Sako:

– AINU, – sako. – Nēr man daikto, – sako, – močekka nieko – ir valgyc neduoda, neaprenka, – sako, – ir, – sako, – raikia aic sau.

– Nu, – sako, – žinot kų? – Sako: – Paslūžykit man, – sako. – Imkit, – sako, – apšluokit jūs man', ir aš jum, – sako, – būsiu geras pamačnykas.

Ana pagalvojo – valgyc nebus nieko. Kad ir tį nevalgė nė grūšių, nė ko, cik duonų valgė. Ale, sako, raikia jau kap kalvek. Ana ėmė, buvo kapanica tįnai undenio, ana ėmė, kokį rado palų, apšluostė tų tiltų, išmazgo[lo] gražiai, tadu apmazgojo. Ir paliko labai čystų. Nu, tas jau ciltas sako:

– Dėkui tau, kap tu mani jau apstrajijai.

To toliau nuvejo. Nu, aina aina. Žiūri – taip pacia lakia ponas, su kepe-
liušium, su kostiumu, gražūs žiedai – ir labai gražus bernas. Nu, sakis:

– Merga merga, kur tu aini?

– Ainu, – sako, – slūžycie.

– Nu, è kol’?

– Nu, vot teip.

Ana vėl paprovijo, kad va par pamotį buvo, nèr nè valgyc, nieko.

– Nu, tai ainam par man’, – sako, – paslūžysi, ir bus gerai.

– Gerai, – sako, – ainam.

Ir aina ana. Anas jų vedasi. È tį buvo ne ponas, è tep pat velnias. Nusvedè
anas tįnai jau par saū, nu, jau jai atdavè visus raktus, daug labai: namai
dideli, visur visokių upakajų, durių daug – raktų daug jai davè.

Anas nuvejo, sako:

– Ainu jau vėl jau darban.

Nu, kap velnias, anas jau nulèkè vėl, ką nori tį aždaris jau tįnai. Ar tį
pinigus kokius kals, ar tį kų.

Nu, tep ana pabuvo vienu mėnasių, kitų mėnasių, kap ir raikia. Nu, jau
jai parūpo... È anas jai pasakè:

– Aik va itan aike kambarin, va itan kambarin, è va itan jau, kitan, trecian,
è tuosa jau neikie.

Tep jau labai norisi pažiūrèt, kas tį tokio yra. Jai gera: ana i pavalgius,
anys jai nieko nesako, jau da daugiau jų atsirado, ale jau niekas par jų neklega
jau, nieko jai nesako. Cik tas jau, katras jau èmè slūžyc ir žiūri.

Nu, ana èmè... Anas nulèkè. Ana èmè atsidarè vienu upakajaitį, pažiū-
rè[jo], kitų. Vienan upakajaity valgis, kitan tįnai kokios suknios, tį tokia
adiežia, trecian pažiūrèjo – tį jau kokia mèsà. Oi, atsidaro ana ketvirtų, žiū-
ri – žmonès pamušti, kraujai tįnai, mèsos visokios, galvos. Oi, jau jai teip
strošna pasdarè, ale ana labai vargša, vargu[o]s, tep ana... o teip ir žiūri, kas
bus toliau. Nuve[jo] da vienan pažiūrèjo. Žiūri – jau tį jų kojos jau, atskirtos
jau nuo visų. Katari paskum ažmušta, tep da visi cieli guli, è katari paskum,
teip jau tį kojos, runkos.

– Nu, dā, – sako, – aisiu da pažiūrèsiu, upakajaitis yra. Kas tį yra?

Ana prieina tįnai, žiūri – skrynios, tokios didelès, visos parakinta. Viena
nežrakinta, ale visos vienokios skrynios. Ana prasdingè, žiūri – pinigai,
auksas. Oi, kap jai norètusi to aukso – neturi sylos. Paci sau mislija: „Oi
Dzievuliau ma, kap būt gerai, kad aš gi parsineščia. Ale nežinau, kap išeis“.
Oi, kad ana suèmè tų skrynių, ale katra ažrakinta, tep žiūri – lingva jai. Tik
teip didelè, nu lingva. Ana tų skrynių nešasi un savis ir tisia jau jų. Lingva,
kap popierius koks.

Nešasi ana tįnai, išnešus pastatè. Tadu ažrakino, visa sutvarkè tį, paci
bègt. Lakia lakia ana, lakia – grūšelè stovi. Oi, ana dreba, sako:

– Grūšela grūšela, pakavok mani, – sako. – Lakia velniai – aždauš mani.

Tep jau kap ragi, kų to mergaitè gera labai, bo jau pažino:

– Oi, – sako, – ėjsk un manįs.

Nu, tep ką ana užlindo un tos grūšelės, tep pati po tu grūšeli pasėdėjo. Šakos aplaido jų, ir nēr, loc neregėc. Tos skrynios nēr kur deda – dzidelė.

Ana vėl nulipo ir vėl to jau bėga. Ana lėkė lėkė, lėkė lėkė, žiūri – vėl to paci obelaitė stovi. Ana vėl sako:

– Obelėtė obelėtė, – sako, – pakavok man'. Lokia velniai – aždauš man'.

– Nu, – sako, – sėskis po manim.

Ana jau sėdos po apačiu, aplaido, ė skrynios jau pinigų nēr kur padeda. Ana ir vėl paskėlė ir vėl lokia toliau. Ė čiagi bijo, kadgi jaugi pagaus velniai: gi anys gi kap vėjas lokia. Tadu priaido par tų dzieškycį mažų. Žiūri – to dzieškelė, ale ana tuščia. Sakis:

– Dzieškelė dzieškelė, pakavok kap man'. Lokia velniai – aždauš man'.

– Nu, – sako, – ėjsk po manim.

Nu, kap ana gi maža, paci paľindo. Nu, tep skrynja stovi un saulės.

Ana vėl da toliau lokia išlindus ir vėl lokia. Lokia lokia lokia, priľėkė par tų tiltų. Tiltas didelis, gražus jau, išmazgotas, čystas. Nu, ana par tų tiltų prašo. Sako:

– Tiltėli tiltėli, pakavokie man', – sako. – Lokia velniai – aždauš man'.

Sako:

– Ėjsk po manim.

To mergaitė paľindo, tų skrynių pinigų passlinko par saū ir sėdzi. Klauso ana, kad jau vėjas pucia, cik graudzia – prošal lokia velniai. Girdėcis jau, net žemė dreba.

Atlėkdo anys. Priľėkdo pirmiausia par tų grūšeli. Sako:

– Grūšela grūšela, ar neragėjai mergos lėkdamos, nu, – sako, – didelį skrynių pinigų nešdamos?

Sako:

– Neragėjau.

Nu, anys jau lokia. Priľėkė par obelaitį.

– Obelaite obelaite, ar neragėjai mergos lėkdamos, pinigų skrynių nešdamos labai didelį?

Sako:

– Neragėjau.

Nu, anys lokia ir žino gi jau, kad jau nelėkus cionai. Vis tiek da lokia. Žiūri – duonos dzieškelė to stovi.

– Dzieškela dzieškela, mož tu ragėjai, ką merga lėkdama, pinigų didelį skrynių nešdama?

Sako:

– Neragėjau ė aš.

Priľėkdo par ciltų.

Sako:

– Tiltėli tiltėli, mož ragėjai – merga lėkdama, skrynių pinigų nešdama nulėkė?

– Ne, neragėjau.

Anys apsigrižo, kap lėkė namon, ir parlėkė. Parlėkė anys namon, to mergaitė išsilindo, tas kuparas didelis pinigų, lingvas. Ana jį tįsia suėmus. Parsitįsė namon. Pamotė žiūri, kad labai jau to, jau labai bavota.

– Oi, dukrela, kur tu buvai? – ana un jų gražiai.

– Nu, – sako, – ėurgi buvau? Slūžijau aš, – sako, – ašsikrutėjau pinigų.

Nu, tadu:

– Oi, tei dañ raikia, – sako, – ir man' duktė. Jau mož ana nuveis, ir ana ašsislūžis.

– Nu, – sako, – tegul eina.

Nu, tadu ana jau jai jau, tai jau dukteriai, kap jai jau, kap sasuo gi jau jos, papasakojo, kap ir buvo. Nu, ana jau aina. Tep kap ana ajo, tep jai dau valgyc visa ko tį, mėsos, ir adiežių gražių, ir da ėmė zoposan, kad turėt jau persimainyt.

Aina. Aina ana kap kartas jau tuo paciu keliu ir nuvel[jo], kur ana aina. Priaido vėle tų grūšelį. Sakis:

– Mergela mergela, kurgi tu aini?

Sako:

– Ainu slūžycie.

Sako:

– Imk gi jau tu par man' paslūžyk, – sako. – Apkrėsk man', – sako, – tai duosiu aš tau grūselių. Bus tau ir ma.

– Ai, – sako, – nenoriu: labai negardzios.

Nuvejo ana. Tadu priažo par obeiļ. Obelis teip pacia sako:

– Mergaite mergaite, kur tu eini?

– Slūžycie.

– Imk tu, – sako, – man' apkrėsk, ba, – sako, – bus ir tau krūva obuolių, ir man.

– Nenoriu, – sako, – labai negardūs.

Ir vėl nepaklausė. Tad u aina ir aina – priažo par tų duonų. Teip pacia bėga raščyna – kepc jau raikia.

– Mergela, – sako, – mergela, pakepk man', kad aini slūžyt, paslūžyk par man'.

Sako:

– Nenoriu. Aš va turiu sa duonos.

Ir vėl nepaklausė. Tada nuvejo. Aina par tų ciltų. Tas ciltas vėl – jau ciek jau česo – vėl jau purvinas.

– Imk, – sako, – mergela, nušluok man'.

– Ai, – sako, – kam aš čia, – sako, – šluosiu, – sako. – Neturiu kadu.

Gerai. Nuvel[jo] toliau, paliko purvinų. Nu, anys visi un jos ašsipiktino jau, kų jau nepaklausė jų.

Nuvel[jo] ana, žiūri – lakia vėl tas pats bernas, su kepeliušium, prisirinkįs. Tas pats velnias. Nu, vėl par jų klausia:

– Mergela mergela, kur aini?

Sako:

– Ainu slūžytie.

– Ame par man’.

– Nu, – sako, – ainu.

Ana, kap jau jai paprovyta, ką jau tį bernas jau ėmė slūžyt, nu, ana ir nuve[jo] par tų bernų. Nuve[jo] par tų bernų – dau jai raktus jau. Jau dau visa ką: ir valgyt virt – jau būt kap gera gaspadinė. Nu, ana tadu visa ką tį jau daro.

Pabuvo tį vienu dienu, kitų. Ana jau daug česo pabuvo.

– Raikia jau, – sako, – darka raikia jau, kap nułėkc vėle.

Tas kap jau išlėkė, jai parūpo... Jai neliepta tįnai lišc tuosan, atsirakindzyt upakajuose. Ana vis to ėmė jau atsirakino. Ana gi jau žino, kad pinigų ras, ba jau jai paprovyta. Tad u ana atsirakino. Teip pacie vienu atsirakino, žiūri – tįnai valgis, kap ir raikia, geras: tį mėsos kokios. Tad u kitų atsirakino, žiūri – suknios visokios. Trecių atsirakino, žiūri – tįnai žmonės da cik ką papjaustyta, va cik neseniai. Jau jai strokas trupucį apėmė. Ale kap ana tokia buvo atvožna, i ana gi jau žino, ką to mergaitė regė itep, to mislijo sau: „Vistoj aš regėsiu, vistoj pinigų rasiu“. Tad u nuvejo, atsirakino da vienu, žiūri – jau tį pirmiau pamušta, jau tį galvos, kojos jau, žmonės. Nieko nėr geriau, jau cik kap pamušti žmonės, visokios mėsos. Jau ana da loc jau trupucį subijoj, ale vistoj ajo toliau. Atsirakino dar vienu, paci reščinį, žiūri – pinigai teip pat. I vėl viena [skrynja] nerakinta, ė tad u daugiau ažiunta. Ana, katara nerakinta, pradare, žiūri – pinigai. Nu, tai ana ir žino jau, kad ir tosa pinigai. Kap cia pakelcie? To gi jau imcie, pažiūrėjo. Tep žiūri, kad gerai sunki to skrynja. Ana teip pati duža: ir pavalgius, ir visa. Nu, pinigai tai, znai, sunkūs. Ale jau ana neša, isirėmė jau vistoj, mislia: „Kad jau to atinešė, imsiu ir aš“.

Ėme ana tuos pinigų pastatė, parakino visus tuos upakajus, ė paci tad u ir aina. Aina jau ana vėle. Priaido vėl par tų pacių grūšelį. Ale jau tįsia, nusmanius, iškaitus. Nu, sakis:

– Grūšela grūšela, pakavok man’, – sako.

– O, – sako, – nepaklausei tu manį – nepaklausysiu ir aš tavį.

Ana sako:

– Grūšela, gi jau pakavok.

Nu, grūšela atsilais un jos jau, kap buvo pikta. Vis tiek ana ėmė jau sėdos, tep jau jų aplaido. Vistoj nėra kur jau pinigų tų dėt. Ana vėl paskėlė, vėl aina. Tad u priajo par obei. Vėl to sakis mergaitė:

– Obelėlė obelėlė, pakavokie man’, – sako. – Lakia velniai – gi jau aži dauš man’.

Sako:

– Neklausei tu manį – nenoriu ir aš tavį.

Sako:

– Priimkie.

Nu, ir ana un jos paškadujo, atsilaidė gi jau, priėmė. Ana jau pasidėjo – nu, vis tiek pinigai regėcis, è labai sunkūs, labai dideli pasdarė.

Tadu aina, žiūri – vėle par tų dzieškeļį priažo. Sako:

– Dzieškeļė dzieškeļė, pakavok man', – sako. – Lakia velniai – aždauš man'.

Sako:

– Neklausei tu manį – nepaklausysiu ir aš tavį. Nelaisiu.

Nu, to vėl atsileido.

– Nu, jau lišk, – kap to prašos.

Ir vėl priėmė. Priėmė, tep ana paľindo, ir vė skrynia un saulės stovi. Tadu vėl ana lakia, to, išľindus jau lakia. Prilakia par tų ciltėļį. Purvinas tiltėlis tas da, neapšluotas visai. Nu, sakis:

– Tiltėli tiltėli, – sako, – priimk man', – sako.

– Nie, sako, – tu manį nepaklausei – nepriimsiu ir aš tavį. Man tavį neraikia.

– Tiltėli, priimk, ba lakia velniai – man' jau suės.

Nu, tiltėlis jau jos paškadujo, vėle jau jų priėmė. Ana paľindo ir ėmė tadu tų skrynių pasľėpė po tuo cilteliu ir sėdzi. Jau bespečna, kad jau paskavojo, pareis namon, ba jai visa kas buvo pasakyta tos seserės.

Nu, tadu kur buvę nebuvę atľėkė velniai, žiūri – pinigų tų nėra, raikia aic vyzdėcie. Tadu anys ėmė, lakia vėl tie. Ana jau girdzi jau – žemė cik sundundėjo, lakia. Labai baisu sėdėc. Ana bijo, ale sėdzi: jau kap to nepadėta niekur buvo, tai ir ana bus.

Tadu kap kartas ľėkė da ľėkė, priľėkdo par tų grūšį. Sakis:

– Grūšela grūšela, ar neragėjai mergos ľėkdamos, skrynių pinigų nešdamos?

Grūšėlė to sako:

– Ragėjau.

Jau pasakė. Kap pasakė, och, anys jau veseli, dar veseliau lakia. „Kad jau ragėjo, tai jau nulėkė neseniai, mės jau jų pagausim“.

Nu, tadu priľėkdo par obeiļ. Sakis:

– Obeiļė obeiļė, ar neragėjai mergos ľėkdamos, skrynių pinigų nešdamos?

Ir to sako:

– Ragėjau.

Och, da jiem veseliau: kur jau, pagaus. Prilėkdo par dzieškeļį.

– Dzieškeļė dzieškeļė, ar neragėjai mergos ľėkdamos, skrynių pinigų nešdamos?

Sako:

– Ragėjau, va nesenickai praľėkė.

Priľėkdo par tų tiltėļį. Sakis:

– Tiltėli tiltėli, ar neragėjai mergos ľėkdamos, skrynių pinigų nešdamos?

Jau tiltėlis, kap par jų sėdzi ana, jau sako:

– Neragėjau.

Och, tep jiems dar geriau. Visi ragėjo: ir grūšia ragėjo, ir obelis ragėjo, dzieškelė ragėjo, o tiltelis neragėjo. Tadu ką anys padarė? Ėmė tų ciltų razrinkdzycie. Razrinkdo ciltų, žiūri – merga toj sėdzi su pinigais. Tų skrynių pinigų ėmė atgal, ė tų mergų ėmė teip pacia aždaužė: teip pat žvirblius pagavo, kaulus sudėjo ir palaido.

Nu, to laukė laukė – nėra, neateina niekas. Cik žiūri – skrenda žvirbliai. Tep ana išėjus, to moma, jau:

– Oi, – sako, – žvirbliai, ar neragėjot ma duktelės? Jūs po visų, – sako, – pasaulį skraidžiojat.

Sako:

– Taigi mės tau, – sako, – ir ženklų atvežėm nuo, – sako, – ta dukrės.

Nu, kap pavertė tų niekotaitį, kap byrė[jo] kaulaliai. Nu, ir ana ėmė jos verkce labai. Ir labai verkė. Ė tas dziedas jau jai pasakė. Sako:

– Va, neiškadujai manos, dabar, – sako, – su tavi, regi, kap atsitiko.

Nu, ir po to laiko dar to pamotė škaduja dziedo duktės.

6. A P I E J O N I U K A

Kap buvo dziedas su bobu. Ir anys gyveno cik dvieju. Neturėjo nė vieno vaiko. Atajo par juos tokia žmona. Buvo tai čieraunikė, seniau kap. Nu, ir ana tadu sako:

– Ką jūs, – sako, – dzvieju gyvenat?

Sako:

– Dzvieju.

– Ė vaikų neturit?

Sako:

– Neturim.

Nu, ir ana teip pasakė. Sako:

– Aik, – sako, – medzian, išsikirskie beržų dzidelį. Gražujai, – sako, – aptašyk, tadu apabliuikie obliuku, išskuskie, kad labai būt gražus, lygus. Atneškite namon. Tadu, – sako, – tegul padaro palalus kokius, marškiniukus, tadu paduškaitį, pasimkit lopšiukų padarį i, – sako, – undėkit, supkit supkit, ir, – sako, – bus berniukas.

Nu, tas dziedas jau labai norėjo ir nuvejo. Nuvejo, paėmė kirvį, iškirto beržų. Tų beržų iškirto, tadu aptašė, tadu obliuku apabliujo visai jau, išskutė net stiklu ėmīs, kad jau labai būt gražus. Tadu ata[jo] namon par bobų. Sako:

– Imk, – sako, – palalas padaryk.

Boba tuoj paėmė palas padarė gražias, tadu paduškaitį pasiuvė. Tas dziedas padarė lopšiukų. Pasiėmė tų vaikutį, kašalaitėn undėjo. Tadu supė supė, supė supė, žiūri – jau tas jau medzis kirba. Jau tadu da vis supa. Tadu žiūri – ir akytės, jau, žiūri, rados ir viskas – nu, ir berniokaicis.

Nu, ir tadu buvo jau vardas jo Joniukas. Nu, anas pabuvo ir labai greit augo. Jau teip augo, kad jau nevaikiškai, labai gerai, greit.

Nu, tep anas tadu sakis:

– Nu, žinot, – sako, – ką? Gi reikia gi kokis darbas jau, kap valgyt jau ašsikrutėcie.

– Nu, è ką gi tu darysi, sūneli? Tu da mažas.

– Aisiu, – sako, – gaudyt žuvų.

Nu, tep jaugi škada teip palaiscie. Nu, tadu èmè tas tata jam padarè toki laivų, kad unduo neuntekètų tīnai, labai gerų, plonų, lygų. Tad nuvejo ir èmè gi ir palaizdè un tų marių, ir sako:

– Gaudzykie žuvelas.

Jam dau valgyc, anas suvalgè visa ką. Pavalgè, žuvelas gaudo. Gaudè gaudè, nu, moma jau èmè, sako:

– Raikia gi jau jam nešc valgyt.

Èmè ana prisikepè blynų, privirè dešrų, spirginių, kiaušinių – visa ko prisdėjo ir neša. È da tadu sviesto, è tadu da košės, kap seniau virè iš kruopų, su sviestu tep pat dažè. Vis[o], ko anas cik norėjo. Nunešè ana, prijao par marias, sako:

– Ivonèli sūneli,

Priplauk priplauk prie kraštelio,

Aš tau, – sako, – duosiu košės su sviesteliu.

È tu man žuvelių.

Nu, anas netoli buvo, pagirdo ir atplaukè. Priplaukè par jų, atajo. Anas atnešè jai žuvis, pripylè jai labai žuvų daug, è pats jau tadu èmè, ką valgè, ko nevalgè – susdėjo ir vèle nuplaukè.

Nuplaukè, nu, anas pabuvo. Tad u jau kitokart iteip pat atnešè moma, gi jau pašaukè jį. Ana ir vèle jį jau pavalgydino, ir vèl anas nuplaukè.

Prisklausè ragana viedzma. Nu, i ataido ana. Kap atajo ana par marias, tad u jau sako:

– Ivonèli sūneli,

Priplauk priplauk par kraštelį,

Aš tau duosiu košės su sviesteliu,

È tu man duosi žuvelių.

Tada Ivonèlis tas sako. Sako:

– O, – sako, – čia ne ma motulė. – Sako: – Ma motulė labai plonai, gražiai klega, è, – sako, – tu labai storai klegi, ir, – sako, – aš par tau neisiu.

Nu, ana vienąkart ir nepriajo. Nu, tad u, kap jau trupuci pabuvo, to nuvejo par kalvį, pasplojo liežuvį. Kolai tai tį pasplojo, jau vèl moma atajo ir vèl jį pašaukè. Sako:

– Ivonèli sūneli,

Priplauk priplauk par kraštelį,

Aš tau duosiu košės su sviesteliu,

È tu man duosi, – sako, – žuvelių.

Nu, anas vėl priplaukė, mamai atdau žuvis, anas jau pavalgė. Ė tadu jau, ką turėjo, vėl atgal nusnešė tįnai, jau par saū laivan tan, ir vėl nu-plaukė.

Tadu to jau viedzma ataido nuo kalvio. Nu, to atajus tadu jau jį pašaukė. Sako:

– Ivonėli sūneli,
Priplauk priplauk par krašteli,
Aš tau duosiu košės su sviesteliu,
Ė tu man duosi, – sako, – žuvelių.

Tas Ivonėlis ėmė ir priplaukė. Priplaukė, viedzma jį ir pagavo. Pasgavo viedzma, unsidėjo maišan ir jau jį neša. Anas tadu sumislijo, sumislijo, kap jau tų viedzmu apšukocie. Tai anas tadu sako:

– Oi, – sako, – kap noriu laukan, – sako viedzma to.

Nu, ana pastatė, nuvejo až krūmo myžč. Toliau jau nuvejo. Kap ana nuvejo, tep tadu tas Ivonėlis ką ėmīs padarė – ėmė tokių pušėlės šakų, špilku tų prikimo pilnų maišų pilniankų, ė pats nulėkė toliau ir paskavojo. Ir vėl tadu ana pasiėmė tų maišų. Pare[jo] toj namon viedzma ragana. Ė tas bernio-kas nulėkė vėl tosian mariosan, plauko, žuvis gaudo.

Nu, tadu to nešėsi. Prisinešė par namus, uneido namon... Ė tį buvo jos duktė – viedzmos tos. Nu, ir sako:

– Dukrelė, – sako, – aš atnešiau tau Ivonėlį. Dař, – sako, – aš aisiu kito vyzdėcie. Ė tu, – sako, – imkie, – sako, – prikūrink gerai pečių, prišildyk undenio ir tadu, – sako, – jį išsprauskie čystai ir, – sako, – jį iškepsi.

– Nu, – sako, – gerai.

To nulėkė kito vyzdėtie, tį kap kas atsinešt. Tadu to ėmė pečių pakūrė, iškūreno, undenio prišildė, tadu išspraus tų Ivonėlį.

– Nu, – sako, – aisiu gi Ivonėlio, išsprausiu.

Ais Ivonėlio, žiūri – nėra Ivonėlio. Tiktais šakų pilnas maišas. Žiūri – cik bado jai runkas. Nu, ana tadu tas šakas iš to maišo išnešė, išsviedė, ė pati vėle ataljo] pirkion ir būva. Ataido moma. Nu, sakis:

– Ar iškepei Ivonėlį?

– Ajajai, – sako, – taū apšukojo: tį Ivonėlio nēr, tik skuju pilnas maišas.

Nu, tep ana tadu sako:

– Och, kad ju, – sako. – Anas, – sako, – man' apšukojo. Aisiu kitokart.

Ana nuvejo kitokart tįnai. Nu, kap ana nuvejo, tep ana i vėl pašaukė. Vėl tep tokiu pačiu glasu, kaip ir moma jo. Nu, kap pašaukė, sako:

– Ivonėli sūneli,
Priplauk priplauk par krašteli,
Aš tau duosiu košės su sviesteliu,
Ė tu man duosi žuvelių.

Anas ir vėl priplaukė. Kap priplaukė, ana jau jį vėl pagavo.

– Oi, – sako, – kartų man' apšukojai, ė daugiau neapšukosi.

Nu, tadu ana ajo ir vėl laukan ažsigeidė. Vėl anai reikėjo nuveit. Nuvejo ana až krūmo. Tadū anas kū padarė – akmenų pridėjo pilniankų maišų ir ažrišo, ir būva tį tie akmenai. Ataina ana. Pastvert norėjo – neažsikelia.

– Ot, – sako, – riebus Ivonėlis, – sako. – Bus labai daug mėsos.

Nu, tadu ana ažsikėlė. Tįsė iškaitus, tįsė ana ir parsinešė namona. Parsinešė, ata[jo] vėl dukterė, sako:

– Nu, jau dař kad tai, – sako, – atnešiau Ivonėlį.

Nunešė klėtin, kap svied – tep tik aždžerškė tie gi jau akmenai. Ana nė neatsigrįžo ir nuvejo. Tadū jau sakis:

– Nu, aš jau dař ainu. Žinau, kad jau atnešiau, ė aš ainu vėl jo ko vyzdėt daugiau. Ė tu jau vėl ir iškūrink pečių, ir prišildyk undenio, išsprauskie, ė tadū, – sako, – jau vėl kepsem jau.

– Nu, – sako, – gerai.

Kap ciktai to nuveina, žiūri – nėra, tiktai akmenai. Ana vėl atajo, vėl jau atsigulė, vėl momos laukia sa (viedzma gi jau jos moma). Tadū sakis, kap atajo, sako:

– Nu, ar iškepei?

Sako:

– Neiškepiu, – sako, – kad Ivonėlio nēr, cik akmenai.

– Oi, kad jį bala, – sako, – kap anas, – sako, – drėnai padarė, – sako, – vėl apšukojo. Nu, jau trecių kartų, tai, – sako, aš jį atsinešiu.

Nu, ana ir vėl nuvejo. Kap cik nuvejo vėle, kap cik pašaukė, sako:

– Ivonėli sūneli,
Priplauk priplauk par krašteli,
Aš tau duosiu košės su sviesteliu,
Ė tu man duosi žuvelių.

Anas ir vėl priplaukė (labai vienodi glasai buvo momos ir jos, viedzmos). Nu, i ana jį ir pagavo maišan. Tadū ana jau ėmė ažrišė maišų ir jau nešė nešė ir parsinešė. Parsinešė namon, atrišė klėcina, pažiūrėjo, ar yr, gerai. Žiūri – yra berniokas, tokis gražus. Nu, tadū paci sako:

– Nu, ainu jau dař vėle, vėl jau ką vėl atsinešiu.

Ana nuvejo, ė to jau vėle duktė pakūrė pečių, prišildė undenio, išsprausė jau gražiai. Nu, ir tadū prikūrino labai labai pečių, nu, ir dař jau keps (kap duonų kepa seniau, tokia ližė buvo). Tadū jau liepė jam gulcis un tos ližės, ė ana jau jį pečiųun mes. Tep anas atsigulė, runkas viršun aždžyrė, kojas aždžyrė. Pečius nelabai aukštas – nelanda.

– Ivonėli, – sako, – gulcis geriau.

– Nu, aš, – sako, – nemoku.

– Gulcis gi geriau, – sako, – ba taipgi, – sako, – tu gi neuntįsi pečiųun.

– Nu, kad aš nemoku. Nu, tai, – sako, – žinai tu ką? – Sako: – Imk paci atsigulkie, pamok man', kap atsigulc.

Ē to duktē buvo su žiedu un runkos. Nu, i ana atsigulē, runkas gražiai ištiesē, kojas ištīsē. Anas, nepiktas būdamas, sukytrujo: kap šust pečiun, ažkart unsviedē, ē labai degų, živa abušlėku, tokiu geležiniu, aždingo. Ana ir iškepē.

Nu, tadu tas berniokas nusgundo, ką jam dař tai jau teip pacia dařgi jau bus jau smercis jau, jį ažēs. Tep anas... Tadū buvo aukšti labai užuolai tuosa namuosa jau par jų. Anas vienan užuolan inlindo, atsisēdo ir sēdzi, ir klauso, kas bus. Žiūri – lakia viedzma. Atsidarē duris, pečių prasadarē, žiūri – yra. Ana išsisuko kojų jau, valgo. Išėjus sako:

– Paskočiosiu pasvoliosiu, Ivonėlio mėsos pavalgius.

Ē anas nieko, nepiktas būdamas, sako:

– Paskočiok pasvoliok, sa duktės mėsos pavalgius.

Oi, ana paklauso, paklauso, kad atsišaukdo, klega ką tai. Provija, kad duktės mėsa. Ana nulėkē, atsitraukē kitų kojų. Išėjus vėl papasakojo, kad:

– Paskočiosiu pasvoliosiu, Ivonėlio mėsos pavalgius.

Anas sako:

– Paskočiok pasvoliok, sa duktės mėsos pavalgius.

Tep jau ana labai ažsipiktino jau, zlastis ir škada, ale nežino, kas cia tokio. Unlėkē vėlē – attraukē jai runkų. Kap tik runkų atsitraukē, žiūri – su žiedu. Oi, ana jau itų mėsų jau nevalgo, tos runkos. Kap išlėkē, žiūri, kad sēdzi tas berniukas užuoli.

– Nu, sako, – jau čia tau dař galai. Aš jau, – sako, – dař tavį vis ciek gyvo nepalaisiu.

Ir ėmē ana graužćie tų užuolų. Graužē graužē, graužē graužē jau, ana paskrumćie, savo duncis paišsisukalio[jo], kraujai teka, i niekaip da negali nugraužt. Nu, jau žiūri – pusē nugraužē. Oi, da graužia, ē anas jau sēdzi ir dreba: galai gi ataina. Tadū žiūri – skrenda paukštēs. Tep anas sako:

– Jūs paukštelēs, jūs sierosios, sumeskite pa plunksneli, pa kiti.

Nu, tep anos ėmē viena plunksnelį, kita – visos po dzvi išmetē. Anas ėm apsikumšē va tep – pasdarē vienu sparniukų.

Tadū lakia kitas. Sako:

– Jūs žųselēs, jūs sierosios, jūs sumeskite pa plunksneli, pa kici.

Ē anos ir vėl pa kici išmetē. Tadū jau vėlē apsikumšē kitų sparnų.

Tadū vėl lakia, trecias. Sako:

– Jūs žųselēs, jūs sierosios, sumeskite pa plunksneli, pa kici.

Da sumetē. Anas jau pecius apsikumšē, jau visur, jau paukščiu darosi. Tadū skrenda kecvirtas. Dar vėl prašo, sako:

– Jūs žųselēs, jūs sierosios, sumeskite pa plunksneli, pa kici.

Ē to viedzma ragana graužia, jau cik kirba, cik griūćie. Anas, tas pulkas kecvirtas, vėl pa plunksneli, pa kici kap sumetē – anas apsikumšē visur. Nu, jau pasdarē paukštē. Ir kartu su itom ir nuskrido par savus tėvus.

Ē tadū ciktai tas užuolas nugriuvo. Žiūri, – to ir duncis paslaužē, ir kraujas teka visur, – Ivonėlio nēra.

Nu, tas tadū parejo namo par tėvus. Nu, moma klausia, sako:

– Ivonėli, va šitais, – sako, – čėsais, kol’ aš tavį neragėjau, kol’ tu nebuvai?

Anas momai ir ims pasakoti. Sako:

– Man’ viedzma nešėsi. Tadu, – sako, – viedzma nenusnešė ažkart, – sako, – labai storas liežuvis buvo. Nuvejo par kalvį, pakatė. Aš, – sako, – vis itai jau laukiau. Žiūriu – ata[jo] vėl su tokiu plonu glasu, kaip ir momos, – sako. – Pašaukė man’, aš, – sako, – išlindau. Nu, kap, – sako, – ana unsidejo, ana nenešė. Ana, – sako, – ažsigeidė až krūmo nuveit myžč. Kap tik ana myžcie, – sako, – prikimšau skujų jai, – sako, – undėjau. Ana, – sako, – parsinešė, išsviedė, – sako, – unlėkus, dukteriai liepė, kad kept, è ana, – sako, – nuvejo, žiūri – tik skujos. È paci jau išlėkus, jos nebuvo namie.

Tadu, – sako, – kitą kartą vėl, nu, ataido moma. Dař jau sako: „Tai, – sako, – anas jau mus apgavo, è dař, – sako, – atsinešiu, ir neapgaus“. Nu, nuvejus tep tadu ji vėl pašaukė man’, – sako, – aš vėl atajau. Tep, – sako, – tadu akmenų pridėjau. Nu, – sako, – akmenis parnešė, išsvied, kap ana norėjo jau laukan, – sako. – Žiūri – vėl atajo duktefė kept. Ana, – sako, – ataina, ir vėl nėra. Tep, – sako, – labai jau jai un manį buvo zlastis, – sako. – Trecią kartą pagavo, tadu jau, – sako, – ažsigeidė laukan. Èmė man ažrišė maiši, nu ir aš, – sako, – negalėjau išbėgt. Kap atnešė par sa dukterį: „Nu, – sako, – duktela, dař jau, – sako, – atnešiau Ivonėli. Labai, – sako, – gražus, sunkus – bus mėsos daug“. Nu, – sako, – pati nulėkė storotis daugiau.

Kap tik, – sako, – ana nulėkė, ana ata[jo], – sako, – prikūrinu pečių, prišildė to undenio. Kap cik, – sako, – ana norėjo man’ kepci, aš, – sako, – runkas kojias aždyriau – pečiun nelindau. Kap cik, – sako, – aš paprašiau, kad ana parodyt man. Tep, – sako, – ana man kap parodė, ir aš, aš ją unsviediau. Ana, – sako, – iškep. Atlėk, – sako, – jos moma, – sako. – Priėdė, išėjo ir sako: „Paskočiosiu pasvoliosiu, Ivonėlio mėsos priėdus“. Tep aš, – sako (neterplyvascis tokis), – pasakiau: „Paskočiook pasvoliok, sa duktės priėdus“.

Tadu kap cik, – sako, – ana kitų (kojų) atsitraukė. Ir vėle sako išėjus: „Paskočiosiu pasvoliosiu, Ivonėlio mėsos priėdus“. È aš, – sako, – vėl atsakiau: „Paskočiook pasvoliok, Ivonėlio mėsos ne priėdus, ale sa duktės“.

Nu, – sako, – tadu trečiokart ana, – sako, – unlėkė, atsitraukė runkų, žiūri – su žiedu. Kap, – sako, – su žiedu, ana, – sako, – labai un manį ažsipiktino, pažiūrėjo un medžio. Pažiūrėjo, kad aš sėdžiu, ir emė, – sako, – graužt. Aš jau, – sako, – žiūriu, kad jau man galas bus jau. Graužia, – sako, – kraujai teka. Graužė graužė, tadu, – sako, – žiūriu – lakia paukščių, znočias, pulkas didelis. Aš, – sako, – par jas paprašiau: „Jūs paukštelės, jūs sierosios, sumeskite pa plunksneli, pa kici“, – sako. – Man sumetė. Aš, – sako, – apsikumšiau. Tadu lėkė kitas. Par kitų paprašiau, – sako. – Sumetė. Dar apsikumšiau daugiau. Tadu lėkė trecias. Vėl, – sako, – vėl paprašiau, kad sumestų. Vėl apsikumšiau. Lėkė ketvirtas. Jau, – sako, – ažuolas cik griūt. Tadu, – sako, – aš pastvėriau, apsikumšiau ir kartu su tais paukščiais nulėkiau ir atajau pas jus, tėveliai.

Nu, ir visa.

7. [TRYS BROLIAI, ŽVĖRYS IR SENĖ] *

Kap buvo dziedas su bobu. Turėjo tris sūnus. Nu, ir anys gyvent. Tadu jau jiems [tėvams] priaido laikas, ką jau anys jau pamirė. Nu, ir numirė anys. Tadu anys [sūnūs] sako:

– Ko mės ažsiimdinėsim, kap jau mės trise būsim?

– Nu, – sako, – raikia.

Tep jau ėmė šautuvus, visi trys nusipirko. Tada išsiaugino šunelius tris, nu, ir tadu:

– Aisim paliavot.

Nu, aina anys tįnaika paliavotie, ir visi kap aina, tai anys gi jau itep va ir šaudo gi jau. Aina pirmiausia pats vyriausias. Ajo anas, ajo, tadu kap priaina tep, tadu sutinka kiškį.

– Nu, kiški, aš tavi šausiu.

– Oi, mielasiai brungusiai, jau tik manį nešauk. Aš jau, ko tu nori...

– Nu, ką gi aš jau, nu, duok mož savo vaiką.

Nu, kiškienė davė sa vaikų. Nu, i jis pasdėjo, teip jau, par savi nešasi.

Nu, tadu aina vėle tolyn. Žiūri teip pat – lapė savus vaikus žindzia. Jis ir vėl sako:

– Šausiu.

– Oi, nešauk, mielasiai jau brungusiai, ko nori, duosiu.

– Nu, – sako, – man raikia ta vaikucio.

Teip pat ir lapė savo atidavė. Anas jau ir du atsinešdo. Nu, tadu aina, žiūri – vilkas taip pat žindzia sa vaikus. Nu, i vėl anas sako:

– Šausiu.

Nu, tas vilkas vėl nusigando ir vėl jau anas:

– Ko norėsi, jau tik tu manį nešaukie.

Nu, anas jau jų vėl neažšovė. Jam ir vėl vaikutį davė.

Nu, tadu aina – sutiko meškų. Nu, sako:

– Šausiu.

– Oi mielasiai brungusiai, nešaukie – aš, ko norėsi, tai duosiu.

Ir vėl davė jam jau to gi jau meškiukų. Nu anas nešasi.

Tadu aina, sutikdo levų. Nu, tadu, kap pasakė, sako:

– Šausiu.

Tas vėlgi jau persigundo.

– Nešauk tik jau – ko norėsi, tai duosiu.

Nu, teip pat davė ir levų. Nu, jau tas tiek jau turi.

Nu, jau aina kitas jau brolis. Tadu tas aina ir teip pat patikdo – vėl teip žindzia žindzia kiškienė vėl vaikus. Tadu anas vėl sako:

– Šausiu.

– Nu, – sako, – nešauk, mielasiai brungusiai, jau ko norėsi, duosiu.

Nu, teip pacia anas nešovė, jam dau vėl kiškeli vienu.

Tadu aina, žiūri – lapė vėle i teip pac žindzia. Teip anas tadu vėl sako:

– Šausiu.

To vėl nusigando. Jau:

– Mielasiai brungusiai, tiekgi jau manį nešauk, aš, ko norėsi, duosiu.

Teip pat dau lapiukų vienų.

Tadu aina, žiūri – vilkas teip pac žindzia. Tadu ir vilkuo sako:

– Šausiu.

Tas ir vėl:

– Nešauk tik jau, mielasiai brungusiai, ko norėsi, tai aš tau duosiu.

Ir vėl dau savo vaikų vilkiukų.

Nu, aina ir aina, tadu žiūri – meška žindzia. Tadu priaido par meškų, sako:

– Šausiu.

Tep ana sako:

– Oi mielasiai brungusiai, cik nešauk – aš tau, vėl ko norėsi, duosiu.

Nu, sako:

– Vaikučį gi jau.

Vėl duoda jam.

Nu, ir anas jau tadu aina tolyn, da sustikdo levų. Nu, i vėl un levo sako:

– Šausiu.

Nu, tas ir vėlgi jau sako:

– Mielasiai cikrasiai, cik nešauk – ko norėsi, duosiu.

Teip pat sako:

– Vaikučį.

Tas ir vėl davė. Nu, jau ir du broliai.

Tadu aina ir trecias. Aina ir trecias. Teip pat aina tuo paciu daiktu, kur tie.

Tadu sutikdo, žiūri – vėl kiškienė žindzia vaikučius. Nu, tadu tas vėl pasakė:

– Šausiu.

Ta sako:

– Mielasiai brungusiai, nešaukie – ko norėsi, aš jau tau tai duosiu.

– Nu, kiškutį, – sako, – savo vaikų.

Nu, ir vėl jau jam davė. Nu, anas jau, nešasi ir tas.

Tadu ajo ajo, tadu žiūri – lapė žindzia vaikucius. Tas ir vėl sako:

– Šausiu.

– Nešauk, – sako, – mieliausiai brungiausiai, ko norėsi, tai duosiu.

Teip pac vaikučį savo davė, vilkiukų, ir vėl nešasi.

Aina ir aina, sutiko meškų. Tadu un meškos sako:

– Šausiu.

– Oi mielasiai brungusiai, cik tu manį nešaukie – aš tau duosiu, ko cik norėsi.

– Nu, – sako, – vaikučį savo duosi.

Tadu dau tų ir vaikučį. To vėl nusnešė.

Tadu aina ir aina, tadu sutikdo levų. Žindzia levas. Tadu kap cik atajo tas berniukas par jų gi, sako:

– Šausiu.

Nu, tas levas vėl jau nusigando, tep:

– Oi mielasiai brungusiai, cik tu manį nešaudyk – ko tu norėsi, aš tau duosiu.

Nu, ir anys tadu jau, kap dau jam levų, tas vėl jau pariajo namona, nu, ir anys tadu gyveno visi trys jau. Savas žvėris prijunkia prie savęs, anys jau ir penėjo, jiems jau pastatė būdelas kokias tūnai ir teip išmokino juos jau kytrus, kad jau būt toki labai geri jau jiems. Nu, ir tie šunes – visi jau su jais.

Tadu jau anys vėl susklegėjo, sako:

– Kų dař mės cia darysim? – sako. – Raikia aic jau, kokios sau gi jau vyzdėc, kas jau dirbci jau, ba duonos gi jau kokios vyzdėc.

– Aisim, – sako, – visi trys dař vėl paliavocie gi jau, ir su žvėrimi dā gi jau bus geriau.

Nu, anys tadu kų ėmė? Anys jau ėmė nuspirko vyno pabonki ir tadu aina keliu. Priaido – kryžkelė jau išeina. (Kap mūsuk, kryžakelė, teip ir teip*.) Tadu anys sako:

– Dař mes imsim vienas vienan ažkasim [vyno po butelį] kelian, kitas – kitan, trecias – trecian. Ė, – sako, – jeigu, kap jau atgal grįšim, katro bus vynas juodas, tai bus negyvas jau tas. Katro bus raudonas – tas gyvas.

Nu, ir gerai. Jau anys teip padarė, iškasė ir ažkasė, ir nuvejo. Tadu anys aina jau po svietų jau aina per medzius. Tadu aina, žiūri – tokis beržynas, gražus laukas, loc va dirvonas. Ir tadu ėmė lietus lycie, rudenį tokios tumsios nakcys. Nu, jau jiems jau ažsimislijo, kad jau ažnaktuice, ba jau toli kur aice. Vienas jau. Tadu cik anas ėmė atsigulė (tį akmenuų krosnis, labai daug), atsigulė ir guli. Ė lietus lynoja, ugnelį paskūrė. Tep anas pats tį, kų turėjo valgyc, ir duoda savo žvėrim.

Jo žvėrys gi jau valgo, ė anas jau beveik kap snaudė pats. Tadu tik žiūri – a loc ažtreškėjo akmenai. Žiūri – landa boba, didelė didelė, teip aprūkus, teip ažšalus, smurgliai jau jos aina, jau jau strokas un jos pažiūrėce. Nu, tadu kap išlindo, tep visos žvėrys ir šunes jau un jos jau cik šokc. Tadu anas gledz, kų anas šitep, tep sakis ana:

– Panočku (rusiškai), panočku panočku, či možna pagreca? [*Ponuli, ponuli ponuli, ar čia galima pasišildyti?*]

Tep anas sako:

– Grėjsia, grėjsia [*Šildykis, šildykis*], boba.

Nu, kap ciktai itep pasakė, nu, tep anas tadu, ir jau šyla. Ė tom žvėrim liepė:

– Nekliudykit!

Tadu kap kartas jau aina, anas jau cik būva, anas jau pats guli, anas nemiega, ale cik ana, to jau mislija boba, kų miega. Ir ana turi vyteļį runkoj. Kap tiktai itep anas tas jau, ragi, loc snaudzia anas. Pirmuliausia to boba pasiekė tam žmogui, undavė vyteļį. Tadu šoko un jų levas. Ana [kirto] levuo. Šoko meška – ir meškai. Šoko šuva – ir šuniuo. Ir vilkuo – kas par jos jau

šoko, visus tuj vyteli mušė ir visus verzdė akmenais. Nu, i visus pavertė. Nu, jau to visai ir nėra. Nu, jau tas ir nėra.

Tadu jau aina kitas brolis ir aina vėl tan pacian kelian. Tan pacian kely jau ir vėle gi jau jam ažeice. Vėl kap kartas susmislijo un to pacio dirvono. Labai teip pac beržai, akmenai, krosnis, gražus daiktas. Sako:

– Raikia cia ir pagulėc.

Teip pac rudeniuo kap dzienos teip, ir teip pacia negražu. Tas teip pacia priajo, atsigulė gi. Atsigulė cik anas, teip jau guli, loc susnūdo trupuci. Tadu sako da:

– Dař raikia pavalgycie vėle.

Miego nori, ale jau nemiega. Tadu tuoj, kap ciktai jau žvėrim da trupuci dau, tadu cik anas loc apsispirs nuo alkūnės, tep ana mislijo, kad jau anas ir snaudzia. Žiūri – ir vėl sudundė[jo] cieje akmenai, išeido vėl to boba, ta paci. Smurgliuota teip pac, aprūkūs jau ana, strokas jau un jos pažiūrėtie. Ana ir vėl tadu jau vėl sakis jau:

– Ponule ponule (lietuviškai), ponule ponule, ar galima apšilc jau?

Tep tas sako:

– Šilk šilk.

Sako:

– Bijau ta žvėrių.

Nu, sako:

– Žvėrys, – sako, – nekliudykit itos bobos.

Nu, anys ir nekliudzia. Tadu ana pašilo gi trupuci, tas kap gulėjo tep un runkos, ir guli. Tadu, kap cik užvydo tik, ana ir vėl pasiekus: pirmiausia jam, tadu – levuo, tadu – meškai, tadu ir vilkuo – visus teip, kas ungi jų šoka, ana vyteli ir visus akmenais apversdė. Ir visus vėle apvertė, ir vėl paliko tuščius, jau tį tik akmenai ir beržai.

Nu, tadu kas jau daryce.

Tadu to trecias jau grįžta vėle. Atsikasė to vyno – to jau vynas juodas. Tadu jau sako:

– Raikia aic ir vėl tai jau man cionai: jų gi jau nėra.

Kap atkasė – vieno ir kito nēr, tai ir jam jau išeido. Nu, ir tas nuve[jo] tuo paciu keliu. Tadu kap ajo, tadu prieido vėle, ir vėl – kap tik un to daikto, jau vėle nakcys tokios kap ilgos, ir jam raikia jau atsilsėt tįnai. Nu, ir anas tep su sa žvėrim sėdos, anas jau vėle. Lyja, anas jau suvalgė, ugneį paskūris, žvėrelas sa papenėjo. Nu, ir sako:

– Dař jaugi pagulėsim.

Žiūri – tik sutreškėjo, ir vėle to pati boba landa. Išlįsdo ir vėl:

– Ponule ponule, ar možna sušilcie?

Sako:

– Možna.

Ė žvėrys tik šokt un jos, tik suėst. Nu, anas sako:

– Nu, – sako, – nekliudykite tos bobos.

Nu, to boba priažo ir šyla. Ė tas jau žiūri, – tas jau kokis jau kytriausias buvo, – žiūri, kad ana su vyciuku, ana jau cia daris. Anas jau loc parodė, ką jau ir miega, ale vis tai anas nemiegojo. Pasikelia, tep to ir vėle norėjo jį pasiekie ir suduot. Kap kartas, kap anas jau užmislijo, ką gali ką jau padaryc, mož i drėnai, ir nepatiko ana jau jam. Tadu žiūri, ką ana jau it norėjo jų ką padaryt, tadu tas un sa žvėrių sako:

– Kuškit itų bobų!

Tai tadu visos tos žvėrys kap ėmė tų bobų – ėdė jų, ėdė, patraukė jai visai adiežius, skūru, jų apkruvino. Jau ana cik cik gyva, ir ana cik jau prašosi, ir anas teip klausia. Sako:

– Pasakyk, kur ma broliai yra.

Tep ana vis pirma: „Nežinau ir nežinau“. Tadu davė [vėl žvėrimis], jie jau, taršo, jau ana suvis slaba ir negyva. Nu, tadu jau sakis, jau tas jau gaspardorius. Sakis:

– Nu, atsilsėsit jau.

Žvėrys atsilsėjo. Sako:

– Paprovyk, kur ma broliai, ba, – sako, – ir vėle ės.

Tep ana tadu sako:

– Te va tau, va ito va vytelė, ir tu, – sako, – itai atversdyk gi jau savus brolius. Katran akmenuo suduosi – tai brolis, tai beržai – tai namai, tai va.

I to boba jau guli, ana jau negali paskavot tuosan akmenuosan. Nu, tas ėmė ėmė tvot, žiūri, kap stukt vienan akmenin – brolis, stukt kitan, žiūri – meška, stukt trecian – levas, tadu kecvirtan – tį jau vilkas, ir kiškis, ir lapė. Ir teip atvertė vieną brolių.

Tadu ėmė kitan daiktan vėl akmenį – sau ir vėle. Tadu kap žiūri jau, ką tai atvertė visus brolius, tai da beržynas labai gražus gi jau liko kokis. Nu, tep tadu ir vėle jų visi teip jau – jiem labai zlastis: kurgi, juos jau buvo apvertį, to jau apčieravojo. Teip tadu ir vėl visi trys kap supjudė da tų bobų.

– Ėskit itų bobų.

Nu, jau jų, skaitai, tik ką nepatraukė, jau ana tik:

– Oi, tik jau manį nekliudte, aš jau jum, ką tik jau gašėsiu, tai ir pasakysiu.

Tadu ana vėle ėmė, znočias, dau tų pacių jau vyteļi, katarų jau turėjo to, da sako:

– Va išsilaužte va čia va vytelas, kitas jau.

Tie išsilaužė.

– Ir dař, – sako, – va ituos va beržus, visus gi jau kapokit. Jau itai tuom jau vytelėm, tai jau vėl kas bus.

Nu, to boba guli vėl, nepaskavoja ana, nesugali.

Tadu kap ėm tuos beržus mušcie tom vytim jau broliai visi trys, kap ėmė, žiūri – namai, Vilnius, tokis stojos gražus, kap tep gražus miestas. Ė anys vis teip pacia, kap mušė, tai ir mušė, gi jau ir mušė. Nu, jau nežinia gi jau kokių gražumų visokių priažo! Nu, tadu jau, nu, jau sako:

– Jau mož ir teip gerai.

Tadu žiūri – miestas, nēr undenio. Nė kiek, nė kiek nēr undenio. Žiūri – veda tokių, znočias, kap gosudariaus dukterį. Ir tadu paklojo visų miestų želabu. Visur želaba, ir veda tų jau mergų, un to jau šulnio sodzina, kur jau tį yra tokia žvėris. Tep tadu ji kap ėmė – sako:

– Pasakyk, kol' čia nėra gi jau undenio visame mieste jau šulniuosa?

Tadu jų vėle ėdė ėdė, ėdė ėdė. Tada ana kų paprovijo? Sako:

– Cionai mano yra brolis, slibinas su dzvylika galvų, itan šulnyje.

Nu, ir dar jau sako:

– Taigi va ažtai undenio nēr.

Nu, tep tadu: kas daryc? Tep anys tadu teip: kap tiktai jau to boba teip pasakė, tadu boba gi jau to prapuolė.

Tep anys tadu visai nuvejo tįnai, ir jau tadu vienas, pats jauniausias, kap vedė, sako:

– Nevežkit itos mergaitės, tegul ana būva.

Atrišė jai akis ir jau neduos anai.

– A mės, – sako, – jų apginsim.

Tep visi žmonės kone verkia. Kurgi: undenio nebus, popamirs visas miestas. Nu, anas vistoja ėmė – sako:

– Mės, – sako, – cionai, – sako, – kariausim.

Tadu, kap tiktai jau tų mergų atrišė, ana jau praajo, to jau vesela. Tadu anys kap ciktai ims, ir tas jau slibinas gi galva... Undenio norėt gi, kad žmonės būt, ė cia ėsce ko jam. Tadu anas jau ėm pikcintis: čia raikia, kad būt jau žmogus, jau suėsc jam, ė cia nēr. Ė kap cik anas šokc, tai anys tadu šobliu galvon jam. Kap tik šokc... Nu, ir itep vienuų unkirto galvų, ir kito unkirto galvų, ir trecių, ir kecvirtų, ir pinktų, ir šeštų, tadu sepcintų ir aštuntų, ir devintų, ir dešimtų, ir vienuolikį, ir net dzvylikį. Visas galvas pakapojo, ir anas jau tadu... Tep anas vis tiek undeny ažgulįs tįnai šulny. Tep anys tadu savas žvėres, kap anos gadnai išmokytos, tos žvėrys tas galvas ėmė tųsyt. Sulipo gi anys. Vienas undeny tį kokis žvėris. Nu, ir anys tadu jau ištįsė visas galvas.

Nu, ir tadu jau radosi undenio, visi žmonės labai veseli. Ė kap jau to karalaitė, ė jaugi jau jos jau karalius, tata, labai veseli. Nu, tadu to karalaitė davė jam runkinaicį ir davė aukso žiedų. Itai jau kų jis, anas, gi jau apgynė.

– Nu, ė mės gi dař, – sako, – aisim pavaikščiosim kur, – visi gi jau cie trys broliai.

Ir su šunim anys ir nuvejo. Nuvejo tolyn.

Nu, tadu ana jau ėmė, to gi jau, pare[jo] namon. Jau undenio yr, visi jau žmonės veseli, kad jau yr undenio, ir gera, ir gera būtie.

Tadu, kap jau cik iteip, randasi par jų labai daug bernų, radosi. Vienas jau:

– Ir aš jau itai, – bernas.

Nu, ė ana nieko nenori. I ana teip atsakė:

– Aš, – sako, – aisiu až to, katras man' no smerties apgalėjo jau.

Nu, tep atais jau vienas:

– Aš taū apgaļėjau.

Ē ana sako:

– Nie.

– Aš taū apgaļėjau.

– Nie.

Nu, ir jau anys prosta sprosa. Žinai, gasudariaus duktė – visi nori.

Tadu kap kartas ana jau išvydo – kap kartas aina cie patys, ku jų gi jau apgaļėjo. Ē prauda, da vienas, tadu sumislijo, kad išsiimt liežuvius. Nu, ir tadu anys išsiēmė gi jau tuos liežuvius, ir pasdėjo anas nunešis.

Tadu sakis:

– Dař jau, – sako, – un mano aina, katras man', – sako, – atpirko nuo smerties.

Tadu ana išejo, da šunim davė pieno, – kap jau gasudariaus duktė, ana gi jau baido, – pripenėjo, ir jį pripenėjo.

Nu, ė tie bernai kap stovėjo, ir visi klega, kad:

– It jau aš gi jau nuo smerties išgyniau.

Ē ana vis sako:

– Nie.

Tadu anas sakis. Sako:

– Nu, tai jeigu gi tu jų apgynei nuo smerties, pasrodyk koki žnokų.

Anas nieko neturi. Tadu jau ėm par kitų. Ir kitas neturi. Nu, ir nė vienas jos gi jau bernai neturi niekokio žinklo. Ē, tadu jau anas sako:

– Nu, ė aš va, pažiūrėkit, – sako, – ku.

Tadu jau anas išēmė žiedų aukso parodė.

– A tavo?

– Mano, – karalaitė.

Tadu išēmė runkinaitį.

– Ar tavo?

– Mano.

Tadu gali išēmė liežuvius to slibino.

– Ar jūs teip padarėt?

– Mės.

Nu, tai tadu ku? Tadu jau visai jau tie visi atsejo nuo jos, ir tadu gasudarius davė pusę savo turto visiem trijiem jau. Anys visi jau tri pasidalino. Ē tas jau pats jauniausias su tuj dukri jo apsiženijo ir dař gyvena.

8. A P I E D U R N I Ų

Kap buvo dziedas su bobu ir turėjo tris sūnus. Nu, ir tada tata ir moma prieš mirći ėmė ažsakė vienam klėci, kitam – pūni, trečiam – pirkią. Visiem trim padalijo. Nu, ir anys tadu pasėjo až kluono miežius, tį avižas, tį ir koki

gėrybę. Nu, to gėrybė auga, ir labai unjunko koki arkliai. Nuveiktie – tiek šūdų prišikta, ir nežinia kas, kap.

Nuvel[jo] pirminę dieną vienas pilnioti. Pilnio pilnio, sėdzi sėdzi, ažmigo, atlėkė, priėdė, paskėlė, žiūri – tik šviežiai prišikta šūdai, ir nėra arklių. Kitų dienų kitas nuvel[jo]. Tas sėdė[jo] sėdė[jo], vėl ažmigo ir tas. Tadu vėl atlėkė arkliai, kap ažmigo, priėdė, vėl tik prišiko pilna tįnai, ir vėl nėra. Trecią dieną tas durnius sakis, naktį:

– Brolaliai, – sako, – aisiu gi ir aš papilniot.

Sako:

– Durniau, kur tu aisi, – sako, – pilniot. Ar tu, – sako, – išvysi, kur tį arklys cia kokis? – sako. – Tu ažmigi.

– Nu, kap jūs, – sako, – vėlik jūs sumigste, aš papilniosiu. Mož i teip bus gerai.

Tai tadu durniuo:

– Nu, aik, – sako.

Nuvel[jo] tas durnius. Anas iš karto ėmė atsigulė, ažmigo, išsimiegojo. Prieš aušrų prasbudo. Žiūri – lakia, tik šviesu visur, trejais arkliais. Atlėk: vieno arklio kaktoj žvaigždė, kito arklio – saulė, trecio – mėnuo, ir visi labai razšvietė. Tep anas nuvel[jo] šičas, až to arklio ir atsivedė. Atsivedė ir pastatė pūnėn. Pastatė ir ažrakino. Ė broliai neina – anys nežino.

Ata[jo] namon. Tie jau pajuokdo jį, sako:

– Nu, a nepasgavai?

– Kur jau, jūs, – sako, – razumni nepagavot, aš jau durnas pagausiu. Nepagavau.

Kitų dienų nuvel[jo] vė razumnasiai. Teip pat sėdė[jo] sėdė[jo], sėdė[jo] sėdė[jo], ažmigo ir vėl nepagavo. Sako:

– Aisiu dar.

Nuvel[jo] kitas. I tas sėdė[jo] sėdė[jo], vėl ažmigo. Atlėkė arkliai, priėdė priėdė, ir vėl nepagavo. Jau vėl trecia diena.

– Brolaliai, – sako, – laiskite jau gi mane, ir aš nuveisiu.

Nuvel[jo] pasižiūrėc durnas. Pasigrieb, atsigulė, išsimiego[jo]. Kap prasbudo, žiūri – lakia jau tik du arkliai. Saulė ir mėnulis lakia. Nu, tadu anas ir vėl nuvel[jo], ir vėl pagavo. Atvedė nakciu, vėl unlaido stonion, pūnion pastatė, ė pats vėle atsigulė.

– A ne pasgavai gi ir tu?

– Kur aš pagausiu... Jūs, – sako, – razumni nepagaunat, ė aš gi jau, – sako, – durnas pagausiu...

Tas gi jau tadu vėle sėdos.

Vėl nuvel[jo] jau anas, ė tas gi jau, katras kytras, vėl pilnio[jo] pilnio, ažmigo, i vėl arkliai atlėkė, vėl paprišiko, ir vėl jau nėra. Jau tik vieno, žiūri, būta. Tadu kitas nuvejo. Ir tas pilnio[jo] pilnio, ir tas ažmigo. Ir vėl paprišikta, ir vėl nėra to arklio.

– Ale, – sako, – jau cik vieno būta. Ale nepagavau.

Tas jau durnius tep sau juokias, kad jau manytų anys. Nu, tadu anas sako:

– Aisiu, brolaliai, ir aš da papilniosiu.

– Kur tu jau, – sako, – tį pagausi... Jau nē neik.

– Aisiu. Va vis jūs atsilsēste naktele. Jau jum nereiks.

Tas vėl durnius nuve[jo]. Nuve[jo], kap tik anas išsimiegojo, žiūri – vėl lakia, ra[z]švietė, su saula kaktoj atlėkė arklys. Anas tų arklį vė pagau. Atved pūnion, pastatė ir ažrakino. Ir une[jo] pirkion.

– Ar nepagavai?

– Kur aš tau pagausiu... Aite, brolaliai, patys žiūrėcie.

Nuajo anys vėl vienas. Sėdė[jo] sėdė[jo], mislijo jau, kad atlėks. Žiūri, miego[jo] – nėra, prasbudo – nēr, paskėtė, apžiūrėjo – ir nēr. Atajo ir provija jiems. Sako:

– Nėra jau, – sako, – nėra nē vieno arklio. Pirma buvo vienas, ē dař jau ir nē vieno.

Jau tas durnius sako:

– Dzėkui Dziejvuliuo. Dabar jau ir jūs pamiegoste. (Storu balsu.)

Nu, tadu jau anys... Kas daryte.

Jau dař teip pasigirdo, kų jau gasudorius ženija dukterį. Ir raikia, znočijas, kad nusimt žiedų, ba labai bernų daug prisrenka, raikia, kad būtų tokis jau labai razumnas, kytras, kad užšokcia un duncio stiklinio.

– Nu, – sako, – kurgi anas, kur užšoks? Neužšoks niekas. Nu, – sako, – aisim vėl jau su tavim, – katarie razumnūs.

Ė tam jau durniuo jau visa ko tį primaišė, kad perrinkdycie. Peskų tį kokių, kanapių tų pripylė. Kap anas ėmė pasruošė, pasdarė, kas jau tį raikia, perrinko. Tad u nuve[jo] pūnėn par arklius. Kur su žvaigždi kaktoj arklys:

– Pažiūrėk, – sako, – tu man ausy.

Kap pažiūrė[jo] ausin, labai rado kostiumų gražų, zagarkus, pirščinaites i pitkeļ, kur pavarinėt arkliuo, – visa ko. Tas sėdosi ir lakia. Žiūri, jau kap lėkė, žiūri jau – sėdzi un stiklinio duncio toj gi karalaitė. Ir žmonių aplink labai daug daug, tį jau, tį nežinia kiek. Kap lėkė, tik žmonės prasgrįžė, ragi – gi ponas jau lakia. Kap lėkė – cik va užšoks cik, ale da neužsoko. Apsigrįžė, pitku tų arklį perlietė (perliejo) ir vėl atgal atlėkė.

Atlėkė tas jau durnius namon, živa nusirinko, arklio ausin sudėjo, pūnėn ažrakino ir vėl sėdzi. Ataido brolis:

– Nu, – sako, – brolali, argi nenusiimdėt gi katras?

– O, – sako, – tu jau durniau, kų jau cia, – sako, – klegi? Kur jau mės nusiimsim? Ponaitis tį kokis, – sako, – atlėkė. Daug neužsoko, ale, – sako, – ne da.

Nu, tadu jau kitų vėlėk dienu:

– Aisim da gi ir šundzie žiūrėc.

Jam gi vėl primaišė jam kanapių, ir su aguonom primaišė. Nu, anys tie nuvejo prisrinki. Ė anas vėl živo perrinko, tad u nulėk par arklius, ėmė pažiūrėjo ausin to arklio, katro mėnulis kaktoj, – dar gražesnė adiežia.

Tadu anas vėl prisrinko, ir vėl visa ką rado, ir pirščinaices, cik va kap sėscis un arkljo. Kap sėdos, tep tas arklys lakia kap paukštė. Kap lėkė, tik žmonės:

– Oi, – sako, – šonan šonan, ponaitis lakia!

Visi prasgrįžė. Anas kap lėkė, kap šoko – ažkart un dungcio užšoko, kepuraį nusiėmė. Apsigrįžė, kad nušoko, vėl parlėkė. Parlėkė anas, vėl tą arklį pūnėn, pats nusirinko, sudėjo ir vėl sėdzi.

– Nu, broliai, ar nenusėmėt katras?

Sako:

– Ot, durniau, nežinai, kas tau klegėt. Kur jau mes nussimsim? Ponaitis tai jau buvo užšokįs, ale dar nenusėmė.

Tadu trecia diena. Sako gi:

– Da aisim trečių dienu pažiūrėc.

Ė jam vėle primaišė jau tįnai, tį visa ko: tį kanapių ir aguonų, ir peskų. Nu, kurgi, kas vieni reikia jau išrinkdzyt. Nu, kap jau cie gi teip primaišė, anas perrinko, pasruošė, unvejo par tą arklį, kataro buvo saulė kaktoj. Tep jau ta adiežė da gražesnė, kap paauksuota. Tadu kap lėkė anas. Vėl visi sako:

– Živa, živa, – sako, – laiste, ponas lakia.

Tai kap lėkė, tai kap šoko – ažkart un dungcio. To kap turėl[jo] pirštų su žiedu – ažkart žiedų nussėmė ir kišeniun. Ir parlėk namo, ažsisukė poperaitina. Tų adiežių nusrinko, sudėjo ausin arkljo ir sulaidzė tuos arklius vėle pūnėna. Nu, ir cie arkliai jau pūnėj būva. Ė anas jau nuve[jo] až pečiaus atsiguė ir guli. Apsirinko, kap jau buvo, tų pačių adiežių. Ata[jo] broliai:

– Nu, – sako, – ar nenusėmėt katras?

– Kur, – sako, – nussimsim? Ponaitis jau tį kokis nussėmė. Jau, – sako, – ryt neisim.

– Dziekui Dziejvuliuo. Jau, broliai, ir jūs nevargste.

– Ko jau mės vaikščiosim pažiūrėcie?

Nu, ir nieko, Nu, ė tam durniuo liepė, teip, kad jau per kiek savaicių, kokias tris jau, kad jau ataidzyt par jų jau. Ė anas, ir savaitė praajo, ir kita praajo, ir trecia, ir neina. Kap anas jau loc trupuci durnas, teip ir neina. Nu, kas daryc, reikia jaunojo jau vyzdėte. Nu, jau tadu susirinko, žinai, kiek jau tokių žmonių jau veizdzia. Nu, tep jau ne cik ką veizdzia jau to žiedo par bet kokius gražius žmonis, jau veizdė ir par durnius. Nu, atejo juosan pažiūrėt. Par vienu nėra, par kitų. Nu, kas gi darycie. Sako:

– Nėr jau, nėra. Ė, – sako, – daugiau žmonių jūsuk nėr?

– Nu, – sako, – yra da až pečiaus durnius.

– Nu, kur anas? – sako. – Parodykit.

– Nu, – sako, – ėgi va.

Tep tadu sako:

– Oi kurgi jau par jų bus, – sako, – žiedas.

– Palaukit, – sako, – paveizdėsim.

Cie gi jau tų durnių:

– Aikši, – sako. – Ar neturi žiedo?

Tep tas neina. Jį ėmė tįscie. Anas rékcie ėmė. Nu, vistoj jį nutįsė, paveizdėjo. Žiūri – žiedas. Nu, tep sako:

– Raikia gi kap jau ženycis.

Nu, tep jau labai gi ne po jiem: kurgi jau, gasudoriaus duktė, i... Tadu jau par jį klausia:

– Ar turi tu jau kokių, daugiau gi jau kokių, živiolų kokių, ko?

– Va, – sako, – pūneļi va itų turiu. Daugiau nieko neturiu.

Tep jau jiem labai jau: kurgi gasudoriaus duktė ais až durno ir až biedno. Tadu jau sakis:

– E mož by da kataras cia turėt ir braunyķų koki?

Tep jau jiem vėl labai jau: kurgi jau – ažsišaus pats saū. Nelabai gi jau gerai.

– Nu, duote ma trupuci, až pašmokysiu šaucie mož.

Tadu (ė broliai tie stovi, žiūri), tadu sakis:

– Nu, tai žinot ķų? – sako. – Neduote – dar anas ažsišaus, – broliai.

– Duote duote. Nu, tadu pirma jum, – sako, – teduo.

Nu, tadu jau dau tų braunyķų. Žiūri, ķų gi jau tas durnius išdaris. Nu, kap šovė pats jau sa vyriausias klėtėlėn. Tep tį klėty nieko nēr, tik šluotos pabarškėljo], kap ciktai pirtin periasi. Nu, tadu kitam jau raikia gi jau šauc. Šovė ir kitas. Ė kitas – ciktai peļės cypia, cypia jau tuosa namuosa, kacino nēr jau tį jau teip itep.

Ė tadu trecias kap šovė sa pūnėna, tep arkliai tik sužvingo, oi, regėc jau, ķų labai gražūs arkliai. Nu, tadu sako:

– Nu, tai dař atrakinkte, parodyk, – sako, – kas čia tokio yra.

Tadu tas durnius kap atrakino tų savo pūni – žiūri, kad arkliai labai gražūs, neragėci. Nu, ir tadu tų durnių nusvežė ir tais arkliais, ir tadu apženijo su gasudoriaus dukteriu.

Nu, ir visa.

9. A P I E K U M Ž U T Ā

Kap buvo dziedas su bobu ir turėjo du sūnus. Tadu tie sūnai abu pasdalino, kap mūsuk. Nu, ir turėjo vaikų: vienas berniukas labai buvo bavotas, visa ķų turėjo: ir valgių, ir adiežių, ir visa ko. Ė kitas labai buvo biednas. Anas nieko neturėjo: jo arklys jau tai labai kūdas, karvės neturėjo, miltų neturėjo, buzos. Vis labai buvo vaikai jo jau gladni. Ė kitas labai bavotas. Nu, tep kap nuveina tie vaikuciai par tų kitų jau dėdzi, tep valgyt nori. Tie valgo ir blynus, visa ķų, visko, visokias gardumas, nu, jiem duoda tį kito karto trupuciukų. Anys suvalgo, nu, ataina – jau nieko neturi. Nu, tatai tai labai jau sa vaiko škada, ķų neturi. Nu, Ė tas tadu tata sakis. Nu, jau sako savai žmonai:

– Kas bus – tas, aisiu, – sako, – aš apveizėsiu, ar nesurasiu kokių, kad bavočiau kap gyvenčiau. Ar tį pavogsiu, ar tį kap – bus jau vaikai kap papanėce.

Nu, tas tadu ėmė, arkliukas jo buvo tokis kūdas, ale anas jau ėmė jį papenėjo gerokai, ką turėjo, tokis labai jau buvo anas dužas, tokis... ščyriai vežė, ir nuvažiavo anas. Važiuoja anas medziu, važiuoja važiuoja, važiuoja medziu, ir naktis jau, tumsu, važiuoja. Klausu: kas lakia, dunda, brozda – strokas. Nu, tep anas tadu sustabdė savo arklį ir klausu, kas čia toki atvažiuoja. Ažna žiūri – važiuoja, kap tai sako, velniai banditai, katri po pinigais slapstosi sau. Anas suturėjo, labai tumsu, lietus lyja, ir jo neapžiūri, kad jau anas atvažiavįs tur[ėj]o. Tik privažiavo padvados su maišais, prilėkė, žiūri – sklepas tokis. Prilėk par tų sklepu, sako:

– Kumžut Kumžut, atsidarai!

Tas sklepas pats atsidarė. Žiūri – žmonės maišus neša neša, tas vis žmogus pilnioja. Nešio[joj] nešio maišus, nunešė, ir labai greitu čėsu anys vėl savus arklius su botagais muša, ir vėl nubėgo, nulėkė.

Ė tas žmogus liko. Anas kadu teip liko, tadu pavažiavo par tų sklepu, kur anas arciau, nu, sako:

– Kumžut Kumžut, otčinyisia (atsidaryk)!

Žiūri – atsidarė sklepas. Kap atsidarė tas sklepas, anas tadu unejo tan sklepan, žiūri – stovi maišai didžiausi. Pinigai, auksas. Anas ėmė vienu maišu, kitų maišų, trečių, kecvirtų, pinktų – labai daug jau maišų, kokis septynis maišus sudėjo vežiman. Arkliukas jau tokis kūdas, ale buvo dužas – pamažu pamažu namon nuvažiavo. Kol cie velniai tį kur nuvažiavo daugiau, anas ir namus savus rado.

Atvažiavo, žmonai sako ir vaikam saviem:

– Nu, – sako, – atvežiau ir až buzos jau jum.

Vaikai džiaugias, žmona, kad jau bus. Anys manė, kad jau miltai koki. Nu, tadu žiūri, kad labai pinigų daug. Nu, nemožna, negali nė paskaičiuot, nė paskaičiuot, nė nieko. Raikia juos jau imce mieruoce. Nu, tadu jau nusiuntė savo berniokų par savo brolij, par sa diedienį jau tų. Sako:

– Eik pažičiokie (kap seniau), – sako, – vokelaitės, gorcios.

Nuėjo. Anas sako:

– Dėdien, duokie man gorcios.

Ana sako:

– Ė ką jūs mieruoste?

Ana jau žino, kad labai biedni, nieko neturi – tai gi jau ką mieruos.

Sako:

– Nežinau, moma tį su tatu ką mieruos.

Tadu to ėmė dziedienė patepė sviestu dugnų tos vokelaitės. Nu, kap atnešė namon, kap ėmė, mierau mierau, kiek jau tį jie primieravo – daug labai. Ir prilipo trys pinigai po apačia. Nu, parnešė jau tai dėdienei, tam dėdei tų jau gorcu.

– Oi, – sako, – niaugi? – Dėdienė to atvertė gorcų, žiūri – prilipę pinigai. – Niau, – sako, – jūs pinigų mieravot?

Sako:

– Teip.

Nu, tadu tas jau, labai jau jam parūpi: kurgi jau dař, brolis labai buvo biednas, ė dař jau bavotas bus. Kad ir jam nelikc, kad ir jam atsiveřt.

– Ė kur ėmėt?

– Nu, – sako, – nežnau, tatas klausk.

Brolis būdamas, ir nuve[jo] par sa broli ė paklausė par jį:

– Nu, – sako, – ař gi jau žinau vis tolei jau, kų jau jūs neturėjot pinigų. Kur jūs, – sako, – ėmėt?

Ė tas, anas, nepavydėjo savam brolio, kap biednas buvo, anas jam ir paprovijo. Sako jau gi jau:

– Išėjau, – sako, – nieko valgyt neturėjau, – sako, – ėmiau ir nuvažiavau. Ir, – sako, – važiavau medziu, tokiu ir tokiu keliu, tadu, – sako, – privažiuoju, klausaus – dunda jau labai, arkliais dužais lakia grait. Ir, – sako, – ař tadu kų padariau? – Sako: – Nustojau, lietus lyja, manį, – sako, – anys neužvydo, o ař, – sako, – juos ragėjau, – sako, – žiūriu cik – sklepas, – sako. – Žiūriu: daug žmonių prilėkė par tų sklepu. „Kumžut Kumžut, atsidarai!“ Anas, – sako, – pats atsidarė, – sako. – Žiūriu – kokius maišus neša neša, sunešė, vėl: „Kumžut Kumžut, ařsidarai!“ – Sako: – Ařsidarė. Ař, – sako, – tadu paklausiau – apsi-grižį botagais arklius nuvarė. Ė ař, – sako, – vėl priaėau par tų sklepu. Liepiau, – sako: – „Kumžut Kumžut, atsidarai!“ – Sako: – Atsidarė. Kad ař, – sako, – pažiūriu – tį labai daug pinigų, ir, – sako, – ař išsinešiau vienu maišu, kitų maišu, trečiu, kevirtų, pinktų, šestų, net septynius nusnešiau, – sako, – un arkliuko užsidėjau, kol anys, – sako, – kur nuvažiavo, ař, – sako, – namon atvažiavau, – sako, – nu, ir turiu. Ir dař, – sako, – jeigu nori, ir tu nuvažiuok.

– Oi, – sako, – gerai.

Atajo tas jau dėdė, būdamas jau berniuko, par sa žmonų, sako:

– Žinot kų? – sako. – Važiuosiu ir ař, – teip ir teip jau, – atsiveřė labai daug pinigų.

Tep anas, jo arklys dzidelis ir dužas, ir riebus, tep bavotas, anas jį gerai pripenėjo. Nu, mislija sau: „Tu atsiveřei saptynis, ař atsivesčiu dar daugiau“.

Anas tadu nuvažiavo. Važiuoja kap kartas, važiuoja, ir vėl teip lietus lynoja. Privažiuodo, klauso – ir važiuoja ėia jau, dunda. Anas mislija, kad jau anys važiuos par sklepu. Žiūri – tik tep da anys girdisi, ale anys da neatvažiavo. Tep anas tadu paskubėjo, priaėo par tų: „Kumžut, – sako, – Kumžut Kumžut, atsidarai!“ Kap tas sklepas atsidarė, anas žiūri – pinigai. Tep anas kap ain neřiot, kad anas kokis pinkis išsineřt tep kap, da anas būt suspėjis ir išvažiuot. Kap anas ėmė neřiot, tai nežinia ir kiek – jau kokius pinkiolika maišu atnešė. Tuoės žiūri – važiuoja ir tie banditai velniai, ir jau atvažiuodo. Jam nėr kur pasdeda. Tep anas tadu: kas jam padaryt? Palindo po maišu, arklys jau paliko jau tįnai, pats po maišu palindo.

Sako: „Kumžut Kumžut, ašsidarai!“ Kumžutas ašsidarė, è anas ir liko tįnais, po maišu sėdzi. Atlėkdo cie velniai banditai, žiūri – arklys stovi. „Nu, – sako, – jeigu yra arklys, tai yr kur ir žmogus“. Anys priėkė živa, nu, sako:

– Kumžut Kumžut, – sako, – atsidadyk!

Atsidadė. Ėmė veizdėcie tie po tais maišais. Žiūri – kap kartas tas žmogus ir sėdzi. Tų žmogų ėmė aždaužė, è tadu iš to vežimo visus maišus sunėšė atgal i vėl pasistatė tuos pinigūs. Nu, ir vėl ažrakino. Patys vėl nuvažiavo, da tų arklį ėmė to žmogaus, ir nuvažiavo.

È to žmona su sa vaikais, katras buvo bavotas, laukė laukė, laukė laukė, laukė vienu dienu, laukė kitų dienu – neatvažiuoja. Jau bėduja, nuvejį par tų žmogų – jau nēr.

Nu, ir tadu anas jau tas liko bavotu, è itas – arklius nusvarė, žmogus tas jau, tata jų, prapuolė, tadu parsidavė karvį. Pirtk arklys raikia, žmogus jau tadu sumdzyt. Tep anys tadu tų karvį kap parsidavė, ir karvės neturi. Kap karvės nēr, ir paršo nenusipirksi, jau nēr kuo auklėt, pieno nėra. Ir teip subiedno, kų visai biedni. È itas labai bavotas. È tadu itas dėdė jau kap tik kų turėjo, ar valgyt, ar jau tį kokių adiežių, ataina tie jau, bavotesni katari buvo pirmiau, tai anas iš rešto, iš visų savo, kiek anas jau turėjo, dalijosi. Ale jau vis tiek anys jau subiedno, è tie nuve[jo] bavotai.

Nu, ir visa.

10. KAIP ŽMOGUS ÈJO VARGO IEŠKOTI

Kap buvo dziedas su bobu, ir anys turėjo berniokų. Nu, ir tas berniokas visa kų turėjo: ir apsirengc, ir pavalgyc, ir pinigų. Ir niekocio anas vargo neregėjo – nieko i nieko. È berniokų daugiau suveina jau, kap švinta diena. Nu, tai anys kap ataina, tai anys sako: „Tai aš ažblūdijs buvau“, „Tai man' kas apmušė“, „Tai kokis šuva unkundo“, „Tai tį kokio bijojau ko“. È anas pats sau mislija: „Kol' gi aš niekocio vargo neturėjau?“

Nu, tep anas tadu tep sumislijo pats sau, sako:

– Aisiu paieškoc aš vargo.

Nu, anas ėmė, dziena ilga.

– Aisiu vot tį kokių grybų paveizdėsiu, tį ko, – ir aina.

Ajo medziu, ajo keliu, ajo ajo. Tadu jau pats sako, kap nue[jo] toli, ir mislija, sako:

– Oi, kap atėjau toli.

Jau anas kitu keliu nuvejo. Mislija, sako:

– Kad aš jau ir namų nežinosiu.

Jau anas ir mislija, kų vargas jau: „Blūdiju“. Valgyc jau nori, valgyc neturi. Nu, vis teip pat. Aina ir aina. Nu, ir atajo vakaras, net ir nakties jau ataina. Tadu žiūri – stovi namiukas. Uneido tan namiukan – nieko nėra, tušči namai. Nu, anas ėmė atsigulė un lovytės. Lovytė nei paklota niekom, nei kų –

šiaudai, ir guli, ir mislija gi jau, ką: „Vargstu: kur dař pasdėt, rytoj nežinosiu, kur ir namon eiti“. Ir būva. Ir bijo gi, kad kas dař neatait gi jau, kad kas jau nesuėsc, kad kas tį jau nenugundyt. Nu, ką gi tadu anas mislija, sako: „Gulėsiu, kol gi cia kas bus“. Ir jau jo net jau dreba visi daiktai. Anas ir miego nori, nu, nemiega, klauso, kas dunda. Ir aina. Ir atajo. Prasdare durys, prasdare durys, palei gali.

– O, – sako, – kas cia žmogaus mėsu smirda, – sako. – Aš va kap regi ju suėsiu, ar mergaitė, ar berniukas.

Anas sako:

– Aš.

– Ė kas tu tokis par man' papuolei?

– Nu, – sako, – aš visai, – sako, – prastas berniokas. Atėjau, – sako, – ažblūdijau ir dař, – sako, – neturiu kur, – sako, – nuveic, – sako, – nei valgyt nė ko. Būvu.

– Ė tu nieko nemoki, nė kokio?.. Kuom ažsimdinėji, kokiais darbais?

– Nu, – sako, – ką gi?

– Ė moř jūs ar ne doktorius?

Sako:

– Doktorius.

– O tai labai... Ė ką jūs liečijat?

Nu, tė tas berniokas pažiūrėjo, kad par jų viena akis graži, o kita drėna, aptįsta, nežiūri. Nu, tada sakis:

– Visa ką liečiju.

– Ė moř galėste, – sako, – man akį išliečyt?

– Oi, kol' ne, – sako. – Galėsiu, išliečysiu ir akį.

Nu, anas tadu pats sau sumislijo, kas tį daryc. Tad u anas sako:

– Aikit, – sako, – atneškit luntų gerų, macnas kad būt, malkos atsineškite ir atsineškit švoranų (kur važiuoja, tokia stora gelažis).

Nu, tad u anas ėmė, sako:

– Pakūr pečių.

Pakūrė pečių ir tų švoranų undėjo. Undeg[in]o labai, net raudonas. Gerai. Tad u anas pakorė lanciūvų až balkos, ė tad u tų bobų jau ėmė, sako:

– Gulkis, teta, cia va.

Ana atsigulė. Nu, anas ką, aprišo labai smagiai, kad jau gerai. Ale ana tai suos čieraunykė. Nu, ana tad u atsigulė. Nu, ir sakis tep:

– Nu, tai katra, teta, akis sopa?

Nu, ana ir parodė. Sako:

– Va ito.

Tep anas teip ir daro. Kap ana parodė, katra sopa, tai ne ton davė tuo švoranu degunciu, ale katra gerai ragi. Kap davė – ir išdaužė. Jai labai sopėjo, ale kap tokia čieraunykė, ir attrūko ažkart. Attrūko...

– Nu, – sako, – dař jau tavį nigdi neišlaisiu. Jau dař, – sako, – čia tau tai galai.

Anas ir vėl labai nusgundo. Anas mislijo, kad ana gi jau akla bus, tai pabėgs.

Nu, ana nuvejo ir sėdosi un slinksčio ir sėdzi. Ryt jau neišlais jau ano jau.

– Aš suvuodziu žmogų ir neišlaisiu.

Nu, kap kartas tadu buvo tįnai, žiūri – ažudarimėlis ažtverta, kap seniau, priemenėj, ir tį pinkios avelės stovi. Nu, avelės jau nori ait laukan, kap tik par rytų. Nu, tep anas tadu atdarė vartelius trupuci, ir aina. Aina aina avelė, è ana nieko neragi. Priaido par tų čieraunyki, tep ana pačiupeno, kad su vilnu. Ana žino, kad par jų yr avelės. Ana až vilnos paėmė, išsklastė, kap metė oran, išsviedė. Tadu priaido ir kita. Ana itep vėle apčiupeno apčiu-peno – su vilnu, ir vėl išsviedė. Priaido trecia. Ir trecių itep išsviedė. Priaido kecvirta – kecvirtų teip pat visur apžiūrėjo, kad avelė. Ir tų išsviedė. Priajo pinkta. Tų ir pinktų išsviedė.

Tas berniokas mislija sau: „O, tai man labai gerai bus“.

Žiūri – karo kailiniai tos pačios jau čieraunykės. Anas ėmė išvertė tuos kailinius, apsisagė, è tas kailis smirda taip pat aveli. Nu, ir anas pamažu aina par tų čieraunyki. To teip paci: paciupeno, žiūri, kad su vilnu. Sugrieb až vilnos, kap metė un toli. Anas tadu sako:

– Nu, tei dař jau tau išgra. Aš, – sako, – jau dař pabėgau.

Nu, ana lėkt norėtu, tep ana neregį – tį medis, tį visa kas. Tep ana nenu-lakia. Nu, ir tas parejo. Parejo, nuvejo...

Aina kelio vyzdėt anas. Tį bet koki kėlalį rado. Pasėjėjo vienu, pasėjėjo kitu. Jau anas valgyt nori, jau anas teip, vargas jau jam, nežino, kur ir namai. Nu, ir anas ajo pamažu po visur jau, tįnai kokių uogų rado – suvalgė, koki tį, kų anas jau. Nu, kap kartas anas po trupuci, pacyko anas, par vienu kur paklausė, kur namai, nu, ir ataido net par sa tatas. Jau anas labai džiaugiasi, ir tata, ir motina verkia: kų gi jau, vienu turėjo, ir tas jau prapuolė, ir nėra. Jau tada sakis:

– Nu, kur tu, sūneli, buvai?

– Oi, – sako, – tatule, momula mano, kur aš jau buvau? Aš, – sako, – jau buvau čieraunykės, – sako, – nasruosa. Ana jau, – sako, – norė[jo] suėscie.

Nu, ir anas ėmė taip jiem ir kalbėcie. Sako:

– Kap nuėjau, – sako, – nuėjau kartą, – sako, – par berniokus. Visi, – sa-ko, – provija, kad, – sako, – vargau, tai nevalgįs buvau, tai atmuštas, tai koki šunys ėdė, tai žvėrių bijojau, tai kokių odzinų. È aš, – sako, – visuom turėjau labai visa ko, – sako, – nè kokio vargo nežinojau. Nu, tadu, – sako, – tatulia, tadu nuvejau vargo pavyzdėti, – sako. – Ajau medziu, – sako, – ajau ajau, – sako, – neturiu valgyt. Tadu, – sako, – jau aš vargstu. Tadu, – sako, – ažblū-dijau, nežinojau, kur ir namai. Tadu, – sako, – jau vakaras. Naktuic bijau, ir žvėrių. Tadu, – sako, – atradau pirkeļi, tadu, – sako, – unejau, toj pirkioj pasėdėjau. Ataido, – sako, – žiūriu, čieraunykė boba. Ir, – sako, – jau žiūriu, kų jau, – sako, – mėsų, žmogum smirda, man' suės. Aš, – sako, – pats sau sumislijau... Ana paklausė, kuo aš ažsimdinėju. Aš, – sako, – jai paprovijau,

kad doktorius. Tep ana, – sako, – su vienu akiu. Ir ana pasakė: „Ar išliečysi mani?“ Aš, – sako, – misliju – išliečysiu. Aš, – sako, – tep sumislijau, kad jai i kitų išdaužčiau. Nu, tadu, – sako, – jai liepiau malkų atnešti. Ana atsinešė švoranų, tokių gelažį storų storų, – sako, – atsinešė, tadu lanciūgų macnų atsinešė, – sako. – Pakūrenom pečių, tadu, – sako, – undeginom tų gerai gelaželių, lanciūgu jų pririšiau. Tadų, – sako, – aną paklausiau: „Katra akis tau sopa?“ Ana, – sako, – man parodė. Aš, – sako, – kap daviau ne ton, katra sopa, ale katra nesopa, ir išdaužiau jai kitų akį. Ana, – sako, – visai nieko neragi. Ir tadų, – sako, – sėdos un slinkscio, sako: „Nepralaisiu“, – sako. – Teip jau bijojau, ką jau verkiau, tį man jau labai buvo negera. Nu, tadų, – sako, – kap tik iteip, – sako, – žiūriu – ažadariniukas. Ažadariniuki pinkios avelės. Tadų, – sako, – aš avelas išlaidziau, kad anos aite ėscie jau norėjo. Tep, – sako, – avelė viena par jų priažo. Ana, aš vilnos apčiupenus, išsviedė. Kita priažo, – sako, – i kitų išsviedė. Priažo trecia – ir trecių. Prialjo] kecvirta – ir kecvirtų. Tadų, – sako, – išsvied ir pinktų, – sako. Žiūriu – karo jos kailiniai, teip pat iš avelių pasiūta. Tai aš savo išsivertiau, apsisagiau, ir aš priėjau, – sako. – Kap pastvėrė man', kad svied, aš, – sako, – cik jai pasakiau: „Išgra tau. Dař jau tu man nieko nepadarysi. Ir pabėgsiu“. Nu, ir aš, – sako, – ėmiau bėgc. Labai, – sako, – man buvo strošna bėgc. Nežinojau jau, kur ait, labai valgyt norėjau, uogas rinkau, valgiau. Tadų, – sako, – keliu vienu ajau, kitu. Tadų, – sako, – sutikau jau ką, paklausiau, kur namai. Nu, – sako, – man jau paprovijo, kur kiemas. Aš, – sako, – tį atajau ir, – sako, – dař par jus atajau ir labai džiaugiaus, kad jau teip yra. Ir dař, – sako, – ir aš vaikščiosiu par berniokus, ir aš provysiu, ką ir aš vargįs.

Nu, ir dař tas berniokas ataina par sa draugus jau, par tavoriščius, ir visa ką provija, labai ir jam jau... Anas geriausiai žino nie kap kas.

11. [K A I P D I E D A S I R M E Š K A T A R Ė S I R O P E S S Ė T I]

Kap buvo dziedas su bobu. Ir visur laukai buvo, ir po medziu šniūrai, dirvos, ne tep kap dabar. Tadų buvo šniūrai. Nu, ir tas dziedas važiuoja jau anas sėcie. Nuvažiavo sėcie kokio lauko. Dziedas aria, ataina meška.

– Dziedule dziedule, ką tu cia sėsi?

Sako:

– Sėsiu ropes.

– Ale gi mės, – sako, – su tavim tai susderėsim, mės bus po pusei. Tai ką tu imsi? Ar viršus, ar apačias?

Nu, dziedas sako:

– Ką nori?

Nu, tadų meška sakis:

– Nu, tai aš dař paimsiu viršus, ė tau bus apačios.

Nu, dziedas – gerai. Paarė, pasėjo ropes, tos ropės užaugo, parvažiavo anas namon jau. Buvo jau [daug] laiko, buvo – raikia jau tas ropes kasce, atajo ruduo. Nuvejo tų ropių kasc. Tas ropes nuskasė, padarinėjo, tuos ropienius krūvosan sudėjo, ropes parsinešė, nu, ale kap kur šaknis išsviedė. Nu, ir parvažiavo.

Ataina jau tadu meška. Priaina i tįnai žiūri – krūvos, pavuodė – ėsc nēr ko. Kur tik likus šaknytė – pasima, suėda, ale labai nedaug. Nu, ana jau ažsipiktino un to dziedo: „Nu, jau kitų kartų kap užvysiu, tai aš jau jį suėsiu“.

Nu, jau kitus metus nuvažiavo vėl dziedas į medžį. Kap cik anas nuvažiavo, apžiūrėjo – meška vėl aina. Atajo:

– Nu, dziedule, tu man’ apšukojai. Jau dař aš taū tai suvėsiu.

– Nu, – sako, – až kų gi tu mani ėsi?

– Až tai, kų tu parsivežei gadnus jau, ropes, ė man cik ropieniai liko.

– Nu, – sako, – mės gi su tavim teip susderėjom, tai, – sako, – teip ir yr.

– Nu, ė kų dař jau tu cia sėsi?

– Nu, – sako, – dař sėsiu kviecius.

– Nu, jau aš dař tai neimsiu, – sako, – viršų, aš jau dař imsiu šaknis.

– Nu, – sako, – gerai.

Tas dziedas paarė, pasėjo kviecius, kvieciai užaugo. Nu, dziedas atvažiuoja jau vėl gi jau tų kviečių nuspjaut. Nuvažiavo, labai kvieciai gražūs, nupjovė kviecius. Kap pjovė, varpa atgrīuva kokia. Nu, ir išsidžiovino anas jau, paparsivežiojo tuos kviecius, ir liko kur kokia varpytė. Nu, tuoju ataido meška. Jau tie kvieciai nupjauta, rugiena palikta. Pavuodė, nosį insidūrė, nēr ko ėda. Ras varpytį – suėdė: „Nu, jau kap dař atais dziedas, tai jau suvėsiu“. Nu, ką jau ėsk.

Trecius jau metus <...>. Tadu nuvejo dziedas tįnai vėle. Ataido vėle meška.

– Nu, dziedai, jau dař aš taū tai ėsiu. Jau kų ėsiu, tai ėsiu. Jau tu man’ apšukojai kitų kartų.

Nu, tep anas sako:

– Až kų gi tu man’ ėsi? Aš gi, – sako, – nieko blogo nepadariau: kap susderėjom, tep padarėm.

Tep anas sako:

– Nu, tai, – sako, – žinai kų? – sako. – Jau neėskie.

– Nu, eik, apaisi aplink varsnas kartų, ir jau tadu ėsiu.

Nu, anas aina, tas dziedas, vėl aria, žiūri – lakia, kap gali, gali varsnų lapė. Sako:

– Dziedule dziedule, ar duosi man baltų vištų ir žųsų, tai aš, – sako, – taū nuo smercies atpirksiu?

Nu, anas sako:

– Duosiu.

Prisėmė. Nu, tadu to meška jau kap tįnai laukia, kų ės, ė lapė toji teip padarė – ažtriūbijo. Sako:

– Triu riu riū, triu riu riū! Ar neregėjot kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų?

Tep tas diedas sako:

– Neragėjau, neragėjau.

Ir to lapė atsakinėjo. Sako:

– Ė kas tį gali varsnų guli?

Nu, tep tas dziedas sako:

– Kaladė.

Tep:

– Kad kaladė, tai, – sako, – būt un ratų, gulėtų.

Tep tadu anas ir vėle, tas dziedas, nuvejo, nuarė tįnai. Ė meška girdėjo visa kų tai. Tadusakis:

– Dziedule dziedule, kų tu tį klegėjai?

– Nu, – sako, – kų gi klegėjau... – sako. – Paliaunyčia tai paliavoja ir, – sako, – klausia, ar neragėjau vis kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų. Nu, aš, – sako, – pasakiau, kų neragėjau. Ė anas, – sako, – atsakė: „Kad neragėjai, kas tį gali varsnų guli?“ Tep aš, – sako, – jai pasakiau, kad kaladė. Ana sako: „Kad kaladė, tai būt un ratų uždėta“.

Meška dar sako:

– Ui dziedulia, ui mielasiai, užritink gi jau man' kap... un ratų.

– Kur aš taū, – sako, – užkelsiu un ratų: tu tokia sunki. Lipk.

Nu, tep to meška pamažu lipa. Ė tas dziedas un jos turi, laiko trupucį.

Nu, ana užlindo un jau ratų ir guli. Guli.

Tas dziedas vėl aplinkui apeido, aria. Tadusakis:

– Triu riu riū, triu riu riū! Ar neregėjot kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų?

Sako:

– Neragėjau, neragėjau.

– Ė kas tį, – sako, – un tavo ratų guli?

Sako:

– Kaladė.

– Kad kaladė, tai, – sako, – būt virvėm pririšta.

Nu, anas tadusakis ir vėl nuvel[jo] ardamas, ir vėl nuvejo.

Tadusakis:

– Dziedule, kų gi tį vėl klega?

– Nu, – sako, – pristoję gi va, – sako, – vis kas tį gi, klausia, triūbija: „Triu riu riū, triu riu riū! Ar nematėt kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų?“ Aš, – sako, – pasakiau: „Neragėjau“. Sako: „Ė kas un ta ratų guli?“ Aš pasakiau: „Kaladė“. Sako: „Kad kaladė, tai būt virvėm pririšta“.

Nu:

– Ui dziedule, ui mielasiai, jau pririš jau trupucį kap kalvek.

Nu, anas unsuko jau jų, smagiai labai mygo, jau jai sopėjo.

Nu, dziedas ir vėl apejo aplinkui, ir vėl atajo. Išlėkdo vėl lapė:

– Triu riu riū, triu riu riū! Ar neregėjot kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų?

Anas sako:

– Neragėjau.

– Ė kas un ta, – sako, – ratų guli?

– Nugį, – sako, – kaladė.

– Kad kaladė, tai, – sako, – būt kirvis unkirstas.

Tadu vėl kap nuvejo vis par meškų.

– Nu, – sako, – dziedule, mielasiai, kas gi tįnai, tu vis teip...

– Nu, – sako, – triūbija ir vis klausia, ar neragėjau kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų. Aš, – sako, – pasakiau: „Neragėjau“. Tep, – sako, – klausia, – kas tįnai un ratų guli. Aš, – sako, – pasakiau, kad kaladė. Sako: „Kad kaladė, tai būt kirvis unkirstas“.

– Oi dziedulia, oi mielasiai, prikabink jau kirvį, jau kap kalvek, koc ma kudlosan tos.

Nu, dziedas sako:

– Gerai. Nu, duotie – prikabinsiu.

Ė to meška labai macnai unrišta, ė jau dziedo kirvis aštras tokis. Anas kap ažsimojo, kap dau tai meškai – ir jų ažkirto. Nu, jau dziedas liko nuo smerties.

Nu, vėl dziedas tų meškų paliko, apsigrižė, nuve[jo] par tų lapį vėle. Nu, ana vėl prišėkus:

– Nu, – sako, – dziedule, kas gi bus? Ar bus man to, ką klegam? Ar bus baltų vištelių ir žūšų?

– Bus, bus, – sako.

Nu, tai daĩ gerai. Tadu jau anas, tas jau, tas jau dziedas, parajo namon, meškų tų parsivežė anas, para[jo] namon. Prigaudė anas ne žūšų, ne vištų, nu, bet anas prigaudė šunų, kalių, ale vis baltų, pilnų maišų. Nu, ažsidėjo až pečių ir neša. Ale anas tadu nunešė.

Išlėkdo vėl lapė. Žiūri – dziedas neša maišą.

– Nu, ar neši?

– Nešu, – sako. – Aikie un tįnai, atsistok, – sako, – prieš kalnų, ė aš, – sako, – nuo va ito kalno ir palaisiu, tai labai, – sako, – grait jau prarysi, tik ažsižiok.

To nuvejo, stojosi. Tas kap ėm – pakratė tų maišų. Sako:

– Kusi kusi.

Tai tie šunes kap šoko visi un tos lapės. To lapė viršum kalno negali lėkt. Visi šunes jų pagavo, tai jų teip sudraskė, teip suplėšė...

Nu, i visa kas.

12. APIE KIAULĄ

Kap buvo dziedas su bobu. Ir turėjo kiaušį. Ir atsivedė aštuonis paršus. Nu, ir tadu anys, tie paršai, užaugo trupucį, ir anys lakio[jo] po orų. Ė buvo pavasaris. Dziedas su bobu sako:

– Sėkim až kluono žirnius.

Seniau vis sėjo, dabar tai nieko nesėja.

Nu, pasėjo žirnius, nu, ir to kiaušė unjunko su tais paršiukais: lakia ir lakia až kluono. Ė tį až kluono buvo toki krūmai ir medžiai visoki, kap kutarai buvo. Nu, tep kutarai buvo. Nu, tep kap nulakia, tep sutarkujo jau tuos žirnius, sumindžio[jo] visai jau, mažai, znat. Nu, ir apžiūrėjo boba.

– Oi, – sako, – ką mūs tį kiaušė daro! – sako. – Labai gi, – sako, – žirnius išgrūdo. Nu, ė kas gi jai, – sako, – daryc?

Ė tvorų gi seniau nežinojo, kad ažtvert raikia. Tep, ką padaryc. Sako:

– Raikia iškast gilių kapanicų, tokių ilgų ir gilių, kad neperšokt, i aplink žirnius, kad neunlėkt.

Nu, ėmė diedas rydlių, nuvejo iškasė aplink duobį gilių, visur visur. Nu, jau to kiaušė vistorj, kap ana jau prijunkus, lakia. Kap tiktai ėmė ir nušėkė. Lakia, prišėkė par tų duobį, pavuodė pavuodė, skik nušoko, priėdė – žinai, kiaušės. Ir paršiukai paskum skik skik ir nušėkė ir priėdė. Grįžo vėl.

Ale tas dziedas su bobu nežino, kad jaugi anys nušėkė. Nu, tadu jau vieną kartą. Kitų dzienuų anys jau, dziedas su bobu, bespečni, ką it jau nenulakia. Nu, tadu kitų dienuų vėl išlaidė – gi jau kiaušė neras jau žirnių. Kap cik išlaidė, lakia to kiaušė su paršiukais. Lakia da lakia – sustikdo kiškį. Lakia kiškis. Nu, sakis:

– Kūmula kūmula, kurgi tu laki su tokiu pulkeliu gražum?

Sako:

– Lakiu žirniuosan.

– Ar nepriimsi ir manį?

Sako:

– Aik paskum, tik, – sako, – manų paršelių nekliudzyk.

Nu, lakia kiškutis paskum paršiukus. Paršiukai jo, kiškio, bijo, ale vis tiek jau lakia. Nušėkė.

Tadu aina anys, bėga bėga – sustiko lapę.

– Kūmula kūmula, kur tu laki su tokiu pulkeliu gražum?

Sako:

– Lakiu žirniuosan.

– Ar nepriimsi ir manį?

Sako:

– Aik paskum, tik mano, – sako, – pulkelio nekliudyk.

Lakia ir ta, lakia, nekliudo nė to kiškio. Ana gi ėda, ė tep nēda. Nu, tadu lakia, žiūri – aina vilkas. Tas jau storiau klega. Sako:

– Kūmula kūmula, kurgi tu laki su tokiu pulkeliu gražum?

Sako:

- Lakiu žirniuosan.
- Ar nepriimsi ir manį?

Sako:

- Aik paskum, tik mano, – sako, – nekliudyk vaikelių.
- Ir vėl aina. Tadu aina da aina, žiūri – meška.
- Kūmula kūmula, kurgi laki su tokiu pulkeliu gražum?

Sako:

- Žirniuosan.
- Ar nepriimsi gi ir manį?

Sako:

- Aik paskum, ale, – sako, – tik ma pulkelio nekliudyk.
- Nu, vėl aina. Tadu da žiūri – lakia levas.
- Kūmula kūmula, kurgi tu laki su tokiu pulkeliu gražum?

Sako:

- Žirniuos.
- Ar nepriimsi ir manį?

Sako:

- Aik paskum, tik, – sako, – ma pulkelio nerazbaidyk.

Nu, ir iteip anys lakia. Vienas paskum kitų, ir žvėrys vienas kito nekliudžia. Lėkė anys, visi lėkė, priaido par tą vėl kapanicų gilių. Prialjo] kiaušė, pavuodė, kap šoko – peršoko. Paršiukai pavuodė, tik skik skik – tik kas juos regėjo. Ir vėl peršokinėjo, i žirnius jau ėda.

Kap šoko kiškėlis – duobėn, šoko lapė – duobėn, šoko vilkas – duobėn, šoko meška – duobėn, šoko levas – ir tas duobėn.

Anys pabuvo vienu dieną, kitų dieną, trečių, išalko, visi alkani sėdzi: negali išlipt ir valgyt neturi ko. Nu, kap kartas laksto lakštingelė, paukštė tokia. Nu, tep anys tadu sakis:

- Laksto paukštė. Ale kų gi, ana mūsų neištis.
- Nu, tadu jau kytriausia, lapė. Ana sako:
- Žinot kų? Aš būsiu kunigas, ė jūs aikit par man' spaviedan.
- Nu, tadu jau lapė sėdos, nu, anys jau sako:
- Gerai.

Nu, ir tadu priajo levas. Lapė klausia:

- Nu, – sako, – kų tu ėdi?
- Aš, – sako, – tai karvį, tai arklį, tai kiškį – vis kokių mėsu.
- Nu, – sako, – tu negriešnas.

Lapė aš tai sako, kad ana jo bijo, ba jis jų suės.

- Nu, tu negriešnas.
- Tadu priaido meška.
- O tu, meška, kų ėdi?
- Aš taip pat tai karvį, tai arklį, tai kiaušį, tai šunį...
- Ir tu negriešna.

Ir to nuvejo.

Tadu priaido vilkas.

– Ė tu kū?

– Aš tai kiaulį, tai paršeli, tai šuneli, tai kiškeli.

– I tu, tu, – sako, negriešnas.

Nu, prieido tas mažuliukas kiškelis.

– Nu, – sako, – kū tu valgai?

Anas plonu glasu sako:

– Nu, kū gi aš valgau? Aš, – sako, – tai avižėli, tai miežėli, tai grikelį, tai kopūsto lakštelį.

– O, – sako, – tu labai griešnas.

Tai ana tadu kū padarė? Ėmė jam perplėšė pilvų, pasdė[jo] po savim ir tušo žarnas, ir ėda. Ana jau nealkana bus, lapė. Nu, o tie – vilkas ir visi – žiūri, kū toj valgo.

Tadu priaido jau vilkas:

– Kūmula kūmula, kū gi tu tep valgai gardziai?

– Nu, – sako, – kū gi valgau, nugi mėsų.

– Duok gi ir man trupucį paragaut.

Ana dau jam trupucį, kūsnelį. Prarijo – oi, kap gardu labai! Alkanas – dar nori. Ana vėl valgo.

– Kūmula kūmula, duok da trupucį.

Da trupucį dau. Sako:

– Daugiau neduosiu, ba, – sako, – aš va pilvų razsiplėšiau, žarnas tušau ir valgau. Razsiplėšk ir tu.

Tep ana suėdė.

– Kūmula kūmula, duok dar trupucį.

Nu, to dau trupucį.

– Jau daugiau neduosiu. Kad nori – plėšk.

Anas paprabujo pats – sopa labai. Tep to lapė – ana tokia kytra – sako:

– Duo, aš tau perplėšiu.

To kap ažkliudė nagais – perplėšė pilvų. Tas vilkas gaišo, jau vilko ir nēr. O tie trys būva. Ė to lapė tų kiškį suėdė, jau jai ir dužiau. Tadu vėle (tie jau slobi) laksto to pati lakštingelė. Tadu lapė vėle, nu, sakis:

– Lakštingela lakštingela, tu, – sako, – lakstai, – sako, – iškelk tu mus iš duobės.

Nu, to lakštingelė kū padarė? Ana ėmė kokius žagariukus, kokius akme-niukus, katrų pakelia, nešė ton duobėn, svaidė ir svaidė. Išketė tų duobį aukštai – išlindo anys.

Išlundziojo tai labai neduži, slobni, negal aicie. Nu, tadu vėl lapė sakis. Sako:

– Lakštingelė lakštingelė, iškelai tu mus iš duobės. Dař visus, – sako, – mus papenėk.

Nu, ana sako:

– Žinot ką, – sako, – dař, kap boba ais abiedzinosa ir nešis, – sako, – tin gi batonų kokių tįnais, – sako, – sūrių, dešrų – visko nešis. Ir aš, – sako, – priľėksiu par jos galvų, suksiuos, ir aš jau, – sako, – jai daėsiu, ką sukuos pė jos galvų. Tai ana, – sako, – ims sakis: „Aisiu, aš tau duosiu vycim koku, palku ar kuo“. Nu, tep, – sako, – ana nuveis vycies vyzdėcie. Jūs, – sako, – priajįs vienas ař bliūdo vieno, kitas ař kito, trečiasis ař trečio – i ař krūmo.

Nu, kap kartas ir aina to boba abiedzinos. Nešasi dešras, tį visa ką. Nu, kap tiktai ana ajo, tep to lakštingelė lakia, jai sparnais apie burnų lapsi ir vis:

– Plynė, plynė!

Tai jau bobai labai jau dakarto: kurgi, jau akis ištvos sparnais.

– Ak tu, kad taū, – sako, – kvaraba, – sako. – Tu ir pristojai par man’. Ko tu landzi par man’?!

Nu, ten ana tadu:

– Aš tau, – sako, – dař kap duosiu vyciu!

Nu, ir nuveljo] vycio. To meška ař vieno bliūdo, tadu lapė ař kito bliūdo, levas ař trečio, ař krūmo nulėkė, ir nėra nė vieno.

Ataina:

– Oi, kad taū, – sako, – kvaraba, nėra nieko – nusnešė.

Nu, nieko. Nu, nuveljo] to boba, ė tie ař krūmo nulėkė ir suėdė. Tep da kap suvėdė, tai da labiau gert nori. Nu, vėle tadu to lapė sakis:

– Va, – sako, – lakštingelė lakštingelė, iškėlei iš duobės jau, pripenėjai, da dabar, – sako, – mus ir pagirdai.

Nu, ana sako:

– Gerai. Va, – sako, – važiuos dziedas, su alum bačkas veš, tai aš, – sako, – lakiosiu pė jį, anas, – sako, – norės man botagu suduoti. Kap ařklius ař korko botagas, – sako, – atsikiš, tai jūs, – sako, – dař jau duži, priėdi, vienas priľėki prigerstie, kitas, trečias, – sako, – tep ir bus.

Kap kartas žiūri – dziedas važiuoja. Saulalė šildo, šilta, miega. Tep ana [lakštingelė] kap ařlapatos sparnais, kap ařrėkė:

– Plynė!

Tas dziedas nusgundo, žiūri – net par jį jau paukštė. Tep anas norėjo ju botagu. Tas botagas ařkliuvo ař to korko bačkos, kap atsikišė, ir lajasi. Tep anys, kap duži, tos jau žvėrys, vienas priľėkė pagėrėjo, kitas pagėrėjo, trečias. Išgėrė.

Tas dziedas pakelia galvų jau, žiūri – nēr ko veža – alaus.

Nu, ir visa.

13. A P I E V E R Š E L Ĳ

Kap buvo dziedas su bobu ir turėjo sau visų gaspadorstvų. Turėjo veršį, turėjo baronų, su dideliais ragais tokis, tadu kiauļį, tadu turėjo gaidzi, turėjo kacinų ir žuši. Buvo jau tie, tie dziedai juos penėjo. Tadus dziedas su bobu pamirė i jų jau nėra. Nu, jau jiem reikia vieniem būcie. Nu, tep anys sako:

– Kap daŗ jau mēs vieni būsīm?

– Nu, – sako, – jau gyvensim gi tep gal.

Tadu jau verŗelis, tas jau, anas didŗiausias. Aa, buvo loc ŗilŗiau. Anas sakis:

– Źinot kuŗ, – sako, – strajinēte namelius, bo, – sako, – suŗalsim.

– O, – atsakē baronas, – aŗ, – sako, – nestrajysiu namuŗ. Aŗ, – sako, – kap ma ragai dideli, nuŗeksiu medzian, ē, – sako, – ragais tvosiu medzian, ir man bus ŗilta.

Anas mislijo, kap jau ŗilta vasaruŗ, ir Źiemuŗ bus ŗilta.

Nu, tas jau iŗlēkē. Nuŗekē ir nuŗekē laukan. Jau anas ēda, gera vasaruŗ: visko, ko nori, niekas negano.

Tadu ataina jau ana, sakysim, kiauŗē. Sako:

– Kiaulala, strajime namelius, ba paŗalsim.

Kiauŗē sako:

– Aŗ nestrajysiu namuŗ. Aŗ, – sako, – kap iŗlēksiu, tai ir priēsiu, ir undenio bus, – sako. – Ősiknisiu sau knisykŗi giliuŗ ir, – sako, – tŗ sēdēsiu.

Ir to nuŗekē, nuŗekē ir to.

Tadu anas jau sakis un Źuŗies:

– Źuŗsela, strajime namelius, ba paŗalsim.

– Nestrajysiu aŗ, – sako. – Kap nuŗeksiu, – sako, – un Źoŗēs, par sparnais, – sako, – lapatuosiu, tai, – sako, – daŗ visur undenio yr – prigersiu ir priēsiu.

Ir ta nuŗek.

Tadu un gaidzio. Sako:

– Gaidzeli, strajime namelius, ba aŗŗalsim.

– Nie, – sako, – nestrajysiu. Aŗ, – sako, – nuŗeksiu, un obelies ŗakuŗ sēsiu ir giedosiu. Ir man bus ŗilta.

Ir tas nuŗekē. Tadu un katinēlio:

– Nu, daŗ, – sako, – kacinēli, – sako, – strajime namelius, ba paŗalsim.

Sako:

– Aŗ neaŗŗalsiu. Aŗ, – sako, – nuŗeksiu kluonan, tŗ, – sako, – pelas gaudysiu, ir man bus tŗnai ŗilta ir gera.

Ir tas iŗlēkē.

Nu, ir anys visi jau būva, būva. Tas jau verŗelis vienas liko. Anas, verŗelis, kap liko, tai anas nuveina laukan, atsineŗa anas pēduŗ un raguŗ, un raguŗ prisineŗa, atgal daug unsdeda. Tadu atsineŗa namon ir pats priēda, tadu pasudeda. Tadu jau Źmonēs im[a] bulbas kasc. Tep kap Źmonēs pietuic, anas nuveina, maiŗuŗ bulbuŗ un raguŗ – vēl namon. Nu, ir tas verŗelis teip neŗiojo, kuŗ prisneŗē pirkaitŗ, un pirkios ir peno, ir visa ko jau un cielos Źiemos [a]ŗteks. Nu, ir anys tadu sēdzi, sēdzi, jiem ir teip gera. Tadu tas verŗelis sakis:

– Nu, tai dar, – sako, – Źiūŗēsīm.

Anas nuvaŗiavo medzian, priskirto malkos, priskaldē, anas visa ko pri-
szoposijo, kad un cielos Źiemos, ir sēdzi biespieŗnai.

Nu, kap kartas ataido ruduo jau, tuoj pašalo jau, visur undeniai sušalo, visos jau gyvybos prapuolė. Sėdėjo sėdėjo tie gyvuliai lauki, sėdzia sėdzia, raikia gi namon aicie. Tadu klausos: tik žviegia jau, žviegia – lakia kiaušė, ažšalus, ausys raudonos, žvėgdama lakė namon par jį. Prišėkus sako:

– Veršeli veršeli, unsilaidž: gi aš, – sako, – ažšalsiu.

Ė anas sako:

– Ne, – sako. – Tu gi sakei, ką neažšalsi. Nelaisiu.

Sako:

– Unsilaisk, ba aš, – sako, – kap paknisiu podmurkų, tai, – sako, – tu ažšalsi.

Nusgundo veršelis, unsilais kiaušį. Kiaušė unejo, ažšylė, jau kiaušai gerai.

Pasėd[jo] baronas, pasėd[jo]. Žiūri – baronas lakia. Bliuona rėkdamas, kojospašo, snukis sniegais. Ir tas atlėkdo. Sako:

– Veršeli veršeli, unsilaisk gi man', ba ažšalsiu.

Anas sako:

– Nenorė[jai] namelių strajyt, – sako.

– Unsilaisk, – sako, – ba kap duosiu ragais, tai razversiu sienas, – sako, – labai dužas.

Nu, ir tų unsilaido. Tadu pasėdėjo, pabuvo, žiūri – lakia kap gali un sparnų žūsis. Atlėkdo žūsis, sako:

– Veršeli veršeli, unsilais[k], ba ažšalsiu.

Sako:

– Nenorė[jei] manį, – sako, – klausyt. Namelių nestrajijai – neslaisiu.

– Unsilais[k], ba aš tau, – sako, – visa ką iš sienu, samanais ištušysiu – tu ažšalsi.

Tep anas ir vėl unsilaidė. Tadu pabuvo – lakia ir gaidzys. Giedodamas, apšaiš skertutį, šalta jam. Atlėk, sako:

– Veršeli, unsilais[k], ba ažšalsiu.

Nu, sako:

– Tu man nestrajijai namelių, ir aš, – sako, – tavį neslaisiu.

Sako:

– Unsilais[k], ba aš, – sako, – kap užlėksiu un viršaus, tai aš tau, – sako, – nuo lintų visa ką nudraskysiu – ažšalsi.

Ir tų unsilaidė. Buvo da ilgai kacinas, buvo vis kluoni, žiūri – ir tas ažšaiš atlakia. Atlėk ir sako:

– Unsilais[k] gi jau, – sako, – ba aš ažšalsiu.

Sako:

– Namelių nenorė[jai] strajyt, ė dař nori apšilc.

– Unsilais[k], ba kap, – sako, – užlipsiu an duncio, visa nudraskysiu ir visur skylas pradraskysiu – tu vis tiek ažšalsi.

Nu, ir tų unsilaidė.

Suslaidė veršelis visus jau savo, katari jau par jį buvo. Tadu anas un ju sakis:

– Nu, – sako, – žinot ką dař. – Sako: – Ař jau, – sako, – vyriausias ir didžiausias ař, – sako, – būsiu. Važiuosiu medžian, atvešiu malkos. Ė tu, – sako, – baronėli, skaldysi, ragais tvosi. Tu, kiaulala, – sako, – pečių kūrysi. Ė tu, – sako, – žūšala, bulbas skusi, vis gerai moki. – Un gaidžio sako: – Tu unksti budzisi, kad mėš unksti keltumės. – Ė katinėliu: – Ė tu, – sako, – aisi, – sako, – pelas gaudzysi, kad mūsų, – sako, – maišų nekirstų, jau peno nė kokio. Ir visi gi krutėsim.

Nu, ir gerai. Nu, tadu par rytų paskėtė – išeina veršelis undenio. Išeina, žiūri – kas nuo medžio aina. Ė tį ajo vilkas storotis. Suuodė, kad čia yra gi jau vištų ir žūšų, ir ajo. Nu, tep, ir anas aina. Tadु tas une[jo] veršelis graitai, Ė tadu sako:

– Nu, – sako, – broliai, turėkitės, ba, – sako, – par mus aina svečias. Dař, – sako, – tu, kiaulal, – sako, – ĩšsk po lovu vienu, tu, – sako, – baronėli, ĩšskie po stalu, tu, – sako, – žūšala, – po kitu lovu, tu, gaideli, – papečėn, Ė tu, – sako, – kacinėli, – un pečiaus. Ir, – sako, – kap katras gałėdami, – sako, – turėkitės.

Nu, anys iteip padarė.

– Ė ař, – sako, – priaisiu pečių kūrinsiu, – sako. – Žiūrėkit, ař, – sako, – kap jau tų vilkų primygsiu sa ragais prie pečiaus, ir, – sako, – iš kur kas lėkit ir kuo gałėdami: ir krumcykit, ir draskykit, kad jau jį nugalałt.

Nu, tep anys ir padarė. Aina vilkas: anas suvuodė, kad jau cia mėšos – baronienos ir žūšienos, ir veršienos, ir visa ko. Sako:

– Kap pečelis gražiai kūrinasi.

Sako:

– Gražiai.

– Veršeli, – sako, – kap man pašilc trupuci.

– Šilk, – sako, – šilk, možna.

Anas jau šyla, vilkas, ir mislija, kad čia kas išłįst, ar žūšis, ar kokis baronas, anas nustvert ir lėkt. Ė tas jau veršis – anas tik ir merkuja, kad jau jis nuo durių. Kap veršelis ažeido nuo durių, ažeido, jau prie durių stojos veršis. Tadу kap dau vilkui pilvan, primygo prie peciaus, nu, ir tadu teip surėko – sako:

– Nu, visi kap gałėdami!

Nu, kap šoko kiaulė, kap stvėrė ilcim savom ař vilko – kailį pertraukė, nuplėšė. Tadу kap lėkė baronas, kap dau vilku pilvan, tai pridaužė jį. Tadу kap šoko žūšis, kap ėmė jį gnaibycie. Tadу kap šoko kacinas, akis ėmė draskyc. Ė gaidys kų padarė: nuo pečiaus nušoko, nuo pečiaus, tadу un šatrytės užšokįs ir rėkia – sako:

– Kakariekū, duoktie virvį – pakarsiu!

Ė vilkui labai buvo strořna: tįgi sopa, ir dar rėkia: „Duok tį virvį!“ – ir pakars. Grūdosi, grūdosi anas jau – pats negali ištrūkc. Tep anas tadу ėmė par juos prašytis:

– Nu, – sako, – jau laiskit man', – sako. – Ař jau kiek gyvas būsiu neataisiu ir daugiau nieko neatvesiu, tik išlaiste.

Anys tadu jį ėmė ir išlaidė. Nu, kap išlaidė, žiūri – jau tie vaikeliai jau lakia į jį, nori pastikcie, kad jau valgyt neša. Žiūri, kad jų tata lakia labai applėšytas, apdraskytas, be akių. Tadus sakis, sako:

– Tatula, ar neneši nieko valgyti?

Sako:

– Nenešu. Kų gi aš, – sako, – atnešiu, kad, – sako, – žiūrte, vaikeliai, – sako, – aš pats cik gyvas. Man akelių nėra, va, – sako. – Ir, – sako, – žinot, kap man' draskė? Kap tik, – sako, – unėjau pirkion, buvo mėsos visokios. Ale, – sako, – kap cik priėjau, – sako, – kap prilėkė vienas su šakėm, kap primygo par pečių. Kap prilėkė tadus su kriūkais, kap ėmė draskycie, kap prilėkė su žirklėm, – sako, – karpycie ėmė. Ė tadus, – sako, – vėl jau reščinis, – sako, – užšoko un šatros aukštai ir, – sako, – rėkia: „Kakariekū, duotie virvį – pakarsiu!“ Teip jau, – sako, – čia man buvo strošniausia: teip, – sako, – sopa, da, – sako, – ir pakars.

14. [P A Ū]

Kap buvo dziedas su bobu, ir turėjo anys gaspadorstvy. Tadus nuvejo anys až medžio sėcie kvečių. Nu, ir pasėjo tas dziedas kviečius. Nu, ir anas nenuveina ir nenuveina tįnai tų kviečių pažiūrėt. Nu, ir jiem parūpo, kad jau reikia pažiūrėt, ar gražūs. Ėmė dziedas su bobu ir aina tų kviečių žiūrėti. Nuveina ungi tįnai, ė buvo krūmai toki, netgi ne loc medeliai, karklai. Nu, klauso, kas jau juos ėmė strošyc. Sako:

1

$\text{♩} = 140$

(c¹) - Pa - ū, kas tį ai - na?

Pa - ū, dzie - das ir bo - ba.

Pa - ū, nu - suk - siu gal - vų.

pa - ū, pa - dė - siu po kel - mu.

pa - ū, pats nu - tēk - siu,
 pa - ū, kark - ly - nuo - san,
 pa - ū, min - dry - nuo - san.

① 1(2), 1(3) ② 1(2)

Oi, anys nusgundo: kurgi, galvų suks ir po kelmu pakiš. Anys apsigrižė ir lakia. Ir sustiko – ubagas aina. Aina ubagas, nu, sako:

– Bobula su dziedu, iš kur jūs lakiat? Ko jūs teip bėgat?

– Ai, – sako, – gana tau, gana. Pasisėjom, – sako, – kviečius až medžio, tadu, – sako, – nenuvejom pažiūrėc. Dař norėjom pažiūrėc, kap tį anys auga, ar geri, ar moř jau prispėji. Ir, – sako, – tį kas mus gundina.

– Ė kaipgi, – sako, – jus gundina?

– Nu vot teip, – sako. Ir sako:

1(2) – Paū, kas tį aina?

Paū, dziedas su bobu.

Paū, nusuksiu galvų,

Paū, padėsiu po kelmu,

Paū, pats nulėksiu,

Paū, karklynuosan,

Paū, mindrynuosan.

Teip jis gundina. Teip, – sako, – mės labai nusgundom ir lakiam.

Nu, tas dziedas sako:

– Aa, – sako, – nieko, – sako tas ubagas. – Jūs čia nebijokit: aš jus, – sako, – apginsiu.

Tas ėmė ubagas iš torbų duonų, sudėjo un ažios ir tadu torbon akmenų daug kad prisdėjo, daug, labai daug. Ir, nu, sako:

– Aisiu.

Ir aina. Kap cik priaido par tuos krūmus, tai tadu ir vėle ėmė – sako:

1(3) – Paū, kas tį aina?

Paū, dziedas su bobu.

Paū, nusuksiu galvų,

Paū, padėsiu po kelmu,

Paū, pats nulėksiu,

Paū, karklynuosan,

Paū, mindrynuosan.

Tep tas dziedas, ubagas, sako:

– Ai, nieko čia nėra, aš tavi nebijau.

Anas tadu iš torbos akmenais akmenais tan krūman kap ėmė. Svaidė

svaidė, klauso – ir nutilo jau: niekas nieko nesako. Prieina, pažiūri – kacinas, labai margas, didelis. Ir tį juos gąsdino.

Nu, tadu jau tie labai anys jau jam padzėkavo, kad jau labai ačiū. Nu, sako:

– Dař tai, kap nuspjausim kviečius, tai, – sako, – mės tavį jau pasprašysim kieman su svečiais jau kartu.

Nu, tas dziedas su bobu (prispėjo tie kviečiai) nuvejo, juos nupjovė, sustatė, išdžiūvo, parsivežė, iškūlė. Tadu nuvežė melnyčion, sumalė. Tadu jau tį prispirko arielkos (mož i pats varė, kas juos žino, kap tį anys jau darė). Nu, tadu paskerdė kiaulių – mėsos, ir kiaušinių: vištų turėjo, visa ko. Nu, ir pasdarė, susprašė savo visų prietelių ir jaugi jau to ubago paprašė.

Nu, kap susėdo visi, ėmė gercie, ėmė ažkųsdyt. Nu, ir tadu ėmė jaugi (tį muzikontas buvo) ir giedojo, ir šoko. Nu, ė tadu jau kap ėmė tas jau išgėrė ubagas, tadu kap ėmė šokci anas i ėmė giedot. Ir tokių dainų giedojo. Sako:

$\text{♩} = 94$

2

(c¹) - Šo - ko dzie - das, šo - ko bo - ba ir at - trū - ko dzie - do vo - ga.

Oi bo - bu - la, kas da - ryc, kaip ta vo - ga pri - kliu - dzyt?

Sako:

– Smalu, smalu!

Nu, ir dař jau visa kas.

L i u d v i k a K u c k i e n ė

15. N Y K Š T U K A S

Kap buvo dziedas su bobu. Ir neturėj dziedas vaikų. Nu, ir pasakė kas bobai su dziedu, kad atpjauc pirščiukų mažucį ir aprišč ir sviesc až pečiaus, ir pabus kiek tį anas bus – ir bus jau vaikucis. Buvo buvo dziedas – cik jau atpjovė pirščiukų, aprišė jau, padėjo kur. Buvo buvo buvo... žiūri boba, pecių kūrina – išaina vaikucis, berniokaicis, mažas nykštukaicis.

– Labas rytas! – sako. – Kur tata?

– Tata, – sako, – aria...

– Nu, duok, – sako, – aš nunešiu jam valgyc!

Boba sakis... moma:

– Kur tu, tokis mažas, neši! Aš jau nunešiu.

– Nie, duok, aš.

Uždėjo an galvos jam tolierkų. Nuaina – dziedas aria. Sako:

– Padėkdzie tau, tatula. Atnešiau aš tau pietuic.

Dziedas sėdos – ė veršiai aria vieni ir aria. Važiuoja ponas kokis. Ponui labai jau gražu, kurgi. Sako:

– Padėkdzie, dziedai, tau! Veršiai geri, vieni aria.

– Nie, ne vieni, mano sūnus. Nykštukas.

Tadu ponas sustojo ir sakis:

– Nu, tai parduok man, dziedai, jį.

Dziedas sakis:

– Neparduosiu! Kurgi aš parduosiu! Aš neturėjau, neturėjau – dañ jau cik anas atbėgo par mus.

Ė anas užlipis dzieduo an pecio – ausin:

– Parduok, parduok... Aš par taū ataisiu!..

Nu, dziedas ir pardau. Pripylė kepeliušių dzieduo pinigų, ir ponas jau nuvežė. Nusvežė i nusvežė. Tadu jau dvari – ponas jau nusvež namon, dvaran – išej anas, atsigulė šauduosan ir guli. Išlaid ponas karvį. Karvės kap lėkė, kap knapc až šaudų – prarijo tų nykštukų. Tep anas karvės pilvi.

– Pjaukit itų karvį, ba ana nudvės, pjaukit itų karvį, ana nudvės...

Une[jo] parabkas pirkion. Sakis:

– Ponai, reik pjauc karvį tau.

– Ė kol'?

– Kad, – sako, – nudvės ana!

Ponas papjovė karvį tų, išvertė jos žarnas oran až vartų. Ėkė vilkas, prarijo žarnas. Prarijo nykštukų. Vilkuo tadu sakis:

– Eikit mano dziedo pirkaitėn, bobos tį... Raste mėsos daug.

Vilkas nuvejo, pro lungėlį unlindo, aveļį ažsidusino... ė tadu anas rékc:

– Dziedai! Bob! Vilkas kamaro! Vilkas kamaro!

Kad iššoko dziedas su bobu, ažkirto vilkų kirviu. Kap ažkirto vilkų, skūru nulupė, ė žarnas išmetė až tvoros. Ir atejo nykštukas pas dziedų vėl. Nu va, jau gerai dzieduo. Ir pinigų turi daug.

16. [M E Š K O S T R O B E L Ė]

Buvo dziedas su bobu. Ir turėjo mergiokaitį, mergiokaitį turėjo. Pamirė žmona, atvedė dziedas močekų. I močeka sako:

– Nu, kad nebūtų mergiokaitės itos. Reikia anų, dziedai, kur padėc. Reikia vežč. Išvežk, kad jos nebūt par mus.

Dziedas škadujo, škadujo mergiokaitės vežčie.

– Nu, jau, – pasakė, – nu, vežk, kad jau jos nebūt!

Dziedas pakinkė arklį.

– Nu, – sako, – duktela, važiuosim medzian.

Nuvežė jų medzian, jai lusto davė trupucį, pabuvo ana medzy, jau vakaras, temsta, namon jau nori, lustų suvalgė. Aic namon – nežino kur... Rado kelalį. Aina kelaliu – meškos namuosan une[jo]. Une[jo] namuosan – šalta, užlipo un pečio. Ataina meška, sako:

– Fu fu, kas cia smirda žmogo mėsū! Atsišaukdzykit, bo suvėsiu!

– Aš... mergiokaitė.

– Nu, ar būsi man, merga, gaspadini?

– Būsiu.

Atnešė meška miltų, atnešė undenio, spirginio... Ė pelytė išlėkus sako:

– Mergela mergela, duok i man, tai aš tau būsiu gera pamačnykė!

Dau mergiokaitė pelytei. Pelytė suvėdė, atnešė miltų vėl – i vėl pelytė suvėdė. Kepa blynus mergytė to. Sako:

– Mergela, duok ir man!

Dau mergytė. Suvalgė pelytė blyno. Nu, tadu jau meška sakis:

– Merga merga, dař jau pasbovysim mės su tavim.

Užlip meška un pečio, privalgius blynų, tadu jau sakis:

– Merga, zvanelį imk, zvanyk!

Pelytė išlėkus sakis:

– Duok man! Ba taū aždauš – tu dzidelė, ė aš maža – manį neaždauš.

Pelytė laksto ir zvanija, ir meška sviedė piescį nuo pečio.

– Merga merga, ar gyva?

– Gyva dar trupuciukų...

Ir vėl zvanija. Sviedė piescį.

– Merga merga, ar gyva?

– Gyva dar trupuciukų.

Vėl zvanija. Sviedė gernas meška.

– Merga merga, ar gyva?

– Gyva... dar trupuciukų.

Nulipė jau meška nuo pečiaus:

– Nu, merga, dař važiوسي pas dziedų kieman. Pažiūrėk manon ausin.

Pažiūrėj vienon ausin – rado suknelių gražių, palciukų, kamašių, pažiūrėj kiton ausin – arkliai labai gražūs, vežimas labai gražus. Meška dau lusto:

– Važiuok pas dziedų kieman.

Važiuoja, ė kalaitė (šuniukų turėjo) sako:

Čiau riau riau, dziedo duktė,
 Čiau riau riau, kamašuota.
 Čiau riau riau, kasnykuota,
 Čiau riau riau, šešiais arkliais,
 Čiau riau riau, man barankų,
 Čiau riau riau, man kasnykų.

Oi, kap išlėk močekka, kad dau šuniukuo kojelėn, atdaužė... Anas ir vėl tep pat sako:

1 – Čiau riau riau, atvažiuoja,
 Čiau riau riau, dziedo duktė,
 Čiau riau riau, kamašuota.
 Čiau riau riau, kasnykuota,
 Čiau riau riau, šešiais arkliais,
 Čiau riau riau, man baronkų.

Nu, ir jau žiūri: važiuoja un arklių, un gražių, nuvažiavo pas dzieduo atšlaiman, dzieduo – baronkų, ė močekkai nieko nedau.

Nu, močekka sakis:

– Nu, dziedai, dař. Dař vežk ir ma dukterį. Kap itep jau gerai jai pasdarė, tai vežkie ir mano.

Dziedas paskinkė arklį ir vėl veža močekos jau dukterį. Nuvežė medžian. Pasodzino par pušelį. Sedėj sedėj. Kirvį pririšė dar par pušelį. Sako:

– Dan! Ma tatulis malkelį kapoja! Dan! Ma tatulis malkelį kapoja!

Tatulio kap nēr, tep nēr. Nu, ais jau – ažšalo... ais jau to vyzdėt kur. Nuvejo tuo takeliu – vėl meškos pirkefėn unejo. Užlip un pečio, guli. Ataina meška.

– Fu, fu! Kas cia žmogo mėsu smirda? Atsišaukdykit, bo suvėsiu!

– Aš!

– Nu, merga, ar būsi gaspadini?

– Būsiu.

Atnešė mergai spirginio, atnešė undenio, miltų... Nu, pelytė išlėkus:

– Merga merga, duok ir man, tai aš tau gera būsiu pamačnykė.

Merga spyrė koju, šluotu dau – aždauž pelytį. Ir vėl atlak pelytė:

– Merga merga, duok man miltų!

Vėl spyrė koju, dauž šluotu, aždauž. Tadu jau blynus ėm kepc. Vėl pelytė:

– Merga merga, duok ir man, tai būsiu gera pamačnykė!

Ė meška sakis:

– Merga, su kuo tu klegi?

– Ėgi pešė landa, blyno prašo.

– Daužk šluotu, spirk koju!

Kap davė, vėl aždaužė. Privalgė meška, privalgė, lipa nuo pečio:

– Nu, merga, dař pasbovysim!

Davė jai zvanelį, zvanija, pati guli su girnom užsinešus, su piestu. Merga zvanijo zvanijo. Sviedz piestu:

– Merga merga, ar gyva?

– Gyva dar trupuciukų.

Vėl zvanija.

– Merga, merga, ar gyva?

Sviedz girnas:

– Merga merga, ar gyva?

Jau nė neatsišaukdo. Jau nēr mergos! Nulip meška, apgraužė jau mer-giokaitį tų. Nu, sudėj nekotėfėn, pakinkė šešis žvirbliukus. Nu, sako:

– Važiuk! Važiuk, žvirbliukai!

Veža veža, ė šuniukas sako:

1 – Čiau riau riau, atvažiuoja,
Čiau riau riau, diedo duktė,
Čiau riau riau, niekotėfė,
Čiau riau riau, šešiais žvirbliais,
Čiau riau riau, cik kaulaliai...

Oi, kap išlėk močeka:

– Kap jūs sakot!? Diedo duktė! Bobos duktė, ne diedo!

Nu, kalaitė ir vėl – aždaužė kojeļį – ir vėl:

- 1 – Čiau riau riau, atvažiuoja,
 Čiau riau riau, diedo duktė,
 Čiau riau riau, šešiais žvirbliais,
 Čiau riau riau, niekotėtie,
 Čiau riau riau, cik kaulaliai...

Žiūri – unvažiuodo: žvirbliukai tįsia niekotėlių bobai... Ir cik kaulaliai, kap papylė – ir sniegas blizga. Visa kas. Žiemų.

17. [D I E D O G A I D Y S]

Dziedas biednas buvo – cik girnelas turėjo. Ir garnos tos mala mala, un atšlaimo stovi ir mala. Ir gaidzi turėjo.

Važiuoja ponas. Ir pavogė tas gernas. Ė gaidzys gieda:

– Kakariekū! Atduok dziedo gernas, ba sugaišinsiu dvarų!

Nu, kur ponuo dēc tas gaidzys!

– Unsviesim mes jį undenin šulnin.

Unsvied šulnin undenin:

– Kakariekū! Atduok dziedo gernas – sugaišinsim dvarų!

Nu, ponas sakis:

– Nu, kur taū dēc! Unsviesim piniguosan.

– Kakariekū! Atduok dziedo gernas! – gyvas gaidzys. – Atduok dziedo gernas – sugaišinsim dvarų!

Nu, ponas sakis:

– Nu, kur dar jį dēc? Sviesim rugiuosan!

Unsvies rugiuosan, mislijo, ką nustapis, prapuls anas. Ir vėl – sako:

– Ėsk ėsk, šikine, grūdus, ėsk, šikine, grūdus!

Ėdė ėdė – suvėdė visus grūdus:

– Kakariekū! Atduok dziedo gernas – sugaišinsim dvarų!

Nu, kur ponuo dēc? Keikia anas, jau daužce – pjauc. Papjovė ponas gaidzi, išvirė. Un stalo atnešė, pastatė:

– Kakariekū! Atduok dziedo gernas – sugaišinsim dvarų!

Nu, kur anas dēc – suvalgė. Suvalgė – nu, jau daugiau visa kas. Ponas pavalgė, išėjo oran, kap pritūpė – iškiš galvų:

– Kakariekū! Atduok dziedo gernas, sugaišinsim dvarų!

Ponas kap kirto šobliu – ne gaidziuo, ale pats sau gaidzi atkirto.

18. A P I E G A I D E L Ī I R V I Š T E L Ī

Kap buvo dziedas su bobu. Turėjo dziedas gaidelį, boba vištelį. Ir nuvejo anys žėruicie klonėn ton. Užlindo gaidelis lazdon, ė vištelė stovi ir prašo:

– Gaideli gaideli, išsvied ir man riešutėlių.

Sako:

– Vištelė, atstatyk kvartukėlių.

Atstatė kvartukėlių, kap svied riešutį ir išdaužė akečių vištelės. Vištelė sako:

– Kor kor kor, diedo gaidelis bobos vištelai akečių išdaužė.

Lėkė višta namon. Kap išsoko dziedas su kačergu, boba su pušiniu, gaidelį ėm mušcie. Sako:

– Gaidy gaidy, kam tu bobos vištelai akečių išdaužei?

– Ė kol', – sako, – man lazdos kelnes padraskė?

– Lazdos lazdos, kam jūs gaidžio kelnes padraskėt?

– Ė kol' mus ožkos apgriaužė?

Diedas par ožkas:

– Ožkos ožkos, kam jūs lazdas apgriaužėt?

– Ė ko mus piemenai neganė?

Diedas par piemenis:

– Piemenai piemenai, ė kol' jūs ožkų neganėt?

– Ė kol' mum boba kukelaitės nepakepė?

– Bob bob, kol' jūs kukelaitės nepakepėt?

– Ė kol' man kiaulė raščynų raskrėtė.

– Kiaula kiaula, kam tu bobos raščynų raskrėtei?

– Ė kol' man vilkas paršėlių nusnešė?

– Vilke vilke, kam tu paršėlių nusnešei?

– Ė kol' man gerklės kuolu neaždeda?

19. A P I E O Ž E L I

Kap buvo diedas su bobu. Turėjo diedas oželį. Nieko neturė[jo], tik bobų ir mergiokaitį. Mergiokaitį liepė gyt oželį. Ganė oželį, ganė ganė, ganė visur. Tušė tušė oželį, atginė namon. Diedas sako:

– Nu, ožy, ar priėdei?

– Nė priėdžiau, nė prigėriau.

– Tu, duktela, drėnai ganai.

Nu, pamiejoj mergiokaitė, reikia vėl gyt. Pamiegojo pamiegojo, nuginė kitų kartų. I vėl ganė ganė, ganė ganė, tušė mergiokaitį, tušė anas. Vėl atajo namon, atginė. Sakis diedas:

– Nu, ožy, ar priėdei?

– Nė priėdžiau, nė prigėriau.

A, diedas jau gis pats. Kapgi tai jau yr? Nuginė diedas pats. Ganė ganė pats. Diedų tušė anas visur, kur norėjo. Atginė namon diedas pats jau.

– Nu, ožy, ar priėdei šundie?

– Nė priėdžiau, nė prigėriau.

– A, kas daryt, bob? Raikia pjaut anas.

Nu, boba sako:

– Pjauk, nu kas jau daryt?

Diedas įsinešė peilį, užsėdo un ožio, ėmė pjaut. Kap unpjovė ožį, o gerai, kap šoko ožys, diedų nuo savi, ir nulėkė lapės ožen medžian. Nulėk medžian, sėdzi. Atlėkė lapė. Pažiūri – stuk stuk:

– Kas mano olalež?

Sakis:

1

(g) – Aš o - že - lis
ne - ba - gė - lis,

pu - sė lup - ta,

ki - ta skus - ta.

Kap šoksiu – visus subadysiu.

Oi, kap šoko lapė nuo ošės. Ėkė ėkė, sustiko vilkų. Vilkas sakis:

– Nu, kur jūs, kūmuliai, lakiat?

– Oi gana jum, gana. Unlindo kas kūmulės ožen, rodos neduoda.

– Nu jau, ame, – vilkas.

Ata[jo] – stuk stuk:

– Kas mano kūmulės olalež?

1(2) – Aš oželis nebagėlis,
Pusė lupta, kita skusta.
Kap šoksiu – visus subadysiu.

Oi, šoko vilkas ėkt. Ėkė ėkė, sustiko kiškį.

– Nu, kur jūs, kūmuliai, einat?

– Gana tau, gana. Unlindo kas ožen. Ne, negalim rodos duoc.

– Amete, – kiškis.

Pria[jo] – stuk stuk:

– Kas mano kūmulės olalež?

1(2) – Aš oželis nebagėlis,
Pusė lupta, kita skusta.
Kap šoksiu – visus subadysiu.

Oi, visi bėgo. Bėga bėga, vėl sustiko bitį. Bitele:

– Kur jūs bėgat?

– Gana tau, gana. Unlindo kas olažėn, rodos neduoda.

– Nu, amete, – bitele.

Vilkas sakis:

– Kur? Aš tokis didelis, è tu maža ką padarysi? Nu einam.

Bitele – stuk stuk:

– Kas mano kūmulės olažė?

1(2) – Aš oželis nebagėlis,
Pusė lupta, kita skusta.
Kap šoksiau – visus subadysiu.

– O nie, nesubadysi. Bizizy šalta, bizizy šalta.

Ĺindo, Ĺindo, kap unlindo ožiuo skūron, kap šoko ožys. Vilkas ir kiškis, ir lapė diedo atšlaiman unlėkė, i dziedas išlėk, aždarė vartus.

2

- Ga - lun - du ga - lun - du

pei - la - li pei - la - li-

Pjausiu vilkelį.

– Oi diedule mielasai, nepjauk manį, aš tau arklių pulką atvarysiu.

– Nu, aik.

Vėl dziedas sakis:

2 – Galundu galundu
Peilalį peilalį –
Pjausiu lapelį.

– Oi dziedule mielasai, nepjauk, aš tau vištų pulką.

– Nu, aik, – dziedas.

2 – Galundu galundu
Peilalį peilalį –
Pjausiu kiškelį.

– Oi diedule mielasai, nepjauk, – kiškis. – Aš tau kopūstų bačkų atnešiu.
È tadu jau vėl:

2 – Galundu galundu
Peilalį peilalį –
Pjausiu bitelių.

- Diedule, nepjau mani, aš tau medaus bačkų.
Nu, gerai. Žiūri: tik bitelių palaidė, jau vilkas arklių varo pulkų.
– Atdarai, diedai, vartus.
Diedas atdarė vartus, jau gerai gi jau dieduo. Tadu jau vėl:
– Diedai diedai, atdarinė vartus, – lapė vištų varo pulkų.
O, labai gerai dieduo ir vištos. Vėl tadu jau:
– Diedai diedai, atkeldai vartus, – kiškis kopūstų neša bačkų.
Tadu jau bitele:
– Atdarinė vartus, – medaus bačkų neša.

Valerija Petrikienė

20. APIE UNDENINIŲ KARALIŲ

Ajo žmogus per Ašmenų. Ir pagavo undeninis karalius. Ažsikorė až kelnių kalašios ir nelaidia jo. Anas prašės prašės lais[t]. Sako:

– Atiduok tai, ko namie nepalikai, tai palaisiu.

Anas pamislijo: „Nieko man neškada, ko aš namie nepalikau. Atiduosiu, imk.“

Palaidė jį ataina namo – gimė sūnus jo. Labai jam pasdarė škada. „Argi aš pardaviau jį?“ Tadu anas verkia jau, tai tas vaikas auga graž[iai], no dienos pribūdo. Kap ėm kalbėt berniokas, sako:

– Kol', tėveli, tu toks markatnas?

– Aš gi taū, sūneli, pardaviau.

– Ė kam jau?

– Undeniniu karaliuo.

– Nu, tai duok man arklį, aš josiu.

Dau arklį jam tata, ir joja anas. Prijojo par Ašmenų – maudosi dvylika mergų. Anas vienos adiežų paėmė ir nusnešė – nešas. Ta jau vejas paskum, prašo, kad atiduot – anas neduoda.

– I[r] kur tu joji? – paklausia.

Sako:

– Pas undeninių karalių.

– Nu, tai duok man, tai paprovysiu, kap tį daryt raik.

Anas atdavė jai adiežių. Sako:

– Dargi, kap nuaisi, tai arklį pririškė ir un kelių lipkie par jį, par karalių tu.

Anas teip padarė, un kelių unlipė. Tas karalius sako:

– Jeigu tu tokis razumnas, tai po nakcia pastatyk dvarų, kad būtų pakajai, gražu visa kas.

Anas išėjo ir verkia. I to merga stovi par duris:

– Ko verki?

Sako:

– Man' aždauš jau karalius po nakčia.

– I kol'?

– Liepè, kad tį pakajai stovèt, dvaras, visa kas, paukščiai būt, jau čiulba tik, špokaunios.

– Nu, gerai. Aik, – sako, – miego, ir visa kas bus.

Anas nevierija, ale nuve[jo], atsigulè, miega. Ir nemiega, ale vis klauso, žiūri, dairo, ar darosi tį kas. Iš[e]jo oran, pažiūri – jau tį jau pakajai stovi, dvaras. Anas jau pasdarè veselas. Par rytų išèjo... Atajo jau, vadina vè itas karalius.

– Aikie par karalių.

Nuvejo anas.

– Nu, jeigu tu tokis razumnas, tai po nakcia padaryk, kad marios ait pro itų dvarų cia. Karabliai vaikščiot!

Anas ir vè verkia išèjës. Tadu ana:

– Ko verki? – to merga.

Sako:

– Dař aždauš po nakčia.

– I kol'?

– Liepè, kad marios ait pro itų dvarų. Čia karabliai vaikščiot.

– Aik mieg, i bus.

Anas nuvejo, tadu miega jau. Kap padarè gerai kartu, padaris ir kitokart. Išaina po nakčia, pažiūri – jau upès, aina jau karabliai, marios yra – jau veselas. Užvadino vèl karalius jį. Nuvejo ir:

– Jeigu tokis razumnas, padaryk tiltų un tu marių aźnakt.

Anas vè išèjo, verkia.

– Nu, ko verki?

– Liepè tiltų un marių padaryt.

– Aik miegok, – sako, – bus.

Anas vèg jau nuve[jo] miega. Po nakcia jau vadina vè tas karalius jį.

– Jeigu tu tokis razumnas, – teip ir tiltas tas jau yr po nakcia, – tai dař vers ščiupokas itų tiltų tavo. Pilniavok jo.

Anas išèjo jau veselas, ito merga:

– Kol' veselas?

Sako:

– Jau nebijau. Dar ščiupokas, – sakè, – vers tiltų. Kur jau ščiupokas razves itokį tiltų...

Sako:

– Čia tau ir aršiausia dā. Itai gi anas pats apsivers ščiupoku ir vers itų tiltų.

Dau jam tokių dratinį labai ilgų vytį.

– Ir stovèk tu un ito tilto. Kap tiktai kas lèks, jau marios valnuišis, nieko da nedaryk. Kap tik par tiltų ščiupokas (tai anas, – sako, – apsivers ščiupoku), tai muškies per galvų, kapok. Kap tik sugriš atgalio, lèkie grait namon.

Anas tuojaus un to tilto ir stovi. Žiūri – jau lakia, marios tik valnujas, ščiupokas. Kap tik arti par tiltų, anas kap ém mušt, mušė mušė per galvų. Jau sugrižo tas ščiupokas. Kap anas sugrižo – tas atgalion. Atlėk namon, atajo susrišis galvų tas karalius. Sukapota galva jo.

– Nu, kad tu tokis razumnas, tai išmokyk arklį dař.

Anas jau vėlgi nemarkatnas: kas jau tį jam arklys išmokyt... Tadu išel[jo] veselas. Tadu merga sako:

– I kol' veselas išėjai?

– Ė, jau dař arklį išmokyt liepė, kas jau man išmokyt arklys...

Sako:

– Anas gi pats apsivers arkliu. Ir, žiūrėk, sa dau dau un tokių ritkų, ir sėskis un ito arklio. Kap tik anas kelsis viršun, jau i ablakus, muškė ir muškė, kap tik nuslaidis žemyn, tadu nieko nedaryk.

Anas sėdos un ito arklio – ir kelias ažkart. Anas vis per galvų, per galvų. Mušė, tadu jau nustol[jo], nuslaido tas arklys, anas živa nušoko no arklio ir ata[jo] namo. Vadina jau vė jį karalius.

– Kap tu itokis razumnas, tai dar kas? Pažinkie, katara ma pati vyriausia merga.

Dvylika dukterų. Ir visos kap viena, ir viena prisrinki. To jau tadu jau vė merga:

– Kų? – sako.

– Dař liepė pažint, katara duktė vyriausia.

Sako:

– Aš pati vyriausia. Ale tu teip nepažinsi. Až, – sako, – kartų praeisi – nieko nepažinsi, kitokart pro mus visas – ir ma bus tokia petruškaitė, loc gimdžiūkutis un žundo. Aš émus ir nudrėksiu runkinaiciu. Tadu pažinkie, kų aš itai.

Sustatė jau jam mergas ailion. Anas kartų perejo žiūrėdamas, kitų – nepažino, trečiokart aina, žiūri – nusgriel[jo] jau ana no žundo tų žūkutį.

– Va, – sako, – pati vyriausia.

Nu, ir vėl pažino.

– Nu, kad tu dař tokis razumnas, – jau tan karti pasakė, – pasiūkie dař čebatus lig šiaudas sužibės.

Išejo tadu ir to merga draugi.

– Nu, jau dař, – sako, – kų galėjau, aš visa padariau. Ė tu dař jau ito nepadarysi. Dař mum raikia bėgt.

Ana unspjovė triskart un lungo ir ažrakino tuos namus, atsispyrė tį iš vidaus, ir patys bėga. Budino jau jį čebatų siūt.

Vienų paslų nusiuntė.

– Ainu ainu.

Nėra. Tadu kitų nusiuntė:

– Aik čebatų siūt.

– Ainu ainu.

Vis nėra. Ē tī kap ana unspjovē, tai atsišaukē. Trečiokart unlēkē jau pats pažiūrēt, kas tī yr. Žiū – nėra, tik unspjauta. Nu, išvarē vytis du. Joja raiti anys.

– Davykit, anys pabėgo.

Tie jau vejasi, užvydo anie, kų vejasi. Ana živa apservtē pievu, ē tas šienauja. Ē prilēk par juos itie:

– Ar neragėjot, ar nelėkē ciagi jau bernas su merga?

– Nieko neragė[jo]m, pro mus nelėkē niekas.

Ir vienas:

– Aikšj, paimsiu arkliam šieno.

Ē kitas:

– Ai, mes šieno iš čia nešim. It loc šieno nēr.

Sugrižo, parlėkē. Karalius:

– Ar ragėjot kų?

– Nieko neragė[jom].

– Ē pievų šienauja – ar radot?

– Ragė[jom].

– Ē kol' šieno nepaėmėt?

– Ē kam mum tas šienas?

Išsiuntē kitus.

– Vykītēs, jūs davyste.

Užvydo jau ana, kų vejas, tep apservtē obeliu. Ir obuoliukai drabnuciai tie, medinuciai. Prilēk par obelij.

– Ar neragėjot, ar nėjo cia dviejų?

– Nieko neragė[jau], – jau to obelis.

Vienas:

– Akšj, tų obuoliukų nusrėkš[k].

Ē kitas:

– Ei, obuolių gražių yra, kam jau mum itoki...

Ir nekliudē. Nułėk atgalion. Tas vė:

– Ar ragėjot kų un kelio?

– Nieko neragėjom, tik obelis ir drabni obuoliukai.

– Tai kol' obuoliukų neprisraškėt?

– A kam anys mum?

Vysis jau pats. Užsikėlē jau vėjas, būra. Ana jau pažiūr – užvydo, kų jau vejas.

– Nu, lakia jau, – sako, – karalius. Aš būsiu bažnyčia, ē tu kunigas. Ir mišijų turėsi.

Ažlėkē jau, prilēk tas karalius – par bažnyčių pažiūrėjo tin, še – kunigas stovi. Nieko nedarē, apsigriži ir parlėkē. Išė[jo] jau anys tadu atsiverstų vėl iš bažnyčios tos.

– Dař, – sako, – un tī yra bažnyčia, ir to bažnyčio tokis vaikas, berniokas gražus. Kas jį pabuciuoja, tai visa kų pamiršta, kų mena.

– Oi, ainug jau aš pažiūrēt.

Sako:

– Aik, ale tik nebučiuok ito bernioko, ba viską pė man' pamirši.

Anas ir nuvejo. Kap užvydo – visi buciuoja, gražus. Priejės ir anas pabu-ciavo tų berniokų. Ir pamiršo pė jų. Ana laukia laukia, anas kap ajo, ir nu-vejo. Jau loc jos ir nepažinīs. Tadu jau ana apsvirtė gėli. Itas jau parejo namo. Ir labai graži gėlė žydė[jo] un kelio. Važiavo našlys ir nusrėškė tų gėlį. Parnešīs namo ir unstatė bukietan – undenin. Tep tadu nakciu paskelia, ė jo vaikai maži buvo, kap paskelia anas po nakcia – pečius iškūrintas, vaikai išprausta, visa kas, padlogos išmazgota, viskas padaryta. Kas it yr? Ir vienu naktį tep apruošė, ir kitų. Nuve[jo] jau anas par tokių bobų, katarag jau pė visa pažino.

– Kas, – sako, – pasdarė mūsug? Nusrėškiau gėlį, un kelio radęs, ir dař man visa ruošia. Ir vaikai išprausta, ir aprinkta, ir iškūrinta.

Sako:

– Nusperk rūbelaitį baltų ir atsigul, ir nemikie. Pasdėk prie saū. Kap tik sukirbės kartų ito gėlė, – dvylikė adynų anag keliasi, – nieko nedaryk. Kitų kartų sukirbės – da nieko nedaryk. Kap tik treciokart sukirbės, tai živa tuo rūbelaiciu apklokie. Ir stosis, – sako, – merga.

Anas itep ir padarė. Nuspirko ir atsigulė, pilnioja. Kartų sukirbė[jo] – da žiūri, kitų, kap tik ažkirbė[jo] treciokart, anas živa priškėis apklojo. Stojos merga, ė graži labai. Verkia ana:

– Kam dař tu, – sako, – man jau padarei itep? Aš jau gėli žydėjau, man dař labai markatna.

Tadu jau ana ėmė klaust:

– Ar negirdėjai tokio jau i tokio? (Kap čia jį vadina – tik pamiršau jau itu žodį. Kuo jį vadino. Tep... damislyte kokį jau. Patys jau.)

Sako:

– Dař ženijasi, jau veseilia.

Nu, ana nuve[jo]. Pasakė, kur ito veseilia, nuve[jo] ten, veseilion. Kepa gaspadinės pyragus. Ana pasprašė <...>:

– Duotė man vienu pyragaitį pakept.

Jai davė. Pakepė ana pyragaitį. Sako:

– Kap iškeps, tai po jaunuuju prineši padėkit, kad anas razriekt pats.

Tadu jau, kap iškepė tos jau kukarkos, nunešė po jaunuuju ir padėjo. Sako:

– Ale tau paciam prasriekt raikia.

Anas ir razriekė tų pyragaitį. Išlėk karvelis. Tai kitan kambarin unlėks, tai par jį priškėks.

– Karveliukas karveliukas... (Cia labai gi prastai, i da kap man provijo, tai žodžiai gudiškai undėta.)

Galonbeček galonbeček,
Vspomni na mne,
Kokaneček.

[Karvelėli karvelėli,
prisimink mane,
mylimasis.]

Vis taip sakė. Tai tį išlakia, tai cia prilakia. Anas paskėlįs ir išejo pažiūrėt. Žiūri – to merga stovi. Anas jau tadu – jau anys suskabino abu, atsiminė visa ką, kas it buvo. Nu, tų veseilių jau tadu razgadino. Ė su tuj mergu apsiženijo. Ir baigta ito.

21. [APIE VALDOVĄ IR JO DUKTERĮ]*

Gasudorius turėjo vienų dukterį, ir ašsigeid anas išauklėt, kad ana nieko daugiau neragėt. Tik dau vienų mokytojų, ką jų auklėj, augino ir mokė, ir penėjo, visa darė. Suvejo jai aštuoniolika metų, ana čitoja gazetas visokias, knygas, bet nieko neragi. Ana jau ėm par jų prašyt:

– Aš visa čitoju, visa ko yr pasauly, kol' aš nieko neragiu?

Ana nuvejus paprovijo gasudoriu. Labai duktė nori už visko, už visa ko yra, tik ana neragi.

– Nu, – sako, – atsiveskie prie marių, – netoli marių buvo, – pažiūrėt, kap karabliai aina.

Išsivedė ana jų, par marias stovi, žiūri, taip jau jai cekova. Priškė, ir karablius nusto[jo], privažiau išlėkįs iš karablio žmogus – až jos, ir nusinesė. Ir pavogė. Atlėkdo to mokytoja:

– Jau pavogė, nėra duktės.

Kas daryt. Gasudorius surinko labai jau daug, visokius načelnykus ir kitus, tį musi gasudorius:

– Kas atras dukterį, visų aprašysiu, ką anas turi, visų tų gasudarstvų.

Tep vienas, ką buvo nuvažiavįs su gasudorium, slūga jo:

– Aš galiu atrast.

Jį visi draudžia:

– Ką tu klegi, ką tu atrasi?

– Atrasiu.

Da nesakė gasudoriu. Anas kitokart klausia, ir vė itas atgal:

– Atrasiu.

Nu, jau paprovijo gasudoriu. Sako:

– Yra tokis, itų gali atrast.

Ką anas. Privedė par jį.

– Ė kap tu atrasi?

Sako:

– Atrasiu.

Nuvedė jį kitan kambarin – teišsimiega, anas mož girtas. Un rytoj, par rytų, pats atlėk, tas gasudorius, ir klausia:

– Ar meni, ką vakar klegėjai?

Sako:

– Menu.

– Ė ką tu sakei?

– Galiu atrast ta dukterį.

– Ė kap tu jų atrasi?

– Duo man saptynis matrosus, aštuontų kapitonų, ir prigruzzy valgymo, ir važiuosim, ir atrasiu.

Nu, gerai, anas jam dau jau karablių, kapitonų ir saptynis matrosus, valgymo prigruzijo. Nuvažiavo. Važiavo anys, važiavo tį kur kraštan marių. Išlipė jau, pabaigė valgymų, neturi. Ir rado namiukus. Suve[jo] tuosan namiukuosan, vienu jau likdė tį, ė daugiau aina paliavotie. Ė tos valgyt gamina. Išlindo kokis diedukas mažas. Diedukas lig kiaušiniu (tai jau neprauda, ale gi itep provijo). Ė jo barzda – vuolakciu. (Ir jau metru musi, kap seniau gi – vuolakciu.) Nu, tep tas diedukas atmuš atmuš tam ir vė paskavojo. Atajo – anas netgi ir niekam – sako:

– Atmušė man', tai atmuš ir visiem.

Atajo ki[tas], tas jau kitų dienu nuvejo, kitų paliko. Ir vė itas diedukas išlindo, atmušė jam, ir vė pats paskavojo. Nu, ir visiem tep – padien ir liko. Saptyni matrosai ir aštuontas kapitonas – ir vienas kitam tie, katari nebuvį, nepasgyrė. Tik katari jau buvį, pasigiria:

– Ar atmušė taū?

– Atmušė.

– Nesakysim, teatmuš visiem.

Norė[jo], kad visus atmušt. Nu, jau ir kapitonų atmušė. Itie jau susklegėjo:

– Likdysim gi itų, nesakykit, tai atmuš ir jam, kataras apsiēm atrast.

Liko gi jau tas, gamina valgyt, išlindo itas diedukas.

– Oi, labas, diedule, – padau runkų, pasveikino.

– Akšį, įsigersim, – sako.

Pasta[tė], dau živa du buteliu, tam unlajo gert. Nugirdė tų diedukų. Tadu až barzdos jį, aždaužė. Pažiūrėjo kišeniuj – rado tris rakčiukus. Žiūrė[jo] anas, žiūrė[jo], kų atsirakyt tais rakciukais. Unžiūrėjo, kur unkišt rakčiukų bližma. Atsirakino – tį tep visokia aružija. Tį šoblios itos, vintoukos. Kuo šaudyt. Ažrakino. Su kitu rakčiuku – vyzdė[jo] vyzdė – rado, atsirakino. Valgymo visokio, adiežios, apsiavimo pilnas tas jau kambarys. Da turi rakciukų ir nežino, kur atsirakina. Tep nesrakina. Atsirakino jau tuo radus rakciuku – to merga sėdi. Tep ana kap užvydo, tep ir nugriuvo no krėslo, apslobo. Anas živa tį unlėkįs vyno paėmė iš to kambario, jai unlė[jo] – išgėrė, atgaivino jau jų. Tadu ana sako:

– Iš kur tu ėmeis?

Lig tį merga turė[jo] tadu, kap atsivertė itas diedukas. Ana vė nieko neragi. Anas paprovijo:

– Aš gi, – sako, – taū atradau. Ta tata gasudorius surinko labai daug. Daug, ir kas atras jo dukterį, tai tam visų aprašis sa gasudarstvy. Ir aš gi jau apsiēmiau atrast.

Tep ana turėjo itų žiedų (ir tį bus unkištas polskas žodis *imenoje kolco* [„vardinis žiedas“] – ė kap padaryt lietuviškai?). Dau žiedų itų jai, ir užsimojo (užsimovė) un runkos ana. Ana jam atdau! Nu, ir tadug jau anie – anas jau

lakia su juj. Pririnko stalų, visa ko pridėjo. Atais tie pietuit. Ir pats sėdžia prie stalo su juj. Inaina tie, tik žiūri. Nu, jau pasisveikino visi.

– Aikšite, – sako, – uliosim mano veseilių. Atradau jau.

Nu, anys jau tį tadu paulio[lo], išigėrė. Susdėjo, susnešė karabliun valgy-
mų. Kad jiem būtų tį parvažiuot. Ir anas – è anas prausėsi ir nussėmė tu
žiedų. Tik pria[lo] par marias važiuot, susėdo. Atsiminė.

– Oi, žiedų aš itų pamiršau, palikau.

Tep to merga:

– Nu, tebū, važiuok ir be žiedo.

– Ai, nie, – anas, – palūkėkit, aš gi jau grįšiu.

Tas jau nulėkė, žiedų tų radįs, pasėmė, užsidė[lo], lakia. È tas kapitonas
palaid karablių, ir nuvažiau. Ir paliko jį tį. Lėkė anas tadu, lėkė prieg marių.
Lakia lakia, tai pargriuvo, prii[lo]. Užvydo tį jau kitas gasudorius pro lungų:
kas tį tep kur skubina, lakia? Anas živa bunkų ėmė ir vyno ir pastikdo.

– Apslobįs, – sako, – bus.

Jam davė išgert, suvalgyt.

– Kur teip skubini? Ko tu teip laki?

– Man', – sako, – lika no karablio, – ale nesgyrė jau kap, – ir dař noriu gi
nulėktie.

Nu, anas tadu nusvedė jį namo ir dau jam raktus, pats išvažiavo gasu-
dorius. Ir neliepė žiūrėtie jau su tais raktais jam jau, kap tį ažrakinta. Anas
neiškintė:

– Moř kur to merga?

Pažiūrė[lo], atsirakino vienan daikti – arkliai. È kitan daikti itep – šoblės
visokios. Atjoja tas gasudorius.

– È ko, – sako, – aš tau neliepiu žiūrėtie, tu pažiūrėjai?

– Nu, – sako, – neiškintiau.

Anas jau jam paprovijo praudų. Kų merga jo, znočias.

– Misliau, moř čia bus to merga.

– Dař jos, – sako, – veseilia. Tos mergos.

Dau jam itų arklį ir itų šoblių. Ir sako:

– Tik, žiūrėk, pačiai praudos nesakyk, savo žmonai, ba tu vė par man'
papulsi.

È tas arklys kap žengia, tep vis cielų viorstų, cielų kilometrų ažkart. Labai
grait lėkė. È šoblių turi: kap mostė – vė cielų viorstų nukapoja ažkart. Ale
anas da tadu nekapo[lo] nieko. Nulėkė anas tį – išvažiuodo venčiun. Ir tį jau
buvo mada tokia, kap venčiun važiuoja, tai visiem duoda išgert šimtų gramų
ir bulkytį ažkųst. È anys tie grįžo, tas buvo Vanka Partapėj. Ir ažginta buvo,
kad niekas jo ir neminėt. Anas kap nuvažiavo, nusvežė jį, tai pasakė, kų jis,
tas kapitonas, atrado. È tas jau bez viesties (be žinios) prapuolė. Kataras jį
rado. Ir kad jo niekas neužmint. Ana dalija, jauno[ji], visiem dalija. È anas tu
runkų apsirišė, pirštų teip, kur žiedas. Nesrodė. Kap tik dau jam, sako (kap
nori, pamok, kap lietuviškai):

– Pazdravim za Vanka Partapeja. (Į Vankos Partapėjaus sveikata.)

– È ko tu, – sako, – jį mini? Kų žinai pè jį?

– Nieko nežnau, ma buvo draugas geras, tep aš jį ir miniu.

Ana jam ir kitų šimtų gramų prilė[jo]. Ir vè bulkytį dau. Tas ir vè tep:

– Pazdravim za Vanka Partapeja. (Į Vankos Partapėjaus sveikata.)

– Pasakyk, kol’ mini tu jį?

Tį ažginta buvo, kad niekas neužmintų. Sako:

– Teip. Ma buvo draugas geras.

– Parod, kas ta piršti.

Ana jau dasgodo truputį.

– Oi poniula, – sako, – tu jau tokia vožna, gasudoriaus duktė, è dař koliekas, ma gi rona tam pirštuo.

Ana pasiėmė tų pirštų ir nurišė jo. Žiūri – tas pats žiedas, kų ana jam padovanojo. Tadu jau ana liepė – pašaukė, kad raštuit tų.

– Jis, – sako, – apšukojo, va kas man’ atrado.

Tų jau ažreštujų, turmon, è su juo jau veseilia. Tį jau ragis grait jau apsirinko anas. Uliot ulio[jo] veseilių, nu, jau buvo. Razsimisljo gasudorius: kam jau tokis prastas? Gasudorius, do kokis sūnus gali, tai jau prastas jau, aprašyt jau jam loc visa. Jau aina jau anas. Ir visus jau šaukia un vainos. Sako:

– Neraikia ma nieko, až vienas ažvajuisiu.

– Nu, kap tu vienas ažvajuisi?

– Ažvajuisiu, – sako.

Apžergė arklį, tų šoblių ir išėjo. Tep anas tuj šobliu ir tų razkapo[jo] razkapo visus cielų viorstų. Pirmagalin nukapojo. Atjojo.

– Nu, ažvajujau.

– Nu, è kapgi tu vienas ažvajujai?

– Ažvajujau, – sako.

È jam tį sakė:

– Praudos paciai nesakyk, ba vè par man’ papulsi.

È anas jai – ana kap jau atsigulė su juo, tep ana jau įsiklauso, žmona:

– Kap jau tu, – sako, – dař vienas itep ažvajujai?

Sako:

– Vakar ma vajujo, – šoblia un sienos.

Anas pasgyrė jai, kų labai toli siekia, daug kerta. È ana jau paprovijo tatai. Gasudoriuo. Kap tik paprovijo, tep tas tata apmainė šoblių tų. Jam pakorė kitų, kų nieko iš tolo nedaro, è tų ažsirinko.

Ir vèl vainų. Vėg jau vaiskų surinko. Tep anas ir vè:

– Aš josiu vienas. Kam vaiskas?

– Nu, jok.

Išjo[jo] anas – arkliukas grait lakia. È tuj šobliu mokojos mokojos – nieko nedaro. Pagavo jį, pririšė až arklio uodegos ir palaidė. Kap palais tų arklį, tep tas arklys ir vè pas tų gasudorių, kur buvo pirma. Nulėk, sako:

– Va, ragi, aš tau sakiau: pačiai praudos nesakyk. Ba papulsi vè par man’.

Nu, tadu jis vėl jau sako:

– Jos jau tį vėl veseilia su kitu. Tuo paciu arkliu, – sako, – lėk, kad nori.

Dau jau pinigų tas gasudorius.

– Brungių valgytų, – sako, – tį visokių bus išstatyta jau tį – pirk tik ir valgyk. Ir žiūrėk, – sako, – kap dasmislysi, kap tį padaryt, tam gasudoriuo, – sako, – jam visai jau nedaiktas. Negyvenimas par itų.

Nu, kap tik susženijo su tuo kitu ana. Tokis užuolas buvo par namus aukštas – klėtkų padarė. Unlėkė jau tas jo žintas jo. Katrų priėmė ir anas apženijo. Unlėkė su tuj klėtku užuolan ir pastatė. Ir nė valgyt duoda, nė nieko. Ė tas tadu apsvirtė žūsiu – ir tį ežeras buvo – ir unplaukė ažeran. Ė itas jau, katras jau ata[jo] par tų, susženijo, gaudis tų žūsi. Anas patruputį patruputį, tas vis gilyn, gilyn – unsikirino pacion gilumon. Tad u jau tas ir nustapijo. Jau negalėjo toliau plaukti. Ė itas tad u išlin[do], žūsiu atsivirtė ir unlindė, iškėlė itų gasudorių iš tį. Sako:

– Kad tu man' norėjai išbūtie, ė aš taū išgelbėjau no mirties <...>.

Nu, ir tad u jau vė jau su tuj anas gyven o. Gasudorius jau jam visa kų aprašė. Ir visa.

22. K A P A Ž Š U N I O M E R G A N U T E K Ė J O

Nu, kap buvo vasara, susrinkį moterys an ūlyčios. Viena sako:

– Aš savo dukterį atduosiu až pono.

Kita:

– Ė aš kot až nabago.

Ė trečia:

– Ė aš kot až šunio.

Ir atvažiavo par jos dukterį šuva svotuosan. Klega kap žmogus, visa – negali atsisakyt. Ana až jo nejo, ajo až kito berno. Veseilia buvo. Tas šuva nulėk. Par jaunojį jau pakrumtė runkas – nelaidė. Ir kunigas suvinčiavo su šuniu. Atvažiavo ir veseilia, buvo tas šuva su jaunuju, až stalo sėdi. Tad u atsigulė miego, nusivilko itų skūrų, po galvu pasdėl[jo] – ponaitis, labai gražus ir bernas. Sako:

– Neilgai jau itep aš jau būsiu, tad u būsiu bernas.

Nuvažiavo ana vesela jau par sa momų kieman ir pasgyrė momai. Kap tik anys miegojo, moma pakūrė pečių, tų šunio skūrų – pečiun. Kap to skūra sudegė, tai ir anas [...]. Tik lėkdamas sviedė saptynias poras tų kamašų, kadokų. Sako:

– Kap ituos kadokus sunešiosi, tad u tu man' rasi.

Ana juos skaldė tį, visap tvojo. Nu, jau apsiavė reštiniu poru ir aina jo vyzėt. Ajo ajo, ažel[jo] vienon pirkełėn. Sana boba sėdi ir verpia kuodelį.

– Ė kur tu, vaikeli, aini?

Ana jai ir paprovijo, kų itep jau vyro veizi. Sako:

– Aik, – dau jai zalatavų adijolų ir adatų ir sako: – aik, rasi kitų ma sasari, ana tau da vėl tį paprovis.

Ajo ajo ana, rado kitų pirkėlių. Ažė ton pirkėlėn, ė tį sana boba verpia.

– Ė kur tu, vaikeli, aini?

Ana gi i paprovijo jai, kų vyro vyzėt aina. Dau jai zalatavų obuoliukų ir ant to spotkelį – torielkaitį. Tas obuoliukas šokinėja ir šokinėja.

– Aik da, – sako, – rasi mūsų trecių sasari, ana paprovis tau visa.

Ana ajo ajo, rado trecių pirkėlių. Ažejo tį – ir tį šana boba verpia. Sako:

– Ė kur tu, vaikeli, aini?

– Ainu, – sako, – vyro vyzėt.

Parodė, jau kų jai davė to. Sako:

– Da atsiuntė par taū man’.

Ana davė verpscrukų zalatavų ir verpstaitį. Ir verpė.

– Dař, – sako, – aisi par dvarų, [bus] akmuo labai didelis. Sėsies un to akmenio – verpsi gi. Va, ar adijolų tų siūsi. Viena imsi, kų darysi. Jau užvis, – sako, – jau patienas jau apsiženijo. Ir sakis gi: „Jau ainu nuspirksiu“ – atais pirt par taū. Tai tu nieko daugiau nenorėk, tik su ponu pagulėt. Ir pardavinėkie.

Nu, ana nuvel[jo], sėdos tį, pasdėjo vėl verpscrukų itų ir verpstaitį – verpia. Iš tolo blizga labai. Atlėk jau to jau jos jau vyro pati.

– Ar nepardavinėji?

Sako:

– Pardavinėju.

– Ė kiek jau tu nori?

– Nieko nenoriu, tik su ponu pagulėt.

– Nu, ame!

Atsivedė, tų jau verpscrukų atsinešė. Nugirdė ana tų ponų ir verkia. Atsigulė miego. Ana ji ir gnaibė, ir kriumtė, ir draskė – ir nieko neišklegėjo. Kap tik jau paskėlė par rytų:

– Tu, palaistuve, von bėk.

Ana jau paskėlus ir išėjo. Nuvel[jo] ir vė un to akmenio sėdos ir verkia. Ir pasdėjo gi spotkutį itų un kelių, anas šokinėja, blizga iš tolo.

– Nu, ana da kų turi parduot? Ainu nuspirksiu.

– Aik, – sako. Tas jau vyras jai.

Atajo:

– Ar nepardavinėji?

– Pardavinėju.

– Ė ko nori?

– Nieko nenoriu, tik su ponu pagulėt.

– Nu, ame.

Atsivedė vė jų, nugirdė vyrų tų. Ir renkas. Atsigulė miego. Ko ana nedarė jam: ir mušė, ir gnaibo, ir krumtė – ir nerazbudino. Kap tik praušo, atlėkus vė ana:

– Tu, palaistuve, von! Aik!

Ana paskėlus ir išėjo. Nuvejo tį, jau rasiim, paim tų adijolų, pasdė[jo] un kelių, siūdo. Ir verkia labai, kų nesuras vyro jau. Atlėk vė to par vyrų jau sa.

– Da parduoda musi. Ar ait nuspirkt?

Sako:

– Aik.

Atajus:

– Ar pardavinėji?

– Pardavinėju.

– Ė kiek nori?

– Nieko nenoriu, tik su ponu pagulėt.

– Nu, ame.

Ė tas jau ponas dasgodojo. Kap tik jam unlės arielkos, anas ją až kaklo išilė[jo], kap tik jam prilės, anas išilė[jo], kad ana nepažit. Ir nė kiek neišgėrė. Tadu:

– Nu, aikte miegyte.

Atsigulė, tep ana tadu kap ėm jo verkt ir provyt jam. Sako:

– Ragi, kiek aš stido turėjau. Sarmata, jau kap dař. – Sako: – Visi juokėsi iš manį, kų až šunio nutekėjau, ė dar tu itep padarei.

Nu, tadu atlėkė jau anys, tadu susgadijo.

– Dař jau, – sako, – prasvysiu tų.

Atlėk par itų.

– Tu, palaistuve, von!

Sako:

– Ne ana palaistuvė, ale tu von!

Ir tų jau išsivijo, ė su tuj gyveno.

Visa.

23. [K V A I L Y S B R O L I S I R V E L N I A S] *

Kap buvo diedas su bobu. Pamirė jau. Ir turė[jo] tris sūnus. Du razumnu, vienu durnų. Pamirė jau pirma boba, pamirė ir diedas. Mirdamas diedas jiem padalino: budinkų, namus, pūnias, skatus – tiem razumniem, ė durniuo davė tiktai karnų liepų vyžam pint ir katinų, ir vėtyklį. Ėmė anas visa kų savo ir aina. Aina aina, jau vakaras, ir nēr kur jam naktuit. Užėjo pasprašyt naktuiti. Tį buvo kokis namas, kų niekas neažnaktuja, tai anas ažeido. Sako:

– Tu čia neažnaktuisi, suvės pelės.

– Ažnaktuisiu, aš nebijau.

Kaip unlaidė tuosan namuosan, katinas pelas gaudė, dusina – ir krūvon. Ir pasmušė, prikrovė krūvų pelių dideļį. Ata[jo] par rytų gaspadorius žiūrėt, ar gyvas anas. Ė anas su katinu pelas gaudo.

– Oi, – sako, – čia niekas neažnaktuja. Parduok itų jau mum katinų. Kiek nori, tiek duosim.

– Nu, – sako, – pripilk kepeliusių man pinigų, tai atduosiu.

Pripylė jam aukso kepeliusų, ir paliko katinų. Aina jau su vėtykli ir su karnais. Ajo ajo, priažo – žmonės perrinkdo kviečius po grūdėlį iš mėkynos.

– Aiktė, – sako, – jūs visi pietuit, aš jum vienas perrinksiu.

– Kurgi tu vienas ką padarysi?

– Aiktė.

Tie pare[jo] pietuit, anas su vėtykli išvėtė išvėtė. Atajo jau anys papietu-
ji – sušluota krūvelėm čysti grūdai asabnai, mėkynos asabnai.

– Oi, ką tu padarei! Parduok mum itų!

– Ne. Ką jūs man duosit?

– Ko nori, to duosim.

– Pripil vėtyklį itų pinigų, ir atiduosiu.

Žmogus pripylė vėtyklį pinigų, suspylė anas ir vėl jau nuaina su karnom.
Ajo ajo, sėdos un krašto par Ašmenu, trauko plonai itas karnelas ir svaido
Ašmenon. Išlindo velnias:

– Ė ką tu tą darysi?

– Ėgi velnius tįsiu iš Ašmenos.

– Oi, tik netįskie. Ko tu norėsi, tai duosiu.

– Pripil man kepeliusų pinigų, tai netįsiu.

– Oi, pripilsiu.

Ė tas išsikasa duobį gilių ir pratraukia kepeliusuo skylių ir uždėjo ton
duobėn. Atnešė maišų pinigų – išpylė. Tik keli liko – tį visi subyrėjo.

– Nepilnas kepeliusas, aik da, ba neduosiu – ba tįsiu.

– Nu, atnešiu ir kitų, tik netįsk.

Nulėkįs atnešė ir kitų jau maišų. Nu, jau pripylė.

– Netįsiu jau daž.

Anas tuos pinigus nusnešė namo. Apklausė – parduoda jau dvarų žmo-
gus, ar tį ponas kokis. Nuspirko tų dvarų nuvejįs. Ir mėžia trušas, nugi
vežioja. Atlėk velnias.

– Atduo man pinigus!

– Ė kol' jau? – sako.

– Teip. Nu, tu gi mūsų nebūtum ištįsis iš Ašmenos. Sakei, ką ištįsi.

– Būčig ištįsis, kad nedavįs pinigų.

Parlėk namo, tiem jau paporijo.

– Neduoda pinigų. Sako, būt ištįsis.

– Durniau tu. – Dau jam tokį špykų: – Aik, kataras katarų parbaidis, tai to
bus pinigai.

Nulėkė anas par tų žmogų.

– Aikšį badytis. Kataras katarų parbaidysim, tam pinigai.

Tep anas, tas jau durnius:

– Og jau to, ka ta tik vienas. Ė ma va su keturiais pirštais šakės, aš taū kap
ragi praversiu.

– Oi, pamainom jau.

– Nu, apsimainom jau.

Pamainė.

– Ale gi, – sako, – niekas teip nesbado, raikia gi po žagarinį tvorų. Jau it kad būt gronyčia kokia.

Nusvedė jį pro tvorų, tep velnias kap unkiš šakes, ir nelenda, é tas žmogus vė kap duria, tai pilvan, tai kur – subadė suvisu, pabėgo.

– Nu, ar atnešei pinigus?

– Kurgi atsinešiau, anas man' ažbadė.

– Oi tu durniau. Aik galėtynų. Kataras katarų pargriaus, tai to bus pinigai.

– Oi durniau tu, ar ma tata šimtų metų turi, sanas, ir tai tau neduos [...].

Anas meškų turėjo. Nuvedė par meškų tų. Ka apsikabino jį meška, kaulai jo treška, bet ištrūko. Parlėk.

– Ar atėmei pinigus?

– Kurgi atėmiau. Jo tata sanas, šimtų metų turi, i tai ma tik kaulai treška, misliau, aždusins, bet pabėgau.

– Oi tu durniau! Aik linktynių. Kataras katarų aplinks.

Nu, atajo jau:

– Ame linktynių. Kataras katarų aplinksim, to bus pinigai.

– Oi tu durniau, manas sūnus trijų dienų, ir tai tau neduos susimtie.

Žino, kur kiškis miega, nusvedė, kap prasbudo tas kiškis – bėga, tai tas:

– Palauk – susilyginsim, palauk – susilyginsim!

Ir vė parėjo.

– Ar atėmei pinigus?

– Nie. Kurgi, jo sūnus trijų dienų, ir tai šaukiau, kad su juo suslygin! Kap tik ažrūko, kap nulėk.

– Oi tu durniau. Aik, kataras smagiau ažšvirks, tai tam bus pinigai.

Nu, jau nuvejo jau anas. Nuvejo anas – dau kūjį sunkų.

– Kataras katarų užsvies, tai to bus pinigai. Kataras aukščiau užsvies.

Nuvejo anas par tų.

– Aikši. Kataras itų kūjį aukščiau užsviesim, tam pinigai.

– Oi tu durniau. Kas gi itas kūjis užsviest...

Kap užsviest velnias, tai net po ablakais užlėkė. É žmogus sussémė už kūjo, neatkelia no žemės ir žiūri dungun.

– É ko tu žiūri, – velnias sako, – dungun?

– Žiūriu, gi ma brolis kalvis išsimokis, kad anas pagaut, kap sviesiu.

Velnias nusgundo – až to kūjo, ir pabėgo, kad nenusviest dungun. Parlėkė tį.

– Nu, ar atėmei pinigus?

– Kurgi aš tau atėmiau! Žadėjo broliuo kūjį dungun nusviest. Tai aš pastvėris ir atlėkiau.

Nu, ir visa jau. Ir liko tam pi[nigai].

– Nu, tai aik dařkas: kataras smagiau ažšvirks, to bus pinigai.

Nuvejo velnias.

- Ainau dař, kataras ařřvirkřim smagiau, to pinigai.
 Kad ařřvirkřtė velnias, tai lakřtai byra no medžių. Źmogus sako:
 – Va, ragi, tu ařřvirkřtei – lakřtai byra, ě ař kap ařřvirkřiu, tai ta ir akys išbyrės.
 – Oi, kas daryt man! Uřriřk akis.
 – Nu, duo uřriřiu.
 Durnius uřriřė jam akis, velniu, kap dau kuolu per galvų, tai jo tik akys neiřlakiojo. Ir pabėgo jau tadu. Nuřėkįs, tie sako, velniai:
 – Ar atėmei pinigų?
 – Kurgi ař atėmiau, ma tik akys neiřlakio[jo], kap anas ařřvirkřtė.
 Ir baigta.

24. [A P I E T R I S B R O L I U S]

Buvo diedas su bobu. Turėjo tris sūnus. Du razumni, vienas durnas. Pamiřė jau ir diedas, ir boba, liko vieni. Važiavo tas durnius kermořiu. Ir... pardaužė... rado un kelio bobų, kap dau pečiuousan, ir pardaužė tų bobų. Boba pargriuvo – ir negyva. Anas važiavo su kitu broliu, razumnu. Tas bara ji:

– Kų tu padarei!.. Neřk medin řiva, kur ařkavok.

– Nie, veřiuos kermořiu.

Passodino par saų tų negyvų bobų ir veřasi kermořiu. Nuvažiavo kermořiu, řydas priaįs targuja:

– Pa kam parduodat?

– Ař neřinau, klausk pas momų.

Par momų priaįs paklausė:

– Pa ĉiam, pa kam parduodai?

Ir sutarřė uř rankovės itų. Anas palaidė tų bobų, boba ir išgriuvo. Ai, tadu rėkia jau tas razumnas, durnius:

– Kam momų ařdauřei?! Kam ma momų ařdauřei?! Vesiu milicijon.

Ē řydas:

– Ko tu nori, tiek duosiu, tik milicijon nevesk.

– Duo maiřų pinigų, tai nevesiu.

Ir řydas dau tam durniuo maiřų pinigų. Atvažiavo anas. Nu, jau razumnie[ji]:

– Aik dar par batiuřkų, pařiĉyk kasnyko, kų mieruoja pinigų. Tik nesaĉyk kam. Sakykie, kų grūdus mieruosim.

Nuve[jo] anas pas batiuřkų:

– Pařiĉyk kasnyko.

– Ē kų mieruosi?

– Pinigus.

– Ē kur ěmei tiek pinigų?

– Kas tau do bėda, kur ař ěmiau, bet mieruosiu.

Batiuška davė, ata[jo] anas, atsinešė.

– Nu, ką sakei batiuškai, ką mieruosi?

– Sakiau, ką pinigų.

– Ai tu durniau, atais batiuška, atais žiūrėt.

Ata[jo] batiuška žiūrėt, ką jis mieruoja. Anas tą batiušų aždaužė ir pakavojo nunešis. Ir užsidaužė tadu ožį ir užtīsė un lubų. Pasakė jau žmonėm, ką anas batiušų aždaužė. Ata[jo] daugy – storasta tį kokis, jau stražnykas – par tą durnių.

– Ar tu aždaužei batiušų?

– Aš.

– Nu, tai atduok mum.

– Gerai, atduosiu.

Užlip un lubų, o tie stovi žemėj.

– Ė kokis jūsų batiuška, ar su barzdu?

– Su barzdu.

– Ar su ragais jūsų batiuška? Ar su uodegu?

– Tylėk tu, duo, durniau, greičiau nesiklausis, ar su ragais jau batiuška.

Anas kap svies ožį no lubų. Žiūri visi, sako:

– Ragi, gi durnius. Ažsidaužė ožį – pasgyrė, ką batiušų.

Nu, jau tadu tą anas batiušų pakavojo, ką niekas nerado. Bėgs jau – ė tu bobų tį irgi pakavojo tadu. Bėgs jau itie razumni no durniaus. Susdė[jo] sa visa maišuosan ir jau... ažrišė maišus, pastatė ir nuve[jo] da kieman, ė tas jau, kap durnius ažmigs, pabėgs. Ė durnius atsirišė maišų vienu, maišų visu iškratė, pats unlindo maišan ir sėdi. Tie atajo nakciu, maišus až pečių ažsimovė ir aina. Ajo ajo, teip jau sunku. Vienas:

– Oi brolaliai, kaip man sunku.

Ė kitas:

– Ėgi man – tai sunku.

Ė anas, maiši sėdėdamas:

– Ėgi man, brolaliai, tai sunku.

Kap svies tą maišų:

– Mės no tavį bėgom, durniau, ė taū nešam.

Nu, anas ir išlindo iš maišo.

– Unlipsim pušelėn, jau naktis, miegotie.

Suľindo pušelėn ir sėdi visi. Važiavo koki jau kupčiai, ar kas tį, razsikūrė po tuj pušeli ugnį ir verda mėsu. Anas:

– Oi brolaliai, kap noriu myžt.

Vienas:

– Na, te kepurėn.

Kitas:

– Ma.

Ne, prosta un jų galvų. Kap ėm myžt un jų galvų, tie:

– Oi, kokis šiltas lietutis lyja.

Nu, gerai.

– Broliai, kap aš jau noriu jau ir oran.

Vienas:

– Ma kepurėn.

Kitas:

– Ma.

– Nie, – sako, – un jų galvų.

Kap ėm jau anas un jų galvų.

– Oi broliai, kokios šiltos šiškefės byra.

Ir vis nepažįsta, nežiūri, kas tį yra. Tadu jau:

– Oi broliai, – sako, – kap man sunku boba turėt! Sviesiu katilan.

Vienas:

– Duok, aš paturėsiu.

Kitas:

– Duok, aš.

– Ne, sviesiu katilan.

Kap svies katilan itų bobų, galvu katilan, ė kojos viršuj. Ė voras kap virė, tai vienam duntysan koju to boba, kitam. Razbėgo anys visi toli, ir visi žiūri, kas itai darysis. Tas durnius išlipė iš pušelės, priajįs tų bobų sviedė, mėsos išsitįsė, atsipjovė kušnį ir valgo. Ė tas jau vienas atvožnas rados, ais jau paklaustie. Pria[jo] par jį.

– Akšį akšį, duosiu mėsos, – durnius sako.

Priajo anas.

– Imk duntysan, atsikuši, aš peiliu atpjausiu.

Tas jau apžio[jo], kunda mėsų, anas nustvėrįs atpjovė liežuvį tam. Tas lakia, rėkia:

– Alia, alia!

Tie, ku toliau buvo, mislijo, ku „ura“ rėkia. Tie bėga, tas vejasi. Razlėk[ė] visi. Tadu išlipė ir tie iš pušelės, tų mėsų išsitįsė, suvalgė. Ir visa jau.

25. [A P I E N A Š L A I T Ę , P A M O T Ę I R T R I S J O S D U K T E R I S]

Kap buvo diedas su bobu, ir turėjo vienu jau dukterį, mergiokaitį. Pamirė jau jo žmona. Apsiženijo diedas tadu su močeku. Ė tos močekos buvo trys dukterys. Ir viena su trijom akim. Ale nežinojo to siratėlė. Ė tos labai jau nekintė siratos. Tep ana jai davė kuodelį, kad suverpt ganydama.

– Vykite ir suverpk itų kuodelį ganydama.

Ana nusvedė karvį ir verkia apsikabinus až kaklo. To karvė sako:

– Ko, siratėla, verki?

– Va gi močekka dau, kad taū ganydama kuodelį suverpcia.

– Mesk ma un ragu.

Ana uždėjo un ragų karvei – nunešė paukšteliam. Paukščiai živa gi jau suverpė. Kap jau tik vakaras (ale it labai jau vaikiška) ana:

– Ppriu šiut, margo[ji],
Ppriu šiut, keršo[ji],
Para jau tau namulių aitie.

Karvė jau tik „Mū!“ bliuvodama. Atlėk par jų, jau siūlų matkai un ragų uždėta. Ana nusėmė tuos siūlus ir parsivedė g[i] jau jų. Žiūri močekka.

Kitų jau dienų išsiuntė dukterį pilniavot. Ana karvį palaidė tų, ir sėdos.

– Aikši, sasula, aš tau paieškosiu.

To jau pria[jo], ana ieško ir jų, ir gieda:

– Ažmik, akie,
Ažmik, kita.

Ir ažmigo ana. Kap tik ana ažmigo, tadu jau ana pria, karvelę apsikabino sag, na, ir verkia. Ė karvė sako:

– Ko tu, siratėla, verki?

– Jau šiundz močekka du kuodeliu davė suverpt.

Sako:

– Dėk man un ragų.

Ana uždėjo un ragų, karvė nulėkė, ana atsigulė ir miego[jo]. Kap tik jau vakaras, ana pašaukė karvį:

– Ppriu šiut, margo[ji],
Ppriu šiut, keršo[ji],
Para jau tau namulių aitie.

Karvė atlėkė, ana siūlus nusėmė, tadu tų – pasbudino:

– Nu, kelis jau, – sako, – sasula. Gysim namo.

Ė to neragė[jo], kų ana darė. Parginė namo, siūlus močekkai atdavė.

– Kap ana verpia? – par tų klausia.

– Aš, – sako, – neragėjau.

– Ė kur buvai?

– Miegojau.

Kitų dienų kitų dukterį išsiuntė. Davė tris kuodelius suverpt. Ana vė jau nusnešė tuos kuodelius, pasdėjo, sėdos.

– Aikši, sasula, aš tau paieškosiu.

Nu, to jau sėdos par jų, ana ieško ir gieda vis:

– Ažmik, akie,
Ažmik, kita.

Ir to ažmigo. Kap tik ažmigo, tadu ana par karvį vė pria[jo], apsikabino ir verkia:

– Ė ko, siratėla, verki?

– Jau šiundz močeka tris kuodelius dau suverpt.

– Dėk ma un ragu, – sako, – aš nunešiu, suverps.

Ana uždė[jo] jau un ragu, karvė nunešė paukšteliu, suverpė živa. Ė ana jau tadu, kap jau para namo ait, vėle pašaukė jų:

– Ppriu šiut, margo[ji]

Ppriu šiut, keršo[ji],

Para jau tau namulių aitie.

Karvė atlėkė, ana siūlus nusėm no ragu. Tadu pasbudino jų:

– Nu, kelis jau, – sako, – ame, namo gysim.

To vėl žiūri – siūlai suverpta, neragė[jo], kų padarė. Kap parginė namo, močeka:

– Nu, kap ana verpia? Kas jai kų darė?

– Neragė[ja]u.

– Ė kur buvai?

– Miegojau.

Išsiuntė jau trecių dienu trecių. Davė jau kuodelius, kad suverpt ir kad išaust. Keturis kuodelius jau dau, kad suverpt ir kad išaust. Ir pilniot tų nusiuntė. Ana nežino, kų su trijom akim to. Ana pasdėjo tuos kuodelius.

– Akši, sesula, aš tau paieškosiu.

Ir priažo ana. Ana jai itep giedojo:

– Ažmik, akie,

Ažmik, kita.

Ažmigo dvi akys, Ė trečia žiūri. Tadu, kap tik tos dvi ažmigo akys, ana priažo par karvį, apsikabino karveį, apsikabino ir verkia. Karvė:

– Ko, siratėla, verki?

– Jau šiundz, – sako, – keturis kuodelius dau močeka. Liepė suverpt ir išaust.

– Neverk, – sako. – Dėk man un ragu.

Ana uždė[jo] un ragu. Ė pati ata[jo] par tų ir atsigułė. Kap tik jau vakaras, pašaukė vėle:

– Ppriu šiut, margo[ji],

Ppriu šiut, keršo[ji],

Para tau namulių ait.

Atlėkė karvė – jau audeklas un ragu. Uždėta. Ana nusėmė, pasdė[jo] sau, tadu pabudino jau tų jau sasari:

– Kelis, jau vysim namo.

Ė to visa ragėjo. Parginė namo, močeka žiūri – gi jau audeklų atnešė. Tadu:

– Nu, ar ragė[jai], kų ana darė?

– Ragėjau. Dvi akis ma ažmigdė, giedojo:

„Ažmik, akie,
Ažmik, kita“.

Ė trečia žiūrėjo akis. Tadu priažo par karvį, apsikabino až kaklo ir verkia: „Ė kol', siratėla, verki?“ – „Jau ma tep padarė šiundz keturis kuodelius. Ir liepė suverpt ir išaust“. Ė karvė sako: „Neverk, siratėla, dėk ma un ragu“. Uždėjo karvei, karvė nušėkė, nunešė paukščiam, paukščiai suverpė, išaudė. Tadu, kap jau para[jo] namo, pašaukė ana:

– Ppriu šiut, margo[ji],
Ppriu šiut, keršo[ji],
Jau para tau namulių aitie.

Atlėkė karvė, nusėm no ragu, tadu jau man' pasbudino: „Ame dař mes namo“.

– Nu, tai gerai, – sako močeka. – Pjausim ryt karvį itų.

Tep ana vė nuvejo apsikabino savo tų karvį ir verkia:

– Ė ko tu, siratėla, verki?

– Taū jau pjaus ryt.

– Neverk. Tik tu išdarinėk ma žarnas, kap man' papjaus. Ir rasi žiedų. Ir tų žiedų inlaiskie šulnin. Ir išaugš obelis. Zalatavi bus obuoliukai. Ė be tavį niekas nenusrinks.

Ana jau tadu papjovė karvį.

– Nuveik gi, sa gerosios išdarinėk žarnas, – močeka un jos.

Ana jau pria[jo], išdarinėjo ir rado žiedų. Nušėk, unsviedė šulnin, niekam nerodžius. Ir išaugo labai ir greit obelis. Ir zalatavi obuoliukai... Zalatavi obuoliukai išaugo.

Nu, ir žino, kų tį merga yra. Atvažiuodo jau par tų mergų svotuosan visoki bernai. Ė jų pakavojo. Kap tik to jau savas dukteris rodo, kap tik jau apsiženyt. Gi itin jau bernas ims, aina jau obuoliukų rėkšt. Paskelia aukštai – niekas nedasiekia.

– Yra čia, – sako, – jūsug da viena merga?

– Nėra.

Ė jų apversdė po kodziu, po kodeli pirkaitėj, kad jos niekas neragėt. Tadu par tį atvažiavo jau kitokart. Kitų jau ana parodė. Tį jau koki vožni važiavo. Gasudoriaus sūnus, ar kas. Nu, tep i vistoja kap tiktai priais par tų obelį, obuoliukai paskėtė aukštai ir nenusreškia.

– Jūsug, – sako, – ne ito, yra da viena. Tau nesgyrė.

Ėmė jau tie bernai patys vyzėt. Rado jų – apversta po kodziu. Prisvedė, sako:

– Ar gali tu nusrėkšt obuoliukus ituos?

– Galiu.

Priajo to – nebėga no jos. Va raško, kap nori, mirga obuoliukai. Nu, tadu:

– A jau itų, – sako, – obelį, ar tu galėsi su savim paimt?

– Galėsiu.

Ana tadu tų obeių įsikėlė anys iš šulnio ir karieton jau jų passodino ir nusvežė. Močeką tik žiūri. Tadug jau apsiženijo ana [su] juo.

26. [APIE NAŠLAITĘ IR TRIS ŽUVELAS]

Kap buvo diedas su bobu, turėjo vienu mergiokaitį. Pamirė jos moma jau. Apsiženijo diedas su močeku. To močeką dvi dukteris turėjo. Ė tata ajo žuvaut. Kap atneša, duoda po žuveli. Tai tos močekos dukterys živa savas kepa, ė siratėlė nuneša unlaidžia šulnin. Kartų atnešė jau itep – to unlaidė šulnin, ir kitokart, ir treciokart. Jau tris žuvis unlaidė šulnin. Tadug jau nedėlia, močeką su sa dukterim aina bažnyčion, ė juos sa.

– Jau tu išsibeliuik, išsimazgot pirkio[je], kad visa būt gražu.

Ana nuvejo par šulnį ir verkia. Ė žuvelės sako:

– Ko, siratėla, verki?

– Močeką nuve[jo] su dukterim bažnyčion, ė man liepė išsimazgot, išsibeliuit, kad visur būt čysta.

– Iškilo[k] mus iš šulnio!

Ana iškilo[jo] iš šulnio žuvelas. Žuvelės dau adiežių, kap menulis – labai gražių, blizgunciu. Ana prisrinko tuj adiežių, nuve[jo] bažnyčion. Ė žuvelės:

– Tu tik, – sako, – grait ataikie, kap jau kunigas peržegnos.

Kap tik jau po mišiai, ana živa iš bažnyčios ir namo atlėk[ė], nusrinko, žuvelėm adiežių atdavė. Ė žuvelių išbieliuita, išmazgota, visa kas padaryta. Vė sukilo[jo] žuvelas šulnin. Atajo močeką su dukterim. Gerai padaryta, visa kas.

– Kų jau, – sako, – jūs tį ragė[jo]t, paprovyte.

– Jau kų mes ragėjom, tai tu ir pamirsi, to neužvysi.

– Kų jau aš, – sako, – namie sėdėdama, užvysiu.

– Nu, neraikia ir klausti.

Kitų nedėlių – vė jau ana aina bažnyčion su dukterim. Ė ta:

– Žiūrėk, kad vė išsimazgotum, išsibeliuitum.

Kap ana nuvejo, to siratėlė nuve[jo] par šulnį ir verkia stovėdama. Žuvelės:

– Ko, siratėla, verki?

– Močeką vė nuve[jo] su dukterim bažnyčion, ė man liepė išsimazgot, išsibeliuit.

– Iškilok mus iš šulnio.

Ana iškilo[jo] žuvelas iš šulnio. Žuvelės tį ruošia visa, ė jai dau adiežių – kap žvaigždėlės, tik žieri. Prisrinko ana ir nuve[jo] bažnyčion. Kap unel[jo] ana, tep visi žmonės atsigrįžė, ne ungi kunigų žiūri, ale un jos. Ir močeką su dukterim, ana jas pažišta, ė jos – nie. Kap tik ana išėjo iš bažnyčios, kap tik kunigas peržegno[jo], ata[jo] živa namon. Nusrinko, žuvelėm adiežių atdavė, sukilo[jo] šulnin ir sėdi. Atajo močeką. Nu, kų:

– A visa padarei?

– Padariau. O ką gi jau jūs tą ragė[jo]t?

– Jau tu nigdi to neužvysi, neraikia tau ir klaust, ką mės ragė[jo]m.

Nu, ana jau ir tyli. Atajo vė nedėlia. Vė jau aina bažnyčion močekka su sa dukterim. Ė to jau nuve[jo].

– Tik žiūrėk, kad vė itep – da būt gražiau – išbieliutum, išmazgotum.

Nuvejo par šulnį ir verkia.

– Ė ko, siratėla, verki?

– Da, sakė, kad gražiau padaryčia. Nuve[jo] močekka su dukterim, ė man jau liepė ruoštis.

– Iškilok mus iš šulnio, – sako, – ė tu aisi.

Dau kap saulė tokį adiežių, ką jau ir žiūrėt nemožna jai. Prsirinko ir nuve[jo] ana bažnyčion. Ė tą vienas gasudoriaus sūnus tais sliedais ajo, ir kap ana išeidis iš bažnyčios, kljais patepė padlogų. Kap tik jau, kap unef[jo] ana, tep visi žmones un jos ir sužiuro ir užžūrėt negali. Kap jau kunigas peržegnojo, išejo ana iš bažnyčios. Stojos un to daikto, ir liko vienas tuplis – kur kljais prikljuota. Ata[jo] su vienu tupliu, sukilo[jo] žuvelas, nusrinko, gi atdau. Močekka atajo, nu, ką <...> su dukterim.

– Nu, ką jūs tą ragė[jo]t?

– Nu, ką jau mes ragė[jo]m, tai tu ir pamirsi ir neužvysi to. Neraikia tau ir klaust.

Ana žino, ką itai jų ragėjo, ale nieko nesako. Tadu jau važinėjo jau tas gasudoriaus sūnus mergos itos vyzėt. Ir su tuo tupliu. Pirma važinė[jo] po dvarais, tadu jau po viensėdžiais – nedamieruoja niekur. Tadu – jau po kiemais. Tep kap sužinojo močekka, ką jau tuplį jau mieruoja, tep ana tą pakavojo jau, apdingo tą koku kodziu, kubilu, ė jau pati savas dukteris jau pririnko. Pamieravo vienai tuplį – negeras, kitai – negeras.

– Ė kur jūsų da viena yra?

– Nėra mūsuk.

– Kap tą nėra? Yra.

– Ė kokia jau tą? Ubagė. Jau stidna un jos ir žiūrėt.

– Nieko, – sako, – pažiūrėsim.

Tadu jau anas pats jau aina vyzėt. Rado jų, nusdingo. Pamieravo – ir gerai tuplis tas.

– Nu va, – sako, – prsirinkie dañ tuj adiežių.

– Imk, – sako, – ką tu turi savo.

Ana išsikilo[jo] tas žuvelas iš šulinio. Prsirinko kap saulė tokiu adiežiu. Žiūri močekka su dukterim. Tadu passodino jų ir šešetų arklių ir nusvežė gasudoriaus sūnus. Tadu jau veseilių uliojo jau parsivežęs.

Ė to močekka nieko neragė[jo] su dukterim. Visa.

27. PĖ S A P T Y N I S B E R N I O K U S

Kap buvo jau diedas, turė[jo] saptynis berniokus. Apsiženijo anas su močeku. To močekas nekintė tą berniokų.

– Vesk, diedai, medin. Kam man jie čia.

Diedas sussodino, ė tas mažiausias berniokaitis turė[jo] baltų žirnių kišenių. Anas važiuodamas birino ir birino – kap patikt pataik[yt] namo. Nuvežė medin, iškilo[jo] ir parvažiavo diedas. Tie didesni verkia visi. Ė tas mažutis:

– Cittė, – sako, – aš jus parvesiu.

Ir anas tuo, kur žirnius jau birinta, tuo kelaliu aina, ir visi paskum jį. Pare[jo] net namo. Močekas:

– Va kap tu nuvežei juos. Ata[jo] visi berniokai.

Diedas gi jau da dau jiem po kušnelį duonos suvalgytie. Ė tas mažutis jau nevalgo, unside[jo] kišeniukan. Ė močekas vis to:

– Vežkie toli dař, ba tu arti palaidai.

Sussodino diedas ir vė veža. Tep tas mažutis duonelį gurino gurino, misli[j]o, jau vėl pareis. Kap nuvežė toli girelėn, ė, nu, pats parvažiavo apsigrižis namo. Sutemo medi. Verkia visi. Ir nieko nežino, kur ait. Ė tas mažutis unlipė pušelėn ir užvydo ugnelį.

– Cittė, neverkte, amete, – sako, – aš jus nuvesiu, un tį žmonės koki, – ugnį užvydo.

Nuve[jo] anys, unel[jo] ton pirkelėn – kūrina boba pečių.

– Oi vaikeliai mani, ė kur jūs ata[jot]? It gi čia razbainyko dvaras. Rieznyko. Anas žmones pjausto, – sako, – zare ir atais. Landte živa po lovą.

Anys sulindo po lovą, ata[jo] jau tas rieznykas. Vuosto vuosto.

– Kas čia žmogaus mėsu smirda?

– Kas tau, – sako, – musi žmones pjaustei, tep ir smirda.

– Nie, čia žmogaus mėsu, čia kas yra?

Po vienu lovą pažiūrė[jo], po kitu, žiūri – pilna palovė berniokų.

– Ļįskit živa!

Išlindo gi jau anys iš po lovos. Ir pjaustis jau juos tas diedas. Tep to jau boba sako:

– Kų jau, alkani, bastėsi perdien nevalgį. Reikiag jau jiem ir pavalgyt duot.

– Nu, duote pavečeriot.

Boba jau prilė[jo] jiem buliono, pavečerio[jo] visi. Ir jų saptyni berniokai, savi. Paklojo žemėj ir tį visus suguldė. Tie jų berniokai buvo su kepuraitėm, ė tie be. Kap tik pamigo – ė tas mažutis vis nemiega. Pamigo visi, ir tas rieznykas ažmigo. Anas paskėlė, no tų berniokų kepuraites nurinko – saviem apdė[jo] apdė[jo] visiems ir pats usidė[jo] ir guli. Prasbudo tas razbainykas. Kap tik be kepurės – papjovė, kur be kepurės – išpjaustė visus sa vaikus ir vėl atsigulė. Ė tas vis nemiega mažutis. Tadu anas kap tik ažkriokštė jau, tas rieznykas, pasbudino sa brolius – ir visi bėgt. Ļėkė anys, Ļėkė tolyn, jau no tų namų, jau išaušo, ir prilėk – olė kokia. Ar tį lapių, ar kuri. Sulindo.

– Landte jūs toliau, – sako, – aš būsiu krašti.

Sulindo ton ołen ir sėdi. Ė jau ir saulė užtekėjus, vejasi: prabudo tas – nėra, ir vejas paskum juos. Priėk ołi, ir tas žiūri:

– Mož čia sulindo?

Anas čiut ir sugedo (nesugaudė) juos. Atsigulė un to jau ołės, un viršaus, ir guli, it jau kap išlįsdis – gaudis. Ė su čebatais, kur cielų viorstų, kap ženga. Ažkart. Ė tas mažutis vis nemiega. Anas iškiš galvų, pažiūrės truputį – nemiega da, vėl unlįsdo. Kap ažkriokštė tas jau diedas, išlindo, nutusė čebatus no jo, pats apsiavė ir sa brolius išsivadino.

– Karties dař, – sako, – až manį visi, ir bėgsim.

Suskabino jau až to berniokaičiai visi ir aina greit. Važiavo keliu ponas su kurmonu. Užvydo – krūva vaikų. Tep anas kurmonų nusiuntė:

– Pasvadinki tuos vaikus cia.

Tas gi jau lakia, pasvadino juos:

– Kur jūs ainat?

– Bėgam no raz[bainyko].

Tadu ponas juos sukilojo jau tį vežiman, važiuos jau. Sako:

– Provykie dař, kap buvo.

Nu, ir tas mažutis vis paprovijo, kap juos išvežė, kap juos žadė[jo] papjaut, kap bėgo – visa kų paprovijo pie tai.

– Nu, tai dař, – sako, – važiuosim par man', aš jus išauklėsiu ir išmokysiu.

Ė un to mažutio – tas ponas turėjo dukterį, tokių mergiotį – tai tų mažutį išauklėjo ir apženijo su sa dukteri. Ė tuos visus išmokė, tep jau razvažiavo. Ė tadu tas mažutis, kap parašė savam tatai laiškų, tai tata plaukus rovės no galvos čitodamas.

Nu, ir baigta jau.

28. [A P I E T R I S S E S E L E S I R B R O L E L I]

Turėjo motina tris duktelas ir sūnų. Ir jų brolalis jom nupynė visom po vuokelaitį ir išsiuntė vuogelių rinktie. Ir pasakė brolalis:

– Katara pirma prisrinkste, tai to pirma ištekėste.

Ė pati mažiausia netingėjo, ana vis uogavo ir prisrinko pirmuciausia. Tos didesnės, vyresnės sasarys jų pasvadino:

– Akšį, sesule, mės tau paieškosim.

Ana ir priažo. Anos jų ėmė ieškot, ana ir ažmigo. Ėmė ir papjovė. Papjovė, jos vuogelas pasdalijo, ė jų po tiltėliu pakavojo. Atajo namo, namo (namie) par jų klausia:

– Ė kur gi tavo, sesutė mažutė, kur?

– Nėra, ažblūdijo. Šaukėm šaukėm, ir nėra. Neatajo.

Brolalis živa nulėkė raitas, vyzdė[jo] vyzdė[jo], po medžiū lakiojo, niekur nerado jos. Atlėkė namo. Nu, jau atvažiavo par vyriausių dukterį svotai. Ir bus veseilia. Suprašė žmonių, paprašė muzikontų.

Ajo muzikontas keliu. Ė tą augo žalias liepelis. Iš tą, kur ana pakavota, anas ir išsipjovė tą liepelį. Ir pasdarė zvankių skripkefį. Atajo veseilion, kap ėmė anas ūžtie, ė to skripkefė gieda:

– Pamažu mažu, muzikontėli,
Nepalaužyk mano kaulalių,
Napatraukyk mano plaukelių.
Buvo buvo trys sesulės,
Ė ketvirtas ir broialis.
Ir nupynė po vuokelaitį,
Išsiuntė mus vuogelių rinktie,
Ir pasakė mum broialis:
Katarą pirma prisrinkste,
Tai to pirma ištekėste.
Aš pati maža pirma pririnkau,
Anos ėmė ir papjovė,
Po tilteliu pakavojo,
Mano vuogelas pasdalijo*.

Tep verkia visi: ir tėvas, ir motina, ir broialis. Tadu broialis sako:

– Duokit man paūžt, – un muzikonto.

Dau broliu. Ėmė ūžt, ana vė gieda:

– Pamažu mažu, mano broli,
Nepalaužyk mano kaulalių,
Napatraukyk mano plaukelių.
Iš ma kaulalių zvonki skripkefė,
Iš ma plaukelių macnos strūnelės.
Buvo buvo trys sesulės,
Ė ketvirtas ir broialis.
Ir nupynė pavuokelaitį,
Ir išsiuntė vuogelių rinktie,
Ir pasakė mum broialis:
Katarą pirma vuogelių prisrinkste,
Tai to pirma ištekėste.
Aš pati maža pirma pririnkau,
Anos ėmė ir papjovė,
Po tilteliu pakavojo,
Mano vuogelas pasdalijo.

Verkia visi. Mama:

– Duokit man paūžt**.

Motina kap ėmė:

– Pamažu mažu, mano motule,
Nepalaužyk mano kaulalių,

Napatraukyk mano plaukelių.
 Iš ma kaulalių zvanki skripkelė,
 Iš ma plaukelių macnos strūnelės.
 Buvom buvom trys sesulės,
 Ė ketvirtas*** ir broialis.
 Ir nupynė pavuokelaitį,
 Ir išsiuntė vuogelių rinkti,
 Ir pasakė mum broialis:
 Katara pirma vuogelių prisrinkste,
 Tai to pirma ištekėste.
 Aš pati maža pirma pririnkau,
 Anos ėmė ir papjovė,
 Po tiltėliu pakavojo,
 Mano uogelas pasdalijo.

Nu, tadu ana kap sviedė tų skripkelį per vienu petį – pasidarė pusė mergiokės, ėmus per kitų petį – stojos ciela mergiokaitė. Tad u anys jų visi apkabinį bučiuoja, ė tų jau plėmais burna mainosi – anos jau nusgundo. Tad u ana ėmė provyt ir visa kų teip paprovijo, kap buvo su jom, kap anos jų pasvadino, papjovė. Tad u arklį unsmalavo didelį ir užsodino tas sasaris abi, ir razvaikė arklį, tai raznešiojo kur koja, kur galva tas sasaris. Ė tų tad u apženijo, tos buvo veseilia. Visa.

29. [A P I E T R I S D U K T E R I S I R V I L K A L O T A]

Kap buvo diedas su bobu ir turėjo tris dukteris. Ir prisėjo daug ropių. Siuntė vis pilniot jas. Nusiuntė pirma vyriausių, kad pilniot. Ana sėdėj ir užmigo. Atlėk vilkas, ropes nusrovė, až tos mergiokaitės ir nusnešė. Kitų vakarų išsiuntė kitų pilniot.

– Žiūrėk, nemik, tie kas rauna ropes.

[Vilkas...] Ana sėdė[jo] sėdė[jo] ir ažmigo. Vilkas atlėk, ropių prisrovė – ir až tos mergiokaitės, ir nusnešė. Boba verkia:

– Duktelas nusnešė ažu ta ropių.

Išsiunt mažutį, trecių, pilniot ropių. Ir to sėdė[jo], nagi ana ažmigo, vilkas atlėk, ropių prisrovė ir nusnešė, ir mergiokį. Visas tris, ragi, nusnešė. Tį buvo namas tokis – ton pirkelėn sulais visas, atneša jom tai paršiukų, tai kų. Verdas valgyt ir būva. Tad u jau ito vyriausia sako:

– Vilkalotyti, diena naktis laki, kol' tu dieduo aščinčiaus nenuneši?

– Sugamink, tai nunešiu.

Ana undė[jo] mažučių mergiokaitį kuparan token, aždingo, ažrakino.

– Tik nežiūrėkie, – sako.

Vilkas nešė nešė, jau jau sunku pasdarė. Anas sviedė no pečių, norėjo pažiūrėtie. Ana sako:

– Nekliut nekliut, neprieteliau,
Nekliut nekliut, raduragi!

– A, kap tu toli ragi!

Nu, ažsisviedė ir vėl nunešė, sviedė pas duris:

– Diedai, aik, jum atnešiau aščinčiaus!

Ė kap nułėkė, diedas pažiūri – dukteļį atnešė. Oi, kap gerai. Pabuvo truputį tadu, jau kitų ana vė – indė[jo] itep skrynelėn, aždingo. Sako:

– Vilkalatyti, diena naktis laki, kol' tu dieduo aščinčiaus nenuneši?

– Sugamink, tai nunešiu.

Ana prigamino ir tį mėsos, kap atneš aveļį, ir tų mergiokį kitų ažrakino.

– Tik, žiūrėk, nežiūrėk, ba aš žiūrėsiu.

Nešė nešė, sunku jau, anas sviedė – norėjo pažiūrėtie. Anas stovi, gi žiūri.

– Nekliut nekliut, raduragi,
Nekliut nekliut, neprieteliau.

– A, kap tu toli ragi!

Užsisvied kuporų ir nunešė.

– Diedai diedai, aik, jum atnešiau aščinčiaus.

Diedas išlėk, pažiūri – kita dukteļė. ♣

– Nu, provyk, – sako, – kur tavo sasuo.

– Zare atneš ir tų. Mus ana undėjo, ė dar pati liko.

Pabuvo jau ana [...]. Sako:

– Vilkalatyti, diena naktis laki, kol' tu dieduo aščinčiaus nenuneši?

– Nu, sugamin, nunešiu.

– Kad manį, – sako, – ir nebus namie, imkie ir neškis.

Ana pati unlindo tan kuporan, ažsikabino tį. Ir atlėk vilkas...

Atlėk vilkas, užsisvied tų kuporų ir nešasi. Nešės nešės, nusviedė.

– Kas čia taip sunku?

Ė ana, kupori sėdėdama:

– Nekliut nekliut, neprieteliau,
Nekliut nekliut, raduragi.

Anas užsisviedė vėl un pecių ir nunešė dieduo.

– Diedai diedai, aik, jum atnešiau aščinčiaus.

Išlėk diedas su bobu, žiūri – ė ito dukteļė tį.

30. P E O Ž I

Kap buvo dziedas su bobu. Ir turėjo tris duktelas ir ožį. Liepė jau didžiausiai duktelai gyc ožį, kad gadnai priganytų. Ganė ana, ganė – ožys prijėdįs. Atginė namo, išėjo dziedas:

– Ožy ožy, ar prijėdei?

1 (c') - Kų aš é - dziau,
 kų aš gė - riau?!
 Šaukš - tų pur - ve - lių,
 ki - tų not - re - lių*.

Dziedas aždaužė tų dukreļį. Boba verkia. Dziedas:

– Kol' gerai nepriganė!

Kitų dzienuų nusiuntė kitų dukteļį ganyt.

– Žiūrėk, kad gerai priganytum oži!

Ganė ana, ganė, žoļi rauna, oži peni, kad tik prijėstų. Atginė namon, dziedas išejis:

– Oży oży, ar prijėdei?

1 – Kų aš édziau,
 Kų aš gėriau?!
 Šaukštų purvelių,
 Kitų notrelių...

Dziedas ėmįs ir kitų aždaužė dukreļį. Boba jau rausci, ne cik verkia. Visas duktelas pamušė.

– Ė ko negano gerai ožio?

Nu, jau trecių dzienuų paciai mažutei liepia gyc oži. Boba jau verkia – aždauš ir itų.

– Cik, duktela, gerai ganyk, kad prijėst.

To jau mergiokaitė unlaidzia ir avižosan, unlaidzia ir grikiuosan oži – tį prijėst. Atginė namo, jau ožio aukščiau šonai negu nugara. Dziedas išejis:

– Nu, oży oży, ar prijėdei?

1 – Kų aš édziau,
 Kų aš gėriau?!
 Šaukštų purvelių,
 Kitų notrelių...

Aždaužė dziedas ir tą duktelį.

– Ė ko negano ožio gerai!

Boba jau rausci, nežino, ką ir daryc. Nu jau, paskėlis par rytų, liepė boba oži gyt:

– Gyk tu oži.

Boba sako:

– Aždausi ir man’.

– Gerai ganyk, tai neaždausiu.

Nu, jau ir boba, ir paci, žolį rauna i peni ožį, visur unlaidzia, kad tą prijėst.

Atginė namon jau, ožio net pro gerklį kyši žolė, kap prijėdis.

– Ožy, – dziedas išėjis, – ožy ožy, ar prijėdei?

1 – Ką aš ėdziau,
Ką aš gėriau?!
Šaukštų purvelių,
Kitų notrelių...

Dziedas ir bobų aždaužė. Nu, un rytojaus – gis pats. Išginė dziedas ožį, gano jau gadnai, kad prijėst. Atginis, atajis namo, živa nussagė tą adiežų, ką ganė, išėjo tik su rubašku.

– Nu, ožy ožy, ar prijėdei?

1 – Ką aš ėdziau,
Ką aš gėriau?!
Šaukštų purvelių,
Kitų notrelių...

Kap ažsipikcino dziedas un to ožio! Pririšė par tvorų, pusė ožio nulupė, ė kitų apskutė. Kap attrūko tas ožys, lėkė lėkė, prosta nulėkė – lapės urvan. Atlėkė lapė – stu(k) stu(k):

– Kas manon olaėn unlindo?

(c¹) – Aš o – žė – lis,
ne – ba – gė – lis, –
pu – sė lup – ta,
ki – ta skūs – ta.

Kap šoksiau – peršoksiau,
Kap dursiau – pradursiau**.

Oi, lapė nuscundo, bėga. Sustiko kiškucį.

– Ė kur tu, kūmula, laki teip greit?

– A, gana tau, kas unlindo manon olaėn? Sakė: „Kap šoksiau – peršoksiau, kap dursiau – pradursiau“.

– Amė, aš išvaikysiu.

– Nu, amè.

Priajo jau kiškutis – stuk stuk:

– Kas kūmulės olaļèn unļindo?

2 – Aš oželis,
Nebagēlis –
Pusē lupta,
Kita skusta.
Kap šoksiu – peršoksiu,
Kap dursiu – pradursiu.

Kap šoko bēgt ir kiškucis, ir lapè. Lakia. Susciko vilku.

– Ē kur, kumula, bēgat teip grait?

– A, gana tau, kas manon olaļèn unļindo? Sakè: „Kap šoksiu – peršoksiu,
kap dursiu – pradursiu“.

– Ametè, tai aš išvaikysiu.

Aina vilkas. Priajjs – stuk stuk:

– Kas kūmulės olaļèn unļindo?

2 – Aš oželis,
Nebagēlis –
Pusē lupta,
Kita skusta.
Kap šoksiu – peršoksiu,
Kap dursiu – pradursiu.

Kap virpt – ir vilkas nusgundjs bēgt. Lakia visi. Susciko mešku.

– Ē kur jūs, kūmuliai, bēgat visi teip grait?

Ē lapè sako:

– A, gana tau, kas olaļèn manon unļindo? Sakè: „Kap šoksiu – peršoksiu,
kap dursiu – pradursiu“.

Meška:

– Ametè, tai aš išvaikysiu.

Priajus meška – stuk stuk:

– Kas kūmulės olaļèn unļindo?

2 – Aš oželis,
Nebagēlis –
Pusē lupta,
Kita skusta.
Kap šoksiu – peršoksiu,
Kap dursiu – pradursiu.

Kap šoko ir meška bēgt, ir visi nusgundj lakia. Susciko biteļi.

– Ē kur jūs, kūmuliai, tep lakiat grait?

– A, gana tau, kas kūmulės olaļèn unļindo ir išvaikyt nemožna? Sakè:
„Kap šoksiu – peršoksiu, kap dursiu – pradursiu“.

- Ametė, aš išvaikysiu.
- Kur tu, mažutė tokia, išvaikysi? Mės dzideli – niekas neišvaikėm.
- Ametė.

Bitelė skrenda, tie jau aina paskum žiūrėdami ir nevierija, ką ana išvaikis.

Priajus bitelė – stuk stuk:

- Kas kūmułės olałėn unłindo?

2 – Aš oželis,
 Nebagėlis –
 Pusė lupta,
 Kita skusta.
 Kap šoksiu – peršoksiu,
 Kap dursiu – pradursiu.

Cie jau užšoki visi bėga. Ė bitelė unlındo olėn, kap palındo po skūru tam ožiuo, kur nulupta, tep ėm krumcyc – kap šoko tas ožys iš olės. Ožys lakia, ė visi vejas paskum. Kap lėkė – prosta dziedo pūnėn. Dziedas ir aždare visus pūnėn. Priajis jau:

– Galundu galundu
 Peilalį šturlalį***
 Bitelai pjautie.

- Oi dziedule, oi mielasiai, tik nepjau – aš tau kodžį medaus prinešiosiu.
 Bitelį išlaidė. Dziedas vėl:

– Galundu galundu
 Peilalį šturlalį
 Kiškeliuo pjautie.

- Oi dziedule, oi mielasiai, tik nepjau, aš tau maišų kopūstų atnešiu.
 Ir tų išlaidė.

– Galundu galundu
 Peilalį šturlalį
 Lapelai pjautie.

- Ok dziedule, ok mielasiai, tik nepjau – aš tau pulkų žūsalıų atvarysiu.
 Ir tų palaidė.

– Galundu galundu
 Peilalį šturlalį
 Vilkelıuo pjautie.

- Ok dziedule, ok mielasiai, tik nepjau – aš tau pulkų skatų atvarysiu.
 Ir tų palaidė. Tadu jau:

– Galundu galundu
 Peilalį šturlalį
 Meškelai pjautie.

– Ok dziedule, ok mielasiai, tik nepjau – aš tau pulkų avelių privarysiu atšlaiman.

Nu, ir tų palaidė. Išlaidė visus ir bijo dziedas: kap sulėks visi, tai man' anys suvės – išlaidė iš pūnės. Klauso jau: zykia tį kas, zykia – jau pilnų kodzių bitetė medaus prinešiojo. Tadu jau dziedas klausosi:

– Ui, kad sunku, ui!

Pažiūri – kiškucis kopūstų maišų neša. Živa jau atsikėlė vartus, inlaidė. Pabuvus jau, klauso dziedas:

– Ga ga ga, ga ga ga.

Išeina pažiūrėc – pulkų žusų lapė atvarė. Nu, ir tas unsilaidė atšlaiman. Tadu pabuvo trupucį – skatai tik:

– Mū mū!

Išeina dziedas, pažiūri – vilkas privaikė skatų pilnų atšlaimų. Dziedas vė unsilaidė. Pabuvo da trupucį, klauso – jau avelės bliaua:

– Me me!

Išeina dziedas, pažiūri – avelių pulkų meška atvarė. Ir tuos unsilaidė. Ir nebėga niekas: ir meška, ir vilkas, ir lapė – visi atšlaimi.

– Nu, – sako, – dziedule, mės ir miegosim par taū.

Dziedas jau bijo, kų suvės jį.

– Ė kur jau jūs miegoste?

– Ėsim visi un pirkios.

Ė dziedas tų kodzių un pirkios pastatįs buvo, kų medaus prinešė. Sulipė anys visi un pirkios, tų medų dzieduo išėdė, ir visi prišikė tan kodzin, paskui ėmė ėšc nuo lubų. Dziedas jau atdarė duris, kad tį jo nesuvėst. Išbėgo visi. Dzieduo visa kas liko, tik medų suvėdė. Ir baigta.

31. P Ė M E Š K O S K U M P Ī

Kap buvo diedas su bobu. Vaikų neturėjo. Kap ašsigeidė boba mėsos, ė nēr kur ima.

– Diedas, tep noriu, – un diedo sako, – pastorok man mėsos.

Diedas ėmė kirvį ir nuvejo medin. Ir guli meška po mediu. Anas kap dau kumpin, ir atkirto kumpį meškai. Až kumpio to – ir atsinešė. Meška un trijų kojų nulėkė. Boba jau apsikirpo tų kumpį, skūrų nulupė, skūrų pasdėljo] po šikini, vilnas prisrišė – verpia, ė puodų mėsos pridėljo] ir verda jau pečiuų, kūrina pečiuų. Atajo meška:

– Ir žusės miega, ir vištos miega, tik viena boba nemiega, an ma skūros sėdi, mano vilnų verpia, mano mėsų verda. Suvėsiu bobų, suvėsiu.

Oi, kap nugsundo boba, verpstis nugriuvo, ir ana nugriuvo. Kap šoko diedas no pečiaus. Diedas až kirvio, išlėkė ir, nu, jau pravijo tų meškų. Pabėgo. Ir vė diedas užlipo un pečiaus. Boba jau pastatė ir vė verpia un verpstės sėdėdama. Meška ir vė atėjus:

– Ir žūsės miega, ir vištos miega, ir diedas miega, tik viena boba nemiega, un ma skūros sėdi, mano vilnų verpia, mano mėsu verda. Suvėsiu bobų, suvėsiu.

Kap kirs už kumpo pirkelės – pirkelė razgriuvo ir diedu tį apgriovė, meška unlindo, bobų suvėdė, liko vienas diedas. Tadu jau anas nuvė[jo] žėravot, jau jam nebuvo kas daryt. Ir vištas pagriuvė, kap griuvo pirkelė, ir žūsis. Ir visi – nieko daugiau neliko, tik diedas. Visa.

32. [K A I P K I A U L Ė S U P A R Š I U K A I S Ė J O Ž I R N I A U T I]

Aina jau kiaulė su mažais paršiukais žirniaut. Ir sustiko kiškį.

– Ė kur tu, kūmula, aini su tokiais mažais vaikeliais?

– Ėgi žirniaut.

– Oi kūmula, priimg jau ir mane.

– Ame, tik manų vaikelių nekliudyk.

Aina jau anys, sustiko lapį.

– Ė kur tu, kūmula, aini su tokiais mažais vaikeliais?

– Ėgi žirniaut.

– Vai kū[mula]. Priim jau ir man’.

– Ai[k] gi, ale tik manų vaikelių nekliudyk.

Aina ir lapė. Sustiko vilkų.

– Ė kurgi tu, kūmula, aini su tokiu pulkeliu vaikelių?

– Egi žirniaut.

– Oi, priim gi ir man’.

– Aikie, ale manų vaikelių nekliudyk.

– Ne, nekliudysiu.

Aina aina, sustiko meškų.

– Ė kur tu, kūmula, aini su tokiais mažais vaikeliais?

– Ėgi žirniaut.

– Oi kūmula, priim[k] gi ir mane.

– Ai[k] gi, ale manų vaikelių nekliudyk.

– Nekliudysiu.

Pria[jo] par gilių duobį, paršiukai visi tik svirpt svirpt – ir peršokinėjo. Kap šoko kiškis – prosta duobėn, ir lapė – duobėn. Vilkas – duobėn, ir meška – duobėn. Subyrė[jo] visi duobėn. Pabuvo tris dienas, kap ažsigeid ėst lapė:

– Nu, – sako, – kiški, aš būsiu kunigas, aik tu par man’ spaviedan.

Nu, gerai.

– Nu, kų sugriešijai?

– Diedo kopūstus nuėdiau.

– A, kokis tu griešnas!

Aždusino jau tą kiškį. Suvėdė. Ne, da nè nesuvėdė, musi pasdėl[jo] po šikini.

– Nu, vilke, aik tu par man' spaviedan. Kų sugriešijai?

– Kų aveļį aždusinau diedo. Ė ir teliukų aptraukiau.

– Oi, kokis tu griešnas.

Ir vilkų ažsidusino. Tadu susdėl[jo] po šikini, sėdi ir ėda. Kap ažsigeid ir meška ėst.

– Kūmula, kų gi jau tu pietuji? Ar ne duotum ir man?

– Kų pietuju? Prasdrėskiau va sau šikini, tušau žarnas ir ėdu. Prasdrėsk ir tu – ir tu pripietuisi.

Razsidraskė meška, išvažiavo žarnos, ir išgaišo meška. Nu, jau lapė visus paėdė, ir kiškį, ir vilkų, ir meškų. Jau vėl ažsigeidė ėst. Ė nēr kap išlipt iš duobės. Skrenda volungė.

– Volunge volunge, iškel' tu man'.

– Ė kap aš taū iškelsiu?

– Va, prinešk man visokių žagarėlių duobėn, prisvaidyk, tai aš ir išlipsiu. Volungė jau prisvaidė žagarų jai. Iššoko lapė.

– Nu jau, volunge, iškélei tu man', pripeni dar tu man'.

– Ė kap aš taū pripenėsiu?

– An aina boba su bliūdais krikštynosan, aik tu jai pė akis skredžio[k], ana nuveis vyties vyzėt, vaikytis, tai aš priľekus ir pripietuisiu.

Volungė gi jau skredžioja tai bobai pė akis – neprasvaiko: runkos ažimta. Pastatė jau bliūdus ir nuvel[jo] jau vyties vyzėt. Lapė priľekė, išėdė išėdė. Ata[jo] boba su vytiu – tušti bliūdai. Nēr ko tai daro. Parė[jo] apsigrižus namo.

– Nu, volunge, iškélei tu man', pripenėjai tu man', pajuokink dar tu man'.

– Ė kapgi aš taū pajuokinsiu?

– On kulia kūleiviai kluoni, aik tu jiem skredžiok pė galvas ir skredžiok, anys vaikis taū su spragilais, aš ir pasijuoksiu.

Nu, nuľek jau volungė, skredžioja, tie jau vaiko, pasjuokė lapė, gerai.

– Nu, volunge, iškélei tu man', pripenėjai tu man', pajuokinai tu man', pagird dar tu man'.

– Ė kap aš taū pagirdysiu?

– On pjovėjos pjauna, aik tu skredžiok jom pė galvas, anos taū vaikis, ė aš priľekus ir atsigersiu.

Volungė jau skredžioja pjovėjom po runkom, tos jau pjautuvais vaiko ju, ė lapė priľekė gert. Kap unkišė galvų zbonan, ė atgalion neišlenda niekap, neištisia galvos. Ė pjovėjos kap ėm tadu lapį vaikytie. Ėkė ana su tuo zbonu, ėkė, bėgo bėgo. Unľekė Ašmenon. Unkišė galvų su zbonu. Tep unduo jau kap gerias, gi itep loc vis kliuksi:

– Gud gud gud, gut gut gut.

– Bus tau „gut gut gut“.

Mislio: jau tas zbonas prigers ir nusmaus. Untįsė ir lapį undenin ir nuta-pijo. Ir visa.

33. P Ė K A T I N Ė L Į S U G A I D E L I U

Kap buvo diedas su bobu. Turėjo katinėlį ir gaidelį. Pamirė boba. Die-
das da penėjo juos, žiūrėjo. Pamirė ir diedas. Liko tik dvieju. Katinėlis
sako:

– Na, gaideli, tu būkie namuose, nieko neslaiski, è aš aisiu peliaut.

Nuvel[jo] katinėlis, gaidelis ažsispyrė, kūrina pečiukų. Atlėk lapė po
lungu:

– Gaideli, insilaisk: skalavau autelius, ažšalau nagelius – insilaisk.

Gaidelis ir insilaido. Šyla nagus lapė par pečiukų.

– Nu, gaideli, akšį, dař mes su tavim pagrajysim.

– È kapgi jau mes grajysim?

– Tu šoksi un suolo – aš paskum taū, tu un lovos – aš paskum taū, tu un
pečio – ir aš paskum taū, teip ir pagrajysim.

Gaidelis užšoko un suolo – ir lapė paskum, gaidelis un lovos – ir lapė
paskum, gaidelis un pečio – ir lapė až gaidelio, ir nusnešė. Ata[jo] katinėlis –
nėra gaidelio. È gaidelis šaukia:

– Katine broli, jau man' lapė nusnešė nusnešė až giliųjū marių, ale (až)
marių, až aukštųjū kalnelių, až tumsiųjū medelių.

Kap virps katinėlis – davijo lapį, atėm gaidelį, è lapį apdraskė. Parsivedė
namon.

– Nu, ir žiūrėk, daugiau nieko neslaisk, ba kap toli būsiu, neužgirsiu. Tai
taū ir suvės lapė.

– Neslaisiu jau.

Ažsispyrė vė tas gaidelis, kūrina pečiukų. Atlėk lapė ir vė:

– Gaideli, unsilaisk: skalavau autelius, ažšalau nagelius.

Sako:

– Neslaisiu, gana jau kartų tu man' apšukojai.

– Gaideli, aš ne to, aš kita, aš gera, aš tavi nekliudysiu.

Ir unsilaido gaidelis. Apšilo lapė.

– Nu, gaideli, akšį jau pagrajysim.

– Kap jau?

– Tu jau virpčiosi visur, ir aš paskum taū – ir pagrajysim.

Gaidelis jau užšoko un suolo – lapė paskum, gaidelis un lovos – lapė
paskum, gaidelis un pečio – lapė už gaidelio, ir nusnešė. Šaukia šaukia
gaidelis:

– Katinė broli, jau man' lapė nusnešė.

Ir neišgirdo. Atlėk katinėlis – nėra gaidelio. Ir vytis. Lėkė lėkė, prilėk
aukštų kalnų, let tį kaip anas užlipė. Tadu prilėkė tunkų medzių, bet perlin-
do anas per jį, par marias – ir stovi, nežino, kas daryt. Važiavo karablis, anas
užšoko un karablio. Karablis tas parvežė jį par marias. Ir aina tadu prieg
mariūm. Rado oļį lapių. Sėdos un oļės ir gieda:

♩ = 100

1

(c¹) - Dau li - son - ki, dau li - son - ki nau - jas dva - ras, nau - jas dva - ras.

Trys duk - te - lės, è ket - vir - tas ir gai - de - lis i - tai man, tai man.

[O pas laputę,
O pas laputę]

Išgirdo lapės.

– Oi, momula, kokia tį graži veseilia. Ainu gi aš pasžiūrėt.

– Aik, ale ilgai nebūk.

Kap tik lapė kiša galvų iš ošės, katinėlis buoži per galvų – ir aždaužė. Ir vė gieda:

1	– Da u lisonki,	[O pas laputę,
	Da u lisonki	O pas laputę
	Novij dvor.	Naujas dvaras.]
	Trys duktelės,	
	È ketvirtas	
	Ir gaidelis	
	Itai man.	

Kita lapė:

– Oi, momula, kokia graži veseilia. Ainu gi ir aš.

– Aik, ale nebūk ilgai. Tų vadinkis.

Kap tik kiša galvų iš ošės – ir tų lapį aždaužė katinėlis. Ir vė gieda. Nu, jau ir trečia lapė prašosi:

– Momula, gi graži veseilia, ainu ir aš.

– Aik, ale ilgai nebūk. Vadinkis ir tų.

Kap nuve[jo], ir tų aždaužė. Jau liko tik sanė. Ir vė gieda katinėlis:

1	– Da u lisonki,	[O pas laputę,
	Da u lisonki	O pas laputę]
	Naujas dvaras,	
	Naujas dvaras.	
	Trys duktelės,	
	È ketvirtas	
	Ir gaidelis	
	Itai man.	

– Aisiu ir aš pažiūrėt, kas tį teip gražiai gieda, – sakė lapė.

Kap tik kiša galvų, ir to – katinėlis buoži per galvų – ašsidaužė, ir tą lapį. Unejo pažiūrėt vidun – gaidelis sėdi až stalo. Stovi, lasa grūdus. Viso: ir mėsos, ir sūrio, ir grūdų – tį jam pripilta. Anys tadu priėd, prilasė gaidelis, katinėlis priėdė, ir atajo tadu abu namo, daugiau jau nėjo. Visa.

34. P Ė G A I D E L Ī I R V I Š T E L Ę

Kap buvo diedas su bobu. Turėjo diedas gaidelį, boba vištelį. Nuvejo anys riešutaut. Gaidelis unlipė lazdon, ė vištelė sako:

– Gaideli gaideli, svies ir man riešutėlį.

– Atstat kvartūkėlį, tai sviesiu riešutėlį.

Vištelė g jau atstatė kvartūkėlį. Kap sviedė gaidelis – ne kvartūkėlin, ale vištelai akelėn. Lokia namo.

– Kor kor, diedo gaidelis bobos vištelai akelį išdaužė.

Kap šoko: diedas su kačergu, boba su pušiniu – par gaidelį.

– Gaideli gaideli, kam vištelai akelį išdaužei?

– Ė kol' man lazda kelines padraskė?

– Lazda lazda, kam tu gaideliuo kelines padraskei?

– Ė kam man' ožkos apgraužė?

– Ožkos ožkos, kam jūs lazdu apgraužėt?

– Ė kol' mūsų piemenai negano?

– Piemenai piemenai, kol' ožkų neganot?

– Ė kol' mum boba kukelaitės nepakepa?

– Bob bob, kol' tu piemenam kukelaitės nepakepi?

– Ė kol' man kiaulė raščynų raskrėtė?

– Kiaula kiaula, kam gi tu raščynų raskrėtei bobos?

– Ė kol' ma vilkas paršelius paėdė?

– Vilke vilke, kam tu kiaulafės paršelius paėdei?

– Ė kol' mano gerklė nė kuolu ažkišta, nė ratu ažsukta – tai aš šmirks su paršeliu. Baigta.

O n a P e t r i k i e n ė

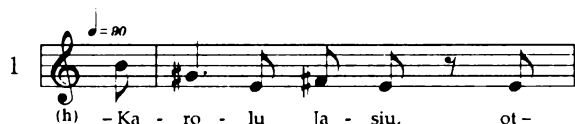
35. Ž U L V I N A S

Gyveno karalius. Ir turėjo tris dukrelas. Nuvažiavo anas kur Vilniun, nupirko jom vainikaičius tokius gražius. Anos užsidėjo visos un galvelių ir nuvejo pavaikščiocie. Vaikščiojo vaikščiojo po keliu, nuvejo prie upės, užėjo un tilto ir žiūri visos vandenin. Paskiau ir nukrito vienos vainikėlis. Dabar sako:

– Kad dabar kas man... – bijo tėvelio ir motinos, kad bars jas. – Kad dabar, – sako, – kas man paduot šitų vainikėlių, tai, – sako, – už to ištekėcia.

Žiūri – neša: pusė žmogų, pusė žuvies. Galva žmogų, o vuodega žuvies – be kojų. Duncysa neša ir padavė. Ana paėmė.

Nu, paskiau praėjo metai, jau ir antri – musi jau penki metai. Paskiau ataina anas. Ataina po lungu ir sako tep va (ale tį kap lenkiškai):

1
(h) -Ka - ro - lu Ja - siu, ot -

daj mo - ju pa - nien - ku, što

po mos - ce cho - dzi - la i

vie - no - ček stro - ti - la, ka -

ro - lu Ja - siu...

*[Karaliau Jasiau,
Atiduok mano panele,
Kuri ant tilto vaikščiojo*

*Ir vainikėlį prarado,
Karaliau Jasiau...]*

Visų nakcij neduoda karalium ramybės. Šitėp gieda ir gieda, ir gieda po lungu.
– Kas cia tokio... – sako.

Paskiau ana prisipažino, kad buvo, kur anys vaikščiojo, kap nukrito...
– Nu, – sako, – kas dabar darycie? Kap jį apgaucie?

Paėmė pušinį (tokios pušinės buvo seniau, pečių šlavė, kap duonų kepam, – tai iš medzio surišta tokia loc šluota, bet un ilgo koto), paėmė pušinį anys, aprenė, aprišė jų, sukneli užvilko ir išnešė jam. Anas važiuoja ir buciuoja jų, kabinėja - jau jam atrodo, kad mergaitė. Gerai jau. Skrenda gegutė.

2

♩ = 160

①

②

– Ku - kū, Žul - vi - ne dur - niau,

ku - kū, ku tu ve - ži,

ku - kū, ar mar - te - ė?

Ku - kū, kad mar - te - ė,

* ku - kū, tai man juos - te - ė.

Ku - kū, ne mar - te - ė,

ku - kū, a - le pu - ši - ne - ė, ku - kū!

① 2(2) ② 2(2) ③ 2(2)

nuo * 2(2)

Ir anas žiūri tadu, kad pušinė. Nuvilko visa kū, susdėjo po [šikini] ir vėl atajo pas karalių. Ir vėl:

1(2) – Karolu Jasiu,	<i>[Karaliau Jasiau,</i>
Otdaj moju panienku,	<i>Atiduok mano panelę,</i>
Čto po moste chodzila	<i>Kuri ant tilto vaikščiojo</i>
I vienoček strotila,	<i>Ir vainikėlį prarado,</i>
Karolu Jasiu...	<i>Karaliau Jasiau...]</i>

Nu, dabar sako – kas karaliuo daryc. Gaila gi – kurgi dabar atduoc, kur anas gi upėn gi vešis tų mergaitė. Ėmė pririnko da ožkų jam, ožkų gyvų jau aprenge, aprišė, išvedė jam. Sako:

– Te tau gi mergaitė.

Anas vėl paėmė – atvažiavįs jau buvo su vežimu – passodzino vežiman, apsikabino, to ožka rėkia, anas turi, trūksta. Nu, vežasi. Vėl skrenda gegutė:

2(2) – Kukū, Žulvine durniau,
 Kukū, kū tu veži,
 Kukū, ar martelį?
 Kukū, kad martelė,
 Kukū, man juostelė!
 Kukū, ne martelė,
 Kukū, ale ožkelė,
 Kukū!

Ir anas žiūri atsigrižis – ožka. Vėl visa kū nurinko nurinko, palaidė – atlėkė to ožka rėkdama par karalių vėl.

Nu, jau karaliuo vėl baisu... Žiūri, atvažiuos gi vėl. Vėl atajo. Kap cik nakcis, tai ataina vėl:

1(2) – Karolu Jasiu,	<i>[Karaliau Jasiau,</i>
Otdaj moju panienku,	<i>Atiduok mano panelę,</i>
Čto po moste chodzila	<i>Kuri ant tilto vaikščiojo</i>
I vienoček strotila,	<i>Ir vainikėlį prarado,</i>
Karolu Jasiu...	<i>Karaliau Jasiau...]</i>

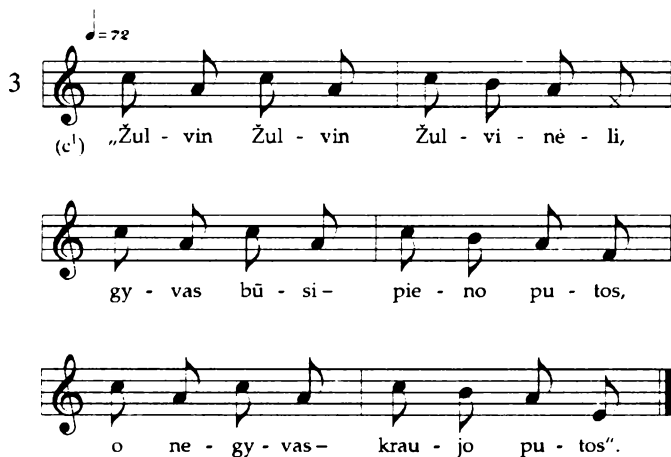
Nu, kas daryc. Ė to mergaitė sako:

– Vis tiek, tėveliai, važiuosiu, kas gi daryc.

Nuvažiavo ana su juo, tį kur po vandeniū jo dvaras tokis, vaikeliai, dvaras jau didelis buvo. Ten anas ir bagotai gyveno, bet pats negalėjo anas su jū gyvenc – vis ciek jam raikėjo, anas plaukė po vandeniū.

Anas su jū gyveno, juosa ir vaikelių buvo, buvo dzvi mergaitės ir berniukas. Ir paskiau anas jai teip papasakojo:

– Jeigu aš būsiu gyvas, tu man' pašaukie. Kap jau pasilgsie manį, tai išėjus pašaukie:

3

(c¹) „Žul - vin Žul - vin Žul - vi - nė - li,
gy - vas bū - si - pie - no pu - tos,
o ne - gy - vas - krau - jo pu - tos“.

Jei atplauks pieno putos, tai tadu jau aš gyvas da, jei kraujo jau, tai jau tadu negyvas.

Nu, ana nuvažiavo, ją palaidzė ir par tėvus kiemana. Paskiau ana pasgyrė broliam saviem, kur ana gyvena, kokis jos vyras, kap – viskų.

Tadu anys, vaikeliai, sugalvojo aždaužcie jos vyrų šitų, ir jų jau... jai jau bus geriau jau – ana jau grįš jau par tėvus.

Anys nuve[jo], šitep pašaukė, kap ana papasakojo, anas priplaukė, anys ėmė ir aždaužė jį.

Paskiau jau ana laukia cielų nedielių – ir nēr jo, ir nēr – neatplaukia. Anys jai nesakė, kų anys jį dauš. Paskui jau išėjus ana šaukia:

3 – Žulvin Žulvin Žulvinėli,
Gyvas būsi – pieno putos,
O negyvas – kraujo putos.

Ir atplaukė kraujo putos. Ana verkė verkė, verkė verkė, paskiau ėmė – vienu mergaitį apvertė aglaši, kitų – geguti. Ir dař vis un itos, aglaitės, daugiausia gegutė kukuoja, sako. O sūnų [pavertė] ažuoliuku, o paci – apušaiti. Ir visi miški liko gyvenc.

36. [M E Š K O S T R O B E L Ė]

Kap buvo diedas su bobu ir turėjo mergaitį. Boba numirė, diedas liko jau. Paskiau vienas buvo. Ką gi jau, jam liūdna. Apsivedė pamoti. Paskiau pamotė vis [sako] die duo:

– Vežk medžian tų mergaitį. Vežk, dziedai, ir vežk.

Nu, dziedas jau, ką gi, reikia vežt. Paėmė tų mergaitį:

– Važuojam, – sako, – malkų.

Nuvažiavo medin. Paskiau jau žiūri, važau važau – stovi trobelė tokia maža.

– Nu, dabar, – sako, – aik tu šiton trobelèn ir, – sako, – sèdèkie, o, – sako, – aš kaposiu malkų.

Anas nuvejo, prie pušelės kirvakotį pririšè ir... ir itas gi, ir itas vèjas jį pučia, ir tas kirvakotas vis teip in tą pušelį stuksi ir stuksi. Ana išeis, sako (kap itai, ale va lenkiškai gi, vaikeliai):

– Veniček sžas, kolodočka bras, *[Šakelė šast, kaladėlė trekšt,*
Moi tatulka drov tį čiči. *Mano tėvelis malkas ten čiči.]*

Vis tep to mergaitė. Tadu iteip jau ir sutemo, o tas vis taip kirvakotas dunda ir dunda, ir neatina. O tėvas parvažau namona, jų palikįs tį miški.

Paskiau jau sutemo, ataina meška. Čia jau jos nameliai buvo.

– Merga mergaite, atidarai.

Ana jau išsigando, Jėzau, kap. O kas gi jai daryt. Vis tiek jau ragi, kų uneis. Ana išeljo], atdarè jai duris.

– Merga mergela, perkelk per slinkscį. Ar šakelèm, ar runkelèm.

Ana jau išsigando.

– Dar, – sako, – aš šakelių vyzdėsiu.

Èmè jau runkom jų perritino per slinkscį, tą meškų. Nu, jau ir būva, ana jau ažnaktujo par jų. Paskiau jau:

– Merga mergela, kurk pečių, – par rytų.

Sako:

– Kų gi aš, – sako, – neturiu gi ko virtie.

– Pažiūr mano ausalėje.

Ana kap pažiūrėjo – jos ausy visko: ir miltų, ir lašinių, ir visko. Nu, paèmè ana jau, primaišè blynų, pakūrè pečių, kepa, spirginius čirškina. Paskiau spirginius čirškina, atlakia pelytė. Jų trukt trukt až suknelės:

– Merga merga, duo man blynelio kušnelį. Aš tau būsiu nakčiu didelė pamačnykėlė.

Ana paèmè ir sviedè jai. Meška un pečiaus:

– Merga mergela, su kuo tu tį klegi?

– Ègi, – sako, – puodekėlis ažsidegè, ir klegu pati sau.

Paskiau vėl, jau čirška spirginiai, to pelytė suèdè, vėl prilėkè. Trukt trukt jų až suknelės:

– Merga mergela, duo man spirginėlį. Aš tau būsiu naktį didelė pamačnykėlė.

Ana sviedè jai kušnelį, spirginėlį, sviedè, pelalè suèdè. Meška vėl klausia:

– Merga mergela, su kuo tu tį klegi?

– Va, – sako, – šakelės išgriuvo iš nagų.

Nu, gerai jau. Tadu jau nuhindo meška, pasniedojo, vėl nuvejo medzian.

– È tu jau, merga mergelè, lauki manį, virkie večerų – dař jau turi ko.

– Nu, gerai jau, – ana sako.

Nuvejo ana, tį kur bastėsi, visa kų ana tį... tį ana ėdė kų, ar ana gi pagavo kų. Atajo vėl par vakarų.

– Merga mergela, atidarai.

Ana atdarė.

– Merga mergelė, perkel[k] man' per slinkscį ar šakelėm, ar runkelėm.

– Da aš, – sako, – aš tau šakelių vyzdėsiu.

Perritino vėl per slinkscį.

– Merga mergelė, duo večeriocie.

Davė ana jai buliono privirus, visa ko.

– Merga mergelė, klo[k] patalų.

– Ė kų gi, – sako, – tau klot?

– Rėdų pagalių, rėdų akmenų, gornos po galvu, piestų po galvu, ė akėčiom ažsiklotie.

Ana prinešė akmenų, pagalių. Priklojo, paskiau gi jau piestų tų po galvu, gernas, akmenis sudėjo, akėčias sunkias apsiklot, ir ažmigo.

– Ė tu, merga mergelė, imk raktelius va ir lakstykie po pirkių, ir zvanykie, kad aš čiutkiauo miegočia.

Nu, gerai gi, ana gi jau raktelius, vaikščioja po pirkių ir zvanija. Priškė pelalė:

– Merga mergaite, tu dabar, – sako, – pasislep va po loviu, duok man raktelius.

Ana gi jau atsigulė, loviu tokiu apsvirtė, kur bulves kapoja, ė pelytė, kap ana maža, ėmė raktelius duntysan ir vis prieg sienu, prieg sienu laksto aplinkui ir vis teip barškina barškina tais rakteliais. Meška pagulė pagulė – kaip svied akėčias nuo pečio ir teip taikina, kur tie rakteliai zvanija.

– Merga mergela, ar gyva?

Ana guli po loviu.

– Gyva, -- sako.

Vėl pabuvo pabuvo – sviedė gernas.

– Merga mergelė, ar gyva?

– Gyva, – sako.

– Nu, dabar, merga mergela, kelies jau, kur[k] tu pečių.

Ugneļ pakūrė, jai visa ko privirė, blynu prikepė, visa ko. Tadu jau ana jau pagailėjo tos mergaitės.

– Nu, mergaite, gal nori namon parvažiuoc?

– Norėciak, – sako, – ale ir kelio nežinau, neturiu kuom apsilviltie.

– Pažiūr mano ausalėj.

Kap pažiūrė[jo] – visokių suknių, visa ko. Pora arklių pakinkyta karietoj, ir kurmonas sėdzi. Tik važiuote. Pati jau prisrinko, kamašais apsiavė, kasnykais unsipynė kasosan, suknelėm gražiom. Važiuoja jau namon. Kieman par tatų.

Ė pas diedų buvo, pas tų pamotį čiurytė tokia. Išlėkusi ana jau:

Čiau riau riau riau, diedo duktė,
 Čiau riau riau, su kariatom,
 Čiau riau riau, su kamašais,
 Čiau riau riau, kasnykuota,
 Čiau riau riau, suknios čeža,
 Čiau riau riau, su kurmonais,
 Čiau riau riau, su lekojais.

Boba išlėkė, kaip dau pagaliu per koju.

– Sakykie: „Atsineša bobos dukterį, tik kaulaliai ant petelių torbežėj“.

Ir per koju jai, tai kalaitei. Ta ažjencijo, nulėkė, pasėdėljo] po prieklėciu ir vėl šitap loja:

1 – Čiau riau riau, atvažiuoja,
 Čiau riau riau, diedo duktė,
 Čiau riau riau, kariatėžėj,
 Čiau riau riau, su kurmonais,
 Čiau riau riau, su lekojais,
 Čiau riau riau, su kamašais,
 Čiau riau riau, suknios čeža,
 Čiau riau riau, kasnykuota.

Boba dař išlėkė, kitų koju atdaužė. Paskiau jau pajencijo, ažjencijo, nulėkė paklėtėn, pagulėjo to kalaitė. Ir vėl, kap tik pamotė pirkion, tai ana vėl:

1 – Čiau riau riau, atvažiuoja,
 Čiau riau riau, diedo duktė,
 Čiau riau riau, porai žirgu,
 Čiau riau riau, su kurmonais,
 Čiau riau riau, su lekojais,
 Čiau riau riau, suknios čeža,
 Čiau riau riau, kasnykuota.

Paėmė pamotė jau kuolų.

– Aždaušiu, – sako.

Tik lakia aždaužtie tų čiurytį – ir unvažiau, to jau siratėlė unvažiavo atšlaiman. Tik žiūri jau to pamotė, diedas jau apsidžiaugė, išlėkė ir verkia, ir bučiuoja.

– Kad aš taū, – sako, – buvau jau miškan išvežęs, kad tu prapultum.

Ė jau pamotė – kur jau, net akis išvertė – pažiūrėjo, ką tokia bavota atvažiavo, Jėzau, visa ko prisvežė.

– Diedai, vež[k] ir mano dukterį. Diedai, vež[k] ir mano dukterį miškan.

Nugi, jau savai jau tai jos pridėjo jau ir spirginio, ir dešrų, ir duonos – lusto. Tai mergaitei nieko nebuvo davus. Nu, jau nuvežė diedas irgi ton pirkėlėn. Palaido jų, ana gi jau sėdi ton pirkėlėj, laukia. Ana gi jau žino jau, to mergaitė papasakojo, kap jau tį buvo, kad jai meška visa kų davė.

Sėdi gi jau, vakaras, ateina jau meška. Ir:

– Merga mergelė, atidarai.

Ana atdarė duris.

– Merga mergelė, perkel[k] man' per slinkscį ar šakelėm, ar runkelėm.

– Dar aš čia runkelas un taū smaradysiu.

Paėmė šakėm kap undūrė meškai, kap kėlė per slinkscį. Ė, žiūri jau meška, kų jau ne to mergaitė. Pažino ažkart.

– Merga mergelė, ar turi ko valgyt?

– Turiu va visa ko.

Večerai davė gi jau valgycie. Nieko jau, da pirmųjų nakčį jau pernaktujo, ir nieko jau ana jai nedarė, meška.

Kitų nakčį vėl:

– Merga mergela, kelis, užkurk pečių, – par rytų jau.

Ana gi jau paskėlė, kepa gi jau blynus, viska. Pelytė vėl to lakia. Trukt trukt už jos spadnyčios:

– Merga mergela, duo man kųsnelį blyno. Aš tau nakčį būsiu didelė pamačnykė.

Ė meška:

– Merga mergela, su kuo tu tį kalbi?

– Ėgi va pešė blyno prašo.

– Dauš koju, spir koju, dauš runku, kad net nukurnėt.

Ana kap spyrė tų pelaių, to pelalė nuritavo. Dar virė. Kvepia pelalei. Vėl priaina ana par jų. Trukt trukt už suknelės:

– Merga mergela, duok man spirginėlio. Aš tau nakčiu būsiu didelė pamačnykėlė.

– Merga mergela, su kuo tu tį kalbi? – meška.

– Egi va pelalė prašo spirginio.

– Spir koju, dauš runku, kad net nukurnėt.

– Spir koju, dauš runku, kad net nukurnėt.

Kap spyrė koju, runku, toj pelalė tik nuritavo po lovu. Nu, ir daugiau neatajo ana par jų.

Nu, iškepė gi jau blynus, pasniedojo, išėjo meška medzian. Ataina gi jau par vakarų vėl meška.

– Merga mergela, atidarai.

Ana atidarė.

– Merga mergela, perkel[k] mane per slinkscį ar šakelėm, ar runkelėm.

– Aš čia pie taū rankas purvinsiu.

Vėl šakėm meškai undūrė. Oi, meška ir žiūri, kad ne to mergaitė.
Paskui:

– Merga mergela, klo[k] patalų.

– Ė kas gi tau kloti?

– Rėdų pagalių, rėdų akmenų, giras po galvu, piestų po galvu, akėčiom užsikloti.

Paklojo gi ana jai vėl visus tuos akmenis, visa kū. Tadu:

– Te, merga mergela, rakteliai. Imk ir zvanyk, kad aš čiuliau miegočia.

Gerai. Ana gi paėmė tuos raktus, zvanija vaikščiodama po pirklių. Ė pelytei nedavė nieko, pelytė neatajo, jai nieko nepaprovijo.

Tadu kap svied girnas iš po galvos meška, ir jai per kojas, tai mergaitei, ir kojas palaužė. Ana ir nepaaina jau, guli. Paskiau jau vėl:

– Merga mergaite, ar gyva?

– Da gi gyva, – sako.

Tadu kap sviedė piestų. Jau tik tik čiut prakalbė[jo]:

– Merga mergela, ar gyva?

– Gyva da biškį, – atsiliepė.

Jau kap ėmė akmenis ir pagalius svaidyt – aždaužė tų mergaitį. Tadu nuľindo, razplėšė, kraujus iščiulpė, mėsu apgraužė, kaulalius sudė[jo] un pripečkos, pati nuve[jo] medzian.

Diedas gi jau laukia su bobu. Pamotė gi jau tik juokiasi:

– Oi, ana kap tik bavota, tai nenori ir važiuotie. Aikie, diedai, žiūr, bo ana tį kap sėdės bavota, tai ir nevažiuos par mus. Tava tai va atvažiavo, ė mana ir nevažiuos.

Aina gi jau diedas. Atajo gi jau vyzdėt. Unejo jau ton trobelėn – net apslobo diedas. Ir tos jau škadu, ir vis tiek gi jau jos duktė.

Ė kap cik diedas išejo, tai to kalaitė:

1 – Čiau riau riau, atsineša,
Čiau riau riau, bobos duktį,
Čiau riau riau, tik kaulaliai,
Čiau riau riau, be torbeľės,
Čiau riau riau, ažd petelių.

Išľėkė pamotė, išnešė blynų.

– Nesakai, kū atsineša, ale sakai: „Atvažuoja bobos duktė su karietom, su kurmonais, su lekojais“.

Ana suėdė tų blynų, to čiurytė, ir vėl loja:

1 – Čiau riau riau, atsineša,
Čiau riau riau, bobos duktį,
Čiau riau riau, tik kaulaliai,
Čiau riau riau, be torbeľės,
Čiau riau riau, ažd petelių.

Ana jai ir lašinių kušnį:

– Neklegi gi, ką atsineša bobos dukterį, ale sakai: „Atvažiuoja bobos duktė“.

Ana vėl suvedė tą kušnį i vėl loja:

- 1 – Čiau riau riau, atsineša,
 Čiau riau riau, bobos dukri,
 Čiau riau riau, tik kaulaliai,
 Čiau riau riau, až petelių.

Išlėkė gi jau, dar išnešė mėsos, jau kad ana jau vėl žiūri gi – ir aina dziedas, neša kaulalius, torbelėn susdėjis až pečių.

Ir raganos ir širdis trūko. To mergaitė liko laimingai gyvent su savo tėvu.

37. A P I E K A R V E Ļ Ī

Kap buvo dziedas su bobu. Paskiau ir turėjo mergiokaitį. I anys jų pavadino Kriska. Krisia buvo, Krisiutė. Paskiau boba numirė, o diedas jau apsi-vedė ir paėmė raganą. Tadu jau ana jau pabuvo kokius dvejis metus, jau viena gi jau rados jak mergina, ir kita rados – jau jos dukrės. Paskiau jau šitos gi jau ana nekinčia jau, pamotė, jau itos Kriskos. Nu, sako:

– Dabar gykie tu karvį.

Nu, vienu gi jau dzienu nuginė – nieko nedavė. Paskiau kitų dzienu.

– Kuo gi ana, – sako, – sėdės ažginusi. Reikia duocie jai kuodelio, – sako, – tegul verpia.

Pridėjo pilnas razgines kuodelio.

– Ir, – sako, – žiūrėkie, kad dabarkos, – sako, – suverptum, apmestum, išaustum, išbalintum, rietimėlin susuktum ir atneštum.

Nu, ką gi ana padaris. Išginė, apkabino karveļi – verkia ir verkia stovėdama. Žiūrė[jo] žiūrė[jo] karvutė.

– Ko tu, – sako, – teip verki, mergaite?

Sako:

– Kapgi man neverkci: pamotė dau kuodelio ir liepė viską padaryc, ir rietimėlin susukt, ir parnešt jai. Kurgi tu padarysi už vieną dieną.

Sako:

– Neverk. Gulkis, – sako, – po šitu ėgliuku ir miegokie. O man, – sako, – dec už ragelių. Paskiau jau, kap cik jau saulałė ažsilais, man' pašaukie, – sako. – O aš aisiu až un tą kalnų, toli toli. Ir aš tau, – sako, – padėsiu.

Ana atsigulė miego, aždė[jo] karvelai až ragelių, ir nuvejo karveļė. Paskiau tik kap apsto[jo] paukšteļės visokios: vienos verpia, kitos jau meta, trecios audzia, ketvirtos balina, rietimėlin supa. Ir padarė viską, ir aždien. O to mergaitė kap ažmigo, ir miega. Užšoko, žiūri – jau saulałė leidžiasi, jau mėnulis žibina. Ana šaukia:

1

(c¹) - Tpru šiūt, mar - go, tpru šiūt, ža - lo,
 jau man pa - ra na - mu - lių gy - cie, na - mu - lių gy - cie.
 Jau sau - ly - tē až - si - lai - dē až - si - lai - dē,
 ė mē - nu - lis už - tc - kė - jo už - tc - kė - jo.

Karvutė mū mū atsišaukė, atajo, ana nussėmė tų rietimelį nuo ragelių, ataljo] namon. Išlėkdo gi jau pamotė vesela, mislija gi jau – ana nepadaris: „Jau dabar gi jau aš jai duosiu“. Žiūri, jau net akis išvėlė, kad jau padaryta: „Oi, ana kapgi jau?“

– Kap tu jau, vaikeli... – jau tadu jau gražiau. – Kap tu, vaikeli, ir padarei teip daug darbo?

Sako:

– Dariau gi jau visų dienų ir dariau.

Paskiau jau antrą dieną gycie. Jau dar daugiau jai pridavė kuodelio. Ir išsiuntė savo dukrį pilniocie.

– Aik, – sako, – vaikeli, – žiūr, kap ana, – sako, – daro, teip daugelio galėjo suverptie.

Nu, anas išginė dzvieja jau, tadu jau nusinešė ana až pečių tų kuodelį ir galvoja gi: „Kas dabar man darycie gi?“

Nu, sako:

– Sasute, akšį, aš tau paieškosiu.

– Verpi, – jau ito, – verpi – daug kuodelio.

Ana sako:

– Didelė gi jau diena, suverpsiu da. Akšį, sasute!

Ana jų ieško jau, ieško ir vis tep sako:

2

(c¹) - Už - miek, a - ke - tē, už - miek, ant - ra.

– vis ceip cyliai.

Ir ažmigo ana. Paskiau ana aždėjo až ragelių vėl karvelai, viskų. Su karveši susikalbėjo ir paci atsigulė. Paskiau teip pacia miega miega, ir karvutė vėl nuvia[jo] až tų kalnų, vėl par tas paukštelas, vėl kap apsto[jo] paukštytės: vienos verpia, kitos meta, trecios audzia, kecvirtos jau balina, tį rietimėlin supa – ir lig vakarei viskų padarė.

È itos miega: ir pamotės ito duktė, ir ana. Užšoko vėl to Kriska, žiūri, kad jau saulalė ašsilaidus, vėl nuo jos truputį toliau prabėgo, vėl šaukia:

1 – Tpru šiūt, margo[ji], tpru šiūt, žalo[ji],
 Jau mum para namulių gycie, namulių gycie.
 Jau sauliutė ašsilaidė ašsilaidė,
 È mėnulis užtekėjo užtekėjo.

Karvutė mū mū atsišaukė, atajo, ana živa nusiėmė nuo ragelių. Dabar jau pria[jo], budzina:

– Kelies, sesula, para namon gyt.

Užšoko ana jau net nusigandus, žiūri, kad jau visa kas gatava – vakaras. Nu, gena jau namon. Vėl pamotė išlėkė.

– È kų, vaikeli? Kų ana daro?

Sako:

– Kap užmigau, ir nematiau.

Ai, tik stumia priėkus savo dukrį, kad jau ana gi jau nepamatė, kap jau ito gi padarė.

Paskiau, nu, jau trečių dienų, dar trečių dienų gycie. Dař da daugiau pridavė jai kuodelio ir išsiuntė jau, vaikeli, su trijom akim. Jau jos viena buvo dukrė dzvi akys kur raik, o viena užpakaly.

– Nu, žiūrėk gi jau, aik jau pilniokie!

Nu, ana vėl išginė su juj jau gi, itų karvutį palaidzė, tų kuodelį gi jau nešiojas až pecių.

– Akšį, – sako, – sesala, aš tau paieškosiu.

– Verp, sakau tau, bo daug kuodelio – nesuverpsi.

– Suverpsiu dar, – sako, – diena didelė, – sako. – Akšį, biškį paieškosiu.

È ana ir plaukuota kap, ir nepamatė, kų jos trecia akis yr. Tei ana vėl vis cep tyliai kalba:

2 – Užmiek, akele, užmiek, antra,
 Užmiek, akele, užmiek, antra.

Ir dvi akys [užmigo], o to trecia ir žiūri. Ir ana viskų matė: kap ana jai až ragelių aždė[jo], kap to karvelė nuvejo kur. Tį gi jau vėl paukštytės verpė ir audė, tį balino, rietimėliuosan supė.

È anos miegojo, guležo anos, è toji vis tiek viską matė. Paskiau jau paskėtė. Kriska pavakare pašaukė:

1 – Tpru šiūt, margo[ji], tpru šiūt, žalo[ji],
 Jau mum para namulių gycie, namulių gycie.
 Jau saulytė užsilaidė užsilaidė,
 È mėnulis užtekėjo užtekėjo.

Paskiau karvytė mū mū atsišaukė, atajo. Ana sako:

– Kelkis, sesut, – jau, – para namon gycie.

Ana kaip užšoko, teip pastvėrė už pagalio ir vis karvį – pagaliu pagaliu. Sako to Kriska:

– Sesute, kam tu jų muši?

Sako:

– Tegul aina namon greičiau.

O ana jau matė gi jau, kad karvelė padėjo jau tai Kriskai.

Parginė namon, tadu išlėkė jau to pamotė...

Nu, tadu paskiau jau, boba kap pasklausė, sako:

– Matiau viską, karvelė jai viską daro, viską padėdo.

Nu, sugalvo[jo] boba, kad jau užbūt šitų karvį, kad tų gi jau Kriskų kap vis nuskriaust.

– Dziedai, noriu mėsos.

Apsirgo boba gi jau, guli:

– Dziedai, noriu mėsos.

– Kurgi aš tau, – sako, – imsiu mėsos? Matai gi, kad mūsuk nēr mėsos.

– Pjau karvį, – vis. – Pjau karvį.

Nu, kas gi, jau dziedui kiek dienu dūrija galvų, dūrija. Nu, jau pjaus dziedas karvį. O to Kriska nušėkė pas karvytį, apkabino, verkia verkia. Sako karvytė:

– Ko tu verki, – sako, – mergaite?

Sako:

– Taū jau dabar pjaus, – sako.

– Tegul, – sako, – pjauna, neverk. Cik, – sako, – tu paprašykie nors žarnelių manų išdarycie, o tu, – sako, – rasi aukso žiedelį ir sidabro obuolėlių mano žarnose. Obuolėlių pasodinkie po langu, ē žiedelį šulinin unmeskie.

Nu, jau anas papjovė jau tų karvį jau, o to jau Kriska sako:

– Duokit, jau aš nors žarnelas jos išdarysiu.

– Duok tu jai, diedai, tegul ana paskaria su tom žarnom, – jau pamotė.

Ana išdarinėjo tyliai, kap tik rado, ažuntin ažsidėjo tų obuolėlių ir tų jau žiedelį. Paskiau parvakar išel[jo], kap jau sutemo, visi atsigulė, unsviedė žiedelį šulinin, ē obuolėlių pasodino po langu. Paskėlė un rytojaus – obelis didžiausia, obuoliai gražūs, raudoni, net šakos prie žemės, o iš šulnio vynas net per viršų piliasi. Paskiau gi ir pamotė jau džiaugiasi, kadgi visokie radosi jau gi jau: obelis gi jau tokia graži, ir stou pilnas šulnys vyno.

Važuoja karalaitis. Žiūri, žiūri – jau net negali nužiūrēt un tos obelies: kas do graži obelis, ir obuoliai dideli, raudoni. Sustojo, sako... Paskiau žiūri – da iš šulinio vynas piliasi, Jėzau, net per viršų.

– Nu, – sako, – kas dabar man, – sako, – nuraškis šitų obuolį ir pasams vyno puodelį atsigert, su tuo jau apsiženysiu.

Nu, pamotė gi jau živa pririnko savo dukrį, jau išsiuntė, ē tų gi jau Kriskų živa blogais kailinaiciais apsiklojo ir loviu apvertė. Un atšlaimo apvertė gi jau loviu, kad ana jau neišeit, o savo gi jau dukrį pririnko, ir išėjo ana.

Kap tiktai kas priajo ana prie obelies raškyti obelį jam – obelis pakėlė šakas viršun. Ana šokinėja, šokinėja aplink ir negali – nedasiekia obuolio.

Paskiau prilėkė gi jau vyno pasamci. Vyno kū pasems puodeli, tį vynas bėga, kupki vanduo. Kap tik ana pasams, kupki – vanduo. Žiūri, gi kas čia, karalaitis – gi čia koki loc stebuklai jau. Paskiau gaidys un to lovio laksto ir vis gieda:

– Kakariekū, Krysia rysia pad korytom, [*Kakariekū, Krysia rysia po loviu, Kakariekū, Krysia rysia pad korytom**. *Kakariekū, Krysia rysia po loviu.*]

I ana išlėks, pamotė, su šluotu tų gaidi tik muša. Nuvaikis – anas vėl: kap tik ana praažo su šluotu, vėl un to lovio ir vėl gieda:

– Kakariekū, Krysia rysia pad karytom.

Tadu jau pria[jo] karalaitis, atvertė tų lovi, žiūri – graži graži mergaitė guli, aprūkūs, aplyšūs. Sako:

– Ar negalėtum tu man, – sako, – nuraškyt gi obuolio ir vyno pasamt.

Sako:

– Galiu.

Ana kap tik priažo, tai obelis nulaidė šakelas, net žemėn**. Tadu ana pasėmė ir obuolėlį jam nuraškė, ir vyno vaikelė pasėmė. Anas išgėrė ir tadu jau sako. Nu, anas nusvaidė visus jos drabužius, nusvaidė, dabar apsažė sa palciuku.

– Dabar, – sako, – aš taū vešiuos ir aš su tavim vesiuos.

Pasodino kariatona, nuvažiavo, ir to obelis paskui juos nuve[jo], ir tas šulinyš paskui juos nuve[jo].

Nu, anys pasivedė, gyvena. Dau jau jiems Dievas vaikelį. Pabuvo gi jau kiek metų. Sako:

– Galg jau norėtum nuvažiuocie namuosana gi jau, kieman.

Sako:

– Tai norėciak nuvažiuotie. Ale, – sako, – jau nežinau, – sako, – tėvelio pasilgau, pamotės tai nė. Tėvelio pasilgau.

Ė pamotė jau paskiau ir vienu laiškų, ir kitų – prašo ir prašo kieman. Nu, jau važuos jau anys. Kap kartas šeštadienį važuoja. O pamotė jau kūrina pirtį ir kasa duobį po slinksčiu. Kasė kasė, tokių gilių iškasė duobį, net tį jau vandenį koki dakasė. Kap mum gi jau pasakojo, kū net mariosan iškasė jau to pamotė duobį. Paskiau balanaitėm uždėjo tokiom plonom plonutėm ir paskiau peskytėm truputį papylė, kad nesimatyt.

Nu, atvažau gi jau anys ir vaikucį atsivežė, sūniukas buvo.

Pamotė:

– Galgi jau, vaikeli, – jau gražiai, – gal jau, vaikeli, pirtin nuveisi.

Anys visi žinojo: ir pamotės dukrė žinojo, ir ana žinojo. Nu, visos gi jau ajo pirtin, tai visos kap ajo, gi jau anos kraštu apminijo tų duobį, o to Kriska kap tik žingo per slinkstį, ažkart tos balanaitės lūžo, ir unkrito ton duobėn, nu. Paskiau gi jau ana živa ėmė savo dukrį aprinko, kad iš pirties jau jos drabužiais visais. Ir parėjo gi jau namon. Kriska gi jau to. Vaikas gi jau tas rėkia: nori gi valgycia, o ana gi tą savo krūtį, cicį, deda deda – tas vaikas neima, rėkia gvolton, ir rėkia, ir rėkia.

O kur tik kurmonas to karalaičio – anas viską matė, kap... ką to pamotė padarė.

Nu, ir jau rėkia tas vaikas, è tas ir nepažįsta, gi kap, karalaitis, ir nepažiūri: su jos drabužiais, su visa ku.

Nu, jau ašsirėkė.

– Duokit, – sako, – aš jį pasinešiosiu, – sako, – šitų vaikų, tai, – sako, – bus maž ir ramiau.

Anas nunešė, padėjo prie tos duobės tų vaikutį ton pirtin, tas kurmonas, ir šaukia jų:

3

(c¹) – Kry - sia ry - sia, di - tia pla - čia.
Ni pje, ni jest, cic - ki cho - čia.

[Krysia rysia, vaikas verkia.

Nei geria, nei valgo – spenelio nori.]

O ana atsišaukdo iš tos duobės:

3 – Da ja idu, da ja liahu, [Tai aš einu, tai aš guliu,
Vada očki zalivaja, Vanduo akis užlieja,
Piasok nožki padjadaja. Smėlis kojās grauzia.]

Atajo ir išlipė ana iš tos duobės, tų vaikelių pažindė ir vėl unkrity ton duobėn. Kol' jau ana... Gi jau jau teip gi jau musi ir Dievas dau...

Atsinešė anas – tyli, ramus vaikas. Karalaitis gi ir klausia:

– Nu, ką tu jam padarei? Nu, ką tu jam padarei?

– Nu, – sako, – padariau gi jau tį ką.

Nu, nesako da karalaiciuo. Anys gi jau tį ilgai, cielu savaitį, kieminėjasi. Paskiau gi jau vėl vaikas kad ašsigeidė valgyt, tai vėlgi rėkia jau sau. Paskiau jau anas papasakojo ir karalaiciuo. Nuve[jo] anys abudu. Karalaitis pasišlėpė, už pečiuoko sėdos, o anas jau padė[jo] vėl tų vaikutį ir vėle šaukia:

– Krysia rysia, ditia plačia. [Krysia rysia, vaikas verkia.

Ni pje, ni jest – cicki chočia. Nei geria, nei valgo – spenelio nori.]

Ana atsišaukdo:

– Da ja idu, da ja liahu, [Tai aš einu, tai aš guliu,
Vada očki zalivaja, Vanduo akis užlieja,
Piasok nožki padjadaja. Smėlis kojās grauzia.]

Išlindo, èmė žindyti, è anas jų... (Buvo kasos didelės, gražios.) Už kasos nusitvėrė karalaitis ir pagavo jų, ir nelaidė paskiau jau jos tį duobėn. Atsi-vedė namon, paskiau žiūri... Jau tadu jau èmė... Tos mergaitės irgi buvo toki arkliai labai stajedni. Par stajednų arklių vuodegas pririšė ir kap pavaikė arklius, tai po visų sviety, vaikeliai, raznešiojo ir kaulelius jų razbirino, va.

O anys nuvažiau ir gyvena laimingai.

38. Ž Ū S I E K O S G U L B I E K O S

Kap buvo dziedas su bobu. Turėjo dzvi mergaites, trečių berniukų. Aina jau anys laukan kur dirbcie, o jų jau palieka, mergaitės kad saugot jų. Anos išsineša va kur un pievelės, pasodzina jį, jam gėlalas renka, ir anos bėgioja aplink. Skrido žūsysis, paėmė tų berniukų ir nusinešė. Jėzau, bijo namuosan aicie. Ir mušė moma su tėveliu – nu kas gi padės – nėra.

Nu, jau ais vyresnieji vyzdėcie. Nuvejo – aina aina, žiūri – avižos: prispėji teip jau, net byra. Tai jau to mergaitė klausia:

– Avižėlės avižėlės, ar nematėt jūs mūsų broralio?

Sako:

– Imk man'... nupjaukie mus, tai, – sako, – papasakosim.

– Ai, – sako, – nēr laiko. Ainu.

Aina aina, žiūri – meitėlis: riebus, un kelio voliojasi, jau nepasikelia, jau tep unpenėtas, ką jau nepasikelia.

– Meitėli meitėlėli, ar neragėjai tu mano broralio?

– Imk, – sako, – man' paskersk: ir sau paimsi mėsos, – sako, – ir čia padėsi, kur aš voliojuosi, ir tadu papasakosiu.

– Nēr laiko, ainu toliau.

Aina aina, žiūri – stovi karvelė.

– Karvela karvela, ar nematei tu mūsų broralio?

– Imk man' pamelžk, – labai jau tešmuo pribrinkęs, pienelis teka, – imk man' pamelžk ir duosi man pagert pieno, ir paci pagerši – papasakosiu.

– Nēr laiko. Ainu broralio veizdėc.

Aina aina, žiūri – obelis stovi. Ciek jau obuolių, kad jau net prie žemės šakos, toki gražūs – jau ana nedaturi.

– Obelėla obelėla, ar nematei mano broralio?

– Imk man' nukrėsk obuoļėlius: ir sau prisdėsi maišelin, ir cia paliksi po obeliu – papasakosiu.

– Nēr laiko. Ainu vyzdėcie broralio.

Aina aina, žiūri – smala. Ugnelė kūrinasi, smala verda.

– Smalala smalala, ar neregėjai mano broralio?

– Imk, nukeli ma', – sako. – Tep man jau karšta, verdu ir verdu. Tai jau, – sako, – papasakosiu.

– Nēr laiko, ainu broralio vyzdėc.

Žiūri – prie miško stai [stovi] trobelė, maža, an vištos kojos. [Čia anūkas priminė: „A duonų dar kepa“.] Čia užaina, žiūri – sėdzi, jos broralis sėdzi un pripečkio (pripečkį žinot?). Nu, vis tiek – viedzma ragana pečių kūrina. Ana sako:

– Akšį, cetute, aš tau paieškosiu, – jau to mergaitė.

Ana ieškojo ieškojo jų gražiai, jau teip pamažum – ir užmigo to ragana. Paskiau ana už berniuko – ir bėgcie. Kap ciktaikos užšoko ana, ką nēr berniuko, tai tadu ėmė jau:

1

(gis) - Žū - sie - kos gul - bie - kos,
 sa - suo bro - li nu - ne - šė nu - ne - šė.

The image shows a musical score for a song. It consists of two staves of music in G minor (one flat). The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a common time signature. The melody begins with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, Bb4, and C5. The lyrics under the first staff are "(gis) - Žū - sie - kos gul - bie - kos,". The second staff continues the melody with quarter notes D5, E5, F5, G5, A5, Bb5, and C6. The lyrics under the second staff are "sa - suo bro - li nu - ne - šė nu - ne - šė.".

Žūsys – ga ga ga, ga ga ga, visos susikėlė un sparnų, davijo tų mergaitį ir atėmė berniukų. Vėl atnešė par raganų.

Atajo verkdamas, papasakojo namie, kad radus buvo berniukų ir viskų. Žūsys vėl tos pacios, kataros nunešė, atėmė. Nu, jau ais mažutė.

– Kur tu, – sako, – rasi? Jau aš, – sako, – neatsinešiau, ir tu neatsineši.

– Nu, aisiu vis tiek.

Aina aina tuo paciu jau kelaliu, žiūri – tos avižos stovi.

Jinai jau klausias:

– Avižėlės avižėlės, ar nematėt ma broliario?

– Imk, – sako, – mus živa nupjauk jau, prispėjį mes, susilinkį visai va – itep jau mum nusibodo stovėc.

Aina živa (tokia buvo paklusni mergaitė), nupjovė nupjovė avižėlas, pėdeliuosan sustatė, paskiau dar sau maišelin prisbraukė ir aina.

Aina aina, žiūri – tas meitėlis voliojasi.

– Meitėlėli meitėlėli, ar neregėjai ma broliario?

– Imk man', – sako, – paskerdz, razpjaustai man trupuci, sau raz maišelin paimsi. Tau raikės, – sako, – šitos mėsos.

Tadu ana ėmė jį paskerdė, živa razrinko, razsipjaustė, sau lašinių gabalų dzidelių unsidėjo par tas avižėlas maišelin ir aina.

Aina aina, žiūri – to karvelė stovi.

– Karvela karvela, ar nematei ma broliario?

– Imk man' palaidzyk, – sako, – tai aš, – sako, – tau papasakosiu.

Ana ėmė živa palaidė tų karvelį, paci pieno atsigėrė, ir šitoj karvelė išgėrė.

– O dabar, – sako, – man lingva jau, gera.

Nu, aina aina, jau priaina, žiūri – to smalalė verda.

– Smala smalala, – sako, – ar neragėjai mano broliario?

Sako:

– Netoli tavo brolalis. Cik imk man' nukelk nuo ugnies ir sau va čerėpėlin biškį unsilaisk smalos – labai tau bus raikalinga.

Nu, ana ėmė jų nukėlė, sau mažan čerėpaitin unsilėjo. Aina aina, žiūri – jau ir trobelė toj stovi. Unajo maža, žiūri – tos žūsys prie stinksčio vaikščioja, une[jo] pirkion – katinas, juodas, dzidelis dzidelis, sėdi. Ir to ragana sėdi, ir pasodinus ant lovos jau berniukų, ir paci sėdi.

– Cetula, akšį, gi jau aš tau paieškosiu, – sako, – gražiai.

– Aha, – sako, – nenoriu: tu nusineši vėl, – sako, – šitų berniukaicį.

– Aš neimsiu, – sako, – man nereikalingas, pažiūrėkit – aš va maišely visa ko turiu. Man, – sako, – niekas nereikalingas.

Ana paėmė tep pacio pamažu jų kasinėdama, kasinėdama – ir užmigo to ragana. Tadu paėmė, vaikeliai, jai smalu akis ažiłpė, ažiłpė toj smalu raganai akis, paskiau davė itam kacinuo gabalą lašinių, ė žųsim pripųłė avių daugelia, už berniuko paci – ir bėgcie. Ėkė Ėkė, Ėkė Ėkė... Ana rėkia, ragana, paskėlus:

1 – Žųsiekos gulbiekos,
Sasuo broli nunešė nunešė.

Ė tos vis – ga ga ga, ga ga ga – un daikto avižas lasa, jom gi nesinori Ėkcie. Tadu rėkia:

2

(h) - Ka - ci - ne bro - li, pra - lupk a - kis.

Ė kacinas sako:

– Mur mur! Nėr laiko, ėdu lašinius!

Ir niekas jai nė kokios pagalbos! Paskiau aų ŗluotos – davai laksyc, choc nematydama žųsis mušc. Nu, žųsys paskėtė jau skriscie – kurgi anos! – paskėtė.

Žiųri mergaitė, kad jau vejasi žųsys, ana priłkė prie karvelės, karvelė užtųpė un jos ir pakavojo jų. Nu, paskiau ana passukė passukė – matė kų, ir vėl grįžo namon. Ana vėl su ŗluotu, vėl veja, vėl:

1 – Žųsiekos gulbiekos,
Sasuo broli nunešė nunešė.

Ė to mergaitė vėl bėga kiek gali. Priłkė par tų mėsu, ana po mėsu pałindo su tuo berniokaiciu, su tais lašiniais užsiklojo, vėl anos atłkį passukė passukė – ir nėr nieko, vėl nułkė.

Ir vėl viedzma rėkia, su ŗluotu juos muša, ė akim nepražiųri – kacinas ėda lašinius, ė akių nepralupa. Ir pabėgo to mergaitė namo su berniuku, vo. Ir dabar gyvena ana.

39. [DAINUOJANTIS SMUIKELIS]*

Nu, tai pacia. Kap buvo dziedas su bobu. Ir turė[jo] tris dukrelas. Ir vienu berniukų. Paskiau jau anos paaugo, tas berniukas nupynė tris kašiukus ir sako:

– Nu, dabar aikit uogaucie. Katara pirma pririnksta kašiukų, tai tų pirma ir išduosim.

Nu, gerai. Anos nuvejo visos uogaucie. Itos dzidesnės – anos bėgioja, kad kur dzidesnių, kad kur buinesnių vuogų daugiau, o to mažutė – tai ana renka ir renka bet kokias vuogas. Ir pririnko pilnų kašiukų. Nu, ir tadu jau tos pavydi, kad jų pirma išduos jau. Ši tekės jau, ana, pirma. Tai anos ėmė susikalbėjo, papjovė jų i po ciltėliu tį pakišė tokiu (buvo miški ciltėlis un kelio), ė pacios razsipųłė jos vuogas ir parejo. Nu, dabar sako:

– Kur mūsu to sasutė?

Sako:

– Mes ir šaukėm jų po mišku, kur nublūdžio tur.

Un rytojaus ir tėvas, ir moma jodė, važinėj – nerado, niekur nēr.

– Gal, – sako, – vilkas suvėdė, gal ku...

Nu, jau išduoda jau pacių vyresniji. Jau abi kartu nuvejo – vyresniųjų. Paprašė jau anys muzikonto kap kartas. Ė tas muzikontas pirmiau da ajo – ir labai liepelis gražus išaugo par tą tiltėli, kur anys jų papjovė. Anas ėmė išsipjovė tą liepeļi ir pasdarė skripkyti... skripki. Ir kap cik anys paprašė to muzikonto vestuvėsan. Kap tik atajo tas muzikontas, ažužė, tai to skripkeļė dainuoja – neūžia, bet dainuoja:

1 $\text{♩} = 156$

- Pa - ma - žu ma - žu, ma - na sa - su - lė*,

ne - kla - pa - cy - kie ma - no gal - ve(tės).

Bu - vo mū - su trys sa - su - tės,

o ket - vir - tas bro - liu - ké(lis).

Ir nu - py - nė pa - vuo - ke - lai - ti,

ir iš - siun - tė vuo - ge - lių rinkc.

Aš pa - ci ma - žu - tė pir - ma pri - rin - kau,

a - nos ė - mė ir pa - pjo - vė,
po til - tė - liu pa - ka - voj(o).

Ir iš - au - go ža - lias lie - pe - lis.

A - jo a - jo mu - zi - kon - tė(lis)
 ir iš - si - pjo - vė ža - lių lie - pe - li,
 ir pas - da - rė zvan - gių skrip - ke(či).
 * Ioliau kartojant papildomai prisidėda šie taktai:

Visi klauso: kas tai yra? Nu, sakis motutė:

– Duokit man, muzikontėli, aš ažūšiu.

Kap tik paėmė motutė užtie, tai ana ir vėl dainuoja:

- Pamažu mažu, mano motutė,
 Neklapacykie mano galvelės.
 Buvo mūsų trys sasutės,
 O ketvirtas broliukėlis.
 Ir nupynė pavuokelaitį,
 Ir išsiuntė vuogelių rinkc.
 Katara pirma jūs pririnkste,
 Tai tų pirma ir išduos...
 Aš paci mažutė pirma pririnkau,
 Anos ėmė ir papjovė,
 Po tiltėliu pakavojo.
 Ir išaugo žalias liepelis.
 Ajo ajo muzikontėlis
 Ir išsipjovė žalių liepelį,
 Ir pasdarė zvangių skripkeį.

Nu, tadu motina ir tėvas, ir brolis sako:

– Imkie tu (katara jau tekėjo, paci vyresnėji). Imkie dabar, – sako, – tu paūžcie.

Ana nenori, neima, atsisakinėja. Nu, visi sako:

– Imkie, ažuūškcie.

Kap cik ana ėmė užcie, skripkeį dainuoja:

- Pamažu mažu, mano rieznyke,
 Neklapatykie mano galvelės.
 Buvo mūsų trys sasutės,
 O ketvirtas broliukėlis.

Ir nupynė pavuokelaiti,
 Ir išsiuntė vuogelių rinkc.
 Katara pirma jūs pririnkste,
 Tai tą pirma ir išduos...
 Aš paci mažutė pirma pririnkau,
 Anos ėmė ir papjovė,
 Po ciltėliu pakavojo.
 Ir išaugo žalias liepelis.
 Ajo ajo muzikontėlis
 Ir išsipjovė žalių liepelį,
 Ir pasdarė zvangių skripkeį.

Nu, paskiau (jau sani gi žmonės pasakoja) paėmė broialis: per vienu peči persviedė tą skripkeį, per kitų – ir atgijo to mergaitė.

O šitas jau abi nuvežė par kokius tai arklius labai smagus, pririšė par vuodegas – ir raznešiojo jų, ir visus razbirino, ir kaulalius razkratė. Ir dabar, sako, kap sniegas, tai an sniego jų kaulaliai blizga. Va.

40. [A G N I E Š K Ė L Ė]

Buvo dziedas su bobu. Nu, ir neturėjo anys vaikų... neturėjo. Paskiau jau radosi juosa mergaitė. Ė anys buvo tokie biedni biedni – neturėjo jų kuom augintie. Paėmė boba unsidėjus kvartūkan ir neša. Sako:

– Nešiu ir unsviesiu upėn.

Tai kas gi daryt, kap nēr kuom auklėt. Aina jau, kap pasakojo mūsuk, Naisvenša Panefė.

– Kur tu, – sako, – aini?

– Ainu, – sako, – nešu šitų mergaitį. Unsviesiu Ašmenon.

Sako:

– Atduokie man. Va dař aną kvartūki turi dar, – sako, – duosiu skiedeliu aš jum pečių užkūrenc.

Nu, gerai. Acidavė tą mergaitį sav[o], jai davė, kap pamatė – skiedelės. Unpylė kvartūkan, atsinešė namon. Paskiau atsinešė namon ir papylė par pečių. Žiūri, kad pinigai, ne skiedelės. Paskiau jau diedas ir ana gaili jau tos mergaitės – dabar gi, sako, turėtumėm kuom augint. Bet jau vis tiek – nežino, kur ana.

Ė tu augino jų, augino, ir jau pririnko jų. Paskiau ana išeidė vis tep svietan. Sako:

– Nu, Agnieškėla (jų pakrikštijo Agnieškėli, davė vardų jai), žiūrėk, – sako, – Agnieškėla, neikie manan kambariukan, nesėdėk, – sako, – un mano kėdelės, nečytok un ma knygetės ir nežiūrėk mano veidrodėlin ir, – sako, – nesprauskie mano mylaliu.

Ana vis sako:

– Nie nie.

Paskiau, kap cik ana išaina, tai ana nubėga. Nubėga jos kambariukan ir ima knygeļi jos, apsiprausia jos mylaliu ir, itų, jos veidrodėlin pasižiūri, ir... tuogi jos garbuškėtėm pasišukuoja. Sėdas un knygutės ir čytoja. Kap tik aina ito, tai ana živa išbėga.

Ataina ir klausiasi:

– Ku, Agnieškėla, ar buvai mano kamarėlin?

– Nebuvau.

– Ar prauseis mano mylaliu?

– Nesiprausiau.

– Ar žiūrėjai manan veidrodėlin?

– Nežiūrėjau.

– Ar sėdėjai un ma kėdelės?

– Nesėdėjau.

– Ar čytojai un ma knygetės?

– Nečyto[ja]u.

Nu, paskiau ana nieko jai nesako. Paskiau, itų gi.. išaina antrų dienu. Vėl itep:

– Žiūrėk, Agnieškėla, neikie manan kamarėlin, nesėdėk un ma kėdelės, nesi-prauskie mano mylaliu, nežiūrėk manan veidrodėlin ir nečytok un ma knygetės.

Ana vis sako:

– Nie.

Kap cik ana išaina, tai ana vėl lakia. Lafia jos kambariukana ir paskiau živa paima apsiprausia, veidrodėlin pažiūri, paskiau itu abrusėliu apsi-šluosto, sėdasi un jos kėdelės ir čyto[ja] un knygetės. Ir lig vakarie. Kap cik aina, pamato, ku jau aina Naisvenša Panelė, nu, tai tadu vėl ana išlakia živa. Ataina, vėl par jų klausinėja:

– Ar buvai, Agnieškėla, manan kamarėlin?

– Nebuvau.

– Ar prauseis mano vandenėliu?

– Nesiprausiau.

– Ar žiūrėjai manan veidrodėlin?

– Nežiūrėjau.

– Ar sėdėjai un ma kėdelės?

– Nesėdėjau.

– Ar čytojai un ma knygetės?

– Nečytojau.

Nu i... Ana vis tiek gi žino, kad ana itep daro. Tadu jau (jau ana ir suaugus, jau to jau Agnieškėla) ana jų pririnko pririnko – tokiu gražiu sukneči apvilko baltu, visku. Paėmė, nunešė ir pasodzino prie keliu un aukštos aukštos aglės. Ė tokia ana buvo graži mergaitė, ė tokia balta suknytė... Važiau kokis kara-lius. Pamatė, kad labai graži mergaitė sėdzi. Sako un savo gi jau slūgu:

– Nuimkiet jūs man, – sako, – šitų mergaiti.

Nu, anys nuėmė, anys unsisodzino ir nusivežė jų namon. Paskiau anas ėmė apsivedė su jų, nu, ir gyvena jau. Paskiau pabuvo jau metus, dau Džievas jiem vaikų, sūniukų. Paskiau, kap cik ana atsigulė nakciu, anys

ažmigo, paskiau ataina Naisvenša Panelė, paėmė tų vaikucį iš jos ir nusinešė. Ir niekas, kap švinta gi, tai niekas jos nepamatė, ir nusinešė. Paskelia gi karalaicis – nėra vaiko. O Jėzau, visi gi klapati: kurgi vaikų kas nusinešė? Nu, nėra. Nu, ir anys bėdujo, ir verkė – nėra gi vaiko, ir nežino, kur pasidėjo.

Nu, jau paskiau pabuvo metus, antrus – dau Džievas jiem ir kitų sūniukų. „Nu, jau dabar...“, – sako karalius. Dabar pastatė savo visas slūgas, kad jau saugot[ų], kur ana jį padeda. Sako – uždusina gal, ar kur padeda. Kap cik aina Naisvenša Panelė, atajo nakcis. Aina Naisvenša Panelė, tai anys, teip jiem dau Dievas, kad visi pamigo, ė ana ata[jo], už to vaikucio – ir nusinešė. Ir kito nėra.

Vėl atlakia karalaitis – nu, nēr, ir niekas nematė, kur pasidėjo. Nu, sako, itai ana ragana, šito mergaitė. Ana, sako, ėda.

Ana ir verkė, ir kaľbėjo jiem, kad neprauda – nežinau, kur pasidėjo, užmigau ir nežinau, kur pasidėjo. Nu, dar dovanojo jai. Dar kartų laukia.

Paskiau jau vėl – prabuvo jau metus, antrus – dau Dievas jai trecių. Ir vis berniukai. Ir trecias berniukas. Nu, dabar jau karalaitis sako:

– Dabar jau pats saugosiu.

Visų nakcį sėdėj sėdėj – kap cik prieš rytų aina Naisvenša Panelė, vėl – kur kas sėdėj, panugriuvinėj nuo kėdių ir užmigo. Ana vėl paėmė itų vaikeliį ir patom ėmė da jų krauju kažkokiu ištepė ištepė ir nusinešė vaikeliį.

Paskėtė karalaitis – ana kruvina:

– Ana, – sako, – suėdė. Ana, – sako, – ragana ir ėda sa vaikus tuos.

– Nu, dabar kų, – sako, – mės jai darysim?

Liepė jau slūgom, kad jau išmūrujo tokį pečių gelažinį lauki, paskiau prikūrinu prikūrinu jį, nu, ir sako:

– Dař vežkit ir unsvieskit šitan pečiųun. Tegul sudega, – sako, – ana.

Jėzau, ana ir verkė, ir prašėsi, ana gi nežino, ana gi nekalta, nu, kas gi. Nu, ėmė jau jų, ėmė cie jau veža, ana ir prašėsi visap. Nu, kaip tį karalius liepė, ir raikia įsakymo klausyti.

I dievas dau, kap ana nekalta – lietus, vėjas – Jėzau Jėzau! Ataušino tų pečių visai, atnešė jų ir sviedė tan pečiųun. A tas pečius – jis ataušis jau.. ir ana ir nesudegė!

Paskiau jau atajo vėl par vakarų Naisvenša Panelė, sako:

– Ė kų, Agnieškėla, ar buvai manan kambarelin?

Sako:

– Buvau.

– Ar, – sako, – prauseis mano vandenėliu?

– Prausiaus.

– Ar žiūrėjai manan veidrodėlin?

– Žiūrėjau.

Nu, paskiau sako:

– Ar sėdėjai un ma kėdelės?

– Sėdėjau.

– Ar čytojai mano knygeļi?

– Čyto[ja]u.

Ėmė jai ir atdavė vienu vaikuci.

Paskiau jau antrų dienų vėl ataido ana.

– Nu, Agnieškėla, ar buvai manan kambarėly?

– Buvau.

– Ar prauseis mano vandenėliu?

– Prausiaus.

– Ar žiūrėjai manan veidrodėlin?

– Žiūrėjau.

– Ar sėdėjai un ma kėdeleš?

– Sėdėjau.

– Ar čytojai ma knygeļi?

– Čyto[ja]u.

Ir kitų atdavė. Jau sėdi su dviem vaikeliais. Paskiau trečių naktį ataina vėl:

– Ė ku, Agnieškėla, ar buvai manan kambarėly?

– Buvau.

– Ar prauseis mano vandenėliu?

– Prausiaus.

– Ar žiūrėjai manan veidrodėlin?

– Žiūrėjau.

– Ar sėdėj un ma kėdeleš?

– Sėdėjau.

– Ar čytojai ma knygeļi?

– Čyto[ja]u.

Ir trečių atdavė. Ir toki jau vaikučiai dideli, ir, sako, dar su žaisliukais, su, sako, tokiais sidabriniais obuoliukais.

Paskiau karalaitis jau sakis (nu, jau per tris dienas):

– Važiukit, – sako, – pažiūrėkit, gal dar, – sako, – kaulai jos nesudegį, tai da, – sako, – kūrinsim.

Nu, vaikeliai, atvažiuoja cie slūgos jau, atsidungė tų pečių lauki, žiūri – sėdi ana ir visi trys vaikučiai! Nuvažiau, pasakoja karalaiciuo. Sako:

– Yra gyva, ir visi, – sako, – trys berniukai žaidžia tį par jų.

Oi, karalaitis nevierija, ir dziaugias, ir nevierija. Dar viernesnį nusiuntė sa slūgų. Ir tas atvažiavo, atsidingo tų pečių – sėdzi ana su vaikučiais.

Nuvažiavo ir tas papasakojo. A Jėzau, tadu atvažiavo pats karalaicis įsikinkįs arklius. Paskiau jau dziaugės visi, vaikeliai, buciavosi, namon parvažiavo, ir dabar gyvena. Va.

41. A P I E D U R N I U S

Buvo dziedas su bobu. Ir turėjo mergiokiį ir berniokų. Dziedas pamirė, ė mergaitė ir berniokas augo. Užaugo anys jau dideli, nuvejo su mocinu maltie pirkaitėna. Pradėjo maltie, kap razsimislijo, kad ištekės ir turės vaikų, ir

attruks klabatė, ir aždauš vaikų. Rauscie abidzvi un visos pirkaitės: ir motina, ir duktė. Atajo sūnus iš lauko:

– Ko dař jūs iteip rauscit?

– Oi vaikeli, kapgi neraudotie? Išaugš... kap ištekės duktė ir turės vaikų, atais malt, pasodins, attruks klabatė ir aždauš vaikų.

– Aaa, kad jus velnias.

Spjovė, kap tokios durnos jo moterys, bobos.

– Aisiu sviestan, aš jau, – sako, – su jumi nebūsiu. Jau daėdė man būtie: jau tokios visai durnos. Aisiu sviestan.

Pavalgė, apsiprausė, apsirinko ir nuve[jo]. Aina aina, žiūri – boba vištų muša, paėmus vycį, tvoja vištų. Viščiukai razsicieksėjo razlėkį. Rėkia višta gvolton, ė ana tvoja ir tvoja.

Žiūrė[jo] žiūrė[jo] anas:

– Kų tu darai, bob? Kam tu dař itų vištų muši?

– Oi vaikeli, atvedė dzvylika vištokių, vaikelių, ir nė vieno nežindzia.

– Tai, – sako, – gi durna tu, bob. Taigi, – sako, – im[k] primal[k] kruopelių ir papył, – sako. – Ana ir pati las, ir viščiukus penės.

– Vaikeli, parodzyk kap.

Anas parodė jau, kap malcie girnom, gi mala tas kruopas.

– Nu, jau dzėkui, vaikeli, dzėkui.

Papyłė – viščiukai lasa ir višta. Gerai jau.

Aina toliau. Aina aina, žiūri: boba – un pircies jau dungcis sanas ir žolės priaugš – tšia karvį. Užlindus paci un pircies ir virvį ažrišusi ir tšia, ir keikia, ir nułindus muša, ir vėl užłis – tšia. Stovėl[jo] anas, žiūrė[jo] žiūrė[jo]:

– Nu, kų dař tu, bob, darai?

– Oi vaikeli, pažiūr gi, kokios gražios žolalės un pircies, ir nelipa karvė, nenuėda žolės.

– Durniau tu, bob, ne itep reikia. Im pjautuvėlį, užlandz, nupjau ir paduo jai. Ir suės.

Nu, užlipė, nupjovė ana, padavė.

– Oi vaikeli, dzėkui tau, mielasiai, gerai jau.

Nu, aina aina toliau jau. Aina, žiūri: boba išlėks su sietu oran, stovi su sietu, ir vėl graita lakia kiek gali, ana nuveic, vėl pirkion lakia. Ir vėl aina iš pirkios pamažu, aina, ir vėl stovi stovi, sietų atstačius, ir vėl tadu lakia pirkion.

– Kų tu, bob, darai?

– Vaikeli, gi pažiūr tu, kap ori saulalė, gražu. Va undedu sietan saulałį ir noriu pirkion saulałį unsinešt, ir niekaip nemožna.

– Ai, kol' tu nori?

– Mano gi pirkėlėj tumsa.

Anas pažiūri – pirkia be lungų. Sako:

– Bob, ne itep. Reikia išpjauc lungėliai, ir pati saulalė uneis.

– Vaikeli, išpjau gi jau man.

Anas ėmė išpjovė jai lungėlius.

– Džekui, veikeli. Jau saulaė žibina, jau gerai pirkioj.

Aina vėl toliau. Aina aina, žiūri: kita boba su maišu išlėks iš pirkios, pakratis pakratis maišų ir vėl aina pirkion. Vėl bėga iš pirkios, vėl iškratis. Ir anas žiūri – niekas nebyra iš to maišo.

– Bob, ką tu darai? – klausia.

– Vaikeli, pilna pirkia dūmų.

(Seniau cia buvo be kaminų, vaikeliai, pirkios tokios.)

– Ė pilnianka pirkia dūmų. Ir va samiu samiu maišu ir niekaip išnešiot negaliu.

– Ai tu bob, tu durnoja! Ne itep. Reikia, – sako, – prapjaučia (cia vadinosi aukštinis), lubosa prapjauce aukštinis, ir patys dūmai išeis.

– Vaikeli, prapjau gi jau man.

Nu, anas paėmė prapjovė tų jau skylaį, išejo tie dūmai.

– Oi, – vėl jau, – vaikeli, labai jau tau džekui!

Nu, jau gerai jau visai.

Aina da toliau svietan, žiūri: boba, užlindus un dungcio, pašo ir verpia (verpstaitėm tokiom verpė). Ir nukrito verpstaitė žemėn. Ė dziedas kažkur lauki aria. Ir rėkia vis:

– Ė tu, è, dziedai, paduok man verpstaiti! Ė tu, è, dziedai, paduok man verpstaiti.

O tas gi dziedas – kurgi anas užgirs, kad anas kažna kur aria.

Stovė[jo] stovė[jo], sako:

– Oi bob bob, kol' tu tokia durna? Im, – sako, – nulandz.

– Vaikeli, gi verpstaitė nugriuvo, dabar negaliu nulipcie ir pasimc.

– Ė ko gi tu, – sako, – bedies un dungcio. Im tu, – sako, – sėdz un suolalio ir mažais sieksniukais. Kad išgrius iš runkų verpstaitė, pati pasiimsi nuo suolalio.

Anas jau nukėlė, parodė, padėjo lintelį, padavė jai suolalį.

– Oi ačiū, vaikeli, dėkui tau.

Pamislijo, pagalvojo stovėdamas, spjovė, sako:

– Visos bobos durnos. Niekur nerasi razumnos bobos.

Ir grįžo namuosana par savas bobas.

42. K A P B E R N A S V E L N I U S P A M U Š Ė

Buvo tai labai seniai, kap dar ponai buvo, ponščizna vadinosi. Nu, ir pas poną buvo viena šeima bloga, nekintė ponas jų. Ir pas juos buvo sūnus. Tai jis paėmė šitą jų sūnų atidavė kariuomenėn – labai toli, net už Maskvos. Dvidešimt pinkis metus tarnavo. Tada raikėjo dvidešimt pinki metai tarnaut – labai ilgai, labai ilgai.

Pratarnavo jis dvidešimt pinkis metus – nei laiškų buvo, nei nieko buvo. Ir nežino, kap jų šeima, tėvas – ar gyvas, ar ne. Nu, jau atitarnavo, aina namon. Davė tį kiek jam pinigų ant kelio, davė sukorių, dau tarbą, šitą, skūrinę, nu, ir lazdele gelazinę.

Ir aina jisai. Aina ir aina – vieną dieną, kitą dieną... Jau ir pavargo, dar trečią dieną kiek passėjėjo... Rado labai didelį dvarų ir gražų. O jau jis sako:

– Nu, jau čia prašysiu pas poną užnaktuic.

Nu, atėjo prie šitų pakajų – labai gražūs, un dviej aukštų, mūriniai. Priėjo prie gonkų, stovėjo stovėjo – niekas neina iš jų.

Paskui aina ten iš kitų, medinių namelių, pasipylė žmonės tį, visa – žiūréc, kas do kareivis stovi prie gonkų šitų namų. Ataina pats ponas:

– Nu, karaivi, ko nori, mūsų dvari atėjįs?

– Taigi, – sako, – norécia pernaktvot.

– Tai, – sako, – mūsuk čia šituosuj rūmuosuj nėra vietos.

– Kodėl?

– Kad, – sako, – mės patys negyvenam. Čia gyvena velniai.

– O, tai gerai! Aš, – sako, – galiu su jais susitvarkyt.

– Nu, jei tu pernaktvosi čia, šituosuj namuosuj, tai aš, – sako, – jau nežinau.

Turiu dukterį – aš taū apženysiu su šita dukteria.

– Nu, gerai, – sako, – pamėginsim.

Nu, šitas kareivis paprašė, duris jam atidarė, tai visur tik pelasiai, tį niekas negyvena. Nežinia ir kadu kas gyveno juosuj. Jisai sako:

– Va man čia bus gerai. Aš ant padlagos atsigulsiu – vis ne un lauko. Vis čia bus naktvot geriau man kap oran.

Nu, gerai. Čia visi dvaro tarnai juokias: kurgi, kareivis pernaktuis – jį velniai nuneš.

– Nu, nebijokit, – sako.

Jis nuvejo paskui pas žmones, paprašė švįsto vandenio. Davė jam. Paprašė žvakelės, grabnyčių. Davė jam. Paprašė dar, sako:

– Ar neturit kraidos švįstos?

– Tai, – sako, – yra.

Jis visko pririnko, nuvejo, atsigulė ir guli. Klauso cik... pritemo, jau kas per padlagų cik šžžž – aina jau. Tįsia ką tokio sunkaus. Kareivis sudrebėjo.

– Nu, gerai, – sako, – kas čia yr it.

Užšoko, kraidu apsivedė sau ratų. Ir vėl atsigulė. Atsigulė – oi, tiktai durys treška. Sienos treška – visur. Velniai kap pradėjo kalupoc, baidyc jį.

– Nu, – sako, – draugužiai, jei norit su manim, tai duokit čia visi. Aš su jumi, – sako, – padružysiu. Ko jūs manies bijot?

Kaip tik jisai keliasi, ima švįsto vandenio, velniai pro sienas cik – du du du du du – ir visi bėga kas kur.

Nu, gerai. Jisai su jais vaikės visą naktį iki dvyliktos valandos. Nu, nieko jam velniai nepadarė. Ir ryt jam nieko dar nepadarė. Paskėlė, tada užmigo jau po dvyliktai valandai ir miegojo ligi aušrai.

Ataina ponas anksci žiūrét, ar gyvas kareivis. Atajo, pastuksėj jo durysan, kareivis atidarė...

– Vo, – sako, – ar pernaktujai?

Sako:

– Pernaktujau.

– O kap jie tavį nenusmaugė?

– Vo, – sako, – aš juos, jeigu būčia norėjįs, tai, – sako, – juos va šiton tarbon visus va būčia suvarįs – velnius.

– Tai, – sako, – gerai, jei tu iteip.

– Tai, – sako, – ačiū jum už viską, aisiu.

– Oi, – sako, – tep tu juos suvaryk tarbon, tai aš tau atiduosiu šitų dvarų ir dukterį už tavį, ir tu čia gyvensi šituose rūmuose.

– Nu, gerai, – sako. – Tai aš šianakt juos visus, – sako, – sugaudysiu.

– Gerai.

Kareivis pabuvo perdien, pavaikščioj, pažiūrėjo – nieko panelė, patiko jam irgi. Nor jis pats sanas, jau keturiasdešimt pinkis metus turi, daugiau atitarnavįs, ale bet taigi gražus dar. Ir kareivis, kurgi, ir pagonai jo, visa kas. Nu, gerai. Pasidabojo ir pono duktė jį.

Nu, gerai, vis tiek. Užnaktuis jis antrą naktį. Nu, atsigulė ir guli. Klauso, ir vėl aina. Tep jau pradėjo velniai prašyt jo:

– Klausai, – sako, – kareivi, aik tu su mumis kartu.

– Nu, – sako, – akšite, ir aš su jumis ainu. Akšite, tik jūs man visi pasirodykit. Kiek jūs čia yra?

– Tai, – sako, – mūs čia nesuskaitysi. Mūs čia daug yra.

– Nu, – sako, – gerai – aikšte visi.

Nu, paskui jisai... Visi velniai aplink jį suvejo prie to rato – toliau neina. Kareivis ėmė šitą tarbą, atidarė:

– Nu, tai, – sako, – draugai, lipkit visi tarbon! Tai bus gerai – o ne, tai visus pamušiu.

Oi! Velniai ir čypt, ir rėkt! Jisai palka gelažine kap pradėj mušt, kap pradėj – visus tarbon nuvarė velnius, užrišo, švįstu vandeniū pakrapijo ir padėjo po galva šitą maišą.

– Nu, dabar, – sako, – sėdėkit!

Velniai jo prašė prašė prašė...

Sako:

– Duokit man ramybį, aš miego noriu!

– Oi nemiegok! Graičiau, bo jau dvylikta valanda, mės visi bėgsim, o tada kur mės dėsimės?

– Nu, gerai, neims jus niekas, – sako, – tiktai aš.

Paėmė velniai čypia čypia, rėkia rėkia, o jisai tada lazda kap pradėj juos vanot – ir pamušė toj tarboj visus velnius.

Nu, gerai. Par rytų... Ir pats tada užmigo. Nu, ir... laukia, lig ponas atais. Ataina ponas, nu, ir žiūri. Kareivis irgi guli, guli linksmas, juokiasi.

– Nu, ką, – sako, – su velniais padarei?

– Va, – sako, – pažiūrėk, tarboj va yra visi užrišti.

Pačiupinėjo ponas – prauda, velniai, čypia dar. Vienam kojų nulaužė, bet visai neužmušė. Tai tą palaido tada išnešįs. Ir sako:

– Daugiau neateik čia šitan dvaran, ba jeigu ataisi, tai visai užmušiu ir tavi, kap ir šituos visus velnius.

Nu, kap išbėgo tas kreivalis, tai ir išbėgo. O šitas kareivis liko, apsivedė su šitai pono dukteria ir gyvena. Ir labai gerai. Bet labai jam gaila, kad nežinojo, kur jo namai yra. Seniau nei laiškų, nei traukinių, nei mašinų – nieko nebuvo. Pėsčiam reikėjo visur ait. Bet dabar jis gerai gyvena su savo žmona.

43. PĖ OŽKEĖĮ IR TRIS OŽIUKUS

Buvo ožkeė. Nu, ir turėjo ana tris ožiukus. Tadu nuvejo paci žyriuna. Tį jau šienelio priėda, jau [ten] žolės. Tadu dar až ragelių prirauna vaikeliam šienelio ir aina jau namuosan. Ataina ir šaukia po lungu:

♩ = 180

1

(g)
- At - si - da - rai da - rai,
ma - ni vai - ke - liai, ma - ni mie - lie - ji,
aš jum ne - šu pil - nas ci - ce - las
pie - ne - lio pie - ne - lio,
až ra - ge - lių -
šė - ke - lio šė - ke - lio.

Nu, atbėgo oželiai, atsidarė, ana juos papeni, pažindo, vėl aina laukan. Unsiklausė vilkas. Ir anas pagalvojo: „Aisiu ir aš pašauksiu juos“.

Atajo – tokiu storu balsu:

1 – Atsidarai darai, mani vaikeliai,
 Mani mieliaji,
 Aš jum nešu pilnas cicelas
 Pienelio pienelio,
 Až ragelių –
 Šėkelio šėkelio.

Ė jau anys kytri, ožiukai:

– Čia, – sako, – ne mūs momulė šaukia, ne mūs: mūs momulė plonu balseliu šaukia.

Ir neacidarė. Pagalvojo vilkas, pagalvojo: „Kas dabar daryc man?“ Nuvejo par kalvį, ėmė prašycie, kad jam liežuvį paplonint.

– Nu, – sako, – dėk dabar va cia un priekalo, – kalvis.

Padėjo vilkas, iškišis liežuvį, kalvis paplonino jau plonai jam, ir jau... Paskiau jau anas nuve[jo] do miškan.

Atajo vėl moma. Vėl šaukia:

1 – Atsidarai darai, mani vaikeliai,
 Mani mieliaji,
 Aš jum nešu pilnas cicelas
 Pienelio pienelio,
 Až ragelių –
 Šėkelio šėkelio.

Atidarė anys.

– Ai, – sako, – motute, kas mus, – sako, – šaukė tokiu storu balsu?

– Cia, – sako, – vilkas, vaikeliai, neatsidarinėkit.

Nu, jau tadu anys vė pažindo, ažsispyrė. Sako:

– Žiūrėkit, neslaiskit.

Atajo ir vilkas pabuvęs. Ir jo jau balsas plonas. Ir anas jau šaukia teip jau – biškį jau storiau:

1 – Atsidarai darai, mani vaikeliai,
 Mani mieliaji,
 Aš jum nešu pilnas cicelas
 Pienelio pienelio,
 Až ragelių –
 Šėkelio šėkelio.

Ėmė... Buvo vienas kreivas. Sako:

– Neatsidarinėkit, cia, – sako, – ne mūsų mamytė šaukia.

O visi sako:

– Mamytė, mamytė! – Nuškė ir atdarė duris.

Kaip atdarė, ė tas tadu mažucis, kap cie nubėgo durių atdarinėc, anas živa po puodziuku apsivertė. Ė kap une[jo] vilkas – ir paėdė tuos. Paėdė visus, ė cik tas liko kreivucis po puodziuku. Paėdė paėdė [vilkas] ir nuve[jo] miškan.

Ataina ožkele, šaukė šaukė, šaukė šaukė po lungu – neatsišaukdo nei vienas. Sako:

– Jau turbūt vilkas buvęs...

Tadu lungų išlupė, unlindo pirkion, tadu pažiūrėjo – nēr nė vieno ožiuko, ėmė verkcie... Paskiau tas kreivucis išlindo. Sako:

– Vilkas buvo, – sako. – Jiem sakiau: „Neatsidarinėkit“. Anys, – sako, – neklausė manį, atsidarė – ir paėdė visus.

Nu, ką gi daryc. Verkė verkė, nu – prigalvojo.

– Palauk, – sako, – padarysiu ir aš dař jam gerai.

Ėmė pakūrė pečių, ėmė blynus kepcie. Kepa blynus ir un pripečko pasdėjus sviestu jau tepa, kad jau kvėpt pro kaminų.

Ė vilku jau ėglyni kvepia (netoli miškas buvo). Iškišė galvą iš miško:

Tempo rubato ♩ = 176

2

- Rū - ku - liu dū - mu - liu,

ar ne ma - na kū - mu - lė

bly - ne - lius ke - pa, svies - te - liu te - pa?

– Tava, tava, bieso kūmai! Akši, – sako, – ir tau duosiu!

Anas dar arčiau pasėjėjo. Ir vėl stovi, dainuoja:

2 – Rūkuliu dūmuliu,
Ar ne mana kūmulė
Blynelius kepa,
Sviesteliu tepa?

– Tava, tava, bieso kūmai! Akši, ir tau duosiu!

Anas gi jau da arčiau pasėjėjo, ana jam svysc kušnelį blyno. Anas prarijo:

– Oi, kap gardu, kūmula, ko liežuvėlio neprarijau... Ar negalėtum gi dar duoc cielo blynelio...

– Akši, – sako, – va cia va par man', unkišk, – sako, – tvoron galvų, ažsimerk ir išsižio[k], – sako, – gadnai, tai duosiu cielų.

Anas atajo prie vartų, vartuosan galvų unkišė, tadu jau razsižiojo, ažsimerkė, ė ana patelnių undegino undegino – net raudona! Ir tadu jam gerklėn!

– O bu bu bu bu bu, – vilkas kap ėmė lapatnocio.

Ė ana sako:

– Šik margai, šik keršai, šik manus vaikelius!

Vilkas trist tryst, ištriedė visus. Ana passirinko, undenio prisišildė, iš-prausė, ir gyvena dabar visi. Va.

44. APIE OŽĮ MELAGĮ

Kap buvo diedas su bobu. Ir turėjo anys ožį. Nu, buvo diedas ir boba, ir duktė, ir sūnus. Ir turėjo ožį melagį. Nu, tai anas vis tep labai melavo. Liepė jau diedas gycie berniukuo.

– Gytie, – sako, – tik gadau priganykie.

Anas nuginė, ganė jį visur, ganė ganė. Gena ir namon. Pagirdė da prie upelės. Tadu jau gena namon. Išeina diedas un atšlaimo:

– Ožy ožy, ar priėdei, ar prigėrei?

– Nogluosan aš prigėriau,
Nogluosan aš priėdžiau –
Nuotrių krūmely,
Purvų klanely.

– Aa, tu podla! Tu drėnai ganei ožį?

Apmušė, išvijo. Išvijo miškan. Tadu jau liepė mergaitei gytie.

– Nu, gen jau tu. Tik, žiūrėk, priganyk!

Ana jau pati bijo, verkia: bus jau ir jai, oi, jau kap berniukuo.

Nuginė. Ganė ana jį, ganė – jau net šonai treška ožio. Jau atginė namon.

Išeina vėl diedas, klausia:

– Ožy ožy, ar priėdei, ar prigėrei?

– A, – diedas, – svolačiau! Ir tu drėnai ganei?

Mergaitį apmušė apmušė, išvijo medzian.

Nu, jau trečių dienų bobai kaleika gycie jau. Boba teip pac jau bijo, ką jau ir jų gi išvaris dziedas. Nuginė jau, ganė ganė po pievų. Nuginė kaniušynon. Priganė priganė, poslė prie upelės prigirdė. Atginė namon. Išeina diedas, vėl:

– Ožy ožy, ar priėdei, ar prigėrei?

– Nogluosan aš priėdiau,
Nogluosan aš prigėriau –
Nuotrių krūmely,
Purvų klanely.

Ir bobų – aš kaunieriaus diedas, išsviedė pro duris.

– Aikie medzian ir tu.

Nuvejo va anys visi medzian, tįnai susrinko visi, razsikūrė ugnelį, tai grybų kokių, tai kų, ir gyvena.

Gis jau pats diedas. Nu, nuginė, priganė priganė, prigirdė. Tadu jau kap ginė namon, pirmagalin ažlėkė, nussegė tų jermiekaitį (kų su jermiekaičiu gi ganė seniau piemenai). Nussegė ir išejo gi jau vienuosa marškiniuosa. Ir klausia:

– Ožy ožy, ar priėdei, ar prigėrei?

1 – Nogluosan aš priėdiau,
Nogluosan aš prigėriau –
Nuotrių krūmely,
Purvų klanely.

– Ach tu, – sako, – melagi tu! Kad aš, – sako, – ir vaikus sa išsivijau ažu tavi, ir bobų prasnivijau, ė tu meluoji. Nu, dabar, – sako, – aš tau gyvam skūrų nulupsiu.

Ėmė diedas prisrišė jį prie tvoros ir pradėjo jam gyvam skūrų lupiti. Lupo, ožys – kurgi, anas nestovi, jam gi sopa. Anas gi trepiačijasi. Treptiačijos, treptiačijos, pusė ir nulupė – ir attrūko, ir nulėkė ir anas medzian.

Ėkė ėkė, ėkė ėkė, jam jau skauda, nēr kur. Žiūri – kiškeliu nameliai. Unlėkė kiškeliu nameliuosan ir sėdzi. Ata[jo] kiškelis, žiūri – su ragais, su barzdu, kokis strošnas žvėris stovi. Anas pastuksė[jo] pastuksė[jo]:

– Kas ten mano nameliuosa?

Tai ožys:

Musical notation for the song 'Ožy ožy, ar priėdei, ar prigėrei?'. It consists of four staves of music in G major (one sharp) and 2/4 time. The tempo is marked as 168. The lyrics are written below the notes. The first staff starts with a '2' and a '(a)' above the first note. The lyrics are: (a) – Aš o - že - lis ne - ba - gė - lis, pu - sė lup - ta, ki - ta ne - lup - ta. Kap iš - šok - siu - su - ba - dy - siu ir kau - la - lius raz - kra - ty - siu!

Aina jau kiškėlis verkdamas, nēr jau: kurgi jau, žvėris tokia namie. Sustiko vilkų.

- Ko tu, kiškėli, verki?
- Kad kas mano nameliuosa yr.
- Ainam, aš išvarysiu.

Atajo vilkas, pastukeno:

- Kas tį kiškėlio nameliuosa?

Jau ožys vėl:

- 2 – Aš oželis nebagėlis,
Pusė lupta, kita nelupta.
Kap iššoksiu – subadysiu
Ir kaulalius razkratysiu.

Išsigundo ir vilkas.

- Kurgi, bijau, – sako: – pusė aplupta ir, regi, gyvena. Kas cia zo žvėris? Aina abu ir verkia. Sustikdo meškų.

- Ko jūs verkiat?

– Kas kiškėlio nameliuosa unlindo, tokis žvėris, ir negalima išvartyti, išvaikyt.

- Ainam, aš išvaikysiu.

Aina gi jau visi, teip drąsiai ir aina.

Meška atajo – stuk stuk:

- Kas cia kiškėlio nameliuosa?

Jau ožys:

- 2 – Aš oželis nebagėlis,
Pusė lupta, kita nelupta.
Kap šoksiu – subadysiu
Ir kaulalius razkratysiu.

Nusgundo ir meška.

- Ir aš, – sako, – bijau. Nieko nebus.

Aina jau visi verkdami. Skrenda bitefė. Zizy zizy nuo gėlatės un gėlatės.

- Ko jūs dabar verkiat?

- Kas kiškėlio nameliuosa yr, ir negalima išvaikyt.

- Ainam, aš išvaikysiu.

– Nu, kų tu, – sako. – Jau vilkas neišvaikė, meška neišvaikė, o tu jau, – sako, – išvaikysi.

Paskiau jau:

- Nu, ainam gi, pažiūrėste.

Nu, aina jau. Nufėkė jau ana po lungu – stuk stuk:

- Kas cia kiškėlio nameliuosa?

Ožys vėl:

- 2 – Aš oželis nebagėlis,
Pusė lupta, kita nelupta.

Kap iššoksiu – subadysiu
Ir kaulalius razkratysiu!

Ana paklausė paklausė, kad pusė aplupta. „Oi, – mislij jau, – palauk gi, aš tau gi parodysiu“. Unsilipė pro plyšelį, paskiau kap unkundo jam až to šono, katra skūra nulupta, kap šoks ožys iš namelių. Paskui juo visi jau tadu drąsiai, ir meška veja, ir visi.

Dziedas išejis stovi par pirkių ir galvoja, kas dabar bus. Ku jau nėra, gi jau jau nėra bobos, nėra vaikų, nėra ožio – nieko nėra, vienas liko. Žiūri – lakia ožys iš miško. Paskum jį ir meška, vilkas, kiškis, bitele – visi lakia. Anas atdarė pūnį ir stovi. Kap lėkė ožys pūnėn, ir paskui jį visi pūnėn sulekė. Diedas ėmė ir aždarė. Nu, paskui jau jau strošena anas jau juos: galunda peilį.

– Galundu galundu, – sako, – peilalį,
Pjausiu meškeļį.

– Oi diedule, tik nepjau[k] manį. Aš tau tabūnų arklių atvarysiu, tik man' palaisk.

– Nu, aik atvarai.

Atvarė meška tabūnų arklių. Nu, palaidė jau meškų.

Tadu vėl:

– Galundu galundu peilalį,
Pjausiu vilkelį.

– Oi diedule, tik manį nepjau[k]. Aš tau pulkų avelių [atvarysiu].

– Nu, eikie atvarykie.

Nuvejo, kur piemenai ganė, atėmė, atvarė visas avelas. Diedas aždarė – jau pilnos pūnės.

Vėl diedas:

– Galundu galundu peilalį,
Pjausiu kiškelį.

– Oi diedule, nepjau[k] manį. Aš razgines kopūstų [atnešiu].

– Nu, aik atneš.

Nuve[jo] kiškelis, atnešė kopūstų. Kiškelį palaidė. Nu, jau gerai jau, visi jau džiaugiasi, jau palaisti, ir dziedas tik juokiasi, ku bavotas.

Dargi bitele liko.

– Galundu galundu peilalį,
Pjausiu itų biteļį.

– Oi diedule, nepjau[k] gi jau manį. Aš tau kubilų medaus [atnešiu].

– Nu, aik atneš.

Attempė kubilų medaus dieduo.

Dziedas bavotas, visi jau veseli. Paskiau ėmė nuvejo paskinkė gi jau arklius, arklių daug turi, atsivežė vaikus iš medžio ir itų gi bobų. Padarė gi jau tįnaikos kap itep balių, kap mūsuk gi jau sako, uliojo pernakt visi, ir dabar jau... Ožį tų da papjovė mėšai. Ir gerai. Ir visa pasaka.

45. A P I E B U L K U T Ę

Kartą senelis ir senelė gyveno. Senelis sako:

– Senele, iškepk man bulkutę!

Iškepė. Ir ją padėjo ant pečiaus ir sako:

– Tegu džiūsta.

Jinai nušoko jau ant žemės. Sako:

– Seneli seneli, jau bulkutė nušoko ant žemės!

Sako:

– Tegu aušta!

Ant slenksčio tada. Sako:

– Seneli seneli, jau nušoko ant slenksčio!

Sako:

– Tegu aušta!

Ir nubėgo! Vijosi vijosi ir nepavijo. Ji ridenasi ridenasi, sutinka lokį. Lokys sako:

– Kas tu yra toksai!

– Aš yra bulkutė. Mane senelė iškepė, ir aš pabėgau iš jos.

Vėl ridenasi ridenasi, sutinka vilką. Sako vilkas tą patį:

– Kas tu tokia esi?

Jinai sako:

– Aš esu bulkutė. Mane senelė iškepė, ir aš pabėgau.

Sutinka lapę. Lapė sako:

– Kas tu tokia esi?

– Aš yra bulkutė, pabėgau nuo senelio.

Sako:

– Ką, ką? Negirdžiu, atėik man ant ausies...

Jinai vėl:

– Ką, ką? Negirdžiu, atėik man an liežuvio.

Ir pasakė jinai, ir suvalgė tą bulkutę. Bulkutę tą.

Paėmė šūdų ir an saulės padėjo, išdžiūvo, ir neša bulkutę. Žiūri – piemeniai... piemeniai gano veršiukus, ir jie neturi [negali] kelio namo surasti. Jinai sako:

– Piemeniai, norit gal valgyt?

Tie sako:

– Duok, jeigu turi.

Jinai sako:

– Duokit man vieną veršiuką, aš jum duosiu bulkutę.

Davė. Jinai sako:

– Kada aš jau būsiu už kalnelio, tada laužkit. Laužkit an pačio vyriausio piemenio galvos.

Kaip išlaužė, ir ištekėjo. Sako:

– Lapės nepavysim. Apgavo mus, ir viskas.

Lapė važiuoja jau pasidarius roges. Važiuoja važiuoja, sutinka vilką. Vilkas sako:

– Pavežk mano vieną kojelę... – sako, – pavežk dar kitą... pavežk dar trečią, – sako. – Kam dar mano paskutinė tįsias – pavežk ir ketvirtą...

Paskui žiūri – dar vuodega tįsias. Sako:

– Kam dar mano nebagė uodega tįsias. Nu, pavežk dar...

Ir tiktai – triokšt triokšt! Sako:

– Ne! Čia aš laužau medį paėmęs.

Paskui vėl – triokšt! Ir sulūžo. Sako dabar lapė:

– Naują daryk, naujas roges. Sakyk: rogės rogės, kelies kreivyn kreivyn, stipinėliai tiesyn tiesyn.

Tas nuėjo vilkas ir sako:

– Gelažėlės tiesyn tiesyn, stipinėliai kreivyn kreivyn.

Lapė užgirdo po krūmu, sako:

– Aik tu von! Pasaugok geriau mano veršiuko.

Ir jinai pati daro daro roges, taip sako. A vilkas, pakol kas jinai darė, tai jisai, vilkas, suvalgė veršiuką, suvalgė ir šaudų pridėjo, pastatė ant pagalių taip. Lapė atėjo pasidarius, pasikinkė – kaip davė. Sako:

– Nuoo!

Tas vėl neina.

– Nuoo!

Paskui kaip davė, ir nukrito. Sako:

– Ach tas vilkas, mane apgavo!

Tada žiūri... oi, jinai įlindo į veršiuko skūrą ir guli susiraičius. Žiūri – važiuoja žmogus ir veža žuvis. Jisai sako, tas žmogus:

– O, bus gera man veršiuko oda!

Paėmė ir vežasi. Lapė numetė veršiuko tą odą ir trauko žuvis, mėto ant kelio. Paskui visas ištraukė, iššoko, susirinko ir krūme valgo. Vilkas aina, aina vilkas ir sako:

– Kūmutėle, ką tu ten valgai?

Sako:

– Va žuvų prisigaudžiau.

Sako:

– O kaip tu? Duok man nors dař vieną paragauti.

Davė paragauti. Sako:

– A kaip tu susigaudei jas?

– Į šulinį įkišau uodegą ir gaudžiau.

Vilkas nuėjo, įkišo uodegą ir laukia. Patraukė, dar lengva – ir prišalo uodegą. Lapė greit nubėgo per žmones, sako:

– Žmonės žmonės, vilkas jūsų aketėj tupi!

Žmonės kaip paėmė kačergas, kirvius, šluotas, ir vaiko vaiko vilką, jo uodega nutrūko, ir nubėgo. Lapė pakol kas nubėgo ir paėmė dešras, žmonės darė an Velykų, ir pavogė. Užsiraityė an kaklo ir nubėgo, krūme valgo. Vilkas aina be uodegos, sako:

– Kūmutėle, ką tu ten valgai?

– Žarneles tąsau ir valgau.

Sako:

– Iš kur tu?

– Iš nugaros. Persidūriau ir tąsau.

Sako:

– Kaip?

Sako:

– Atsisėsk an tvoros šito pagalio vieno ir gulk.

Jisai kaip atsigulė – pro pilvą išlindo pagalys ir pro nugarą. Ir viskas.

Albinas Petrikas

46. [APIE RAGANOS SMERTĮ]

Gyveno diedas su bobu, turėjo tris dukteris ir vieną sūnų. Boba pamirė, o dukterys ištekėjo. Liko berniokas mažas – su sanu diedu. Apsiženijo anas, kaip boba pamirė, su raganu. Ragana ito labai nekintė ito bernioko. Passi-ūgė[jo] itas berniokas, jo nekinčia, è anas nežino, kur jo ištekėjį itos sasarys. Nu, ir sugalvojo aitie, sumislijo anas išeit... vyzdėtie savo sasarių. Aina ir aina. Sustiko diedu. Sanų. Ubagų. Klausia par itų berniokų:

– Kur aini?

– AINU vyzdėt sasarių ir ainu vyzdėt raganos smerties. Ar nerasiu kur.

Diedas sako:

– Sunku tau bus rasti tos raganos smertį. Ba raganos smertis: yra un marių ispa, un tos ispos užuolas, tam užuoli gelažinė skrynčia, toj skrynioje – lapė, toj lapėje – kiškis, tan kišky – untis, toj unty – kiaušinis, tan kiaušiny – žvakė. Kas itų žvakį ažgesis, tai tadu bus raganos smertis.

Jam paprovijio diedas itas, nu, ir anas aina. Aina ir aina. Vienu dieną, kitu dieną. Žiūri – du broliai mušasi. Palobėje. Ir negali pasdalyt. Pasmirė jų tata ir paliko staliukų ir šoblių, ir kepurį. Staliukas, kap sėdais un jo, kur liepi, tį neša. È šoblia – kų nori: ir ugnį apsiginsi, ir undeni – visa ko apsiginsi tuj šobliu. È kepurė, kap užsidedi – niekas neragi. Nu, anas sako un tų brolių, sako:

– Aikit jūs tį až kalno, loban, pabūkit, aš jum padalysiu.

Tie nuvejo lobana, è itas berniokas èmįs zara un ito staliuko, kepurį užsidėjo, šoblių runkona ir un staliuko liepė, kad nešt par pirmųjų sasari. Par vyresnį. Nunešė par vyresnį sasari, žiūri... È ana buvo ištekėjusi až žveriu karaliaus. Sustikdo sasari. Sasuo labai apsidžiaugė, žiūri:

– Kur, broli, tu èmeis?

– Ègi, – sako, – atėjau, aš va turiu tokį staliukų, kų man neša, šoblių, kų gina no visa ko, ir kepurį – kap užsidedi, niekas neragi.

Na, gerai.

– Tai aisim pirkion.

Tai par itų – ana buvo až žvėrių karaliaus ištekėjus. Par juos buvo par vartus prižišta levas ir par duris, ale kap su sasari, tai unejo. Pabuvo tį anas tiek dienu, atsišėjo. Nu, dažkas sako:

– Jau aisiu toliau.

Nu, ir kap išeidė anas, tep žvėrių karalius dau jam savo pausties. Sako:

– Kap tau bus kokia bėda, tai serničkų ažsižibkie ir pasvilinkie. Tai až pribūsiu su sa žvėrim.

Nu, gerai. Anas išėjo ir vėl un staliuko sėdos ito, šoblių runkona, ir itų kepurį užsidėjo, ir liepė staliukuo, kad nešt par kitų sasari jau. Ė tį jau to sasuo buvo ištekėjus až paukščių karaliaus. Priaido anas, nunešė staliukas itas par jų. Ir vėl sasuo sustikdo jį:

– Oi, kap tu, brolali, cia par mus dassižinojai?

Anas paprovijo, kų va teip ir teip, cia va staliukas tokis: kur liepi, tį neša, čia šoblia: kų nori, tai gina, kepurė: kap užsidedi, niekas neragi. Nu, gerai. Pabuvo anas ir tį jau. Atsišėjo. Jį pripenė[jo], išsimiegojo. Ir vėl išeidydamas sako:

– Aisiu daž par mažiausių sasari.

Ė paukščių karalius jau vėl jam duoda plunksnų. Sako:

– Jeigu bėda kokia bus, nu, tai pasvilinkie, ir až pribūsiu su sa paukščiais tau padėtie.

Gerai. Išėjo anas. Liepė staliukuo, sėdos ir liepė nešt par mažiausių sasari. Ė mažutė sasuo buvo ištekėjus až žuvų karaliaus. Nunešė tį par žuvų karalių jau. Vėl sasuo sustikdo mažutė:

– Oi, brolali, kur cia radais?

Teip ir teip – anas papasakojo gi jau, paprovijo, kų va teip ir teip: man' it yra staliukas ir šoblia, kų gina, kepurė – kap užsidedi, niekas neragi, tai man' ir atnešė staliukas itas.

Tadu pabuvo anas tį kiek dienu.

– Ė ainu, – sako, – vyzdėt raganos smerties. Dažkas. Ale labai toli. Ale vistoj staliukas man' nuneš.

Ė sasuo klausias mažutė:

– Kur raganos smertis?

Sako:

– Un marių – ispa, o un tos ispos – užuolas, tan užuoli – gelažinė skrynia, toj skrynioj – lapė, toj lapėje – kiškis, tan kišky – untis, ė toj untyje – kiaušinis, tan kiaušiny – žvakė. Ir kas tų žvakį ažgesis, tai bus raganos smertis.

Nu, gerai. Anas sėdos un staliuko ir liepė staliukuo, kad nešt un marių, un ispos. Nunešė un marių, un ispos, žiūri – stovi užuolas. Anas zaras šoblių išsiem, trast – nukirto. Jau ragana namie apsirgo. Serga. Traks – skrynių gelažinį razkirto ituju šobliu. Ragana jau slobyn aina jau. Liga didesnė ima. Iššoko lapė. Ir nulėkė medin. Anas živa pausties pasvilino. Zara karalius atlėkė su sa žvėrim.

– Kas tau do bėda?

– Ė ma lapė iššoko.

Jam pagavo itų lapį. Anas raz – lapį razkirto itų. Iššoko kiškis. Ale un daikto vėl karalius pagavo kiškį. Razkirto kiškį – iššoko untis. Ė ragana vis slobyn aina, jau jau netoli jau jai smertis. Iššoko untis! Vėl nėra. Anas ėmįs plunksnų pasvilino. Ir atlėk paukščių karalius par jį.

– Kas tau do bėda čia tokia?

– Ėgi va untis raikia man pagaut.

Čia karalius živa pagavo jam: paukščiam liepė – pagavo jam itų untį. Anas untį razkirto. Išgriuvo kiaušinis. Ir ungriuvo mariosan. Vėl bėda. Tadu anas ėmįs pasvilino sriegų itų – žuvų karaliaus. Išėjo karalius iš marių ir klausia:

– Kas do bėda?

– Kiaušinis mariosa prapuolė, – sako.

Živa žuvys rado itų kiaušinių, atnešė. Anas itų kiaušinių ažuntina ir zara un staliuko – ir važiuosim dař jau namon. Atvažiuodo namon, tep ragana jau sausiem jau sloba jau. Prieido anas par jų, tai ana ėm ugniu spjaudyt un jo. Kap ėm spjaudyt un jo, tai anas šobliu tiek moskt vienan šonan, kitan – apsigynė ugnį. Ir sako:

– Va jau dařkas tai aš tau atnešiau smertį, ir tau jau bus galė.

Anas ėmė tų kiaušinių razdaužė, žvakį ažpūtė, ir ragana įsibaigė. Tadu anas su savo tatu atsiprašė savo dukterių, ė anas sasarių, ir padarė gražų balių, ūliojo, ir aš tį buvau, da ir stogram gavau. Ir pasbaigė mūsų visa istorija.

Marija Šėmienė

47. [APIE NAŠLAITĖLĘ]

Kap buvo dziedas su bobu. Ir numirė jau jo pirma, pirmo[ji] boba. Ir liko mergaitė. Mergiokė. Sirataitė. Ir apsiženijo diedas su – su kitu. Ir labai tos mergiokės nenorėjo. Nenorėjo jau, sako:

– Vežkie tu jų kur padėkie.

Nu, diedas:

– Nu, kur jau, – sako, – man ana dař padėtie?

– Važiuo malkos ir vežk.

Nu, diedas sako:

– Važiuo, važiuosim malkos, ir važiuosi tu, – un tos mergiokės, – padėsi man malkas.

Nu, gerai. Važiuoja. Nuvežė medin. Malkų ėmė rinktie. Sako jau mergiokei diedas:

– Va, čia tu rinkie, ė aš ainu – važiuoju un tį toliau. Ir aš kap par vakari važiuosiu namon prisrinkįs, tai taũ pašauksiu.

Rinko to mergiokė, jau rinko likus, ir neatvažiuoja tata – neatvažiuoja jau tėvas jos. Nu, jau ana ir bijo – vakaras jau. Ir tadu laukia laukia – neatvažiavo. Ir ana jau ėm šauktie:

– Kas medi, kas lauki,

Ataikte par man' naktuitie, – jau to mergiokė.

Meška:

– Aš medi, aš lauki,

Aš ataisiu par taũ naktuit.

Mergiokė jau bijo jos, jau laukia jau, kų atais jau meška par jų naktuitie. Atajo jau tadu. Žagarinė jau ito būda pastatyta jau. Tos meškos. Atajo. Nu, tadu jau sako:

– Kurkie pečių, virkie mėsų.

Atnešė jau meška mėsos, jau mergiokė bijo, aškūrė pečių. Ė jau meška užlindo un pečiaus, jau sėdi jau. Tad u jau, meška sėdėjo, tad u jau sako – tegu verda mėsų. Pelalė prilėkė par jų. Pelalė prilėkė par tų mergioki:

– Mergaite mergaite, duok jau kaulalį man. – [Tyliai:] – Aš tau būsiu nakčiu didelė pamačnykė.

Tadu jau vėlė sako:

– Kas su tavim klega?

– Ė tį pelalė va.

– Dauž šluotu, spir koju tų pelalį.

Mergiokė ne – nespyrė, nedaužė, ale i kaulalį davė. Tadu jau, kap davė, tadu jau [pelelė] sako:

– Tu paskavokie po niekotaite, apsiversk.

Tadu jau meška:

– Mergaite mergaite, su kuo tu vė klegi?

Sako:

– Su pelale.

– Ė ko ana vėlė?

– Kaulalio, – vė pasakė.

Ė ana živa paskavo[jo] po niekotiu. Ir tadu jau meška sviedė piestu, sviedė jau kokį tį vėl daiktų jau, ir neuždaužė tos mergiokės. Tadu jau neaždaužė tos mergiokės. Ė raktelius atdavė pelalai. Pelalė vėlė zvanija zvanija. Tadu jau jau ir neaždaužė. Tadu jau:

– Mergaite, ar gyva?

Sako:

– Ciek kų gyva!

Ir neaždaužė. Tadu jau to mergiokė išlindo iš niekotaitės, iš po niekotios.

Tadu jau sako:

– Akšį, pažiūr ma ausysa, ma ausy...

Mergiokė pažiūrė[jo] – kariatos, tį valgymų visokių.

– Kiton pažiūr, – sako.

Tadu jau – jau suknios, tį jau visoki apsiauti čeravykai (kap seniau vadino jau), ito – visoki daiktai jau. Nu, tadu jau:

– Nu, tai dař jau apsirinkie, apsiaukie.

Ir arkliai šeši, šeši žirgai. Ir važiuos jau dařkas pas tėvų kieman jau. Meška jau liepė jau. Važiuoja jau. Kieman jau, jau meška šešiais žirgais, karietaitė. Ir buvo kalaitė. Kalaitė jau gieda, jau par namus jau:

– Čiau riau riau, atvažiuoja diedo duktė,

Čiau riau riau, karietėlėj, šešiais žirgais,

Su pančiakom, su čeravykais apsiavus, apsirinkus.

Išel[jo] to jau močeka. Kalaitei koju atdaužė.

– Kų tu giedi! Jos seniai jau nėra. (Tos jau diedo duktės.) Ė kų tu giedi?

Kalaitei koju atdaužė. Kalaitė paklėtėn palindo. Ir vėl gieda kalaitė:

– Čiau riau riau, atvažiuoja diedo duktė

Karietėlė[j], šešiais žirgais,

Kaliošuota, kamašuota,
Graži jau.

Nu, tadu unvažiavo jau ito jau, jau labai bagota, prisrinkus, un šešiu žirgu. Nu, jau tadu jau, kap atvežė bagotą, apdovano[jo] jau tų ir močekų, ir močekos dukrų. Nu, jau tadu jau, un diedo jau, sako:

– Nu, dař vežkie jau mano dukterį miškan.

Nu, diedas jau nuvežė jau močekos dukrų jau miškan. Nuvežė jau. Ėm jau itep teip pat rinkt malkų, jau paliko jau diedas jų. Rinko rinko, ėm jau itep jau teip paciai jau giedotie, šaukt, giedotie, kų jau viena, jau naktis. Atsišaukė jau meška. Vėle, kų aš ataisiu par taū jau. Ata[jo] meška. Liepė jau vėle kurt pečių, jau ir virt mėsų jau. Virė jau ana jau ir mėsų, ir ata[jo] vėl pelalė: duot jau jai kaulalį. Jau ana nedavė. Spyrė tų koju, koju tų jau pelalį.

– Duo raktelius, aš tau būsiu nakčiu didelė pamačnykė. Jau duo kaulalį.

Ir vėle:

– Kas su tavim klega?

– Pelalė.

– Spir koju, dauž šluotu jau tų.

Anag jau itep ir aždaužė tų pelalį ir raktelių nedavė [pelelei]. Ir nakčiu jau kap ėm svaidyt meška – ir aždaužė tų dukrų. Jau močekos jau. Tadų jau apgraužė kaulus, nulindis až tų jau, mergiokį suvėdė, kaulus apgraužė. Ė tadu to, kų buvo, kų to buvo pasvertus niekotaiti – tep paskavojus, tai tadu tuos kaulus ton niekotaitėn sudėjo. Ir veža jau namona. Ir jau ne šešiais žirgais, ale šešiais žvirbliais. Ir tadų jau kalaitė vėl jau to jau gieda:

– Čiau riau riau, atvažiuoja bobos duktė,
Čiau riau riau, niekotėlėj, šešiais žvirbliais.

Tadų jau išlėkus to močeką:

– Kų tu giedi! Kap diedo giedojai, kų šešiais žirgais ir karietėlėj atvažiuoja, bagota, ir prisrinkus, ir apsiavus, ė kap mano, tep jau niekotėlėj, tik kaulaliai. Kų tu giedi!

Vėl it kalaitį ėm muštie. Mušė mušė kalaitį. Tadų ir vėl kalaitė paľindus itep gieda, kų atvažiuoja bobos duktė jau – ciek kaulaliai niekotėlėj sudėta. Niaugi? Tai vėl išlėkus kalaitį atmušė. Ir, nu, nuvežė žvirbliai tų mergiokį – tik kaulus niekotaitėj sudėta. Va kokia pasaka.

48. [APIE DIEDO GIRNAS IR GAIDELĮ]

Turėjo diedas girnas. Kap buvo diedas su bobu, turė[jo] girneles. Ir mala vis tų – pupelas. Ir virė jau it anys, ir valgė. Ir važiavo ponas. Važiavo ponas ir klauso – jau girnos ūžia, jau tį jau jau, znočias, girnos. Nu, sustojo ir pažiūrė[jo], kų mala, kų labai gerai jau tiem, jau diedam jau. Tadų anas až tų

girnų – vežiman, ir nusvežė. Ir liko jau diedas su bobu – verkia. Nėr ko jau verda, nėr ko mala – girnas atėmė ponas. Verkia, ė gaidys sako:

– Cit, neverk, diedute jau, znočias jau – aš atimsiu.

– Kap jau tu atimsi – anas nusvežė, tu jau, gaidys, atimsi girmelas.

– A tai aš, – sako, – atimsiu.

– Nu, jau, nu, aik jau, atimdai jau.

Nuvel[jo] gaidys. Ažgiedojo un vartų užlipis. Gaidys:

– Kakariekuo! Atduo diedo girnas, bo išgaišinsiu dvarų.

Nu, ponas užgirdo, ką itep jau anas gieda, ir sako. Sako:

– Svieskite jį par arklius, tai jį arkliai ir sumindis.

Nu, unsviedė par arklius. Gaidys pabėgo, ir nesumindė. Vėl gieda, vėl:

– Kakariekuo! Atduo diedo girnas, bo išgaišinsiu dvarų.

Na, ponas užgirdo ir sako vėle:

– Svieskite jį dař par veršius, tai jį subadis.

Vėl pagavo gaidį, unsviedė par veršius. Pabėgo ir no veršių, ir vėl gieda, un vartų užlipis:

– Kakariekuo! Atduo diedo girnas, [bo] išgaišinsiu dvarų.

Tadu sako:

– Svieskite, pagaukite ir svieskite jį par žūsis. Žūsys jį sugnaibis.

Ir iš tį – iš žūsu pabėgo. Ir vėl gieda užlipis:

– Kakariekuo! Atduo diedo girnas, išgaišinsiu dvarų.

Kas daryt ponuo? Klauso jau, znočias. Vis ką jau „išgaišinsiu dvarų“.

Sako:

– Pagaukite ir unsvieskite šulnin.

Ir pagavo, unsviedė jau šulnin. Anas sako:

– Nustapis šulny.

Ir iš šulnio pabėgo. Ir vėl gieda. Nu, kur jau jį dėtie?

Išgėrė, znočias, tį anas ir undenį. Da jau loc ažgiedojo, ką, znočias, „Kakariekuo, atduo diedo girnas, išgaišinsiu dvarų“. Ir iš šulnio išskrido, išgėris undenį. Tadu jau ponas vėl sako:

– Pagaukite, – sa jau tarnam, jau tikriem jau, – pagaukite jį ir jau iškepkitė.

Nu, tadu jau, pagavo vėle jau tį jau kukoriai tie, tarnai, jau jį jau, papjovė jau ir iškepė jau. Iškepė jį, tų jau gaidį jau, suvalgė ponas*. Nu, išėjo jau tį anas laukan, jau ponas tas, ir vėl gaidys gieda. Išlindis. Kas daryt. Sako dař jau:

– Kakariekuo, – iškišis galvą, – kakariekuo! Išgaišinsiu ponų – jau ne-gyvens.

Čiag jau ponas vėle jau stroki, ką jau vėl daryt: „Suvalgiau, ir jau ir vėl gieda jau“. Tarnam ažsakė:

– Imkite kirvį, ir kap ciktai gaidys galvų iškiš, jau ažgiedos, tep tadu, – sako, – ir kirskite gaidį.

Kaip kirto jau tie tarnai gaidį, ir ponų ažkirto, ir vėl išgaišino ir dvarų, ir ponų. Ir tadu išgaišino tų jau ponų, nieko neliko, nė skatų, nė pono, ir tadu girmelas gaidys atėmė, nunešė dieduo atgal.

49. [A P I E M E Š K O S Š L A U N Į]

Kap buvo dziedas su bobu. Dziedas nuvažiavo medžian malkos, bo neturėjo kuo pečiaus kūrinc. Ė buvo labai dzidelis šalcis. Unvažiavo medžian, žiūri – guli labai dzidelė krūva žagarų. Tai anas pradėjo važiman krauc ir žiūri – meška miega. Tai dziedas paėmė kirvį, atkirto meškai šlaunį ir atsivežė namon su žagarais. Unvažiavo namon ir sako:

– Bob, lip nuo pečiaus, verd – mėsų atvežiau.

Boba nulipė nuo pečiaus, ažkūrė pečių, ė dziedas unnešė meškos kojų ir sako bobai:

– Im. Ir apkerp vilnų, pirščinės bus šiltos.

Boba tep ir padarė. Vilnų nukirpo, nulupė skūrų, ė mėsų – puodan, ir verda. Ė paci atsisėdo un meškos skūros ir verpia vilnų. Ė dziedas unlipė un pečiaus. Boba sėdzi, verpia, ė meška atlėkė po lungu, pastukseno lungun ir ėmė giedoc:

– Ir žūsys miega,
Ir vištos miega,
Cik viena boba nemiega,
Un ma skūros sėdzi,
Mano vilnų verpia,
Mano mėsų verda.
Suvėsiu bobų, suvėsiu.

Boba nusgundo ir sako:

– Dziedule, lanc nuo pečiaus, atajo meška ir sako: „Suvėsiu“.

Dziedas sako:

– Cit, bobula, nebija, aš taū apginsiu.

Ė meška tuočės jau po kitu lungu gieda:

– Ir žūsės miega,
Ir vištos miega,
Cik viena boba nemiega,
Un ma skūros sėdzi,
Mano vilnų verpia,
Mano mėsų verda.
Suvėsiu bobų, suvėsiu.

Boba ir vėl sako:

– Dziedai, ar girdzi? Meška jau po kitu lungu gieda.

Dziedas tadu nulindo nuo pečiaus, pasėmė kirvį ir atsistojo par duris. Ė meška jau po durim gieda ir vercia duris. Ė kap cik meška išvertė duris, tai dziedas kap davė kirviu, tai ir ažkirto meškų.

50. [D Ū D A D Ū D A] *

- Dūda dūda, kur tu aini?
- Dūda dūda, šieno šienautie.
- Dūda dūda, kam tas šienelis?
- Dūda dūda, karvelėm panėtie.
- Dūda dūda, kam tos karvelės?
- Dūda dūda, pienelio laistyt.
- Dūda dūda, kam tas pienelis?
- Dūda dūda, vaikeliu valgyt.
- Dūda dūda, kam tie vaikeliai?
- Dūda dūda, kiaulėm ganytie.
- Dūda dūda, kam tos kiaulės?
- Dūda dūda, kalneliam knistie.
- Dūda dūda, kam tie kalneliai?
- Dūda dūda, kanapėm sėtie.
- Dūda dūda, kur tos kanapės?
- Dūda dūda, gaideliai nulas.
- Dūda dūda, kur tie gaideliai?
- Dūda dūda, marešėsan nuskrido.
- Dūda dūda, kur tos marešės?
- Dūda dūda, gėlaėm ažaugo.
- Dūda dūda, kur tos gėlaėš?
- Dūda dūda, mergelės nuraškė.
- Dūda dūda, kur tos mergelės?*
- Dūda dūda, patekėjo.
- Dūda dūda, kur jų vyreliai?
- Dūda dūda, vainelėn nujojo.

Julius Ravaitis

51. SAUKA IR MARGAROTA

Buvo kaime žmogus, vardu Sauka. O jo žmona buvo Margarota. Gyveno jie labai gerai, turtingai: porą arklių turėjo, karves, vištų, kiaulių – ko pas juos nebuvo. Labai gerai gyveno. Dirbo laukų. Jisai lauke, o ji šeimininkavo namie. Nu, vieną kartą jei, šventą dieną atsilsinédami, nesiginčijo. Sako:

– Žinai tu ką? Šiandien aš neisiu laukan. Aisi tu laukan arcie, – un žmonos savos sako.

– Gerai, Sauka. Tu lik namie, vištas un kiaušinių prižiūrėk, karves pamelžk, pečių iškūrink, sniedonį pagamink, o aš ainu arc.

– Gerai, Ma[r]garotėle, aik, ciktai aik.

Porą arklių unsikinkė, nuvejo ir aria. Šilta labai, o ji pamiškėj aria, arkliai aina. Nu, ir gerai.

O jisai namie tvarkosi: vištos daržan sušindo, jis jau sniedojo išsiviršs tų kokių burbulų ar buliono. Nu, pro lungų atidaršs vištas vaikė nuo svogūnų:

– Akyš akys!

Kaip iššoks šitai višta nuo kiaušinių – ir prosta pro lungų. Jisai:

– Guciula puciula, aik cia – cip cip cip cip.

To kap nulak, tai ir nulėkė, o kiaušiniai liko vokelėj be nieko.

Oi, kas daryc, oi, kas daryc – vištų gaudė, nesugauna... Nu, ir viskas. Jisai živa nulėkė an kiaušinių, atsitūpė ir sėdi. Sėdi an kiaušinių, o Ma[r]garotos arkliai kap unsibaidė, kap unkirto gyliai, – pabėgo į mišką. Ji vagoj pagriuvo, verkia. Aina namon, ir arklių nerado. Arkliai miške apžėjo pušelį ir stovi.

Aina verkdama, unaina atšlaiman, žiūri – lungas razdarytas, priemenė atidaryta... Karvės iš lauko atajį daržų išvoliojo, išgrūdė. Vištos svogūnus išlasė – ooj.

– Oi tu, Sauka Sauka, o ką tu padarei?

– O ką? Ooj, Margarota, ar jau tu atėjai? Ar jau tu?

– O kurgi taū velnias turi?

– Ėgi va kur, už pečiaus!..

– Turbūt an kiaušinių sėdi?

– Nu nu, višta gi pabėgo. Oa, oa...

– Oi tu žmogau žmogau, begėdi tu, ką tu pridarei – visą daržą nuganei. Ir karvės, ir vištos... oj...

Suvarė ji karves į tvartą, pagaudė vištą šitą, ką un kiaušinių. O jis sėdi un kiaušinių, kojos dreba, nusbodo sėdėcie.

– Oi, kad taū velnias, ką tu darai? Negaļėjai kiaušinius apkloc šiltu palu? Ar ką... O pats sėdzi an kiaušinių.

– Až gi nežino, bijo, kad neužšalt. O, o, pakelk gi tu man' nuo vuokelės, nuo kiaušinių... Ma kojos pamėmo. Greičiau gi tu keli!

– Oi, kad tavi, tu Saukelė mana, nebagėli mana, kap tu pavargai...

– Oi, mano Margaroška, kad ir tu nuvargai.

Abu apsikabino, pradėj bučiuotis, vienas kitam dovanojo už viską. Tadu jau jisai nuvej arklius miške rado, atsikabino nuo pušėlės, kap buvo abudu apkabinį pastarankom, ir atajo namon.

Nuo to laiko nei tas aina, kur krutėc neraikia, nei ji aina. Ir dabar gyvena, dar ir laukų aria, o ji pečių kūrina.

52. PUPYTĖ IR ŽIRNIUKAS

Gyveno senis ir senutė. Neturėjo jie vaikų. Jiem labai buvo liūdna. Nei su kuo šnekėc yra, nei nieko – cik dvejuosa su boba.

Vieną gražią dieną boba sako diedui:

– Aik atsinešk molio, mes pasmaišysim molį ir išlipdysim. Tu lipdysi Žirniuką, o aš Pupytytį – mergaitį.

Nu, ir viską. Diedas nuvej paėmė lopetų, nuvej prisikasė molio kašelį, atsinešė ir davai lipdyt: boba Pupytytį, diedas Žirniuką. Nu, ir nulipdė. Gražūs jiem pasirodė, viską, bet ką gi – moliniai, negyvi. Boba džiaugiasi, čia ji palalas klosto, guldo. Pradėj pūstyt, pradėj pūstyt – pradėj gyt, dūsuoti ir šitiej vaikeliukai. Žirniukas sau bėgiot, Pupytytė sau. Nu, ir viskas.

Gyvena jei, paaugo. Jau Žirniukas didesnis paaugo – didesnis už pirštą! O Pupytytė – dar didesnė, i už pirštą paminijo, jau didesnė. Nu, va, ką jau čia, senis sako:

– Tai žinai ką, mama, aisiu jau aš šiandie art, o tu čia ruošk, blynus kepk, viską, ir man paruoši pusryčių, atneši, aš ten pamiškėj arsiu.

– Gerai.

Nu, o Pupytytė klauso ir Žirniukas. Kap tėvas išejo, dziedukas, tada jau sako:

– Mama mama, – Pupytytė, – aš nunešiu, – sako, – tatukui pusryčius.

Ir Žirniukas sako:

– Ir aš padėsiu nešti!

Nu, gerai.

– Kurgi jūs, – sako, – nuveisit. Taigi toli, priilsit, kapgi jūs nešit blynus, kap jūs nešit smetoną.

– Tai nebėduik, mamyt, mės viską padarysim.

Nu, gerai. Prikepė blynų, pramaišė bliūdą smetonos. Nu, ir neša: Pupyte smetonų un galvos su bliūdu užsidėjo, Žirniukas blynus paėmė, ir aina. Aina abudu, dainuoja, o dziedas ir nemato. Kas čiagi girdėc: dainuoja po trupucį, dainuoja... O matyc nieko nematyti. Žiūri – vagoj bliūdas kilstojasi su blynais. Oi, kap diedukas žiūri – aina Pupyte ir Žirniukas. Nu, gerai. Ažturėjo diedas arklius, sėdos:

– Tatuk, – sako, – atnešėm tau pusryčių.

– Nu, gerai, vaikeliai, ačiū ačiū, kap atnešėt.

– Sėsk, tatuk, – sako Žirniukas, – duok man botagų, duok man plūvų, aš, – sako, – biškį paarėsiu.

– Oi vaikeli, – sako, – Žirneli, neįsk, – sako, – ba taū arkliai nuneš.

– Nieko, tatuk! Duok man.

Jis sėdos plūvan, paėmė vadelas, paėmė botagą:

– Nu, Bėri, nu, Širmi!

Ė! Ir aina arkliai, galvos cik linkčioja, ir viską. O artojo nesimato, cik botagas švirksčia, kap jis suka, ir viskas.

Važiuoja ponas. Žiūri – arkliai vieni aria, žmogaus nematyt. Kurgi žmogus? Žiūri – sėdzi prilipis prie plūvo lig pirštu berniokas. Oi, kad taū vanagai, bus do dyvas:

– Ar ne velnias čia kur, – sako, – koks sėdi šitam plūve?

– Koks velnias – aš vyras, o ne velnias! Ką tu čia kalbi? Va botagu ir ausis tau apdaužysiu!

– Oo, koks tu, – sako, – gudras!

Nu, nieko. Paskui ponas išlipė iš vežimo ir aina prie sanio. Priaina – šitas užturėj arklius, Žirniukas, ir žiūri. Išlipo iš plūvo, botagu moseriuoja. Nu, ponas sakis:

– Žinai tu ką, sani, parduo tu man šitų berniuką. Ooo! Kapgi jis vadinasi?

– Kap vadinasi! Aš Žirniukas, ar supranti, ar ne?

– Oo, koks tu gudrus, – sako, – Žirniuk! Nu, kaip tu manai – parduo tu man jį, – sako.

Jis pribėgo, o senis sako:

– Oo, nė už kokius pinigų! Kapgi aš atiduosiu? Viena sūniuką turiu. Maža, ką jis mažas, bet, – sako, – gudrus. Va, žiūrėk, da ir duktelė pas mane yra – Pupyte.

Ir toj:

– Aš Pupyte!

O kad ji tei[p] – juokias ponas. O Žirniukas priėjo dziedui ir kušta ausėn:

– Parduo! Imsi gadnus pinigų, o aš pabėgsiu iš jo.

Nu, gerai. Sanis sako:

– Cik žiūrėkie, kad pabėgtum.

– Cik tu, – sako, – žiūrėk, šitam ponui, kad atiduočiau pinigų visus, o jei nie, tai aš, – sako, – vis tiek, – sako, – pabėgsiu iš jo.

Nu, gerai. Ponas sutiko, ir diedas sutiko.

– Nu, imk. Bet, – sako, – raiks daug pinigų.

– Va, aš apė pinigų nevaikštau, ciktai noriu šitą Žirniuką iš tavės nu-pirkti.

Nu, gerai. Ėmė užmokėjo ponas pinigų daug šitam saniui. Žirniukas su juo nuėjo, vežiman sėdos. O paskui sako:

– O, iš vežimo tu iškrisi. Duok man kišenėn, lįsk.

Inlindo Žirniukas kišeniun ir važiuoja. Bet iškišs galvų iš pono kišenio žiūri, kad kelio nepamest. Važiuoja ponas, važiuoja, miškan įvažiavo ir užmigo. Užmigo ponas – važiuoja arkliai, aina. Žirniukas žiūri, kad ponas miega, iš kišenio hopt – ir pabėgo.

Ponas važiuoja, davažiuoja, kap dau arkliai šonan, vežimas išvirto, ponas iššoko, žiūri: kas jam? Žirniuko nėra! Oi! Ponas živa arklius apgrįžo: kur Žirniukas? Nėr Žirniuko, ir baigta.

O Žirniukas kap iššoko, tai atgal. Prielėkė prie tatuko, sako:

– Tatuk! Živa, aš jau čia, – sako. – Tai, žiūrėk, kap ponas atvažiuos, tai, – sako, – tu jam botagu kirsk per galvų ir sakyk: „Kur Žirniukų padėjai?“ O aš, – sako, – graitai bėgu namon. Turbūt mamytė verkia ir toj Pupyte verkia manės.

– Nu, tai gerai: tu bėk, o aš teip ir padarysiu.

Važiuoja ponas, privažiuoja – nėra Žirniuko.

– Kur Žirniukas?

– Aš gi, – sako, – tau pardaviau, tu gi nuvažiavai. Kišeniun unsidėjai. Tu gi... Gal kur užmušei?

Tai ponas pats netiki, mislina sau: „Kap virtau, tai turbūt aš jį tį kur ir užmušiau“.

Nu, gerai. Ponas tadu... Žmogus jam dar botagu sukirto:

– Tai tu, – sako, – mano vaikų nužudei! Pinigų tau neduosiu, ir visa kas. Atvesk man Žirniukų, atiduosiu pinigų.

Nu, gerai. Prapuolė viskas. Ponas sustydojo ir parvažiavo namon. O Žirniukas parbėgo namon ir juokiasi. Rado mamytę – verkia Žirniuko, rado sasutę Pupyte – verkia Žirniuko. Sako:

– Neverkit, aš jau pabėgau, o tatukas pinigų daug nešasi. Dar, – sako, – ir ponų apkūlė gerai.

Ataina tatukas ir juokias.

– Ot, – sako, – gudriai, Žirniuk, padarei.

Pupyte juokiasi, šoka abudu, o diedukas su boba džiaugiasi Žirniuku ir Pupyti. Ir dař gyvena abudu gerai.

53. NE VELNIAS, TAI BOBA

Buvo seniau Girių kaime labai geras žmogus, gerai gyveno su savo žmo-na, visuomet jie vienas kitą klausė ir nesipyko. O jei nekuomet nesipyko

žmogus su savo žmona, pagailo velniui. Ataina velnias ir juos gundo: „Kap dař čia jus suvest, kad jūs susibartute ir susimuštute?“

Velnias vieną dieną atajis sėdėjo – nieko nepadaro. Antrą dieną... Paskui jau Liuciperas sako:

– O, tu niekše! Tu nemoki žmonių suvest. Raikia suvest, kad nors susibartų, kad blogai gyvent, kad viską...

Nu, ir ką daryt. O šeiminkė ten viena tokia labai gailino, kad mūsų šeiminkas, itas susiedas, labai gerai gyvena su savo žmona. O jie blogai gyvena, tai šitai žmona mislina sau: „Raikia juos kapgi čia suvest, kad jie susbart[ų] ar susmušt[ų]“.

Nu, ir ką gi. I nežino pati, ką padaryt. Aina velnias. Sako:

– Žinai tį šitų žmogų, savo susiedų?

Sako:

– Žinau.

– Ar gerai jie gyvena?

Sako:

– Gerai. Ale kap juos suvest?

Velnias sako:

– Suvesk tu man juos, tai aš tau nupirksiu kamašus gražius, – velnias teip jau sako šitai kaimynkai savo.

– Nu, gerai, – sako, – aš juos suvesiu, tiktai, – sako, – žiūrėkit, darykit teip, kad prižadėjot: man kad kamašai būt.

– Tai, – sako, – bus iš karto!

Velnias žiūri, kap čia pasidaris. Kap ji sugundis šitą vyrą su žmona.

Nuvejo jis unksti rytą art, šitas žmogus, žmona liko, pečių kūrina. Nu, ataina šita jau kaimynka, sako:

– Nu, ką gi tavo vyras, kur?

Sako – aria ten ir ten pamiškėj.

– Oi, – sako, – žinai tu ką? Kad ji labai utelės apipuolė. Kap jau tu daleidai – pilna galva! Aš buvau pas jį, tai, – sako, – kurgi, tos utelės jį tep apstoji. – Sako: – Kap nuneši tu jam valgyc, tai, – sako, – tu žiūrėk, jam paieškok.

(O seniau ieškojo – ima peilį ir ant peilio muša. Šitep jau utėlas šitas.)

Nu, gerai. O ji pasakė, to žmona, nubėgus:

– Žinai ką? Tavo žmona sudurniavo.

– Kaip tai sudurniavo? Ko ji durniuosis? Negali būc.

– Ot, pažiūrėk, – sako, – ji ateis, tavė ir papjaus. Atneš tau valgyc ir taū papjaus! Cik tu, – sako, – žiūrėk, atsargiai, bo ji, – sako, – cylum tau tai padaryc gali.

Nu, gerai. Aina žmona, neša valgyc, ir ėmė peilį. Sako: „Kol jis pavalgis, tai aš jo galvų paieškosiu“, – paci sau mislina.

Nu, ir nuvejo. Nuvejo, atcisėdo, o jau žmogus žiūri an jos – čia jau kas negerai. Žmogui dau valgyc, o paci už peilio ir jau aina iš užpakalio jam, ieško utėlių galvoj. Tuojaus šitas atsigrįžta:

– A jau, tu rupūže, ar man' jau pjauc žadi?

Kap pradėj jis vanoc savo žmonų un lauko.

– Oi, to vyreli, – sako, – atsiprašau: aš tau norėjau utėlas, kad...

– Man galvoj utėlių nēr! Kas tau sakė, kad pas manė utėlės šitos yr?!

Nieko nepadėjo – vis tiek supyko vyras su žmona, ir viska.

Džiaugėsi velnias, šoka. Nu, lakia pas tą bobą:

– Ačiū tau, kad tu suvedei...

– Ne ačiū! Bet man kamašus duok!

– Tai, – sako, – atnešiu kamašus, atnešiu, – nusigundo ir velnias.

Nulėk par Liucipierių:

– Jau, – sako, – mės itą Tamošių su žmona sugundinom. Jau barasi ir mušasi.

Gerai. Čia velnias nuvėjo magazinan, nupirko kamašus labai gražus ir jau rankosu tai žmonai atnešis nedau, ba bijoj velnias, kad jau boba jo nenugundzint. Tai un ilgo šesto užmovė kamašus ir bobai metė, ir pats bėgo, kad to boba jo nepagaut jau. Nu, ir viskas.

54. [K A I P D U R N I U S V E R Š I P A R D A V Ė]

Gyveno trys broliai ir baisiai bavoci buvo. Bavotai gyveno. Du labai razumni, o trečias kvailas, durnas tokis. Nu, ir jie pasidalijo viską pusiau, o šitam durniui liko veršis. Nu, ką jis su juo daris, šituo veršiu? Sako – raikia vežc turgun ir parduoc. „Kur aš jį čia turėsiu – veršį. Kad dar karvę, tai pieno duotų, o veršis – kas iš jo!“ Veda jisai turgun veršį. Prisveda prie miško, o šitan prie kelio revi varlės:

– Kvar, kvar, kvar.

– Ką? Pirkt veršį norit? Jūs nenupirksit.

Varlės ir vėl:

– Kvar, kvar, kvar.

– A, jūs čia man jo nenupirksit!

Veda veršį toliau. Įvedė į kaimą. Kaip apipuotė šunys jį, šitų durnių, su veršium! Rodos nėra. Jisai tį sukės, ir tį, paskui veršį pririšė prie tvoros ir sako:

– Kų, jūs norit ma veršį nupirkt?

Šunes loja:

– Au, au.

– A, norit pirkt? Nu, atneškit peilį, tai aš jum papjausiu po kušnį padalyšiu, ale pinigai kad vakare būt!

Paėmė veršį, papjovė durnius viduj ulyčios ir davai svaidyt šunim. Vienam kušnį, kitam. Kataras pastvėrė už mėsos, tas nubėgo, kataras da nie, tas laukia. Visų veršį razdalijo durnius ir sėdzi un tvoros. Ė šunes visi razlakstė ir ėda veršį. Nu, suvedė jie veršį – šunų nė vieno nėra: visi guli priėdi, neina

ir durnio žiūrėc. Vaikšto po kiemų durnius, vaikšto – pinigų niekas neduoda. Šunį pamatįs – šuva bėga. Pasgavo vienų šunį – tu, kataras pirma pradėj loc.

– Tu, – sako, – daugiausiai targujai, duo man pinigų, ir baigta.

Prisrišė virvi tu, kur vedė. Ir nu, šuva jančija, jančija, bet veda. Veda namon.

– Aš tavį nelaisiu, atduok pinigų!

Atsivedė in mišką. Nu, paėmė suvargo jau išvis tas durnius. Šunį pririšė prie beržiuko supuvusio, nu, šuva traukosi. Kap cik jis un jį aina, tep šuva bėgc. Kap trukt – ir išvertė šitų kelmų. Žiūri po kelmu – bačka aukso. Oi! Durnius išsivertė šituos pinigų, maišiukan suspylė ir let neša namon.

Parnešė namon ir jau sako:

– Nu, dař jau, dėkuidzie, veršį nubuvau, pinigų turiu, nu, ir gerai.

Broliai sako:

– Kurgi tavo pinigai?

– O va, pažiūrte, – sako.

Oi! Broliai pasižiūrėjo – kurgi, maišas pinigų! Tada jau broliai sakis:

– Tai kap, juos tu dařkos sversi – ar tu juos mieruosi?

Sako:

– Raikia pamieruoc, kiek gorcių bus.

Nuvejo par dėdį paskolint gorcio. Dėdė sakis:

– Kų gi jūs darysit šitu va gorcium?

– Tai, – sako, – pinigų mieruosiu!

– O kokius pinigų?

– Šiundzie šunim veršį pardaviau, ir man šuva ažmokėjo. Davė celių maišų aukso.

– Nu, gerai. Imk.

Parajo namona, o jo broliai razumni sako:

– Nu, kų tu sakei dėdei?

– Aš ir sakiau, – sako, – kad pinigų mieruosim.

– Oi, – sako, – oi! Kap cik dėdė ais, tai tu, – sako, – mum švirkšterk.

Nu, tai jis išajo, paėmė pagali, dėdė kap ajo, tai kap – pekt dėdei galvon, ir aždaužė. Aždaužė dėdį ir un[e]jo] pas brolius.

– Nu, ką? – sako. – Ar ajo dėdė?

– Tai, – sako, – aš jau jam švirkšteriau.

– Nu, tai kap tu švirkšterei?

Sako:

– Un guli.

Išaina vienas, pažiūri – dėdė užmuštas. Oi, kokios bėdos!

– Ką dař padarei? Nešk dař, – sako, – šitų dėdį un kapinių ir sviesk tįnai kur.

Nu, jisai paėmė dėdį – pinigų pirma pamierau – dėdį paėmė ir neša. O tį buvo papas tan kiemi. Dar papas nemiegojo. Jisai pavargo, panešė po papo lungu, pastatė dėdį, o pats ir žiūri. O dėdė žiūri papo lungan. Negyvas. Papas pažiūrėj:

– Eik į grinčią! Ko tu tį stovi?

Tas žiūri. Tas vėle:

– Eik, ba šausiu!

Tas neina. Papas ėmė livolverį, kap pok – ir aždaužė šitų dėdį.

Durnius iššoko:

– Kų tu padarei, žmogų kurčių užmušei? Bus tau dař, – sako, – teismas, taū patį numuš.

– Oi! Tik tu jį nešk! Te tau daug pinigų, – šitas papas, – sviesk kur, nešk šitų žmogų un kapinių, ir viskas.

Jis paėmė tą dėdį, nunešė un kapinių, sviedė, iš papo pinigų daug ėmė, atajo namona, ir viskas.

Atajis broliam sako:

– Da ir pas papų užsidirbau gadnai.

Dař, – sako, – jau gaļėsiu gyvenc.

Nu, ir baigta. Atajo namon, paskaitė – pinigų labai daug turi, turtuolis stojos. Bet jam ir broliai pavydėjo. Labai labai daug pinigų aų veršį gavo. Nu, ir gyvena jis gerai: apsivedė, du vaiku turi, ir bobų turi, ir gyvena, ir dař dar gyvena. Ir aų buvau, su juo midų alų gėriau ir jį mačiau.

55. [ŽMOGUS, KURIS NĖ KOKIOS BĖDOS NETURĖJO]

Gyveno seniau karalius. Ir su karalienė. Karalienė baisiai pradėjo sirgc. O karaliui – gaila buvo jos labai. Visus daktarus apvažinėjo, visur išvažiavo: par šituos šaptūnus, par kaldūnus visokius – nieko nepadėjo. Paskui vienas tįnai, kataras sargas, sako:

– Žinai kų, karaliau, aų parodysiu, kuom ją išgydyc. Raikia, – sako, – nuo tokio žmogaus marškiniai jai atnešt nuvilkt, kuris nė kokios bėdos neturi.

Čia karalius išsiuntė savo visus tarnus, sako:

– Aikite po visą mano karalystę ir ieškokite tokio žmogaus, kuris nė kokios bėdos neturi.

Čia visi arklius paskinkė, ir raiti, ir važiuoti – ieško ieško, niekap nesurado tokio žmogaus, kuris nė kokios bėdos neturi. Visa diena išvažinėjo, ir dvi dienas. Visur – tai karvė išgaišo, tai paršiukas, tai višta nugaišo, tai vyras su pacia susmušė, tai vaikai negadni, tai kų – vis bėdos, tai bėdos, kur neužeini, vis bėda yra. Nedzidelė, tai maža, ale bėda. Važiuoja jie visi nieko neradi. Važiuoja, kap kartas žiūri – pamiškėj žiburėlis žiba.

– Važiuosim, – sako, – tį pažiūrėt, kas tį dar nemiega.

Privažiuodo – girdzi griežimą, šokimą. Jie privažiavo arčiau, pamažum prie pirkefės tos, langelis mažas: vaikai apie šeši šoka, e dziedas ant smuikelio griežia. Ė visi vaikai šoka – net iškaitį, net prakaitas jų laša, ė dziedas sėdzi ir ūžia.

Nu, paskui uneina – nustojo dziedas ūžc, vaikai šokc, nu, ir viskas.

– Nu, – sako, – sani, ar linksma?

– Ė kol' man, – sako, – nelinksma! Aš, – sako, – nė kokios bėdos neturiu.

Va, – sako, – man ciktai skripkelė, ir aš kap ažūžiu, mano anūkai visi šoka.

Tai jis dař paėmė vieną šoki kaip užgriežė – tai visi nirša tiktai po šitu pirkiu, a tį nė padlogo, žemė toji, viską, visi juodi, vargiai gyvena, ale bėdos neturi.

– Nu, gerai, – sako, – žinai ką, sani, duotum mum savo marškinius!

– Oi! Va, – sako, – nigdi neturėjau bėdos, va dař ir bėda! Marškinius mano imat, norit, – sako. – Mano yr tie marškiniai!

Ė cie dziedo marškiniai kap uglis juodzi, unsitryni.

– Taigi, – sako, – labai nešvarūs.

– Gerai mum, – sako, – tik duokie, mės juos nešim.

Nu, gerai. Dziedų nulupė panevaliu, ir viska. Marškinius paėmė, jam gi davė jie ir savus tokius, nu, ir važiuoja.

Atvažiavo namon – karalienei atvežė.

– Nu, – sako, – jau radom tau liekarstų, vaistų.

– Nu, gerai, – sako.

Pažiūrėjo karalienė un šitų marškinių – striokas! Dzieve, koki marškiniai juodi! Bet kap užvilko šitais marškiniais, karalienė pradėjo sveikt. Jau ir pradėjo vaikščiot, jau ir viską. Jau ir pasveiko šitoj. Per kiek laiko šitoj karalienė ir linksma, bet jau marškinių šitų ji niekuomet nesviedė. Tegul būva kokie aršiausi, nešioja, ir baigta, kad tik, o, sveikai būt. Nu, jau pasveiko gerai – raikia jau šitas dziedas čia dvaran parvilkc, kap prie karaliaus. Gerai. Nuvažiau šituo dzieduo – kap pradės anūkai verk, kap pradės ir dziedas verk: kurgi, reikia važiuoc prie karaliaus, rūmuosan dideliuosan. Nu, gerai. Ėmė dziedų nuvežė, apskuitė, kosciuman unrinko – dziedas pasidarė gražus, barzdų jam nuskutė. Oi! Pasodino karalius su savim už stalo, čia svečių privažiavo. Sėdi doktorius tarpu šitos karalienės ir karalio.

– Oi! – sako. – Taigi jis išgydė mani. Jis mūs mėliausia žmogus.

Gerai jie tada, valgo, o šitam dzieduo labai negerai. Visa kas gerai, bet jam rūpi anūkai, kap tįnai buvo prie to miško, toj gryntelėj nedidelėj: padlogo nēr, žemė, viska. „Kad, – rodos dař jam, – ir vaikai dar šitep aprinkc, kap manį aprinko! Tai būt gerai!“

No, nieko. Po šitam balio prašosi dziedas namon važiuoc – karalius nelaidzia, sako:

– Tu daktaras dzidelis, nemožna tavį laisce namon.

– Raikia ir anūkai atvežc čia dvaran šitan prie manies.

Nu, gerai. Nuvažiavo dziedas pats par savo anūkus. Anūkus aprinko, visi gražiai prsirinko. Pirkėlį gražių pastatė, naujų – visi tada linksmai labai, kad ir dziedas gražus apsirinkis: kosciumų, galstukų, kap ministras. Ir dař jis dar gyvena su tais anūkais. Ir to karalienė dar gyvena, nemirė. Užtat, kad ana pasveiko, tai dař sveika, ir tas karalius sveikas, ir dziedas sveikas, ir anūkai visi sveiki – dar ir griežia gadnai un skripkos.

56. [P U I K I M E R G A]

Labai [puiki merga] buvo turtuolio žmogaus. Nu, tai ką gi ji? Kaip atais i kaimą an večerinų, tai nepasirenka sau jaunikio. Ji sėdzi pasipūtus prie muzikanto, kas nori vest šokt – su nieku neina. Kurgi, jai nėra: visi biedni, o ji bavota. Namie turi daug žemės, viena pas tėvus.

Nu, gerai. Viena kartą labai susirinko dzidelės večerinos. Ir ji atėjo. Tep jau jos niekas jau neima ir šokc. Ir paci sau sumislino, sako: „Aš nežinau, kas jau čia ir darosi, kol' jau manį niekas ir šokc neima. Kad rodos, – sako, – ir velnias mani išsivest“. Kap ciktai ji tai pasakė, teip, žiūri – durysa ir stovi su kepeliusūku gražus berniokas. Puikus. Ažkart priej, jai galvų linkc, ji ir nuvej šokc.

Šoko šoko ana juom, su tuom kavalierium, è tas kojom išmušdo – Dzievuli, kokis gražus! Su kepeliusium juodu. Nu, pernakc šoko vis cik su juo. O visi tik žiūri, sako:

– O mūsų šlektionka šoka gadniai su velniu!

Nu, nieko. O ji nè nepažino – tį nepažiūrėjo un kojų, kokios kojos, nei nieko. Nu, ir viskas.

– Aisiu, – sako, – namon.

– Aš taū, – sako, – pralydėsiu.

Sako:

– Pralaidz, kad nori.

Nu, prie namų atėjo, atsisveikino ir nuvejo.

Sako:

– Kada dar mės su tavim sustiksim? Gal, – sako, – nedielioj bus večerinos?

Ataik, tai ir aš ataisiu.

Nu, gerai. Nu, ir viskas. Atajo, atsigulė, o tį buvo sanutė tokia – miniška boba ar davatka, kap jų vadinate tįnai.

– Nu, kų, – sako, – vaikeli, ar išsišokai?

– Oi, bobula, – sako, – šiandien visa nalcis šokau.

– A iš kurgi kavalierius?

– Oi kavalierius! Labai gražus, su juodu kepeliusium.

– È, – sako, – vaikel, ar nežiūrėjai un jo kojų?

Sako:

– Nie, bobula, nežiūrėjau kojų, kokios jo kojos.

– È kap jis, – sako, – išmušdė kojom?

Sako:

– Kap kulokais, cik dunda padlogas, kap muša.

Sako:

– Pažiūrėk, vaikeli, kokios jo kojos. È mož, – sako, – velnias?

Sako:

– Gerai, bobula. Nedielioj kap nuveisiu, tai jau gadnai pažiūrėsiu.

Nu, ir tada nedielioj vakarėlis buvo gražus, daug jaunimo. Ir ji sėdzi toj pačioj vietoj prie muzikonto. Žiūri durysu – ir jaunikis tas ata[jo]. Galvų

linkc, nuvejo su juj šokc. Šoko šoko, o ji žiūri un koju – ne kojoc, ale kokios veršio kojoc, ar karvės, kap sakyc. Oi, kap nusgundo šitoj merga šlekcionka! Pro duris bėgc, jisai nelaidzia jos. Oi, tai let ji iš jo ištrūko, kap lėkė, tai ir namie duris išdaužė griūdama pirkion. Ir niekap negalėjo ašturėc jos, ir tas paskum. Tada dėl to kap unel[jo] ana, ražončių paėmė runkos, boba jai dau živa. Velnias grįžo atgalios.

– Nu, – sako, – gana tau bus daugiau su manim šokc! Aš taū, – sako, – iššokdzinsiu! Pirma tu mani prašei, o dabar jau tu mani metei. Palauk palauk!

Durysun tvo[jo] tvo[jo] ir daugiau jau nėjo vidun. Ji užrišė ražončium duris, škaplierius pakorė, ir velnias prapuolė. Daugiau nėjo ir an večerinu.

57. K A P Ž M O G U S N O R Ė J O B Ū T B A V O T A S

Gyveno vienas žmogus jaunas ir turėjo žmoną, vaikų. Ir labai norėjo būti turtingas, kad būt un viso pasaulio turtingesnis. O jis buvo, ot, nei biednas, nei bavotas. Truputį buvo, gyveno, ir viskas. Eina jis keliu. Užėjo lietus. Sėdos un akmenio ir mislina: „O kad man dař velnias pasmaišytų, tai, – sako, – gal jis man bavotsvų duotų“. O velnias už užpakalio to akmenio sėdėjo su kepeliušium. Ale jis nematė jo. Nu, paskui jau žmogus keliasi eit. Velnias sako:

– Oi, palauk, žmogau! Akšj, pakaľbėsime mes su tavim.

Žmogus sako:

– Gerai. Akšj, pakaľbėsime mes su tavim.

Tadu velnias paskėlė iš po akmenio ir sako:

– Ko tau, žmogau, raikia?

Sako:

– Aš noriu, kad būce bavotas! Ir viskas.

– Tai aš tau duosiu bavotstvų, tu būsi bavotas. Ale cik tu man pasrašai va an popierio.

– Kuo gi aš, – sako, – tau pasirašysiu? Neturiu su kuo.

– Va imk pirštukų mažucį prapjaukie un runkos ir pasrašai! Ir bus viskas.

Gerai. Tada jau viskas. Žmogus paėmė, velnias ba[k]sterėjo jam pirštan, kraujas išeidė, pasrašė velniuo. Velnias už šito popierio. Sako:

– Rašyk teip. Man tų dušių atiduok, kų da namie nepalikai.

O juosunk da nieko nebuvo. Buvo jau tį žadėta, kad bus kadu kas, ale da nebuvo. Nu, ir gerai. Velnias ir pabėgo su tuo popierium. Par Liucipierių. Nunešė Liucipieruo – tep Liucipieras juokiasi, kų jaunas velnias žmogų apgavo.

Ateina namo žmogus, žiūri – prauda, jau gimis mažas berniukaitis juosunk. Oje! Kap insimislino jisai. Sako: „Tai aš jį pardaviau velniuo!“ Verkia

žmogus, verkia žmona, nu, ką darycie, gimė – teaugš. Kas bus, tas bus, ar bus Dievu, ar bus velniu. Taip.

Nu, tada gerai. Užaugo šitas berniukas ir savo tėvui sako:

– Ko, tėvai, tep liūdnas?

– Ko gi, – sako, – gi aš taū pardaviau velniu.

– Kokiam velniu?

Sako:

– Velnio. Užtai aš dař, – sako, – ir bavotas stojaus.

Nu, gerai. Paėmė jį kariuomenėn, kap seniau tai. Tarnavo jis kariuomenėj, buvo geras karžygis iš jo. Oi! Arklys jo, jis ir karda turėjo, viską. Viskas labai buvo puikus! Nu, atėjo iš kariuomenės, ir su šituo arkliu.

– Nu, – sako, – tėvai, dař gerai. Aisiu par velnius, ar neatimsiu savo dūšios [pardavimo dokumento].

Nu, tai nuvėjo prie peklos su arkliu. Stojos ir sako:

– Nu, kraustykitės visi iš peklos, atiduokit mano, ką tėvas parašė, dokumentus!

Tep visi juokiasi – kurgi jau, tokis niekas ir dar prieš velnius padaris!

Kap lėkė su arkliu, bromus sulaužė, visu velnius iškapojo, cik liko kreivas Liuciperas. Prilėkė prie jo.

– Atiduok, – sako, – ką mano tėvu apgavo čia tokis velnias jaunas.

– Tai, – sako, – jo nėra jau. Jau, – sako, – gi tu bromoj jį užkirtai.

– Nieko, – sako, – tai tu likai.

Tai tas dar juokiasi – lancūgas treška. Kap prilakė, pasdėj an stalo. Kap davė, ir Liuciperas nuvirto po stalu. Žiūri – itas dokumentas guli. Už šito dokumento, un arklio sėdos ir joja. O velniu! Sustojo aišė ir nori atimc. Visus velnius pakapojo ir namo atjojo. Ir liko jis sveikas, gyvas ir Dzievuo panagus.

58. [K Ū M A]

Dziedas su bobu, abudu biedni. Ir gimė vaikucis nedzidelis. Raikia juos apkrikščycie. Nu, kap apkrikštysi – niekas kūmuosun neina. Ir susiedai neina, ir giminės neina. Nu, ką dař par itų biednų aisi da dziedų – ot, apkrikštis, ir gerai. Dar jau tįnai – nešk pats bažnyčion, ir visa kas.

Nu, vyzdėj vyzdėj kūmų, niekur nerado. Aina keliu ir mislina. Suscinka – aina boba – Dzievuli gink, kokia strošna! Sako:

– Ė kur, žmogeli, aini?

– Nu, kurgi ainu? – Sako: – Gimė va vaikelis mūsuk, biedni, norėtumė kūmais prašycie ko. Ir, – sako, – niekas neina. Prašėm ir giminės, prašėm ir susiedų, niekas neina mūsų vaiko krikščycie.

– Nu, gerai, – sako. – Aš galiu tau va itep kūmu pabūcie tavo vaikelio. Apkrikščysim, ir viskas.

– Tai tį kaip tu itai yra do tokia boba strošna?

– Aš, – sako, – yra smercis.

– Oo, smertela, tai tu yra labai spravedlyva boba. Tai eik pakrikšcyk mano vaikų.

Nu. Apkrikščijo: nuvežė bažnyčion, apkrikščijo, čia viską. Atvažiavo dziedas, tį rado da su bobu kiek kiaušinių sudėta vištos, tį kiek kapeikų turėjo, nuspirko da degtinės četvertuškę, išgėrė. Tadu jau šitoj boba sako:

– Žinai tu ką, sani? Imk tu dař pradėk liečycie žmones. Ė aš tau būsiu pamačnykė. Tu dař man' pažįsti, kokia aš yr. Aš yra smertis. Tai, – sako, – klausyk manį: kad aš stovėsiu gali kojų lignonio, tai tas bus lignonis sveikas, pasveiks, o jau jeigu tu ataisi ir rasi mani prie galvos, tai jau sakyk iškart: „Aš neišliečysiu jau tavį. Jau tuoj tu mirsi“.

Nu, ir baigta. Buvo jisai, buvo, pradėjo gydyc žmones: tį važiuoja, tį važiuoja – labai visur padėdė gadnai.

Vienan daikti bavota ponia susirgo ir jau mirt jai raikia. Pavadzino šitų dziedų – ar pastaisis šito ponia. Uneina itas dziedas, žiūri – smertis par galvų stovi. Jokų mat!

– Ėėė! Nieko nebus.

– Ė mož, – sako, – dar. Davai paprabisim.

Ėmė dziedas itų lovų sukinėc. Pasukė lovų – vėl smercis gali kojų. Kap unsipikcino itoj smercis, ką neduoda itai poniai pamircie. Tadu smercis sako:

– Aik tu nuo manį, kūmai, aik.

– Nie, – sako, – jau ciek ir aš ažsipikcinau un tavį, ir tu negadnai darai! Itokia ponia – kapgį ana dař mirs! Raikia jų, – sako, – išgydyc.

– Nu, vot, – sako, – kad pradėsi tu jų gydyc, tai ir pats pamirsi.

– Nu, – sako, – davai paprabisim!

Sukė sukė itų lovų – paėmė ir pamirė ponia. Ė smercis paėmė ir jį tadu papjovė. Ir abudu pamirė su poniu draugi: ir doktorius, ir ponia.

59. [K A I P S E N I S A R K L Ī I Š S I M A I N Ė]

(Pasaka yra nedidelė irgi.) Gyveno senis ir senutė. Nu, jie gyveno blogai: turėjo juodą arkliuką necikusį, kad ir ratų nebetimpia. Nu, ką, žmona sakis:

– Žinai ką, sani, važiuok turgun ir parmainyk tą arklį kam nors. Bet kap padaryc, kad geresnis išsimainyc. Čia tai blogą nuduoc tai gerai, ale kap gerą, kur pinigų paimc ir kas daryc.

Nu, sanis sumislino:

– Gerai. Aš, – sako, – čia turbūt išeisiu.

Važiuoja jis turgun, pasiėmė tį kiek pinigų turėjo, nu, ir viskas. Davydo jį cigonai, važiuoja:

– Ė, sani, šonan! Ką tu čia su savo žirgu!

– O, – sako, – čia ma žirgas, tai žirgas. Jis, – sako, – ne žirgas, bet auksas!

– Koks auksas!

O jis pakėlė vuodegą ir nori oran išaic. Ir kap kartas žmogus – kopt. Užturėjis išsoko ir pradėj tas išmatas krapštyc, ir pinigų iš saujos pyėlė, ir renka, o cigonai žiūri.

– Prauda, – sako, – auksas, žiūrėk, žiūrėk!

O jis iš šitų šūdų ir renka itą pinigą.

– Oo! Žmogau, cik parduok tu mum jį!

– Niekap neparduosiu aš jum jo. Tai labai geras arklys. Kad aš avižu turėčia, tai, – sako, – jis auksu pridėt, ne tik tai ką.

Nu, gerai. Cigonai čia kap nors – raikia iš šito žmogų arklys nupirkt. Ale kap iš jo nupirkt – niekap žmogus neparduoda. Unsiajo ir sako:

– O, aš neparduosiu. Jūs gi žinot, ką pinigais, – sako, – šika.

Gerai. Cigonai nupirko šitą arklį ir gerai užmokėjo jam. Nu, žmogus nuvažiavo turgun, nusipirko gerų arklį ir atvažiavo namuosna. Ir bobai sako:

– Žinai ką, boba, kad apgavau cigonus, tai apgavau!

– Nu, kapgi tu apgavai?

– Va kap, – sako: – važiuoju, ma arklys pristoj, neina, netįsia ratų. Va žiuoja cigonai ir juokiasi iš manį: „O, kokis drenas arklys!“ O aš sakau: „Ma arklys labai geras, geresnis nė kap jūsų“. – „O kol' jis?“ – „Kad, – sakau, – jis pinigais šika“. Nu, prauda. Aš, – sako, – kap jis norėj oran, pakėlė vuodegą, aš tada pinigų pradėjau birint į šūdą ir rinkc saujon, o jie kap prisžiūrėjo, – sako, – tai ir nupirko iš manės gerai užmokėjį.

– Tai gerai, – sako. – Ale žiūrėk, kad atajį neatimt iš tavi.

Cigonai tada važinėjo, šėrė jį avižom, šėrė rugiais – nieko nepadaro, nēr pinigų. Kap ciktai tas arklys pakelia vuodegą, bira po vuodegos, ir visi žiūri, ieško pinigų. Nieko tį neišaina. Nu, tai ką darytie. Tada sako:

– Aisim pas jį. Nor, – sako, – atimsim pinigų ir arklį atimsim.

Tada: ką daryc? Jisai ėmė tuojaus... ir aina cigonai, o boba pamatė, kad jau cigonai aina.

– Oi, vyreli, – sako, – ataina. Jie dař tavė užmuš.

– Nieko, – sako, – tokio. Imk, – sako, – man padušų padėk, aš ant suolo atsigulsiu, ir tu manės raudok, sakyk, kad aš pamiriau.

Ė tuojaus boba po galvu jam padušų padėjo, jis atsigulė, rankas suėmė, un pilvo sudejo. Ataina cigonai.

– Labą dieną!

– Labą dieną.

– Oi, cigonėliai, ma vyrelis numirė...

– O ką, jau jis numirė? O rupūže, mus apgavo: arklį mum pardavė, ir nieko jisai pinigų neduoda mum. Ir avižom penim, ir viską, o jisai! Pinigų nėkokių nēr. Nei aukso, nei... Einam, pamirė jau, tį kelias.

Išėjo cigonai, o senis cigonas su ilgu liulku buvo. Senis cigonas liulku dzidelį turėj ir ilgas cibukas – per pusė metro buvo. Sako:

– Aš aisiu dař jam nor per pilvų šituo cibuku kap duosiu, – sako, – ir viską.

Grižo cigonas, atcidarė duris, liulku nusiėmė, pakėlė marškinius ir seniui per pilvų – nabašninkui – kap kirto, kap hopt!

60. ŽMOGUS KAIP SU MEDUM VALGĖ

Kap gyveno mūsuk turtingas šlėkta Kavaliauskas. Nu, ir jisai turėjo sūnų Mykų. Nu, ir mirė. Tėvas sako:

– Žinai ką, – mirdamas, – vaikeli, kap dirbsi lauke, niekam nesakyk „padėk Dieve“, ale tau visi sakis. Ir atajis iš darbo niekuomet nevalgyk be medaus, ale su medum.

Nu, gerai. Jisai pradėjo gaspadorstvų vesc. Aina šienauc aplink dešimtą valandą, galvų nulaidis, dalgi užsidėjis ant peties – niekam „padėk Dieve“ nesako. Parėjis namon tada padirbėjis medaus prispirks ir valgo su medum. Pradėjo nykt jo gaspadorstva, klausia jisai par savo pažįstamus, dėdes, kas tai yra:

– Tėvas mirdamas sakė, kad niekam nesakytum „padėk Dieve“, kap dirbsi, ir kad su medum parejis valgytum. Kas tai yra?

– Tai va, – sako, – kap yra: kad tu išaitum unksci, nieko dar lauki nebūtų, tai tu niekam ir „padėk die“ nesakysi, ale tau sakis. Parejis namon, kap daugelia prišienausi, tai tu [kaip] ir su medum pavalgysi.

– Praudų sakot. Aš tep padariau. Gali būt. Tai dař darysiu itep – kap pareisiu, tai ir su medum pavalgysiu.

61. [K O K A N A S I R V I L K A S]

Mūsų kaime gyvena senas, labai senas žmogus. Vadinosi Kokanas. Nu, jisai neturėjo savo giminių, nieko. Čia gyvena pas mus, pas kaimyną, turėjo sklypą žemės, tris aktarus, ir, nu, jį užtat turėjo, laikė.

Ėjo jis vieną sykį prie upės ir sutiko vilką. Vilkas klausia pas jį:

– Seni, kur aini?

Sako:

– Ainu gi va keliu tiesiog, ir viskas.

– Aš taū ėsiu.

– O kol' tu man' ėsi?

– Teip, aš alkanas. Noriu – ir taū suvėsiu.

– Žiūrėk, aš gi da juodas. Noriu nusipraust. Ainam prie upės: aš nusiprausiu, ir tada man' čystų ėsi.

Nu, gerai. Vilkas sako:

– Ainam.

Aina, priėjo prie upės. Tas senis ėmė nusivilko, išsiprausė viską, išlindo. Nu, vilkas sako:

– Tai jau tu daŗ gatavas – aŗ taũ ęsiu.

Sako:

– Gi aŗ ŗlapias. Kad tavį nepapult, vadinasi, panosas.

– Tai gerai, – sako, – man vis tiek.

Sako:

– Nu, duok nor vuodegą nusiŗluostyt.

Nu, gerai – vilkas atsuko vuodegą. Tas senis apsisuko aplink ranką ŗluos-tydamas ir paskui lazda kad droŗę vilkui per nugarą – tas vilkas per upę iš sykio perŗoko.

Ir nuo to laiko vilkas ŗmogaus bijo, o Kokanas liko sveikas. O vilkas pabęgo.

62. MEŗKOS ŗLAUNIS

Kap buvo seniau, tai vis gavęnia buvo. Prieŗ Uŗgavęnias uŗgavęt raikęjo. Gyveno dziedas su bobu, nu, ir neturęjo męsos. Boba sakis dziedui:

– Dziedai, aik į miŗką – ar nerasi kur kokio ŗvęrelio, ar ką. Aŗgavęc. ŗiandien Uŗgavęnios.

Dziedas paēmę kirvį ir aina. O uŗ kluono buvo dzidelis miŗkas, ten buvo vilkų, meŗkų, oŗkų – visko. Klauso dziedas – po klojimu knarkia meŗka. Priaina, ŗiũri – guli un pagalių. Dziedas jai kirviui kaip trakŗt – ir atidauŗę pirmagaliniį koją. Neŗa namon, o meŗka likus miega. Ataneŗę namon ir sako:

– Nu, bob! Bus Uŗgavęnios geros.

Boba ęmę vilnų tuojaus nukirpo, skũrų nulupę, sędos ir verpia, o puodan męsų sudęjo ir verda. Išvirę męsų, o meŗka prasbudo ryte, ŗiũri – kojos nęra. Kur aic ieŗkoc? Ji vuodę vuodę krauju ŗituo, laŗais, ir atęjo pas tą diedą prie namų. ŗiũri – po langu boba sędzi, verpia vilnų. O meŗka paēmę [giedoti]:

– Dzim dzim, boba.

Un ma skũ - ros sę - dzi,

ma - no vil - nų ver - pia,
ma - no mę - sų ver - da.

Dzim dzim!

– Oi dziedai, meŗka aina! Kur dęsmęs?

Dziedas un peŗcio, boba – papeŗęn, ir baigta. Meŗka duris išvertę, unęjo. Dziedų išŗitįsę – suvędę, bobų išŗitįsę, kaulus krũvon sudęjo, suvędusius abudu, puodu apvertę, kojų išŗiēmę ir nuvęj miŗkan meŗka. Ir prisilipdę tą koją ir dabar gyvena. Che.

Paulina Lukšienė

63. [APIE ODINĄ]

Kap buvo diedas su bobu. Turėjo tris dukrelas. Labai buvo gražios. Pati mažutė da gražesnė. Nebuvo gražesnių niekur. Nu, ir nuvejo par Ašmenų maudytis. Maudėsi anys ilgai. Išlindo odina iš Ašmenos ir užlindo un pačios mažutės mergetės suknelės, marškinėlių. Nu, jau anos maudės, anos neragėjo. Maudės maudėsi, tadu jau... tadu jau sako:

– Aisim, jau gana maudytis, – sako, – aisim jau namona.

Tep kap priejo aiti namona, tep ito[ji] odina užlipus un jos marškinių, un suknelės. Visom atdau, tai pačiai mažutei nedavė. Sako:

– Kap tekėsi už manį, tai, – sako, – duosiu.

Verkia:

– Kapgi aš, – sako, – až odinos tekėsiu, kų aš darysiu?

Mes gi bijom odinų, odinos gi kunda. Kap inkunda, gali pamirt. Nu, tep jau, kų gi. Tad u jau sasalės tos vėl sako:

– Nugi tį kų tau padaris, paraisim namona, ažsispirsim, tata bus, moma bus, ir, – sako, – neduos jau tavi, neduosim.

Nu, ir kų. Sulaukė par vakarų, jau ko. Atajo odina, užlipė an vartų.

– Atduote man dukrelę, ana man pažadėjo, mano bus žmonu, tai atduokit man jų.

Nu, tai anys jų ir pakavoji buvo, ir visap kap buvo, nu, vis tų patį – neina niekur no vartų:

– Atduokit, ir viskas.

Nu, tai anys pririnko pušini. Pririnko až mergetį ir išnešė, davė odinai. Ėmė vežiman ažsodino, nu, ir važiuoja. Tad u jau medi – kap dař va, kap mūs medis, va Ašmena ir medis – toj gegužėlė sako:

1

-Ku - kū, kų tu ve - ži?
Ku - kū, ne mar - te - tį,

Pažiūri – pušinė, ne mergelė. Svied – ir vėl grįžo. Vėl grįžo. Anys ir vėl:
– Atduokit man martelį, è kų jūs man davėt pušinį. Turit man atduot,
man mergelį. Ana man pažadė[jo] mano žmonu būt.

Nu, ir kų gi daris. Pririnko ožkų. Nu, jau pririnko ožkų, vežasi jau, gerai
jau, važiuoja jau, vėl gegutė sako:

1 – Kukū, tu Ulvine,
Kukū, tu durnasiai,
Kukū, kų tu veži?
Kukū, ne martelį,
Kukū, ale ožkeį.

Pažiūri – ožka. Vėle sviedė ir vėl grįžo. Ir vėl grįžo.

– Atiduok, ba...

Tadu daug odinų, daug atvažiavo, aplink namų apstojo, tiek viržia tos
odinos. Nu, kų gi, tėvas sako:

– Nieko nepadarysim, turim jau mes pririnktie jau, – sako, – itų mergelį ir
atduotie.

Nu, tai èjo pririnko gražiai, baltu adiežiu pririnko ir iš[leido]. Nu, kų gi,
išejo. Išejo ir nusvežė. Kap važiuoja, tadu jau gegutė sako:

2

Nu, itep pagavo, prosta nuvažiavo Ašmenon. Ašmenon nuvažiavo ton.
Nu, ir kap unvažiavo Ašmenon, jau jo tį buvo namas, jau visa kas buvo.

Ana jau kiek metų jau buvo tįnai. Jos jau mergiokaitės radosi, vienas
berniokaitis ir mergiokaitės dvi. Sako:

– Kų gi jau, – sako, – žmogeli, palaisi jau dař, Ulvine, man' namona.

– Nu, tai, – sako, – ař taū išlaisiu.

– Ale kap, – sako, – tadu man par taū atait, kap upėn gi raikia aitie?

– Tai, – sako, – tu man' pašauksi:

„Ulvine Ulvinėli,
Gal tu gyvas – tai pieno puta,
Gal negyvas – kraujo puta“.

– Nu, – sako, – gerai.

Susikalbėjo.

Ė tadu ana atvažiavo. Tep jau labai bagota, labai jai gera buvo būtie. Ė jos... broliai jau ažsipiktino... Ant sasalės... jau ažsipiktino, ką jai labai gera būtie. Nu, tai anys ėmė... sako:

– Ė kap tu dař šauksi, kap tu un Ařmenos atvažiavai?

Nu, tai ana sako – itep ir itep... šauksiu:

„Ulvine, tu Ulvine, tu Ulvinėli,
Gal tu gyvas – tai pieno puta,
Gal negyvas – kraujo puta“.

Nu, tai anys, kap paprovijo, tai unlėkį pašaukė. Kap anas išlindo, prisrinkis, gražus tokis ponas, – ėmė ir aždaužė jį (papjovė ar aždaužė). Nu, ką gi ana jau. Kap i kol' ana nuvažiuos namona. Nuvažiavus par upį, šaukia šaukia:

– Ulvine Ulvinėli!

Neatsišaukdo, niekas nesdaro. Tadu jau išejo kraujo puta. Kap išejo kraujo puta, jau žino, ką nėra gyvo jau jo. Nu, jau aždaužė.

– Nu, kur dabar man, – sako, – dėtis, kur man dėtis? – sako. – Raikia aiti miřkan, par gegutį jau.

Nu, tai nuvėjo. Tai vienu dukreį apuři apvertė, ė sūniukų – berželiu, ė tadu da vienu tokiu, kap sakyt, kruřinu apvertė mergiokaitį. Ė pati nuvejo kukuot geguři. Tai kap dař gi kukuoja, tai to mergelė kukuoja dabar.

64. [A P I E P U P A]

Kap buvo diedas su bobu. Ir atnešė vaikeliam pupų. Vaikeliai valgė valgė tas pupelas, ė buvo palai tokie dideli, nu, ir anys išmetė vienu pupelį po palais. To pupelė ir išdygo. Išdygo, augo ir augo, augo ir augo, daaugo lig lubom. Sako:

– Diedai diedai, plėšk lubas, pupelė auga.

Diedas ėmė praplėšė lubas. Ir auga aukštyn. Tadu jau:

– Diedai diedai, plėšk die dungs.

Praplėšė dungs, pupelė vėl išaugo. Tadu augo ir augo pupelė. Neragėt nė galų, nė krařtų, užaugo net dungs to jau pupelė. Nu, jau per kiek laiko diedas sako:

– Nu, kas daryt, reikia liptie pažiūrėtie ton pupelėn. Kas tį yra.

Anas per tą pupelę lipė. Lipė lipė, lipė lipė diedas, unlipė net tą jau, dūn-gūn. Žiūri – koki nameliai, nelabai geri. Anas tuosan nameliuosan nuvejo. Žiūri – pečius iš sūrių padarytas. Stalas iš šitų tokių lašinių, iš taukų pada-rytas. Suolai lašininiai. Pakarta un šatros dešrų daugėlia. Oi kokia bagota – nieko nėra. Nu, tai anas ėmė tadū par vakarų – nu, kū gi diedas, vienas – tą trupučiuką atsipjau, sako:

– Znoko nebus.

Truputį atsikundo pečiaus – sūrio. Ir unlindo papečėn. Unlindo papečėn, ataina ožkelė. Nu, kū, ana, ožkelė, pažiūrėjo, pažiūrėjo ir vėlė. Pabuvo ana ir vėl išbėga, to ožkelė. Ė diedas ir vėl ir kitų da dienu pabuvo. Išlindis pavalgė. Tadu sako:

– Labai gera...

Tadu su ožkelei padružijo. Sako:

– Tu man' čia laidysi, ganysi.

Ir labai jau gera bus dieduo. Tep, kū gi, nusibodo diedui jau, jam passilgo bobos. Lips jau atgalion. Atlipė atgalion, jau tą jau bobos [šaukia]:

– Oi, – sako, – bobula, kap dař jo, jau labai gera tą buvo būt.

Sako:

– Kap dař mum su tavim nuveit?

Nu, diedas sako:

– Kapgi, aš kap vienas, gi nieko, ė kap dvieju, gali gi pupelė lūžt.

Ką gi, pupelė plona gi, ana nestora.

– Nu, maž kap kartas ir unlipsim.

Sako:

– Land maišan, ė aš taū až pečiu, ir nešiu.

Lipa ir lipa, lipa ir lipa diedas su bobu, jau neša pupelėn ton jau. Neša diedas jau, neša, arti jau prineš par tą namų.

– Oi diedula, kap aš ažsigėidžiau myžtie!

– Bobula, nemyžkie, ba pupelė nuluš.

Tep, kurgi, nu, jau trivojo trivojo, nedatrivojo – ėmė myžt. Nu, da to pupalė nenulūžo. Tadu:

– Oi diedule, kap noriu vėl šikt!

Sako:

– Nešikie, boba, ba, – sako, – nuluš pupelė.

Ana kap perdė macnai – ir pupelė nulūžo. Ir abu nugriuvo su diedu. Tai diedas pasiliko, ė boba atgriuvo... skylių padarė maiši, boba nugriuvo, ė diedas liko. Unlipė par tą ožkelei, tai anas jų ir ganė, ir gyveno. Lig šiole gyvena tas diedas.

A n t a n i n a L u k a i t i e n ė

65. [A P I E K U K E L A I T Ī]

Kap buvo diedas su bobu. Paskepė anys kukelaitį. Nu, jau kepina kukelaitį diedas. Diedas jau sakis:

– Bobut bobut, išimk kukelaitį, jau iškepė.

Boba išsiėmė. Sako:

– Dieduk dieduk, jau kukelaitė ant pripečkos.

– Tėaušt, tėaušt, bobula.

– Dieduk dieduk, jau kukelaitė mūsų un stalo.

– Tėaušt, tėaušt, – sako, – bobut.

– Dieduk dieduk, jau mūsų kukelaitė ant zoslano.

– Tėaušt, tėaušt, bobut.

– Dieduk dieduk, jau mūsų kukelaitė un slinkscio.

– Tėaušt, tėaušt, bobut.

– Dieduk dieduk, jau mūsų kukelaitė jau – nubėgo.

– Tėaušt, tėaušt, – sako, – bobut.

Tadu:

– Dieduk, dieduk!

Ėk diedas paskum kukelaitį lėkt, ir boba lėkt. Ė tį pjovėjos pjovė, šienapjūviai šienavo.

– Pjovėlės, šienapjovėliai, gaudaite – kukelaitė labai gardi, pečiuoj kepta, sviestu tepta.

Ėkė Ėkė tadu iš ažu krūmo vilkas. Kap šoko, nustvėrė tų kukelaitį ir nubėgo su tų kukelaiti.

Marija Lukšienė

66. [KIAULĖ IR DEŠIMT PARŠELIŲ]

Kap buvo dziedas su bobu. Boba numirė, ir liko cik dešims paršelių, mažų mažų. Ir kiaulaitė liko. Ir ana nieko neturėjo ir ėjo žirniauc žirniuosan. Nu, ir aina žirniuosan, susciko lapį. Ar vilką jau... vilką susciko. Nu, tadu vilkas sako:

– Kur ainat?

– Ainam, – sako, – žirniaucie.

– A kur toli, ar nepriimsta ir manį?

Sako:

– Priimsim, ale nekliudzyk mano paršelių.

Aina, da aina, susciko kiškį. Kiškis sako:

– Kūmule, ar nepriimsta ir manį? Labai jau gražiu pulkeliu ainat dzideliu.

Sako:

– Aikte, cik nekliudzykit manų paršelių.

Aina da, aina žirniaucie, susciko meškų. Meška sakis:

– Ar nepriimste gi ir manį?

Sako:

– Aikte, ale nekliudzykit manų vaikelių, paršelių.

Aina da aina, susciko lapę. Lapė sako:

– Ar nepriimste ir manį?

– Aikte, ale nekliudzykit manų vaikelių.

Nuvejo žirniaucie, labai duobė dzidelė tokia, ir kap šoko kiaulaitė, šoko paršeliai – peršoko, meška – duobėn, vilkas – duobėn, kiškis – duobėn, lapė – duobėn, ir subyrėjo. Lapė sako:

– Va daŗ cia skris lakštingelė.

Skredzioja lakštingelė, skredzioja.

– Prineškit man po šakelį, po žagarėlį duobėn, prinešta pilnų duobį, è aŗ išlipsiu, tai aŗ jum labai gerai padarysiu. Pajuokinsiu tadu.

Nu, gerai. Ana neŗa, lakštingelė, neŗa, prineŗe pilnų duobį. To lapė išlipė.

– Nu, – sako, – tu man' iŗkėlei iŗ duobės, è daŗ, – sako, – ir pajuokink mani.

Ir aina pacekynuosan boba su paucieni. Ir priažo par jų.

– Nu, tai dař muškis prie galvų tos bobos... itai boba pastacis paucieni, aš ir išvalgysiu, išklapsėsiu.

Tadu bobai prie galvų tvojęsi, mušės mušės. Boba pastatė paucieni, lapė ėmė ir išėdė. Išklapsėjo. Tada sako:

– Dař gerai, iškėlei iš duobės, pripenėjai, dar, – sako, – pajuokinsi man'. Kūlėjai kuls, ė man mušies apie galvų, daušimės... pasjuoksim.

Nu, tadu, prauda, jų daužė spragilu, ir žiūri – lapė juokiasi. Tadu lapį aždaužė.

67. [K A I P S E N I A I M E Š K O S Š L A U N Į V I R Ė]

Kartų senukai nuvažiavo medzian. Rado meškų. Miega. Atsikirto šlaunį ir atsivežė. Atsivežė tadu, aplupė skūrų, vilnų nukirpo, boba ėm vilnų verpt, dziedas sustrajijo puodus ir ėm meškos šlaunį virti. Verda. Atšliaužė meška. Tai dziedas un pečiaus užlipė, boba vilnų verpia. Sako:

– Ir žųsys miega,
Ir vištos miega,
Cik viena boba nemiega,
Un ma skūros sėdzi,
Mano vilnų verpia –
Suvėsiu suvėsiu dziedų su bobu!

Prišliaužė par kitų langų ir vėl:

– Ir žųsys miega,
Ir vištos miega,
Cik viena boba nemiega,
Un ma skūros sėdzi,
Mano vilnų verpia –
Suvėsiu suvėsiu dziedų su bobu!

Tadu unšliaužė pirkion, kambarin unšliaužė ir puodų išsitisė, šlaunį (kap bobutė provijo), sa šlaunį prisilipdė, o itų... ė dziedas su bobu kirviu ažkirto meškų, ir bobai da meškinas iš[jo] apsisegcie kurtkų. Ir viska.

R o m a s L u k š a

68. [A P I E L A P Ē I R V I L K Ā]

Kartā pas vienā žmogū išgaišo paršas. Galvoja: „Kā su juo daryt?“ Nunešē medin ir pakorē. Lākia lapē. Žiūri. „Jeigu paršā nudauši, pati paskelsi“. Galvoja, kaip čia paršā nudaužt. Lākia vilkas. Pamatē paršā ir rēkia:

– Oi, kodēl, kūmula, neēdi?

Sako:

– Šiandien pētnyčia.

Sako:

– Taig jau pētnyčia.

Ē kaip šoko – paršā nudaužē ir pats paskorē. Lapē pradē[jo] ēst, ē vilkas dar buvo gyvas, sako:

– Kūmula, kam gi ēdi, šiandien pētnyčia.

Ē lapē sako:

– Tam pētnyčia, kas kojom žemēs nedasiekia.

Genė Lukšienė

69. VILKAS IR PENKIOS AVELĖS

Buvo buvo dziedas su bobu. Ir turėjo pinkias avelas, šeštą – kalaitį, septintą – mergaitį. Ir nusiuntė mergaitį avelių ganycie. Gano gano mergaitė avelas, ataido vilkas:

– Mergela mergela, duo gi tu man avelį, aš tau pagiedosiu labai gražių giesmelių!

– Tu nemoki, vilke! Tu meluoji man!

– Dal Bo[g]*. Man, Džievolėli, padėk, moku!

– Nu, pagiedzi!

♩ = 148

1

(cis¹) – Bu - vo bu - vo dzie - das su bo - bu
ir tu - rė - jo pin - kias a - ve - las,
šeš - tų ka - lai - tį, sep - tin - tų mer - gai(tį).

Chapc už avelės – ir nusnešė. Gano jau cik penkias avelas. Nu, ir gano. Ataido dziedas.

– Kiek turi avelių?

– Visos!

– Ė kalaitė?

– Po slunksciu guli!

– Nu, gerai, ganai toliau.

Ganė ganė, kolai praganė visas avelas. Visas vilkuo atdavė. Ir vis gieda šitų giesmių:

- 1 – Buvo buvo dziedas su bobu
 Ir turėjo pinkias avelas,
 Šeštų kalaitį, septintų – mergaitį.

Atajo vilkas jau ir kalaitės:

- Mergela uogela! Aš dar tai išsimokiau gražių giesmelių!
 – Ė kokių gi? Pagiedzi!
 – Ar duosi kalaitį?
 – Duosiu! Ale cik kad gražių!
 Anas ir vėl tų pacių:

- 1 – Buvo buvo dziedas su bobu
 Ir turėjo pinkias avelas,
 Šeštų kalaitį, saptintų – mergaitį.

Až kalaitės – ir medzian. Kas daryc mergiokei – liko viena.

Aina namon. Parėjo namon. Dziedas:

– Ė, a kur avelės?

– Pūnioj!

– Ė kalaitė?

– Po slunksciu guli.

Nuvejo dziedas pūnion, pažiūrėj – nēr nei vienos avelės. Ir kalaitės nėra.

– Tep jei, kur padėjai?

– Oi, kap atajo gi tas vilkas žulikas, giedoj giedoj man giesmes ir visas išgiedoj už manį!..

Pradėjo dziedas mušč šitų mergiokį, išvarė iš namų... To mergiokė vaikš-čio[jo] vaikščio[jo] po medzių, nusilpi, dešims dienų verkė verkė, atsigulė po pušeli ir pamirė.

70. [J Ė Z U S K R I S T U S]

Gyveno žmogus. Ir tokis neturtingas – ką pasėja, pas jį nederi. Pas kaimynus visa kas deri, visa kas auga, o jis nieko neturi. Nuvejo anas arti. Aria aria, ir arklys labai jau priilso. Sėdos ir jau sėdzi. Ir mislija sau: „Kol’gi aš tokis biednas? Visi bagoti, ė aš biednas... Nieko neturiu, šeimyna didelė mano, valgyc neturiu ko“.

Kartą žiūri – aina tokis jaunas bernas. Sako:

– Padėkdzie tau, žmogeli!

– Gerądzie.

– Ari?

– Ariu.

– Kų sėsi?

– Nežinau. Neturiu kuom sėcie, laukas pūstas guli.

– Oi žmogeli mieliasiai... Kap škada, ką tu biednas. Labai aš norėčia, kad tu man' priimtum slūžycie.

– Oi, sūneli mano, pats valgyc neturiu ko – kapgi aš taū priimsiu.

– Nu, žinai ko, žmogeli, būk geras, susmilk un manį – priimk tu man' slūžycie.

– Oi! Duonos neturiu, nieko neturiu, ką valgysim?

– Ką pats valgysi, tą ir man duosi.

– Nežinau, kas daryc.

– Nu, tai žinai ką, žmogeli? Aik tu par savo žmonų ir paklaus. Susklegėte.

Mož priimsta. Ė aš paorėsiu.

– Kiek jau cia man arc – dzvi vagos.

– Nu, tai vis, aš pabaigsiu.

Žmogus nuvejo par žmonų, ė itas jau bernas aria. Kad aria, tai aria, ir galų nėra tai dirvai. Nežino, kadu jau galas bus tai dirvai. Atajo žmogus, žiūri – dar pusė neišariš.

– Tep jau ką jau tu, berneli, darei?

– Ariu.

Ė žiūri – to ažuogana nežinia kokia ir placi.

– Oi gana, berneli mieliasiai – neturiu kuom sėc.

– Ė ar turi trupucį grūdų?

– Dzvi vuokelas. Vuokelė kviecių, vuokelė miežių.

– Nu, ir gana bus. Pasėsim visų dirvų. Aik atsinešk.

Nuvejo žmogus, atsinešė vuokelį miežių, vuokelį kviecių. Kap ėmė tas bernas, sako:

– Nu, tai dařkas sėsim vienas miežius, kitas kviecius. Vienas iš vieno galo, kitas iš kito galo.

Nu, ir saja – ir saja, ir saja, ir saja – ir galų nėra grūdum ciem. Ažsėjo visų ažuoganų, ir liko da grūdų daug. Parsinešė namon. Žmogus sako:

– Žinai ko, žmon? Grūdų liko dar labai daugelio. Kad da kur pasėcie.

Sako:

– Tep, ė iš kur jau ėmės par tavi cieka grūdų?

– Aš nežinau. Va itas bernas kap ėm sėcie, tep loc prisparijo Džievas.

Nu, gerai. Nu, anas gyvena, jau prabuvo metus, derlių jau itų nuėmė – aisim kulcie. Aisim kulcie. Nuvejo kulcie. Kap kulia, tai kulia – ir tą pėdų negali išsvaidycie iš tarpupėdzio.

Daug labai grūdų prikūlė, nu, sako:

– Dař jau kepsim duonų.

– Ale ką tu, – sako, – grūdai žali.

Tas bernas sako:

– Nieko, aš ir žalius sumalsiu!

Nuvejo malc – mala mala, ir galų nėra. Ciem grūdum. Nesbaigia grūdai.

Pakepė žmona duonų, labai gardzių, susėdo visi valgyc. Ė iš kur tą mėsos ėmės – anys ir pacys nežino.

Nu, itas žmogus sako:

– Labai jau dař jau gerai. Vot ir mės [būsım] – kap ir žmonės būva.

Va, sako:

– Žinai ką, berneli? Buvo par mus atajįs susiedas veseilion prašycie. Tep prašo ir tavi draugi.

Anas sako:

– Nie. Aš itokiosa veseiliosa nevaikščioju. Man veseilia, kad veseilia, è ten – tik baikos. Nu, aikte jūs, è aš jau paskum jus nuveisiu pažiūrèc, kap jau jauni atvažiuos iš venčio.

Nuvejo gaspadorius su gaspadini, ulioja. Ais jau itas bernas veseilion. Kap anas par slinkscį, tai visos žarijos iš pečkos ir iššoko. Anas ašsijuokè. Visi žiūri, kas cia pasdarè.

Nu, tadu gaspadorius kap užvydo jį, sako:

– O akšį gi jau, išgersim šimtų gramų.

È tas bernas sako:

– Nie, aš šimto gramų negeriu. Čia ne veseilia. Čia man nesdaboja to veseilio.

– Nu, tai va muzikantai ažuš, ir tu gi jau išeisi – pažiūrèsi, kap jaunie[ji] šoka, kap visa svaratba.

– Nu, labai gerai. Teip.

Išej jauno[ji] šokc su jaunuoju, ir visi svotai tik gi ūkauja šūkauja – vesela labai. È tas bernas cik ašsijuokè anas sau, ašsigrižè ir nuve[jo].

Pare[jo] anas namon, no, ir vèl pradèjo krutèc darbo. Atal[jo] gaspadorius iš veseilios, sako:

– Kol' gi nepabuvai ant šokimų?

– Oi, koki tį šokimai? Ar tį šokimai? Tį tik juokas ima! Aš negaliu bñc tokiuosa šokimuosa.

[– Kap veseilioj buvom, kol' tadu žarijos visos iš pečkos išbyrèjo?

– Ite, ką aš žinau, kol' išbyrèjo!.. Kap tik aš pro slunkscį kojų kyšč, tai visos žarijos. Kad tį gi buvo pilna velnių! Tai kurgi anys nebègs nuo manį!

– È jaunoja kap šoko?

– È! Jaunoja šoko! Velniai cik až padalų tušo jų, è jaunas taigi irgi nieko! È jų velniai tįsiası ungi sau. È ana spardo kojom. Tai kurgi man nesjuokc. Aš ir juokiaus až tai.]*

Nu, prabuvo jau anas trejis metus. Sako:

– Žinai ką, berneli? Tu man parabkas buvai. Nebuvom gi nèkart bažnyčion mės su tavim. Davai nuvažuosim.

– Nu, davai važuojam.

Paskinkè arklius, važuoja bažnyčion. Važuoja keliu, važuoja – ir cyli, vienas ungi kito nè žodzio. Žiūri – veža nabaščikų. Ir labai jau žmonių daug, ir ciek jau korongerų – nu, jau tokia propesija, ką jau nežnia kokia gražuma. Itas gaspadorius išlipè iš vežimo, prisklaupè, kepurį nusèmįs, meldèsi mel-dèsi. È tas bernas cik kepurį nusèmè, sèdèdamas vežimi. Ir net ašsijuokè.

Tados gaspadorius – vežiman, važiuoja toliau. Žiūri – veža kitų nabaščikų. Važiuoja cik tata ir moma ir veža reščinį sūnų... kapuosan. Ir daugiau nieko nėra, cik tata su moma teip verkia, ką jau staciai ašarom kelių laisto. Itas parabkas iššoko iš vežimo ir teip jau pradėjo melscis, ką net prie žemės priguļis. Ė gaspadorius kap sėdėj vežimi, tep ir sėdzi. Ir kepurės nenussemė.

Nu, nieko. Nuvažiavo bažnyčion. Unejo bažnyčion. Gaspadorius sako:

– Dař pasmelskim, ė tadu aisim karčiamon.

Sako:

– Gerai.

Une[jo] bažnyčion, kap kartas suma. Nu, visi žmonės prisklaupį, gaspadorius prisklaupė, ė anas stovi. Anas tik šypsos sau. Jam juokas ima. Tep kap [kartas] jau padnesenia, visi žmonės susklaupė, ir teip cyka bažnyčio, ką niekas any... Ir anas kap ašsijuokė an visos bažnyčios. Gaspadoriuo jau labai negražu pasdarė. Kurgi jau – parabkas juokiasi sumo. Pati padnesenia, anas juokiasi. Nu, nieko nesakė.

Nuvejo anys – pasbaigė mišia – nuvejo karčiamon išgert. Unejo karčiamon: sėdzi du broliai, butelį passtatį, ir geria. Ir klega pė Jėzaus munkų. Tai anas ažkart sako:

– Aš čia nebūsiu. Aš negaliu cia būcie.

– Nu, tai ainam. Ė kur dař mės išgersim?

– Važiuojam geriau namo ir tį išgersim.

Pavažiavo namon, sustatė žmona visa ką un stalo, ką turė[jo]: tį ir agurkų, sviesto – visa ką, ko tik Vėlykom buvo priruošus. Sustatė, ir pastatė gaspadorius puslitri.

– Nu, dař, – sako, – išgersim.

Išgėrė anys po šimtą gramų. Sako:

– Žinai ką, berneli, ko aš noriu par taū paklausc. Kas tadu buvo, kap važiavo, vežė nebaščnikų? Kol' tu tik kepurį nussėmei ir ašsijuokei, ė kap aš meldziaus?

– Oi, ten! – sako, – kol'gi nesijuokcie: veža gi jau vienturtį sūnų. Ir visi jau labai škaduja. Ė tį velniai – tik šoka! Až ratų stvarstosi, vieni až arklio stveriasi, kiti až ratų – tik juokas buvo.

No, tadu jau sako:

– Ė kapgi itų jau, kitų?

Sako:

– Kol'gi, kap kitų vežė! Tį gi ajo aniuolai. Tį gi nežinia kokia gražuma buvo, kap itų biednų bernelį vežė. Man labai škada jo buvo. Aš už tai ir pasmeldiau.

– Nu, gerai. Ė kap bažnyčia, kap padnesenia buvo? Kol' tu tep ašsijuokei?

– Kol'! Kad taigi bažnyčioj nēr nē kokio parėdko: vienas juokias, kitas kušta, trecias kosci. Ė velnias sėdzi un lungo, veršio skūrų timpia ir griekų negali surašyt. Timpia timpia, kap trūko jam iš dantų to skūra, kap dau galvų par lungų, ašsidaužė galvų – man' labai juokas apėmė.

Tadu sako:

– Ē kas, kad mēs nuvejom karčiamon, norėjau su tavim išgert? Kol' tu negėrei tįnai, kol du vyrai sėdėjo?

Sako:

– Nu, kap aš galiu gerci tįnais, kad anys pastatė butelių ir geria, ir klega pė Jėzaus mūku? Aš negaliu bęc tįnais.

– Tai kas tu yra, pasakai tu man? Ar ne Džievas tu?

[– Aš yra, – sako, – Jėzus.]**

– Dėkui, kų pasakei.

– Ir likie dař bavotas, ir gyvenk lig mircies.

J o h a n a L u k š i e n ė

71. [V I L K A S I R Ž M O G U S]

Nuvejo vilkas pas Džievų ir sakis:

– Džieve! Pazvalyk man suvėsc žmogų! Aš viską ėdiau: ir avis, ir karves, arklius, ir visa, nu, žmogaus mėsos nė karto neragavau.

Džievas sako:

– Nu, gerai, suvėsk. Ale ais keliu per miškų maža mergytė – neėsk tos, ais keliu dar sanutė bobutė – neėsk! Ais smagus vyras – tu jau gali suvėsc.

Vilkas sėdzi un kelio, laukia. Ajo mergytė – neėdė. Ajo bobutė sana – pralaido. Aina jau smagus vyras jaunas, bernas. Nu, ir ažejo jam pirmagaliu itas vilkas:

– Nu, man Džievas sakė, kad taū aš suvėscia.

Tas sako:

– Gerai. Jeigu jau Džievas sakė – ir ėsk. Ale aš gi šiundz nesprausiau. Nesiprausis. Dař aisiu, va cia yr klanas, aš klani apsiprausiu.

– Nu, gerai, aik! Cik ataikie cionai!

– Gerai, – sako, – ataisiu.

Nu, nuvejo tas, išsipjovė gerų beržinių pagali. Nu, ir jau aina. Atajo:

– Ar jau ašsiprausei? – vilkas klausia.

– Nusiprausiau, ciktai... Duok gi vuodegos, aš apsišluostysiu. Kapgi tu mani ėsi?

– Nu, gerai, – vilkas vuodegų atstatė.

Ė itas un rankos suka itų [uodegą], suka. Vilkas negali apsigrižc, ale:

– Kų cį man vuodegų lauži, man jau net sopa!

Sako:

– Gerai šluostaus, kad jau ėsc geriau būt.

Ė tadu kap ims ituo beržiniu lupc itų vilkų, kap ims itų vilkų lupc – vilkas nežino, kur dėcis.

Nu, ištrūko. Nuve[jo] vilkas pas Džievų ir sakis... Džievas klausia:

– Nu, ar gardzi? Ar gerai pavalgei žmogaus mėsos?

– Nie, – sako, – Džieve, niekados neėsiu žmogaus. Žmogus gi tokis negadnas! Man gi tep jau – ko galvos neatdaužė. Ciek jau mušė – va ir pusė vuodegos atlaužė.

Nu, tai Džievas sako:

– Nu, tai žiūrėk! Nevalgyk žmogaus mėsos, bo žmogus visuomet tavi ažmuš. Va.

I p o l i t a s K a r m a z a

72. [A P I E S E N E L Ĳ „ R A Š T I N I N K A „]

Buvo tokis sanelis. Jo labai jau, sakyt, nenorė[jo] tį, ne tep sūnai, kap marčios. Dasgirdo tokis pisorius, raštinykas, kap vadinas, iš valasties gi, kap seniau skaitės. Sako:

– Duokit jūs man itų sanelį mokyt pisorium.

– Gerai, – sako.

Tep jau tie su mielu noru atdavė tų sanį ant pisoriaus. O itas raštinykas parsivežis padarė tokį va skrynytį gražų ir ganyt karvių itų sanį – kur jau jį išmokis pisorium. Ale jis apgavo juos.

– Nu, – sako, – dař kol ganyk ir kokių akmenukų gražų rasi, stiklalį – visa kų imk kišenėn ir par vakarų pilkie tan, skrynytėn iton.

Itas seniukas teip ir daro. Anas kokius tį (kiek jau tį sveikatos turė[jo]) gal trejis metus, gal kiek jau, buvo par itų pisorių. Jau itas pasdarė sanis, sako:

– Neganysiu daugiau.

Užrakino itų skrynytį, pečėči pridė[jo] ir parvežė jau itų.

– Nu va, – sako, – kap išsimoko pisorium, tai dar kų užsidirbo pinigų. – Sako: – Tiek tai tas, kap pamirsi, tai tadu, – sako, – jūs itų skrynelį kunigu... ir su kunigu, – sako, – atpečėčyte ir pasdalyste, bus kunigui ir jum.

Tai da sanis kokius mažų kelis metus gyveno, tai labai jau jo gerai prižiūrėjo. Dau valgyt, visa kų. Tuočės jau anas mirė, itas dziedukas. Nu, ir pamirė. Atpečėtijo, atrakino itų skrynelį. Žiūri: stikliukai ar tį akmenukai – nieko nēr. Va kap. Pisorius išmokė.

Marija Karmazienė

73. [I V O N Ē L I S]

Kap buvo dziedas su bobu. Ir turėjo sūnelį. Nu, raikė bobai par marias rūbus skalauce. Kap jau itas sūnelis, vardu buvo Ivonėlis, ir jau niekap nuo bobos nelieka. Nu, ir nusved[ė] moma jį par marias. Skalauna krašti ana rūbus, ė itas Ivonėlis sėdos un žemės kraštely, sėdi, kojelėm vis jau anas tabaluoja tabaluoja. Attrūko gerna [velėna], i nuplaukė tas Ivonėlis mariosan.

Boba, moma ito jo, liko ir žiūri, kad jau liko viena, jau sūnelio nėra. Rūbus ana susdėjo, susbiednijus atajo namon, par dzedu, sako:

– Va, dziedule, nusvedėi Ivonėlį, ir jis nuplauk mariosan. Kap jį dař mėš pasgausim...

– Prisivirki košetės, ir aisim šaukc.

Išsivir kvietinės košytės ir nuvejo par marias. Stojos an krašto ir šaukia:

$\text{♩} = 240$

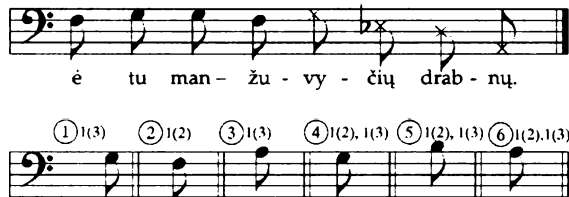
1

- I - vo - nė - li sū - ne - li,

tu po ma - re - lėm plau - kai,
tu žu - vy - tės - las gau - dai.

Ar - ciau ar - ciau par kraš - te - li,

aš tau at-ne-šiu ko - še - lės gri - ki - nės,

Ivonėlis priplaukė. Mama davė jam košelės, anas pavalgė, ir momai dau anas žuvelių. Ir vėl nuplaukė. Ė ragana stovi až krūmo ir klauso. Nuais moma. Jau nuvejo, priažo ragana an krašto ir šaukia:

1(2) – Ivonėli sūneli,
 Tu po marelėm plaukai,
 Tu žuvytėlas gaudai.
 Arčiau arčiau par kraštelį,
 Aš tau atnešiau košelės grikinės,
 Ė tu man – žuvycių drabnučių.

Anas sako:

– Ne, ma momužė plonai man' šaukia, ė ragana storai.

Nu, ataina to ragana jau namon ir ais par kalvį. Kad jau kalvis liežuvį jai paplot, kad ploniau ana šaukt Ivonėlį. Nuvejo par kalvį, paprašė. Kalvis paplo[jo] jai liežuvį. Plonai ana jau šaukia. Nuvejo un krašto ir šaukia:

1(3) – Ivonėli sūneli,
 Tu marelėm plaukai,
 Tu žuvytėlas gaudai,
 Arčiau arčiau par kraštelį,
 Aš tau atnešiau košelės grikinės,
 Ė tu man – žuvycių drabnučių.

Ivonėlis nepažino balso i priplaukė. Kap cik priplaukė, tai to ragana až Ivonėlio, maišan unsidėjo ir nusnešė namon. Lakia ana, neša tų Ivonėlį, lakia, neša. Labai jau ana susmanius sėdos atsilsėtie, sėdos atsilsėtie, ir jai užajo miegas, ė Ivonėlis išlindo iš maišo, akmenų pridėjo pridėjo, ė pac nulėkė vėl mariosan. Ė to jau ragana, nepažiūrėjus maišan, kas tį yra, ale teip sunkiai ažsikėlė, mislė, kad tį Ivonėlis. Nusinešė ana namon itų jau Ivonėlį. Liepė dukterim, kad ana jau kap pečių kūrint, keps Ivonėlį. Kuria pečių, kūrinasi. Nu, jau keps Ivonėlį. Atrišo maišų, išpildo – žiūri jau, kad ne Ivonėlis, ale akmenai. Nu, jau viedma ažsipiktino, kų apšukojo jų Ivonėlis jau. Ėlėks ir vėl, net par marias. Nulėkė par marias ir vėl pašaukė:

1(3) – Ivonėli sūneli,
 Tu po marelėm plaukai,
 Tu žuvytėlas gaudai.
 Arciau arciau par kraštelį,
 Aš tau atnešiau košės grikinės,
 Ė tu man – žuvycių drabnučių.

Ivonėlis misli[j]o, kad moma šaukia. Priplaukė, ito viedma pastvėrė, maišan, i vėl namon neša. Jau nusmanė, iškaito, ale jau timpia namon, ku jau, kad nepadaryt ir vėl šite, kad nepridėt akmenų.

Atajo namon, dukterim liepė pečių pakurte, ir jau jį keps.

Pakūrina pečių, jau viedma jį išpildo iš maišo ir keps jau. Atsinešė lįži, liepė Ivonėliu jau gultis. Ivonėlis sako:

– Aš nežinau, kap gulas, pamok man’.

Atsigulė to ragana un itos lįžės. Nu, i kap tik atsigulė, tai tas Ivonėlis šest pečiųun – ir kepa to ragana.

Ė pac nuvejo beržan aukštai užlindo jisai, i pacian viršutinian. Ataido dukterys – tį kur anos jau buvo išlėkį – atidingė pečių, žiūri, kad Ivonėlis kepa. Anos nepažino, ku jų moma. Atsisukė runkų, apgriaužė tį jau mėšų ir išajo oran, po beržu i voliojasi:

– Paskočiosim pasvoliosim,
Ivonėlio mėšos privėdį,
Paskočiosim pasvoliosim,
Ivonėlio mėšalės pavalgį.

Ė Ivonėlis sėdi aukštai berži i jau atgalion atgieda:

– Paskočiošte pasvolioste,
Sa mamulės mėšalės pavalgį.

Itos jau mergos, dukterys, sumislijo pažiūrėt pečiųun, atajo i vėle atsisukė kojų i runkų gi, ir vėle apsigraužė ir išėjo, vėl kočiojas po beržu:

– Paskočiosim pasvoliosim,
Ivonėlio mėšalės pavalgius,
Paskočiosim pasvoliosim,
Ivonėlio mėšalės pavalgius.

Anas jau atgalion jau jom atgieda:

– Paskočiošte pasvolioste,
Sa momulės mesalės pavalgius.

Nu, ir anos jau tadu unejo, jėmė kirvį ir davai kapot beržų. Ir kapoja. Kartų beržan, kitųkart – akmenin. Jau kad itų beržų nukirst. Lafia pulkas žušelių. Ais prašycis:

– Žušėlės mielosios, nuneškit jūs man’ par momulą, par tatulą. Jum tį duos ir gert, ir lascie.

Itos žušalės kap skrido, ir nuskrido. Lafia kitas pulkelis. Tokios drenos jau anos, jau netikį. Ė anas ir vėl ėm prašyt:

– Žušalės mielosios, sumetė man po plūksnelai ir nuneškit jūs man’ par tatulą, par momulą.

Itos žušalės živa ėmė jau ir sumet po plūksnelai, ir anos su jam nuskrido

net tatos atšlaiman. Nuslaidė anas, anas paaj po lungu, stovi po lungeliu, è mama kepa blynus. Ir sako:

– Va tau, diedule, blynas, va man, va tau blynelis, va man.

O Ivonėlis, stovėdamas po lungu:

– Momula, ir man blynėli.

Ana an dziedo sako:

– Dziedai, žiūrėkit, – sako, – Ivonėlis mūsų.

Dziedas su bobu išajo jau oran, žiūri – kad jų sūnelis, è žuśatės, netiki, drenos, an atšlaimo vaikšcioja. Itas Ivonėlis liepė tatai i momai, kad jiem duot undenėlio atsigert, miežių kad papilt. Tata su momu papyłė itų miežių, itie žuśinėliai, žuśatės prilasė, prigėrė ir nuskrido, è ir diedas su bobu ir su tuo Ivonėliu ir gyvena.

74. G I E D A N T I L I E P E L Ė

Kad buvo diedas su bobu. Ir turėj tris duktelas ir vienu sūneli. Nu, sūnelis sumislė nupint jom po kašukėli ir išsiųst jas rinkt vuogelių. Ir pasakė: „Katarą iš jūs pirma pririnkste, tai to pirma ir ištekėste“. Nu, ir nuvejo anos medin rinkt vuogelių. Rinko anos, skubino visos trys, pati mažutė pririnko pilnų kašiukų. Itos dvi sasutės, vyresnės, sumislijo jų papjaut. Ėmė anos jų papjovė ir po tiltėliu pakavojo. Ir užaugo žalias liepelis. Ė anos ėmė tas uogelas razsipyłė ir atsineš namon, ir pasakė, kad mės va jau ir pririnkom. „Ė kur da viena sasutė, kur mažutė?“ – „Ė ana, – sako, – jau tį da renka uogelas“. Nu, teip sakis: „Nu, tai dañ bus jau jūsų bus veseilia. Kap jūs pirma pririnkot, tai bus veseilia, ir až vieno stalo, i abidvi jaunosios“. Ažsiprašė muzikontų jau nuvėjis brolalis. Muzikontas jau ruošia, jau un kataros tį dienos jau atais. Nuvejo tas muzikontas, išsipjovė par tiltų žalių tų liepeli, ale anas gi nežinojo, ką tį užaugo tas liepelis par tų mergeli. Pasdarė zvangių labai skripkeļi ir atajo veseilios ūžč. Paūžė pirma muzikontas, tadu dau tatai ūžc. Raikia tatai paūžč. Ėm tata ūžče, ėm ito skripkeļė giedoc:

– Pamažu mažu, mano tatule,
 Buvo mūsų trys sasiuļės,
 Ė ketvirtas da ir brolalis.
 Ir nupynė mum po kašukėli,
 Ir išsiunt mus vuogelių rinktie:
 „Katarą pirma iš jūs pririnkste,
 Tai to pirma ištekėste“.
 Aš pati maža, aš pati graži,
 Pirmučiausia ir pririnkau.
 Anos mane ir papjovė,
 Po tiltėliu pakavojo.
 Ajo ajo muzikontėlis

Ir išsipjovė žalių liepelį,
 Ir pasdarė zvangių skripkelį:
 Iš ma kaulalių zvangi skripkelė,
 Iš ma plaukelių macnos strūnelės.

Klauso tas broialis, kol' ito skripkelė itep gražiai gieda. Ėmė anas, broialis, ažkamanduoja moma, kad paūžt. Ėm moma užč. Ėm ir vėl skripkelė giedot:

– Pamažu mažu, mano momula,
 Buvo mūsų trys sasiulės,
 Ė ketvirtas ir broialis.
 Ir nupynė mum po vuokelaitį,
 Ir išsiunt mus vuogelių rinktie.
 Aš pati maža, aš pati graži,
 Pirmuciausia ir pririnkau.
 Anos mane ir papjovė,
 Po tiltėliu pakavojo.
 Ir užaugo žalias liepelis.
 Ajo ajo muzikontėlis
 Ir išsipjovė žalių liepelį,
 Ir pasdarė zvangių skripkelį:
 Iš ma kaulalių zvangi skripkelė,
 Iš ma plaukelių macnos strūnelės.

Itas jau muzikontas neima itos skripkelės, ė broliui interesna: kol' dař sasutė gieda? „Ė, aš jas vuogelių išprovijau rinktie“. Davai itų skripkelį davė sasutei. „Im, kad ūžtum“, – jaunajai. Ėm jaunoja užče. Ir vėl ito skripkelė ėm giedoc:

– Pamažu mažu, mano reznyke,
 Buvo mūsų trys sasiulės,
 Ė ketvirtas da broialis.
 Ir nupynė mum po kašukėlį,
 Ir išsiuntė mus vuogelių rinkt,
 Ir pasakė: „Katarą pirma iš jūs pririnkste,
 [Tai to pirma ištekėste]“.
 Aš pati maža, aš pati graži,
 Pirmučiausia ir pririnkau.
 Anos mane ir papjovė,
 Po tiltėliu pakavojo.
 Ir užaugo žalias liepelis.
 Ajo ajo muzikontėlis
 Ir išsipjovė žalių liepelį,
 Ir pasdarė zvangių skripkelį:
 Iš ma kaulalių zvangi skripkelė,
 Iš ma plaukelių macnos strūnelės.

Brolalis sako un tos sasutės: „Duokit man, aš dař paūšiu“. Jam labai cekava, kap ir gali dař būti – nu, dař ana papjauta, ito mūsų sesutė. Ėmė anas itų skripkeļį ir ūžia, pats brolalis. Ėm skripkelė giedot ir jo runkosa:

– Pamažu mažu, mano brolali,
 Buvo mūsų trys sasiulės,
 Ė ketvirtas ir brolalis.
 Ir pasakė: „Katarą pirma iš jūs pririnkste,
 Tai to pirma ir ištekėste“.
 Aš pati maža, aš pati graži,
 Pirmučiausia ir pririnkau.
 Anos mane ir papjovė,
 Po tiltėliu pakavojo.
 Ir išaugo žalias liepelis.
 Ajo ajo muzikontėlis
 Ir išsipjovė žalių liepelį,
 Ir pasdarė zvangių skripkeļį:
 Iš ma kaulalių zvangi skripkelė,
 Iš ma plaukelių macnos strūnelės.

Brolalis ėmė tų skripkų per pusį razlaužė, svied ažvačion, per vienu petį sviedė, per kitų petį kitų pusį sviedė, ir stojos mergeļė to, jo sasulė. Gerai. Brolalis pasdžiaugė, kad jau sasulė atgijo. Ė nuvejo pirtin, iškūrino pirtį, prilaidė daug dūmų, nuvedė tos abidvi sasaris, pasodino un palų, pastatė vienai viedrų ir kitai viedrų: „Nu, ir jūs dař sėdėkit tį, verkit. Kolai tų viedrų nepriverkste, tolai jūs iš itos pirties neišeiste“. Ė tai jau sasulai, mažutei, labai jau jų jau buvo škada. Tep ana nulėks, tai vienan viedran unlais kupkeļį undinio, tai kitan viedran, tai vienan kupkeļį unlais, tai kitan unlais. Nu, ir jau ana tiek prilaidė, kiek ir anos verkė, ir reštą ana undenio dalaistė jom. Labai jau jai jų škada buvo, kų anos dūmuosna tik vargsta. Atajo jau ana, pažiūrėjo – pilni viedrai, nulak, pasakė brolaliu: „Nu, brolali, aš jau buvau pirty ir pažiūrėjau, ar priverkė, ar nie. Jau, – sako, – priverkė, pilnenki jau viedrai“. Nu, nuvėj tas brolalis tos išlaidė, negadnosios, kataros jų buvo papjovi, ė to mažesnėja ištekėjo ir dař gyvena.

75. KAP BUVO DZIEDAS SU BOBU

Kab buvo dziedas su bobu. Ir dvieje cik anys gyveno ir turėjo vištėļā. Vištėļē nuvejo an mėšlyno, pas pūniā. Lakia to vištėļē korkdama:

– Kor kor kor, diedai, radau pupelā. Imk pasodinke!

Vištėļē antešē tų pupeļį, unnešē pirkion, bobai atdau pupelā. Boba jau sako:

– Oi dziedulia, imk po lovu ir pasodinkie tų pupeļį. Tai ana užaugs labai didziulė.

Dziedas ėmė pa tu lovą prakas[ė] duobutį, pasodino tą pupelę. Jau pupelė ir išdygo. Auga auga, daaugo lig lovai. Boba jau žiūri, kad jau jai nēr kur augc. Liepia jau dzieduo:

– Dziedai dziedai, plėškė lovą, nēr kur pupelai augc.

Dziedas praptėšė tą lovą. O pupelė veselai auga ir auga, daaugo lig lubom. Boba sakis:

– Dziedai dziedai, plėškė lubas, bo pupelė inaugo jau lubosan.

Dziedas ėmė lubas praptėšė, ir auga pupelė toliau. Augo augo to pupelė, daaugo lig dungo. Jau boba un diedo sako:

– Diedai diedai, kas bus, pupelė lig dungo daaugo. Raikia lipc pažiūrėte. Ar užlip vienas praptėšk dungų, ar užlipsme abudu.

Diedas sako:

– Nie, aš vienas neįsiu, labai jau aukštai. Lipsme abudu.

Tadu boba sako:

– Nieko nebus – aš neužlipsiu viena.

Tai dziedas sakis:

– Tai lip maišan, ė aš taū ašsidėsiu aš pečių, ir lipsim pažiūrėt dungun.

Nu, boba unlindo maišan, diedas bobų ašsisviedė aš pečių ir tuj jau pupelū lipė.

Lipė anas, lipė lipė. Boba vis klausiasi:

– Dziedulia, ar toli dungus?

Dziedas atsakė:

– Oi, bobula, toli.

Boba sako:

– Oi, dziedulia, labai jau man dušna maiši.

– Nu, nieko, kiske – ašsigeidei dungaus pasižiūrėce. Da toliau raikia lipc.

Lipė anas, lipė lipė. Ė to boba kintėjo kintėjo. Sako:

– Dziedulia, nieko nebus, neištversiu, pamirsiu.

Tik boba itep pasakė, ką pamirsiu, trekšt šakelė – ir nulūžo. Kap nulūžo, tai dziedas su bobu nuo tos pupelės – net žemėn. Ir ašsidaužė.

76. [M E Š K O S K O J A] *

Kap buvo dziedas su bobu. Ir du seneliai – anys gyveno prieg miškelio. Ir atajo dziedas miškan malkos. Nu, ir rado – krūva guli malkos itos, ėmė anas itų malkų dēc un virvį, ir ašsidėjo, ir kelia tą malkų, žiūri – meška guli. Tai kas daryc. Anas ėmė itų meškų, kojų atsikirto ir atsinešė draugi su malkom. Atsinešė namon:

– Nu, bobula, lipk nuo pečiaus. Atsinešiau va meškos kojų. Bus mėsos, vilnos, padarysi man pirštines.

Gerai. Boba nulip nuo pečiaus, ėmė jau tą kojų jau meškos, vilnų apsikirpo, skūrų nuslupė, malkas diedas atneš – pečių pakūrė. Kūrėna jau pečių, mėsų verda. Boba sako:

– Nū, dzieduli, jau daŗ pirštines jau tau verpsiu, bus šilta žiemu.

Boba sēdos verpcie itū vilnu, ir verpia. I pečius kūrinasi. Ē dziedas un pečiaus jau miega, atsilsinēja. Ataina meška po lungu. Atajo meška po lungu, ē boba verpia. Nu, ir ata[jo] po lungu, pardundina lungan, boba žiūri gi, ku jau meška stovi po lungu. Ē jau meška ims giedoc:

① - Ir viš - tos mie - ga,

② ir žu - ses mie - ga,

③ tik vie - na bo - ba ne - mie - ga,

un ma skū - ros sé - di,

⑤ ma - no vil - nu ver - pia,

ma - no mē - su ver - da,

dzin dzim ē - - - siu!

① 1(3) ② 1(3) ③ 1(2), 1(3) ④ 1(2), 1(4) ⑤ 1(3)

Boba:

– Oi dziedule, tai kas daŗ daryc, kur bēgce. Meška atajo.

– Verp verp, bob, nebijok.

Boba vėl sėdi, verpia. Ataido po kitu lungu. Ir vėl meška gieda:

1(2) – Ir vištos miega,
Ir žūses miega,
Tik viena boba nemiega,
Un ma skūros sėdi,
Manų vilnų verpia,
Manų mėšų verda,
Dzin dzim ėsiu!

Vė boba un diedo sako:

– Oi dziedule, tai kas dař man daryc – bėgsiu.

– Verp verp, bob. Nebijai nieko!

Boba sėdi ir vėl verpia. Pečius kūrinasi. Ataido po trečiu lungu. I vėl dainuoja:

1(3) – Ir vištos miega,
Ir žūses miega,
Tik viena boba nemiega,
Un ma skūros sėdi,
Manų vilnų verpia,
Manų mėšų verda,
Dzin dzim ėsiu!

Boba nugsundusi vėl:

– Oi dziedule, kas dař daryce?

– Verp verp, bob, nebijoke.

Paajo meška po durim. Ir dunda. Ir vėl gieda:

1(4) – Ir vištos miega,
Ir žūses miega,
Tik viena boba nemiega,
Un ma skūros sėdi,
Manų vilnų verpia,
Manų mėšų verda,
Dzin dzim ėsiu!

Į duris jau dundzina... Boba sto[jo], kap nugsundo, svied verpstį, peilalį – ir papečėn. Ineido meška pirkion, žiūri – nieko nēr: nei bobos, nei dziedo, tik jos skūra guli viduj pirkios. Meška tadu to pažiūrėjo – dziedas un pečiaus. Nustįs[ė] dziedų až kojoes nuo pečiaus. Suvėdė suvėdė. Vyzdės da bobos. Kur to boba paskavojus? Pažiūrėjo papečėj, žiūri – boba guli papečėj. „Ė, – sako, – gerai, išsitįsiu!“

Išsitįs[ė] to meška bobų, suvėdė. Tai tadu skūrų itų pasėmus prislipdė par savo šlaunį vėle, kur atpjauta, atkirsta buvo. Nu, ir nuve[jo] kulnuodama medzian.

A n t a n a s M a ž e i k a

77. [K A P K L I M K A P O N A A P G A V O]

Kap buvo tokis è Klimka su bobu. È boba tį kur darbi, è anas, likįs namie, sėdėjo sėdėjo, sako:

– Raikia išeit mož kur, niaugi, un kelio.

Ajo, žiūri – rado struminų. Sako: „Oi, raikia, – sako, – nieko neturiu, kotiai struminų paimsiu“.

Ir parsinešė namon, ir pakorė un vartų. Tuočės važiuoja ponas, žiūri, kų itų gi – struminas karo. „Tai, sako, – musi ar ne limorius, kad tį jau struminas. Gal padaris balnų. Raikia, – sako, – ažeite, mož padaris?“

– Na, – sako, – jūs limorius?

– Kokis? Kokis čia aš limorius? Nu, ale va... niaugi.

– Te mož padarysi man balnų?

– È kol'gi? Galiu padaryte. Ale... ale tu gi... Labai, ponai, brungiai bus – šimtas rublių.

– O kadu... Ar per savaitį padarysi?

– Nežinau, mož per savaitį padarysiu. Niaugi. Ale, ponai, pinigų pirmagaliu man. Bo aš... Tokis limorius, kų raikia man pirma tavoro. Tadu raikia pirmagaliu.

Ponas, išsiėmįs šimtų rublių, jam davė. Ir per savaitę atvažiuodo par itų, par Klimkų, ito balno.

– No, Klimka, ar padarei balnų?

– Kokį, ponai, balnų? È kų tu, ponai, sumislįjai – aš nè tik kų limorius tokis balnų padaryte, aš vyžų negaliu nupinte. È balnų padaryte! Je, ponai, susapnavai, ar kų, ar kas ponuo pasdarė. Aš ne...

– Oi, tai kad itep, tai važiuosim un sūdo.

– Nu, važiuosim un sūdo. Ale aš... aš ne limorius. Kų ponas susmislįja? Aš ne limorius.

– Nu, važiuosim, tēp.

– È kų, ponai?

– Nu, tai – važiuosim.

– Tep niau aš grynas važiuosiu? Aš neturiu nė apsiaut, nė apsisagte. Ė grynas gi nevažiuosiu.

Ponas jam [davė] paltų, jam tuplius – apsisagė ė apsiavė.

– Nu, važiuosim.

Ponas sėdasi, ė jam jau aite. Tai tep:

– Ponai, tep aš – šuva? Ar aš šuva, kad ponas sėdės, važiuos, ė aš paskum, paskum lėksiu?

Ė ponas ir tēp pat:

– To pasodinsiu. Visi iš manį juoksis. Sakis, su kokiu mužiku, su kokiu važiuoja ponas.

– Tai kad ponas ė manį nepriima važiuot, tai duo man, duo man žirgų. Ponas vienu važiuosi, aš raitas nujosiu.

Zare ponas liepia kurmonu atkinkyte itų žirgų. Žirgų atkinkė. Ponas sėdos karieton, ė tas sėdos raitas ir nujoje sūdan. Uneido sūdan.

– Nu, tai kų, Klimkų, znoč...

Tai ponas sakis:

– Va šimtų rublių ėmė, ė balno nepadarė man, ė dař nė balno, nė nė pinigų neatiduodo.

– Kokis aš limorius? Aš ne tiek kų balnų padaryte, aš negaliu vyžo nupinte. Ė ponuo musi prisisapnavo, ar kas jam pasdarė. Aš nežnau, kas jam daros. Ko anas par man' prissvoto[jo] – da anas sakis, kų jo ir paltas. Jo, sakis, va ir... ir tupliai, sakis, jo va ir žirgas.

Ė ponas:

– Do gi man'.

– O! Ragi! Bo anas – ragi, sūdai, – kų anas kalba. Tai jo – jam musi sapnuojasi, ar kas tį pasdarė.

Nu, tai sūdas sakis:

– Tai, ponai! Mes gi negalim sūdyte. Jūs kalbat, kų šimtų rublių davėt, balnų nepadarė, neatiduodo, ir anas vėl, kų va jo ir žirgas, jo ir paltas, jo ir batai. Prissvoto[jo] par itų... par žmogų. Ko jau mės negalim jam prisūdyt. Jūs teip kalbat, ė anas teip kalba. Nu, tai negalim mės jam prisūdyte ir – teip, ir...

Nu, tai ir baigta.

Julius Valeika

78. [TRYS DUKRELĖS IR VIENAS SŪNELIS]*

Buvo dziedas su bobu. Anys turėjo tris dukrelas ir vieną sūnelį. Visos buvo labai gražios ir paklusnios, sūnelis buvo pats jauniausias ir gražiausias.

Anys išaugo visi dzideli, ir par juos atjojo bernas. Niekaip negalėjo iš trijų katrų išsirinkcie. Ale labiausiai pazdabojo pacių mažiausių. Itai dasižinojo ir jos brolis, kad jų pazdabojo. Paci mažiausia buvo geriausia ir necingiausia. Brolis berneliu ir sako:

– Aš nupinsiu jom po vuokelaitį ir nusiūsiu vuogelių rinktie. Katra iš jų pirma pririnks, tų pirmuciausia ir išduosim.

Nupynė brolis visom po vuokelaitį. Visom lygias, visom gražias, ir sako:

– Katra pirma iš jūsų pririnkste, tų pirma ir išduosiu.

Kaip anos išėjo uogauti, bernelis klausia, katra iš jų pirmuciausia pririnks. Jam brolis atsakė, kad ana visada pirma pirenka ir šiundien pirma pririnks. Bernelis labai apsirodavo ir pradėjo laukce. Ė mergetės, nuėję raudonų uogų rinkc, ranka ir ranka, ir žiūri, ką par pacių mažiausių čiut ne pilna jau vuokelaitė.

Abi vyrasnės sasarys atsejo nuo jos ir tarpusavis klega:

– Ito mūsų mažutė pirmucinė pririnks ir ana ištekės. Raikia su jų kas padaryt.

– Praudų tu sakai, – sako kita. – Ana ištekės, è mės liksim. Raikia jų uždaužtie, imsim jos vuogas išsipilsim ir pasakysim, kad mės jų palikom, da ranka.

Priejo anos in pacių jauniausių ir žiūri – jau jos pilna vuokelaitė vuogų. Iš tos zavidnumos net nuo burnos nusmainė. Ir sako jai:

– Vis taip pacia tu pirma neištekėsi. Duo mum savo vuogas.

Paci jauniausia labai prašės, kad neatimt iš jos vuogų. Anos atėmė iš jos vuogas ir jų aždaužė ir pakavojo po ciltėliu. Ažkasė žemėn, užvertė an jos akmenį, vuogas supylė paciai vyriausiai, ir nuvejo namon. Nuvėję sako:

– Mės jau prisirinkom, è mažutė da ranka.

Labai užsimarkatijo bernelis ir brolis.

– Nu, – sako, – palauksim da jos. Maž kur ana pablūdžio medzy.

– Negali būt, vis ana pirmutinė prisringdo. Kas kalviok yra.

Laukce ir laukce, è jos kap nér, taip nér. Ir tada ir moma pradėjo jos bėduice, ir pradėjo klausinėce, kur jų paliko, kap anos ejo namon.

Anos saké – tį ir tį. Ir un galo tatos, bernas ir broialis dasgodojo, ką kas kalviok yra.

Brolalis su berneliu nieko nelaukį nuvejo medzin jos veizéc. Veizėjo ir šauké, visų medzių išvaikščiojo veizėdami – niekur nerado.

Aina namon, sėdos par ciltėlį pasišėt. Sėdėdami abudu verkia: vienas sasalės, kitas mergefės. Žiūri broialis – par patį ciltėlį auga mindrelė. Nušluostis ašaras, išėmė peiliukų ir nupjovė mindrelių, ir iš jos pasdarė dūdeļį. Papūtė broialis dūdeļį ir klauso, ką ana jam gieda. È dūdeļė vai taip giedojo:

– Pamažump pamažump, mano broiali,
 Nepalaužyk mano kaulalių,
 Nepatraukyk mano plaukelių.
 Buvom buvom trys sesutės
 Ir ketvirtas ir broialis.
 Ir atjojo gražus bernelis,
 Ir negalėjo iš mūs išsirinkci.
 Mūsų broialis, mūsų mielasis,
 Mum visom sasalēm sako:
 „Aš nupyniau po vuokelaitį
 Ir visas siunciu vuogelių rinkti.
 Katra pirma iš jūsų pririnksce,
 Tų ir pirma ir vidurinė* [išduosim]“.
 Paci mažutė, paci gražutė
 Pirma pririnko.
 Anos jų papjovė
 Ir po ciltėliu pakavojo.

Klause broialis su berneliu, kas gi cia galėt būtie.

– Im tu, berneli, padūduo.

Èmė bernelis ir aždūdavo. Ir jam taip dūdavo:

– Pamažump pamažump, mano berneli...

Klausė anys, klausė, nuvejo an to daikto, kur augo mindrelė, rado akmeni ir trupucį pakosėjį rado negyvų paci mažucį. Apsiverkė labai gailiai, apklojo žolaļi ir nieko nesakį nuvejo namon. Nuvejį namon, davė dūdeļį padūduocie tatuliuo. Aždūdavo tatulis, ir tatuliuo taip pat dūdeļė sakė:

– Pamažump pamažump, tėveli,
 Nepalaužyk mano kaulalių (ir t.t.).

È anas labai nusgundo, ir priėjus vyresnioji sako:

– Duo man padūduoc.

Iš dūdeļēs pazgirdo tokis balsas:

– Pamažump pamažump, mano rieznyke,
Nepalaužyk mano kaulalių (ir t.t.).

Daž jau visi razrinko ir daugiau neklausė. Nuvejo broļalis su berneliu, atsivedė arklį, ažkinkė akėciosą, pririšė abi un akėcių, ir sėdos broļalis, ir tol un arklio jodė, kol razkratė visus kaulus abiem. Sako – ir daž abiejų kaulai žiemų blizga.

J o n a s L u k a i t i s

79. [DŪDA DŪDA, KUR EINI?]*

- Dūda dūda, kur aini?
- Kermošiun.
- Ē kam tas kermošius?
- Dalgelai pirkc.
- O kam to dalgelé?
- Šieneliuo šienauc.
- Ē kam tas šienelis?
- Karvelai penēc.
- O kam to karvelé?
- Pieneliuo laidyc.
- O kam tas pienelis?
- Vaikeliam penēc.
- Ē kur tie vaikeliai?
- Jau ir išaugo.
- O kur tie vyrai?
- Jau ir paseno.
- O kur tie diedai?
- Jau ir pamirė.
- O kur tie kapai?
- Jau ir medziu ažaugo.
- O kur tas medis?
- Jau ir išdegė.
- Ē kur tie pelanai?
- Jau ir vējas raznešė.
- Ē kur tas vējas?
- Po laukus laksto, savo bobos veizdi:
Pū pū pū, kur ma boba?

A d e l ě L a u r i n a v i č i e n ě

80. D Z I E D A S I R V E L N I A S

Aria dziedas pašilēj. Aina velnias. Ir sakis:

– Kū čia, dziedai, darai?

– A tai vot ariu. Sēsiu ropes.

– Tai gerai. Priimk man', dziedai, rozu.

– Nu, gerai. Davai pasēsīm.

Pasējo dziedas ropes. Ropēs augo augo ir augo. Ataido velnias:

– Nu, ar grait mēs, dziedai, kasim ropes?

– Dar nie.

Užaugo. Kap užaugo ropēs, ataido velnias:

– Nu, ar kasim ropes?

– Kasim.

Nu, ropiņū priaugo daug. Dziedas iškasē tas ropes:

– Nu, dař jau dalysimēs, dziedai. Nu, ką tu imsi?

Dziedas sakis:

– Aš...

– Tau, dziedai, bus šaknys, o man viršai.

– Nu, gerai.

Jis paēmē sau, velnias, viršus, o dziedas – šaknis. Dziedas prislupē ropiņū, valgo. Ataido velnias. Dau dziedas ropi.

– Tai gardzios ropēs. Nu, dziedai. Dař kitus metus kap sulauksim, arsim vēle pašilēj.

Nu, sulaukē pavasario. Iše[jo] dziedas vēl su žagri. Ataido velnias iš miško:

– Nu, kū dař sēsīm?

– Dař sēsīm kviecius.

Nu, pasējo kviecius, nupjovē – jau cie išaugo.

– Ē dař kū darysim?

– Dalysimēs.

A velnias sakis:

– Dař ař jau neimsiu virřų. Dař jau imsi tu virřus, o man duosi řaknis.

Nu, dziedas paėmė virřus, tadu primalė, pripikliujo, prikepė bulkų, privarė degcienės.

O jam jau řaknys. Vėl ataido velnias pas dziedų. Dziedas pačestujo velnių. Tas prigėrė, privalgė. Išėido girtas.

– O! Tu man' apřukojai. No, dař išaisim galėtynaucis. Kataras katarų pergalėsim.

Ir kai nusgėrė smagiai velnias, jis yra jau nedužas, o dziedas negėrė. Tadų buvo tokia krosnis akmenų.

– Kas ituos, – sako, – akmenis persviezdis... visus... tai, znočis, ař tau dovanosiu. Jeigu tu nepersviesi, ař tau nedovanosiu.

O tį, ažvačioj, buvo kita krosnis akmenų. Velnias nematė tos krosnies akmenų. O jis kap atsigrižo, tadų dziedas:

– Na, – sako, – pažiūr: ař persviediau. Ė tavo – krosnis akmenų ir stovi.

Ir dziedas nuo velnio ir liko.

Motiejus Laurinavičius

81. [ŽMOGUS IR ŽMOGŽUDYS LEABELIS]*

Važiavo vieną kartą žmogus iš miesto namo. Važiuoja per mišką, jau ima temti, ir įvažiuoja į balą. Įvažiuoja ir čia apvirsta. Ką nedaro, niekaip negali išvažiuoti. Prieina prie jo toks vyras, baltai apsirengęs, ir sako:

– Jeigu atidوسي man tai, ko namie nepalikai, tai padėsiu išvažiuoti.

Pagalvojo pagalvojo žmogus ir ką gi daris – sutiko. Parvažiavo žmogus namo ir rado ką tik gimusį sūnų – ir suprato, kad savo tikrą sūnų velniui pardavė: sutartį pasirašė. Nuliūdo žmogelis. O sūnus auga. Paūgėjus jau kiek, ir nutarė tėvai jį kuniguosna leisti, o ir jis pats to norėjo. Po keturių metų sūnus grįžta atostogų. Tėvas nuliūdęs, susikrimtęs – mato, kad sūnus išaugęs, o čia va vis ta nelemta sutartis. Klausia sūnus, kodėl tėvas toks nuliūdęs. „Kaip bus, taip bus“, – pagalvojo tėvas ir papasakojo visą tiesą. Sūnus irgi suprato, kad jį tėvas velniui pardavė dar negimusį.

Grįžo sūnus po švenčių į mokyklą ir viską apsakė savo mokytojui. Tas ir sako:

– Turi ait į pragarą ieškot tos sutarties.

Ką gi daris sūnus – ir išėjo. Nieko jis su savim nepasiėmė, tik kryželį, švento vandens ir krapylę. Eina eina, prieina mišką. Mato – stovi žmogus ir rankoj laiko geležinę lazda. Ten buvo žmogžudys Leabelis. Leabelis ir klausia:

– Kur eini?

Sūnus viską ir papasakojo. Pagalvojo žmogžudys, kad jau jeigu pačian pragaran eina, tai tegul jau ir eina, ir paleido. Tik paprašė, kad sūnus sužinotų jo ateitį.

Eina toliau tas sūnus. Eina eina ir prieina kalną. O tame kalne didžiulės durys, grandinėmis, visokiais užraktais apkaustytos. Tik pasibeldė kryžium, ir visos tos grandinės nukrito. Tai čia ir buvo pragaras. O kiek ten velnių! Nė skaičiuot nesuskaičiuosi. O pačiam vidury prie priekalo prirakintas pats Liucipierius. Tas sūnus ir klausia, kas turi tą sutartį, bet niekas neprisipažįsta. Tada ėmė krapyt šventu vandeniu ant velnių. Kas ten darėsi! Liucipierius tik griebė triūbą ir ėmė triūbyt – kad subėgo, kad sulėkė galybė velnių, o

pats paskutinis atšlubčiojo, atklibikčiojo šlubis velnias. Jis ir turėjo tą sutartį, bet neatiduoda, ir viskas. Tada sūnus vėl švįstu vandeniu pašlakstė. Ką tam šlubiui nedarė, tas neatiduoda sutarties, ir viskas. Tada Liucipierius ir sako:

– Paguldykit jį į Leabelio lovą.

Tik čiupo velniai ir paguldė, o šlubis – kad ims rėkti:

– Gražinsiu gražinsiu!

Pasiėmė sūnus tą sutartį ir iškeliavo iš pragaro. Vėl grįžta per tą patį mišką ir vėl sutinka Leabelį. Tas ir klausia:

– Kokia mano ateitis, kas manęs laukia?

Papasakojo tas sūnus (dabar jau klierikas), kad net pats velnias neištvėrė toj lovoj. Žmogžudys ir klausia, ką gi jam dabar daryti. Klierikas ir sako:

– Jeigu atliksi bausmę, tai ir išsipirksi.

Iškasė duobę ant kalno, į ją įstatė geležinę lazda, kuria žmones užmušinėjo, ėmė vė jo tą kevalą į upelį pakalnėje ir sako:

– Visą savo amžių vaikščiok keliais prieš kalną ir nuo kalno, nešiok tuo kevalu vandenį ir laistyk lazda tol, kol iš jos išaugo obelis.

Taip pasakė ir nuėjo, palikęs prie kalno žmogžudį Leabelį.

Daug metų praėjo, o tas Leabelis vis nešiojo kevalu vandenį. Prigijo galų gale ir ta lazda – išaugo graži obelis.

Vieną kartą važiuoja tas klierikas (dabar jau kunigas) ligonis aplankyti pro tą kalną ir mato, kad ant kalno auga graži obelis, o aplinkui taip kvepia, taip kvepia. Kunigas liepia vežėjui nuveit ir pažiūrėt, kas ten yra. Grįžo vežikas ir sako, kad po ta obelimi klūpoja ir meldžiasi kažkoks senis. Pagalvojo kunigas ir suprato, kad tai Leabelis. Tada ir pats užlipo ant kalno ir sako:

– O dabar išpažink savo nuodėmes.

Kaip tik pasako Leabelis nuodėmę, obuolys nuo obels tik bumt ir nukrinta. Nukrito beveik visi obuoliai: tik du patys gražiausi liko ant obels. Kunigas sako, kad yra dar dvi pačios didžiausios nuodėmės. Prisipažino buvęs žmogžudys, kad jis nužudė savo tėvą ir motiną. Tuoj pat ir nukrito tie du obuoliai. Tik jiems nukritus išnyko obelis ir Leabelis.

A n t a n i n a M a ž e i k i e n ė

82. A P I E G A I D E L Ī I R V I Š T E L Ē

Buvo diedas ir boba. Turėjo diedas gaidelį, ė boba – vištelį. Nuvejo anys žyriun. Gaidelis užskrido un lazdelės, ė vištelė jau ten stovėjo par jų. Par tą jau gaidelį.

– Vištele vištele, atstatyk kvartūkėlį, sviesiu riešutėlį!

To jau atstatė. Kap sviedė riešutėlį, ir ne kvartūkėlin, ale akeleń. Išdaužė jau akeleń savo vištelai jau gaidelis.

– Kor kor, diedo gaidelis bobos vištelai akeleń išdaužė!

Tep diedas lakia su kačergu, boba su pušini.

– Gaideli gaideli, kaip tu išdaužei vištelai akeleń?

– Ė kol' man lazdelės kelnes padraskė?

– Lazdelės lazdelės, kam jūs kelinėlas padraskėt?

– Ė kol' mus ožkos apgraužė?

– Ožkos ožkos, kam jūs apgraužėt lazdeleń?

– Ė kol' mūs piemenėliai negano?

– Piemenėliai piemenėliai, kol' jūs ožkelių neganot?

– Ė kol' mum bobulė kukelaitės nepakepa?

– Bobula bobula, kol' tu piemenėliam kukelaitės nepakepi?

– Ė kol' mūs kiaulė raščynų razlėjo?

– Kiaula kiaula, kam tu raščynų razlėjai?

– Ė kol' mūsų, – sako, – vilkas paršiukus nusnešė?

– Vilke vilke, kam tu paršiukus nusnešei?

– Ė kol' man ratų nesuka ir neažkiša man gerklės?

MICIŪNAI

NORBERTAS VĒLIUS ŠITAIP YRA APIBŪDINĖS MICIŪNŲ KAIMĄ, KURIAME PATS 1970 M. RINKO TAUTOSAKĄ: „MICIŪNŲ KAIMAS, PRISIŠLIEJĘS PRIE PAT GERVĖČIŲ MIESTELIO, SUDARO TARSİ TOLI BESITĖSIANČIĄ ŠIAURVAKARINĘ JO GATVĘ. Kaimas didelis, gatvinis; pirkios daugiausia galais sustojusios prie smėlėto kelio, einančio į Tapiškes ir Gaigalius. Toliau nuo kaimo išsimėtę keletas vienkiemių. Lenkų okupacijos metais visas kaimas buvo išsiskirstęs į vienkiemius ir tik po karo, įsikūrus kolūkiui, vėl visi sugrįžo į senąją gyvenvietę. Todėl kaimo išplanavimas ir pačios sodybos nesenos, neturinčios didesnės etnografinės vertės. Dauguma pirklių vienodos, standartinės, menkai tepapuoštos, apso-dintos krūmais, vaismedžiais. Sodybose yra jaukūs, nedideli kiemeliai, prie gatvės – gėlių darželiai.

Apylinkės mažai kalvotos, pietuose – didokas slėnis, kurio viduriu kadaise tekėjo mažas upelis, dabar jau išdžiūvęs. Žmonės pasakoja, kad to upelio versmę pakulom užkimšusi ir akmeniu prislėgusi ragana (viedma), kadangi jame nuskendusi jos duktė“¹.

Miciūnuose 1970 m. gyveno apie pustrečio šimto žmonių, daugiausia senyvo amžiaus. Jaunimo kaime mažai. Baigę mokyklas, jaunuoliai dažniausiai į gimtinę nebegrįžta. Lietuvių vaikai paprastai mokytiis vyksta į Vilnių arba mokosi Gervėčių rusiškoje mokykloje, kur kiekvienoje klasėje du kartus per savaitę vyksta ir lietuvių kalbos pamokos. Vaikus mokė iš Lietuvos atvažiavę mokytojai; su itin didele meile prisimenamas mokytojas Antanas Šironas.

Seniau Miciūnų kaimas buvo ištiesai lietuviškas. 1928–1933 m., Olgierdo Chomins-kio surinktais duomenimis, 90% Gervėčių miestelio ir Miciūnų kaimo gyventojų dar kalbėjo lietuviškai². Laikui bėgant Miciūnai pradėjo tausti. 1970 m. lietuvių bebuvo apie 50%. Mažėjant kaime gyventojų, mažėjo ir lietuvių. 1992 m. iš 180 gyventojų – 89 lietuviai (43%). Kiti gyventojai – baltarusiai (45), ukrainiečiai (32), rusai (10), lenkai (5)³. Baltarusių šeimų Miciūnuose nedaug. O mišrioje šeimoje, jeigu motina baltarusė, jau kalbama rusiškai arba baltarusiškai. Lietuvių šeimose kalbama lietuviškai. Nors ir mišri Miciūnų tautinė sudėtis, lietuvių kalba ten išlieka vyraujanti.

Praeityje Miciūnai nebuvo tamsus kaimas. Jau senais laikais pasižymėjo kovoje dėl lietuvių teisių. „Yra žinoma, kad 1863 m. kai kurie kaimo vyrai aktyviai dalyvavo

¹ Miciūnų kaimas ir jo žmonės, užrašė Norbertas Vėlius, 1970, LTR 4151, p. 17–20.

² Olgierd Chominski, *Mapa obszaru językowego litewskiego w Rzeczypospolitej polskiej*, Warszawa, 1928–1933.

³ CHXH.

sukilime prieš rusus, remdami sukilėlius. Ties Miciūnais įvykusio mūšio metu žuve 66 sukilėliai, kuriems pagerbti buvo pastatytas paminklas. Gyventojai kaime buvo išplėtę pieno ūkį, augindavo gerus arklius, taigi buvo ir labiau pasiturį⁴.

Dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą Miciūnuose buvo įkurta lietuviška pradžios mokykla, kurią kasmet lankydavo apie 80 vaikų. Per karą juos mokė Vaclovas Mileišis, Aleksandras Giedraitis ir kt. Po karo „Ryto“ draugija mokyklai buvo nupirkusi namus, bet 1932 m. lenkai mokyklą uždarė. Tęsti mokslų jaunimas vykdavo į Vilniaus aukštesniąsias mokyklas. Miciūnų mokyklą lankė ir šiame kaime gimęs Julijonas Steponavičius, kurio tėvai nebuvo pasiturintys. Toliau mokyti Vilniun iš Gervėčių jis nukeliavo basas. 1936 m. J. Steponavičius buvo išventintas į kunigus, aukojo primicines mišias Gervėčių bažnyčioje; po Antrojo pasaulinio karo buvo konsekruotas vyskupu Vilniaus ir Panevėžio vyskupijose.

Uždarius lietuvišką mokyklą, Miciūnuose buvo įkurta lietuviška skaitykla (1932–1936 m.). Mokytojos Konstancija Rimonytė, Julija Maminskaitė, M. Paukštytė, Jadvyga Matuizaitė, Jadvyga Kardelytė mokė vaikus ne tik rašyti ir skaityti, bet ir vaidinti. Ypač energingas ir visų mėgstamas buvo skaityklos vedėjas Antanas Bubulis, atvykęs dirbti iš Švenčionių. Minėtinas ir savamokslis, ne tik Miciūnų kaimo, bet ir visos Gervėčių apylinkės šviesuolis Vaclovas Mileišis (1879–1961 m.), gimęs raštingoje šeimoje, baigęs triklasę rusišką liaudies mokyklą. Ilgus metus jis buvo kaimo daraktoriumi, važinėjo mokyti vaikų ir į kitus kaimus; pirmasis iš Lietuvos į apylinkę atvežė lietuviškų maldaknygių. Dar 1897 m. suartėjęs su Gervėčių vargoninku M. Petrausku ir jo paskatintas, pradėjo platinti draudžiamas lietuviškas knygas, atsivežtas iš Prūsų. V. Mileišio būta visur, kur reikėjo ką organizuoti (kooperatyvą ar pieninę, vakarėlius). Ilgus metus jis pirmininkavo Ūkio draugijai. Kurį laiką Miciūnuose veikė ir Šv. Kazimiero draugijos skyrius, rengęs paskaitas, vakarėlius, minėjimus. Miciūnai garsėjo saviveiklininkais, kurie aplankydavo ir kitus kaimus: Knystuškes, Gėliūnus, Rimdžiūnus, o šių kaimų saviveiklininkai lankydavosi Miciūnuose. Deja, 1936 m. ir skaityklos, ir Šv. Kazimiero draugijos skyriaus darbas lenkų valdžios buvo nutrauktas⁵.

1970 m. ekspedicijoje N. Vėlius užrašė per 400 liaudies kūrinų iš 26 pateikėjų, kurių amžius nuo 6 iki 80 metų. Daugiausia pateikėjų – 11 – senyvo amžiaus, nuo 61 iki 80 metų, 10 – nuo 45 iki 60 metų ir 5 pateikėjai – nuo 6 iki 15 metų amžiaus. Geriausi Miciūnų kaimo pasakotojai – tai J. Meškys, P. Augulis, V. Jankavičius, A. Glaudelis, J. Steponavičienė. Geriausios kaimo daininkės – V. Gerlienė, J. Sisienė, J. Kardienė, A. Vėlaikienė.

Tautosaka Miciūnuose dar gyva. Dainuojama vestuvėse, vaišėse; dainuojama įvairiomis kalbomis (lietuviškai, lenkiškai, baltarusiškai, rusiškai). Vaikams sekamos pasakos. N. Vėlius atkreipė dėmesį į šiam kaimui būdingas sakmes ir tikėjimus (apie rugių raganas, arklių jodytojus, koklikus). Ypač populiarios sakmės apie antgamtinėmis savybėmis apdovanotus žmones – burtininkus, raganas, užkalbėtojus, žmones blogomis akimis. Raganos minimos ir padavimuose apie išnykusias upes. Daugelis vidutinio amžiaus žmonių netiki burtininkais bei raganomis ir apie juos yra papasakoję juokingų, anekdotinių pasakojimų. Įdomūs ir pasakojimai apie meškas, rodantys jų kulto liekanas. Mažiau kaime išgirsta patarlių, priežodžių, mišelių⁶. Vyrauja pasakojamoji tautosaka. Nors Miciūnuose užrašyta nemažai pasakų,

⁴ Bronius Kviklys, „Miciūnų kaimas“, in *Mūsų Lietuva*, t. 1, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos I-klasė, 1964, p. 197.

⁵ *Ibid.*; Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 55; Jonė Žebrytė, „Miciūnų kaimo šviesuolis“, in op. cit., p. 57–61; Miciūnų kaimas ir jo žmonės, LTR 41511, p. 18–19.

⁶ LTR 4151, p. 20–23.

jų repertuaras neįvairus. Populiariausios vaikų pasakos apie pupą, gaidelį ir vištytę, melagę ožkutę, vilką ir ožkyčius, katinėlį ir gaidelį, taip pat pasakos apie skriaudžiamą našlaitę ir pamotę, raganos pagrobtą broliuką, devyngalvį, grojančią nendrelę. Daugelis tų pasakų turi dainuojamuosius intarpus. Ypač populiarios formulinės pasakos.

J U R G I S M E Š K Y S

Gimė 1896 m. Miciūnų kaime. Motina Marijona Gudaitė – gudė iš Sakalaičių kaimo, tėvas – lietuvis Kazimieras Meškys iš Miciūnų. Šeimoje kalbėjo lietuviškai. Meškiai – seni Miciūnų kaimo gyventojai. Jurgio senelis Juozapas Meškys paveldėjo tėvo žemę, kurią šiam po baudžiatvės panaikinimo buvo dovanojęs ponas: Meškys dvare baudžiatvės nėjo, dirbo „vagorium“. Jurgis senelį puikiai atsimena. Suaugusiems jis mėgdavęs pasakoti visokius atsitikimus, o vaikams – pasakas apie lapę, ožiukus, apie našlaites.

Jurgio Meškio tėvas turėjo 15 *desentinų* žemės. Šeimoje augo trys broliai ir dvi seserys. Mažas būdamas Jurgis ganė gyvulius ir dar mokėsi pas seną moterėlę lenkiškai skaityti. Poterius kalbėjo irgi lenkiškai, tik vėliau Rygoje išmoko lietuviškai. Baigęs tris rusų mokyklos skyrius, pas dėdę Sakalaičiuose mokėsi odininko amato. Ten reikėjo dirbti ir įvairius darbus: kulti, ganyti. Nepakeldamas sunkių gyvenimo sąlygų, nuo dėdės pabėgo. Kurį laiką siuvo pakinktus Domeikos dvare Gervėčiuose, ganė namie kiaules; vėliau išvažiavo į Vilnių, mokėsi batsiuvystės. Apie 1912 m. išvyko į Rygą. Ten buvo ir daugiau lietuvių. Jie sueidavo, dainuodavo lietuviškas dainas, šokdavo.

1912 m. Jurgis Meškys paimamas į kariuomenę. Po Spalio revoliucijos tarnavo Raudonojoje armijoje, vėliau pateko vokiečiams į nelaisvę, kur kartu su kitų tautų belaisviais belgais, lenkais, prancūzais, serbais, anglais kentė pusbadį. Tik 1919 m. pavasarį grįžo namo. Kiek atgavęs jėgas, vėl siuvo pakinktus dvaruose. Prie tarybų valdžios dirbo karinio komisariato pirmininku, vėliau Varnionių lietuvių policijos viršininku. 1920 m. rudenį, okupavus lenkams, grįžo į gimtuosius Miciūnus. 1923 m. vedė Adelę Bazevičiūtę. Susilaukė penkių sūnų. Jurgis ir toliau keliavo po žmones, siūdamas pakinktus, tad savo vaikams pasakų neturėjo kada sekti. Užaugę trys jo sūnūs įgijo specialybes: vienas dirba santechniku, antras stalium, trečias – stogdengiu. Beje, sūnus Feliksas gyvena Miciūnuose.

J. Meškys – raštingas, išsilavinęs žmogus. Moka kalbėti baltarusiškai, lenkiškai, rusiškai, šiek tiek vokiškai ir latviškai. Yra buvęs Miciūnų „Ryto“ draugijos skyriaus pirmininku, organizavęs lietuvių saviveiklą.

Po karo, įkūrus Miciūnuose kolūkį, dirbo jame odininku. 1970 m. J. Meškys jau pensininkas. Tai vienas seniausių ir autoritetingiausių Miciūnų sodžiaus gyventojų, mėgėjas pasakoti. Kartais kaimo žmonės net specialiai kviečiasi jį papasakoti apie senovę. Nuolatiniai klausytojai – anūkai. Jiems J. Meškys seka ir skaitytas pasakas, net ištisas knygas (pvz., „Daktarą Aiskaudą“). Anūkai jau patys atmintinai moka pasakų sakmių. Kad ir ką pasakotų, J. Meškys kalba vaizdžiai. Jo nepaprastai gera atmintis⁷.

J. Meškys yra, be abejo, vienas žymiausių Miciūnų kaimo bei viso Gervėčių krašto tautosakos pateikėjų. Iš jo užrašyta apie 150 įvairių žanrų kūrinijų (dainų, pasakų, sakmių, pasakojimų, anekdotų, patarlių, priežodžių, mįslių). Mėgstamiausia – liaudies proza. J. Meškys pasekė 35 sakmes, 26 padavimus, 12 anekdotų, 28 pasakojimus, 33 pasakas. Pasakų repertuaras įvairus, apima ir stebuklines, ir

⁷ Jurgis Meškys, užrašė Norbertas Vėlius, 1970, LTR 4152, p. 8–13.

gyvūnų, ir buitines, juokų bei formulines pasakas. Į leidinį dedamos 23 gražiausiai pasektos J. Meškio pasakos. Tai siužetai apie našlaitę (AT 480, 511), brolių ir seserį (AT 452 C*), Čiūžukėlį (AT 327 C), apie lapę ir šunis (AT 155), melagę ožkele (AT 212), drąsų kiškiuką, apie ožkytę ir ožiukus (AT 123), apie gaidelį ir katinėlį (AT 61 B), Aleniūtę ir Jonelį (AT 450), devynis brolius juodvarnius (AT 451). Mažiesiems klausytojams šias pasakas seka beveik visi Gervėčių apylinkės pasakotojai. J. Meškys yra pateikęs ir tris kariuomenėje rusų kalba girdėtas pasakas (apie maskoliaus nuotykius, generolą, merginą generolą), kurios į rinkinį nededamos.

Skirtingai nuo kitų, J. Meškio repertuare rasime ir rečiau šiame krašte žinomų siužetų. Tas pasakas J. Meškys sekė suaugusiems. Jose esama ir šurpių, ir juokingų atsitikimų, kaip žmogus susitinka su velniu („Apie žuvininką“, AT 401 + 518; „Apie kalvį“, AT 1046 + 330 A), su popu („Sugautas, velnias“, AT 1725), su kunigu („Karaliaus mįslys“, AT 922), su vienuoliu („Sugundytas vienuolis“, AT 839). J. Meškys pasakoja nuosekliai, logiškai, gyvai, išsaugodamas tradicinius motyvus. Vis dėlto pasitaiko, kad pasakotojas ir savaip interpretuoja kai kuriuos tradicinius siužetus, sukuria kitokias kūrinių pradžių ar pabaigų situacijas. Antai Gervėčių krašte paplitusi siužetą apie berniuką ir raganą (AT 327 C F) J. Meškys pradžioje pateikia kiek neįprastai: jo sekamos pasakos „Čiūžukėlis“ (Nr. 97) herojus po tėvų mirties gyvena vienas su gyvuliais. Berniukas juos globoja, atsikėlęs ryte, pašeria, pagirdo, o paskui važinėjasi *un rogutaicių* nuo pusnių. Ragana pastato maišą, ir berniukas į ją įlekia. Ragana parsiveža vaiką namo ir nori iškepti. Berniukui pasprukti iš raganos padeda jo globojami gyvuliai.

Savaip J. Meškys vaizduoja ir plačiai Lietuvoje žinomos pasakos herojaus stipruolio Meškaausio nuotykius vaikystėje. Pateiktame variante „Meškiukas“ (AT 301 B) bevaikiai tėvai labai nori berniuko. Sugalvoja jį ištašyti iš medžio. Diedas eina į mišką, sutinka mešką. Ši pažada duoti gyvą vaiką. *Boba kap aždydo, iš tolo perėmė tų meškiukų, buciuoja* (Nr. 95). Toliau J. Meškys stengiasi priartinti pasakojimą prie gyvenamojo laiko realijų. Taip atsiranda epizodas apie meškiuko patirtas nuoskaudas mokykloje, jo elgesį su kitais vaikais:

Nu, nuvejo jau vaikai učiliščion. Tep vaikai kap apžiūrėjo – jun ausys labai didelės. Tai pradėjo jį až ausių tųsytie. Tep anas jau atajįs dieduo skundžiasi. Sako:

– Diedai, kol’ tep man’ vaikai až ausių tųso?

– Tep, – sako, – ir tu juos tųsai!

Tep anas un kitos dienos kap nuvejo, i vėlei jį pradėjo až ausių tųsyt. Tep anas kap pastvers až ausies katrų – ir attraukia. Tai tik meškiukas – dužas. Aa. Patraukė vaikam ausis. Ateido vaikai be ausių.

– Tai kol’ jūs, – sako, – be ausių?

– Meškiukas, – sako, – visiem ausis pastraukė.

– Oi, kad jį, – sako, – zibukas?

Lakia bobos jau to, meškiukų jau, jau koros jau jį, muš, a kų daris. Un diego sakis:

– Atsivedei kokį bernų, – sako, – visiem vaikam ausis partraukė.

Sako:

– Tegul anys jų nekliudzia, e anas jų, – sako, – nepristos (Nr. 95).

Taip realistiškai naiviai ir nuoširdžiai J. Meškys supažindina klausytoją su nepaprastu vaiku-meškučiu, augančiu tarp žmonių, vaizduoja pirmuosius jo susidūrimus su nauja aplinka ir jo galią.

Mėgsta J. Meškys žinomų tarptautinių, taip pat ir Gervėčių krašte dažnai sekamų tekstų kai kurias vietas savaip detalizuoti, konkretinti ar įvesti kokį savo vietovės pavadinimą. Tai matome ir gyvūnų pasakos „Apie ožkytę ir ožiukus“ (Nr. 85, AT 123) pabaigoje, kai vaizduojama, kaip ožkytė atkeršija vilkui už savo vaikus.

O, kap pasipiktino ožkytė! Až peilio – ir pašla. Ejo ejo, ejo ir rado – miega. Raz! Peiliu perplovė pilvų, ožiukai tie iššoko. Tada jam akmenų pridėjo pilvan, aa, ožiukus applaudė ir atsivedė. Ė vilkas nulėkęs, nulėkė, akmenų cia, tep anas nulėkė Aluošion. Skop – ir nustapijo. Ir daugiau neateidė (Nr. 85).

Beveik kiekvienoje J. Meškio pasektoje pasakoje aptinkame tradicinių siužetų naujų niuansų, savito interpretavimo, todėl daugybę kartų girdėti įvykiai neskamba nuobodžiai.

J. Meškys yra gyvai pasekęs pasaką „Gyvulių kalba“ (Nr. 98) apie užsispyrusią žmoną, kuri iš vyro, suprantančio gyvulių kalbą, nori išgauti paslaptį (AT 670). Jai nė motais, kad vyras dėl to turėtų numirti. Pašieptas gaidžio: *Nugi, ir durnas žmogus! <...> Su vienu žmonu niekaip nesustvarko, ė aš <...> dvidešimt turiu ir su visom susitvarkau*, vyras staiga pašoka ir sušunka žmonai, kad nesulauksianti, jog jis ant zaslano (suolo) numirtų. Įdomu, kad, pasekęs šią pasaką, J. Meškys užrašinėtoji naiviai paaiškina: „Cia gal ir išgalvota“, lyg kiti jo pasekti kūriniai būtų neišgalvoti. Apskritai santykis su klausytoju ar užrašytoju J. Meškio nuolat palaikomas. Pateikėjas po kiekvieno kūrinio stengiasi pasakyti, iš kur jį išmokęs – perskaitęs knygoje ar girdėjęs sklindantį iš lūpų į lūpas. Pasakodamas mėgsta paklausti, ar žino klausytojas kokį žodį (pvz., „ližė“), kam reikalingas tas ar kitas daiktas.

Susipažinę su J. Meškio kūrinių, galime teigti, kad šis pasakotojas turi savitą sekimo manierą. Prislopintu balsu, lėtai jis lipdo sakinių po sakinio. Visas pasakojimas nuoseklus, logiškas, tačiau sudėliotas iš šnekamajai kalbai būdingų sintaksinių vienetų, todėl nėra gramatiškai rišlus, pasitaiko, kad praleistos sakinio dalys – jos tik numanomos. *Tie [ožkyčiai] atsispiria. Nu, ir anys šienelio priėda, prižinda, spardos, lakioja, aa, bovijas* (Nr. 85) arba *Padėjo [vilkas] un priekalo, tas [kalvis] pradėjo kūjėku mušč, aa ... Suplonino liežuvį* (Nr. 85), arba *Tadu, – sako, – nu, kū gi, – sako, – cia raikia mėšų [sūdyti] – sako. – Aš nuėjau, – sako, – pervažavau anon pusėn, – sako, – [už] upelio, atsivežiau bačkas. Keturiolika bačkų mėsos prisūdijau iš tos bitės!* (Nr. 89, AT 1920 C). Tame pačiame tekste toliau girdime:

Lipiau lipiau, – sako, – lipiau, unlipiau net dungun. Unlipiau aš dungun, a tį, – sako, – gražuma! – Sako: – Švintas Jurgis, švintas, – sako, – Dievas, – sako, – o teip kad tįnai, – sako, – visa kas tiktai, – sako, – lyja, gražu, – sako. – Kad man' prifestujo, kad aš tų gi tį prigėriau, privalgiau!.. Nu, kū gi cia, – sako, – dunguj gi aš gyvas da' negaliu būtie, – a, – reikia vėlei lipti iš dungaus. Priaidau par tų skyļį – nėra jau to nugarokaulio, – aa, sako, – ciktai tų apilkų krūva. Aš pradėjau, – sako, – iš tų apilkų vyt virvį (Nr. 89).

Toks savotiškas J. Meškio kalbos padrikumas daro jo kūrinių pasakojimą autentišką ir patrauklų, literatūriškai nenuzulintą. Vis dėlto dažnai pasitaiko (priklausomai nuo kūrinio žanro), kad J. Meškio pasakojimas būna taupus žodžių. Jie parenkami tiksliai. Kuriamo įvykio vaizdas nuolat ir staigiai kinta. Dinamišką vaizdą aptinkame ir pasakos „Meškiukas“ (Nr. 95) epizode apie jau suaugusio herojaus nuotykius kelionėje.

Tada nupynė tokį kašių. Ė virviasukiu liepė nuvyti virvį didelį. Nuvijo virvį. Nu, kas sės? Nei vienas nesisėda. Aa. Meškiukas:
– Aš sėsiuos.

Sėdos ir pajechal. Nulaidė jį. Nu, ir liepė jiem laukti. Ė anas nuvejo. Ajo ajo – tumsu, ajo – tumsu, potam žiūri – šviesa. Išėjo an šviesos. Aina, žiūri – medinis dvaras. Aina, žiūri tų gi par tų dvarų, žiūri – un gonkų merga sėdzi ir siuva tį kū (Nr. 95).

Iš J. Meškio pasakojimui būdingesnių ypatybių derėtų paminėti stilistinę sandūrą, kai sakinytis prasideda prieš jį einančio sakinio pabaiga: *Buvo diedas su bobu. Nu, ir turėjo dukterį. Turėjo dukterį, boba pamirė. Boba pamirė, nu, kū – raikia kitos vyzdėt*

(Nr. 90) arba *Aina anas keliu, nu, jau cia sutemo, raikia jau naktuice. Raikia naktuic. Kur naktuic?* (Nr. 101) *Nuvažiavo, nupirko vaistų. Nupirko vaistų, ir jam iškaštuoja visa kas pinki rubliai* (Nr. 103). *Anas maišų pakorė, išsiėmė kūjelį, skripkų ir ūžia. Ūžia* (Nr. 86). Leksiniai pakartojimai vartojami pasakotojo tiek sakinio pradžioje, pabaigoje, tiek ir viduryje: *Nuvažavo [un] daktarų, atvežė daktarų. Daktaras jų suvizitavo, viską, apžiūrėjo ir parašė receptų* (Nr. 103). *Nusipirko kostiumų, nusipirko palitų, kepaliusį, aa, nupirko jodo, plunksnų ir černylų. Nusipirko ir un durių parašė <...>, ką čia gyvena doktorius ir znokorius. Aa* (Nr. 103). Daiktavardinis (*daktarų, daktaras*) ir veiksmazodinis (*nusipirko*) pakartojimai vienu atveju išryškina patį veikėją, kitu – jo veiksmą. Tokiais pakartojimais tekėdamas pasakojimas igyja stipriai jaučiamą kalbos ritmą. J. Meškio pasakojimą daro įsimintiną ir per visus tekstus einantis pertaras *aa*. Pertarą pasakotojas įterpia ir sakinio pabaigoje, ir viduryje, tarsi darydamas pauzes. Šią J. Meškio stilistinę savybę taikliai yra apibūdinęs L. Sauka: „Pertaras ištariamasis žemesniu, ramiu tonu, sulaiko per didelį pasakojimo įsisiūbavimą, tarsi paryškina neapibrėžtą distanciją tarp pasakos ir nepasakos, atitolina nuo pateikėjo vykstantį veiksmą“⁸.

J. Meškio pasakojimas skiriasi iš kitų pateikėjų tekstų ir tuo, kad jame nedominuoja įprasti atskiriems siužetams būdingi eiliuoti intarpų pakartojimai. Pasakodamas, kaip katinėlis, gelbėdamas gaidelį, išvilioja lapės dukteris ir jas užmuša, tik vieną kartą Meškys paseka stereotipinę pasakos vietą: *Naujas dvaras, naujas dvaras: / Trys duktelės, trys duktelės, / Ė ketvirtas gaidziukas! / Itei ma, itei ma!* Antrą kartą atitinkamoje teksto vietoje jis apsiriboja tik lakonišku pasakymu: *Ir vėle [katinėlis] ūžia. To klauso.* Trečią kartą ši teksto vieta praleidžiama, lieka tik numanoma, išsyk pereinama prie veiksmo rezultato: *Ir tracių [dukteį] puk kūjeliu galvon, ir tų aždaužė – maišan.* Šitaip suglaustas, dinamiškas ir ritmiškas J. Meškio pasakojimas savo meniškumo nepraranda.

Sekdamas tokias pasakas kaip „Meškos trobelė“ (Nr. 91), „Juonėlis“ (Nr. 96), „Aleniūtė ir Jonelis“ (Nr. 93) J. Meškys be eiliuotų intarpų neapsieina. Tačiau jis jų nedainuoja. Eiliuotos tekstų vietos būna striukesnės, kai kur jų poetinė kalba artimesnė prozos kalbai: *Aleniūte sasele, / Išplauk, – sako, – pakraštėlį! / Man' jau pjaut žada, / Katilus verda, peilius galanda* (Nr. 93).

J. Meškio kalboje labai daug slavizmų (*liečyt, seičas, prauda, znokorius, čysto, palitų, černylų, pašli, pojechal, mož, učiliščion* ir kt.). Apskritai J. Meškys – talentingas pateikėjas, iki žilos senatvės išsaugojęs atminty daugelį įvairių žanrų pasakojamosios liaudies tradicijos kūrinių, girdėtų per savo gyvenimą.

E U G E N I J U S M E Š K Y S

Vienas jauniausių Miciūnų kaimo pateikėjų, gimęs 1959 m., – Jurgio Meškio vaikaitis. Visas pasakas išmoko iš senelio, kaip pats tvirtina po kiekvieno kūrinio. Eugenijus yra pasekęs septynias įvairių žanrų (stebuklines, buitines, formulines ir gyvūnų) pasakas. Iš jo taip pat užrašyta išskaičiavimų, erzinimų, būrimų, mįslių.

Amžius, matyt, turėjo įtakos (E. Meškiui buvo vienuolika metų, kai iš jo pasakos buvo užrašinėjamos), kad jam geriausiai sekėsi pasakoti tradicinius pasakų apie gyvūnus („Ožukai ir vilkas“, AT 123; „Ožkelė“, AT 123), formulinių pasakų („Vištelė ir gaidziukas“, AT 2021 B; „Žmogeli, žmogeli, ką tu darai?“, AT 2018) siužetus. Iš senelio girdėtas stebuklines pasakas apie našlaitę (AT 511), Čiūžukelį (AT 327 C) sekti buvo kur kas sunkiau. Pasakas užrašinėjęs N. Vėlius pastebi: „Pasakotojas labai

⁸ Leonardas Sauka, „Pasakų intonacija“, in *Gervėčiai*, p. 332.

jaudinas, skuba, daugelio žodžių pirmuosius skiemenis pakartoja du kartus, tačiau iššifruojant tie pakartojimai nežymimi⁹.

E. Meškio pasakojimas nuoseklus, tačiau gerokai striukesnis negu senelio. Sakinys ne toks vaizdingas ir liaudiškai grakštus, jau paveiktas rašytinio žodžio. Antra vertus, Eugenijaus kalboje daug mažiau svetimžodžių.

V L A D A S J A N K A V I Č I U S

Gimė 1916 m. Miciūnuose. Jo motina Julė Sisaitė kilusi iš Mockų, o tėvas Julius – iš Miciūnų kaimo. Abu lietuviai. Tėvas mokėjo skaityti ir rašyti ne tik lietuviškai, bet ir rusiškai. Be Vlado, šeimoje augo dar dvi seserys ir brolis. Tėvai turėjo pusvalakį žemės. Motina mėgo sekti pasakas, o tėvas dainuoti.

1936 m. Vladas išvažiavo į Vilnių mokyti siuvėjo amato. Pabaigęs mokyklą, karo metais dirbo artelėj kartu su kitais lietuviais ir lenkais. 1946 m. grįžo į tėviškę, dirbo žemę. Vedė Marytę Steponavičiūtę. Įsikūrus kolūkiui, triūsė jame, o namie dar ir siūdavo. Gyveno sunkiai. Savų namų neturėjo. Žmona sirgo. Vladas Jankavičius augino tris dukteris. Visos baigė vidurinę mokyklą.

V. Jankavičius ne tik geras pasakotojas, bet ir dainininkas. Ypač mėgo dainą „Oi žiba žiburėlis“. Dėl to žmonės jį net *Žiburėliu* praminė. Kol vaikai buvo maži, sek-davo jiems pasakas, visi kartu dainuodavo. Daugelį jo pasakų moka ir dukterys.

N. Vėlius taip apibūdina V. Jankavičių: „... nedidelio ūgio, šiek tiek šlubas, susilenkęs, akys malonios, spindi kaip žiburėliai. Ypač jos užsidega, kai kas nors ima dainuoti“¹⁰.

Iš 8 jo pasektų pasakų į leidinį dedamos 2 („Devyniagalvis“, AT 312; „Trys broliai“, AT 1681 + 1653). V. Jankavičiaus repertuaras – tai vis Gervėčių krašte paplitę siužetai apie gaidelį ir vištytę (AT 2021B), ežere plaukiojantį berniuką (AT 327 C F), užiantį smuiką (AT 780), našlaitę pas mešką (AT 480), stebuklingą karvę (AT 511). Pasakos apie gyvulėlius, daugiausia skirtos mažiems vaikams, pateikėjo išmoktos iš motinos, o sudėtingesnio siužeto buitinės pasakos – iš tėvo. Ne visos V. Jankavičiaus pasakos vienodai meniškai pasektos. Kūrinio „Trys broliai“ (Nr. 108) ilgas siužetas neprimirštas, pasakojimas natūraliai rutuliojamas ir kontaminuojamas su artimais tradiciniais siužetais (AT 168 A + 1681 B + 1653 A). Pasakoje „Apie ožkelį ir ožkelius“ jau praleista įprastas tam siužetui kalvio – vilko liežuvio plonintojo epizodas. „Devyniagalvio“ (Nr. 107) pasakojimas irgi striukinamas. Eiliuotas pakartojimas – gegutės balsas – girdimas tik vieną kartą. V. Jankavičiaus pasakojimo kalbiniame audinyje aptinkame dažnai kartojamą parazitinių žodį „reiškia“, ne visada suderinti linksniai, daug slavizmų.

A L E K S A N D R A S G L A U D E L I S

Gimė 1892 m. Miciūnų kaime. Tėvai lietuviai turėjo pusę valako žemės. Su Aleksandru kartu augo dar dvi seserys.

A. Glaudelis mokyklos nelankė, nemokėjo nei skaityti, nei rašyti. Iš mažens dirbo visus ūkio darbus. 1935 m. vedė Lionę Urbonavičiūtę iš Jokintonių kaimo. Žmona lietuviškai nemokėjo, šeimoje kalbėjo gudiškai. Turėjo keturis vaikus, kuriems A. Glaudelis pasakas sek-davo gudiškai. Pats pasakų vaikystėje girdėjo iš savo motinos, taip pat tėvo motinos, kuri buvusi gera pasakotoja¹¹.

⁹ LTR 4151(183).

¹⁰ Vladas Jankavičius, užrašė Norbertas Vėlius, 1970, LTR 4151, p. 69–70.

¹¹ Aleksandras Glaudelis, užrašė Norbertas Vėlius, 1970, LTR 4151, p. 110.

N. Vėlius iš A. Glaudelio užrašė 6 siužetus. Visi jie būdingi Gervėčių pasakojamajai tradicijai. Į leidinį dedamos 3 pasakos: „Lapė“ (AT 1), „Gyvulių pirkia“ (AT 130), „Žiemos uogos“ (AT 403 B). A. Glaudelio pasakojimas ypatingu meniškumu nepasižymi. Pateikėjui, matyt, sunkiau sekėsi siužetą dėstyti lietuviškai. Jo kalboje apstu gudiškų žodžių, posakių (*adziežda, vesela, palianka, pazimkos, cierius, znočijas, soglasen, seičias i davai* [arklį] *rūbyc*). Nepaisant to, A. Glaudelio, kaip vieno seniausių Miciūnų kaimo gyventojų, pasakos yra teiktinos.

KAROLINA SISIENĖ

Karolina Sisienė-Bazevičiūtė gimė 1911 m. Miciūnų kaime. Tėvas Tadas Bazevičius kilęs iš Miciūnų, o motina Liudvika Petrikaitė – iš Kibirdės. Tėvai turėjo 6 ha žemės. Anksti mirus tėvui (Karolinai buvo tik pusantrų metų), mergaitė augo pas jo motiną, o senelei mirus – pas dėdę Julijų Bazevičių. Gyveno labai skurdžiai, badaudami. Motina antrą kartą ištekėjo už našlio Karolio Steponavičiaus, kurio pirmosios žmonos sūnus Julius Steponavičius buvo kunigas, vėliau tapo vyskupu. Karolina baigė keturis pradinės mokyklos skyrius Miciūnuose.

K. Sisienė mergaujant kaime buvo daug jaunimo. Šeštadieniais ir sekmadieniais rinkdavosi pas Maminskaitę į skaityklą. Ten dainuodavo, šokdavo, žaisdavo ratelius: „Žyd rūtelė vidury“, „Bulbiėnė“, „Tėvas atvažiavo mokyt vaikus savo“, „Barė ponas katinėlį“. Pavasari, po gegužinių pamaldų, vėlgi dainuodavo. Jaunimas nuolat rengė vakarėlius, vaidinimus. Pasirodyti važinėdavo į kitus kaimus: Gervėčius, Gaigalius. Karolina vaidino bent dešimtyje vaidinimų. Būdama aštuoniolikos metų, ištekėjo už Siso, kuris taip pat mėgo dainuoti ir šokti. Sisai turėjo 6 ha žemės, susilaukė penkių vaikų. Šie užaugę gyvena įvairiose vietose: Astrave, Gaigaliuose, Vilniuje. Motina juos dažnai aplanko, o nuolat gyvena pas sūnų Romą Miciūnuose. K. Sisienė išsilavinusi, kultūringa, mėgstanti skaityti moteris¹².

Iš K. Sisienės užrašytos tik penkios pasakos. Užrašytojas N. Vėlius pažymi, kad ji galbūt moka jų ir daugiau, bet tik vieną kartą ją užtiko namuose, mat dažnai svečiuojasi pas vaikus¹³.

K. Sisienės pasakų siužetai vėlgi būdingi Gervėčių apylinkės tradicijai. Tai pasakos apie našlaitę ir mešką (AT 480), apie Jonelį (AT 327 C F) ir pasakaitės, skirtos patiems mažiausiems klausytojams: „Pupa“ (AT 804 A), „Gaidelis ir vištelė“ (AT 2021 B), „Bylys“ (AT 2034 A*).

Pirmųjų dviejų čia minėtų pasakų (į leidinį jos nededamos) siužetų eiga kiek primiršta. Pasakos „Meškos trobelė“¹⁴ pradžia didaktiška. Nėra pamotės-podukros kolizijos. Mergaitė į mišką išvežama todėl, kad buvo išdykusi. Tik pasakos viduryje staiga atsiranda epizodas apie pamotę ir jos dukterį. Mergaitė į namus parveža pati meška. K. Sisienė prisipažįsta primiršusi ir pasaką apie Ivonėlį¹⁵. Ji vėlgi mėgina aktualinti siužetą. Vietoj tradiciškai įprastos vaizduoti raganos įveda į pasaką vilką, kuris pagrobia Ivonėlį ir nori jį iškepti. Pateikėjai atrodo, kad ragana negalėjo *ištįsti* berniuko iš kambario, todėl tą personažą ir pakeičia vilku, nors bobutė ir sakiusi *viedzma*. Užtat trys paskutiniuosios pasakos (Nr. 112, 113, 114) pasektos labai sklandžiai, gražia kalba. Jas pasakotoja gerai prisimena, siužetuose niekas nepraleista. Pasakojimo meninis audinys nugaludintas, dialogai perteikti gyvai, be nereikalingų žodžių, minties tėkmė dinamiška.

¹² Karolina Bazevičiūtė-Sisienė, užrašė Norbertas Vėlius, 1970, LTR 4226, p. 54–55.

¹³ LTR 4226, p. 55.

¹⁴ LTR 4226(42).

¹⁵ LTR 4226(41).

PETRAS AUGULIS

Gimė 1907 m. Rimdžiūnų kaime. Gyveno labai vargingai. Anksti neteko tėvų. 1919-aisiais, badmečiu, šiaip taip išprašė Lietuvon pas ūkininką ganyti karvių. Ganė trejus metus. Troško išmokti skaityti ir rašyti. Vieną kitą mėnesį lankė mokyklą, bet kai ateidavo laikas važiuoti į mišką kirsti malkų, mokslai baigdavosi. Tik tada, kai visi po darbo vakarodavo, šeimininkų sūnus mokinukas jam parodydavo, kaip reikia rašyti. Taip P. Augulis ir pramoko šiek tiek rašyti bei skaityti. Pratarnavęs trejus metus, vengdamas kariuomenės, jis vėl grįžo į Rimdžiūnus. Pradėjo dirbti dvare, vėliau pas ūkininkus (V. Mileiši ir kt.). Aštuoniolika mėnesių tarnavo kariuomenėje. 1934 m. vedė. Žmona – iš Miciūnų, turėjo 2 ha žemės, bet ūkio nei pastatų jokių nebuvo. P. Augulis ėjo uždarbiaudamas per žmones: pjovė lentas, mūrijo rūsius.

1939 m. prasidėjus vokiečių lenkų karui, buvo paimtas į kariuomenę, stovėjusią Gardino ir Lvovo apylinkėse. Kai sovietai išvarė vokiečius, vėl buvo mobilizuotas ir kariavo iki karo pabaigos.

Po karo prasidėjo P. Augulio vargai kolūkyje. Dirbo įvairiausią darbą (statybų brigadininku, lauko brigadininku, statybininku, karvidėse mechanizatoriumi). Nuo 1968 m. nedirbo, gavo pensiją. Žmona mirė 1969 m.

P. Augulis užaugino tris vaikus. Sūnus Jonas gyvena Gervėčiuose, duktė Marytė – Vilniuje, o duktė Genė – Miciūnuose. P. Augulis gyveno pas Genę, prižiūrėjo anūkus.

N. Vėliui 1970 m. apie save pasakoja su gauduliu: „Dabar pasibaigė visas mano gyvenimas. Kas iš žmogaus, kad nebegali dirbti. Oi, kad, tamsta, žinotut, kaip aš norėjau mokytis. Kai aš turėjau metų trisdešimt ir perskaičiau knygą, aš visų galėjau papasakot. Mėgdavau skaityt, bet neturėjau kada aš darbo“¹⁶.

P. Augulis prisimena, kad visas dainas išmoko sugrįžęs į Rimdžiūnus bei vėliau gyvendamas Miciūnuose. Jaunimas tada labai mėgdavęs dainuoti. „Sakysim taip. Vasarą nedielioj jaunimo buvo labai daug, berniukų siekdavo lig 30–40, mergaičių ir tiek pat, tai šokam atšlaime, dainuojam. Ir Gaigaliai dainuoja, ir Mockos, ir Gervėčiai. O dabar visur gaišo – nėra kam. Kaime kokios dvi merginos, berniukų trys keturi, ir jau an galvos ne dainos, o pagert. Dabar dainos pragaišo, nėra kas dainuoja“¹⁷, – liūdnei kalba P. Augulis.

Iš P. Augulio užrašyta 24 kūriniai (pasakos, pasakojimai, padavimai, sakmės, patarlės ir priežodžiai). Pasakų pasekė 5. Nors jų siužetai tradiciniai, žinomi Lietuvoje ir rečiau Gervėčių apylinkėje, tai jau ne vaikinės pasakaitės apie gaidelį ir vištytę, pupą, našlaitę, Ivonėlį, sekamos beveik kiekvieno pateikėjo tame krašte. P. Augulio pasakos epiškesnės, vyriškesnės. Savitai jungiamas, nuo tradicinių siužetų tipų (AT 756B, AT 401A) nutolęs pasakojimas sukasi apie velniui pažadėtą karalaite (Nr. 115). Tipiškos stebuklinės pasakos pabaigos (vaizduojamuose įvykiuose neva dalyvauja ir pats pasakotojas) meninis vaizdas čia vėlgi retas:

Nugi, ir aš ten buvau, ir alų gėriau, ir medų valgiau. O paskiau, kap pasgėrė visi, pradėjo šaudyti iš pabūklų. Aš kap nusgundau, tai į mėšlus paskavojau. Neturėjo kuo šaudyt, tai pabūklus primušdinėj mėšlais. Tai ir aš pakliuvau pabūklan su mėšlais. Kaip šovė, tai aš atlėčiau čionaiškos i viskų papasakojau (Nr. 115).

Iškilminga karalaitės vestuvių puota ir paties pateikėjo dalyvavimas joje vaizduojama be pompastikos, ironizuojama, pasitelkiant įvaizdžius, su kuriais kasdien susiduria kaimo žmogus.

¹⁶ Petras Augulis, užrašė Norbertas Vėlius, 1970, LTR 4151, p. 31.

¹⁷ LTR 4151, p. 32.

Gyvai P. Augulis yra pasekęs pasaką apie bobą, įlindusią į kaulą ir pašventintą bažnyčioje per Velykas, bei teikiančią gėrybės žmogui (Nr. 116); apie *smertį* kūmą (Nr. 117, AT 332); apie bobą, suktesnę už velnią, gebėjusią sukiršinti vyrą su žmona, iki tol gerai sugyvenusius (AT 1353). N. Vėlius, užrašęs P. Augulio tautosaką, taip apibūdino šį pateikėją: „Pasakas ir sakmes P. Augulis seka aiškiai, gražiai, įsijaučia į pasakojamus įvykius. Gestikuliuoja savo stambiomis rankomis. Su pasitenkinimu ir pabrėžtu malonumu pasakoja tas pasakos vietas, kur vargšas žmogus stebuklingu būdu praturtėja, įgyja įvairių valgymų ir gėrimų“¹⁸.

Pasakų P. Augulis daugiausia išmokęs iš motinos ar šiaip išimines girdėdamas žmones pasakojant. Pats teigia, kad geriausiai prisimena pasakas, girdėtas vaikystėje Rimdžiūnuose. Taigi, atsikeldamas gyventi į Miciūnus, jis su savim atsinešė ir Rimdžiūnų kaimo pasakų.

K I T I P A S A K O T O J A I

Po vieną dvi pasakas Miciūnuose yra pasekę jauniausi šio kaimo pateikėjai: keturiolikmetis STASYS AUGULIS (Petro Augulio vaikaitis), šešiametis VYTAUTAS SKERLA ir vienuolikmetis JONAS SKERLA (Juzės Skerlienės vaikaičiai). Tik po vieną pasaką užrašyta iš dainininkės VERONIKOS GUDAITEINĖS-VELAIKAITĖS ir STASĖS MATULAITIENĖS-KIŠKELYTĖS. Visi šių pateikėjų kūrinėliai – tai populiariųjų Gervėčių krašto siužetų „Gaidelis ir vištelė“ (AT 2021 B), „Pupa“ (AT 804 A), „Lapė ir vilkas“ (AT 2025 + 158 + 1 + 2) variantai.

¹⁸ LTR 4151, p. 32–33

14. Pasakotoja Stasė Butvilienė iš Miciūnų kaimo, gyvenanti Gervėčių miestelyje.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

15. Miciūnų kaimo pasakotoja Karolina Sisienė.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

16. Pasakotoja Juzė Steponavičienė.
Miciūnų kaimas, 1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

17. Pasakotojas Jurgis Meškys su anūkais.
Miciūnų kaimas, 1970 m. Vacio Miliaus nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

18. Sekmadienis pas Veroniką, 1970 m. Dainininkės Veronika Gudaitienė, Marytė Jankavičienė, Janė Kardienė ir geriausias Miciūnų kaimo pasakotojas Jurgis Meškys. Nuotr. iš LTR fototekos

19. Norbertas Vėlius užrašo tautosaką iš Vlado Jankavičiaus.
Miciūnų kaimas, 1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

J u r g i s M e š k y s

83. L A P Ė I R Š U N Y S

Vienas ūkinykas su veršiais nuvažiavo art. Aa. Nuvažau art anas, aa, ateido meška, sako:

– Aš tavo veršį pjausiu.

Nu, ką? Žmogus, ūkinykas, jau sako:

– Palauk, duok man paartie, tadu, – sako, – ašpjausie.

– Nu, gerai, – sako, – ar[k].

Paľindo po ratais ir atsigulė meška. Nu, tį ir guli. Atlėkdo lapė par tų ūkinykų, sako:

– Žmogau žmogau, ar nori, kad aš tau veršius išgelbėcia?

Sako:

– Ė kap?

– Jeigu duosi maišų vištų, tada tavo veršiai bus cieli.

Sako:

– Gerai, duosiu, bil tik...

Potam atlėkdo lapė.

– Ei, žmogau žmogau, ar neregėjai meškų, vilkų? – Sako: – Un ponai paliavoja, aina naikint jų!

Sako:

– Neregėjau.

– Ė kas tįnai po ratais guli?

Sako:

– Pagalys.

– Kad pagalys, tai, – sako, – būtum, nu... aptašytas būtų, apdarinėtas. – Aa.

Ir nuľėkė lapė.

Tai to tadu vadina šitų žmogų, sako:

– Atkapo tu man kojas. – Aa.

Atkapojo kojas.

Ir vėl lakia lapė. Lapė:

– Žmogau žmogau, ar neregėjai, – sako, – tų gi meškų, vilkų? Un ponai paliavoja!

– Ne, neragėjau.

– E kas čia, – sako, – guli po tuo, po ratais?

Sako:

– Pagalys, rūstas.

– Jeigu rūstas būt, tai būt kirvis unkirastas. – Aa.

Potam vadina žmogų, sako:

– Unkert tą kirvį man galvon.

Tas kaip paukštelėjo meškai kirviu galvon, ir, nu, gal ir po visam, aa.

Nu, tada jau lapė sako:

– Nu, tai gerai, kap jau regi, tai atneš.

Tas nuejo žmogus, šunį unsodino šitan maišan ir neša.

– Akšį, – sako, – va, arciau, – sako. – Nu, cia jau, – sako.

– Iškrėsk, aš pagausiu.

– Tai, – sako, – priaj arciau, tai, – sako, – tą gi, bus geriau.

Priaj arciau. Tas kap krast šuva. Lapė bėgt. Šuva vyttis. Aa. Ėkė, ėkė. Nu, ir lapė – urvan. Urvan ungriuvo, tadu jau klausia:

– Kojelės kojelės, ką jūs darėt, kap aš bėgau?

Sako:

– Nešėm, kad gračiau, kad šunes neužgaut.

– Ė jūs, akelės, ką darėt?

– Ė mės, – sako, – žiūrėjom, kad nepablūdytie.

– Ė tu, vuodega, – sako, – ką darei?

– Ką aš, – sako, – dariau? Kliuvau, – sako, – až krūmų, kad šunes gračiau pagautų.

Aa. Tadu iškišė lapė vuodegų, sako:

– Kad tokia, tai teim taū šunes!

Šuva lapį išsitšė až vodegos ir lapį ažgruncino.

84. DRAŠUS KIŠKIUKAS

Buvo kiškiukas, da mažas, aa, bijo visa ko*. Bijo visa ko. Lapas nukris – ir to bijo, aa. Tai anas, – kap paaugėjo per metus, susirinko visi kiškiai, – ir rėkia:

– Nebijau nieko! Lapės nebijau! Vilko nebijau!

Aa. Tai visi tiktai dyvijas:

– Kas tokio, – sako, – nieko nebijo? Ir vilko nebijo! Ir lapės nebijo!

Ė vilkas až krūmo sėdi ir klauso. „Aa, palauk! Nebijai? Aš taū pagundyčiau, kad nebijai“. Potam kap sužiūrės kiškiukas, kap šoks vilku un galvos, kap nusgęs vilkas, aa. Kiškiukas – vienan šonan, vilkas – kitan šonan. Kiškiukas bėgo bėgo, bėgo bėgo, potam ungriuvo tį kokion duobelėn i guli. Guli. Kiškiai razbėgiojo, potam susirinkę sako:

– Nu, prauda**, kad nieko nebijo.

Nuejo ieškoc, susirado.

– Nu, – sako, – malacius!

85. APIE OŽKYTĘ IR OŽIUKUS

Nu, kap buvo ožkytė. I turėjo tris ožiukus, i vienas buvo kreivalis. Aa. Nu, ožkytė par rytų išėjo, sako:

– Vaikeliai, užsispirkit, kad vilkas neait, o jus vilkas, – sako, – praris.

Tie užsispiria, ana nuveina, dobiėlių priėda, dar šienelio an ragų, unde-
nelio atsigeria čysto, ir aina. Ateido.

– Vaikeliai, atsispirkit, aš jums nešu pilnus ragelius šienelio, pilnas cicelas
pienelio!

Tie atsispiria. Nu, ir anys šienelio priėda, prižinda, spardos, lakioja, aa,
bovijas.

Prisklausė vilkas. Vilkas jau atajis, kap išajo vožkytė.

– Vaikeliai, atsispirkit, aš jum nešu pilnus ragelius šienelio, pilnas cicelas
pienelio!

– O tai, – sako, – ne mūsų mama. Tai, – sako, – mūsų mama plonai klega.
Nuvejo par kalvį.

– Kalvi kalvi, paplo[k] man liežuvi!

Sako:

– Ded un priekalo.

Padėjo un priekalo, tas pradėjo kūjėku mušč, aa... Suplonino liežuvi.

Atejo ir vėle. Ir vėle nepripažino, ką dar per storai.

Ateido motina, sako:

– Mamula, buvo, – sako, – kas atajis pie mūsų, tai, – sako, – storai storai
šaukė, al' mes, – sako, – neslaidėm.

– Neslaiskit, – sako, – vaikeliai, tai vilkas buvo. Aa.

Ė vilkas vėle nuvejo par kalvį. Ir vėle suplonino liežuvi. Nu, ir vėle ateido.
Ateido vėle, jau plonai:

– Vaikeliai, atsispirkit, aš jum nešu pilnus ragelius šienelio, pilnas cicelas
pienelio!

Ėmė ir atsispyrė. Ė vienas buvo kreivas, kreivalis ožiukas. Tas op un
palyčios užšoko ir apsivertė po puodynium. Ė tuos tik hop – prarijo, kitų
hop – prarijo, aa. Ė to gi veizdėj, veizdėj – nerado. Aa.

Nuvej anas prarijis. Nuvejo medzin, po krūmu atsiguė, miega, sako,
išsižiojis, tik sliūnos teka.

Ateido ožkytė. Pirkia atdaryta, ožiukų nėra.

– Ė, vaikeliai, vaikeliai!

Nėra.

Potam un palyčios:

– Mamula, – sako, – aš čia!

– Ė kur tie?

Sako:

– Vilkas prarijo.

O, kap pasipiktino ožkytė! Až peilio – ir pašla. Ejo ejo, ejo ir rado – miega.

Raz! Peiliu perpjovė pilvų, ožiukai tie iššoko. Tada jam akmenų pridėjo pilvan, aa, ožiukus applaudė ir atsivedė.

Ė vilkas nušėkęs, nušėkė, akmenų cia, tep anas nušėkė Aluošion. Skop – ir nustapijo. Ir daugiau neateidė*.

86. APIE GAIDELĮ IR KATINĖLĮ

Buvo diedas su bobu, turėjo katinėlį ir gaidziukų. Diedas pasėjo miežius, ais žiūrėti miežių, kap tą anys padygį. Žiūri – išdraskyti miežiai. Aa.

– A, – sako, – kad jį vanagai kur, tą gaidelį. – Aa.

Reikia jau avižas sėt. Nuvejo klėtin, avižų paėmė maišus, maišai skyliuoti – pelės paėdį.

– O! – sako, – veltiejus katinas – pelių negaudo!

Aina su maišais.

– Žinai, – sako, – bob, ką?

– Ė ką?

Sako:

– Katinėlį reikia medin išneštie, ė gaidziuką reikia papjaut.

Ė katinėlis un pečiaus, klauso.

– Ė kol' – sako.

– Tai vot, – sako, – išdraskė, – sako, – miežius, ė pelės paėdė maišus – pelių negaudo. Tai kam anys, – sako, – laikytie?

Pažiūrėj boba.

– Prauda, – sako.

Katinėlis pupt nuo pečiaus, nušoko, išajo. Ė gaidelis un mėšlyno kapstosi.

Sako:

– Gaideli gaideli, žinai ką – bėkim!

– Ė kur?

– Medzin.

– Ė kol'?

Sako:

– Man' medzin neš, ė taū pjaus.

– A, tai bėkim!

Seičias pavogė iš diedo kirvį, pielų – ir pašli, ir medin.

Prispieluoja anys pagalių, pasistatė pirkeļį, apsidingo, visą ką, pečių. Aa.

– Nu, – sako, – katinėlis, – sako, – liksi namie, – blynų jau kap primalgė, – ė aš aisiu, – sako, – grybauti. – Aa. – Tik, – sako, – užsispirk, neslaisk, ba taū lapė nusneš.

Išajo katinėlis, ė lapė ateido. Ateido, sako:

– Gaideli! – sako. – Unsilaisk, – sako, – lopelas pašilti – atšalau, – sako, – baltus baltus, – sako, – rūbelaičius skalavau, lopelas atšalau. – Aa. – Unsilaisk, lopelas pašilsiu.

Ėmė jis ir atidarė. Hop ir neša! Gaidelis rėkia:

– Katinėli nabagėli, mani lapė neša!

Katinėlis užgirdo. Davijo lapį, unspyrė dar, gaidelį atėmė ir vedas. Atsivedė.

– Nu, – sako, – žiūrėkie, daugiau neslaisk.

Atajo, vėle [lapė] melavo melavo, melavo melavo – ir vėl atidarė. Atidarė, ir vėle kap ir vėl nusnešė. Vėle gaidelis rėkia. Katinėlis vėlei tą gi atėmė. Atėmė.

– Daugiau, – sako, – neslaiskie, ba, – sako, – dař toli aisiu – neužgirsiu.

Nu, cik katinėlis išajo, palūkėjus ir vėl lapė ateido, traciųkart.

– Ne, – sako, – neslaisiu, aš jau bijau.

– Aš tau nieko nedarysiu! Aik nor pažiūr kots par lungėlį, – sako: – kupčiai važiavo, žirnius pabyrėjo. – Aa. – Aik nor pažiūr!

Gaideliui – e moř? Išajo pažiūrėc.

– Atsispir, – sako, – durniau tu, – sako, – ko tu bijai?

Aa. Ir vėlion prašo. Atsispyrė. Neša vėl. Rėkė rėkė, rėkė gaidelis – katinėlis neužgirdo. Tadu unsitšė savo tan urvan, par girnas pririšė ir liepė girnas suktie. Suka gaidelis girnas verkdamas.

Atajo katinėlis – nėra gaidelio. Anas paverkėjo paverkėjo. Nu, ką, kas? Reikia ait vyzdec. Anas paėmė skripkų, maišų ir kūjeli. Nu, ir nuvejo. Ejo ejo, kap kartas ir rado – po agli urvas, ir plunksnų dar yra. Anas maišų pakorė, išsiėmė kūjeli, skripkų ir ūžia. Ūžia:

– Naujas dvaras, naujas dvaras:
Trys duktelės, trys duktelės,
Ė ketvirtas gaidziukas!
Itei ma, itei ma!

Klauso lapė.

– Kap, – sako, – gražiai!

Un dukteres sako:

– Aik pavadinink muzikantėlį un krupnyko, un ušnyko, un vištienos.

To jau išlėkė.

– Ponas muzikantėli, prašom un krupnyko, un ušnyko, un vištienos!

Tas tik kap puk kūjeliu – ir aždaužė, i tarbon.

Ir vėle [katinėlis] ūžia. To klauso.

– A, – sako, – šoka, musi kitų vadina.

Kitoj išlėkė – ir tą puk kūjeliu, ir tarbon.

– A, šoka, – sako, – abidvi kur.

Nusiuntė tracių, tracia jau išėjo.

– Ponas muzikantėli, prašom un krupnyko, un ušnyko, un vištienos!

Ir tracių [duktei] puk kūjeliu galvon, ir tą aždaužė – maišan.

– A, – sako, – padlos! Visos šoka.

Išajo pati. Ir pacių tik kap puk kūjeliu galvon – ir maišan.

Tadu atsivedė gaidelį, ir daugiau neateidė jau, gana.

87. GAIDŽIUKAS IR VIŠTAITĖ

Diedas su bobu turėjo gaidziukų ir vištaitį. Nu, cia kermošius, skrenda kermošiun. Boba klausia:

– Kur tu renkies?

Sako:

– Kermošiun.

– Ė ko?

Sako:

– Gaideliui reikia nupirktie raudonų kepuraitį ir raudonas kelnaites.

Boba sako:

– Ir man, – sako, – reikia, – sako, – vištaitei nupirkce reikia kvartūkaitis raudonas ir rūbelaitis raudonas. – Aa.

– Nu, tai važiuojam.

Nuvažiavo anys, nupirko. Nupirko, atvažiavo, unrinko gaidziukų, vištaitį – vaikščioja paspūtį, sako, abudu.

Tai gaidziukas jau sako un vištaitės:

– Aime, – sako, – riešutaut.

– Aime.

Nuvejo riešutaut. Tuojaus užlindo gaidžiukas un lazdos ir renka riešutus. Ė vištaitė žiūri. Sako:

– Kor kor kor, kor kor kor! – Sako: – Gaideli gaideli, duok ir man koc vienu riešutėlį.

Sako:

– Pastatyk kvartūkėlį, tai duosiu riešutėlį, unsviesiu.

To pastatė kvartūkėlį. Kap svėdė riešutėlį, tai ne kvartūkėlin, al' prosta akefėn. Išdaužė akefį! Vištaitė lakia.

– Kor kor, kor kor! Dieduli, bobula, gaidelis akefį išdaužė.

Diedas až kažergos, boba až pušinės, lakia gaidelio mušč. Atfėkė.

– Gaideli gaideli, kam tu, – sako, – vištaitei akefį išdaužei?

Sako:

– Ė kam man lazdefės kelinaites patraukė!

Sako:

– Lazdefės, lazdefės, kam jūs kelinaites patraukėt?

– Ė kol', – sako, – mus <...> ožkos apgraužė!

– Ožkos ožkos, kam, – sako, – lazdelas apgraužėt?

– Ė kol', – sako, – mūs piemenėliai neganė!

– Piemenėliai piemenėliai, kol' ožkų neganėt?

– Ė kol', – sako, – boba bandelės nepakepė?

– Boba boba, kol' tu bandelės nepakepei piemenėliam?

– Ė kam, – sako, – kiaulė raščynų išvertė?

– Kiaula kiaula, kam raščynų ažvertei?

– Ė kam, – sako, – vilkas paršiukėlį nusnešė?

– Vilke vilke, kam paršiukėlį nusnešei?

– Neturėjau kuom, – sako, – šikinės ažkišt, misliau – pakulom, misliau – pagaliuku, tada ažkimšau minkštu paršiuku.
Aa, i nieko neliko.

88. [Ž M O G E L I Ž M O G E L I , K A Ą G I T U D A R A I ?] *

- Žmogel žmogel, ką gi tu darai?
- Šienelį šienauju.
- Ė kam gi tas šienelis?
- Karvelai panėtie.
- Ė kam to karvelė?
- Pienelį laidyt.
- Ė kam tas pienelis?
- Vaikeliui girdyt.
- Ė kam tas vaikelis?
- Kiaulalas ganytie.
- Ė kam tos kiaulalės?
- Kalnelį knistie.
- Ė kas tan kalnelin?
- Gelažinė piesta.
- Ė kas toj piestoj?
- Sėklalės gilalių.
- Ė kur tos sėklalės?
- Mergelės pasėjo.
- Ė kur tos mergelės?
- Až vyrelių ištekėjo.
- Ė kur jų vyreliai?
- Un vainelės išjojo.
- Ė kur to vainelė?
- Toli už marelių.
- Ė kur tos marelės?
- Gėlaļēm ažaugo.

89. [K A I P B U V A U M A Ž A S , B E T N E B U V A U D A R G I M Ę S] *

Buvo vienas ponas. Labai anas liūbijo pasakas, jam, kap sakai... Aa. I buvo žmogus, katras mokėjo [sekti] pasakas tįnai kiemi. Tep anas jį atvadindavo pasakas jam sakyt. Kartų atvadino ir sako:

– Pasakyk pasaką i kad tįnai nebūt praudos anė any, anė vieno žodžio. – Aa. – Ir jeigu aš pasakysiu, ką tu meluoji, tai ažsirinksi šituos visus pini-gus. – Aa.

Nu, tas ir sako: va teip i va, i kalba.

– Aš, – sako, – da kap buvau mažas, – aa, – turėjau septynis metus, al' nebuvo da gimis... – Aa.

– Visa gali būti, – sako: viso ant pasaulio būna.

– Nu, ir aš, – sako, – ainu ainu, ainu, – sako, – nu, kur darbo ieškok. Ateidau aš par karalių. – Aa. – Karalius man' pasumdė bicių, ganyt bites. Nu, aš, – sako, – aš jas išlaidis skaitau ir, kap anos ataina, perskaitau visas. Vienų kartų, – sako, – vienos nėra. Aš nuėjau ieškocie, – ba karalius jam pasakė: „Jeigu vienos bitės neteks, tai tau galvų nukirsiu“. Tai kapgi? Galva nukirsta bus, jeigu neris. – Nu, ainu aš ieškocie, ane, žiūriu – un pievos apstoji saptyni vilkai šitų bitį. – Aa. – Nu, aš jų apgyniau, al' jau buvo negyva.

– Viso gali būt, an svieta viso būva, – ponas sako.

Vis nieko nesako, aa.

– Tadu, – sako, – nu, kų gi, – sako, – cia raikia mėšų [sūdyti], – sako. – Aš nuėjau, – sako, – pervažavau anon pusėn, – sako, – [už] upelio, atsivežiau bačkas. Keturiolika bačkų mėsos prisūdijau iš tos bitės!

– Viso gali būti, viso an svieta būna. – Aa.

– Nu, – sako, – e nugarkolis tai per visų pievų. – Aa. – Tai visi pradėjo, – sako, – man' bart, kų pievų gadinu. Tep aš, – sako, – pievų itų pastatiau... [pasitaiso] itų pastatiau aš, tų nugarokaulį, ir unispyrė net dungun. Tai aš, – sako, – par nugarokaulį...

– Viso gali būt, un svieta viso būva...

– Lipiau lipiau, – sako, – lipiau, unlipiau net dungun. Unlipiau aš dungun, a tį, – sako, – gražuma! – Sako: – Švintas Jurgis, švintas, – sako, – Dievas, – sako, – o teip kad tįnai, – sako, – visa kas tiktai, – sako, – lyja, gražu, – sako. – Kad man' prifestujo, kad aš tų gi tį prigėriau, privalgiau!.. Nu, kų gi cia, – sako, – dunguj gi aš gyvas dař negaliu būtie, – a, – reikia vėlei lipti iš dungaus. Prieidau par tų skylių – nėra jau to nugarokaulio, – aa, sako, – ciktai tų apilkų krūva. Aš pradėjau, – sako, – iš tų apilkų výt virvį. Vijau aš, – sako, – virvį, vijau vijau, vijau nuvijau virvį, nu, ir pakoriau.

– Gali bęc. Visa ko un svieta būna.

Sako:

– Ė tadu kų? Pradėjau nuslaidzyt virvi. Tai aš, – sako, – iš vieno galo attrauksiu, kitan dadursiu vis.

– Gali būt, – sako.

Sako:

– Aš nuslaidiau, – sako, – žemėn. Ė ten, – sako, – kokis gano kiaulas. – Aa. – Gano kiaulas, – sako, – kūdas, apiplyšis. Aš priainu par jį, – sako, – ė žiūriu, – sako, – ponas Pšemenieckas...

Tai tas tadu až karto, tai buvo paliekas ponas, sakis:

– Lžieš, chame, to moi oitce! Meluoj, – sako, – mužike, tai mano tėvas!

Tas susirinko sau tuos pinigus visus ir nuejo.

90. NAŠLAITĖLĖ

Buvo diedas su bobu*. Nu, ir turėjo dukterį. Turėjo dukterį, boba pamirė. Boba pamirė, nu, ką – raikia kitos vyzdėt. Rado ir kitų. Irgi taip pat su dukteriu. Nu, ką. Ir tos duktės nekencia močeka. Jai darbų duoda patį blogiausią, valgyt duoc kokį pašlėpį duonos – ir visa kas, ir vedis karvytį, ir ganai. Ir duoda tokį darbų vis, kad nepadarytų. Ir tadu muša jų. Nu, davė jai linų kuodelį, nu, ir pasakė, kad suverpsi ir išausi, ir visa kas padaryt, kad visa kas būt gatava, i tadu, – sako, – sau susisiųsi marškinėlius iš to. Aa.

Ana paėmė tuos linus, vedas itų karvytį ir verkia. Karvytė klausia:

– Ko tu verki?

Sako:

– Kągi neverksiu, – sako, – kad močeka, – sako, – davė tokį darbų, kad aš gi jo nepadarysiu, to darbo!

– Ė ką?

Teip ir teip.

Atajo un ganiavos, sako:

– Gulkis! Gulkis!

Atsigulė ir ažmigo. Ažmigo. Ė lakia paukščių pulkas, pulkelis. Sako:

– Paukštelės paukštelės, suverptė ituos linelius! – [sako] ta jau karvytė.

Aa. Tas raz nuslaidė, ir vėl. Ir kitos lakia.

– Paukštelės paukštelės, išauste norisi, – sako, – drobeį!

Seičas tos nuslaidė – audžia.

Tracias lakia – balina. Išbalino, visa ką, sukočiojo rietiman, ir visa kas.

Nu, par vakarų jau, to miega sau, karvytė atejus budina, sako:

– Kelkis, aisim!

Nuajo.

– Užded, – sako, – man itų rietimų un ragų, aš nunešiu.

Uždėjo un ragų, atnešė. To kap pažiūrėjo, – i visi dzyvijas, ką teip až tokio čieso teip daug darbo padaryta, – noris tai, kaip itai, nevozmožna.

Nu, ana jau un savas sako:

– Tu vesk ganyti ir tu padarysi!

To kap nusvedė... ė karvytė to susknestijo... To dar karvytį koku vyciu ar pagaliu... Aa. Kap nuvejo, kap sviedė tuos linus... Ana kap atsigulė, tai jau ir sugrūdė tuos linus, aa. Ir vėl sėdi, ana guli.

Vedas vėle.

– Tai tu, – sako, – dař veskis.

Un kitos dienos vėle davė, tai un kitos – siratėlė.

– Ė tu, – sako, – aik pilniok.

To teip paciai pilnioja. Aa. Per krūmų žiūri, kaip itei paukštės visa ką daro. Aa.

– O! – sako potam mamulai, – kad, – sako, – ne ana padarė, tai jai karvytė padėdo visą ką darytie, – aa, – aš pažiūrėjau.

Kap itep karvytė, tai karvytį tų reikia pjaut. Nu kų, pjaut. Ana jau nuvejo prie karvytės, apsikabino ir verkia.

– Ko tu, – sako, – verki?

Sako:

– Ryt taū pjaus.

– Nieko, – sako, – tegul pjauna. Tik, – sako, – tu žarnas perrinkie manas. Tai tį, – sako, – rasi sėklaļį i rasi auksinį žiedų. Žiedų, – sako, – ažkaskie, e prieg žiedo ir itų sėklaļį pasodinkie.

Ana razrinkdė žarnas, rado sėklaļį ir rado žiedų. Ažkasė tų žiedų, sėklaļį pasodino. Potam iš ito sėklaļės pasdarė obelis. Ė iš žiedo – šulinys. Ė šulny – vynas.

Nu, kas – koks tai tį ponas, ar kas, parvažuodė. Kvepia vynas ir obuoliai! Privažuoja, teip vynas, rodos, va ant viršaus, kaip tiktai sems – vynas nuvejo apacion. Kaip obuolį trauks – obuoliai viršum. I nieko nepadaro. Vadina dukterį. Jau šito išsiringus vaikščioja, apsirėdius gražiai. Aa. I to nieko nepadarė. Mačeka. I to nepadarė. Tadu vadina šitų siratėļį. Siratėļė kap priažo, tuojaus ažsėmė vyno, davė atsigert, tada priraškė obuolių, davė tam ponaičiui. Aa. „O! – tas galvoja sau, – ne tai cia kas nors yra tokio, reiškia, kad <...>“.

– Nu, tai, – sako, – ar tekėsi až manį?

Ko gi ana netekės už pono tokio.

– Nu, tai, – sako, – sėskis, važuojam.

Anys sėdos važuotie – ir šulinys paskum, i to obelis paskum nuvažavo su jais. Nu, tada jis apsiženijo su juj ir gyveno lig smerci.

91. MEŠKOS TROBELĖ

Buvo diedas su bobu. Turėjo vienu dukterį. Nu, potam boba pamirė, veizi kitos bobos. Ir rado. I to turėjo dukterį. Nu, anys apsiženijo. Ale močeka nekentė labai jos, itos. Tai dziedu vis sako, kad jų nugaišint. Diedu iškada, kapgi anas gaišins. Nu, kų? Ir unklegėjo. Nu, diedas sakis un dukteres savos:

– Aisim, – sako, – malkos.

– Aisim.

Nuvejo. Diedas <...> Ė tį buvo tokia pirkeļė, sako:

– Eik tu iton pirkeļėn pasėdi, ė aš, – sako, – malkos prikaposiu.

Ana nuvejo ton pirkeļėn. Ė diedas až šakos kirvį pririšė, ė vėjas svaido – vis tuk tuk, tuk tuk. Ana mislia, kų kapoja malkų. Aa. Ana sėdėj sėdėj, jau vakaras, išėido – nėra nei diedo, nei nieko. Žiūri – kirvis tabaloja, aa. Ana tadu pradėjo rėktie:

– Kas su manimi nakteļį nakvos,

Kas su manim dieneļį dienos?

Išėido meška:

– Aš su tavim, – sako, – dienosiu, aš su tavim nakteļį nakvosiu! Ainam pirkion...

Priaido par slinkstį.

– Perkelk mano lopų!

Perkėtė.

– Perkelk ir kitų!

Perkėtė.

– Užkelk man' an pečiaus!

Nu, pakylėjo.

Tadu:

– Paduo[k] man akmenį!

Padavė.

– Pagalių!

Padavė.

– Girninį akmenį!

Padavė. Girninį akmenį po galvu až padušku.

– Paduok akėcias.

Padavė akėcias. Akėciom užsiklojo. Tadu:

– Prikepk man blynų!

Sako:

– Neturiu iš ko.

– Akšį va čia un pečiaus. – Pasvadino. – Pažiūr man ausin!

Pažiūrėjo, kad tįnai visa ko: tįnai ir lašinių, tįnai tų gi ir miltų, tįnai ko nori. Ana prisirinko prisirinko, pakūrė pečių, davai kept blynus. Išlėkdo pelytė, išlėkdo.

– Mergela mergela, duok tu man, – sako, – nor vieną blynėlį, aš tau būsiu didelė pamačnykė.

Ana jai blynų.

Ė meška:

– Su kuom tu tį klegi?

Sako:

– Nieko, – sako, – poterius kalbu.

Aa. To blynus iškepė, pradėjo skvoryc. Vėle pelytė:

– Mergela mergela, duok da man koc vieną spirginėlį, aš tau būsiu didelė pamačnykė.

Ana jai spirginėlį.

– Su kuo tu tį vis klegi?

Sako:

– Dar poterių nepabaigiau.

Nu, gerai. Padavė. Privalgė. Tadu sakis:

– Akšį vo čia, te vo raktai, lakstai po pirkių ir zvanai raktais!

Ė pelytė išlėkus tį ištįsė tį kokių niekocių.

– Lipk, – sako, – par niekocių ir man duod raktus.

To palipė po niekociu, ė pelytė su raktais lakiodama dzin dzin. Toj kap palaidė, davai pagaliais svaidyc.

– Ar gyva tu tį?

– Gyva.

Vėl akmenais.

– Ar gyva tu tį?

– Gyva.

Nu, kap palaidė akmenį girninį...

– Ar gyva tu tį?

– Gyva.

Tadu kap palaidė akėcias, vėlei:

– Ar gyva tu tį?

– Gyva.

Nulipė meška.

– Pažiūr dař man kitoj ausyj.

Ausyj kap pažiūrėjo kitoj – ir arkliai, ir barietai, ir karietos, tį kokie nėra!
Suknios tį visokios. Aa.

– Nu, imk, kų nori!

Ana iš ausies karietų ištįsė, porą arklių išvedė iš ausies. Tadu unsirinko,
visa kų, tadu zopasan paėmė, <...> pririnko, ko norėjo. Sėdos ir važuoja:

Ė jos buvo kalytė:

– Čiau riau riau, čiau riau riau,
Diedo duktė važuoja
Karietosa barietosa, čebatuota!

Aa, to jau močeka:

– Ko čia ana čiaukši?

Išlėkus – mušti jų. Aa.

Ir vėle čiaukši. Teip pat:

– Čiau riau riau, čiau riau riau,
Diedo duktė važiuoja
Karietosa barietosa, čebatuota!

Aa. To išlėkus vėle minti. Ir traciųkart minti.

Unvažuodo karietoj un poros arklių, nežinia ir kokia ponია! Aa. Žiūri pro
lungų. Tik kap ana uneido, davė aščinčiaus, ir to gi, ir močekai, davė, ir tai
jau i dukteriai davė, i dziedui čebatus gadnus tįnai, visa kų, kostiumų, kap
pridėjo pyragų un stalo, tadu išnešus ir čiurytei tai pyragų! Aa. Oi anos
piktos abidvi, al' nesrodzia. Gražuoju jau un gi jų.

– Ė kap tį, tį tau, – sako, – pasdarė?

Ė to mergiotė buvo tokia spravedlyva, gera, tep ana visų praudų. Aa.

Un dziedo sako:

– Vesk ir man'!

Nuvedė ir tų. Nuvedė, sėdi ana ligi tam gi, lig vakarui. Išėjus ir to rėkia:

– Kas su manim naktelį nakvos?
Kas dieneį dienos?

Išeido meška.

– Aš su tavim naktelį nakvosiu, aš su tavim.

Aa. Nu, tai.

– Vesk mane pirkion!

– Perkelk lopų par slinkscį!

– Perkelsi ir pats!

– Ir kitų.

– Ir kitų!

Aa. Nu, perkėlė pats. Inajo.

– Užkelk man' un pečiaus!

– Užlėksi, – sako, – ir pats!

Užlindo un pečiaus.

– Paduok!

Padavė tį ir akmenų, ir visa ko. Ir akmenį girninį, ir akėcias. Tadu:

– Prikepk blynų!

– Neturiu iš ko.

– Pažiūr tu man ausy!

To pažiūrėjo, pririnko miltų, lašinių, visa ko, pečių paskūrė. Kap pradėjo kept – i blynai tie kokie sudegėliai, nepadabni, a. Išlėkė pelytė.

– Mergela mergela, duok tu, – sako, – man kots vienu blynėlį, aš tau būsiu didelė pamačnykė.

– Su kuom tį klegi?

– Pelytė, – sako, – blyno prašo.

– Lopetku jai per nugarų!

To lopetku per nugarų. To ir pabėgo pelytė. Pradėjo skvorycie. Vėle išlėkdo. Spirginius tuos sudegino.

– Mergela mergela, duok kots vieną spirginėlį, aš tau būsiu didelė pamačnykė.

– Su kuom tu vis klegi?

– Va pelytė spirginėlio prašo.

– Patelniu rėž, – sako, – duntysan.

Aa. To patelniu duntysan. Pelytė nulėkė.

– Aikšj, čia raktai dar. I lakstai po pirkių, i zvanai!

To po pirkių laksto, zvanija. Tas kap palaidė pagalį.

– Ar gyva tu čia?

– Gyva.

Tadu kaip palaidė tais akmenais, tų girninį akmenį.

– Ar gyva tu tį?

Tyli.

Akėcias.

Tyli. Negyva jau.

Nu, nulipė. Visa kų, visų suėdė i kaulalius apsulpė – ir tarbon, ir pakorė. Ir išaj meška.

Laukia, laukia – nėra, neatvažuodo.

– Dziedai, aik, – sako, – žiūrėk!

Diedas nuajo, žiūri – karo terbelė, čia kraujo un žemės, aa. Pažiūrėjo – terbelėj kaulai. Až tos terbelės – ir nešas. To jau kalytė:

– Čiau riau riau, čiau riau riau,
Diedas bobos kaulalius neša!
Čiau riau riau, čiau riau riau,
Diedas kaulalius neša!

Aa. Tai anys visi mušė jų.

Atnešė, papylė un stalo. Tadu bobai kap dau tį – širdį sumygo, ir pamirė boba. Tadu vėl mergiotė to gyveno.

92. BROLIS IR SESUO

Teip buvo teip pat, apsiženijo, paėmė močekų. Ale liko itas sūnus, ir duk-tė liko. Aa. Nu, nieko, dar kolai sūnus buvo, tai nieko nei tų gi jai tį nedarė, ana jau bijojo sūnaus. Potam sūnus išjojo an vainos. Aa. Nu, tai ana jau pradėjo jų visap kap, itų gi, valgyt neduoda jai, ganyt jų provija. Aa. Kap atgis, tai duos riekutį duonos tį koki, aa. Grįš sūnus nuo vainos, ana pasiskųs – jai, močekai, bloga bus. Tai kad kap kalvek jų išgaišintie. Tai ana kų. Iškasė duobį pas slinkstį, prikūrinu pečių, pripylė tį daug žarijų, tadu ažmas-kirujo, aždėjo, dar ten ažpylė visa kų, a. Nu, kaip ais, jau ten ir ungrius. Atgydo ana karvį, atgydo. Ana jau lungų atsidarius:

– Alenute dukrela, aikš pirkion, šundien duonele kepta, sviežia raugienė rūgšta, – aa, tai gira raugienė, – privalgysi, prigersi.

Ė buvo kalytė. To:

– Alenute, neklausyk pamotės raganos, tįnai, – sako, – duobė iškasta, angriūsi, sudegysi.

Aa. To nejo. Ana jai kojų atlėkus išsukė až tai.

Un kitos dienos vėle teip pacei vadina. Tadu kitų kojų tų gi jai išsukė. Un trecios dienos ana kų – visas kojas paišukaliojo. Ė tadu jau un pinktos dienos pradėjo vadintie. Liežuvi ištraukė. Aa. Nu, ir jau negalėjo. Ir paklausė, unaja. Kap ejo, tai cik kap svik – ir tų gi, ir ungriuvo ton duobėn, i sudegė. Sudegė, tadu: kur jų? Ėmė po vartais ir ažkasė. Ažkasė. Tadu par rytų varė karvė ganytie. Karvė pereidama tik kap lyžtelėjo liežuviau tų daiktų – ir išlėkė gegutė, gegužė išlėkė. Aa, ir nušėkė.

Potam per kiek čieso jau grįžta anas nuo vainos. Grįžta nuo vainos, e tas... ana jau cia prisigamino vyno gero, tįnai visa ko, noris jai pasiekt jau, aa, ir

pasakis, ką jau ta pamirė, nėra sasariės, pamirė. Aa. Ė anas kap pradėjo dajodycie, gegutė sėdzi ir vis:

– Kukū! Kukū! Kukū! Nėra tavo sasutės! Sudeginta! – Aa. – Po vartais ažkasta. – Aa. Vis teip kukuoja ir kukuoja. Aa.

Nu, anas jau pasklausėjo. Anas ištepė smalu arklį, nu, ir vedasi. Ciagi stovi su vynu, perimdo, sako:

– Vaikeli, – sako, – aš bijau, arklį pravesk šonan.

Sako:

– Duok runkų, – sako, – tai anas pats prasieis.

Ana kap lapt runku – prilipo runka prie arklio. Aa. Smalu išteptas. Sako:

– Daužk kitų, tai to atgrius.

To kap dau kitu, ir kita prilipo.

– Vaikeli, kita prilipo!

Sako:

– Daužk koju!

Kap spyrė koju, ir koja prilipo.

Tadu kap spyrė kitu, ir kita prilipo. Sako:

– Vaikeli, ir kita koja prilipo.

Sako:

– Daužk kaktu!

Ir kakta prilipo. Aa. Kap prilipo kakta, tadu arklį palaidė, sako:

– Lak, arklali, – sako, – nešk, razkratyk, – sako, – kaulus po visų, – sako, – po visais laukais!

Nu, arkllys nulėkė, razkratė kaulus ituos. I daugiau nieko. Sugrižo – nė močekos, nė sasutės.

93. ALENIŪTĖ IR JONELIS

Buvo Aleniūtė ir Jonelis, brolalis su sasuti. Nu, teip patei buvo: ne moma, buvo močekka. Nu, ir neKentė jų, ir galas. Nu, juos išvarė. Aina anys jau. Šiluma, gert nori Jonelis, nėra nei šulinio, nei nieko – nēr kur atsigert. Cia kapitas arklio, sliedas, aa, ir undenio. Anas ir sako:

– Aleniūte sasute, atsigersiu, – sako, – iš to kapitelio.

– Negerk, – sako, – brolali Joneli, ba kumeliuku pavirsi.

Aina toliau. Veršio, aa. Vėle prašosi atsigertie, vėle sako:

– Negerk, brolali Joneli, ba veršiuku pavirsi.

Aina – ožkos kapitas. Vėle prašosi.

– Negerk, – sako, – brolali Joneli, ba ožiuku pavirsi!

Aina – avečės kapitas ir undenio.

– Atsigersiu! – sako, – Alenute sasute.

– Negerk, – sako, – brolali Joneli, ba, – sako, – gėriuku pavirsi.

Tas nepaklausė, ėmė ir atsigėrė. Kap tik atsigėrė – ažkart ir gėriukas, ne

Jonelis, al' gėriukas stovi. Nu, kų? Ana apsikabino jį, sėdi ir verkia. Važuoja kokis ponas. Ana labai buvo graži. Važuoja kokis ponas, sustojo.

– Ko, – sako, – mergela, verki?

Sako:

– Va, brolalis pavirto, – sako, – gėriuku.

Aa, tas išlipė, pasižiūrėjo – gražus gėriukas. Sako:

– Ar tekėtum až manį?

Sako:

– Tekėčiau.

– Tai sėdies, – sako, – ir važiuosim pas man'. Ir gėriukų tų pasim.

Nu, anys nuvažiavo, anys apsidėdė tįnai, visa kų. Ė itas gėriukas lakioja visur, ir un stalo – visur jam, niekas jam negina, kur nori. Aa. Nu, nieko, gerai.

Ponas išvažiavo kur. Ateido kokia ir stuksenasi.

– Atsispir?!
Aa.

– Ė, kų?

– Aš žinau, – sako, – kų par taū liga pristodo, – aa, – ir reikia ait, – sako, – tau su manim pasmaudytie. Kap pasmaudysi tu, – sako, – ana taū nepristos ir pereis, visa kų gerai bus.

A to i paklausė. Nuvejo, kap tik ana nusirinko, tai toj jai akmenį až kaklo ir undenin – nutapijo. Ė pati unsirinko jos visom kuom ir pasidarė toki kaip Aleniūtė, aa, nu, ir parejo. Ponas atvažiavo, nepažino, mislino, kų to pati Aleniūtė. A. Itas lakioja cia, lakioja baroniukas ir auga jau. Aa. Potam ažsiškūrė, kad papjaut jį. Ponas sakis:

– Tu tįgi, – sako, – teip jį liūbijai, teip škadujei, ė dabar, – sako, – ažškadijai, kad papjaut.

Kap ažsiškūrė! Nu, ir paklausė.

– Nu, jau pjaukie.

Tas baraniukas prašosi, kad dar palaistų an upelio undenio atsigert. Anas nuvejo, palaidė – nuvejo.

– Aleniūte sasele,

Išplauk, – sako – pakraštėli!

Man' jau pjaut žada,

Katilus verda, peilius galanda.

Ė ana atsakinėdo:

– Brolali Jonai, negaliu:

Sunku akmeniu prispausta,

Pieskom apnešta.

Aa. Klausia, laukia – nėra to baroničio. E ponas jau savo tan slūgus siučia, sako:

– Aik, pažiūr, kur tį anas, – sako, – pasidėjo.

Nuveina ir girdi tų balsų, aa. Anas paklausė paklausė, sako:

– Aik tu, ponai, paklausai, kas čia, – sako, – daros, – sako, – e kap, – sako, – baroniukas itas, – sako, – klega, i kap jam atsakinėja tįnai, nu, ir kap anas vadina, – sako, – Aleniūtį, – sako, – savo sasutį.

Nuvej ponas, klausė, paki visa kų išklausė, tadu seičias anas savus tį kokius, buvo parabkai, ar kas, a – vyzdėti. Dabojo ir ištšsė, aplaudė, tadu kap šoko baroniukas par jų, aa, baroniukas pasidarė Joneliu, e to atgijo. Tad u anys pasbučiavo, aa, parėjo namon, e cia buvo jos močeka atajus, nor <...> jų pacių rado. Tad u itų raganų teip pat tuoj sudegino.

94. DEVYNI BROLIAI JUODVARNIAI

Reiškia, buvo ponas. Nu, ir turėjo devynis sūnus ir vienu dukterį turėjo. Nu, ir ponia pamirė. Nu, reikia ponu žanytis. Ponas pradėjo svotautis par raganų. Aa. Ragana ito sakis jam, sako:

– Tu turi vienu dukterį ir devynis sūnus. Duktė, – sako, – teip, tegu sau būna, bet, – sako, – sūnus sudegink. Ir, – sako, – supilk pelanus, ažlipdyk ir atsiųsk man. Tad u, – sako, – tekėsiu.

Ponas vaikščioja, liūdi – iškada gi sūnu. Aa. Nu, jau, lekojus jo i klausia, sako:

– Kodėl teip, ponai, tokis markatnas? Vaikščioji, – sako, – lots dvarų pardavįs.

– Kapgi, – sako, – teip ir teip, – sako, – buvau svotuosa ir, znočijas, inčiai nesgadija – kad sūnus sudeginte ir pelanus jai atsiųste.

– Ė, – sako, – turėt ponas prie kų ir bėduite, – sako, – turi devynis, – sako, – šunis, sudegin ir nusiunc, – sako, – pelanus. Ot ana, – sako, – pažins.

Teip anas ir padarė. Nu, sudegino tuos šunis, nusiuntė pelanus. Nu, ir pasakė:

– Gerai, tekėsiu, tegul atvažuodo.

Nuvažiavo ponas, cia veseilė, ir visa kas. Aa. Atvažuodo... jų namon. Kap cik unsivežė, tai sako:

– Gerai, – sako, – ta sūnai, – sako, – visi yra, ale, – sako, – tegul anys juodvarniais išskrenda!

Teip kap buvo langas atdarytas, visi ir išskrido. Nuskrido visi. Aa. Pavertė juodvarniais.

Nu, kų duktė buvo pati mažiausia, auga duktė. Tep ten žmonės pradėjo kalbėti, ė buvo aždrausta, per sūnus buvo ažginta, kad nieko nėra. Aa.

– Nejaugi, – sako, – par ponių cik kad, nebaštiki, cik, – sako, – viena duktė buvo?

Kitas, kataras sanasnis buvo:

– Kur tį, – sako, – viena, – sako, – buvo devyni sūnai. I, – sako, – kap

apsiženijo, – sako, – su ragana, tai ragana visus, – sako, – juodvarniais pavertė, ir išlėkė.

Ir to užgirdo duktė, jų sasuo. „Kas bus, kas nebus – aisiu ieškot, vyzdėt aisiu“.

Aa. Ana pasiuvė devynias novalačkas, devynias paklotes ir devynias poras beliznos – baltinių. Aa. Nu, i išėjo. Aina ana, klausinėja, klausinėja, aa. Ar neragėjo kas, klausia par sauļį – neragėjau, klausia par mėnulį – neragėjau, par žvaigždes – niekas nieko neragėjo jau. Tadu aina ana medin. Unejo medin. Stovi pirkia joj. Ineido ton pirkeļēn, tį bobytė tokia. Aa, nu, pradėjo [prašyti] pernaktoti. Pradėjo klausti, iš kur, kur aini? Sako:

– Ainu vyzdėtie, broliai devyni mano, – sako, – juodvarniais paversta, ainu vyzdėtie, ar nežinai maž tu kur?

– Ne, – sako, – nežinau. Aik, – sako, – į kitų pirkeļi. Tį ma, – sako, – sasuo. Te ana može tį žino.

Nu, gerai. Aina, ana aina, daajo, sako:

– Palauk, aš kamanduju... – kuomi tį? Vėjais, regis. – Sušauksiu visus vėjus, ir mož vėjai kur nunešė.

Un rytojaus par rytų sušaukė visus vėjus – niekas nieko neragėjo.

– Aik, – sako, – da kita <...> [yra] pirkeļē, – sako, – ponios vyresnės – sako. – Ana kamanduja paukščiais.

Aa. Nuvejo tįnai. Sako:

– Ryt sušauksiu visus paukščius, maž paukščiai kū girdėjo.

Sušaukė visus paukščius, visi sulėkė, visus apklausinėjo, i didelius, ir mažus, – nė vienas neragėjo.

Lakia arelis kukčiodamas. Ta pradėjo:

– Kur tu, – sako, – lėkei?

Aa. Tai tas da iš tolo sako:

– Žinau žinau!

Prilėkė, sako:

– Anys gyvena – tį tokis ir tokis kalnas yra, ir tį, – sako, – yra tokis liokas, anys tan lioki gyvena. Anys, – sako, – par rytų išlėkdo juodvarniais, e par vakarų, kap atlakia, būva žmonėm nakciu.

– Nu, tai, – sako, – nuveskie jų net tįnai.

Nu, anas nuvedė net par tų kalnų. To pradėj lipt kalnu i pradėj griūt nuo kalno, pradėjo itu gi... griūt nuo kalno. Arelis užlėkė, padėjo jai un kalno užlipt ito, tadu parodė skyļi, pro kur anys unlijsdo.

– Ir tu, – sako, – rasi devynias lovas ir par kožnų lovų staliukas. Ir tu, – sako, – paklokie visas lovas ir un kožnos lovos padėkie po porą belyznos, – aa. – Irgi, – sako, – un kožno stalalio rasi kepaliukų duonos ir nuo kožno kepaliuko pariekeļi atsirieksi, suvalgysi. Nu, vot teip, – sako, – ir būk, sužinosi tadu kū nor.

Nu, ana iteip padarė. Aa. Nu, atlėkė anys, e šitas vyresnysai jau:

– Al' kas, – sako, – mūsų duoną ėmė?

Ė pats malia (mažasis):

– Nieko, – sako, – al' va, – sako, – belyzna, – sako, – yra padėta, lovos gražiai paklotos, nieko, – aa, – nereikia.

Un kitos dienos. Ė ana po lovu miega pacio jaunesnio brolio. Un kitos dienos ana teip pacei: kap anys išlėkė, ana teip pacei pariekeļį atsiriekė duonos ir išlindo iš to lioko, tį pavaikščiojo, ir vėle unejo, ir vėle po lovu. Ir vėle atlėkdo.

– Tai kas, – sako, tadu rėkia vėle, – ė kas, – sako, – ėmė mūsų duonos? Jeigu dar, – sako, – kartu, tai visų kalnų razversiu, al' rasiu! – rėkia tasai vyresnis.

Ė ana klauso, girdi. Potam jau, kap sumigo visi, ana budina patį jaunesnį, po katro lovu buvo. Ana sako:

– Brolali, kol', – sako, – brolis pyksta an manį?

– Tai kaip teip.

– Teip, – sako, – aš tavi, aš jūsų atėjau ieškoti, e jūs, anas, – sako, – pyksta.

– Nu, nieko, – sako, – gulėk, lauk ryto.

Par rytų suskėlė visi, ana jau, tas jau mažytis sakis:

– Nu, broli, – sako, – vakar sakei, kų kalnus versi, jeigu e rasiu. Ė šiundien, – sako, – jeigu kas būt iš mūsų giminės, kų tu darytum?

Tas sako:

– Graiciau sakyk, tu žinai kų?

– Išlįsdai, – sako, – sasut, kas bus, tas bus jau.

Išlindo. Anys pasbučiavo su visais. Tas vyresnis jau sakis:

– Kų tu, – sako, – padarei dabar! Mum jau, – sako, – buvo resčinė diena. Ė dař, – sako, – saptyneri metai, – aa. – Jeigu tu, – sako, – pusčioj septynis metus išbūsi ir nė su niekuo neklegėsi, par septynis metus jeigu su niekuo neklegėsi, tai, – sako, – ir tu, ir mes būsim laisvi. A jeigu, – sako, – tik kap su kuo klegėsi, tai, – sako, – ir tau, ir mums, – sako, – <...> ir gana.

Nu, tadu jų pasodino, i nunešė tį kur kokion pusčion, palaidė. Nu, ana teip ir gyveno tįnai su uogom, tai šaknim, aa, teip gyveno. Nu, al' nuplyšo, apdrisko jau su visum, prost gryna, možna sakyt <...>.

Per kiek jau metų jau kap kartas paliavoja karalaitis su savo jau svietu ir su šunim. Tep šunes, kap atrado itų aglį, vis žiūri viršun ir loja, aa. Kas čia tokio yra? Siunčia pažiūrėtie karalaitis, kas tį yra tokio. Nuvejo pažiūrėc – jau cia moteriškė.

Sako:

– Tį kokia moteriškė sėdi, – sako, – [kokia] norisi.

Sako karalaitis:

– Nulipk.

To nekalba, bet rodzia, kad jai kokį adiežių duotie apsilvilt. Padavė adiežių, apsilvilk – nieko nekalba. I karalaitis padabojo jų. Pasodino ir atsivežė namon. Atsivežė namon.

– Nu, karaliau, – sakis, – kas bus, tas bus – aš su juj ženysiuos!

Karalius sakis:

– Tai kap tu gali ženyti, tu nežinai, kokia ana yra, mož ana, mož ana, – sako, – kokia, – aa, – ot, – sakis, – tai, – sako, – negera, jeigu gera būt, tai, – sako, – klegėt.

– Ot, mož, – sako, – ana pakutuja, mož jai teip reikia, – sako, – aždėta an kiek čieso su niekuo neklegėt.

Aa. Nu, nieko nepadare karalius – apsiženijo. Apsiženijo karalius, pabuvo tį kiek čieso, gimė vaikas, aa. Ė jau cia itoj pati mačeka jau inlindus jau cia. Kap gimė tas vaikas, teip ito močeka ito vaikų pro lungų išsviedė i šuniukų pakišė ir karaliui rodzia:

– Va, – sako, – žiūri, kų pagimdė.

Sūnu rašo. Sūnus atvažuodo. Sako – teip i teip:

– Daryk tu su juj kų nor, tai, – sako, – negera, va, ugi, kų pagimdė – šuni. Nu, al' vis tuoj nieko nedaris, nedarė nieko jai jau.

Kitųkart – kacinėlį, kaciukų, aa. I vėle rašo. Atvažuodo vėle anas. Vėle:

– Darai tu su juj kų.

Vėle nieko nedarė anas jai.

Traciąkart kap išvažiavo, vėle šuniukų pagimdė. Tadu jam nusiuntė <...>, sutrūbijo ji. Anas atvažavo, sako:

– Dař jau, – sako, – tai jau kapas, – sako, – jai! Davai jų gaišint, galas itai, – sako, – negera yra moteriškė, – sako, – ma vis tiek.

Nu, jau tas karalaitis sako:

– Aš nieko nedarysiu, kų norit, tai darykit.

Privežė malkos – sudegins jau. Privežė malkos, aa, sausos, ažkūrė. Ažkūrė. Jų jau vestie an laužo itos, sudegint. Kap dau lietus, užėjo, kap dau lietus – sugesino ir tų, ir tų – visa kų. Nu, ir vėle. A. Nu, ir vėle iš naujo, davai, kap lietus jau nustojo. Ir vėle veda. Cik jų veda, seičas vienas vienu veda vaikų už rankos, kitas kitų, e trecias neša tų gi susuptų palalėse neša, aa. Sako:

– Kų jūs darot?! Kam mūsų sasariį gaišinat! – Aa. – Va, kur jos vaikai! Itai, – sako, – to ragana, – sako, – visa kų padarė.

Aa. Nu, tadu itų gi vėle jau visa kas nuejo gerai. Tadu un ito laužo itų pačių raganų sudegino ir tadu vėle atuliojo, ir visa, tų gi veseilių, ir vėle su broliais gyveno prie karalio.

95. MEŠKIUKAS

Buvo karalius. Ir karaliaus prapuolė trys dukterys. Aa. A kur prapuolė, kas juos žino. Aa. Nu, i buvo itas – boba su diedu. I neturėjo vaikų. Boba ažsigeidė vaiko. Par diedu lenda, prašo:

– Padarai tu man vaikų!

– Iš kur aš tau, – sako, – jį padarysiu?

– Aik, – sako, – medin, atsinešk kokio, – sako, – pagalio ir sau ir ištašysi.

Nu, ką gi? Kap užsiškurs boba, tai nieko nepadarei jau. Nuvej. Išsikirto tį kokio beržo kreivo, atsinešė ir tašo. Pažiūrėjo.

– Kokis čia, – sako, – tau vaikas bus – kreivas kokis, – sako, – negražus. Eik, – sako, – gražesnio pasveizi.

Nuvejo diedas vėle medzin. Priajo par klevų, tokį prostų išsirinko ir kerta tų klevų. Prieido meška.

– Kų tu čia, – sako, – darai?

Sako:

– Va klevų kertu.

– Ė kų tu darysi iš šito klevo?

Sako:

– Boba vaiko ažsigeidė.

– A, – sako, – aime, par mane, – sako, – pabūsi, – sako, – aš tau duosiu gyvų vaikų.

Nusvedė. Pabuvo tį kiek, davė meškiukų. Veda. Boba kap ažvydo, iš tolo perėmė tų meškiukų, buciuoja.

Nu, nuvejo jau vaikai učiliščion. Tep vaikai kap apžiūrėjo – jun ausys labai didelės. Tai pradėjo jį až ausių tųsytie. Tep anas jau atajis die duo skundžiasi. Sako:

– Diedai, kol' tep man' vaikai až ausių tųso?

– Tep, – sako, – ir tu juos tųsai!

Tep anas un kitos dienos kap nuvejo, i vėlei jį pradėjo až ausių tųsyty. Tep anas kap pastvers až ausies katrų – ir attraukia. Tai tik meškiukas – dužas.

Aa. Patraukė vaikam ausis. Ateido vaikai be ausių.

– Tai kol' jūs, – sako, – be ausių?

– Meškiukas, – sako, – visiems ausis pastraukė.

– Oi, kad jį, – sako, – zibukas?

Lakia bobos jau to, meškiukų jau, jau koros jau jį, muš, a kų daris. Un die do sakis:

– Atsivedei kokį bernų, – sako, – visiem vaikam ausis partraukė.

Sako:

– Tegul anys jų nekliudzia, e anas jų, – sako, – nepristos.

Nu, kų? Potam neužilgo sako:

– Diedai, padarai man gelažinį lazdu, aik par kavolius, kad gadnų lazdu, bi gelažinį.

Nuvejo diedas par kalvius, padarė lazdu gelažinį, atvežė, pažiūrėjo, pamacujo – gera. Ir aina. Aina sau anas, aina. Inajo medzin – sėdzi un krūmo kokis ir virves suka.

– Kų tu cia, – sako – darai?

Sako:

– Virves suku.

Anas sako:

– Gali svietau kur cia su tom virviem.

Anej.

Aina toliau, žiūri – kokis virvių aždėdėjs ažd kalno ir kalnų tų gi tįsia.

– Kų tu čia darai?

Sako:

– Va kalnus verciu, ė lobus lyginu.

– Aime, – sako, – gali svietau.

– Aime.

Aina anys svietau. Nuvejo anys svietau. Ejo ejo, jau vakaras, reikia nak-tuit. Žiūri – dvaras kokis. Apeido. Aptverta gelažiniu tvorau, gelažine broma, aa. Nu, ė tam, katras virves sukė, sako:

– Im[k], – sako, – trauk!

Tas ėmė ėmė – nieko nepadarė. Tadu kitam, katras kalnus verčia – i tas nieko nepadaro. Tadu tas kap duos gelažiniu lazdu itoj per vartus – ir atlėkė vartai. Inajo, apejo – niekur nieko nėra. Yra ir veršių, yra ir kiaulių, yra – visa ko yra, ale žmonių nėra. Anys rado kuknių, rado kopūstų, malkos, paspjovė veršį, nu, verda. Išsivirė anys, pavečerojo, sugulė miego. An rytojaus jau ais paliavot. Nu, dvieje išeido, e tas, katras virves sukė, sako:

– Ė tu liksi pietus virtie, kad pietus išvirtum, kol atais.

Tie nuajo, tas pietus verda. Verda pietus, išvirė, visa kų. Atsigulė atsiš-sėcie. Tik dug dug dug dug durysan!

– Kas ten?

– Atsispir! Atidarai!

Atidarė duris. Žiūri – kokis: pats sprindziu, barzda sieksniu, aa.

– Perkelk per slenksciu!

Perkėlė.

– Užsodin[k] un suolo!

Užsodino.

– Duo[k] man valgyc!

„Tokis mažiukas, ir kiek anas suvalgis?“ Aa.

Kap pradėjo valgyc, kap pradėjo valgyc, pradėj valgyc – suvalgė visu mėsu, visus kopūstus. Tadu kap unšoks jam un kaklo, tai kočelu kap dau, kap dau kočelu! Primušė tų, nušokdė, pašol. Nułėkė.

Nułėkė, ateido.

– Ar išvirei?

– Nie, – sako.

– Ė kol’?

– Čia kap, – sako, – apsirgau.

Nu, išsivirė patys, pavalgė.

An kitos dienos jau tiks šitas, katras kalnus vertė. I tam teip pacei. I tas pats atajo, ir itų teip paciai, ir tas perkėlė per slinksciu, unsodino un suolo, itas visa kų suvalgė i kočelu primušė. Primušė anas jį i pats pabėgo.

Ateido. Ė tas nieko nesako, kas jam vakar buvo.

– Ka, – sako, – ar išvirei?

– Nie, – sako.

– Ė kol’?

– Tį kad, – sako, – apsirgau.

– Kas cia an jūs, – sako, – kvaraba kokia užėjo?

Aa. Nu, jau un tracios dienos jau pats liks, Meškiukas šitas. Liko, išvirė, visa kū, atsigulė atsilšėcie. Vėle itam stuksena: du dudu dudu!

– Kas tį?

– Atsispir[k]!

– Atsispirsi, – sako, – ir pats, kad norėsi, atidarysi duris!

Atsidarė.

– Perkelk per slinksci!

Žiūri anas.

– Aš dar, – sako, – tokių nekiloju! – Aa.

– Užsodin[k] un suolo!

– Aš, – sako, – dar tokių nesodinu! Kad norėsi, užlipsi ir pats.

Užlipė.

– Duod man valgyt!

– Aš, – sako, – ne dėl tavį gaminau, čia bus kam valgyt.

– O! – sako, – da an ma gero ir dar, – sako, – dar teip! – norėj i tam ažšokt.

Al’ tas kap pažiebė lazdu – jau gatavai i guli. Anas jį primušė, primušė, až barzdos nutįsė par akmenį, tį skylių iškalė, tadu barzdų unkimšo, klynu užvarė ir atajo. Atajo ir guli.

Ateido ir tie. Ateido.

– Ar išvirei?

– Aš, – sako, – išviriau.

Aa. Pavalgė.

– Aime tį, – sako, – aš jum parodysiu, kokia jum buvo kvaraba.

Nuveina – nėra jau jo, cik barzda likus. Aa.

– Nu, nieko, – sako, – reikia, – sako, – kap kalvek jį surast, itai anas mum neduos spakajaus.

Nuvejo vyzdėtie. Tį kraujas nutekėjis iš barzdos. Rado akmenį. Par akmenį jau daugiau, jau paspaigė jų slėdas. Akmenį ažvertė, žiūri – skylė jau.

– Tai, – sako, – anas čia ir bus.

Tada nupynė tokį kašių. Ė virviasukiu liepė nuvyti virvį dideļį. Nuvijo virvį. Nu, kas sės? Nei vienas nesisėdi. Aa. Meškiukas:

– Aš sėsiuos.

Sėdos ir pajechal. Nulaidė jį. Nu, ir liepė jiem laukti. Ė anas nuvejo. Ajo ajo – tumsu, ajo – tumsu, potam žiūri – šviesa. Išėjo an šviesos. Aina, žiūri – medinis dvaras. Aina, žiūri tų gi par tų dvarų, žiūri – un gonkų merga sėdzi ir siuva tį kū.

To kap užvydo:

- Kur čia, – sako, – žmogeli atejai! Zaras, – sako, – kap atlėks slibinai su trijom galvom, tai tu, – sako, – gyvas iš čia neišeisi.
- Nu, nieko, – sako, – pažiūrėsim.
- Potam girdzi – tik staugia, ūžia!
- Kavojies, – sako, – <...> tį gi jau lakia!
- Tas po lova paľindo.
- Kap unlėkė tik – imch imch imch... niok niok... Aa.
- Kol' čia žmogaus dūkas smirda?
- Ana sakis:
- Ot, – sako, – prislakiojai po svietu, prisvuostei – tau teip ir išsiduoda.
- A, išlįsdai! Davai, – sako, – pasmušim!
- Davai.
- Tas kap ažsimovė gelažiniu lazdu, kap traktelės – visos trys galvos ir nuľėkė. To dėkavo[jo] dėkavo[jo]. Aa. Sako:
- Dar cia ma sasuo yra viena, to, – sako, – sidabrini sėdi, tu gi, tai to karaliaus sidabrinio, – sako, – dvari.
- Aina ir tį. Aina. Teip paciai sėdzi ana, siuva tį ku. Kap ažvydo:
- Kur tu čia, – sako, – atejai, – sako, – žmogeli, – sako, – kap atlėks zarai tas slibinas su šešiom galvom, tai tu iš čia neišeisi.
- A, nieko, – sako, – jau vienu, – sako, – nugalabijau.
- Aa. Girdi – ūžia teip paciai, unlėkdo. Aa. Niok niok – išuostė.
- Kol' cia dūkas, žmogaus dūkas smirda?
- O, – teip pat sako, – prislakstei po svietu, prisuostei, tai tau teip ir išsiduoda.
- Davai vyzdėt. Aa.
- Išlįsdai! Davai praprabavosiam, kas dužesnis.
- Davai!
- Šis kap makt – tris nudaužė. Kitųkart kap makt – ir kitus tris nudaužė. Gatava jau, po slibino. Nu, to sako:
- Dar cia, – sako, – yra viena sasuo mūsų – to auksiniam dvari.
- Ir aina. Aina, to teip pat sėdi un gonku, siuva. Kap užvydo, teip pat:
- Žmogeli, – sako, – kur atėjai? Tu iš čia gyvas neišeisi, kap atlėks slibinas su dvylika galvom jau cianai.
- A, nu, nieko, – sako. – Jau dviem galų padariau.
- Girdzia – ūžia, staugia.
- Kavojies, – sako, – graitai!
- Tai anas paskavojo. Atlėkdo – niok niok niok. Davai.
- Kol' čia žmogaus dūkas smirda?
- To teip patei sako:
- Prislakiojai, prisuostei, – sako, – tai tau įsiduoda.
- A! Išlįsdai! Davai pasmieruosim sylomi!
- Išľindo. Ė ana jam pasakė, prauda:
- Čia, – sako, – va un stalio stovės du buteliukai. Vo cia va, – sako, –

stovės ito – to, su sustiprinamu undeniu, è vo cia, – sako, – stovės su tuo gi, su tai, su... katras slobina, unduo... – Aa. – Tai aš, – sako, – pamainysiu juos, – aa, – tai tu, – sako, – išgersi to stipraus, è anas, – sako, – išgers to, a tadu...

Nu, kaip išlindo, ir davai. Aa. Ir tam ažkart tris galvas nudaužè. Aa. Ir vèle davai. Vèle tris nudaužè galvas.

– O, – sako, – per greitai imi!

– È kol', – sako, – lauksiu?

Tas seičias slibinas lèkè par buteliukų – klèk klèk klèk. È tas až kito, Meškiukas, buteliuko. Išgèrè. Tas dar stipresnis. Tas dar slobnesnis. Aa. È dar cik dvi nudaužè galvas. Aa. Ne, ne dvi. Dvylika galvų, o jam šešias jau nudaužè – teip paciai tris. Nu, gana kų. Suprato jau slibinas, kų jam ažmai-nyta buteliukai. Tadu slibinas kito undenio atsigèrè. Aa. I davai anys mušès mušès – lieka tik, a, viena galva. Al' galų gale kap davè <...> ir nudaužè. Nudaužè. To padèkavojo. Tadu davè jam auksinį kamuolaicį tokį, kur nori <...>; jeigu norèsi, tai iš ito kamuolaičio pasidaris tau dvaras. Aa. Nu, ir davè jam tuplius, davè, aa. Nu, ir nuvejo. Nuvejo pasimè kitų ir tracių, ir aina. Nuvej par tų duobį. Vienu pasodino, i kitų pasodino – ištisè, ir tracių. Anas mislia sau: „Palauk, kad anys man nepadaryt kokios štukos“. Anas pridèjo akmenų ir jau padavè znokų tįscie. Tįsè tįsè, lig pusè datįsè ir palaidè. Anys norèjo aždaužt. Aa.

– O, – sako, – tai jūs tokie tavorščiai!

Nuvej. Ejo ejo anas, išajo anas un ito gi jau, un lauko. Išajo un lauko, žiūri – tas pats, al' jau be barzdos, kų par juos ateidè. Sèdi ir verkia. Verkia anas. Tep anas jam ažejès iš ažvacių – kop va tep va.

– Kų, – sako, – cia sèdi? Išnešk man', – sako, – kitan svietan, è tai aš, – sako, – čia taū pabaigsiu!

– Oi! – sako, – tu gi, nebaik – išnešiu. Sèdi, – sako, – man un ito gi, un kaklo.

Sèdos anas jam un kaklo, ir išnešè. Išnešè. Nu, kų? Ejo anas, ejo. È anys jau nuvažiavo jau par karalių. A, znočijas, viena jau, su paciu jau gražioju žanijas jau viena, jau a. Nuvažiavo jau anas par itų gi, tį par tų miestų daajo. Ažajo naktuite. Ažajo anas naktuite par bobų, sako:

– Aik, – sako, – itų gi paklausai, kas, – sako, – miesti girdètis.

Boba nuvejo.

– Kas gi, – sako, – girdètis, va, – sako, – karaliaus duktè, – sako, – pati gražiausioji teka, veseilè bus. Tadu bus i kitos veseilè potam. È, znočijas, dar niekaip nenori tų gi ana tekètie: kad tokį šaučių rast, kad pasiūt jai kamašaites tokias, tuplius, kokių ana nori. – Aa.

Tep anas sakè:

– Aik ir apsiim, – sako, – kų tu pasiūsi, – aa.

Sako:

– Bijau.

– Aik, – sako, – bus visa kas gerai.

Ta boba ir nuvejo. Sako:

- Aš galiu pasiūti toki, kokių ana nori.
- Ir siūk! I kad ryt par rytų atneštum.

Aa. A jam gi yra tie tupliai, aa. Nu, ir anas šitei. Un rytojaus apsukė tuos tuplius // ir nunešė. Ana ir pažino. Ir liepė atvestie. Atvedė ir tuos visus tris. Galvas nukirsdė, è su tuom apsiženino. Ir liko Meškiukas karalium po jo smercia*.

96. JUONĖLIS

Buvo dziedas su bobu. I turėjo anūkėli Juonėli. Nu, i anas toks buvo labai geras berniokas, paklausnus. Sako:

- Dieduk dieduk, padarai man luotelį.

Padarė diedukas luotelį. Tadu un ažaro žuvauti nuvažiavo. Prigaudė žuvų. È bobutė išvirė košės, pieno uzbonėli. Diedukas jau nunešė jam valgyti. Aa. Anas atejo par kraštų.

– Juonėli anūkėli, priplauk par kraštelį! Aš tau atnešiau košės puodelį, pieno uzbonėli!

Priplaukė, pavalgė, atdavė diedu žuvis.

Nu, è ragana prisklausė. Atajo ragana.

– Juonėli anūkėli, priplauk par kraštelį, aš tau atnešiau puodų košelės, pieno uzbonėli!

Al' storiau ana. Tai tas neplaukė, aa.

Tadu nuvejo ito par kalvį plot liežuvį.

A potam i vėle dziedas ateido, sako:

– Buvo atajus, – sako, – par man', – sako, – storai vadino ta.

– Tai, – sako, – Juonėli, žiūrėkie, tai buvo, – sako, – ragana, aa, tai nuneš taū.

Nu, gerai.

Kitųkart jau kap atajo, ir insivadino. Ana jį kop – ir maišan, ir neša. Neša neša, atsigulė pasišėc. Atsigulė pasišėtie, nu, ažmigo. Ažmigo. Juonėlis, maišų praardis, iš maišo išlindo, pridėjo akmenu į pats chodu (bėgte). Prasbudo to ragana – až maišo, un pečių neša. Neša ana, neša, atsinešė namon, aa. Žiūri – ne Juonėlis, ale akmenai. Tadu ana vytis – un piestos, ir paskum jį. Ir davijo. Davijo ir atsinešė. Ir pasakė dukteriai:

– Žiūrėk, – sako, – iškepk man itų Juonėli.

Ana prikūrino pečių, ana, duktė. Ana vėle nulėkė vyzdėti. Prikūrino, aa, nu, jau keps. Atsinešė ližį. (Ar žinot, kas ližė?) Atsinešė ližį.

– Gulk, – sako, – un ližės, un ližės.

Anas atsigulė un ližės, ana stumia pečiųun. Anas pakėlė runkų. Sako:

– Ne teip!

– È kapgi?

Ana:

– Va itep va!

Atsigulė, vėle stumia – kojų pakėlė. Vėle neunstumia.

– Durniau, tu, – sako, – ne teip guli.

Sako:

– Parod kap? – Aa.

Ana atsigulė un ližės, aa. Anas tik kap kop až ližės – ir šust pečiun jų. Aa. Tik čirrr tįnai visa kas, kad aždingo pečių, ir pats nubėgo tų gi ir sėdi. Sėdi, atlėkė ragana. Išsitšė, atsitraukė, davai valgycie. Nu, išajus:

– Paskočiosiu pasvoliosiu, Juonėlio mėsos privalgius! Paskočiosiu pasvoliosiu, Juonėlio mėsos pavalgius!

Ė Juonėlis:

– Paskočiosi pasvoliosi, raganaitės mėsos pavalgius! Paskočiosi pasvoliosi...

Žiūri, kų Juonėlis. Juonėlis bėgc. Nu, un medzio anas grait užšoko. Užško un medzio. Ana prilėkė, pradėjo graušč. Nubėgo ana, atsinešė kirvį. Atsinešė kirvį, kirviu kapoja ir duntim graužia. Lakia lapė.

– Kų tu cia darai?

Ana sako:

– Kepsnys sėdi!

Aa. Sako:

– Tavo kirvis neaštras, duok aš nuaisiu pagalųsiu.

Paėmė lapė, nunešė, dar labiau atmušė atmušė tų kirvį, atnešė vėle, aa – dar labiau neima kirvis.

Lakia šitas vilkas. I tas klausia:

– Kų tu darai?

– Un kepsnys sėdi!

– Tavo, – sako, – kirvis neaštrus, duok pagalųsiu.

– Vo, – sako, – teip pagalųsi kap šitas, kap lapė.

– Da ne!

Tas dar labiau atmušė.

Potam Juonėlis ragi, kų duntim nugrauš. Kų daryt? Lakia pulkas paukštelių. Sako:

– Paukštelės paukštelės, nusvieskit po plunksneļi, aš jum atsilyginsiu!

Šios i nusviedė. Pasidarė vodegų.

Kitos lakia, aa, prašo. Ir kitos nusviedė. Pasidarė sparnų. Tracias vėle – ir kitų sparnų pasidarė. Cik griūtie – pirrr ir nuskrido. Aa. Nuskrido, atskrido an ito, un savo dungcio, sėdos, ir sėdi. Išėjo boba, žiūri – Juonėlis un dungcio.

– Oi diedai diedai, – sako, – Juonėlis un dungcio!

Juonėlis seičas nu dungcio nuskrido i pirkion, nusikabino tas vodegas, visa kų. Aa. Ir vėle tį jieį gyveno.

97. ČIŪŽUKĖLIS

Nu, buvo vienas, jį vadino Čiūžukėliu. Anas čiūžinėjosi tep un rogutaicių. Par juos buvo daug <...>, par jį buvo daug margų veršių, juodų kurtų, širmų arklių, aa. Tatos pamirė. Tai anas, būdavo, pasikels par rytų, pašeria visus, papeni, pagirdzia, pats pavalgo, tadu un rogutaicių ir važiuoja, važinėjas nuo pusnių. Aa. Nu, a ragana pasnorėjo pasgautie jau jį, aa. Jau ragana rėkia:

– Mūsų kalnai, tavo kloniai!

O tas jau Čiūžukėlis:

– Mano kalnai, jūsų kloniai! – Aa.

Sako tadu ragana:

– Tegul būna tavo kalnai!

Vo anas kap sėdos un rogutaicių, kap lėkė nuo rogutaicių, ragana kap pastatė maišų, anas ir inlėkė maišan. A jį tadu seičias un rogutaicių ragana ir pavėzla [nuvežė]. Pavėzla, klėtin unsviedė ir nuvejo pečiaus kūrintie. Ė anas turėjo peiliukų, prasardė tų gi maišų, maišų prasardė ir išlipė. Žiūri – raganiukas. Aa, regi tep. Anas tų raganiukų maišan, maišan anas jį, e pats chodu. Užlipo i sėdi. Aa.

Ė ragana ito kap atlėkė tai su maišu, nieko nerado, itas bliuana <...>, – su maišu nurovė, aa. Ir atajį – pečiun, pečius prikūrintas, tik ažčirškė jau. Ana kap iškepė, išsitįsė, atsilaužė priščiukų, sako:

– Tai saldumėlis, tai gardumėlis Čiūžulikėlio piršto!

Ė Čiūžukėlis:

– Ne gardumėlis, ne saldumėlis raganiuko piršto!

Žiūri – Čiūžukėlis yra. Čiūžukėlis bėgt, ana vytiš. Teip pacei užšoko un medzio. Teip pacei atlėkė cia jau raganos, cia jau, jau jos jau su kirviais, su visam <...>. Cia tuoj graužia, čia kapoja, ir visa kų. Aa. Anas žiūri, kų gali nugriūt. Anas kap ažrėks:

– Ei margi veršiai, širmi žirgai, juodi kurtai!

Visi kap buvo, kap užgirdo, visi nutrūko, kap atlėkė – vieni badė, kiti krumtė, traci vėlei tų gi tų kų anom darė, visus raz... razmušė jas, razko-neveikė, razbarstė tų gi jos i kaulus, ir neliko nieko. Ė Čiūžukėlis paraj su savo šeimyna namon.

98. GYVULIŲ KALBA

Vienas žmogus, nežnau, ko anas nusipelnė jau, tada tei kokis švintasai, pasakė jam, kad tu pažinsi visas kalbas gyvulių, al' kad niekam nepasakytum. Jeigu tiktai pasakysi kam, tai mirsi. Nu, ė par jį buvo veršis ir ožys. Nu, anas atajo jau iš lauko aris, palaidė ožį <...>, tan arklių palaidė tų, kur jam raikėjo <...>, i tų veršį. Veršis sako:

– Oi, kap sunku! – sako, – kap sunku! – Aa. – Prosta negaliu, – sako, – a jau kap, – sako, – aždien nuilsau.

Ožys sakis:

– Durniau tu, – aa, – im, – sako, – apsirkie, neskelkie, – sako, – ir visa kas. – Aa. – Ir, – sako, – atsišėsi.

Nu, tep anas ir padarė. Aa. Ė tas žmogus girdėjo jų kalbų... Un rytojaus ateido par rytų – veršis neskelia. Neskelia veršis, tai jisai tuojaus paima ožį. Paėmė ožį, ažkinkė i aria ožiu. Ožio irgi kepa kiek gana. Atajo par vakarų ir palaidė. Palaidė, priajis par veršių, sako:

– Kelkis gračiau, – sako, – ė tai, – sakė, – jeigu dar ryt nepaskelsi, tai taū pjaus.

Tada žmogus labai ra[z]sijuokė, aa. Ė žmona buvo prieg tam. Tep to – nēr iš ko juoktis ir juokias jau.

– Ko tu juokeisi? – pristojo.

Sako:

– Nemožna sakytie.

– Pasakai!

– Nemožna sakytie niekap! – a.

Nu, tai – pasakai ir pasakai.

Tai anas sako:

– Jeigu pasakyčiau, tai aš mirsiu až karto, – a.

– Nu, vis tiek, ar tai mirsi – atsakai!

Anas:

– Nu, palauk, – sako, – prisgaminsiu jau visa kū.

Prisgamino anas tinai tų gi jau savo pyragų, vis visa ko, apsirinko ir aina jau, guls jau an zoslano jau, apsiringis jau, pašauks jų ir jau sakis jau, ir mirs ažkart. Uneido gaidys ir klega, gaidys sako:

– Nugi, ir durnas žmogus! – sako. – Su vienu žmonu niekaip nesustvarko, ė aš, – sako, – dvidešimt turiu ir su visom susitvarkau.

Ė tas žmogus kaip šoks.

– A kad tu nesulauktum, – sako, – kokia, kad aš an uslano numirsiu!

99. P U P A

Buvo diedas su boba, turėjo vištelį, aa. Išėjo vištelė an mėšlyno, kasas. Kasės kasės i pupų iškasė. Boba až pupos itos, pasėmė, aina.

– Diedai diedai, – sako, – pupų radau!

– Al' kū darysim?

– Virsim.

Diedas sako:

– Da ne, pasodinsim, tai, – sako, – išaugs, bus daug.

– Ė kur sodinsim?

– Palovėje.

Tučės palovėj pasodino, palėjo jų. Auga, pupa auga, daaugo lig [lovos], aa. Sako:

– Diedai, plėšk lovų!

Diedas praplėšė lovų. Daaugo pupa lig lubom.

– Diedai diedai, plėšk lubas!

Praplėšė lubas. Auga. Augo augo, daaugo lig dungciu.

– Diedai diedai, plėšk dungcių!

Praplėšė diedas dungcių.

Augo augo, daaugo net dungun.

– Diedai, pakelk dungcį.

Prakirto diedas dunktį. Augo augo ir unaugo net dungun. Ir su diedu drauge.

Aa. <...> Diedas žiūri – dunguj cukruniai pečiukai, medum pamaliuici, aa, stalai cukruniai, zerkolai čukulado! A, tį prosta. Kap pristatė diedu i pečenių, ir varenių, ir vyno – visa ko kap pridarė, diedų unčestujo untraktujo, aa. Sako:

– Gi reikia ir bobai kad nunešt.

Paėmė bobai, išlipė iš dangaus.

– Oi, – sako, – kap tį gražu! Tai gražu!

Boba sako:

– Unnešk ir man’!

– Nu, tai kap aš taū nunešiu?

– Vo maišan, – sako, – untįsi ir nuneši.

Atnešė maišų, unlindo boba maišan [juokiasi]. Ir neša diedas. Paslindėj paslindėj.

– Diedai diedai, – sako, – perst noriu.

– Nepersk, – sako, – ba pupa nuluš.

Ir vėle landa. Landa landa, vėlei perst nori.

– Nepersk, – sako, – ba pupa nuluš <...>*.

– Diedai, – sako, – neištrivosiu!

Tik purrr boba ir palaidė. Kap palaidė, tik trak pupa nulūžo, ir boba, ir diedas ir nugriuvo.

100. A P I E Ž U V I N I N K A

Buvo žuvininkas. Jisai buvo su žmonu. Nu, ir anas gaudė žuvis. Prigauo anas žuvų, ir labai patenkintas anas buvo. Jisai, nu, žuvų prigauo, privalgo, aa. Nu, ir gerai. Daugiau jisai niekuo neažsiimdė, nieko neturėjo. Aa. Nu, ir jisai parašė un lungo, kad aš viskuo patenkintas. Važuoja karalius. Ir karalius žiūri, kad parašyta un lungo: „Viskuom patenkintas“.

– Tai kap, – sako, – tu viskuom patenkintas?

Sako:

– Viskuo patenkintas – žuvim.

– Tai, – sako, – jeigu tu žuvim patenkintas, tai pagauk man žuvi, pagauk tokių žuvi, kad būt auksinė ir striegai būt diemento <...>, – sako, – par man’ per tris dienas bus sveciai, ir labai bus įdomu.

Gerai. Nuejo jisai gaudyt <...>. Ir jisai jau prigūsdino jam jau <...>, aa, kad bus bloga, jeigu jis jau nepadaris, tai jau bus bloga... Nuejo anas, gaudo gaudo tuos žuvis cia, prašo Dievo. Žuvų prigaudo, bet auksinės nėra. Prašo Dievo. Dievas nieko nepadeda. Tada pradeda prašyti velnio. Tuojaus velnias par jį ir ataina.

– Ko tu, – sako, – nori?

– Va, – sako, – karalius man liepė pagauti tokių žuvų auksinį, – aa, – kad būtų diemento akys, striegai diemento nor, ir, – sako, – būtų itų gi... – Aa.

– Tai, – sako, – tai ką tu man duosi až tai?

– O ko tu, – sako, – nori?

– Duok, – sako, – man tai, ko namie nepalikai.

Jisai galvoja sau: „Ė, ko – nelabai gaila, ko namie nepalikau“.

– Tai, imk sau. – Aa.

– Gerai, – sako.

Tai jisai jam duoda pasirašyti, su tuo mažučiu pirščiuku krauju pasirašyti. Anas pasirašė. Kap pasirašė, sugovė tą žuvį ir nunešė karaliu. Karaliu nunešė. Nu, ir karalius patenkintas padėkavojo.

– Nu, tai, – sako, – dabar kaip buvai patenkintas, ir būk patenkintas tuom. – Aa.

Bet anas pasirašė be dvidešimts metų atsiims tai, ko anas nepaliko. Aa. Grįžta namo – sūnus gimis yra. Jis jau dabar jau nepatenkintas jau. Vaikščioja tokis markatnas, aa.

Nu, gal jau metai buvo praeji koki jau sūnu, jisai bovijasi su vaikais, aa. Parvažuoja vėlė karalius. Ir tas berniukas yra, mato tą berniukų. Žiūri, karalius sako:

– Man' ir yra vaikai, o ne tokie – cia daug gražesnis. – Aa.

Jisai vėlė važuoja par itų žuvinykų, sako:

– Atduok tu man savo vaikų, – sako. – Aa. – Jam bus par man' gerai, – aa, – neskrausim jo, aš jį mokysiu, viską, – aa. Nu, ir kartų un metų galėsi pasimatyti, – aa, – ir tu, ir motina ataisi, norėsi su juo [pasimatyti]. – Aa.

Nu, gerai, išsirinko karalius. Nu, jisai tą pradėjo mokyti jau jį. Nu, ir jis, anas, per metus par jį aplankydamo, kas metai aplankydamo. Tadu jau un <...> katro daaido jau tas laikas, jau un paskutinių metų, atajo ir verkia. Sako:

– Tai ko, tėvai, verki? Man čionai gerai, aš patenkintas.

Sako:

– Vaikeli, jau tau, – sako, – paskutini metai, – sako. – Ė jau taū, – sako, – aš taū velniu atidaviau, – teip ir teip <...>, pradėjo pasakot, kaip buvo.

– Nu, ko, – sako, – tėveli, neverk, – sako, – nieko. Aš jau daug skaitiau ir dar ką nors išskaitysiu. – Aa.

Ateido tas laikas. Anas tą karaliu pasakė. Karalius pastatė aplink sargybų, aa. Par rytų visa sargyba negyva. Aa. Tai ką jam? Pasidarė gaila žmonių, aa, ką par jį daug žmonių prapuls. Anas tada paėmė staliukų, paėmė krėslų, išėjo laukan. Išėjo laukan, apsirėžė anas tą gi kreidu [rata], apsirėžė, kad

velniai neprieit par jį. Aa. Nu, i skaito knygu. Ateido veinias. Ateido velnias, sako:

– Jau para, – aa.

Anas nieko, ir akių nepakelia nuo knygos. Aa. Skaito skaito, skaito. Nu, ką? Velnias neprieina, negali prieit – to kreida jam maišo.

Un kitos nakties ateido koki tai trys, aa. Vis tiek nieko nepadaro. Tada jau un tracios nakties kad priažo jų, kad priviso – oi! Pilna cia jų aplink, kad šoka aplink jį! Tadu tiktai pakėlė į viršų velniai, až jo chop – ir nunešė. Nešė nešė tį an tokio kalno, gaidys ažgiedojo – ir išsviedė jį. Sviedė – tumsu, naktis kur. Anas po kalnų tų vaikščiojo vaikščiojo, rado skylių. Pro tų skylių landa anas. Unlindo – tįnai koki kambariai, aa. Pradėj po tuos kambarius vaikščiotie, rado lovų. Atsigulė un tos lovos. Prieido kokis storulis storas, aa, sako:

– Tai ko tu un ma lovos guli? – Aa.

I pradėjo kamuot. Aa. Nu, ale naktį prabuvo. Par rytų išėjo, trys mergos išėjo. Išėjo trys mergos, ir visos juodos kap anglis, cik galva balta. Aa. Sako:

– Jeigu tris naktis prabūsi, tai būsi išgelbėtas ir tu, ir mes, o jeigu ne, tai, – sako, – ir tu žūsi, ir mes žūsim.

Ir būva. Prabūva, būva ir kitų naktį. A tįnai jau ateido, è prašinėja tįnai jį visaip kap, aa, su juo, aa. Ale prabuvo. Išėjo tada par rytų mergos jau lig pusei baltos. Ir jau langai jau matyt, jau pusė lungų ragėc, aa.

– Nu, – sako, – dar vienųnakt kad kap prabūtum.

Kad priažo velnių an šitos nakties, tai jį patraukė an gabaželių, an kušnelių patraukė jį, aa. Par rytų jau išėjo tos trys mergos – anas patraukytas. Tai surinko tuos kušnius mergos, sudėjo ir to gi gyvojo undinio ir palaistė – i anas atgijo. Atgijo, sako:

– O! Kap ilgai miegojome!

Sako:

– Būtum tu miegojįs, – sako, – aa, – viečnai, – sako. – Tu buvai patraukytas.

Žiūri <...> – krauju tįnai vis pilna. Ir jau visi lungai ragėti, ir anos jau baltos, gražios. Aa.

– Nu, kap dař, – sako, – išsirinkdai katrų nori ir žanijies vo, ir būsi karalium.

Buvo tai, buvo karalystė užkeikta.

– Nu, – sako, – ką gi, – sako, – aš vienuį paimsiu, è dvi liks – pykste, pyks tos, katros liks, bus piktos.

– Nie, – sako, – imk, katrų nori, – sako, – mes nesipiktinsim.

Nu, anas išsirinko, katra buvo, žinoma, gražesnė, ir apsiženijo. Nu, ir karaliauja. Karaliauja. Tadu ką? Sako:

– Kad noriu labai savo tėviškės pažiūrėt, – aa, pradėj prašyt.

Nu, jau kap pradėjo prašyt.

– Nu, ką jau, – sako, – jeigu teip jau nori, tai gali.

Davė ana jam žiedų. Anas užsidėjo an piršto žiedų, sako:

– Tik pasuksi tų žiedų – ir būsi, kur nori. – Aa.

Nu, anas pasukė tų žiedų užsidėjęs – nu, ir moment savo atšlaimi par savo tėvus ata[jo].

Tatos apsidžiaugė, aa, sako:

– Žinai ką, – sako, – tį galvočiai susirinkį par karalių suka galvas, koku tu, – sako, – smerciu pamirei. – Aa. – Ė tu, – sako, – i gyvas.

Tadu anas nuejo par karalių. Sako:

– Sukat galvas, bet aš, – sako, – gyvas. – Aa.

– Koku spasabu ir kap? – pradėjo klausinėtie jo, aa, teip.

Cia padarė balių, vis balius po balio. Ė jau nesinori tį važuotie. Aa. Tujau jam jau parenka mergų, jau žanybės.

– Aš, – sako, – ženotas, – sako, aa, – aš apsižaniijis.

Jam nevierija. Aa. Jau perėjo jau daug metų jau, a, kiek metų parejo. Tadu anas pasukė žiedų, kad jo žmona pribūt. Tuojau jo žmona pribuvo. Pribuvo žmona, aa. I nakciu kap miegojo, nusėmė nuo jo žiedų, aa, itų, ir išeidydama pasakė:

– Jeigu per saptynelis metus nesugrįši, tai aš ištekėsiu už kito.

Paskelia anas – nėra žiedo. Nėr žiedo. Jisai būk tai girdėjo tai. Nu, nieko, ais. Aa.

Ajo saptynelis metus i daais. Aina anas, ažeina par vienu nakcigultan, aa.

– Nu, – sako, ką teip ir teip, teip ir teip, – va ainu, – aa.

Sako:

– Žinai jau, ryt bus jau veseilia jo, tavo žmonos jau, – sako, – ana teka už kito. – Aa.

Karo čebatai.

– Koki tai, – sako, – čebatai?

Sako:

– Tais čebatais kad apsiausi, tai kiek mylių ažkart, – sako, – tu gi žengsi.

Teip.

– Ė kokis itai, – sako, – ploščius karo?

Sako:

– Tuo ploščium kad apsisagsi, tai, – sako, – pasdarysi neragėjimas – neragės tavį niekas.

– Nu, ė kokis šitai kepeliušis kabo?

– Kepeliušį, – sako, – itų kap užsidėsi, tai kur pasuksi, tai tį būsi. – Aa.

– Tai, – sako, – pažičy tu man.

– Aš jau, – sako, – sanas, niekur nevaikščioju, gali, – sako, – pasiimtie.

Nu, anas ir pasiėmė. Kaip apsiavė tais čebatais, tų ploščių, tų kepaliušių užsidėjo an galvos, anas kap pasukė kepaliušį, kad tan šonan būt, kaip žingtelėjo, žingtelėjo – kap regi ir tįnai. Tįnai jau jau pritaisyta, jaunoji jau laukia jau jaunojo, aa, sėdzi, aa. Jau atvažuos, važuos jau vinčiatotis, jau, a. Al' jo niekas neragi. Aa. Važuoja jaunasai karietoj. Atvažuodo jaunasai. Anas stovi. Jaunasai išlipo iš karietos ir aina. Tep anas jam pastatė kojų, pakišė kojų. Anas kap ejo, pargriuvo. Tadu jau lipo anas an gonkų, jau jaunoji jau

stovi an gonkų, laukia. Aa. Jisai jau prieido prie jaunajai jau runkon pabu-
čiuotie. Tep anas tik kap un gi runkon, tai anas jam kap duos, aa. Ir jisai
nugriuvo. Aa. Ir kas tokio yra? Tada anas tuojaus šitų ploščių nusima.

– Va! – sako.

Nu, jį pažino. Nu, ji tadu tą jaunąjį pravijo. Ir anys tadu vėle tą gi iš naujo
balių padarė, kad loc veseilia, aa, ir vėle pradėjo gyventi.

101. SUGUNDYTAS VIENUOLIS

Vienas buvo vienuolis*. Vienuolis, aa. Aina anas keliu. Aina anas keliu,
nu, jau cia sutemo, raikia jam naktuice. Raikia naktuic. Kur naktuic? Ažejo
karčmon. Ė paskui jį – velnias, itep aina, itep nori, kad kap jį sukusytie, aa.
Nu, galų gale velnias karčmoj pristojo, sako:

– Duosiu aš tau tris daiktus, ir, kų nori, išsirinkdai iš tų daiktų. Ė nie – tep
tau galas bus. Arba, – sako, – ito gi, arba, – sako, – žmonų tų karčmorius
sugvolčy, arba, – sako, – karčmorių aždaužk, arba, – sako, – va arielkos
išgerk, – sako, – norisi kiliškų išger, nedaug – kiliškų.

Tas vienuolis pagalvojo pagalvojo. „Tai, ką jau cia, – sako, – lingviausia:
arielkos išgersiu kiliškų – ir bus po visam“. Aa. Tuočies, kap išgėrė, nigd
negėrīs, pasgėrė ir visa kų padarė: ir karčmorio bobų, ir karčmorių aždaužė –
ir visa kų padarė.

102. SUGAUTAS „VELNIAS“

Da girdėjau, kap vienas popas vaikščiojo prie bobos*. Nu, ir jam to boba,
ana jau su vyru susklegėjo, sako:

– Nusrank visa kų, kad būtum grynas.

Tik nusirinko, girdi, kad barabonija.

– Kas čia? – sako.

Sako:

– Mus' vyras aina.

Ė tį buvo tokia skrynia, ana dař i sako:

– Landz ton skrynion, – sako.

Popas grynas ir unlindo ton skrynion. Ė toj skrynioj buvo suodžiai. Aa.
Ateido vyras, tų skrynių anas ir ažrakino. Ažrakino anas tų skrynių, aa, tadu
nuejīs pasikinkė arklį, tų skrynių i nuvežė. Nuvežė, tokia buvo prie kelio
balaitė, aa. Tų skrynių pastatė, aa, su šakėm ir kapstos čia, balaitėj. Aa.
Važuoja ponas. Važuoja ponas, sako:

– Kų tu cia darai?

Sako:

– Velnius gaudau.

– Aik tu, – sako, – anas velnių pagaus!

– Jau, – sako, – vienių pagavau.

Tai ponas sako:

– Parod tu man, – sako, – dar neragėjau velnio, – aa.

– Aik tu, – sako, – aš jam darmai velnių rodysiu!

– Tai aš tau ašmokėsiu.

– Ė kiek duosi?.. Tiek maža.

Anas jam da dadėjo, ir da dadėjo.

– Nu, – sako, – žiūrėk!

Atdarinėdo skrynių, tai anas jam... popų šakėm, tam popui – šakėm! Ė tas popas visas juodas, suodziuose unsigrūdiš, anas kap šoks, popas, bėgt. Tai tas ponas kap nusgundo, teip ir arklus – ir ponas bėgtie. [Juokiasi.]

103. DOKTORIUS IR ZNOKORIUS

Buvo vienas tokis žmogelis neturtingas. Aa. Nu, apsirgo par jį žmona jo. Nuvažavo [un] daktarų, atvežė daktarų. Daktaras jų suvizitavo, viską, apžiūrėjo ir parašė receptų. Nuvažiavo, nupirko vaistų. Nupirko vaistų, ir jam iškaštuoja visa kas pinki rubliai. Aa. „Nu, – sako, – aš pinkių rublių ir aš visų vasarų neažkrutėsiu, ė tai aš vienių adynų penki rubliai“. Aa. Nu, nieko, turėjo sklypelį žemės, parsidavė tų žemi anas, nuvažiavo miestan, nu, ką? Nusipirko kostiumų, nusipirko palitų, kepaliuši, aa, nupirko jodo, plunksnų ir černylų. Nusipirko ir un durių parašė <...>, ką čia gyvena doktorius ir znokorius. Aa.

Dviejuosa nunešė parduoti grūdus, du vežimus. Tuočies tūnais, kur anas apsinaktuoja, pavogė jiem ir arklus, ir grūdus pavogė. Jie lakstė lakstė, lakstė lakstė ir šen, ir ten, ir policijon, ir visur, aa. Potam aina, anys žiūri – parašyta, kad čia gyvena doktorius ir znokorius. Ažėsim mės par jį, pažiūrėsim, ė mož gi anas ką pasakis. Ažėjo par jį, pažiūrėjo.

– Nu, ko? – sako.

– Teip ir teip, – sako, – par mus prapuołė arkliai su vežimais. – Aa.

– Nu, tai ko gi, – sako, – aš parašysiu receptų aptiekon.

Rašyt nemoka, nu, bet al' paverzgojo paverzgojo un popieraicio.

– Aikit, – sako, – aptiekon, nuspirksit liekarstvų.

Nuvejo. Aptiekorius pažiūrėjo, nu, ką, kokis receptas, tokių liekarstvų reikia duoc. Anas [duoda] jiem pašklenki ricinos. Sako:

– Išgerkiet.

Ir išgėrė. Nuvejo toliau. Išė jau jau iš miesto anys ito, nuajo krūmuosan, ir tį toliau karčma stovėjo. Ir juos jau pradėjo tūnai viduriai jau, vidurius jau paėmė ricina. Aa. Tai anys tik riscia aš krūmų, tai vis jau išeit, tai vėle aš krūmų, vėle išais. A čianai žydai buvo pavogį tuos arklus ir buvo pakavoji. Teip anys mislia, ką jau cionai pilniojo jų vis apie tų jį, kad neišvest. Tep

žydai nusigundo. Nusigundo žydai, reikia arklius kur kavotie. Raz išvezdo arklius. Kap išvedė arklius, tai cia ažkart tų gi ir pažino. Ir tadu tuojaus až arklių. Tai tie, – jau tik palicijon, – kad be palicijos kad apsiaitie. Tai arklius atsiimdė ir dar jiem da pinigų primokėjo.

Jau cia nuvejo tokia paskalos, kad tokis ir tokis znokorius labai daug pažįsta, daug žino.

Cia apsirgo vienam kokiam tam vajavodo duktė. Gerklą jai skauda. Nu, daajo tam vajavoda jau, kad yra tokis i tokis, a katras anas norint labai pažįsta, labai galdnas doktorius. Tuojaus vajavoda siuntė, siunčia, atveždo. Nu, ką? Seičias pasakė, kad nieko cia nebūt. Atrakino kambarį ir vaikščioja. Ir šin pateps jodu, ir ten pateps jodu – nieko nėra. Tep anas jai, pažūrėjo – kūnas gražus, baltas, gaila peckot, aa. Tadu anas ėmė tį, kur juoda, ir patepė. Tep ana rabsijuokė. Kap rabsijuokė, jai plyšo tas, kokis, cionai tas, buvo gerklėj – tuoj ir sveika.

Ateido vajavodas par rytų, ana jau sėdi, sveika. Jau prašo valgyt, nori jau, aa. Nu, ji labai apdovanojo, parvežė vėle atgalion ir parašė laikraštyje, kad tokis ir tokis yra, kur labai galdnai gali, nor, aa, liečyt.

Kitam apsirgo sūnus, nu, tai ką? Siunčia, veža ir tie. Tepė tepė, kur netepė – nieko nemačija. Ė čia jau žiūri un dziegoriaus, ką jau paskutinė jau valanda išaina jau. Teip anas: „Ak tu nevidūne, – galvoja sau, – aš par taū mirsiu, tavį nepaliksiu“. Tep anas jam užsėdo an teip ir už gerklės norėjo pasmaugti. Tuojaus kap smaugti, tai jis kaip pamygo, tai tų vocį tį kur atmygo, ir tas cia pasidarė sveikas. Aa, išsveiko. Nu, jam nieko anas, nieko anas i nesakė, anas. Nu, anys galvojo, ir to merga teip galvojo, ką teip reikia, ir anas galvojo – teip reikia.

Nu, potam jau parėjo ir namo.

– Nie, – jau sako, – gana jau, dėl to, kad užtrūso.

Ir anas jau daug, jau gana turi, ažbagoto. Jau sviedė tų doktorestį ir vėlek namon nuvažavo.

104. KARALIAUS MĪSLYS

Vienam karaliui susgalvojo raste žmogų be rūpesčių, kad neturėtų rūpesčių. Nuvažuos par turtingų – rūpesčių milijonai. Nuvažuos par vargšų, ažeis – teip pat rūpesčių nežinia ir kas. Aa. Niekur neranda. Ažeina anas pas kunigų, pas klebonų. Sakis:

– Pasakyk man, ar turi tu kokių rūpesčių?

– M, kokie man, – sako, – rūpesčiai gali būt? Nei žmonos, nei vaikų – nei kokių rūpesčių aš neturiu.

– Nu, tai, – sako, – gerai. Aš per tiek tai laiko atvažiuosiu, ė aš tau užduosiu tris mįslis, atminkie. Jeigu neatminsi, tai nebūsi kunigu. Aa.

– Nu, kokias?

– Pasakysi man, kas, ar dungus aukščiau, ar žemė giliau. Pasakysi. Tai vienas bus. Kitų pasakysi mįslį: kiek aš vórta, kiek aš kainuoju. Tracių pasakysi: ką aš galvoju, ką par tą atvažuosiu.

Vaikščioja vaikščioja kunigas užsigalvojis. Nu, kap cįnai dabar juos atmint, tuos mįslis? Aina skerdzius <...> padvarnas, katras gano skotus, ir klausia:

– Kodėl, – sako, – nigdi aš, – sako, – kunigo neragėjau tokio, – sako, a, – markatno, ir ažsimislijis, – sako, – susirūpinis, – aa, – kap dař, – sako, – vaikščioji loc, – sako, – žemi pardavis.

– Kapgi, – sako, – nebūsiu susirūpinis, ot, pasako: atvažavo karalius ir aždavė man mįslis tris ir sakė, kap atvažuosiu, kad atminčiau. Jeigu neatminsiu, sako – kunigu nebūsi.

– Ė kokias?

Pasako. Pirmoji: ar dungus arčiau, ar žemė giliau?

– Ė kita?

– Ko karalius vorta, pasakyt. – Aa.

– Ė tracias?

– Kų anas mislija, kap atvažuos?

– Pūstas galas, – sako.

– Ar atmintum?

– Atminčiau.

– Ta ataj, – sako, – atminsi tu až man’.

– Ė kas, – sako, – mano gyvulius ganis?

– Nu, tai gerai, – sako, – ataisi un to laiko, tu, – sako, – atminsi mįslis šituos, è aš gyvulius tavus paganysiu.

Nu, gerai, i zgoda. Atajo tas laikas, atajo tį paskutė, tį papudrujo kunigų, aa, apsağė sutonu tų jau, piemenį, o šitas, kunigas, paėmis botagų, nuvejo ganyt. Atvažuodo karalius.

– Nu, ar atminei?

– Atminiau.

– Nu, pasakyk, ar dungus aukščiau, ar žemė giliau.

Sako:

– Žemė giliau.

– Kodėl?

– O, – sako, – un žemės gi vo matau saulį, mėnulį, žvaigždes – visą kų. Ė tėvų savo kap ažkasiau, tai jau dvidešimt metų net nematau, kap unlaidziau žemėn.

– Tiesa, – sako. – Tai ko aš dabar vorta?

– Ė ko gi, – sako, – karalius vorta grivinos. (Ė ta grivinė dešimts kapeikų buvo.)

Tai tas supyko:

– Tai kap aš tik tep grivinos vorta? – Aa.

– Tep, – sako, – palauk, – sako, – karaliau. Až dienu, – sako, – visi kas un

tračdalio turi būti pigesnis. – Aa. – O aš, – sako, – nusipirkau – aš karalių
ažmokėjau dešimts kapeikų, grivinių, è aš... aš dienų – auksinų. – Aa.

– Nu, tiesa.

– Tai kų aš, – sako, – misliju?

– È kų karalius misliji? Misliji, kų aš kunigas.

– È kas tu?

– Aš, – sako, – skerdžius, piemuo, – sako, – gyvulius ganau.

– È kur kunigas?

– Aš, – sako, – kunigui mūsų atminiau, è kunigas, – sako, – aš man'
karves gano.

– Tai, – sako, – gerai! Tu daugiau, – sako, – karvių neganysi, è kunigo
pasakyk, tegul, – sako, – pasrenka altarijų, ir, – sako, – parapijos jau daugiau
anas neturès. Kunigu bus, al' parapijos neturès jau daugiau. Gana jau.

105. A P I E K A L V I

Buvo kalvis, jisai labai buvo girtuoklis, gèrè. Pragèrè visa kų, visa kų
pragèrè, aa, vaikai alkani laksto po daržais. Nu, kų? Galų gale kas daryte?
Ais paskarti. Virvès neturi – viskas pragerta. Nu, tį medzy tokia kūdra buvo,
ais ton kūdron nustapis. Niekai. Anas prisplèšè tų karnų ir vijo virvį. Aa.
Priėjo kokis ponaitis.

– Kų tu cia, – sako, – darai?

Sako:

– Va virves viju.

– È kam tau tos virvès?

– Vo, – sako, – tų gi, apjuosiu virvèm, – sako, – va itų kūdrų ir kūdrų tįsiu
tįnai ant kalno.

– È tu, – sako, – pasiutai, ar kų?! – Aa. – Taigi mès tįnai, – sako, – gyvenam.
È kap mes, – sako, – an kalno gyvensim? – Aa. – Perstok tu, – sako, – su sa
darbais itais! Ko nori, mès tau duosim, tik tu perstok, nedaryk to.

– È kų tu man duosi? – sako. – Aš neturiu karvès.

– Nu, tai karvè bus jau. – Aa.

Tadu kų?

– Duosiu aš tau, – sako, – maišų uknolių, kap tu kalvis, nunešiu. Je,
znočijas, tu tik kap paimsi, tai bus auksas, kap imsi iš tų uknolių. – Aa.

– Nu, – sako, – gal ir klausai jau, – sako.

– Nu, ale jau visgi jau, – sako, – tu per septynelius metus tu būs manas.

Tas pagalvojo: „A, septyneli metai tai ne metai. Tuoèies razsibūsiu, ir
vaikai, ir žmona liks, gerai“.

– Nu, – sako, – gerai.

Anas jam nuvilko tuos uknolius, viską.

Pripirko gelažies, visa ko, prisumdè kalvių, sau pamačnykų, anys kruta

ir ne iš nieko neima pinigų. Aa. Teip sau kruta, ir pats karčemoj sėdi. Aa. Geria. Teip iš visur par jį aina – interesna, kas zo kalvis: pinigų neima, noris i padaro, ir pinigų neima, aa.

Važuoja tadu kokis žmogus, par tų kuznių ir sustoja.

– Pakaustyc arklỹs!

Pakaustė arklį. Sako:

– Kiek mokėti?

– Tai, – sako, – muset, žmogau, labai iš tolo, kad nežinai, – sako, – kad mūsų šeimininkas, – sako, – gaspadorius, nieko neima.

– Kap tep?

– Nu, kad tep.

– Pavadinkit jį, aš noriu nors atsilygint.

Anas teip piktinias, kap jį vadino iškart žmogus. Pavadino jį. Dėl to pavadino – atajo.

– Tai ko tu nori, – sako, – aš tai, ką man pakaustei arklį, ką tau duotie?

– Man, – sako, – nieko nereikia, manį užtenka visa, ko norisi.

– Nu, tai vis tiek ką nors. Nu, galų gali nors dungaus nori?

– Ė ką, – sako, – aš tįnai dunguj darysiu? Ar yra tį arklių, ar bus ko kausto?

– Nu, – sako, – žmogau, kur, – sako, – dunguj arkliai bus.

– Nu, ir <...> karčema ar yra?

– Žmogau, – sako, – [kur] dunguj karčema bus? Nu, tai ko tu tadu?

– Nu, jau, – sako, – kad tu toks jau galingas jau, macnas jau tokis, – aa, – nu, tai padarai man teip: znočijas, kas be ma žinios runkų inkiš itan maišan, tai kad runkos neišimt. Tadū, kas un mano krėslo sėsis, kad nepaskelt. Tadū, un tįnai, – sako, – obelis yra, kas par itų obelį prieis, norės sukratytie, kad prilipt ir vėle negalėt atseitie.

Nu, pasijuokė tas, sako:

– Tegul būna ir teip, kap tu nori, al', – sako, – iškaduisi posle.

Nu, ir nuvažiavo.

Tuočies septyneli metai jau baigėsi, anas karčemoj sėdi, ateido velnias, sako:

– Para, aime jau!

Sako:

– Palauk gi dar, – sako, – duok da, – sako, – va išgersim, – sako, – un kelio. – Aa.

Ė velnias susgadijo. Išgėrė.

– Nu, tai ką klausai, – sako, – nu, ką mės aisim, – sako, – pėst, – sako, – va, kad, kad, – sako, – tų gi, raiciem kad nujoti, – sako, – norisi mani, kad, – sako, – an arklių.

Stovi akėčios.

– Ė kas gi tai? – sako velnias.

Sako:

– Yr grabuškos, kur ma, – sako, – tata ūsus šukavo.

– È mož tu man atiduosi?

– Im, – sako, – kad reikia.

Anas užsikorė, nuvejo pūnėn pažiūrėjo. Pažiūrėjo pūnėn.

– È kur jau, – sako, – mus' jau nugaišiniai mano karvį?

Sako:

– Ta karvį, – sako, – aš iš jos turėjau mažai polzos. Pabėgo, – sako, – medžian ir dař, – sako, – kap išeido iš medžio, i žmogui tįnai avižas gadina. – Aa.

Parodė, kur ėda. Nu, ais jau velnias. Akėcias <...> užsivertįs. Nuvejo, ė ti meška išeidė avižosan. Meška kap avižas ėda, tai dasilėkįs velnias op – ir užšoko an meškos, ir pasistvėrė až tos, až tų šėrių. Aa. Meška tuo tarpu pajuto, kad tį kas sėdi un jos – bėgt medzin, aa. Tai kap lėkė, kap ažkliuvo tos akėcios až ito, tį kur až kokio, až kelmo, ar kur, aa – nutįsė itų velnių. Meška pabėgo.

– O tai, – sako, – čiuzibla kokia! – Aa. – Dzyka pasidarė.

Parajo, paėmė arklius, atvedė kaustytie, sako:

– Susimildamas, jau paduod, – sako, – uknolį va iš ito maišo.

Velnias kap unkišė maišan, maišan itų runkų, nu, prilipo runka. Tada jo darbinykai, buvo dvylika darbinykų, kūjais ka pradėjo duoti, ka pradėjo duot kūjais, aa. Tai su maišu ituo pabėgo. Aa. Gerai.

Ateido kitas <...>, par tris dienas ateido kitas [velnias].

– Tai, – sako, – gerai, ainam, – sako. – Aisim, – sako, – al', – sako, – prieš rėdydamos gal reikia truputį barzdų apsiskust, – sako, – reikia gi visa kas padaryt, aa.

– Nu, ne, apsiskut barzdų.

Nuvejo, sako:

– Sėdi, – sako, – pasėdi, kol aš tų gi, apsiskusiu.

Velnias kap sėdos ir prilipo par krėslų. Tada vėle darbinykai sulėkį kap pradėjo kūjais duoce! Ir tas pabėgo, su krėslu pro lungų išlėkė.

Tracias jau atajo. Atajo tracias, aa. Nu, jau susirinko, aina. Kvepia obuoliai!

– È kas cia? – sako. – Ar možna? – sako.

– Aik, – sako, – priskratai kiek nori, – sako, – nunešim, – sako, – ir viršinyku, – sako, – duosim.

Kap priej velnias kratytie, i prilipo. Teip pacei darbinykai kap išlėkė, kaip dau dau, dau kūjais ir, tų gi, ir tį kap atlipo, ar neatlipo, ale primušė velnių suvisu. Ale ir tas pabėgo tį kap. Aa.

Daugiau jau neateidė nė vienas. Nu, anas jau – maišų su auksu jau, su tais uknoliais nėra jau, žmogus jau gyvena kaip reikia jau, aa. Pragyveno kiek jam raikėjo, ir pamirė. Pamirė, nu, ką? Ais dungun. Dungun nuajo.

– Kas tį?

– Įlaisk, – sako, – kalvis.

– A! – sako, – tu kalvis, tu, – sako, – dungaus nenorėjai, tik norėjai, – sako, – kad karčemos, – aa, – tai nēr čia, – sako, – tau daikto. Aik, – sako, par velnius autus skalaut jiem. – Aa.

Nu, tai ką gi? Ais par velnius. Nuvėjo par peklų. Nuvėjo peklon, tą pradėjo barebonytie, aa.

– Kas cia?

Sako:

– Kalvis.

Kap pasakė, ką kalvis, tai duris ažsispyrė ir dar giliau nugrumzdėjo visi velniai, tą gi, kad <...>. Ir cia neunajo.

Vėle grįžo. Sako:

– Nepriimdo.

Nu, priėmė gi tą kap jį dėlto. Priėmė, nu, sako, tą gi, anas tįnai teip pacei pridarė. Ir vėle išvarė iš dungaus. Išvarė iš dungaus. Nu, tai dabar anas vaikščioja po svietų ir vaikščioja. Jam niekur nėra daikto. Tai seniau velniai, tą gi, vaikščiojo, žmones cionai anys gundino – ė dař kalvio bijo, neina un svieta, dař kalvio bijo anys labai.

E u g e n i j u s M e š k y s

106. O Ž U K A I I R V I L K A S

Viename miške gyveno ožkytė, ir pas ją buvo septyni ožukai. [Senelis pataiso, kad trys.] Ir buvo trys ožiukai. Vienas ožiukas buvo kreivas. Ožkytė per visą dieną ėjo rinkti žolės. Tada, atėjus namo, ji šaukė ožukus:

– Ožukai ožukai, atidarykit, aš nešu pilnus ragelius šienelio, pilnas ciceles pienelio.

Ožukai ir atidarinėja. Ė tada išeidama ožkytė sako:

– Neįleiskit tiktai vilko, tai jis jus suės.

Jie užsispirdavo ir laukė vėl mamos. Ir šito viską išgirdo, kaip ožka šaukia savo vaikelius, vilkas. Jisai atėjo, kaip tiktai ožka nuvėjo ganytis, jis atėjo prie namų ir sako:

– Ožukai ožukai, atidarykit, aš nešu pilnus ragelius šienelio, pilnas cicelas pienelio.

Ožukai užgirdo, kaip kai ne moma taip kalba, sako jie:

– Moma taip plonai kalba, pas ją balsas plonas, o pas tave storas.

Vilkas nuvėjo pas kalvį ir pasakė, kad jis paplonint jam liežuvį. Kalvis paplonino jam liežuvį. Vilkas atėjo ir vėl pašaukė ožukus. Bet jie vėl jo neišleido. Tada vilkas kitą kartą paplonino liežuvį ir atėjęs jis pašaukė ožukus. Ožukai pagalvojo, kad tai buvo mama, ir atsidarė. Vilkas suėdė visus ožukus, tiktai vienas kreivalis pasislėpė po puodyne.

Atėjus namo, mama pamatė, kad viskas razuversta, durys atidarytos.

– Kur mano vaikai? – šaukė jinai.

Ė ožukas kreivalis atsišaukė. Jisai papasakojo, kad vilkas juos, visus jo brolius, prarijo, o jis tiktai liko vienas.

Ožka užsipiktinus paėmė peilį ir rado vilką miegantį. Prapjovė jam pilvą ir išėmė ožukus. Jie dar buvo gyvi. Applaudė juos, o vilkui į pilvą pridėjo akmenų ir nuvė[jo] namo.

Pasikėlęs vilkas nuvėjo atsigert ir nusitapijo.

V l a d a s J a n k a v i č i u s

107. D E V Y N I A G A L V I S

Buvo devyni broliai ir viena sesutė buvo aštunta. Nu, ir ana labai jau ištekėjo toli toli, už didelių miškų, toli ana ištekėjo, labai toli. Nu, ir ana vieną kartą jau labai pasiilgo brolių, nu, ir važiavo jau svečiuosan. Ana paskepė pyragą jau, maišų pyragų prisikepė. Vaikelis jau buvo mažas. O vyras nenorėjo jos leisti, nu, ale užsispyrė jau, kad <...> svečiuosan važiuot. Nu, ir ana jau važavo par miškų un arklio. Paskui išsoko devyniagalvis, davai jų vytiš devyniagalvis. Ana bėgt su arkliu, su tuo vaikelium. Paskui mato... ką ana daris, ana jau išmetė maišų pyragų tų. Ir devyniagalvis pradėjo eiti. Tuoju suėdė ir vėl vejasi jų. Mato, ką davis jau jų. Tada ana ėmus atsikinkė tos arklių, sėdos an arklio ir paliko šitas roges. Nu, ir paskui anas kap pribėgo, roges tuojaus svėd, ragutes tuos. Nu, ir ana – vėl jų vejas devyniagalvis. Mato, ką jau davis jau, znočijas, jų, ana tada jau svied arklių, reiškia. Nu, ir tan ir vėl suėd tų, ir arklių, devyniagalvis. Ana jau su vaikelium tik bėgt <...>. Ana su vaikelium unlindo beržan tan tokian storan. Devyniagalvis pribėgo pas beržų ir norėjo užlipt – neunlenda. Pradėjo graužt tų beržų. Ė gegutė, nubėgus par brolius... anys nakties metu miegojo, ė pats mažiausias broliš – tas tik <...> guli. To pradėjo sparneliais duot langan, sako:

– Kukū, jūs broliai,
Kukū, jūs sasutė,
Kukū, užuole sėdi,
Kukū, devyniagalvis,
Kukū, užuolų graužia!

Tas girdi, broliš pats mažiausias, ką ana teip, gegutė. Nu, tai kapgi. Ir kitokart. Tadu tas broliš pabudino visus brolius. Sako:

– Broliai, nieko nebus... žiūrit sesutės savo. Balnokim savo žirgus, imkim kardus – josim.

Tai tie pradėjo juoktis, broliai vyresnieji:

– Ko tep tau, – sako, – sapnavai gal ką?

Sako:

– Nu, nesapnavau, – sako, – čia yra teisybė.

Nu, anys išjo[jo] visi. Nu, ir čia tik aždundėjo laukai, kap nubėgo tuo keliu, kur sesutė. Nu, i anys bėga per mišką, žiūri – devyniagalvis graužia užuolą. Jau nedaug jau graužt yra. Nu, anys tujau arklius pasvaidė, su kardais savo, su šoblėm, taip kap seniau vadino, pribėgo ir davai kapot tų devyniagalvi. Tai sukapojo jį an mažų gabaliukų. Nu, išlindo sesutė jau iš užuolo to su vaikeliu to, parsived namo. Ir jau daugiau jau anys nelaidė jos ten už vyro, anys gyveno visi jau, nuo savį neleido broličiai sasutės savo su tuo vaikeliu. Anys jau tų vaikelį ir augino mažų, ir sasutė buvo jau kap ir šeiminykė jau jų, ir anys gyveno labai tad gražiai visą gyvenimą.

108. T R Y S B R O L I A I

Kaip buvo trys broliai, reiškia, du broliai buvo protingi ir vienas kvailas. Ir paskui te vyresnio brolio buvo vestuvės. Nu, ir sako:

– Reikia važuoc užsiprašyc vestuvėsan svečių. Paskui reikia mėsos pripirkt, reikia sviesto tįnai, reikia puodų, nēr kame virt.

Nu, paskui sako:

– Katras važiuosim?

Kvailas sako:

– Aš važiuosiu į turgų, pripirksiu mėsos.

– Nu, – sako, – važuok.

Nuvažiavįs pripirko pripirko mėsos pilnų vežimų. Vežas. Nu, važavo prie tokio didelio kaimo. Ir ten jį užpuolė šunys dideli. Tai jis tuojau ėmįs vieną kumpį mėsos išmetė šunim, antrų, tracių. Kolai parvažavo visų kaimų, tai visus ir išlaidė. Parvažavo namo, jau, reiškia, broliai klausia:

– Tai kur mėsa?

– Oi, – sako, – mieliejai mano broliai, – sako, – jeigu ne mėsa, man', – sako, – būt šunys suėdį, al', – sako, – aš tik mėsa apsigyniau, – reiškia, – nuo šunų.

– Oi, – sako, – kvailas!

Nu, nieko. Paskui sako:

– Nu, dabar reikia važuot dar sviesto pirkt.

– Nu, važiuosim.

Sako kvailas:

– Aš važiuosiu nupirksiu sviesto.

– Nu, gerai, važuok.

Važavo. Kap jis išvažavo, kap tik važavo, reikėjo jam važuot per upį tokį, ir ten ladas labai buvo sušalįs ir pradėj anas traškėt. Ir anas jau nuvažavo, prisipirko, reiškia, pilnų bačkų sviesto, vežasi namo. Kap cik ladas jau trakšt, tai anas sviestų lept. Kap tik ladas trekšt, anas sviestų lept. Tai anas kol parvažiavo par šitų ledų, per itų upį, tai visų sviestų išsviedė iš bačkos. Atvažiavo be sviesto. BroLIAI sako:

– Ė sviestas kur?

Sako:

– Mano mieliaji broliai, – sako, – jeigu ne sviestas, – sako, – būčiau žuvęs, ir arklys būtų žuvęs, ir pats žuvęs būčiau.

Nu, pabarė jį.

– Nu, – paskui sako, – reikia dar važiuoc puodų, neturiu gamint ir virt, puodų reikia nupirkt.

– Aš, – sako kvailas, – aš važiuosiu pripirksiu ir puodų.

Nuvažiavo anas, pripirko pilnų vežimų puodų ir vežas. Ir kap tik labai šaltis didelis buvo smarkiai. Ir paskui pradė[jo] tvoros traškėti, tai, reiškia. Tai anas tadu, kap tik trakšt, tai anas ėmęs puodų uždingo an kuolo, kap tik trakšt – tai anas uždingo puodų. Ir taip ir pardingė visus tuos puodus, kol parvažiavo par kaimų, ir atvažiavo be puodų. BroLIAI sako:

– Ė kur puodai šitie?

Sako:

– Mielieji broliai, – sako, – kariuomenė stovi, – sako, – ir be kepurių, ir, – reiškia, – vienaplaukė. Šalta labai, šaltis traška, – sako, – kad aš jiems nors puodus padovanojau vietoj kepurių, uždėjau an galvų.

Nu, jau čia nieko tokio. BroLI sako:

– Nu, gerai, aš važiuosiu pats, prispirksiu visa ko.

Nuvažavo, pripirko mėsos, tį, raiškia, ir sviesto, ir puodų tį, ir ko tik jam reikėjo, degtinės – visa ko.

– Nu, jau cia dabar, – sako, – reikia prašyti svečių.

Sako tas kvailis, sako:

– Aš nuvažiuosiu, užprašysiu visų.

Nuvažavo anas, sako:

– Nu, tai, – sako, – prašo broLIAI svečiuosan, – raiškia, – an vestuvių, – sako, – vyrai važiuokit, moterų neimkit su vaikais, nieko – tik vienus vyrus.

Nu, nuvažavo, vyrai visi suvažiavo. Sako:

– Ė kur jūsų žmonos, kur vaikai?

– Taigi, – sako, – liepėt neimt.

– Kap? – sako.

– Oi, – sako, – tas kvailas!

Sako:

– Aš, – sako, – jūsų atvešiu, pašauksiu ir jūsų žmonas, ir vaikus.

Nuvažavo, sako:

– Nu, tai daba[r] žmonos važiuokit veselion, tik vaikų neimkit nė vieno.

Nu, tai tuoju žmonos išsirinko, nuvažiavo.

Sako:

– Kol' neatsivežėt nė vienas nė vaiko?

Sako:

– Jukgi neliepėt imti vaiko, – an brolio to.

– Ot, – sako, – kvailas!

Sako:

– Aš atvešiu vaikus.

– Nu, – sako, – kad vaikai neprausta, nerengta.

– Aš, – sako, – juos paprausiu, aš, – sako, – parengsiu visa. – Sako: – Kur tas yra?

Viena motina sako – ten kelnytės, ten marškinukai, ten suknelas, ten... reiškia, jam rassakė.

Nu, anas nuvažavo, surinko visus vaikus vienan kambarin, pečių užkūrė, nu, davai privirino vorų, ceberkan pripylė, nu, i tada až kojos vaikus tuos tan ceberkan, išpraus išpraus – pamukino visus, apvilko visus, sudėj vežiman, apkloj adijolu, to baltu pakloti, ir važiuoja. Atvažiavo vestuvėsan, išeidė motinos pasitikt, sako:

– Ė kur vaikai?

– Miega, – sako, – išsiprausį, visi miega išsiprausį.

Prasidairo, sako, ne vieno vaiko nė – visi visi vaikai pamukinta. Prasidejo verksmas, raudojimas.

Nu, ir vėl nieko tokio, nu, nu, jau teip ir reikia, jau visa kas daros.

Nu, dabar jį jau mušt. Apmušė tį jam jie. Nu, gerai, anas išėjo. Kap jie pradėjo gert, tai anas išėjo kamaron, užsidarė duris, alų visos bačkos išlaidė, niekocių pasistato i plauko, reiškia, maudosi, plauko kaip jūrininkas tam aluj. Aa, reikia sveciam, reikia alaus, cia jau šeiminykas jau nunešė, jau eina kamaron. Užrakinta, neinsilaidžia. Sako:

– Kas ten?

Sako:

– Aš, – sako.

– Ką tu darai?

Sako:

– Palauk, zar priplauksiu, – anas tįnai sako, – palaukit, gal priplauksiu.

Atidarė – visas alus išlaista, nēr kur alaus, anas maudosi. Tada jau inpilt gerokai, nu, ir išvarė. Tie nuvažiau alaus atsivežė.

Tada anas išsiėmė duris kamaros ir nuėjo miškan. Nuvejo, ėjo prie tokian, prie pat netoli vieškelio, rado tokių eglį didelį, užlindo viršun su tom durim ir klausis, kap tįnai su tom durim. Kap tik tuo laiku važau ponai, tokie labai didziuliai, un ketveto arklių, un karietos, gražioj insirinkį tį anys. Nu, sako:

– Ot, dabar sustosim mes po toj eglī, tai, – sako, – darysim tokių jau gegužinį, tokių darysim jau. Pasišėsim, labai gražu bus.

Nu, i sėdos anys ten, pradėj anys ten kept, virti, baliavot pradėjo tį. Cia arkliai stovi labai gražūs palikta karietoj, tį rūbai jų. Nusivilko anys jau, geria ten, ten visa kų. Ė anas sėdi viršuj. Ką daryt? Nu, davai pradėj myšč anas jau. Nu, davai – sako ponas:

– Kas, – sako, – kokia rasa krinta nuo tos, nuo aglės?

Tada pradėjo, nu, sako – ta rasa nieko. Nu, nieko, tį vis tiek anys tį kepa, tį verda. Ir pradėjo anas jau, atsiprašunt jau, šikt ant tįnajos. Sako:

– Kas cia tokio?

Sako:

– Tai šyškos byra nuo medžio.

Nu, ir vėl anas nieko tokio. Jau cia ruošiasi tį visa ko. Paskui jau nieko nesidaro. Anas kap paleido duris nuo tos aglės... Tai kap šoks visi ponai tie, pabėgo visi, paliko i maistų, paliko i tuos sa rūbus, ir tuos arklius. Išbėgiojo. Tadu anas išlindo iš ten, susidėjo visa ką vežiman, tada užsirinko su skrybėli, su poltu, tį su kostiumu, i važuoja namo. Broliai tik žiūri. Iš kur tu ėmei? Važuoja un ketverto arklių, karietoj, sau gražiai.

– Kur tu ėmei?

Sako, teip ir teip, ką radau, ar teip ir teip.

– Nu, vot, – sako, – ot, – sako, – durnas tai durnas, al', – sako, – vis tiek atvažavo kap ponas – bagotas, turtingas.

Nu, i viskas.

A l e k s a n d r a s G l a u d e l i s

109. L A P Ė

Buvo diedas su boba. Ir diedas, boba pečių kūrint, è diedas sako:

– Aš važuoju žuvų.

Nuvažiavo anas žuvų, iškratė tas veržius [varžas]. Prilenkė dročiai žuvų. Važuoja anas su tom žuvim, è lapė nori èste, nēr nei rodos. Stou un kelio, jau atsigulė, guli kap gaišus. Diedas išlindo – až šitos lapės, ir unsvied vežiman un žuvų. Sėdi pirmagaly, arklį keruja, è anas anos jau nežiūri. È to lapė išsvaidė itai tas žuvis visas iš vežimo, išsvaidė išsvaidė ir iššoko, ir nulėkė ana. Atvažavo diedas un bobos, sako:

– Nu, bob, ir žuvų atvežiau ir tau, – sako, – bus kaunierius un palto!

O! Boba jau tokia vesela išlėkė – nėra nei žuvų, anei to kaunieriaus. Sako:

– È kur tav[o] tas kaunierius?

– Ègi vežime.

– Nieko, – sako, – nėra, nei žuvų, anei nieko.

Tas diedas išlėkė itai pažiūrėjo – nėra nei žuvų, nei nieko, nei kaunieriaus.

Lapė apšuko[jo] diedų.

Nu, ir visa kas.

110. G Y V U L I Ų P I R K I A

Buvo diedas su bobu i turėjo veršeli, jir baronų, jir šuni, i meiteli. Diedas su bobu jau klega, sako:

– Veršis reikia un bankos nuduot, meiteli reikia ažskerst, è šuva senas – ji, – sako, – aždaužkie, è kų jau anas jau tį.

È šuva girdi. Šuva nuvejįs jau itai jau nakciu pasakė itam, susklegė[jo] su veršiu, su visuo kuo. Veršis išlaužė duris, i pabėgo anys miškan. Pabėgo anys miškan, nu, ejo tokių paliankų, pasrinko anys jau, sako:

– Cia jau atsilsėsim.

Anys atsigulė atsilsėtie. Tadu sako:

– Cia reikia mum statyte namai, ateis žiema, bus šalta.

Tep baronas, znočijas, soglasen, ir šuva, i veršis. Ė meitelis sako:

– Man nereikia. Aš unsiknisiu žemèn ir man nebus šalta.

Nu, anys statè, pastatè. Nu, i anys pastatè namus, cia jau žiema, sniego prisnigo. Veršis, baronas ir šuva ituose namuose, è meitelio neslaidzia itai anys.

– Tu nepadėjai krutèt, tu mum nestatei.

Kap užajo šaltis, sniegas, tep jau ir tam rodos meiteliu šalta. Pradėjo prašytis:

– Unsilaiste jau!

– Ė kol' nepadėjai mums statyte?

– Ė dař šalta.

– Tu sakei – šilta bus.

– Nu, kad neinsilaisit, tep aš paknisiu duobį – ir ažgriūs jūsų ito pirkia, ir jums bus šalta.

Ir davai knistie.

Veršis jau žiūri, ku gi paknis ir pasgadins visa kas. Atdarè duris. Jau veršis ir un jo:

– Aik! Aik jau cia, značijas, vidun.

Inajo anas, išsitempè, atsigulè.

– O, kap jum gerai! Kap jum šilta!

Nu, ir ku gi? Tį tuosa namuosa raikia aitie žyriun, raikia gi èstie ko nebūt! Veršis su baronu ir šuva – anys nuvejjo. Šuva rado arklį gaišusi, baronas su veršiu rado kūgį šieno. Nu, ir anys èst. Meiteliu nèr, nèr ko. Labai ažsigeidè anas èst. Davai jau itai anys jau klegèti tįnai. Tep jau veršis pasakè, ku, sako, yra tį arklys gaišis un kelio.

– Oi! – meitelis užšoko, – è kur anas?

Pasako:

– Aiki tuo keliu, tai rasi.

– Aš nerasiu. Ė jūs kadu eiste?

– Mes, – sako, – dař atsilsèsim, itai dař mes turim ko èst.

Nu, pernaktujo, un rytojaus jau, i per diena, anys jau aina nakciu itai èscie. Nu, par vakarų jau itai aina ir veršis, ir itas šuva, ir baronas, ir meitelis paskum. Teip meiteliu jau toli i daeitie, klausias:

– Ar toli gi dar?

– Va, – sako, – netoli.

Itas meitelis kiš galvų.

– O! Jau, jau netoli.

Nu, i kap priej tep anys par tu arklį, anas kap prilèkè, tai seičias i davai ji rūbyc. Ė veršis su baronu nuvej. Cia nuvejį prièdè, pakietèli susrišè, un dienos jau atsinešè. Ė meitelis tįsia, kumpį atitraukęs itai, tep panešti negali, ale tįsia jau par žemè, kad namon <...>. Davijo veršis su baronu ir su šuniu. Sako:

– Padėte nešt.

– Ė kaip, – sako, – mes padėsime, mes sau nešamės, tu sau ir nešk.

Kap nuvejo anys i nuvejo. Nu, al' meitelis attišė. Attišė i iton pirkion jau anas.

– Oi! – veršis kap ažrėks, – kų tu cia smaradų mum unnešei pirkion!

– Kam smirda, ė man kvepia, – meitelis.

Nu, veršis užsėdo – ištįs. Ištįs, svied po pirkiu. Svied po pirkiu, un rytojaus išajįs jau anas jau cia graužia. Aina vilkas. Kap aina vilkas, tep meitelis tas kap ažrėks, kų ginte – aina žvėris! Čia kap iššoks šuva, čia baronas, cia veršis – kap ažrėks! Vilkas nusgundo ir pabėgo.

Nu, ir tuočės jau žiema praajo, jau vasara. Jau baronas su veršiu jau nuvejo jau pažoli, jau žolės yra. Šuva buvo... Cia užėjo paliaunycai – ir ažšovė ir šunį, ir tų meitelių, ė baronas su veršiu pabėgo.

111. ŽIEMOS UOGOS

Buvo diedas su bobu ir turėjo dukterį. Ir to mama jos numirė, ir liko to mergiokė maža. Nu, diedas apsiženijo su kitu. Ir tį buvo mergiokė (kitos). Ir anos drauge augo, šitos mergiokės. To truputį didesnė, itai, tai anos drauge augo. Ale kap močekka, tep ana irgi jau savo jau geriau jau myli nei jau tos. Nu, ažsigeid močekkai uogų surinktie itai prieš Naujiam metam, sniego itai, kad pazimkų surinktie. Nu, ito mergiokė, znočijas, ėmė kųsnelį duonos, kašiukų ir nuvej miškan. Nuvej ana miškan, aina ana tį kelaliu, žiūri – stou pirkėlė. Pirkėlė stou, i pečiukas, iš kamino dūmai rūksta. Ana ažejo. Ažejo ana tįnai, ė sėdi trys vyrai par stalų, ten rašo, ten skaito. Ė ana sušalus, tep ana kap unejo, tep pas pečiukų sušiltie. Paklausė:

– Ar možna sušiltie?

Tie vyrai sako:

– Možna sušiltie.

Ana sušilo, išsiėmus kųsnelį duonos, jau valgo. Itai tie vyrai tai jie sako:

– A mož gi duosi ir mum paragautie?

– Ė kol' ne? Duote, – sako, – peiliukų man, atpjausiu.

Tie dau peilį, ana ir atpjovė tų kųsnelį, na, kųsnelį, davė jiems suvalgytie.

Sako:

– Mažu, mergiokaite, rasšluotum tu mums takelį par šulinį nuo pirkios?

– Tai kol' ne. Tik, – sako, – šluotos kad nėra.

Sako:

– Šluota un guli.

Ana až šluotos, rasšlau itų takelį un šulinį, atsigrįždo – pazemkos karo tokios gražios, ite pazimkos, itos uogos. Oi! Teip ana užsidžiaugė iteip, kų tį teip jau gražios vuogos. Ana unlėkė tį pirkion ir ana pastvėrė itų košiukų ir sako:

– Oi, – sako, – mamai aš ir vuogų surinksiu! – Aa.

Cia ana surinko, pririnko pilniankų kašiukų itų vuogų. Nu, ir jau ana parejo namon. Atleido namona, atnešdo.

– Vo, mama, – sako, – vuogų itai tįnai.

Teip jau močeką jau teip mislia: „Kap tu, kur tu surinkai itai žiemų, itai sniegas yra – ir tu surinkai?!“ Ana pradėjo provyti jai, kap tį buvo, kap tį kų.

Aa. Tep ana kap išejo, to mergiokė, tai vienas sako:

– Apdovanosiu aš kų nor: kų tolyn, tai da gražyn ais.

Ė kitas sako:

– Ė aš apdovanosiu – kap ažkosės, išspjaus auksų.

Ė trecias sako:

– Ė aš apdovanosiu, kų až cieraus sūnaus ištekės ana.

Nu, ir itai, znočijas, teip. Parej ana namon, atnešė tuos vuogas. Močeką jau un rytojaus jau savo jau dukterį siųs itai tį miškan. Ta kap užsakė, kap ji ėjo, kap kų. Ana pakepė bulkų, jau kvietinį, kap savai, tai dukteriai. Nu, ir ana nuvejo. Nuvejo, rado itų pirkėlių, ir itep cia vyrai sėdi trys. Ė sušilo, ir pečiukas kūrinas, ana sušilo. Ir pradėjo valgyt tų bulkų.

Sako:

– Ė mož gi ir mum duosi jau paragauti jau itos bulkos?

– O! Kiek aš sau turiu. Aš mažai turiu.

Ė itai. Suvalgė itai tų jau bulkų. Sako:

– Ė mož jau rasšluosi takelį mum jau par šulinį, ė tai kap česo turi?

– Aš, – sako, – nė slūga yra, jūs tįnai rasšluodytie!

Nu, nieko anys ir nesako.

Na, pasėdėjus išajo ir parajo namon.

– Ė, – sako, – man moma, man moma nieko nesakis, nieko.

Išajo ana. Ė vienas sako:

– Kuom jų apdovanosi?

Sako:

– Aš apdovanosiu teip, kų kap tik ji, ita, sana, storės, tai negražės, britki bus.

Ė kitas sako:

– Ė aš apdovanosiu kų nors – kap atkosės, spjaus tep žėbom.

Nu, ė tracias, tracias pasakė, znočijas:

– Aš apdovanosius, kų ana be žinios gaiš.

Nu, ir teip buvo.

Nu, tai ana, ito jau, atajo, kap ažkosės itai tįnai, tį žėba šliop šliop, šliopt šliopt.

Nu, i ana itų mergiokį, to, katra jau graži, nuvarė žiemų rūbus velėt un upės. Ė ana ėmė tį viedriukus, tį... tįnai, taip teip kur nuejo un upės, prakirto aketį, nu, ir skalauna ji tuos rūbus. Važiuoja cieraus sūnus e un ketverto arklių, kurmonas. Kurmonas sako:

– Kap, kap arklius pagirdyt?

– Ana, – sako, – mergiokė va yra, – sako, – ir pagirdis. Skalauna, viedrai yra, tep, – sako, – viedru prinešim.

Cia anys privažavo, nustojo. Cia pasklausė:

– Ar možna?

– Ė kol' nie?

Kap jai buvo du viedrai, tep kurmonas vienu viedru, ana kitu viedru tuos arklius pagirdė. Ponui ė tam labai padabojo ito merga, graži, nu, tegu neunsirinkus. Anas seičias jų, až itos mergos, tuoj karieto ir nusvež. Nusvežė. Nėr su rūbais, nėr ir nėr.

– Ė kur sako ita Mariska, Mariūtė?

Nėr. Ateido – guli cia viedrai, stovi bielyzna ito, tį guli, ė jos nėra.

– A, – sako, – nustapijo.

Nu, tai nėr jau jos, nustapijo. Cia jau diedas škaduja, beduja jau, ė močeka – tai jai ne prostu. Paskui itai jai, ana jau pabuvo jau tį itai, jau ir vaikiokas rados, jau musėt pora metų. Ažsigeid tėvo pamatyti. Nu, ažsigeidė ana, jam pradėj klegėtie, nu, ir anas:

– Nu, tai važuok, tai, – sako, – tį par tėvų taū.

Nu, atvažavo par tėvų tį, žiūri, ką atvažuodo cieriaus sūnus, itai, znočijas, vedas su jaj, i vaikas jau itai yra, ir visa kas.

– Nu, i kap itai tįnai buvo?

Nu, ana tik provijo, gražiai neišprovijo tįnai tei, kap jau tį buvo, sako:

– Kap buvo, teip buvo, teip kap yra.

Ir visa kas.

K a r o l i n a S i s i e n ė

112. P U P A

Buvo sanukas su bobu. Nu, jis razpylė pupas. Pupa augo augo, ligi lovos išaugo. Boba sakis:

– Diedai diedai, plėšk lovą!

Diedas praplėšė lovą.

Pupa augo augo, ligi lubų išaugo.

Sako:

– Diedai diedai, plėšk lubas!

Diedas praplėšė.

Pupa augo augo, ligi dungsčio išaugo.

Sako:

– Diedai diedai, plėšk dungsčį.

Diedas praplėšė.

Nu, pupa augo augo, ligi dungaus išaugo.

– Diedai, – sako, – išsim dungun pažiūrėt, kas tin yra.

– Nu, išsim, bob.

Nu, nušindo diedas su bobu į dungsčį. Nu, ką gi? Šindo, šindo, kap sutrašėjo ta pupa – ir nugriuvo. Diedas galvą susidaužė, boba kojų nuslaužė ir pradėjo verkt.

Nu, ir viskas.

113. G A I D E L I S I R V I Š T E L Ė

Buvo diedas su bobu, turėjo gaidelį i vištelį. Gaidelis su vištei nuejo riešutus rinkt. Užlipė ant lazdyno. Gaidelis riešutus raško, o vištelė lakioja aplinkui.

– Gaideli gaideli, – sako, – mesk man riešutėlių.

– Atstatyk kvartūkėlių, – sako, – numesiu.

Vištelė kvartūkėlių atstatė, plunksnelas jau, o gaidelis kap metė tą riešutą – ne kvartūkėlin, bet akelėn. Ir išdaužė akelį. Vištelė:

– Kor kor kor kor! Diedo gaidelis bobos vištelai akelį išdaužė.

Nulėkė namon vištelė, nuejo pas bobutę. Bobutė su kačerga, diedas su pušini nuvejo gaidelį mušt. Sako:

- Gaideli gaideli, kam tu, – sako – akelį išdaužei vištelai.
- O kam man lazdynas man kelnes paplėšė!

Sako:

- Lazdynai lazdynai, kam tu kelnes paplėšei gaideliui?
- O kam mane ožkos apkrimto!
- Ožkos ožkos, kam, – sako, – tą lazdynų apkrimtot?
- O kol' mūs piemenai negano?

Sako:

- Piemenai piemenai, kodėl jūs ožkų neganot?
- Kodėl boba bulkytės neiškepė!
- Boba boba, kol' bulkos neiškepei piemenim?
- O kodėl kiaulė raščyną razlėjō?
- Kiaula kiaula, kam raščyną razlėjai, tešlā?
- Kol' vilkas paršelius suėdė!
- Vilke vilke, o kam paršelius suėdei?
- O kuom gerklį ažkišiu – ne kuolu, ne ratu, tiktai minkštu paršeliu.

114. B Y L Y S

Augo bylys už kluono. Atfėkė žvirbliukas, sako:

– Byly byly, pasupk mane.

– Nesupsiu.

– Aš, – sako, – aisiu par ožkų – taū ožka apgrauž.

– Ožka ožka, aik bylį graužt – bylys manį nesupa.

– Neisiu, – sako.

– Aš, – sako, – aisiu par vilkų – tave vilkas suės.

– Vilke vilke, aik ožką ėst – ožka neina bylo graužt, o bylys manį nesupa.

– Neisiu.

– Aš, – sako, – aisiu par ugnį – taū ugne sudegins.

– Ugne ugne, aik vilko degt – vilkas neina ožką ėst, ožka neina bylo graužt, o bylys manį nesupa.

– Neisiu.

– Aš, – sako, – aisiu par upį – taū upė užlies.

– Upė upė, aik ugnį liet – ugnis neina vilko degt, vilkas neina ožką ėst, ožka neina bylo graužt, o bylys manį nesupa.

– Neisiu.

– Aš, – sako, – aisiu par veršį – taū veršis išgers.

– Verši verši, aik upį gert!

Veršis upį geria, tada upė ugnį laja, ugnis vilkų degina, vilkas ožką ėda, ožka bylį graužia, bylys supasi. Žvirbliukas:

– Učia čia, ulia lia!

P e t r a s A u g u l i s

115. VELNIUI PAŽADĖTA KARALAITĖ

Ot, saniau buvo karalius, jisai važavo savo, sakysim, aplankyt valstybę. I važiavo jis, važiavo važiavo jis pro tokių upelaitį jir žiūri, kad labai gražus, čystas vanduo. Jam labai panorėjo jo atsigert. Jis pagalvoj: „Cia itas unduo gali būt kaipo vaistai“. Aa. Ė tiltas žemas, jis un to tilto atsigulė ir geria vandenį. Geria jis, geria, atsigėrė vandenio, nori paskelc – nelaidžia, jį až barzdos ten kažkas turi. Jis sakis:

– Laisk, ko nori?

– Va, – sakis, – aš noriu, kad tu tai man aprašytum, ko namuose nepalikai. Pagalvojo karalius: „Nu, ko aš ten nepalikau?“

– Nu, gerai, – sako, – aprašysiu.

Jis palaidzia, tuojau, kolai karalius paskėlė, jau an cילו stovi jaunikaitis.

– Na, – sakis, – pasirašyk.

Gabalas skūros kokios. Sakis:

– Taigi reikia kokio ten rašalo, ko.

– Nereikia, – sako.

Ėmęs jam atpjovė pirščiukų ir sako:

– Rassirašyk, kad, ko namie nepalikai, kad man atiduodi.

Karalius ėmė pasirašė. Nunyko tas jaunikaitis. Karalius važiavo, važinėjo jis gal metus, gal kiek daugiau. Grįžta karalius atgal – pastikdo karalių visa karališkoj, sakysim, valdžia, o žmona pirmagaly su dukra. O jieį buvo bevai-kiai. Tai jis ažkart susidomėjo, karalius, kad jisai aprašė savo dukterį velniui. Nu, ir susitiko jį su visokiom ti gražiom, sakysim, madom. Atvažiau karalius namo, čia to duktė auga kaip un mielių. O jai dasiklegėjo, kad per pinkiolika metų jisai atvežt, karalius, un ito tilto ir palikdytų.

Auga ito duktė kap an mielių, sveika, graži. O karalius vaikščioja kap žemį pardavįs, <...> liūdnas. Paskiau, jau reščini metai, duktė jau suprato, kad tata jos labai jau, nu, markatnas vaikšto jau. Ėmė par jį klausti, sakis:

– Tėve, kodėl tu tokis nelinksmas? Kas tau yra: ar tu kvaras, ar tau kas yra?

A, tėvas jai nesakė. Nu, bet ana kap pristojų par tėvų, sako:

– Turi man pasakyti, ir viskas. Tu mano tėvas, aš tavo duktė, aš negaliu, – sako, – žiūrėti in tavi, kap tu tokis nuliūdįs vaikštai.

– Nu, ką gi, – sakis, – pasakysiu aš tau, duktela, visų tiesą. Aš, – sako, – <...> tais ir tais metais va, – sako, – važinėjau savo karalystę apžiūrėt ten tokian ir tokian daikti, važiavau per ciltų ir ašsigėidiau gert, tį labai unduo gražus, man patiko, aš atsiguliau gert ant tilto, atsigėriau – keltis man nelaidžia, aš barzdos turi kas. Aš sakau: „Ko nori?“ Atsišaukė: „Kad aprašysi tai, ko namie nepalikai, palaisiu, o jeigu neaprašysi – ir turėsiu turėsiu, – sako, – kolai tu negaiši“. Nu, turėjau aprašyt. Tada man' palaidė. O kaip grįžau namon, ma pastiko cia mama su tavim, aš jau pažinau, ką aš tave pardaviau velniui. Tep kap man neliūdėt?

– Ot, – sakis, – tėvai, neliūdėk! O gal dievas duos – mož rasis žmogus kokis, išlaisvins mani.

Nu, karalius tuojau paskelbė po visą savo karalystę: „Jei kokis burtininkas ar kokis žinomas rastųs, kad mano dukterį išgeļbėt nuo šito velnio, tai aš ją atiduosiu už jo. Ir pusį sa karalystės jam atduosiu“.

Oi, cia yr toki. Nu, paskiau, nu, kas – gi neatranda.

Paskiau jau un gi galo rados vienas, kad aš išgeļbėsiu. Nu, gerai. Jis būna pas karalių. Karalius labai prižiūri jo ir peni, ir apseg viską labai gerai. Nu, atejo to diena, raikia važiuot jau dukterį atiduot. Nuvažiavo su visokiom iškilmėm, su muzika, su visokiais žalabnais flagais, žalabnus maršus užė pakeliui, kolai davežė jų. Davežė jų irgi rassisveikino, tį verkė ir žmonės, ir karalius, ir karalienė. Nu, sugrižo atgal namon. E ana turėjo ir auksinį žiedu ir turėjo auksinį dziegorių, ito karalaitė, unsirinko baltom suknelėm, gražiom labai, ėmė žvakį, ėmė tų gi tarnininkų. Nu, gerai, o ten, tan upely, buvo akmuo labai didelis. Upelis nedidelis. Paskiau, jau čia un gi vidurnaktis, šitas pats, jau jos žmogus, katras žadėjo jų išgeļbėt, sakis un jos:

– Tu čia pasėdėk.

Ė jis nuėjo, tas jos apgynėjas, geļbėtojas, ten netoli miškas buvo, užlipė an aukštos aukštos aglės, nu, i žiūrės, kas čia su joj darysis, su šituj karalaite. O seniau kas norėjo būti medžiotoju, buvo mokykla tokia, reikėj mokyti, traji metai reikėj mokyti. Ir ten mokėsi irgi karalaičio, sakysim, kito sūnus. O mokinys turėjo turėt dzvylika šunų, turėjo turėt kardų, šautuvų. Nu, ir jis ir nakciu medžiojo, ir ir dienu – visaip, kada jam liepdavo vyresnieji ir jo mokytojai, tada jis medžiojo. Nu, ir jis, tas jaunikaitis, karalaitis, medžiojo. O itoj karalaite sėdėj sėdėj an tilto, nesulaukė savo išgeļbėtojo. O čia pažiūrėjo ant valandų, kad čia jau graitai jau pusė dvylikės, tuojau ateis velnias. Ji nuėjo upėn, un to akmenio sėdos, atsižiebė žvakį ir sėdi, ir laukia jau velnio. Tas karalaitis medžiotojas pamatė ugnį, kataros niekada nematė toj vietoj. Jam jau tos vietos buvo pažįstamos. Tuojau un pacio jaunesnio šunio sakis:

– Nuvej tu pažiūr, kas ten tokio.

Šuva atlėkė, labai karalaitė nusigando, galvojo, kad itai šitas šuva apsi-virtįs velniu ir jisai atlėkė jau jos imt. Bet šuva atplaukė par jų, pauostė,

nuplaukė ir karalaitį až palos tįsia, kad jis pažiūrėtu. Karalaitis suprato šunį: kad šuva tįsia – ten kažkas yra įdomaus. Karalaitis nuėjo, žiūri, kad sėdi karalaitė un akmenio ir žibina žvakį. Jis pagalvojo, gal jau įsiduodo kas, jis sakis:

– Kas tu esi? Ko tu cia sėdi?

Karalaitė atsakė:

– Aš, – sako, – esu karalaitė, tokio ir tokio karaliaus dukra.

– Ė ko tu cia sėdi?

Ji jam papasakojo, kad ją... tėvas, kai apvažiudė savo karalystę, čia atsigėrė, ir jį velnias až barzdos paėmė ir ažstatė jį, kad aprašytų tai, ko namie nepaliko. Ir tėvas aprašė, o dabar man' atvežė, ir aš laukiu – atlėks velnias ir man' nusneš. O cia buvo radįs išgelbėtojas, kap nuvejo, tai ir nēr, ir nēr, ir dabar aš nežinau, kas su manim bus, nu, nēr kam manį gint.

– Tai, ką, – sako, – gal sutinki, kad aš apginčiau taū, gal aš taū ir apginsiu, na, – sako, – dzvylika šunų labai gerų. Nu, o jeigu nepadės šunes, tai aš pats už tavi, – jam labai patiko ana, – aš, – sako, – už tavi žūsiu. Žūsim abudu kartu su tavim. O jeigu, – sako, – išgelbėsiu, tai, – sako, – <...> tu sutinki būt mano žmonu? <...>.

Sako:

– Sutinku, kap cik išgelbėsi.

Nu, gerai, jįsai jau ir liko par jų, par šitų karalaitį.

– Aik, – sako, – čia un žemės, ką tu cia ten sėdėsi tam undeny.

Tada jįsai žūro un dziegoriaus, kad jau cia va tuojuo dvylika valandų. Sakis un ito jaunesnio šunio:

– Lėk pažiūrėk, ar toli velnias. Jau jis turi ait.

Šuva lėkė lėkė. Girdi – šuva sustiko su velniu jau, šuva loja, nelaidzia to velnio, trukdo laikų jam.

Paskiau itas karalaitis girdi, kad jau šuva priilso, jau mažai loja. Tuojuo nusiuntė kitų šunį, kad pamainytų itų. Tas atlėkė šlapiankas, pavargis šuo. Vis tiek velnias artėja. Šuva jau prituri, bet nedaug. Girdi, kad ir tas šuva jau priilso. Ailiu visus šunis šitas jaunikaitis nusiuntė, ir jau reščinį patį dužiausį, saniausį šunį nusiuntė, ir tas nieko nepadare. Velnias įsierzinis vis tiek aina. Jau netoli to tilto. Kas daryt? Tuojuo šitas jaunikaitis medžiotojas išsitraukė kardų. Ė un kardo buvo išmušta pono Jezusaus visa mūkelė. Ir jis pradėjo jį mušt, tuo kardu kapot. Velnias pradėjo visokiais balsais čypt ir sakis:

– Ko tu, jaunas žmogau, nori nuo manį? Duok man žodį graiciau, ko tu nori, aš tau viską atiduosiu, – jam labai ėmė skaudėt, negalėj išturėt velnias to švinto kardo, tos mūkelės.

Sakis:

– Atiduok man šitą raštą, ką pardavė karalaitis va šitą karalaitę, tai tada nemušiu tavi.

Šitas ėmė svied jam po kojų šitą raštą. Itas jaunikaitis paėmė, jir tas velnias, jau kap kartas suvejo dvylika valandų, velnias kap lėkė, tai visas medzias

pagruvo, palūžo – vėjas tokis užsikėlė. O kur šitas išgelbėtojas sėdėjo, tai tas medis liko.

Nu, paskiaus šitas pats jaunikaitis medžiotojas sakis:

– I teip man mokytojai bars, aš jau valandų prabuvau, prasročijau. Man reikėjo tų ir tų valandų grįžt, nu, bet ką padarysi, jau aš nukintėsiu kiek, ką anas man duos, aš, – sako, – su tavim daugiau negaliu būt. Aš taū išgelbėjau, o itų, – sako, – dokumentų aš imu par saū.

Ana jam ėmus padovanojo savo žiedų, jir turėjo un kaklo auksinį toki lancūgelį su madalijonu, ir jos potagrapija buvo tami madalijoni. Ir tų padovanojo.

– Vot, – sakis, – aš dvejis metus dar turu, nu, nu, mokytis.

– Jei dvejis metus, – sako, – aš sugrįšiu pas tavi jir apsivesim tadu.

Nu, gerai, anys rassibučiavo, anas jai runkų pabuciavo, viską, ir nuėjo sa keliu, nuėjo jau namon. Nu, ten jį pabarė mokytojai, kol jis kap papasakojo, ką tokis ir tokis atsitikimas, tai jam nie kokios baudos nedarė.

Paskiau, kap jis, tas, ką un aglės sėdėjo, pamatė, ką toli tas, nulipė nuo tos aglės ir atėjo par šitą karalaitį. O jisai viską girdėjo, ką jai kalbėjo. Jis sakis:

– Nu, tai ką? Jeigu prižadėsi man, ką tu aisi už manį, ką aš taū išgelbėjau, e nė, tai aš taū užmušiu. Ir va undenin unsviesiu, ir niekas nė nežinos.

Pagalvojo karalaitė: „Nu, gerai – vis tiek mirtis“.

– Gerai.

Un rytojaus atvažuodo i vėl karalius, karalius ir visi tį draugai karaliaus, žiūri – karalaitė gyva ir itas išgelbėtojas. Ai! Kap linksmos! Kap jie su muzika atvažavo, puotų iškėlė didelį. Ė itų jau žmogų neviedoma kap jau žalujo, itų jauniki, ka jau anas jau išgelbėjo. Cia jau, nu, visi galvojo, kad bus šitos gi vestuvės greitai. Nu, e jis karaliui sakis:

– Nu, tai ką? Raikia jau vestuvės iškeldzyt.

Karalius sakis:

– Nu, kap raikia, tai raikia, ką gi.

Karalius sakis un dukterės, kad nori jau jaunikis vestis. Duktė sakis:

– Žinai ką, tėvai, aš mergu nepabuvau nei kiek. Aš lig pinkiolika metų nieko nematiau. Paskiau man pasakei, ką teip ir teip išėjo su manim, aš liūdesy gyvenau. O dabar man' išgelbėjo, tai aš dvejis metus noriu pabūti teip kap visi žmonės – pamergaut, jaunystį savo pažiūrėt, pasilinksmint juj.

Nu, gerai, karalius sakis:

– Tai ana gi nepabėgs nuog tavi, ir tu būsi cia pas mus ir apsegtas, ir pavalgdintas, ir tau visa prislūga, visa kas, – kaip ponas būsi, gali palaukt, ana, – sako, – nori pabūt dvejus metus.

Nu, gerai, būna anas par šitų karalių, itas pats išgelbėtojas. Ito duktė ir mokėsi, ir viską. Na, o paskiau suėjo dveji metai viena diena jau. Jisai jau žino, ką va tą dieną jau. Nu, jau vestuves strajyja. Strajyja vestuves, jau šliūban važiuos, viską. Tuoju jau ateina... I tadu jis pasakė, jis jau didelį

balsų turėjo, itas pats išgelbėtojas, pasakė karaliu, kad į karalystę jo, ito, kur jis gyvena, itan miestan, kad pastatyt sargybą, kariuomenę, kad joks žmogus svetimas neateitų. O jis žino, ką ateis šitas – kad ir jo nelaistų.

Gerai. Jis jau pabaigė savo itos medžioklės mokyklą, aina. Aina, netoli ito miesto užaina pas ten koki, turėjo restoranų nedidelį, užvalgyt. Užsakė ten užvalgyt ten, išgert biskį. E itas restaranščikas klausia, sakis:

– O kur, tamsta, aini?

– Ainu, – sako, – par karalių.

Sakis:

– Kur tu, žmogau, daaisi pas karalių! Liepė visų miestų – va apsuptas itais gi kareiviais. Ei dvaras karaliaus, tai ten vienas un kito stou sargyba.

Anas užsijuokė, sakis:

– Itai nieko man, aš, – sako, – daaisiu.

Jis ten išgėrė biskį, kažko ažkando, paskiau ėmįs parašė raštelį ir davė pačiam jaunesniam šuniui nunešt karalaitei. Itas šuva lakia su šituo rašteliu. Ė ten kap kartas aluošaitė* prieš miestų buvo. Un tilto stovi sargyba. Nu, šuva lakia, nieko tį tokio, sargyba – nu, lakia, telak sau. Šuva nužėkė kap kartas net ten, kur karalaitė gyvena, jos pakojun, i padavė tų raštų karalaitei. Karalaitė praskaitė šitų raštų. Ėmė ana pririšė jam visokių valgių, visokių gerimų itų našulaitį ir dau šuniuo. Ė šuva neša. Neša šuva našulaitį. Sargyba pažūrėjo, kad ten kažkas gero neša, norėjo atimt iš šunio. Šuva pastatė šitų našulaitį, tai kap davės į tuos sargybinius, susvaidė juos į tą aluošaitę, pats až ito našulaičio – ir nunešė. Nunešė itų našulaitį itam savo jau medžiotojui padavė. Medžiotojas išrišė viską, pastatė un stalo ir sakis un šito bufečiko:

– Aikšį, – sakis, – paskanaut vestuvinių gardumynų.

Žūri tas, kas cia do tokio**.

Nu, jis sėdos, kad valgyt kartu ir gert. O tį visokių šampanų, valgių! Paskiau jisai sakis:

– Man laikas jau ait pas karalaitį.

Tas sakis:

– Nu, kaip tu daaisi?

– Daaisiu, nebėdavok.

Tuojau jis aina. Aina un tilto. Sargyba dar įstiprinta, sakis:

– Stok! Negalima aiti!

Jisai sakis:

– Jeigu, – sako, – jūs norit gyvi būt, tai laiskit mani, o jei nenorit, tai žūsit visi.

Ir vyresnis ten buvo sargybos, sako:

– Mum vis tiek žūt, tai kap cia padaryt geriau?

Sako šitas medžiotojas, karalaitis:

– Laiskit man', gal jus ir reštuos, vis tiek jūs nespės sušaudyt – aš duosiu įsakymų, kad palaist jus.

Tada vyresnis sargybos sakis:

– O kas jūs toks būste?

– Aš, – sako, – būsiu karalaitės jūsų vyras ir aš jumiems vadovausiu.

– Nu, tai aik, tamsta, – vyresnis ji pralaidė.

Jis nuėjo, ateina rūmuosan karaliaus. Užaina ten į tą kambarį, kur susėdį karalaitė, tas išdavikas ir visi svečiai. Kaip pamatė karalaitė, kad jį atėjo, tai liepė tėvui, kad jį pasodintų netoli jos jir netoli karaliaus. Jis sėdos, sakis:

– Tai kas čia jūsų tokio?

Jam atsakė tėvas, kad vestuvės dukrės. O jį sakis:

– Kad aš girdėjau, kad sa dukterį buvot pardavę velniui.

Karalius sakis:

– O iš kur jūs galite žinoti? Aš jus pirmą kartą matau. Jūs manęs nepažįstat, è aš jūsų.

Jaunikis medžiotojas sako:

– Bet aš jūsų dukterį labai gražiai pažįstu. Aš, – sako, – atpirkau ją nuo mirties, nuo velnio žabangų ir aš, – sako, – turiu būt jos vyru, ne šitas išdavikas.

Išimdo iš kišenius šitą raštą, kur tėvas buvo aprašęs; sakis:

– Žiūrėk, karaliau, tavo raštas ar ne?

Karalius sakis:

– Tiesa, tai mano raštas.

– Nu, vot, – sako, – tavo šitas, teparod raštų, ar jis turi, ar neturi.

Tas nieko neturi, žinoma, iš kur jis turės.

Tada išimdo žiedų, katarų davė karalaitė, medalijonų su fotokartočka karalaitės.

– Nu, va, – sakis, – karaliau, tiesa ar ne?

Sakis:

– Tiesa, – karalius.

O karalaitė užšoko, apsikabino jį ir sakis:

– Tėveli, itas mano išgelbėtojas, ir itas mano vyras bus.

Tadu karalius įsakė kariuomenei arištuoti šitų išdavikų. Arištavo jį ir pasakė išvest du eržilus iš pūnės, ažišt jam virves macnas už vienos kojos ir kitos, ir vienam buvo užtaisyta eržilu, ir kitam, ir paleist į laukus. Teip ir padarė. Palaidė du eržilus į laukus ir jį rastraukė per pusį.

O karalaitė padarė vestuves su medžiotoju, padarė puotą didžiausią. Nugi, ir aš ten buvau, ir alų gėriau, ir medų valgiau. O paskiau, kap pasgėrė visi, pradėjo šaudyti iš pabūklų. Aš kap nusgundau, tai į mėšlus paskavojau. Neturėjo kuo šaudyt, tai pabūklus primušdinėj mėšlais. Tai ir aš pakliuvau pabūklan su mėšlais. Kaip šovė, tai aš atlėkiau čionaikos i viskų papasakojau.

116. B O B A K A U L E

Nu, gi žmogus èjo bažnyčion. Jis buvo neturtingas. Nu, kaip per Velykas, visadu švišt reikia, pašvišt valgymų. Tai jam ten boba į terbeį padėjo kaulų,

biskį ten dar buvo mėsos, kumpio. Nu, ir jis aina ten. Pakeliui susitiko jį kokia boba. Sakis:

– Diedai, duok man šitų kaulų suvalgyt.

Tai jis sakis:

– Nu, kap aš tau atiduosiu, jeigu mani vaikai, žmona lauks švistos mėsos, o aš neparnešiu.

– Nu, duok gi tu, susimildamas, duok man šitų kaulų.

O jis buvo žmogus geros valios, ėmęs ir atidavė. I žūrės, ką ana daris, to boba. To boba graužė graužė, apgraužė tų kaulų, iščiulpė špikų ir pati inlindo špikon, tan kaulan. Tai tam žmogui loc kas pasakė: „Ažkiš šitų špikų“. Anas ėmęs ir ažkišė. I norėjo palikdyt itų kaulų, bet boba sakis:

– Neškis man' bažnyčion, itų kaulų.

Nu, sakis:

– Tai man kam tuščia tas kaulas nešc?

– Tau sakau – neškis bažnyčion.

Itas žmogus nuėjo bažnyčion, pasimeldė, ten dar duonos buvo, ten kiaušiniai, druska, pašventė. Nu, ir grįžta namon. Jau jam tas kaulas ir išėjo ir iš galvos, pamiršo pie tų kaulų. Tuojaus atėjis namon, čia pasitiko žmona, vaikai, jau nori valgyti visi, padėjo ten druskų, ten duonų – ten viskas, kas buvo švįsta. Žiūri, kad ten kaulas. Žmona sako:

– Tatai, kur mėsa?

– Nu, kuri mėsa? Vo, – sako, – mėsa. Susitikau, – sako, – bobą ir ėmė prašyt, išėmįs ir atdaviau jai. Ė dabar liepė, kad aš jį bažnyčion neščiau.

Paskiau to boba sakis:

– O tu žinai ką, geras žmogau, išlaisk man' iš ito kaulo, tai aš tau, ko tu tik norėsi, tai aš tau duosiu. Tik paprašyk, tep sakyk: „Boba, sena boba, duok man tai ir tai“.

Nu, sakis jau žmona jo:

– Nu, tai išlaistai, ką gi<...>.

Bobų išlaidė. Tik išlaidė bobų, žiūri, kad un ito stalo visokių valgymų, visokių gėrimų. Žiūri žmogus. Ir boba to gaišo. Gaišo to boba, nēr bobos. Suvalgė viskų, kur tį – visas šventes valgė ir jiem užtekdavo.

Nu, paskiau, po tų Velykų, jau turėjo vienu karvutį ir to išsibaigė. Nu, ką daryt? Nēr už ką pirkt.

– Boba boba, padėk man mano vargi.

Tuojaus stojos to boba:

– Ko tu, – sako, – diedai, nori?

– Nu, gi va karvė išsibaigė, neturiu už ką nusipirkt.

Dau boba to jam pinigų ir jis nusipirko karvį.

Ir vot, kadu jam reikėjo, jis šaukdavo bobą, ir boba jį šelpė.

117. SMERTIS KŪMA

Buvo žmogus neturtingas. Gimė pas jį sūnus. Ir pirmutinis sūnus. Nu, ką gi? Anas ir vieno prašo už kūmą, vienos ir mergos, ir bobos. Kūmų rado – brolis žmonos, nu, kūmos – niekur. Apvaikšiojo visur – niekas neina pas jį už kūmą. Aina jis keliu ir verkia – nu, kap dař nekrikštytas vaikas bus? Sutikdo mergų, gražių mergų, sakis:

– Ko tu verki?

Nu, jis ir papasakojo jai, ko verkia, kad va reikia vaikas krikštyt, è niekas neina, yra ir brolių vaikai, tetos – neina niekas, kap neturiu nieko.

– È kada tu, – sako, – krikštysi?

– Nu, gi, – sako, – nedielioj, tą ir tą valandą.

Susikaľbėjo.

– Nu, – sakis, – aš tau padėsiu. Aš tau, – sako, – ateisiu, neveizdėk.

Nu, gerai, laukia.

Nedielioj un tos ir un tos valandos atėjo to pati merga. Tuoju boba išsprasė itų vaikėlį, dau mergai tai, nunešė bažnyčion apkrikštijo. Visų padarė, atvažiavo atgalion. Kaip įnešė jų tų vaikų, pasdarė un stalų visko pilna: ir gėrimų, ir valgymų, stalai ažversta kuo geriausiai valgymais, kuo gražiausiai itais gi gėrimais. Nu, tai ką gi čia? Nieko daugiau ir nēr, tik kūmas ir kūma to. Skaitos jau, tėvas būdamas, nuėjo kviest itų kaimynų. Kaimynai juokiasi, sako:

– Nu, tai, ką gi tu mum duosi valgyt, ką tu gerti duosi?

– Tu, – sako, – nebėdavok, da, – sakis, – pas mūsų pono nēr tokių valgymų nēr, kad pas mane yra.

Juokiasi žmonės, kad sako, jau jisai sumišo, susdurniavo.

Nu, vis tiek vienas nuvejo pažiūrėt, o gal kas, kas tai tokio. Nuejo, žiūri, kad, ai, visokių valgymų, visokių gėrimų! Tep itas kap pažiūrėj, nuvejo visiem papasakojo, kad, sako, kas ten stebuklai koki pasdarė, sako:

– Ame tį pažūrėsim.

Priajo pilna pirkia žmonių. È itas jau, būdamas tėvu šito vaiko, visus susodino už stalo, visus prigirdė, visus privalgdino. Nu, ir to kūma sakis:

– Man jau laikas aiti, žinai ką, kūmai, vot teip. Dabar tu, – sako, – būk gydytoju, gydyk žmones. Tai tu, – sako, – praturtėsi. Bet, – sako, – teip, aš yra mirtis, teip, jeigu nuveisi pas ligonį, jeigu aš stovėsiu kojosa, tai tį gydyk, bet jeigu aš jau galvoj, tai neapsiimdam gydyti, – sako, – nieko nebus iš jo.

Nu, gerai. Čia tuoju apsirgo pono duktė, labai macnai apsirgo. Atvažiavo visi daktarai, visi, katri galėjo gydyt, – niekas neišgydo. Tuoju jis nuėjo pas ponų ir sako:

– Aš, – sako, – galiu išgydyti... parod man savo dukterį, gal aš išgydysiu.

Jis nuėjo į pakajų, kur duktė gulėjo, žūri, kad to smertis stovi gale kojų. Tuoju jis sakis, poną susitikis:

– Ponai, aš tavo dukterį išgydysiu.

– Kų tu, – sako, – tu tokis ir visokis, tu išgydysi dukterį?

– Ponai, – sako, – <...> aš, – sako, – atsakau galvu, jeigu dukteres tavos neišgydysiu, man galvų nukirsi.

Nu, kų? Ponas jau sutiko, kappgi – nukirs galvų, jau žmogus kap itai.

– Nu, gydyk.

Tuojau jisai ėmė gydyt. Nuejo un pievų, pririnko ten kokių lapelių, kokių ten jam galvoj priejo, privirė ir nunešė, buteliukan supylęs, šituos vaistus. Nu, ir sakis:

– Triskart un dienos po šaukštą, ita, kol neišgerste. O paskiau žiūrėsim.

Šitoj pono duktė išgėrė tris šaukštus tų vaistų, atsikėlė, loc pas ją nieko nebuvo. Ale jis buvo susiderėjis su ponu labai daug pinigų už pagydymą – tūkstančius du ar tris. Duktė pagijo, paskėlė, labai dėkinga buvo šitam žmogui. Žinoma, ponas užmokėjo pinigus.

Šitas žmogus kap pradėjo gydyt žmonis, ir vis daugiausia gydė tokius turtuolius. Praturtėjo, kad jo apylinkėj turtingesnio nebuvo už jį.

Nu, itep praėjo jau daug metų, jis jau ir pamiršo pie tai, visokius vargus, nu, viską – labai jau jam sekėsi gerai gyvenimas, pinigų kiek nori. Neapsižiūrėjo žmogus, kad ir jam jau raikia mirti. Jis apsirgo ir mato, kad stovi per galvų smertis. Tai jis sakis, pinigų turi, žmonai sakis:

– Spicijalistus graitai šauk man, kad pakabintų mano lovų už lubų, kad ji galėt vartaliotis.

Nu, čia padarė taip: kaip tik smertis jo galvoj, tai jis tik pasuk itų lovų – jau kojosa. Varinėj jis tų smertį, varinėj, paskiaus smertis sakis:

– Jurgi, verti ne verti, rodo pomerti!

Ir numirė.

J o n a s S k e r l a

118. L A P Ė I R V I L K A S

Gyveno diedas ir su bobu. Kartą jie pakepė pyragą. Ir padėjo, kad anas nebūt tokis dygus. A lapė tuo kartu pavogė pyragą. Ana, lapė, išvalgė visa ką, išvalgė visa ką iš vidaus, ė ten prikimšo visokių šiaudų, visokių šiaudų ir akmenų. Ir ana nuėkė pas piemenukus, sako:

– Piemenėliai piemenėliai, va te pyragas, oi gardus, – sako, – atduote man veršuką.

Piemenėliai pamislijo, kad pyragas gardus ir tą viduj neprikimšta šiaudų, ir anys atdavė veršiuką už tą pyragą. O lapė tuo kartu paėmė veršuką ir pasdarė sau rogutes ir važuoja. Važuoja, sustikdo ana vilką. Vilkas sako:

– Kūmute kūmute, kur važuoji?

Ana sako:

– Važinėjuos.

Sako:

– Priimk ir ma.

Kaip <...> vilkas sėdos, sako:

– Palaužysi tu man rogutes tokis didziulis!

Sako:

– Kots vienu lopelį pavežy, – sako vilkas.

Lapė sako:

– Nu, duo[k] vienu.

Nu, potam vėl vilkas sako:

– Pavežy da ir kitų.

Nu, padėjo ir kitų. Ė to sako:

– Pavežy dar ir tracių.

Nu, padėj dar tracių. Potam sako:

– Pavežy ir ketvirtų.

Ketvirtų, nu, kap pavežė, sako, trak iš karto.

Lapė sako:

– O, tu man palaužysi, – sako.

– Nieko, tai aš užkundu riešutu, užkundu riešutu.

Sako:

– Duok ir man, – lapė, – riešutu.

Sako:

– Ne, neduosiu, tik vienas buvo, vienas tik buvo, – sako, sako vilkas.

Tuojau anys važuoja, važuoja, ir palūžo par juos ragutės. Tadu lapė sako vilkui, kad tu nuveitum į medį ir išrautum beržinį koki, kad padaryti ragutes. Vilkas nuvejo ir atnešė kreivą medį. Tadu lapė sako:

– Tu pabūk čia prieg mano veršiukui, aš ainu pati pasdarysiu ragutes.

Ana nuvejo pasdarė rogutes ir eina. Atajo namo, atajo pas savo veršiuką žiūrėti. Tį nēr jau veršiuko. Tik veršukas stovi prieg medžio pririštas. Pažiūrėj, pakliudė veršuką – veršukas pragruvo. Vilkas išėdė, išėdė visų veršukų, ė ten tik prikimšo akmenių, žagarų ir pats pabėgo.

Nu, lapė tuo kartu nori vilko atsiginti. Tadu ana atsigulė, žiūri – važuoja ribalovas, nu, ribokas važuoja, prigaudis žuvų. Ana atsigulė prie kelio i guli. Ė tas ribokas mislio, kad ana negyva guli. Anas pasėmė jų ir sviedė pas žuvis. Ė lapė paėmus vienu žuvį išsviedė, potam kitų, tracių – ir teip išsvaidė visas žuvis. Ė ribokas važuodamas mislijo: „O, kokis bus gadnas labai varatnykas!“ Ir važuoja važuoja, potam atvažavo, unajo, [žmonai] sako:

– Kų aš tau atvežiau!

Pažiūrėj – nēr nieko: nei lapės, nei žuvjų.

Tuo kartu lapė paėmė žuvis, po krūmu susitūsė ir valgo. Lacia vilkas, katras suvėdė veršiuką, sako:

– Nu, – sako, – kūmute, kų valgai?

Sako, lapė sako:

– Žuvis, – sako.

– Kur tu ėmei? – sako.

Sako:

– Nuvejau ir prisgaudiau.

Sako:

– Kap tu gaudei?

Sako:

– Unkišau uodegų į undinį ir sakau: „Gaudykit, žuvytės, tai mažutės, tai didziulės!“ Aš taip ir prisgaudžiau.

Vilkas pavierijo, sako:

– Nuvesk ir man' į upę, ir aš teip prisgaudau žuvų.

Nu, anys nuvejo į upę. Nuvej į upę į pradėjo gaudyti. Vilkas tūrėjo tūrėjo. Jau tas tai sunku buvo jam uodegą tūrėti. Tada vilkas sako:

– Nu, jau daug bus žuvjų?

Lapė sako:

– Nie, da mažai. Da tūrėk.

Tai vilkas tūrėjo, tūrėjo. Nu tadu ir lapė sako:

– Tįšk.

Ē tuo kartu bobas ajo undinio, undinio ějo su viedrais. Ē žiūri – vilkas prorubėj sėdi i negali niekaip išļistie: uodega labai prišalo. Anys kas paėmė viedrų, kas šakes – ir un vilko. Ir vilkas trūko trūko, ir uodegą attraukė, ir pabėgo. Ē tuo kartu lapė nulėkė į kaimą ir visa ko, visa ko privalgė.

RIMDŽIŪNAI

RIMDŽIŪNŲ KAIMAS YRA 4 KM Į PIETRYČIUS NUO GERVĖČIŲ MIESTELIO, PRIE AŠMENOS UPĖS. Baudžiaivos laikais kaimas priklausė čia pat buvusiam dvarui, turėjusiam apie 400 dešimtinių žemės. Dvaras buvo valdomas pono Abromavičiaus, vėliau atiteko Kaminskui, už kurio ištekėjo Abromavičiaus duktė. Laikui bėgant to dvaro neliko nė žymės. Po baudžiaivos panaikinimo iki pat kolektyvizacijos Rimdžiūnuose išliko režinė žemės sistema. Į tris laukus suskirstytoje kaimo žemėje valstiečiai turėjo po 2 ir 3 režius (*šniūrus*) ariamos, taip pat pievų ir miškų žemės. Viduriniame lauke stovėjo kaimo sodybos su daržais. Žemė čia nederlinga, o ir tos pačios nedaug, todėl žmonės nuo seno vertėsi dar ir amatais, uždarbavo grybaudami ir uogaudami aplinkiniuose miškuose. 1940 m. Rimdžiūnuose buvo 80 sodybų ir apie 500 gyventojų. Maždaug tokių pat sodybų skaičių (83) etnografas I. Butkevičius yra užfiksavęs ir 1970 m. ekspedicijos metu¹.

Gervėčių apylinkėse jau nuo XVI a. antrosios pusės buvo paplitę gatviniai kaimai. Nuo 1925 m. iki 1937 m. dalis kaimų išskirstyta į vienkiemius, tačiau dauguma jų išliko kaip buvę. Izidorius Butkevičius, tyręs Rimdžiūnų kaimo architektūrą ir aprašęs gatvinio tipo kaimo savitumus, pasirinko šį kaimą kaip vieną būdingiausių Gervėčių apylinkės kaimų. Rimdžiūnų „kaimo gatvė yra apie kilometrą ilgio ir eina palei Ašmenos upę. Tiek visi XX a. gatvinio tipo kaimai, tiek ir šis yra linijiniai. Sodybos išrikiuotos abiejose gatvės pusėse. Vieną liniją sudaro gyvenamasis namas, galu atsuktas į gatvę; už gyvenamojo namo, toliau nuo gatvės, stovi tvartas. Antrąją liniją pradeda klėtis, taip pat galu atsukta į gatvę; vienoje linijoje su klėtimi stovi antrasis tvartas (karvių) arba pašiūrė. Kluonas nuo gatvės nustumtas toliausiai. Jis pagrindinėmis durimis atsuktas į gatvę ir lyg uždaro abi linijas. Toks sodybų išplanavimas Rimdžiūnuose išliko iki šiol“². Nuo seno kaimo gatvė, sodybos ir net laukai buvo aptveriami būdingomis šiam kraštui gulstinėmis tvoromis.

Per Pirmąjį pasaulinį karą Rimdžiūnų kaimas itin nukentėjo. Netoli jo ėjo vokiečių–rusų karo frontas. Buvo išrausti apkasai, karan paimti vyrai. Vokiečiai vargino gyventojus įvairiomis duoklėmis, atiminėjo gyvulius. 1915 m. beveik visą kaimą sunaikino gaisras. 1917–1919 m. žmonės tiesiog badavo³. Vis dėlto sudegintas kaimas buvo atstatytas toje pačioje vietoje, laikantis senos tradicijos.

¹ Bronius Kviklys, „Rimdžiūnų k.“, in *Mūsų Lietuva*, t. 1, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos I-klas, 1964, p. 198; Rimdžiūnų kaimo praeities trupiniai bei pateikėjai, užrašė Jurgis Dovydaitis, 1970, LTR 4224, p. 1; Izidorius Butkevičius, „Rimdžiūnų kaimo architektūra“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 114.

² Ibid.

³ LTR 4224, p. 1.

Rimdžiūnų kaimo gyvenamieji namai, vadinamosios pirkios – ilgos, siauros, su dviem galais. Seniau prie pirkių buvo vengiama sodinti daug medžių, kad neužstotų šviesos, o dabar, kada pirkios (maždaug nuo XX a. pradžios) jau yra pakankamai erdvios, šviesios, turi didesnius langus, sodybos yra apaugusios medžiais, skendi soduose, prie namų žydi gėlių darželiai, švariose kiemuose žaliuoja dailiai prižiūrima veja.

Laikui bėgant Rimdžiūnuose atsirado ir nemažai plytinių pastatų, gyvenamųjų namų. Kaimo gatvėje iškilo naujas kryžius. Prieš kelerius metus pastatytas naujas vaikų darželis. Šiuo metu čia statomas didžiulis Gervėčių krašto kultūros ir švietimo centras, kuriame jau veikia mokykla, baigiama įrengti sporto salė, biblioteka ir kt. Numatoma taip pat įsteigti tradicinių amatų, žemės ūkio mokyklą. Anksčiau Rimdžiūnų vaikai mokėsi Gervėčių ir Girių mokyklose, dabar – naujoje Rimdžiūnų mokykloje. Rimdžiūnų ir Girių žmonių kultūrinį gyvenimą išjudinti ypač padėjo Atgimimo metais iš Kauno atvykusi mokytoja Renata Greimaitė.

Kaimo pakrastyje, netoli kelio į Gervėčius, apsuptos miškelių ir pievų, glūdi senos, gražiai prižiūrimos kaimo kapinės, amžinai priglaudusios čia gyvenusius, dirbusius, vargusius, išauginusius vaikus Rimdžiūnų žmones.

Rimdžiūnų lietuviai stengėsi šviestis, mokytis, tačiau jie patyrė daugelį okupantų skriaudų. Caro valdžios metais čia lietuviškos mokyklos nebuvo. Per Pirmąjį pasaulinį karą įsikūrusi lietuviška pradinė mokykla lenkų okupacijos metais buvo persekiojama. 1920–1921 m. lietuvišką mokyklą (mokytoja Antanina Trepšytė) išlaikė tėvai. Tačiau jai dirbti kitais mokslo metais iš valdžios leidimo negauta. 1922–1923 m. pradeda veikti privati mokykla, kurioje mokytojauja Konstancija Rimonytė. Nuo 1924 m. mokykla gauna valdžios koncesiją. Čia mokytojauja Marija Šimanskaitė, Svetlikauskaitė, O. Ridziauskaitė. 1932–1933 m. mokytojos nebeapatvirtinamos ir mokykla uždaroma. Tačiau lietuviai nenuleidžia rankų. 1933 m. Rimdžiūnuose pradeda veikti Stasio Sielylos vadovaujama skaitykla, kuri iš dalies stengėsi atlikti ir mokyklos funkcijas. Deja, 1936 m. ir skaitykla lenkų valdžios buvo uždaryta. Tik labai trumpam ji vėl buvo atidaryta 1939 m.⁴ Sovietų valdžios metais rimdžiūniškai nuo 1957 m. buvo išsikovoję lietuvių kalbos pamokas.

Lenkmečiu Rimdžiūnuose, kaip ir kituose apylinkės kaimuose, veikė Šv. Kazimiero draugijos skyrius. Draugijos pirmininkas Jonas Pūkšta ypač skatino lietuvių veiklą, rūpinosi kryžių statyba. Rimdžiūniškai noriai prenumeravo lietuvišką spaudą. Į kaimą ateidavo bent 70 lietuviškų leidinių. Rimdžiūnuose veikė žemės ūkio ratelis, religinis lietuvių katalikų akcijos būrelis. Jaunimas rengdavo sporto šventes su vaidinimais, programomis. Visą šią gražią įvairiapusę lietuvių veiklą, be J. Pūkštos, skatino ir Vincas Petkauskas, vėliau Naujosios Vilnios burmistras Petras Stakauskas, Jonas Petrikas, Antanas Skurka ir kiti⁵.

1970 m. buvo užrašyta dauguma Rimdžiūnų pasakų, taip pat kitokios tautosakos. Pateikėjai – kaimo senoji karta, mokyklos beveik nelankiusi. Tik vienas kitas iš senųjų vyrų buvo lankę rusišką mokyklą. Senosios moterys dažniausiai neraštingos arba mažaraštės. Vis dėlto rimdžiūniškai išsaugojo savo gimtąją kalbą. Visi vietos gyventojai čia kalba lietuviškai⁶. Senieji žmonės tada dar daug mokėjo tautosakos, pateikdavo tikėjimų, liaudies papročių. Pastaraisiais dešimtmečiais Rimdžiūnuose, kaip ir kituose kaimuose, gyventojų mažėja. Mažėja ir lietuvių. Jų vaikai, išvykę mokytis į Lietuvą, gimtinėn nesugrįžta. 1992 m. duomenimis, Rimdžiūnuose

⁴ Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, p. 56.

⁵ Bronius Kviklys, in *Mūsų Lietuva*, t. 1, p. 198.

⁶ LTR 4224, p. 1–2.

gyveno 272 gyventojai, iš jų – 126 lietuviai⁷. Rimdžiūniškiai labai svetingi, mielai priima atvykstančiuosius iš Lietuvos, besidominčius jų gyvenimu, buitimi, kultūra. Jie nuoširdžiai dalijasi savo žiniomis apie kraštą, prisiminimais. 1992 m. lankantis Rimdžiūnuose dar nesunkiai buvo galima prisikalbinti senesnius žmones padainuoti liaudies dainų, pašokti ratelių, žaidimų. Vis dėlto akivaizdžiai čia nyksta pasakojamoji tautosaka. Beveik kiekvienas, paprašytas pasekti pasakų, atsakydavo tą patį: „Žinojau, vaikam pasakojau, bet jau neprisimenu“. Mažiau pasakų Rimdžiūnuose negu kituose Gervėčių kaimuose buvo užrašyta ir 1970 m.

MYKOLAS TREPŠYS

Tai vienas garsiausių Rimdžiūnų kaimo pateikėjų. Gimė 1890 m. Rimdžiūnuose, mirė 1985 m. Palaidotas Rimdžiūnų kapinėse. Tėvai lietuviai. Mykolas mokėsi Gervėčių mokykloje, bet jos nebaigė. 1905 m. revoliucijos metu mokyklą uždarius, jis tebuvo baigęs nepilnus tris skyrius. 1912 m., tarnaudamas kariuomenėje Pskove, baigė trijų mėnesių puskarininkių mokyklą. 1915–1917 m. dalyvavo kovose prie Naručio.

M. Trepšiui grįžus iš kariuomenės, tėvas išdalijo vaikams po 6 ha žemės. Kol buvo gyvas tėvas, Mykolas dar ėjo uždarbauti į apylinkės miškus kaip miško pirklių patikėtinis. Vėliau visą laiką gyveno Rimdžiūnuose, iš čia buvo vedęs ir žmoną. Išaugino tris vaikus. Vienas sūnus gydytojas Stasys Trepšys gyvena Vilniuje, yra „Vilnijos“ draugijos, lietuvių klubo „Gervėčiai“ aktyvus narys. Šis žmogus visą gyvenimą (ir sovietiniais metais, ir dabar) rūpinosi ir rūpinasi gervėtiškių ir, žinoma, savo gimtojo Rimdžiūnų kaimo švietimo, kultūros, medicinos reikalais. Leisdamas vasaras jaukioje, dailiai prižiūrimoje tėvo sodyboje, jis dalijasi su rimdžiūniškiais jų džiaugsmiais, vargais ir rūpesčiais. M. Trepšio duktė Ona Sečinskienė gyvena Rimdžiūnuose. Tai labai gyva, viskuo besidominti, kultūringa moteris, svetinga ir mėgstanti bendrauti.

Pasaką sekti M. Trepšys išmoko dar paauglys (12–13 metų) iš savo senelės Marrijos Trepšienės. Mirė ji sulaukusi 90 metų. Suaugęs Mykolas pasakų girdėjo iš Pūkšto, labai daug jų mokėjusio. Kaime taip pat nemažai pasakų atsiminė Zurauskienė, Jereminienė, Simas Reketis. Miško darbuose, kaip pats M. Trepšys sako, „riebių“ pasakų išmoko iš darbininkų. Buvo sekama ir gudiškai, ir lenkiškai, bet M. Trepšys kitiems pasakėjo lietuviškai⁸.

M. Trepšys, be abejo, buvo vienas žinomiausių Rimdžiūnų kaimo žmonių, viskuo besidomintis, viskam imlus. Jis gerai pažino savo kaimo praeitį, buitį, papročius. Ne vienas autorių, rašiusių apie Gervėčių apylinkę, yra naudojęs autentiškais M. Trepšio pasakojimais apie tenyškčių žmonių gyvenimą. Jis yra ir pats ryškiausias Rimdžiūnų kaimo tautosakos pateikėjas, papasakojęs įvairių liaudies prozos kūrinių. J. Dovydaitis, ne kartą užrašinęs iš M. Trepšio tautosaka, taip apie jį atsiliepia: „M. Trepšys moka daug pasakų. Tiesiog kokį motyvą iš „Tautosakos rinkėjo vadovo“ beužmintum – visus žino. Viena labai varginanti jo savybė: <...> skubiai kalba, vis pasitaisydamas, nepasako visų žodžių, vėl griebia iš naujo, atrodo, jog žodžius savotiškai praryja. Iššifruoti jo pasakojimą labai sunku. Jau gerokai apkurtęs. Pirmą kartą sutikau jį 1955 m. ekspedicijos metu. Tada jis aiškiau kalbėjo. Kiek jis pasekė pasakų rinkėjams – nelengva pasakyti. Rinkėjai, be abejo, rašė ir tas pačias pasakas. Visiems pasakėjo noriai“⁹.

⁷ CHXH.

⁸ LTR 4224, p. 2–4; Mykolo Trepšio biografiniai duomenys, užrašė Viktorija Daujotytė, Rima Karpauskaitė-Žemaitienė, 1970, LTR 4159(183).

⁹ LTR 4224, p. 3–4.

Rankraščiuose užfiksuota per 20 M. Trepšio pasakų tekstų. Jų žanrinė sudėtis įvairesnė negu kitų pateikėjų. Be apylinkėje plačiai paplitusių stebuklinių pasakų siužetų apie našlaitę (AT 480, AT 312), gyvūnų pasakų: apie katinėlį ir gaidelį (AT 61 B), vilko dainavimą (AT 162 A), apie melagę ožkelę (AT 212), M. Trepšys dar yra pateikęs ir rečiau šiame krašte sekamų siužetų. Tai pasaka apie seną motiną, išvežtą žiemą į mišką (Nr. 122, AT 403 B), pasakos-legendos apie velnią ir degtinę (Nr. 124, AT 810 A), apie šventuosius Mikalojų ir Kuzijoną, pasiprašiusius Dievo <...> *un žemės pažiūrėt, kap tį un žemės žmonės dirba* (Nr. 123, AT 846*). Ypač jo pamėgtos pasakos apie velnius, jų norą bendrauti su žmogumi (Nr. 125, AT 1184; Nr. 126, AT 1353; Nr. 127, AT 1000 + 1012 A + 1003 + 1071 + 1072 + 1062 + 1130). Viename siužete pasakojama, kaip velnias parsisamdo neturtingam žmogui tarnauti, padaro šį turtingą ir pagaliau vaišina jį su boba savo pagaminta degtine. Kūrinys baigiamas itin nuotaikingai. Žmona, paragavusi degtinės, dainuoja: *Kap buvom biedni, / Neturėm nieko. / O dař turtingi, / Viso potekom. / O lia lia lia, / Viso potekom* (Nr. 124). Pasekęs pasaką, M. Trepšys patenkintas juokiasi. Kitoje pasakoje vėl vaizduojamas neturtingas žmogus, einąs skolintis iš velnio (Luobėlio) pinigų. Gudri žmona, keturpėsčia pasitikdama velnią, taip jį išgąsdina, kad šis atsisako ir pinigų (Nr. 125). Pasakoje „Du sūnūs protingi, trečias kvailėlis“ (Nr. 127) M. Trepšys sujungia net kelis tradicinius siužetus apie kvailą velnią, kurį apgauna gudrus bernas.

M. Trepšio, be abejo, būta gero sekėjo. Pasakojimo nenuklysdamas nuo tradicijos, pagrindinių siužeto motyvų ir epizodų. Iš užrašytojų sužinome, kad jis puikiai išsijaučia į veikėjų vaidmenis, nors negestikuliuoja. Atsižvelgdamas į pasakos žanrą, M. Trepšys atitinkamai modeliuoja ir pasakojimą. Tradiciniai pasakų siužetai, daugiausia skirti vaikams, sekami gyvai, suprantamai, kartojamos bendrosios eiliuotos teksto vietos. Kai kurie M. Trepšio eiliuoti pasakų intarpai ypač patraukia ryškiais ir savitais poetiniais tautologiniais žodžių junginių sąskambiais:

Kas medi, kas lauki,
Ateikit pas man' naktelės naktavot
Ir rytelio rytavot rytavot,
Vakarėlio vakaruot vakaruot!¹⁰

Panašiai skambančią šio teksto stereotipinę vietą iš Gervėčių pasakotojų dar aptinkame tik Paulinos Lukšienės-Kuckaitės pasakoje apie našlaitę ir mešką, užrašytoje Giriose¹¹. Savo pasakojimo M. Trepšys nemėgsta išstėti, detalizuoti. Pasakos „Katinėlis ir gaidelis“ (Nr. 119) poetinį vaizdą M. Trepšys kuria itin apibendrintą, glaustą: *Nu, tai kū, tai lapė apžiūrėjo. Gaidelis linksmas buvo, užšokdavo ant stogo: „Kakariekūūūūū! Kakariekūūūūū!“ Lapei pakviipo gaidelis. „[Katine broli], jau mani neša, jau mani neša/Až giliųjų dai marelių, dai marelių“*. Suglausdamas kuriamą vaizdą, pasakotojas neretai užšoka įvykiams į priekį. Taip ir šioje teksto atkarpoje įvykęs faktas – lapė pagrobia gaidelį – lieka potekstėje. Iškreinta ir eiliuotos teksto vietos pradžioje įprastas gaidelio kreipinys *Katine broli!* Jis atsiranda tik tolesniuose pakartojimuose. Šių pasakų meninį audinį M. Trepšys dažnai vykusiai inkrustuoja gyvų ir negyvų gamtos daiktų garsų pamėgdžiojimais. Panūdęs padėti kiškeliui išvaryti vilką iš jo užimtos trobelės, atėjęs *Gaidys tį – tun, tun, tun: Kakariekū!* *Kas čia kiškeliu pirketėn?* (Nr. 121) Pasakoje „Našlaitė meškos trobelėje“ antai *Toj pelatė vaikščiodama dzan dzan dzan raktais dzerška dzerška, e jau to meška kap dau piesčiu, tį u du du du du dūūū piesčiai*. Marčios nekenčiama vyro motina, sūnaus išvežta žiemą į mišką sušalti,

¹⁰ LTR 4224(207).

¹¹ LTR 4162(70).

girdi, kaip *Važiuoja šaltis, tą treška pyška, tą čy čy čy čy čy čy ragutės važiuo[ja]* <...>. *Pravažiavo šaltis. Važiuoja kitas šaltis. Vė jau treška tą ci ci ci ragutėm* („Giriamas ir peikiamas šaltis“, Nr. 122). Taip pat glaustai ir išraiškingai vaizduojamas velnio ir žmogaus imtynių epizodas: *Velnias palaid akmenį, aukštai užsviedė, akmuo tą diririri, diririri* <...>. *Ė, tas vievursiukų kap palaidė, tai tir tir tir, kap bėgo bėgo. Laukė laukė* („Du sūnūs protingi, trečias kvailelis“, Nr. 127). Tokiomis įvairiomis onomatopėjomis kuriami pasakojimo veiksmų vaizdai tampa ne tik ekspresyvūs, bet ir emocionalūs.

M. Trepšio pasakos-legendos, pasakos apie velnią jau sekamos kiek kitokiu stiliumi ir ritmu. Pasakojimas labai artimas šnekamajai kalbai. Atrodo, lyg M. Trepšys pasakotų artimam bičiuliui ką tik girdėtą nuotyki. Nuolat kartojamas žodis *sako*, o veikėjų lūpose neretai skamba keiksmas, reiškiantis to ar kito pasakos personažo tulžingą pasipiktinimą. Mėgstamiausi M. Trepšio keikimai tradiciniai: *gyvatė, velnias*. Pasakos herojus vyras jais keikia ir žmoną, neva norėjusią ją nužudyti: *Ot tau, gyvatė!* (Nr. 126), ir kaimynę, bandžiusią ją supykinti su žmona: *Oi gyvatė, – sako, – ana man gi sakė, ką tu mane norėjai nupjauti* (Nr. 126), arba *Ot, gyvatė! Kur jų? Ką su juo darycie?* – keikiasi popas ant savo tarno (Nr. 127). Ragindama vyrą neatiduoti velniui pasiskolintų pinigų, žmona vėlgi keikiasi: *Neduok itam! Vai, kad jį velniai!* (Nr. 125) M. Trepšio herojai kartais nusikeikia ir rusiškai: *Tpfu tu, – sako, – čiortu, aš an bobų litkų, – sako, – žiūrėsiu!* (Nr. 126) Pasakoje „Giriamas ir peikiamas šaltis“ (Nr. 122) randame ir prakeiksmų. Jais savo piktumą atėjusiam šalčiui reiškia marčios motina, išvežta į mišką pralobti: *Kap anas plyšt, kap anas sudegt, kad anas prapult, kad jo i sliedo nebūt!* (Nr. 122) Tradiciniais prakeiksmiais čia laipsniškai išsakomas daugkartinis blogi šalčiui nešantis linkėjimas: *plyšt, sudegt, prapult, i sliedo nebūt*. Savo nuostabą ir išgąstį prakeiksmu išsako ir velnias, pamatęs neatpažįstamą būtybę – žmoną žmogaus, kuriam buvo paskolinęs pinigus: *Prapuol tu, – sako, – ir su pinigais itais!* (Nr. 125)

M. Trepšio pasakų pabaigos trumpos, dažniausiai tai paprastas konstatavimas: *Ir vedė. Ir gyveno* („Du sūnūs protingi, trečias kvailelis“, Nr. 127), *Važiuot atvažiuo, mamų atvežė kap kačėnų. Va tai, ot, cia kap buvo* („Giriamas ir peikiamas šaltis“, Nr. 122), *Ir daugiau anas jau nereikalau iš to žmogaus pinigų* („Velnias skolino pinigus“, Nr. 125), *Tai diedas su boba pasibučiavo, parsinesė arielkos, išsigėrė ir labai ilgus metus gyveno* („Velnias supykdo porą“, Nr. 126). Vengiama didaktikos, pasakotojas ir pats nelinkęs komentuoti įvykių rezultatų. Pasitaiko, kad pasakojimo mintis nutrūksta staiga. Įvykių baigtis tarsi paliekama atspėti pačiam klausytojui. Taip pasaka „Pjauta pjauta nepapjauta“ (Nr. 121) baigiasi gaidžio pagrasinimu ožkelei, užėmusiai kiškio pirkią: *Aš gaidelis kareivėlis, geltoni čebatėliai, raudonas mundurėlis, un uodegos nešioju dalges ir tau galvų nukirsiu*. Beje, gaidelio variacija vietoj kitų pasakotojų tekstuose dažniausiai pasitaikančios bitelės yra retas atvejis Gervėčių apylinkėje. Grasindamas įnoringai ožkai, gaidys prisistato kaip kareivėlis, apibūdina savo aprangą ir ginklą (*dalges un uodegos*), išvardija skaudžias pasekmes, kurios gali ištikti agresyvią pasakos heroję, jei ji nepaklus kareivėliui. Tiesiog diedo ir Mėtytės dialogu baigiasi pasaka „Vilko dainavimas“ (Nr. 120). Iš jo sužinome, kad vilkas nusinesė jau visas avelės. Įprastas vilko nubaudimo motyvas pasakotojo neužsimenamas.

Daugiau kaip pusė (15) M. Trepšio pasektų pasakų liko rankraščiais. Tai vis tų pačių Gervėčių apylinkėse sekamų populiarių stebuklinių, buitinių pasakų variantai. Jie pasekti nenuosekliai, sakiniai padriki, kai kurių siužetai kontaminuoti, o kai kurių nebegalima suprasti nė turinio¹². M. Trepšys linksta ir į buitinių anekdotinių

¹² LTR 4224(66, 94, 110, 123–125, 138, 193, 194, 251, 254).

pasakojimą („Senas vyras ir jauna žmona“, „Berniukas ir mergaitė apsiveda“)¹³. O tokiuose pasakojimuose kaip „Duktė teka už bepaučio“, „Žmona apverkia vyrą, apgauna popą“ neapsieinama be obsceniškų elementų¹⁴. Ir M. Trepšio, ir kitų šio krašto pasakotojų kalba vietinių svetimų kalbų smarkiai paveikta.

KITI PASAKOTOJAI

Po vieną kitą pasaką yra pasekę dar per dešimt Rimdžiūnų kaimo žmonių, daugiausia žinomos kaimo dainininkės, raudotojos. Iš EMILIJOS TREPŠIENĖS (gimė 1900 m. Rimdžiūnuose, mirė 1983 m.), geros dainininkės, mokėjusios daug tradicinių (vestuvinių, karinių-istorinių) liaudies dainų, raudų, užrašyta tik viena, Gervėčių krašte paplitusi pasaka apie gaidelį ir vištelę¹⁵ (AT 2021 B). Viena pasaka „Mergaitė ir šaltis“¹⁶ (AT 403 B) teuzrašyta ir iš GENES TREPŠIENĖS (gimė 1906 m. Petrikų k. ir 21-erių metų atitekėjo į Rimdžiūnus). Genė Trepšienė, taip pat gera dainininkė, be dainų, mokėjo ir motinos raudų. Mirus tėvui, motina vis eidavusi ant kapo ir raudodavusi. Nuo jaunystės Genė gyveno sunkiai. Audė, pardavinėjo audeklus. Pasistatė namelį. Turėjo tris sūnus (vienas jų negrižo iš karo). Kelias pasakas pasekė ONA SEČINSKIENĖ-TREPŠYTĖ (gimė 1936 m. Rimdžiūnuose). Tai garsaus Rimdžiūnų kaimo pateikėjo Mykolo Trepšio duktė. 1970 m. jos pasekta pasaka „Du broliai dvyniai-milžinai“ (Nr. 128, AT 303) tradicinė, nuosekli, tačiau aiškiai paveikta rašytinio žodžio. 1992 m. O. Sečinskienės pasektos pasakos „Ivonėlis“ (AT 327CF), „Dešimta seselė ir devyni broleliai“ (AT 312), „Trys dukterys“ (AT 780), „Karvutė“ (AT 511) jau striukos, pasakojimas vietomis sutrūkinėjęs, nenuoseklus¹⁷. O. Sečinskienė taip pat moka liaudies dainų, patarlių, priežodžių. Sklandžia, gražia liaudiška kalba, logiškai tekančia pasakojimo mintimi išsiskiria trys ANELĖS VAIČIULIENĖS (1906–1986) kūriniai: „Devyniabolė“ (Nr. 130, AT 312), „Karvė verpėja“ (Nr. 131, AT 511 + 403 B), „Dainuojantis smuikelis“ (Nr. 132, AT 780). Trys pasakos (dvi iš jų dedamos į rinkinį: Nr. 133 ir Nr. 134) teuzrašytos ir iš seno Rimdžiūnų gyventojų BALIO PADELIO (gimė 1894 m. Rimdžiūnuose). Žinoma kaimo dainininkė URŠULĖ AUGULIENĖ (1898–1985) yra pasekusi aštuonias pasakas. Jos pačios žodžiais, daugiausia pasakų išmoko iš senų knygų. Tačiau tokių U. Augulienės pasakų kaip „Žulvinas“ (AT 425M), „Vilko dainavimas“ (AT 163) siužetai striuki, primiršti¹⁸, o kai kurių – „Dainuojantys kaulai“ (AT 780), „Berniukas ežere“ (AT 327CF) – likę vos nuotrupos¹⁹. Į leidinių dedamos tik dvi U. Augulienės pasakos. Pasaka „Žvėrys sode“ (Nr. 135) apie lapę, kiškėlį ir vilką, prašiusius dieduko ir bobos obuolėlių, netradicinė, tikriausiai literatūrinės kilmės. Tradicinė, populiari pasaka „Pupa dangun“ (Nr. 136, AT 804A) pasekta lakoniškai, tekste nėra (kaip ir būdinga Gervėčių kraštui) buvimo danguje epizodo.

Iš gerų Rimdžiūnų kaimo dainininkių GENES POKŠTIENĖS (gimė 1912 m. Rimdžiūnuose, mirė 1975 m.), LIUDVIKOS BAZEVIČIENĖS (1894–1977), mokančios, be tradicinių liaudies dainų, ir gražių raudų apie tėvą, motiną, brolių, sūnų, ANTANINOS ALEKNAITĖS (gimė 1907 m.) bei ONOS REKETIENĖS taip pat teuzrašyta vos po vieną kitą pasakų variantą. G. Pūkštienė ir L. Bazevičienė pasekė tik po dvi pasakas, o A. Aleknaitė –

¹³ LTR 4224(255, 260).

¹⁴ LTR 4224(238, 239).

¹⁵ LTR 4159(150).

¹⁶ LTR 4159(173).

¹⁷ Ona Sečinskienė, užrašė Adelė Seselskytė, 1992, LTR 6171 (1, 2, 3, 4).

¹⁸ LTR 4159(22, 146, 386); LTR 4224(145).

¹⁹ LTR 4224(144, 390).

penkias. Tai daugiausia tie patys Rimdžiūnų kaime, taip pat Gervėčių apylinkėje pasakojami siužetai. Dvi rečiau šiame krašte sekamas pasakas apie uždraustą kambarį (AT 710) bei karalių ir piemenuką (Nr. 138, AT 775A), girdėtas iš motinos, pateikė A. Aleknaitė. Jos pasakų („Žulvinas“, „Uždraustas kambarys“)²⁰ eiliuoti intarpai skamba lenkiškai, dialoguose pasitaiko lenkiškų posakių.

²⁰ LTR 4224(151); LTR 4159(1).

20. Rimdžiūnų kaimo gatvė. 1957 m. Vacio Miliaus nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

21. Rimdžiūnų kaimo pirkios. 1957 m. Vacio Miliaus nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

22. Rimdžiūnai. Rogės. Nuotr. iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo

23. Rimdžiūnai. Šienapjūtė.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

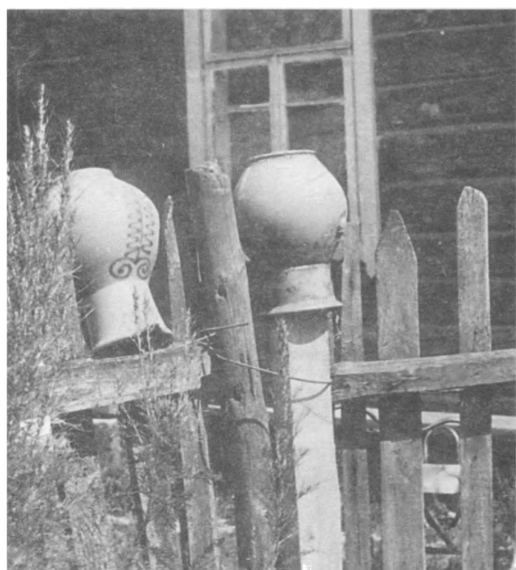

24. Rimdžiūnų kaime. 1970 m. Danieliaus Šemetulskio nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

25. Tautosakos pateikėja Uršulė Augulienė.
Jurgio Dovydaičio nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio
archyvo)

26. Audėja ir pasakotoja Antanina Aleknaitytė.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

27. Onos Sečinskienės (Mykolo Trepšio dukters)
sodybos fragmentas.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

28. Rimdžiūnų kaimo „pasakų karalius“ Mykolas Trepšys (iš dešinės) ir Jurgis Dovydaitis.
Nuotr. iš LTR fototekos

29. Emilija Trepšienė ir Mykolas Trepšys noriai pasakoja Laimai Šilainytei.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

30. Jaunosios rimdžiūvietės dainininkės ir žaidėjos. Iš kairės: Ona Augulytė, Danutė Augulytė, Marytė Bazevičiūtė, Onutė Sečinskaitė, Genutė Augulytė; dvi pirmosios iš kairės: Gražina ir Violeta Leigaitės. 1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

31. Rimdžiūnai. Žaidimas „Spalvos“. 1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

32. Rimdžiūnai. Panevėžio 12-osios vidurinės mokyklos moksleivių ekspedicijos metu. Iš kairės: abiturientė Aušra Kvedaraitė, pasakotoja Ona Sečinskienė, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bendradarbis Adelė Seselskytė, mokytoja Irena Savickienė ir O. Sečinskienės anūkė Ieva.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

33. Kelias iš Rimdžiūnų į Girias. Panevėžio moksleivių ekspedicijos dalyviai. Iš dešinės pirmas kun. Algimantas Petkūnas.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

34. Rimdžiūnų pradinės mokyklos-darželio auklėtiniai Vilniuje. Paskutinėje eilėje iš kairės: mokytoja Angelė Vaičiulienė, Baltarusijos lietuvių jaunimo sąjungos narė Galina Pukšto-Laurinavičienė ir mokytoja Renata Greimaitė.
Nuotr. iš Renatos Greimaitės asmeninio albumo

Mykolas Trepšys

119. [KATINĖLIS IR GAIDELIS]*

Kai buvo didas ir bobutė, turėjo katinėlį ir gaidelį. Nu, ir diedukas mirė, bobutė mirė, gaidelis su vištyte – ką, sako, mes darysim, sako, diedukas mirė, bobutė mirė. A ką, sako, reikia ait.

– Aš, – sako [katinėlis], – aisiu <...> atnešiu tau maisto, o tu, – sako, – čia namie gaspadoriauk, kūrink pečių, tik nieko neįsilaisk. Užsistumk, – sako, – duris, ir kad niekas neužeit.

Nu, tai ką, tai lapė apžiūrėjo. Gaidelis linksmas buvo, užšokdavo ant stogo: „Kakariekūūūū! Kakariekūūūū!“

Lapei pakvipo gaidelis.

– [Katine broli], jau mani neša, jau mani neša
Až giliųjų dai marelių, dai marelių.

Katinėlis pagirdo pažįstamų balsų ir ėmė vyte. Davijo lapį. Lapį apdraskė, gaidelį atėmė ir atajo namo, sako:

– Tu vis, – sako, – neklausai mani, – sako, – nieko neįsilaisk, ryt, – sako, – aš aisiu vėl, nesilaiskie, ba vėl, – sako, – pasilaisi, lapės saugokis, ba tai, – sako, – taū [nuneš].

Nu, gaidelis taip menkas buvo, ateido i vėl lapė po lungu:

– Gaideli brolali, insilaisk apšilt, skalavau autelius, sušalau nagelius, insilaisk jau, gaideli, insilaisk.

Sako:

– Neunsilaisiu.

– Unsilaisk, aš gera žmona, aš nieko nedarysiu.

Nu, gaidelis ir unsilaidė – ir vėl ščiupt ir nešasi. Tai jis ir vėl gieda:

– Katine broli, jau mani neša, jau mani neša
Až giliųjų dai marelių, dai marelių,
Až aukštųjų dai kalnelių, dai kalnelių.

Katinėlis vėl užgirdo pažįstamų balsų ir vėl davijo lapį, apdraskė, gaidelį atėmė.

– Tai, nu, – sako, – jau dabar, jei tu, – sako, – tep padarysi, ba jau rytoj aš, – sako, – aisiu toli toli namuosan, tai, – sako, – nežinau, kas bus, jau neužgirsiu tavo balso, tai gašės lapė tavį nunešt.

Ir vėl lapė atajo melst, prašyt gaidelį:

– Brolali, skalavau autelius, atšalau nagelius, insilaisk gi, insilaisk, apšilt insilaisk.

Tas unsilaido, ir vėl ėmė toj lapė gaidelį ir neša. Tas ir vėl sako:

– Katine broli, jau mani neša, jau mani neša
Až giliųjų dai marelių, dai marelių,
Až aukštųjų dai kalnelių, dai kalnelių.

Katinėlis neužgirdo, ataj namon – nēr gaidelio. Tai kų katinėlis daro: pasiuvė maišų skūrini, ėmė tokį... katariešku ir duobiešku*, ir ajo anas par iton, net par lapės dvarų. Priojo par lapės dvarų, jisai vėl, sako, ūžia taip gražiai:

– Daušė sunki, daušė sunki,
Nok dvarys, nok dvarys**,
Trys duktelės, du sūneliai
Ir lapys, ir lapys.

– Oi, momula, – [sako] lapės [vaikai], – miela, palaisk, kas itoj, ba jau...

– Nu, kur čia tie, vaikai, da čia nēr kadu, tas i gaidelis reikia pjaut, ir visa kas, nēr ...

– Palaidz jau, momula.

Nu, tai kai tie kitom. Kad jau to lapiūtė iš, iš to, iš durių, tas paieško, dau – prislėgė, ir negirdėt.

– Daušė sunki, daušė sunki,
Nok dvarys, nok dvarys,
Trys duktelės, du sūneliai
Ir gaidys, ir gaidys.

– Laidz.

Tų išlaidė, ir to kap tik – ir tų aždaužė lapiūtį, ir vėl:

– Daušė sunki, daušė sunki,
Nok dvarys, nok dvarys,
Trys duktelės, du sūneliai
Ir gaidys, ir gaidys.

A ir toj, ir to, kaip tik išė[oj], ir tų aždaužė. Liko vienas berniukas.

– Ėk, vadink jas, o kam jos tį, – sako, – velnius šok. Aš jom tį pašoksiu.

Na, kaip tas kyšt – ir tų beniukų lapiūkštį aždaužė. Jau liko mažesnis lapiukas.

– Nu, aik vadink.

Nu, kap tas išėjo vadint, kap tįst – tai tą aždaužė katinas. Nu, tadu aina pati lapė.

– Aš jom gyvatēm duosiu garo! Gal jau aš jau, kai gal jau senis!

Kaip tik kyšt senė – ir senį lapį aždaužė. Ugneļ, tadu urvan (un dvaro, kaip vadinasi), gaidelį pasima.

– Aš tau, – sako, – sakiau, kū iteip nepadaryk.

Tadu gaidelis pasiuvė iš lapių skūros apsisegimū šiltu, ir katinas taip jau žiemos, ir gaidys, ir tį, kū rado, pamušė, išgērė, ir taip baigės.

120. VILKO DAINAVIMAS

Kaip buvo didas su bobu ir turėjo mergaitį dukrytį, ir turėjo pinkias avelas ir šeštū Mėtytį. Liepė mergaitei gyti avelas. Išginė mergaitė tas avelas. Ganė ganė. Atajo vilkas.

– Mėtyt Mėtyt, duok man aveļ, aš tau pagiedosiu gražių giesmeļ.

– Gerai, duosiu.

– Kap buvo buvo didas su bobu,

Da ir turėjo pinkias avelas,

Šeštū Mėtytį, septintū čiurytį.

Paėmė vilkas aveļ, nuvejo. Atgydo toj mergaitė tas [aveles].

– Mėtyt Mėtyt, ar visos aveļės?

– Visos.

– Ė čiurelē?

– Po slinksčiu guli.

– Nusivilk ir tu gulkis.

Kitū dienu išginė, nei pati gano, ir vėl vilkas ateido.

– Mėtyt Mėtyt, duoki man aveļ, aš pagiedosiu gražių giesmeļ.

– Nu, giedok.

– Kai buvo buvo didas su bobu,

Da ir turėjo pinkias avelas,

Šeštū Mėtytį, septintū čiurytį.

Nu, vilkas nusnešė. Atginė.

– Nu, Mėtyt Mėtyt, ar visos aveļės?

– Visos.

– Ė čiurelē?

– Po slinksčiu guli.

– Nusivilk ir tu gulkis.

Trečių dienu gena. Jau aveļės mažėja. Nu, jaugi – ir vėl vilkas atejo.

– Duok gi man, Mėtyt, aveļ, aš tau pagiedosiu gražių giesmeļ:

Kap buvo buvo diedas su bobu,
Da ir turėjo pinkias avelas,
Šeštą Mėtytį, septintą Čiurytį.

– Im.

Atginė vėl.

– Mėtyt Mėtyt, ar visos avelės?

– Visos.

– Ė čiurelė?

– Po slinksčiu guli.

– Nusivilk ir tu gulkis.

Nu, jau liko tik dvi avelės, jau gena. Išginė. Atejo vilkas:

– Mėtyt Mėtyt, duok man avelį. Aš tau pagiedosiu gražių giesmelių.

– Pagiedi.

– Kap buvo buvo diedas su bobu,
Da ir turėjo pinkias avelas,
Šeštą Mėtytį, septintą čiurytį.

– Nu, imk.

Paėmė. Liko viena avelė. Atginė. Ir vėl diedas:

– Mėtyt Mėtyt, ar visos avelės?

– Visos.

– Ė čiurelė?

– Po slinksčiu guli.

– Nusivilk ir tu gulkis.

Išginė – tik viena avelė. Atajo vilkas ir sako:

– Mėtyt Mėtyt, duo avelį.

– Ale gi, – sako, – kas bus – jau reščinį avelį.

– Nieko, visa kas bus gerai, tvarko.

Nu, vėl gieda:

– Kap buvo buvo diedas su bobu,
Da ir turėjo pinkias avelas,
Šeštą Mėtytį, septintą čiurytį.

Atginus:

– Mėtyt Mėtyt, nusnešė reščinį avelį. Mėtyt Mėtyt, ar visos?

– A nė vienos.

– Ė čiurelė?

– Po slinksčiu guli.

– A kurgi pasdėjo avys?

– Vilkas nusnešė.

121. [P J A U T A P J A U T A N E P A P J A U T A] *

Buvo diedukas ir bobutė, turėjo vienu mergaitį. Daugiau neturėjo nieko. Nuvejo un turgo, nuspirko ožkų. Atsivedė ožkų namon, nu, tai mergaitei gyt. Mergaitė išginė. Ganė ganė, ganė po visais: po pievom, po laukais. Gėrė ožkefė, kur norėjo, ejo, kur norėjo, o diedukas jau pavakary, kaip ajo ana jau namon:

– Nu, ožkela mano miela, kur tu ėdei, kur tu gėrei?

– Kų aš, diedula, ėdziau, kų aš, diedula, gėriau. Notrių krūmeli, purvo klonelį.

Supyko diedas, išvijo tų mergaitį. Pats jau sako ryt un bobos:

– Gyk ožkefį, žiūrėk, kad priganytum.

Nuginė. Bobelė to ganė ganė, diedukas vėl ažlėkįs:

– Nu, ožkela mano miela, kų tu ėdei, kų tu gėrei?

– Kų aš, diedula, ėdziau, kų aš, diedula, gėriau. Notrių krūmeli, purvo klonelį.

Nu, supyko ir bobų pravarė.

Tadu jau trečių dienų jis pats ganė. Ganė ganė po visais laukais; prisdėjo tį anas tabokos, tį visa, ir un kelio pasislėpė.

– Nu, ožkela mano miela, kų tu ėdei, ku tu gėrei?

– Kų aš, diedula, ėdziau, kų aš, diedula, gėriau? Notrių krūmeli, purvo klonelį.

Supyko diedas:

– Galundu peilalį, pjausiu ožkefį.

– Oi dieduli oi mielasai, nepjaukie!

Tuočės ožkefė kap atšoko, lėkė lėkė, unlėkė miškan ir unlindo kiškio pirkefėn. Ateido kiškelis, sako:

– Nu, kas čia mano pirkefėj gyvena?

– Aš ožkefė nebagėfė,

Pjauta pjauta nepapjauta,

Lupta lupta neaplupta,

Kap iššoksiu, subadysiu

Ir kaulalius razbarstysiu!

Šoko kiškelis. Lapė bėgo, sustiko vilkų:

– Kurgi, kūmule, kas tau?

– Oi kūmuli oi mieliasai, kas mano pirkefėn įlindo – neregėta negirdėta [žvėris].

– AINU, AŠ TAU IŠVARYSIU.

– Kas čia, – sako, – ma kūmulio kiškeliu pirkefėn?

– Aš ožkefė nebagėfė,

Pjauta pjauta nepapjauta,

Lupta lupta neaplupta,
Kap iššoksiu, subadysiu
Ir kaulalius razbarstysiu!

Šoko vilkas:

– A, kūmai, nieko nebus.

Aina meška:

– Kurgi jūs susrinki ainat?

– Oi, kūmule oi mieloji, kas kiškeliu pirkefèn įtindo – neregėta negirdėta žvėris.

Meška paėmė tokį kuolų, kap priėjo – dun dun:

– Kas čia kiškeliu pirkefėj?

– Aš ožkelė nebagėtė,
Pjauta pjauta nepapjauta,
Lupta lupta neaplupta,
Kap iššoksiu, subadysiu
Ir kaulalius razbarstysiu!

Nusgundo ir meška. Sėdi kiškeliu ir verkia. O tį netoli kaimukas, vienkiemėlis. Aina gaidys ir gieda:

– Ko tu čia, kiškeli, taip nuliūdįs sėdi?

– Oi gaideli, oi brolali, mano pirkefèn unfindo negirdėta neregėta žvėris.

– Aime, aš tau išvarysiu.

– Nu, kur tu, gaideli, išvarysi. Varė vilkas – neišvarė, varė meška – neišvarė.

– Aime aime!

Nuvėjo. Gaidys tį – tun tun tun:

– Kakariekū! Kas čia kiškeliu pirkefèn?

Toj vėl sako:

– Aš ožkelė nebagėtė,
Pjauta pjauta nepapjauta,
Lupta lupta neaplupta,
Kap iššoksiu, subadysiu,
Ir kaulalius razbarstysiu!

Gaidys ir vėl – tun tun tun:

– Aš gaideliu kareivėlis, geltoni čebatėliai, raudonas mundurėlis, un uodegos nešioju dalges ir tau galvų nukirsiu!

122. GIRIAMAS IR PEIKIAMAS ŠALTIS

O tai buvo vienas sūnus. Vedė, turėjo anūkus ir turėjo sanų momų, savo momų. Marti labai nekentė tos senės. Sako:

– Kadu, – sako, – to velnias senė mirs.

Un vyro sako:

– Im va apsisek, – sako, – itu blogu jermėkaičiu ir pavežk, – sako, – ir pasodink tį jų po beržu.

Nu, šaltis užėjo. Važiuoja šaltis, tį treška pyška, tį čy čy čy čy čy čy ragutės važiuo[ja].

– Šalta, bobula?

– Šalta, ponule! Šalta, nebagėli, jo para, jo laikas, un pecio nebus.

Pravažiavo šaltis. Važiuoja kitas šaltis. Vė jau treška tį ci ci ci ragutėm.

– Šalta, bobula?

– Šalta, ponule! Šalta. Jo para, jo laikai, un pecio nebus.

Važiuoja trečias šaltis. Da smagiau. Jau to bobulė tiek jau dreba.

– Šalta, bobula?

– Šalta, ponule, jo para, jo laikas, un pecio nebus.

Ateina šaltis, atidarinėja savo tį kokį valizkų, išimdo jai kailinius, aprinko, aprinko šiltai, visa ko. Sėdi boba, šalčio nebijo, po berželiu sėdi ir gieda.

Atvažiuoja jau sūnus žiūrėte, kur tai jau to, kas jau. Visa kas atsivežė namo, boba turi, až pečiaus nieko nė nebijo.

– Na, – sako, – tai regi, – sako, – kap sa momų, tai nuvežei, i dovanų gavo nuo šalčio. Vežk ir mano momų.

– Tai, – sako, – nuvešiu ir tavo.

Nu, tį atvežė jos jau, jau jos momų, ir pasodino ton vieton, kur jo mama sėdėjo. Nu, važiuoja šaltis.

– Šalta, bobula?

– Kap anas plyšt, kap anas sudegt, kad anas prapult, kad jo i sliedo nebūt!

Važiuoja kitas šaltis:

– Šalta, bobula?

– Šalta, kad anas prapult, kad anas prapult, kad anas sudegt, kad anas jo i sliedo nebūt!

Važiuoja trečias šaltis, važiuoja trečias:

– Šalta, bobula?

– Šalta. Ir aš šalu.

– Na, važiuok, pasiimk ir man' momų.

Važiuot atvažiuo, mamų atvežė kap kačėnų. Va tai, ot, cia kaip buvo.

123. Š V . M I K A L O J U S I R Š V . K U Z I J O N A S Ž E M Ė J E

Švintas Mikalojus ir Kuzijonas pasiprašė Dieviek un žemės pažiūrėt, kap tį un žemės žmonės dirba. Nu, Dievas sutiko:

– Aikit, – sako.

O tuo laiku, kap anys nuėjo un žemės, kap kartas pievas šienavo. A gražu, saulutė, labai žmonės unksti dirbo. Nu, ir vaikščiodami anys ir žiūrėjo.

– Tai, – sako Mikalojus, – dėl to un žemės sunkiai žmonės dirba.

Itai jau buvo šeštadienį, jau žmonės susidėję vežimus, susigrėbį važiavo namon. O vieno žmogaus tik grėblalis buvo razmuštas. O vieno žmogaus unklimpo kumelaitė. Paskutinis jis važiavo ir nė koku būdu neištisė. Nu, teip ir teip šoko žmogus, net verkia. Aidami priažo Mikalojus su Kuzinu, sako:

– Ei, – sako, – Kuzijone, davai padėsim jam išstumt.

– Tai, – sako, – padėt išstumt, tai kaip tu, – sako, – tu būsi nešvarus pas Dievą, ką tau Dievas pasakis, būsi baluotas.

– A, – Mikalojus ašsikosojo savo tūnukos rankoves, unbridęs ton balon, išstūmė kumelaite.

– Ai dėkui dėkui, dėkui Dievui.

Nu, ir parėjo namon.

– Nu, tai ką, ką jūs tį girdėjot?

– Ai, Viešpatie, – sako, – ką tį girdėjau, – sako. – Tai, – sako, – tį pragaras, tį, – sako, – žmonės dirba, tį, – sako, – sunkuma. Na, taigi, – sako, – možna pasakyt, ką žemė pragaras.

– Ale, kol'gi tu, Mikalojau, teip baisiai balu užsigrūdęs?

– Nu, tai, Viešpatie, – sako, – teip išeidė, – sako, – kad vienas žmogus kap unklimpo, kumelaitė jo neišvežė, tai aš, – sako, – padėjau išstumte.

– Aha, nu, gerai. O tu, Kuzijone?

– Oi, Viešpatie, nejau aš tokis kap Mikalojus – nusilįsiu balon ir mugosiuos tį.

– Tai, ot, aš tai tu, Mikalojau, ką tu padėjai žmogui išstumtie vežimų iš balos, tai triskart un žemės būsi paminėtas. O tu, Kuzijone, tik per tris metus kartą.

124. VELNIAS IR DEGTINĖ

Žinoma, dvarinykas jam tį davęs, kap sako mūsuk, desentyną žemės. Nu, tį pelkės, ta kumelaitė buvo jo labai kūda, karvė vos gyva. Pakul anas tį unsisėj, pakul, tai... Pirkytė toj sugriuvus, sušniukus, i jau gyvena. Kas cia daryt? O seniau gi, sako, velniai vaikščiojo! Nu, tai užaidė griausmas, perkūnai trenkia cia. Užaido kokis žmogus, sako:

– Ai, možna par taū, – sako, – čia nuo lietaus pasislėpc?

Nu, a tį jau, brot, i stogo nebuvo jau. Lyja.

– Vagi, – sako, – galite pasislėpt.

Pasėdėjo pasėdėjo. Perstojo griausmai. Jau cia, jau vakaras: saulutė jau laidėsi! Prilijo, visur klanai. A jis sako:

– Tai aš jau cia naktuic norėcia par taū, pernakvot!

– Ale, kad, – sako, – par man' pernakvot, tai... Nė paklot turiu ką, nė nieko!

– A ką cia klosi! Va, – sako, – cia kokias turiu drapanas, – sako, – pasiklosiu, užsiklosiu, i bus gerai.

– Ale valgyt tai, – sako, – labai nieko neturiu.

– Nu, ko tį valgyt.

Nu, išsivirė, kap mės vadinam, buzos (o jūs suprantat?), truputį tep užbalino. Unliejo ir jam, ir tie po normų suvalgė. Atsigulė, išsimiegojo, paskėtė. Ė tį buvo velnias! Pavaikščiojo, pavaikščiojo:

– Kų tu, – sako, – čia možna gyvenci gerai.

– Kų tu, – sako, – žmogau, cia kalbi?! Gyvenimas?! Žemė, – sako, – menka.

Sako:

– Tu žinai kų? Aš par taū stosiu parabku.

– Nu, gerai, – sako.

– Ale ką? – sako.

– Nu, jau ito nebijok!

Išė[jo] velnias arti. Tai užarė velnias žino kiek! Ir kumelaitė slobna. Tas nuvej. Sako:

– Ką, – sako, – ką anas tį daro, manik, – sako, – itai, itai...

– Nu, nieko.

Sako:

– Dabar tu ažeik, – sako, – pas ponų, ažimkie va ituos, – sako, – lobus.

Tas:

– Kų tu, – sako, – su itais lobais veiksi? Kad čia, – sako, – nieko nēr! Čia vanduo stovės.

– Ne taū... Aik! Ažim an trijų metų!

Nuvej par ponų, nusim kepuri, atsikloniojo ponu ir sako:

– Nu, pone, atduok tu man tuos arendon, tuos lobus.

Ponas sakis:

– A kų tu tį veiksi?

– Nu, tai, – sako, – prabuisiu, kap man seksis.

– Im!

– O tau – kų nori?

– Nu, – sako, – trys rubliai, an metų po rublį. Ark ciek, kiek tu nori.

Velnias priarė, prisėjo avižų, prisėjo miežių, kitus metus rugių prisėjo. Ir ažbagoto.

– Nu, – sako, – dabar raikia, žinai kas, raikia, – sako, – kluonus pataisycie.

Mės, – sako, – neturim kur gėrybos dēcie. Kas gi bus?

Nuvažiavo velnias medzian, kap atvežė vežimų tu... sienojų! Žmogus tik žiūri:

– Kas, – sako, – do žmogus! Kas tai?!

Pastatė kluonų. Potam jau pūnės blogos – pūnias pataisė. Namus untaisė, visa. Jau gerai. Nu, ir jau:

– Dař, – sako, – jau aš galėsiu aicie nuo tavį.

– Ale tu, sako, – žinai tu kų? – sako. – Duok tu man, – sako, – kokius tris pūdelius miltų. Aš, – sako, – padarysiu geros, – sako, – tau giros.

– Tai, – sako, – gaila pilci, – sako.

– Aš, – sako, – pircy unaisiu ir padarysiu.
 – Oi, i kiek, – sako, – kiek reikia? Da, aš, – sako, – tau atsversiu! Tu gali sau, kiek tau reikia.

Atsėmė, kap sako, ažmaišė, išrūgino. Padarė – išvaro šnapso.

– Atai! Pažiūr!

Atajo, tas pradėjo gospodorius:

– Paragauk!

Kap paragavo:

– Raik, – sako, – atsivesci žmonų!

Atajo, žmona i...

– Ame, – sako, – Rože, tį pažiūrėt, kų mūsų tas parabkas daro!

– A, tu! – sako, – kas tau, – sako, – galvoj šiundzie, nesveika ar ką? – sako. – Aisiu.

– Ame tu!

Sako:

– Anu!

Užtįsė žmonų. To, kap unejo, kap ėm giedocie:

– Oi, kap, – sako:

– Kap buvom biedni,

Neturėm nieko.

O dař turtingi,

Viso potekom.

O lia lia lia,

Viso potekom.

[Juokiasi.]

125. [VELNIAS SKOLINO PINIGUS]

O tai buvęs biednas žmogus. Nu, i turėjo žmonų. Nu, teip jiem reikėjo pinigų, o seniau da velniai skolino pinigus. Buvo tokis Luobėlis, kap vadinasi. Ir aina tan Luobėlin paskolint. Ir jam pasako:

– Kadu atduosi? – sako.

– Tadu atduosiu tai.

Nuvejo jis:

– Luobėli Luobėli, paskolin[k] man pinigų!

– A daug reikia? – sako.

– Ai, pinkisdešimts rublių!

– Ale gi daug nori!

– Nu, – sako, – tai man reikia... tai sustaisycie, tai arklį reikia nupirkt, to reikia nupirkt.

– Nu, gerai, a kadu atduosi?

– Kap lapai nuo miško nukris.

– Nu, gerai.

Atajo anas, atsinešė, susitaisė susitaisė tį jau, kas jam reikėjo, visa kas. Nu, i jau paskui jau nubyrėjo lapai no miško. Ataido velnias:

– Nu, pinigų atduok!

– Tep gi da, – sako, – ne visa kas, ne visi nubyrėjo lapai.

– Ką, ne visi?

– Nu, ėglis žalias, pušis žalia, aglė žalia.

– Ehe! – sako. – Jei iteip, ė aš tau padarysiu! Itie, – sako, – gi jei anys byra, jų nepažinsi.

I jau žmona sakis:

– Neduok itam! Vai, kad jį velniai! Durnas būsi, kad atduosi!

– Ė, ką tu, – sako, – darysi?

– Aš tau, – sako, – pasakysiu, ką padarysiu!

– Nu, i ką?

– Ė, tu, – sako, – klausyk cik manį! Nežiūrėk itų velnių, ką anas tau sako!

– Nu, gerai.

– Eik pasklausk: kad aš un ko atjosiu, kad tu pažinsi, tai tau pinigų, – sako, – atduosiu, jei nepažinsi, tai neatduosiu.

Nu, anas sako tep jau:

– Ką dař darysime? Kuom aš atjosiu?

Sako:

– Ot, pažiūrėk!

Žmona nusrinko, stojos an visų keturių, plaukus ažšukavo itep, kap ilgi buvo. Nu, atgal aina. Atjojo. Itas žiūri, velnias.

– Nu, kas cia? – sako. – Kas cia yra tokis?

– Nu, – sako, – aš...

Žiūrė[jo], apėjo velnias: anė čia arklys, anė čia šias, anė tas. Per subinį tį kur:

– Buvus galva! – sako. – Galva atpuvus, atgriuvus.

Da palapeno jai – kap perdi ta!

– Prapuol tu, – sako, – ir su pinigais itais!

Ir daugiau anas jau nereikalau iš to žmogaus pinigų.

126. VELNIAS SUPYKDO PORĄ

Buvo vienas seniukas ir su sene. Nu, ir labai anys buvo gerai. Ir visi visi vis, ir velnias, norėjo juos, kad suvest, kad anys susimušt. Jau buvo sani, pasenavį, ir visados buvo labai laimingi, gerai gyveno. Nu, ir visi žino, kap senaisiais laikais, reikia teip priešė Sekmines, reikia pūdymas būtina paartie. Nu, i tas senelis sako:

– Žinai tu ką, – sako, – Mangarota, aš aisiu suartie pūdymo, o tu man šiundie atneši, – sako, – pietus kokius, be pakol aš ateisiu.

I anas, kap aria, tai arklius supuncioja, kad arklys greit neit. Boba to:

– Kap ciagi suvest?

Ateido boba tokia prie kūdrefės, vadinosi kūdra. Kūdroj toj buvo žolės visokios daug, rinkom kiaulėm. Ata[jo] to boba, įsibrido palik, možna sakyt, palik šikinei. Tai diedelis aria:

– Tpruč košil, aaa, ką tau tep, kuziule, pamažu, pamažu, kuziule.

O to žiūri.

– Tai ką ragi – senas senas ir bobom an litkų žiūri?

– Tpfu tu, – sako, – čiortu, aš an bobų litkų, – sako, – žiūrėsiu!

– Ko ana tau Mangarotos geresnė?

Sako:

– Aš tį nežiūriu.

Išlįsdo to boba patrupuci iš tos kūdros, apsilaidė sau šituo anderoku.

– Tai kų tu, – sako, – manai, dieduk, – sako. – Taigi tavo to Mangarota, vis to Mangarota vis tą galvoja nužudyt.

Dieduks pasidūmojo, ką ana, velnias, pasakė. Jau dař man Mangarota, jau turėdama po šešiasdešimt metų, da Mangarota norės mani nužudyt? Kad ne. Ai, tadu parejo ana namon, o to Mangarota to diedo gamino jam pietus. Atajus sako:

– Kų čia veiki, kų čia smožiji?

– A kų cia savo veiksiu, kų čia smožiju, va, – sako, – reikia diedui pietuit nunešt kas suvalgytie, – sako. – Aaaaaaa... Da batvinių priļėjai ir nunešei.

– Na, ką jau čia, – sako, – tie batviniai, kų stengies. Ale tavo diedas greit mirs.

– Nu, tai. Nu, ką, – sako, – daryte, nu, mirs, tai mirs, – sako, – jau seni, abu drauge mirsim.

– A jei tu, – sako, – norėtum, kad ta diedas ilgai gyventų ir tu gyventai, kad tu padarytum, tai jumi ir galo nebūt gyvenimo.

– Nu, ką, – sako, – daryt?

Sako:

– Dzedu tau yra, nu, žinai, pa kaklu du sustinkį, du sussukį plaukai. Vienas žilas, du juodi. O jei tu, – sako, – kap anas miegos, jei tu, – sako, – išpjautum, anam negirdint, tai jūs, – sako, – ilgai gyventut.

To bobetė paklausė. Kap atnešė valgyt, tai diedulis prigulė un to, un tos žolažės, ir sueidį kici žiūri. To boba iš kūdros išlįsdo ir paima, išimdo britvų iš kišenės ir prieido, prisklaupė par diedų. Tas jau žiūri. Išimdo ir kiša britvų ingi kaklų. Tai tas kap užšoks:

– Oi tu, – sako, – tai ką da man, – sako, – praudą žmonės sakė, kad tu mane nori nužudyt. Ot tau, gyvate! Aš tau! – sako.

Patvėrė botagų ir ėm tų bobų per litkas kapotie. Boba bėgtie. Rėkė. Tai tie, katrie ėjo, sako:

– Oi, Dimjanas, – sako, – su Mangarotu mušasi. Dimjanas su Mangarotu mušasi.

Namie verkia Mangarota. Itas jau diedas paaria, atajo, palaid tų arklį, ir pats atėjęs pieną valgo. To Mangarota:

– Až kų tu man', – sako, – teip sukapojai?

– Hm, da za kų?! Až kų, – sako, – sukapojau?! Taigi tu, – sako, man' norėjai nužudyte. Tai kų tu, – sako, – klausi: až kų tu sukapojai?

– Oi mielasiai! Ką gi aš, – sako, – taigi man papasakojo tokia ir tokia, sakysim, mūsų kaimynka, kad tau tį barzdoj yra žili plaukai, žilas plaukas sussukįs su juodu – išskirstyk, tai mės dar ilgai gyvensme.

– Oi, gyvatė, – sako, – ana man gi sakė, kų tu mane norėjai nupjauti.

Tai diedas su boba pasibučiavo, parsinešė arielkos, išsigėrė ir labai ilgus metus gyveno.

127. [D U S Ū N Ū S P R O T I N G I , T R E Č I A S K V A I L E L I S] *

Buvo vienas sanukas, turėjo tris sūnus. Nu, i buvo du sūnai protingi, o trečias – durnelis. Nu, i nelabai daug jie turėjo žemės, tai senelis sako:

– Kuo, vaikai, mės maitysimės, reikia, – sako, – kad kur uždirbc kas kur nor.

Nu, tai vienas sūnus, vyresnis, sako:

– Tai aš aisiu, – sako.

Nu, gerai. Išejo anas. Ejo ejo, priejo miesteliukų. Nu, i tį klausias:

– Kas čia? Ar nereikia, ar nereikia kur tį kam darbinyko?

– A, – sako, – par mūsų batiuškę reikia. Prašom ažeikit.

Ažejo anas, ažejo, pasakė:

– Labas.

– Labas, – matiuška atsakė.

– Ė, – sako, – aš girdėjau, kų reikia jum parabko.

– Raikia, – sako, – raikia.

Nu, tai... sako:

– Ale va batiuška išvažiavo par ligonį.

Ė parapija buvo dzidelė, dvidešim kilometrų reikėjo važiuot.

– Atvažiuos, tai, – sako, – sustarste su juo.

Tadu anas sako:

– Vat, sėskis.

Atvedė kambariukan:

– Sėskitės, – sako, – prigulkit.

Atnešė jam labai gerai. Atnešė, ė kap mės vadinam, tu, čierkę, arielkos.

Nu, atnešė ir užkandį gerų. Suvalgė. Sako:

– Pagulėk.

Atnešė tabokų:

– Pakūryk.

Atvažiuodo batiuška. Pasakė matuška, kų yra, sako, žmogus, kataras nori par mus stocies dirbci. Nu, tai tas batiuška pašaukdė:

– Nu, tai ko? Nori dirbt?

– Noriu, – sako.

– Nu, gerai! A daug gi tu nori?

– Nu, ką aš? – sako.

– Tai aš tau pasakysiu: duosiu trisdešimt tris, nu, i, – sako, – visas ma dra-
bužis, nuo kojų lig galvai, i marškiniai, visa kas. Nu, na, – sako, – kokis darbas:
nu, žinoma, – sako, – raiks arc, nu, malkų kapoc, nu, va tokis, – sako, – kap
darbinykas prastas! Nu, pjauc, – sako, – šienauc, tai pas man' daug, tu vienas
nenušienausi. Paskui, – sako, – da tokia tvarka: vot, kap išeisi arc, – sako, tai, –
sako, – kiek kalaitė aplėks, tai tu tiek, – sako, – arsi. Kalaitė pietuis, tai tu, –
sako, – pietuik. Kalaitė vėl aplėks – i vėl ark, kalaitė namon – i tu namon.

– Gerai.

Ir sako:

– Su manim draugi valgysi. Ale, – sako, – kap aš jau persižegnosi, kad i
tu peržegnosi.

Tas pagalvo[jo] berniukas, sako, te žmogus sanas, tai kų anas, sako, čia nieko.

Sako:

– Gerai.

– Nu, o va daĩ, – sako, – teip, – sako: – Berniukam aisi padėti, – bo buvo ju
trys berniukai, vaikučiai, – kad anys, – sako, – ko norės.

– Gerai.

– Na, – sako, – avižas tau duosiu, o šieno par mus datenka.

Išejo art itas parabkas. Arė arė, arė arė, i pietūs, kiek jau nustos jau ten, i
vėl art. Arė, ir sutemo.

– Nu, – sako, – nu, kų aš darysiu? Ale, – sako, – vo tokis popas pasakė: jei
tu man kų blogai padarysi, tai aš tau, jei aš tau, tai, – sako, – kad bėgsim, tai
vienas kitam raikia diržų iš nugaros išrėžče.

Išsigando žmogus:

– Nieko, – sako, – nebus, aš negaliu pavalgyt, nè nieko. Ir darbai tie velni[ai].

Ėmė jis, žinote, apsiovė, susirinko sau kokius tį lakmonus – ir bėgti.

Tuočės popas prabudo – ir vytis. Ė tį buvo pisuria. Vejasi tų, anas jau
lakia bėgom. Ė tas lakia, un arklio jau vejasi!

Piemeniukas gano, sako:

– Neik čia, – sako, – keliu, aik va čia šonan, bo čia, – sako, – bus bala, tį, –
sako, – jis unklimps, negriš. Tai, – sako, – pabėgsi, nepagaus.

Nu, ir atajo. Atajo namon, par savo, par tėvų, motinų. Sako:

– Nieko, – sako, – nebus, negalima, – sako. – Kas gali tep, – sako, –
iškrutėcie jau tį parabkuosa.

Nu, kitas ais. Ajo kitas. Nu, atejo tan pačian miestelin. Ažejo par tų patį
batiuškų. Ir tokia pati buvo <...>*. Buvo tokia pati, kap ir pirmajam.

Ai, nieko nebus! Ais jau Jonelis durnelis:

– Ai jūs, – sako, – galvočiai galvočiai! Kad jūs, – sako, – negalit nieko ir
dirbt, bo jūs, – sako, – nemokat nieko, ciek giriatės! O da, – sako, – aš nueisiu
ir atsinešiu pinigų!

Jau tėvas i motina:

– Ką jau tu aisi, jau tu?! A! Ir anas durnelis jau kur ais! Na, ką tau? – sako motina.

Nu, išejo. Ejo ejo ir priejo tan pačian miestelin.

– Na, kur cia, – sako, – kokio darbo rascie?!

Vienas ūkininkas sako:

– Par mūs batiušku, – sako, – yra. Ale, – sako, – vaike, tu tą nenubūsi.

– A kol', dzieduk, nunubūsiu?

– Nu, o, – sako, – pamėgink.

Nuvejo, ažejo.

– Labas!

– Labas.

Nu, tuo matiuška[i] sako:

– Girdejau, ką, matuška, jum raik parabko?

– Gerai, – sako, – raikia, raikia. Na, – sako, – atvažiuos batiuška iš ligonies, tai, – sako, – susitarsi su juo.

Atvažiavo.

– Nu, tai ko nori? Nori tarnaut?

– Noriu, – sako.

– A daug gi tau nori, kad tau atlyginimas bus? Nu, – sako, – kiek?

– Aš, – sako, – nežinau.

– Tai aš tau pasakysiu: trisdešimt trys... šeši rubliai. Ir, – sako, – tau, nu, visa kas, – sako, – drabužis mano. A i rūkai?

– Rūkau, – sako.

– Tai žiūrėk ma, – sako, – kiek tą bus tu <...>, nepagailėk, – sako, – visų imkie, kiek bus. Nu, i va, – sako, – tokis tau darbas: žinom, – sako, – ūkininkiškas, ūkiškas darbas. Nu, tai, – sako, – vot: kap išeisi arc, kiek čiurelė aplėks, tai tu ciek ir arkie. Ė kap, – sako, – jau čiurelė, – sako, – gulės, tai pietuikie, kap čiurelė vėl aplėks, tai, – sako, – kap čiurelė namon – tai tu namon pavakary.

– Nu, gerai.

– O dar, – sako, – berniukam padėsi, kap berniukai, – sako, – ažsigeis jak to ar to, tai, – sako, – jiem padėsi.

– Gerai.

Bo anas buvo primokįs, kad vaikai, kap valgo, kad anys vienas gerc, kitas – myžt, trečias – šikt [užsinorės], vot itep, kad nesuvalgyc daug, gi ponas gudrus.

– Nu, o dabar teip, – sako, – su manim draugi valgysi.

– Ale, kapgi až pačių draugi valgysiu?

– Nu, a ką? A tu gi ne žmogus?

– Nu, gerai, – sako.

– Ale, kap tik aš persižegnosiu, kad ir tu.

– Gerai.

Pirmųjų vakarienių ažvalgė. Niekas nieko netrukdė. Tep ką: tas berniukas persižegno[jo], da tas batiuška čepsė[jo], čepsė... Sako jisai sau, juokias:

„Anas da man' pastrošis, – sako, – aš jį pakol anas pavalgys, tai aš triskart suvalgysiu“.

Un rytojaus jau išajo arcie. Išajo arcie. Upeliukas pro jų laukų ejo. Ir ėmė gerų gerų, nu, kap mės sakom, bizūnų. Nu, čiurelė aplėk aplėk, daug aplėk aplėk aplėk, ir guli. Anas arė arė, saulašė jau – para pietuic. Atkinkė arklius, palaidė. Sėdos, papietujo, parūkė. Nu, para ir vėl. Ažsikinkė. Pasikinkė. Čiurelė da guli ir guli. Saulašė jau žemai. Tas, priėjęs par jų:

– Aik namon!

To nejo, tai kap dau kartų per kojas, kitųkart! Tep to:

– Ajai, ajai, ajai!

Ir atlėkė namon. Atlėkė namon, i tas atvažiavo, žiūri popas! Sako:

– Kų, pon, nelabai gerai?

– Nu, gerai, – sako, – gerai.

– Taigi, – sako, – kap čiurelė atlėkė, tai ir aš, – sako, – atajau.

Sėdos jau valgytie: tuoj] vienas berniukas – gerc, kitas – myžt, trečias – šikt. Ale anas gudrus, tai anas – ė jų buvo tį užtvara tokia, loc gelažinė – vienu užkliudė už marškinių, kitų užkliudė už marškinių, gi pats – valgo.

Batiuška:

– O kur vaikai?

– A, – sako, – kur vaikai? Sėdi, – sako, – un tvoros ir skaito žvaigždelas dunguj.

– Ajai! Batiuška, va, – sako, – kur užtrūkom! Kas cia darycie dař bus?

– Dař, – sako, – išsiųsim jau mės jį miškan (o miškas buvo netoli, tokia pūščia, kur žvėrių buvo visokių).

– Pasikinkyk, – anas sako, – kumelaitį ir važiuok.

Pasikinkė ir nuvažiavo. Nuvažiavo anas į miškų, pridė[jo] pridėjo daug labai tos malkos. O kumelaitį stojus meška suėdė. Atėjo, sugrauzė.

– Ai, – anas sako, – tai meška toli neis, kad ana priėdus labai, prigėrus!

Tai anas išsikirto gerų tokių beržinį, susukė, žiūri – meška miega. Tai anas kap lies mešką! Ažkart meška užšokė, ažkart uždė[jo] kantu, ažžebojo, ažkinkė! Suvis po to un vežimo važiuo[ja] giedodamas. Tik aždundė[jo] palei tų <...> atšalaimų – popų! Popas sako: „Ot, gyvatė! Kur jų? Ką su juo darycie?“

– Pon, kur kumelaitį laisc?

– Ogi, – sako, – kur? Stonion!

Palaid meškų stonion, kur arkliai. To meška visus arklius padusino, to tiek. Tas par rytų prasdare:

– Oi! Pon, da sakei to mūs kumelaitė niekam neverta – tai tokia: visus gi arklius paspardė!

Tas:

– Kų tu?! Dai! Oi!

Batiuška: „Oi!“, – už koltūnų susėmįs rėkia. Nu, kas daryc. Išaido, kų jau parobkas išrėš popu dziržų iš pečių. Nu, tai sugalvojo. Buvo tį malūnas užburtas, kų jau tie velniai mala. Pripylė jam grūdų tį visokių, kad sumalt jam ten. Tas paskinkė meškų. Sėdos. Važiavo. Pasgau, pasgavo kiškelį.

Potam sėdos, žiūri – vievursiukas, pasgau vievursiukų. Sudėjo į maišą, važiuoja. Privažiavo par malūnų tų. Meškų pririšė. Ė pats girnas palaid ir mala. Ataido velnias.

– Kų tu čia darai? Neruši! – sako jisai. – Kų darai? A kas tau čia pavelijo!

– Aš, – sako, – da pavelijau. Kų aš, – sako: – malūnas stovi, tai ką, – sako, – dykai stovės?

– Aš tau sakau – išsirinkdai!

– Ė aš tau sakau, pasakau, kų nusirinkdysiu!

Anas ažvijo ir veja aplink akmenį, kad niekur galo nēr.

– Jei tu, – sako, – rasi galų itos virvelės, tai tavo malūnas, jei nerasi – tai mano malūnas. Ką tu, – sako, – čia manai?

Velnias lakstė lakstė aplink akmenį, lakstė lakstė, nusmanė, suvargo.

– Ė, velniai taū, – sako, – žino, kų jau tu cia padarei! Na, išsirinkdai!

– Ne, – sako, – tai jau mano malūnas dabarkos!

– Na, tai davai! – sako. – Aikie galėtynių.

– Davai! Ale, – sako, – nie! Tį on mano moma guli, aštuoniasdešimt metų su viršum. Ė, kad tu jų pasgriausi.

– Nu, parodz!

Parodė. Tep meška kap suēm velnių, kap ėmė trinc!

Tas velnias:

– Gana jau tau! Gana! Gana!..

– Nu, jau ma malūnas!

– Nie da, – sako, – mano! Kas, – sako, – išlinks.

– Che, – sako, – manik yra vaikelis trijų dienu, tai taū aplinks.

– Nu, kas jau čia do vaikelis!

Tas kiškį palaid. <...> Pasikapstis. Tas velnias išdziaugės, išdziaugės, kiškelis vikst krūmuosa.

– Nu, – sako, – mano malūnas!

Velnias jau žiūri – pramušdo!

– Ai! Kas aukščiau akmenį palais.

– Nu, gerai, – sako. – Aš turiu, – sako.

Velnias palaid akmenį, aukštai užsviedė, akmuo tį diririri, diririri. Jau kap griuvo! Ten ir žemė...

Ė, tas vievursiukų kap palaidė, tai tir tir tir, kap bėgo bėgo. Laukė laukė.

– Nu, i nēr! – sako. – Tai, – sako, – žinai, mano malūnas.

Na, tai kų?

– Tai, – sako, – man nē neraikia malūno. Prineškit man kepeliusų aukso!

Tai velniai prinešė jam kepeliusą aukso. Anas itų auksų suspytė tarbon.

Atvažiavo iš malūno, vot, jau:

– Kur, ponai, miltai pilt?

– Oi, ko tį, nežnai kur?

Ir tadu popui išrėžė diržų. Pinigus suspytė tarbon. Atajo namon, atsinešė auksą.

– Va, – sako, – kur uždirbau!

Ir vedė. Ir gyveno.

Genė Trepšienė

128. [MERGAITĖ IR ŠALTIS]*

Buvo dziedas su bobu. Ir turėjo anas dukterį, ir boba dukterį. Duktei toj buvo pamotė. Pamotė pasakė, kad podukrė nuveitų miškan ir pririnktų žiemos laiku uogų. Nu, galvoja: kaipgi jai pririnkt? Ana verkia. Tėvas jos klausias, dziedukas:

– Ko verki, vaikeli?

– Pamotė pasakė, kad pririnkčiau uogų, o kur jų pririnkti?

– Raikia važiuoti miškan.

Tėvas jų nuvežė miškan, pasodino po dideliu medziu. Ir sėdi mergaitė. O šaltis toks didelis. Ir aina sanas dziedukas. O jis buvo šaltis:

– Mergela, mergela, ko tu čia sėdzi?

– Pamotė pasakė, kad uogų pririnkti, o aš, kur aš pririnksiu, kad šaltis toks, sniego daug, negaliu aš pririnkti.

Nu, aina antrą kartą šaltis ir vėl klausiasi:

– Panela, panela, ko tu čia sėdzi?

– Vuogų pamotė pasakė pririnktie.

– O ar labai tau šalta?

– Nu, šalta, ką gi padarysi: jau laikas, jau para.

Aina trečiūkart. Šaltis šitas i vėl klausiasi pas panelį:

– Ko tu čia sėdzi?

Sako:

– Vuogų noriu pririnkci, bet šalta. Nu, ką padarysi, toks laikas jau dabar, šaltis.

Kaip dau šilumą šitas šaltis, šitas dziedukas, ažkart jai vuogų daug daug pasidarė. Ana pririnko pilnų krepšelį ir parnešė namon. Atnešė vuogų. Antrądie jau pamotė pasakė:

– O kur tu pririnkai?

– Nu, pririnkau miške.

Nu, jau antrą dieną išsiuntė pamotė sa dukrį.

– Vežkie, tegul ana prirenka uogų, kaip podukrė pririnko.

Nuvežė diedas. Šita podukrė, motinos jau duktė, tadu jau ana sako... Aina šaltis:

– Oi, a šalta, mergela?

– Šalta, tegul ji velnias ima! Toks šaltis, negaliu va ir nusėdėti.

Aina antrą kartą šaltis. Da jis pamygo smarkiau ir anas vėl klausiasi jos:

– Panela, ko tu cia sėdzi?

– Noriu vuogų prisirinkti, bet šaltis.

– Tai labai šalta?

– Labai šalta. Nežinau, kaip čia raiks ir išlaikytie.

Trečią kartą aina, ir vėl ana velniuo nusiuntė šitų diedukų, tai diedukas kap dau šaltį! Ana ir sušalo visiškai.

Nuvažiavo jau dziedukas podukrės savos atsivežt, – ana jau jam podukrė buvo. Atvažiavo, žiūri – po pušeli sėdi, jau ana visai sušaldyta, visai negyva. Atveždo diedas motinai jau šitų mergaitį, dukrį jau, a ana žiūri, kad cik kaulai sušalį, jau dukteres nėra. Tai šito tada jau liko, jos podukrė, jau liko labai gera, kad uogų pririnko, o jos dukrė jau numirė, sušalo visai.

O n a S e č i n s k i e n ė

129. D U B R O L I A I D V Y N I A I M I L Ž I N A I

Gyveno vyras ir žmona, ir turėjo du sūnus, du berniukus. Jie buvo labai panašūs, buvo dvynukai. Kaimynai jų irgi gyveno: vyras su žmona. Paskui vyras numirė pas vienus kaimynus, o pas kitus žmona mirė. Likę apsivedė. Atėjo pamotė ir pradėjo tų berniukų nekęsti. Sako savo vyrui, kad jis išvestų juos į mišką ir kur nors juos paslėptų. Nu, vyras iš pradžių nesutiko, bet paskui, kai ji pradėjo pykti, tai sako:

– Nu, gerai.

Nu, jis anksti rytą atsikėlė, susodino į vežimą tuos berniukus ir išvežė juos, pasodino po pušim ir sako jiems:

– Nu, čia šluotas pariškite, o aš nuvažiuosiu ten malkų prisirinksiu.

Nu, berniukai pradėjo rišti tas šluotas, o jis kaip nuvažiavo ir nuvažiavo. Nu, jau vakaras atėjo, berniukai išsigando, bėgioja – tėvelio nėra ir nėra. Nu, atsisėdo po ta egle ir verkia. Žiūri – eina tokis senukas. Jie pribėgo, galvojo, kad tėvelis, pradėjo šaukti:

– Tėveli, tėveli!

Bet ten buvo toks geras senukas. Jis paklausė, o jie papasakojo, kaip buvo. Jis pasakė:

– Aš jus paimsiu.

Nu, ir nusivedė. Atsivedė senukas namo ir pasodino, primaitino, apiprausė, nu, ir pasakė:

– Dabar aš jus mokysiu.

Ir kiekvieną dieną davė pamokas. Praėjo daug laiko. Jau jie užaugo. Jau tokie buvo panašūs – kaip viena akis. Tas pradėjo juos mokyti jau ant žirgų jodinėti. Paskui po kiek laiko atnešė didelį kardą penkiolikos pūdų ir davė pakelti. Nu, jie pakėlė. Jau senelis tas džiūgavo, kad jie jau geri. Paskui po kiek laiko atnešė dvidešimt penkių pūdų kardą. Jie irgi pakėlė. Paskui jis ir sako:

– Jūs jau dabar užaugote, išmokote.

Davė jiems po žirgą, po dvidešimt penkių pūdų kardą, vieną kardą, ir peilius, ir šautuvus, ir sako:

– Važiukit savo keliu. Dabar važiuokit, – sako, – šituo keliu, o paskui keliai šakosis į dešinę ir į kairę pusę. Tarp tų kelių bus didelis ažuolas. Į tą ažuolą įkirskit vieną kardą ir paskui vienas važiuokit į dešinę pusę, o kitas – į kairę pusę.

Nu, jie atsisveikino jau su tuo tėveliu ir nuvažiavo. Važiuoja važiuoja keliu, žiūri – išbėga kiškis. Jie raz šautuvą pridėjo prie peties ir sako:

– Šausim.

Kiškis atsiklaupė ir sako:

– Nešaukit, aš jums atnešiu po savo kiškiuką.

Atnešė jiems po kiškiuką vieną. Paskui vėl važiuoja, važiuoja. Žiūri – eina lapė. Jie irgi taip pat sakė, kad šaus. Lapė irgi atneša po vieną lapiuką. Paskui susitiko vilką. Vilkas irgi davė po vilkiuką. Meška ten, nu, visi žvėrys buvo. Nu, jie toliau važiuoja važiuoja, privažiuoja jau tą ažuolą, atsisveikino, įkirto peilį ir sako:

– Jeigu viena pusė bus sudžiūvusi, tai aš žūsiu.

Nu, tie broliai taip pasiskirstė ir išvažiavo savo keliais. Vienas brolis važiuoja, ir privažiavo tokį didelį miestą. Tas miestas buvo visas juodas, ir grojo liūdna muzika. Jis apsistojo pas tokį žmogų, pasakė, kad pripenėtų žvėriukus, o pats nuėjo pasivaikščioti. Paskui atėjęs jis paklausė:

– Kodėl mieste taip liūdna?

Tas žmogus pasakė, kad pas juos upėje yra toks didelis slibinas ir jis kiekvieną savaitę ryja po vieną žmogų. Ir dabar eilė priėjo tokiai gražiai karaliai mergaitei. Ir rytoj ją išlydės. Tai tas brolis ir klausia:

– Kaip, kaip galima bus pamatyti?

Jis pasakė, kad anksti rytą su muzika ją lydės ir ten visi žmonės bus. Nu, paprašė tas brolis, kad pažadintų jį anksti rytą. Nu, tas žmogus pažadino. Ant rytojaus jau jis išėjo kartu pažiūrėti, kaip ten ris tą merginą. Išlindo toks didelis iš upės, didelis didelis slibinas, ir atsistojo. A mergina ta buvo apsi-vilkusi juodais rūbais, buvo muzika, daug žmonių buvo. Slibinas sako:

– Nu, dabar jau gražiausią merginą aš ryju iš jūsų miestelio.

Paskui tas brolis ir sako:

– Dar noriu su tavim pakovoti. Aš neleisiu, kad taip žūtų visos merginos ir visi žmonės.

Jis atsistojo ir sako:

– Nu, galima, – sako slibinas, – galima, jeigu tu labai nori.

Jis paėmė spjovė ant to žmogaus, ir jo arklys pradėjo skęsti. Tada jis paėmė tą dvidešimt pūdų kardą ir pradėjo jam daužyti galvas, ir nukirto dvylika galvų. Slibinas tik suriaumojo ir atgal įlindo, sudegė visas. Nu, muzika linksmi užgrojo, ta mergina priėjo ir sako:

– Aš dabar tekėsiu už tave.

Paėmė nuo savo galvos veliuoną, suplėšė ją ir užrišo kiekvienam ant kaklo. Paskui jie visi nuėjo į rūmus ir pasakė, kad vakare ateitų tas jaunuolis, kuris išgelbėjo. Jis sakė:

– Aš pailsėsiu porą valandų ir paskui ateisiu.

O toks vienas žmogus buvo pasislėpęs prie kranto ir viską matė, ką jis darė. Jaunuolis tas buvo nuvargęs ir pasakė savo žvėriukams, kad jis labai nori miego. Tai meškiukas sako:

– Aš irgi nuvargau.

Nes visi žvėriukai padėjo tam drakonui nukirsti galvas. Meškinas irgi užmigo, ir vilkas užmigo, ir taip liko, kad visi žvėriukai užmigo. O tas žmogus išlindo iš kranto, atpjovė tam galvą ir nuėjo į rūmus. Atsibudo kiškiukas, paskui lapė, paskui vilkas, meška ir žiūri, kad jų šeiminkui nupjauta galva. Jie pradėjo bėgioti, surado tokių vaiztažolių, prilipino galvą. Nu, ir jie nuėjo į tuos rūmus. Nuėjo. Ta karalaitė neatpažino jų, sako:

– Aš tave nepažįstu.

Tai tas sako:

– Aš turiu įrodymų.

Nuėjo iš po akmenio ištraukė tuos liežuvius ir parodė jis karalaitėi. Karalaitė patikėjo ir pasakė, kad nubaustų mirtinai tą, kuris galvą buvo nuėmęs. Nu, po kiek laiko jau jie apsivedė, pradėjo gražų gyvenimą. Jis pradėjo domėtis knygomis ir vieną dieną perskaitė idomią knygą apie mišką, kuriame gyvena burtininkė. Kas nuvažiuoja į tą mišką, tai nieks negrįžta.

Nu, ir jis pasakė, kad jis važiuos į tą mišką jau medžioti. Visi sakė:

– Iš ten niekas negrįžta, ten užburtas miškas.

Bet jis kaip užsispyrė, tai ir išvažiavo. Įvažiavo į tokį tankų mišką. Išbėgo ožys. Jis bėgo bėgo. Jis su arkliu vijo vijo tą ožį, ir tas arklys nusprogo, neiškentėjo. Jis atsisėdo ant elnios greitos ir vijo vijo tą ožį. Ožys dingo. Paskui žiūri – kažkas: uuuuuu, uuuuuu! Jis priėjo – aukšta aukšta pušis, o ant jos viršūnės sėdi burtininkė. Nu, burtininkė sėdi. Jis pasisveikino, nusiėmė kepurę. Burtininkė sakė:

– Jaunuoli, paimk šitą lazdelę ir duok savo gyvuliams į kaktą. – Sako: Taip jau pridera šitam miške.

Jis paėmė, davė kiekvienam savo gyvuliukui į kaktą ir paskui atidavė tai burtininkei lazdelę. O jinai paėmė ir davė jam irgi į kaktą, ir jie visi pavirto akmenimis.

Po kiek laiko atvažiuoja kitas brolis prie to ažuolo ir žiūri, ko to pusė, kur nuė[lo] brolis, išdžiūvusi. Jis labai susirūpino ir nuvažiavo į tą pusę, kur nujojo brolis.

Važiuoja važiuoja ir privažiuoja didelį miestą, tą patį. Nu, labai liūdesys, ir muzika groja, viskas juoda. Jis atvažiavo pas tą patį žmogų, pastatė savo gyvuliukus ten papenėti. Visi apsidžiaugė, sako:

– Ot, jau tu grįžai.

O jis neprisipažino, kad yra brolis. Nu, atėjo jau pas tą karalaitę, pas žmoną to brolio jo. Nu, jie praleido gerai vakarą. Kai atsigulė miegoti, jis pasidėjo kardą prie šono. Ir taip jie gulėjo. Nu, pramiegojo naktį. Ant rytojaus

jis sužinojo, kad jo brolis nujojo medžioti. Visi stebėjosi, kodėl ji ten taip traukė, nes nė vienas žmogus iš ten negrižo.

Nu, ir jis ant rytojaus išjojo. Įjojo irgi į tokį tankų mišką. Žiūri – išleikia ožiukas. Jis vijo vijo tą ožiuką – jo arklys sprogo. Jis atsisėdo ant greitojo elnio, irgi vijo vijo, ir tas dingo. Tada jis priėjęs žiūri – aukšta pušis ir ant jos sėdi burtininkė. Ta burtininkė taip pat pasakė, kad imtų pagaliuką ir duotų žvėriukams į kaktą.

Bet jis nesutiko ir burtininkei sako:

– Lipk greičiau.

Ta sako:

– Nelipsiu.

Sako:

– Lipk.

Tas paėmė ir šovė į ją. Jinai išsiėmė iš burnos kulką ir atgal metė. Tas dar kartą šovė. Ta dar kartą metė. Sako:

– Lipk, o tai blogiau bus.

Jinai nulipo. Jis paėmė ją ir užmušė su kardu. Pasidarė linksma. Pirmiau šitas miškas buvo niūrus, nė paukščiuko, niekas nečiulbėjo, tik pušys ošė liūdnei, o dabar pasidarė linksma. Ir paukščiukai sučiulbėjo, ir upeliukai sugirgždėjo, ir daug žmonių pradėjo kilti ir eiti ir vis dėkoti tam jaunuoliui, kad jis išgelbėjo juos. O jis atsistojo ant kelmiuko ir žiūri, kur jo brolis. Žiūri – arklys atbėgo jo, o paskui žiūri – ir brolis eina su visais savo žvėrimis. Nu, atėjo, nu, pasisveikino jie gražiai, nu, ir nujojo pas tą karalaite. Atjojo, atsistojo kartu ir sako:

– Nu, dabar atskirk, kuris yra tavo vyras.

– Neatskirsiu, jūs tokie panašūs.

Paskui vienas sako savo žvėriukams:

– Būrys paskui mane!

Ir žvėriukai visi atsiskyrė. Paskui ji atpažino savo vyrą pagal tai, kad ant jo kaklo buvo užraišyti juodi kaspinėliai. Nu, paskui jie linksmi gyveno. Nu, tai viskas jau.

A n e l ė V a i č i u l i e n ė

130. D E V Y N I A B R O L Ė

Kap buvo diedas su bobu ir turėjo devynis sūnus ir vieną dukterį. Ir gyveno anys, kol maži tie vaikai buvo, ir visi gyveno kartu. Kap jau numirė tas tėvas, numirė to mama, nu, tie broliai devyni sako:

– Ką dař mės darysim, reikia mum ait kur darbo veizdėti.

Nu, ir anys nuspirko arklius devynis, nuspirko strielbas devynias ir išjojo medzian. Išjojo, jojo ir jojo, jo[jo] per didelį medzių, pusčios tokios didelės, užuolai, ir rado namus. Ažjojo tuosen namuosen ir apsistojo. Apsistojo ir tį anys gyveno.

Ir jų sesuo viena gyveno gyveno, labai jai buvo liūdna, labai jai buvo negerai. Nu, jau ana paskepė devynis pyragus, devynis ėmė kuodelius, nu, i važiuos pas brolius kieman. Ažsikinkė ana savo arklį ir važiuoja. Važiuoja ir važiuoja, nuvažiavo medzian didelian, strošnan. Ana jau ir bijo važiuodama. Ir išlįsdo žvėrys su devyniom galvom ir sako:

– Kur tu važiuoji?

Ana jam atsakinėdo:

– Važiuoju aš par savo brolius kieman.

Sako:

– Mės tavi ėsim.

– Tai, – sako, – aš turiu devynis pyragus, ir jūs ma pyragus suvėskit.

– Tai duok.

Ana atidavė tuos pyragus ir pati toliau nuvažiavo. Nuvažiavo, ir vėl važiuoja važiuoja. A davydo tas vėl devyngalvis. Ir:

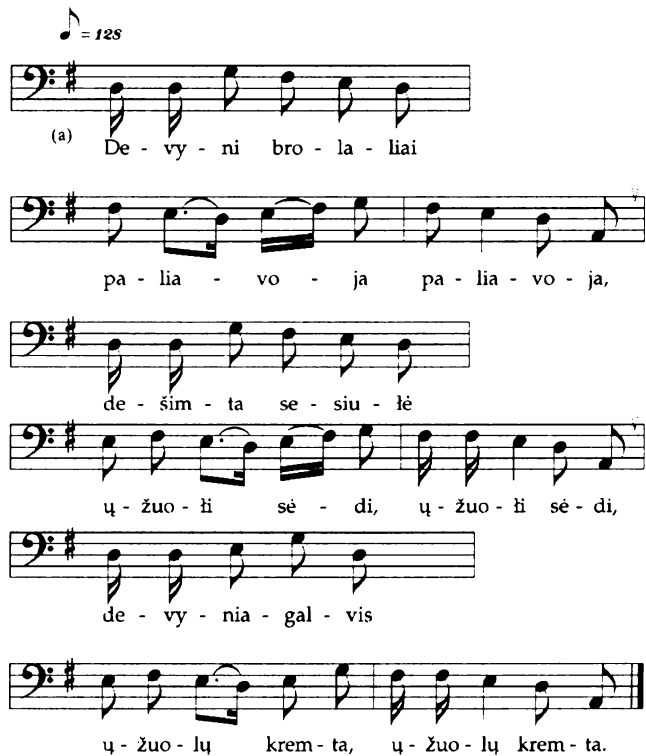
– Merga merga, kur tu važiuoji?

– Važiuoju pas brolius kieman.

– Mės tavi ėsim.

– Ėsk tu mano kumelį.

Atidavė kumelį. Kol kumelį suvėdė devyniagalvis, ana ajo, ajo ajo ir ragi, ką vėl davis. Ana unlindo užuolan didelian, storan ir sėdi. Atlėkdo tas devyngalvis ir ėmė tų užuolų krimstie. Ana, užuoli sėdėdama, ir apsigalvojo, kas daryt, kap cia, kad ma broliai sužinot, ir ėmė giedot:

(a) De - vy - ni bro - la - liai
 pa - lia - vo - ja pa - lia - vo - ja,
 de - šim - ta se - siu - lė
 u - žuo - li sė - di, u - žuo - li sė - di,
 de - vy - nia - gal - vis
 u - žuo - lų krem - ta, u - žuo - lų krem - ta.

Išajis vienas bro-lalis klausė, ir unejo, ir jiem pasakoja:

– Kas tį zo paukštelė taip gražiai gieda, aikit paklausykit.

Išejo pats mažiausias brolis ir paklausė, kaip ana gieda. Unejo:

– Ach jūs, – sako, – jūs durni, nepažįstat, ar cia gi paukštelė – tai mūs sesulė važiuoja par mus kieman ir jų dař devyniagalvis perėmė. Živa imkit arklius ir strielbas ir josim.

Išjojo anys ir prijėjo – jau čiut čiut nenukrimtįs to užuolo. Kap iššovė visi devyni, atšovė devynias galvas ir savo sesiulį paėmė nuo užuolo ir parsineš namon, ir dabar gyvena.

131. KARVĖ VERPĖJA

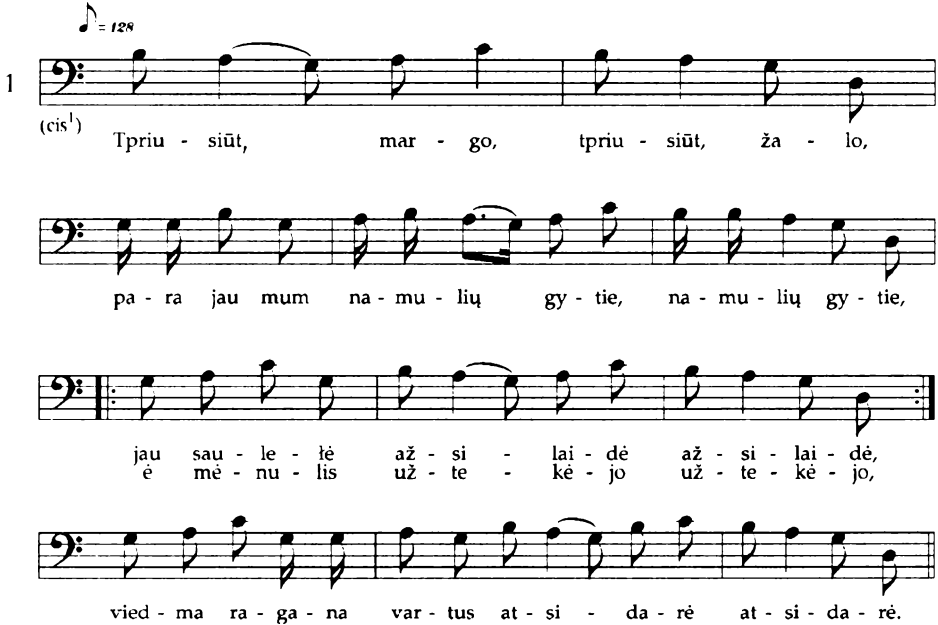
Nu, kap buvo dziedas su bobu ir turėjo vienų mergiokių. Nu, anys gyveno gerai. Boba to pamirė, liko tas diedas su tuoj mergioki mažu. Nu, tas diedas apsigalvojo, kad reikia ženyti. Nu, ir anas apsiženijo su viedmu. Nu, ir gyvena. Pas tų jau viedmų labai daug dukterių jau. Nu, tai jau tos [mergiokės] jau nenori. Nu, tai jų ana, viedma, prigalvoljo] teip: jau gena ana karvį laukan. Gena karvį, davė daug jai kuodelių verptie. Ir kad suverpt, ir išaust, ir išbalint, ir kad triūbosen sukočiot, ir par vakarų atnešt. Tai až dienu visa kas reik padaryt. Nu, toj mergaitė išginė ir verkia. Verkia sėdėdama, prieido par jų to karvė, sako:

– Nu, ko tu dā taip verki?

– Nu, kap neverksi: davė man močeką kuodelį ir suverpt, ir išaust, ir išbalint. Tai kurgi aš galiu padaryt?

– Tai tu neverk, dėk man až ragelių, ė tu gulis ir miegi. Ė kap jau vakaras bus, tai tu man' pašauksi.

Nu, ana sudė[jo] tuos kuodelius, to karvelė nuvejo ir nuvejo, ana atsigulė ir miega. Jau vakaras, paskelė, saulaė žemai, ir šaukia ana ju:

1 (cis¹) Tpriu - siūt, mar - go, tpriu - siūt, ža - lo,
 pa - ra jau mum na - mu - lių gy - tie, na - mu - lių gy - tie,
 jau sau - le - lė až - si - lai - dė až - si - lai - dė,
 ė mė - nu - lis už - te - kė - jo už - te - kė - jo,
 vied - ma ra - ga - na var - tus at - si - da - rė at - si - da - rė.

Ataina to karvelė, neša – suverpta, išausta ir triūbosan sukočiota. Parnešė, tai močekai atidavė. Močeką apsigalvo[jo]: kaip tai galė[jo] ana padaryt aždien tokį darbų? Nieko kito, un kitų dzienuų ana kap gis, ana išsiuntė savo dukterį pilnevot, žiūrėt, ką ana daris. Nu, tai, kai ana išginė, da daugiau davė. Tos močekos duktė jau žiūri iš po krūmo. Prieido par[ju] vėl to karvelė.

– Tai ką, – sako, – vėl darbų turi?

– Turiu, da daugiau.

– Dėk man až ragu. Ė man' par vakarų vėl pašauksi.

Nunešė ir suverpė, išaudė visa ką. Vakaras, ana vėl šaukia:

- 1 – Tprusiūt, margo[ji], tprusiūt žalo[ji],
 Para jau mum namulių gytie, namulių gytie,
 Jau saulaė ažsilaidė ažsilaidė,
 Ė mėnulis užtekėjo užtekėjo,
 Viedma ragana vartus atidarė atidarė.

Atnešdo, ir vėl išausta, suverpta, visa kas padaryta, parneš namon. Parejo. Nu, jau močekos to duktė sako:

– Oi, tai karvelė viską daro. Nunešė tai, kas tį padaro, aš nežinau. Tik karvelė, ana miego[jo] visų dienu.

– Tai gerai, – sako, – mės kitaip išgalvosim – ašpjausim itų karvelį, ir kū ana tadu daris.

Ana užgirdo, nuvejo nakciu pūnėn, apsikabino tų karvelį ir verkia. Sako:

– Tprusiūla mana, taū pjaus, kū aš darysiu?

– Neverk ir nebie, tik tu mano žarnelas išdaryk, kap ana ašpjaus. Ir tį rasi skiedelį ir sėklaį, ir sviesk jų aš lungo, ir sėklų tų, ir skiedelį, ir išaugš labai graži obelis, ir bus šulnys pilnas vyno.

Nu, gerai. Ašpjovė tų karvį, toj jau močeka i sakis:

– Aik išdarai tas žarnas.

Nuvejo, anas tas žarnelas išdarinėdo ir verkia. Rado skiedelį ir sėklaį ir padėjo ana darželis prieg lungo. Išaugo obelis – labai gražūs obuoliai, ir pilnas šuliny vyno. Ir važiuoja karalius. Važiuoja karalius, sustojo, sako:

– Kas man itų obuolį nurėkšt ir ito vyno duos atsigert, tai aš su tuom ženy siuos.

Tai močeka savo dukterį išprovijo.

– Aik, – sako, – nurėkškė, tai kurgi – karalius taū paims.

Išejo močekos duktė – obelis paskė[lė] labai aukštai, šulnys išdžiūvo, nieko nēr, nē vyno – nieko. Nu, niekas. Nu, ana vienu dukterį išprovijo ir kitų, ir niekas. Išprovijo:

– Aik tu, Pelanine, maž tu, – sako, – kū padarysi.

Išeido to. Vėl obelis nuslaidė žemai, vynas – pilnas šuliny – bėga. Ažsėmė ana vyno, priraškė obuolių. Viskas – obuoliai, vynas. Ana sėmė, davė, tas atsigėrė ir jų paėmė. Ir buvo veseilia. Ir anys gyveno labai gerai, labai bagotai. Tai ta močeka, ana galvoja: kaip padaryt, kaip ana man išbūt iš ito svieto – reikia kas nos išstrajyt. Nu, jau užprašyt ana jų kieman. Ė pas juos jau buvo mažas vaikas – ašprašis jau ana kieman. Atvažiavo ana kieman i mažų vaikelį atsivežė. Ana jėmė ir iškasė (netoli marios buvo), iškasė duobį, net mariosen, i jau sako: „Kap ana ais, tai, kap tik žings per slinkstį, ir nugrius mariosen, ė aš jau savo dukterį aprinksiu jau itais jau rūbais, i jau gyvens ana jau su tuo karalium“. Nuvejo pirtin, sako:

– Aik tu pirma jau.

Ana atdarė duris, ana kap žingo – ir nugriuvo mariosen, ir nuplau[kė], nustapijo. Nu, jau ir tai anos išsiprausė, jau prisrinko jos jau rūbuosen ir parejo namon. Pare[jo] namon. Nu, jau išgelbėjo, anys tį ulioja. Nu, jau vaikas jau verks – valgyt nori. Tas vaikas verkia ir verkia, nieko nepadaro, nēr kuo jo papenėt. Tas jau, su kuom ana atvažiavo, tas jau kurmonas, sako:

– Duokit man vaikų.

Ė tas kurmonas regė[jo], kap nugriuvo mariosen. Na, anas paėmė tų vaikų ir nuvejo prieg marių, atsistojo ir šaukia:

– Krise Rise, dzice plača,
Dzice plača, esti choča.

[Krise Rise, vaikas verkia,
Vaikas verkia, valgyt nori.]

Ana atsišaukdo:

– Behu behu, nipabehu nipabehu, [Bėgu bėgu, nepabėgu nepabėgu,
Vada očki zalivaja zalivaja, Vanduo akis užlieja užlieja,
Pesok noški padjadaja padjadaja. Smėlis kojeles ėda ėda.]

I anas, kad tas jau paėmė vaikų ir nunešė, tai tas karalius paskum klausyt.
Ana išlipė iš marių, tą vaikų pamaitino ir sako:

– Daugiau nenešk, labai toli plauksiu su žuvelėm. Aš jau, – sako, – neužgirsiu.

Tai anas kap prilėkė, už jos pastvėrė ir pagavo, ir parsinešė namo jų, ir tįnai daugiau neatvažiuodė.

132. [D A I N U O J A N T I S S M U I K E L I S] *

Jau buvo trys broliai ir viena sesutė, ir gyveno anys. Gyveno. Nu, ką, brolis sugalvojo nupint jom tokias vokelaites ir išsiųst jas vuogų rinkc. Ir jom įsakė taip:

– Katara pirma pririnkste, tai tą pirma aš išduosiu [už jaunikio].

Nu, ir nuvejo anos trisa vuogų rinkti. Renka tas vuogas, renka, i pati mažutė pirmuciausia ir pririnko tą vuokelaitį vuogų. Nu, anos sugalvojo: kap dař pati mažutė pririnko – brolis gi tai jų išduos, ė mės liksim. Anos ėmė jų ir papjovė, ir po tiltu pakavojo, ir parajo namon. Pare[jo] namon. Brolis klausia:

– Nu, tai katara pririnkot?

– A, tai, – sako, – mės kartu pririnkom abi.

– Tai kur pati mažutė?

– Pati mažutė – nežinom. Ana labai nenorėjo rinkti, ana pabėgo, mės jos visai nežinom.

– Nu, kap nežinot?

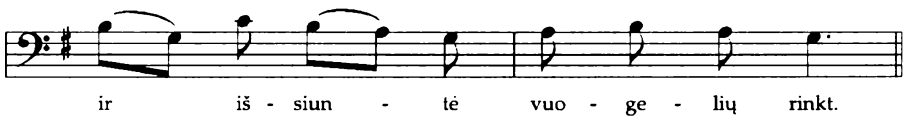
– Nu, nežinom.

Nu, tai atsirado jau svotai, jau tekės. Nu, teka, jau veseilia. Paprašė muzikonto. Aina muzikontas veseilion. Po tiltu išaugus labai žalia graži mindrelė. Anas aidamas pažiūrėjo: labai graži mindrelė. Išpjovė tą mindrelį ir sako: „Man bus gerai už“.

Nu, gerai. Atajo ir ūžia:

1

– Bu - vo bu - vo trys se - su - lės

Katara pirma da i pririnkste,
 Tai tų pirma aš išduosiu.
 Pati mažiūtė, pati gražiūtė,
 Ana pirma da i pririnko,
 Anos ėmė jų papjo[vė],
 Po tiltėliu pakavojo.
 Aš išaugau žalia mindrėlė.
 Ajo ajo muzikontėlis,
 Da išpjovė žalių mindrėlių,
 Da i pasdarė zvangių skripkelių.

Brolis klauso:

– Nu, kap tu cia ūži?

Sako:

– Nežinau. Mano skripka tep ūžia.

– Duok tu man, pažiūrėsiu, kas cia zo skripka, kap ana, – sako, – teip ūžia?

– Nu, – sako, – imk, ūžk.

Ėmė brolis tų skripką, ir ėmė ūžč to skripka. Vėl tep gieda:

- 1 – Buvo buvo trys sesutės
 Ė ketvirtas da ir brolelis.
 Ir nupynė po vokalėlių,
 Ir išsiuntė vuogelių rinkcie.
 Katara pirma da ir pririnkste,
 Tai tų pirma aš išduosiu.
 Pati mažiūtė, pati gražiūtė,
 Ana pirma da i pririnko,
 Anos ėmė jų papjovė,
 Po tiltėliu pakavojo.
 Aš išaugau žalia mindrėlė.
 Ajo ajo muzikontėlis,

Da išplovė žalių mindrelių
Ir pasdare zvangių skripkelių.
Pamažum mažum, man brolali,
Nepalaužai ma kaulalių.

Brolis sako:

– Tai kas dabar? Tai ką jūs padarėt? Jūs, – sako, – jų ašplovėt ir po tiltu pakavojot?

Tadu jėmė tų jaunujų, tų jaunujų visa sudėjo an medinių akėcių, arklius pakinkė, nuvežė, iškratė, rataršė, ir dař un sniego kaulai blizga.

B a l y s P a d e l i s

133. [V I L K A S , L A P Ė I R Ž A S E L Ė S] *

Buvo vilkas ir lapė. Turėjo diedas žušelių. Pastatė tokį kuolą, iškasė duobę ir pakorė žušeį. Apdengė duobę šakais kokiais, ir atajo lapė. Vilkas lapį klausia:

– Dėl ko tu tos žušelės nesuėdi?

Sako:

– Šiandien negaliu, man yra trečiadienis.

È vilkas pasiekt norėjo tos žušelės ir pasikorė. Tai tada lapė ėda žuši. Tai vilkas sako:

– Dėl ko tu, kūmule, trečiadienį žuši valgai, kalbėjai, kad nevalgai?

Tai lapė sako:

– Tam trečiadienis, kas kojom žemės nesiekia.

Ir suvėdė lapėtė tų žuši, o vilką atėjęs žmogus rado pasikorusį ir užmušė.

134. E L G E T A , D I E V A S I R M I R T I S

Tai buvo vienas ubagas. Nu, i vaikščiojo po kiemais, žebравоjo, kap mės sakom. Nu, ir ku, ažejo vienon pirkion, paprašė, kad kas suvalgyt. Nu, tai jam duoda kas kiaušinėį, kas tį spirgulį duoda, kas duonos kūsnelį. Labai pavargo, išejo iš kiemo, tį buvo kokis beržynėlis mažas, sėdos po tuo beržynėliu ir ažkūsdō. Aina kokis sanis, žilas sanis.

– Tai, – sako, – draugas, ažkūzdai?

– Ažkūzdau, – sako.

– Oi dar aš, – sako, – nevalgęs. Į darbų, – sako, – turiu nevalgęs. A neduo-tum trupinėlio duonos?

– Ai, – sako, – ale gi kas tu yra, – sako, – nežinau.

– Aš gi, – sako, – yra Dievas.

– Och, tu Dievas! Oi, tai, kai tu, – sako, – Dievas, o tai gerai, ale kol'gi tu, – sako, – teip padarei negerai, – sako: – dař išvažiuoja turtuolis su šešetu arklių, visa kas, kurmonai, – sako, – a aš, – sako, – sanas diedelis, vyžai

aptrūki, šunes, – sako, – trauko, ainu, prašau bobelių, ir kol'gi man negali duoti? O jos... Neduosiu, – sako, – duonos.

– Na, ka neduosi: mažos bėdos, – nuvejo Dievas.

Prieido valgyt. Prieido boba tokia: kūda, strošna didelė.

– Ai tai, kūmule, ažkūzdai?

– Ažkūzdau, – sako, – kūma.

– Oi, dar aš nieko nevalgus.

– Oi kas tu, – sako, – yra?

– Smertis, – sako. – A da man daug reikia žmonėm galvų nukirstie, nu-pjautie dalgiu, ale valgyt noriu.

– Aike te, – sako, – ažkūsk te va kiaušinėlio, te va to. Ale, – sako, – Dievas buvo, tai regi kap.

– Tai tu, – sako smertis, – tai tu nori būt bagotas?

– Tai kaipgi nenorėt?

– Nu, tai, – sako, – gerai. Aš tau, – sako, – duosiu va žolalių, i tu, – sako, – kai rasi, su tom žolalėm liečyk. I, – sako, – tu man' pažįsti?

Sako:

– Nu, gerai pažįstu.

– I man jei, – sako, – aš stovėsiu gali kojų, liečyk, o jei stovėsiu gali galvų – neliečyk!

Nu, jis ažeido tį, ir įeina visi biedni žmonės, tį berniukas sirgo ar mergiukė. Atajis sukalbėjo poterius. Pasako, kad čia labai berniukas serga. Mama, tėvas verkia – tas jau slabas.

– Taigi aš, – sako, – aisiu pažiūrėt, galėsiu paliečyt.

– Nu, ką tu cia, diedai, – sako, – paliečysi?

– Iš tikrųjų paliečysiu. Pažiūrėsi, kap anas...

Unejo pirkion, tas vaikelis da mažas, nu, jau metų kokių trijų, guli, smercis stovi gali kojų.

– Ko jūs, sako, – verkiat. Nieko neverkte, – sako, – tas vaikelis bus gyvas ir išaugs.

– O ką tu, diedule, motinai sakai.

– Ką, – sako, – va, žiūrėkit, aš jam, – sako, – suvirinsiu žolalių. Ar jūsuk yra, kur pakurti, ažvirinti.

Ažvirė, inpylė tų žolalių, dau tam berniukui – išgėrė. Berniukas išgėrė, ėm sveikti. Nu, ką, biednas žmogus sako:

– Ai ačiū, diedule, ačiū labai.

Išėmė, jam dau dvidešimts kapeikių, pavaišino.

Aina toliau ir toliau, ir itep ėmė liečyt. Nu, susirinko jau pinigų, buvo apiplyšis, nusipirko jau batus, nusipirko kelnes, tokiu švarku apsisagė, su kašiku, ir vaikščioja, jau jis liečija.

Apsirgo vieno turtuolio duktė. Ir serga, bėduja, verkia jau to dvarinykė, sako:

– Kas darytie? Visokius, – sako, – daktarus vežiojau, ir vis, – sako, – nieko nemačija.

– O, – sako, – ponia, yra čia kokis diedas, labai gerai liečija. Tai anas tokį ir tokį berniuką išliečijo, tokią ir tokią mergaitę, tokį vyrų išliečijo.

– Nu, tai, – sako, – kai(p) jį surast?

– Ale, – sako, – tį kur bastosi.

Pašaukė savo kurmonų, sako:

– Kinkykis arklį ir važiuok, jieškok tokio diedo.

Atvažiavo vienan kieman, sako:

– Ar nėra jau to diedo?

– Nėr, – sako, – nuvejo kitan kieman.

Nu, nuvejo, sugavo.

– Važiuokim, – sako, – pas mūs poną.

Nuvažiavo pas poną. Unejo, pažiūrėjo – smertis gali kojų stovi. Ponia jau bėduja, ponas bėduja.

– Tai ką, – sako, – jau bėdujimas, ką čia, – sako, – bėdavotie, – sako, – bus sveika mergaitė.

Unpylė tų žolalių ir davė išgert, ir mergaitė pasitaisė. Tai jau ponas dau daug pinigų, o jau anas apsilvilko nastajasčiai – ir tai, ir tai, ir nuvejo. Daktaras, daktaras, daktaras – ir jau tai visur girdėtis, kad daktaras. Ilgu pailgu, žinai, pas kitų nuaj – tį berniukas sirgo. Berniukas pastaisė. Gavo pinigų, jau diedas bagotas, jau kų.

Nu, jau vienas tokis turtingas grapas – sirgo jo sūnus. Jau pakvietė tų diedų; unejo tas diedas, žiūri – smertis gali galvų stovi. Oooooo!

– Nu, nieko, – sako, – padarykit lova kad un šriūbų apsukt.

Apsuke. Diedas pamygės. Kap tik pamygėjo, tai smertis vėl gali galvų. Vėl pamygėjo – smertis vėl gali galvų. Tadu sako smertis:

– Kūmai, suk nesuk – reiks mirti.

U r š u l ě A u g u l i e n ě

135. Ž V Ě R Y S S O D E

Gyveno diedukas ir bobutė. Turė[jo] dzidelį sodų. Atbėgo lapė:

– Dzieduk bobute, duok man obuolėlį.

Dziedukas:

– Lipk un obelies, tį nusrėkši obuoliukų.

Lipė lipė lapelė, ir ažkliuvo jos vuodegėtė – razplėšė vuodegėtį. Atbėgo kiškis:

– Dzieduk bobute, duokit man vienu obuolėlį.

– Lipk jau un obelėtės, nusrinkie obuolėlį sau.

Lipė kiškutis ir razsiplėšė kelinėlas. Atbėgo vilkas:

– Lapela kūmula, sviesk man vienu obuolėlį.

– O lipkie un obelėtės.

– Aš ažsisiplėšiu vuodegėtį. Tu lipkie un obelėtės.

– Duok, kūmula, duok, lapela.

– Neturiu, neduosiu.

– Kiškeli, tu man mesk, ir ma auselės krinta, aš kelinėlas susplėšiau.

– Imk, jau imk vienu.

Kap pastvėrė kiškį, itai vilkas kap pastvėrė, obuolius visus surijo surijo. Diedas su kačergu, boba su pušim [pušine] lėkė, kap dau vilku, obuolius razbirino ir vilkų aždaužė.

136. P U P A D A N G U N

Buvo diedas su bobuti, nuvejo darželin, kasė kasė, iškasė pupų.

– Dziedule, ką darysim? Kur mes pupelį tą pasodinsim?

Bobutė sako:

– Dziedule, pasodinsim po palaliais.

Pasodino pupų po palaliais. Augo pupa, augo – pasiekė palalalius. Bobutė sako:

– Dziedule, plėšim palalius. Pupelė užaugo jau.

Augo pupelė, augo net lubosan.

– Dziedule, plėšk lubelas.

Nu, dziedulis išplėšė lubelas. Augo pupelė net dungun. Tada dziedulis sako:

– Bobule, lišk maišan, – lipsim dungun.

Kaip lipo, nulūžo pupa – ir nugriuvo, ir ažusdauž diedas su bobu, ir gyvenimas baigtas.

Genė Pūkštienė

137. TRYS BROLIAI

Gyveno diedas ir boba, ir turėjo jie tris sūnus. Du buvo normalūs, vienas buvo kvailiukas. Diedas su bobu ir mirė, ais vienas sūnus tarnauti. Išėjo tarnauti, ajo keliu, rado dvarų, o tam dvari gyveno papas. Nu, anas užėjo par tų papų, susderėjo. Papas sako:

– Aš tau gerai mokėsiu ir duosiu porą arklių, ir pas mani yr kalaitė: kiek to kalaitė užbėgs, tai tiek tu ažarsi. O jeigu tiek neažarsi, tai aš tau un pečių išpjausiu diržų. O jeigu aš tau kų nors bloga pasakysiu, tai tu man išpjausi un pečių diržų.

Jie taip susitarė, ir liko jis tarnaut. Nuvejo jis un rytojaus arte. Kalaitė to užbėgdo ir užbėgdo, užbėgdo ir užbėgdo, o tam nēr bernui kap ait ir un pietų. Ir praarė jis lik pačiam vakari, ir be pietų jau taip nusmanė... Kalaitė namon – ir jis atajo namon. Nu, kų gi? Vienuų dienuų taip pakrutėjo ir kitų dienuų pakrutėjo. Jam buvo per sunku, ir anas jau turėjo meste. Nu, papas jam išrėžė diržų un pečių, ir tas atajo namon be nieko niekam nesakįs.

Išėjo kitas brolis. Ir su kitu taip pasitaikė: papuołė par tą patį papą ir taip [pat] anys susderėjo. Nu, ir tas bernas – kiek to kalaitė užlakia, [tai tas tiek ažaria]. Toj kalaitė ir vėl nuo ryto lik vakaro išbėgdė, ir anas vis ažardė, ir negalėjo išturēt, ir tas unsviedė. Ataj par papų, sako:

– Aš negaliu taip krutēt, man reikia atsilsēt. Man reikia atsilsēt kiek nors.

Nu, papui nepatiko itai, ir papas ir kitam broliui išrėžė un pečių diržų ir palaidė.

Nu, ais jau kvailiukas. Kvailiukas ataj – ir tas pataikė par tų patį papų. Susderėjo jie su papu, kiek cienia, jau jam kiek mokēt. Sako:

– Ot, par mani, aš tau duosiu porą arklių, ir pas mani yra kalaitė. Kiek šito kalaitė užlėks, tai turi tiek išart.

Nu, anas aria ir aria, žiūri – jau pietai, kalaitė nebėga namon. Anas tų kalaitį botagu botagu, toj kalaitė lėkdama namon, ir tas paskum ataj namon. Papas žiūri, kol' un česo atajo – jau kap roz pietai, ir anas atajo. Sako:

– Kalaitė namon ir aš...

Nu, žiūri papas – ir vienu dienu itep, ir kitų dienu itep, jau nekas. Kalbasi su savo žmonu.

– Negerų porapkę radom, reik kas nors su juo daryc, reikia kur nors jį išsiųsc.

– Nu, – sako, – kur išsiųsc? Tį yra tokis, tokia melnyčia. Nu, jojoj labai daug metų niekas nemala; tį apsigyvenį velniai. Išsiųsim mes jį. Tį kas nuvažiuoja, niekas negrižta, ot, ir anas negriš.

Nu, tai anas ir nuvažiavo, pridėj jam vežimų gėrybos, ir nuvažiavo anas. Davažiavo ton melnyčion – prauda, niekas tį nieko nemala, niekas tį nieko nedaro. Anas nuvažiavo, innešė savo maišų, razpylė, palaidė melnyčių ir mala. Palaidė melnyčių ir mala, mala ir klausosi, ataido par jį velnias. Sako:

– Tai kapgi tu cianai atėjai gaspadorium visai? Cia jau dvidešimt metų, kap niekas nekruta toj melnyčioj, è tu mali?

– Nu, tai kų gi, – sako, – aš padarysiu, malu, man' gi cia atsiuntė mano gaspadorius ir aš malu.

Nu nu, ir anys. Cia anas atvažiavo, da tai pasgovė žvirblį, rado meškų, atsivedė tų meškų, nu, ir da tį anas, nežinau, kų da buvo radis, nu, ir tadu velnias sako:

– Aš tavi išvarysiu.

Sako:

– Kap tu mani išvarysi? Aš... va mano senelis jau turi tris šimtus metų, ir kap tu su juo susgalinėsi, tai aš ir pats išeisiu.

Pradėj su mešku galetyniaucis, meška tų velniukų ir sutrynė. Dař sako velnias:

– Vis tiek aš tavi išvysiu.

Sako:

– Nu, kapgi tu man' išvysi?

– Da par man', – sako, – davai, kataras aukščiau išsviesim akmenį, ar tu, ar aš? Jeigu tu aukščiau išsviesi akmenį, tai tu, tai jaugi aš išeisiu, è kad aš aukščiau – tai tu išeisi iš tos melnyčios.

Nu, ir gerai. Velnias kap svies – tuoj tas akmuoj griuvo, o tas žvirblis, kap palaidė, tai ir negrižo. Tai tep anas susmałė, meškų tų ažsikinkė, ba jam arklių nebuvo. Ažsikinkė meškų, nu, ir sudėj maišus, ir atvažiavo namon. Atvažiau, papas žiūri – kų nu, grižo gi anas, è kol' anas grižo – neprapuolė. Nu, ir išlaidė maišus, inlaidė itų meškų pūnėn, ir pats nuvej ir atsigulė, ir miega. Nu, ir niekap su tuoj [bernu] anas negałėjo... papas išvarinėt. Nu, tai tas tadu durnelis tam papu išrėžė diržų un pecių ir tep pasakė, kiek jam turėjo ažmokėt tas papas, ir grižo itas kvailiukas labai bagotas namo. Na, ot ir visa.

Antanina Aleknaitė

138. [KARALIUS IR PIEMENUKAS]*

Buvo vienas sanas karalius, ir anas taip pasakė:

– Jau greit mirsiu ir Dievo neragėjau.

Pasakė taip, kad suveit visi tokie didikai par jį ir parodyt, kokis Dievas yr. Suvejo tie didikai, ir anas pasakė:

– Būste nubausti, kad neparodyste man Dievo.

Visi bijojo, kad juos nubauss, kad jau mirtis jiems bus. Užgirdo vienas pirmenukas, bet anas nemažas jau buvo, ir atajo. Atajo:

– Nu, karaliau, nori Dievų išvyscie?

– Noriu.

– Nu, tai ainam su manim un dvarų.

Išsivedė karalių tas piemuo.

– Nu, žiūrėk dař unt saulės, tik gadnai prisižiūrėkie.

Ė karalius pažiūrėjo ir sako:

– Kų gi, aš galiu apaktie.

Nu, kaip šviesi labai, tai jam bloga žiūrėt.

– Tai kų tu man rodei – aš negaliu žiūrėt.

– Nu, tai ragi, karaliau, tik vienas Dievo sutvėrimas, ir da nelabai didelis, ir kurgi tu gali Dievų pamatyti. Dievas gi labai yra didelė šviesa.

– Nu, tai gerai, berneli. Da man pasakykie vienuų daiktų – kas buvo pirma Dievo?

Tai anas sako:

– Gerai, karaliau, nu, skaitykie: vienas, du, trys.

Karalius sako:

– Ne, ne itep. Ė kas pirma vieno buvo?

– Nu, tai nėra nieko pirma vieno – Dievas.

– Nu, gerai, tai jau gerai, tai da pasakykie vienuų dalykų: kų Dievas dirba danguj, kų tį anas kruta?

– Nu, kų Dievas. Nu, karaliau, pamainysim rūbais. Tu apsilkie manais, ė aš jūsų rūbais. Ir aš sėsiuos tavan daiktan – sostan.

Nu, ir pamainė. Nu, ir itep tadu pasakė piemuo:

– Nu, tai itep, karaliau. Gerus Dievas aukština, ė blogus žemina. Kaip tu, karalius tokis, netiki Dievu, tai taū gi anas pažemint gali.

Teip ir pasakė. Gerus aukština: geri, katarie Dievu tiki, ė katarie netiki – žemina.

– Nu, ir gerai. Dař jau mačiau Dievų, – pasakė karalius.

KNYSTUŠKĖS. MILCĖJOS. PETRIKAI

ASTRAVO RAJONE, GERVĖČIŲ APYLINKĖJE, PRIE PAT AŠMENOS UPĖS, JAUKIAME GAMTOS PRIEGLOBSTYJE ĮSIKURĘS KNYSTUŠKIŲ KAIMAS NEDIDELIS, RAMUS. Jo artimiausi kaimynai iš pietų pusės – Milcėjų, iš šiaurės – Girių, iš kitos Ašmenos pusės – Petrikų kaimai. Mirę knystuškėnai amžinam poilsiui atgula į Girių kaimo kapinaites, nes savų neturi. 1970 m. Knystuškėse gyveno apie 170 gyventojų, kurių 90 % – lietuviai. Per pastaruosius dešimtmečius gyventojų beveik dvigubai sumažėjo, tačiau lietuvių liko apie 100 %¹. Kaime yra pagrindinė gatvė, nusitęsusi pagal Ašmeną. Namai ir kiemai tvarkingi, švarūs. Kaimo puošmena – iš vytelių pintas kluonas, patraukiantis kiekvieno Knystuškėse apsilankiusiojo akį. Įsimena ir Henriko Butkaus sodyba su gintaru inkrustuotu kryžiumi šalia vartelių, Gedimino stulpais.

Knystuškėse 1922 m. buvo įkurta lietuviška mokykla. Veikė iki 1926 m., vėliau perkelta į Giriam. Knystuškėnai norėjo turėti savo mokyklą, prašė tuo reikalu padėti „Ryto“ draugija, tačiau iš lenkų valdžios leidimo mokyklai, taip pat ir skaityklai kurti nebuvo gavę².

Kaimo žmonės išsaugojo daug senosios kultūros turtų. 1970 m. Lietuvių kalbos ir literatūros instituto tautosakinės ekspedicijos metu buvo apklausta 26 žmonės, mokantys dainų, pasakų, mažosios tautosakos žanrų kūriniių. Pateikėjų amžius įvairus – nuo 8 iki 81 metų. Senosios tradicinės tautosakos daugiausia atsimena senieji žmonės (51–81 metų jų buvo 16, o 30–50 metų – tik 5). Rasta ir visai jaunų pateikėjų (8–13 metų). Deja, jų pasakos smarkiai paveiktos knyginės tradicijos.

Ypač daug Knystuškėse užrašyta patarlių ir priežodžių. Iš kai kurių pasakotojų (R. Šemienės, B. Marcinkevičienės, K. Buckienės, M. Jurkoitienės) jų buvo surinkta po šimtą ir daugiau³.

Senujų kaimo gyventojų atmintyje likę ir patarlių, užkalbėjimų bei tikėjimų apie kutą, kochliką, skalsą, apie raganas, gyvenančias rugiuose. L. Sauka iš A. Kaltonienės yra užrašęs pasakojimų apie kutą, kuris *Neša turtą kaip velnias. Viską neša: ir grūdus, ir pinigus*⁴, apie kochliką, kuris *Arklius jodo. Jo niekas nemato. Žvakę uždega ir apvožia po puodu. Laukia, kol arklys pradeda trypti. Tada atvožia ir pamato kochliką, į žmogų panašų*⁵. Apylinkėse garsus buvo Pelegrindos Augulis, Salų burtininkas. Tačiau

¹ CHXH.

² Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 55.

³ Knystuškių k., užrašė Leonardas Sauka, Regina Šliogerytė, 1970, LTR 4155, p. 6–8.

⁴ LTR 4155(323).

⁵ LTR 4155(324).

paskutiniaisiais dešimtmečiais net seniesiems kaimo gyventojams mitinis palikimas jau yra praradęs savo senąją prasmę. Aldonas Ravaitis (84 metų) mano, kad rugiuose jokių raganų nėra. Taip buvę sakoma tik todėl, kad vaikai dėl „vosilkų“ rugių nebraidyti. Antanina Kaltonienė (62 metų) paaiškina, kad kutas – tai būtybė, panaši į velnią, nešanti turtą, ir čia pat priduria, tuo netikėdama: „Koki čia teisybė, čia melai, kaip čia gali kas nešti“⁶.

Knystuškių kaimas turi savo liaudies meistrų, garsių ne tik visoje apylinkėje, bet žinomų ir Vilniuje, Lietuvoje. Tai medžio drožėjas Balys Kucka – ratelių, kryžių ir kitų daiktų dirbėjas. Nenuilstanti audėja yra Marija Kaltonienė, net septyniasdešimt trejų metų sulaukusi, vis tebeaudžia įvairiausias drobes, lovatieses, rankšluosčius, staltieses, kilimus.

Pasakojamoji tradicija Knystuškių kaime prieš dvidešimt metų buvo dar gyva, nors ir stipriai veikiama rašytinio žodžio. Geriausi kaimo pasakotojai Stasys Šeimys, Michalina Jurkoitienė, Bronė Marcinkevičienė ir kt. pasekė nemaža tradicinių pasakų. Iš viso Knystuškėse iš 8 pateikėjų užrašyta apie 50 pasakų ir jų variantų. Į leidinių atrinktos 27 pasakos.

STASYS ŠEIMYS

Pats geriausias ir įdomiausias kaimo pasakotojas Stasys Šeimys gimė 1929 m. Knystuškėse. Čia jis užaugo, vedė ir visą amžių gyvena. Jo motina daug žinojusi pasakų ir labai mokėjusi jas sekti. S. Šeimys prisimena: „Atsigula vakare ant pečiaus, nu, tai, mama, pasakyk pasaką“. Kai motina pasakas sekė, jam buvo septyneri aštuoneri metai. Tas pasakas S. Šeimys puikiai prisimena ir dabar seka savo ir kaimynų vaikams.

1970 m., kada užrašytos S. Šeimio pasakos, jis buvo dar nesenas, tik keturiasdešimt vienerių. Pats sakėsi, kad ir šiaip viskuo domisi, mėgsta skaityti knygas⁷. Iš jo L. Sauka užrašė 46 įvairiausių siužetų pasakas. Tai daugiausia stebuklinės pasakos, pasakos apie gyvūnus ir pora formulinių pasakaičių. S. Šeimio repertuare yra nemaža pasakų, kurios Gervėčių krašte retesnės: „Vienuolika sūnų, dvyliktoji dukrelė“ (Nr. 139, AT 451), „Du riešutėliu“ (Nr. 140, AT 707), „Raganos namai“ (Nr. 142, AT 333B + 313A). Iš jo vienintelio Gervėčių apylinkėje užrašyta pasaka su tragiška pabaiga „Mergelė uogelė“ (Nr. 146, AT 702B*). Seka S. Šeimys ir Gervėčiams itin būdingas pasakas: „Pupelė“ (AT 804A), „Mergelė ir karvelė“ (AT 511), „Žiulvinas“ (AT 425M), „Ivonėlis“ (AT 327CF), „Puse lupata, puse skusta“ (AT 212), „Gaidelis ir vištelė“ (AT 2021B).

Ilgos trijų brolių ciklo pasakos (AT 530, 550), kaip ir kitos čia paminėtos, pasakotojo gerai atsimenamos, siužetai išplėtoti, jiems būdingi motyvai ir epizodai išsaugoti. Pasitaikanti siužetų kontaminacija visur tradicinė. Įdomu, kad S. Šeimio kūriniai beveik visi prasideda ta pačia formule: *Kap buvo dziedas su bobu* (Nr. 139, Nr. 143, Nr. 145, Nr. 148), *Nu, kap buvo dziedas su bobu* (Nr. 141), *Buvo dziedas su bobu* (Nr. 146) arba *Senelis su senele gyvena* (Nr. 149), *Nu, taip pat: Gyveno senelis su senute* (Nr. 150).

Formulizuotos yra ir kūrinių pabaigos. Beveik visada baigiasi trumpuote formule: *Ir visa*. Tik kelias pasakas S. Šeimys užbaigia ilgu sudėtinu sakiniu, kuriame pakartojamu jungtuku ir tarsi vienu atsikvėpimu į nenutrūkstamą grandinę sujungtos pasakos veikėjų veiksmų, nuotaikų, laimingos baigties situacijos: *Ir mergiokė sugrįžo namon, papasakojo, buvo net apsirgus, labai buvo išsigandus, bet pasveiko, ačiū Dievui, ir*

⁶ LTR 4155(323).

⁷ Stasys Šeimys, užrašė Leonardas Sauka, 1970, LTR 4155, p. 286.

labai liko laiminga mergaitė, ir dabar laimingai gyvena su savo šeima („Raganos namai“, Nr. 142) arba *Tep ir vilkas atgriuv aukštinenkas, ir lapė, ir visi – ir cik nukūrė oželis namon* („Puse lupta, puse skusta“⁸). Pasaka „Apie kanapėlių“ (Nr. 150) baigiasi tradiciniu išskaičiavimu, ką darė veršelis, vandenėlis, ugnis, medžiotojai, vilkai, ožkos, bylys.

Po trumpų įvadinių pasakojimo formulių S. Šeimys tuoj atveria klausytojui labai realų, kone šiuolaikiniam žmogui būdingą gyvenimą. Mėgstama pabrėžti veikėjų turtingumą, poniškumą, deklaruojama tėvų meilė vaikams, jų mokymas. Pasakoje apie vienuolika sūnų, paukščiais be balso lakstančių, sakoma: *Kap buvo dziedas su bobu. Jau, sakyt, turtingas buvo, kap sakyt, ponas, galima. Turėjo vienuolika sūnų, o dvyliktoji buvo dukretė. Gyveno jie ne taip ir ilgus metus. Nu, vaikai paaugo. Jie visi į mokyklas ajo, labai tėveliai juos mylėjo. Visiem buvo nupirkta paišeliai, net paauksuoti toki. Nu, vienu žodžiu, gražiai apvilktą, visa kas. Nu, ir taip gerai gyveno* (Nr. 139).

Mokyklos, mokymo tema ryški ir S. Šeimio pasakoje apie stebuklingą arklį. Apie gimusį ir nepaprastai greit augantį vaiką sakoma: *Praeidė viena diena, ant antros jis ėmė vaikščioti, ant trečios ėmė kalbėti. Po šešių dienų jis ėmė prašytis į mokyklą eit*⁹. Vaiko nepaprastumas šisyk – ne jėga, stiprumas, kaip tai dažniausiai būna analogiškų variantų atitinkamuose epizoduose (verčia kalnus, suvalgo pūdą mėsos, pūdą duonos). Šeimio pasakoje iškeliami herojaus protiniai sugebėjimai (tik gimęs vaikas pradeda kalbėti; mokykloje neturi sau lygių: raides bemat visas pažįsta, iš karto skaito ištistus žodžius, sakinius).

Naujausių laikų realija, sąmoningai pasakotojo pabrėžta, aptinkama ir pasakos „Du riešutėliu“ epizode apie karalių, išvykusį į karą, *lyg tai revoliuciją kokią* (Nr. 140). Karas, *revoliucija kokia*, kur išjoja devyni broliai, minima ir pasakoje „Devyniagalvis“ (Nr. 141). Žinomame siužete „Šuo ir vilkas“ žmona, prieš nešdama pusryčius pjo-vėjams <...>, *vežimėlin paguldė vaikelį, ten pietus paėmė, ir nustūmė laukan* (Nr. 148).

Pasakymai *mokykla, paauksuoti paišeliai, revoliucija, vaiko vežimėlis, stiklinė karštos kavos, apylinkė, respublika*, taip pat daug kitų S. Šeimio vartojamų bendrinės kalbos žodžių (*žirgas, kambarys, tėviškė, kvailys, burtininkė, nosinė* ir t.t.) rodo, kad palyginti dar jauno ir įvairia lektūra besidominčio pateikėjo pasakose senieji įvaizdžiai ir tarminė leksika yra stipriai veikiami literatūros, naujausių laikų gyvenimo sampratos, aplinkos.

Sekdamas tradicines pasakas S. Šeimys neretai jas papildo naujais epizodais, savaip keičia įvykių eigą. Taip pasakoje „Du riešutėliu“ karalienė pagimdo kūdikį su saule kaktoj, mėnuliu – pakaušy, žvaigždelėmis – aplink. Rašo apie tai išvykusiam į karą vyrui. Netikros pavydžios jos seserys laišką perrašo, sumeluoja, kad gimė vaikas su vilko *pachadu, meškos paglėdu*. Karalius liepia žmonai jo laukti, nieko nedaryti. Laiškas nedorų seserų vėl suklastojamas – vaikelį išsakoma nužudyti. Tada motina vieną naktį meta vaiką žirgams, kad šie sutryptų, kitą – jaučiams, kad ji subadytų, trečią – avims, ketvirtą naktį – paukštėms (žąsims, kalakutams), kad sugnaibytų. Vaikelis lieka gyvas. Gyvuliai ir paukščiai jo neliečia – atvirksčiai, <...> *žirgai atsiklaupį ir ant jo dūsavo <...>, avetės aplinkui jį guli <...>, visos žąsys plunksnetėm apdėję jį, visos šildo jį*. Ir visi sakė: *Štai mum bus karalius! Štai mum bus karalaitis!* (Nr. 140) Tik po šio epizodo vaikas motinos įdedamas, kaip tradiciškai įprasta, į *bačkelę*, nupirktą iš silkes pardavinėjančio žydo, ir paleidžiamas *ant vandenio*. Sekama itin įsijautus, įtaigiai vaizduojamas motinos, priverstos nužudyti savo kūdikį, skausmas, neviltingas. Įvairių gyvulių ir paukščių šilti santykiai su vaiku, jo garbinimas turi biblinės legendos apie gimusį kūdikėlį Kristų atšvaitų.

⁸ LTR 4155(640).

⁹ LTR 4155(645).

Pasaka „Vienuolika sūnų, dvyliktoji dukrelė“ (Nr. 139) vėlgi savitai pasekta. Į tradicinį pasakojimą apie seserį, ieškančią pamotės paukštėm užburtų savo brolių, S. Šeimys net du kartus įveda sapno motyvą. Daugelyje variantų mergaitė nakvoja pas debesų, vėjų, paukščių karalius, o S. Šeimio pasakoje – miške. Ten per pirmąjį sapną sužino, kad jos *broliai skrajoja po vandenim*. Sena boba pasako, kur ieškoti brolių pėdų, ir sesuo juos suranda. Jau gyvendama kartu su broliais, antrą kartą sapnuoja: viena mergaitė duoda jai į rankas žolių, liepia jas savo rankomis, keliais, visu kūnu sutrinti ir nepratariant nė žodžio nupinti iš jų vienuolika marškinių – taip ji išvauduosianti savo brolius. Toliau S. Šeimys detaliai pasakoja apie sesers gyvenimą dvare pas karalaitį, apie tai, kaip ji rauna nuo kapų žoles – notres, kaip nė su kuo nekalbėdama mezga broliams marškinius, kaip dėl keisto savo elgesio uždaroma į rūšį ir apšaukiama ragana. Pasaka baigiasi brolių išvadavimu ir mergaitės vestuvėmis su karalaičiu. Taigi tradicinio siužeto pasakos vaizdai S. Šeimio kuriami išplėtotai, įgyja naujų niuansų, gali būti siejami su tikėjimais augalų galia įveikti burtus. Randa čia atgarsį ir žmonių tikėjimai raganavimu, sapnais.

Kituose S. Šeimio kūriniuose, atvirkščiai, pasakojimas teka siaura srove, įvykių meninis vaizdas išgaunamas tiksliai parenkant žodžius, nevengiant jų pakartoti, sudėliojant juos į trumpus sakinius:

Priajo [mergaitė] – jau didelis medzias, žirniai pasbaigė, tik kelias. Nu, keliu aina. Važiuoja žmogus: baltas arklys, balti ratai, baltas šuva ir žmogus – visa kas balta. Sako:

– Kur eini?

– Einu par motkų kieman.

Nuvažiavo tas sau, ta sau.

Aina aina tolyn, ir vis tas pats kelias. Sustikdo juodų žmogų, juodas arklys, juodi ratai ir juodas šuva.

– Nu, kur eini?

Sako:

– Ainu par motkų.

Tį ir nuvažiavo sau, é to sau.

Aina da aina, sustikdo raudonų žmogų, raudoną šunį, arklį.

– Nu, kur aini?

– Pas motkų.

Nu, ir nuvažiavo tas, é to sau nuvejo („Raganos namai“, Nr. 142).

Ne tik šios, bet ir daugelio kitų (Nr. 143, Nr. 145, Nr. 147, Nr. 148) pasakų talpi tiesioginė kalba, vaizduojami įvykiai, herojų veiksmai nusakomi daugiausia dialogu. Pasakotojas yra išsaugojęs visų tradicinių siužetų bendrąsias eiliuotas vietas. Jos savaip varijuoja:

– Jūs žūsalės, ga ga ga,

Jūs sierosios, ga ga ga,

Išmeskit man paplūksnelį,

Išmeskit papūkelį.

Aš jum pabūsiu žūsinėliu

Un marelių giliųjų,

Až medelių tamsiųjų,

Un kalnelių aukštųjų („Ivonėlis“, Nr. 145).

Pasakoje „Mergelė uogelė“ tėvams apie skaudų įvykį – miške pasikorė jų sūnelis Ivonėlis – praneša viena po kitos kriuksėdamos kiaulės:

– Ciu kru,

Dziedai boba,

Pasikorė

Ivonėlis
Až mergele,
Až vuogelę (Nr. 146).

Dialogai, meniškai sujungti eiliuoti veikėjų monologai, kartojami po kelis kartus, daro S. Šeimio pasakojimą itin gyvą, išimintinę.

M I C H A L I N A J U R K O I T I E N Ė

Antroji žymi Knystuškių kaimo pasakotoja Michalina Jurkoitienė-Ravaitytė gimė 1889 m. Knystuškėse, Ravaičių šeimoje. Čia ir pragyveno visą gyvenimą. Šeimoje augo trys seserys ir brolis. Jos vyras rusas mirė po karo, bado metais. Michalina mokėjo skaityti, nors mokyklos ir nebuvo lankiusi. Jos sesuo, pati baigusi tik keturis skyrius, mokė vaikus skaityti ir rašyti, vėliau ištekėjo Lietuvon ir pagaliau išvažiavo į Ameriką.

M. Jurkoitienės gyvenimas, ypač karo metais, buvo labai sunkus. Ji prisimena, kaip susitaupiusi keletą svarų sviesto nešdavo Salosna parduoti. Pasiima duonos lustą, tai ir laižo indelį, kur sviesto būta.

Užrašytoja R. Šliogerytė mini, kad 1970 m. Jurkoitienė gyveno pas vieną iš savo sūnų. „Kaip nekeista, bet labai myli marčią. Pati visur bėga, dirba. Moka gražiai austi, bet dar gražiau pasakas „provija“. Nė viena kaimo moteris negali jai prilygti. Kalba labai vaizdingai, išraiškingai, malonu klausytis. Jei obelys žydi, tai *kaip smetona apdėtos*, valgyt ragina sakydama: *Duona ant stalo, o runkos savos, tai ir valgykit*. Pasakodama apie savo mirusią anūkę (mirė šešiolikos metų kraujo vėžiu), pavartojo net keturis vaizdingus posakius: *Vienu turėjo ir tų žemėn padėjo. Ir Džievas gražių gėlių išsirinko. Kap mažutė augo, kap ant mielių, kap ne ant savo dienelių. Gyva žemėn nelįsi*“¹⁰.

Su žmonėmis M. Jurkoitienė visada maloni, todėl kaimynai ją mėgsta, moterys be jos net uogauti neina, girdi, nelinksma bus. Apie savo gyvenimą nelabai linkusi pasakoti¹¹.

M. Jurkoitienės, kaip pasakotojos, talentas ryškus. Iš jos užrašyta 11 pasakų. M. Jurkoitienės pasakos – tai dažniausiai moters motinos sekamos vaikams pasakaitės apie ožkelę ir jos vaikelius (Nr. 154, AT 123), kaip *Kacinėlis ajo žyriun i gaidelį namie likde*¹² (AT 61 B), apie *kviecinaitį – pienu maišytą, sviestu pramesdzytą, labai gardžią kukelaitę*¹³ (AT 2025), kaip žvirblis prašė bylio jį pasupti¹⁴ (AT 2034 A*), apie pupelę, kuria diedas su boba į dangų lipo¹⁵ (AT 804 A). Pasekta M. Jurkoitienės ir ilgu stebuklinių pasakų apie tris arklius, kurie grūdo kviečių lauką, bei brolių kvailių, tuos žirgus pagavusį ir laimėjusį karalaitės ranką (Nr. 151). Užrašyta jos pasakų apie vaikus našlaičius Alenutę ir broliuką¹⁶ (AT 450), Alenutę ir karvelę¹⁷ (AT 511), pasaka-legendą „Kvailys ir velnias“ (Nr. 153, AT 1045).

Visos M. Jurkoitienės pasakos tradicinės. Pasektos logiškai, įtaigiai, sakinyms trumpas, sklandus. Skirtingai nuo S. Šeimio, ji vengia aktualinti pasakojimą, perkrauti jį detalių. Tiek pasakos pradžioje, tiek toliau plėtodama siužetą, ji tik tradiciškai

¹⁰ Michalina Jurkoitienė-Ravaitytė, užrašė Regina Šliogerytė, 1970, LTR 4155, p. 169–171.

¹¹ Ibid.

¹² LTR 4155(432).

¹³ LTR 4155(434).

¹⁴ LTR 4155(451).

¹⁵ LTR 4155(433).

¹⁶ LTR 4155(71).

¹⁷ LTR 4155(439).

konstatuoja įvykius: *Nu, kap buvo ponas. Turėjo tris sūnus: du razumnus, trečių durnų. Prisėjo ponas kvielių un lauko* (Nr. 151) arba *Ir turėljo] devynis sūnus ir dukterį. Nu, išdavė dukterį labai toli, ir ana jau ašsigeidė, prašo par vyrų, kad paleist kieman. Nu, tep anas aškinkė arklį ir išprovijo gi jau jų: „Važiuk par tėvus, par brolius kieman“* (Nr. 152). „Devyniagalvyje“ apie sesers kelionę pas brolius pasakojama greitu tempu, žaibiškai vaizduojama sesers ir kelyje sutikto devyniagalvio dvikova.

Ana važiavo važiavo – insidėljo] ir kalvaratų, insidėljo] ir verpstį, insidėjo ir kuodelį – jau pabus pas momų, kap nuvažiuos, par brolius paskieminės. Ir važiavo važiavo – perėmė tas devyniagalvis. Kas jai daryt? Sviedė kalvaratų ana. Jau kalvaratų, kap regi, anas sutreškino ir vėl vejas paskum. Nėr kų – ir ana greitai važiuoja un arklio. Nu, tai tadu sviedė ir verpscį, ir linus svaidė paišvaidė. Kaip jau žiūri – arti, kų daryc? Tadų ir sviedė ir ratus – sėdos raita joce. Jojo jojo raita, jau žiūri, kų daryc? Tadų ana jau sviedė ir arklį jam, tam devyniagalviu. Ir arklį davyniagalvis suvedė, žiūri jau – kų daryc? Nu, tep tadų ana užlipė aukštan užuolan, kad jau nedasiekt. Maž pralėks. Tep anas kap lėkė, tas devyniagalvis, emė graužtie užuolų. Tep ana jau gegužaitės pprašė:

– Gegužėla sasela, lėk, maniem brolialiam pasakai, kų devyniagalvis užuolų graužia, sesutį suvės (Nr. 152).

Šia teksto atkarpa M. Jurkoitienė vaizdingai perteikia herojės reakciją į gresiantį pavojų. Ta reakcija labai ūmi. Atitolinti pavojų pavyksta tik trumpam: herojės priešininkas bemat įveikia jam metamus kliuvinius. Pasakotoja stilistinėm priemonėm (tiek sintaksiniu, tiek leksiniu lygmeniu) stebėtinai sugeba didinti personažų veiksmų įtampą, kurią sulydo ritmingai pasikartojantis klausimas: *Kų daryc?* bei sakinio pradžioje ir viduryje dažnai vartojamas jungtukas *ir*, į vieną nepertraukiamą grandinę jungiantis ir veikėjų veiksmus, ir išskaičiuojamus daiktus, kuriais herojė ginasi nuo užpuolėjo.

M. Jurkoitienės įgimtą dovaną lakoniškai perteikti pasakos vaizdus rodo meniškai nušlifuoti dialogai. Pasakoje „Kukelaitė“ bobos kreipiniai ir diedo atsakymai yra virte sustingusiomis, pasikartojančiomis formulėmis, ištariamomis greitu tempu:

Kukelaitė gardzi gardzi. Kukelaitė kepa kepa.

– Dziedule dziedule, jau kukelaitė un pripečko.

– Tekep tekep, bobula.

Kukelaitė prišoko po pripečku.

– Dziedule dziedule, jau kukelaitė po pripečku.

– Tekep tekep, bobula.

Tadų jau ir nuo slinksčio.

– Dziedule dziedule, jau kukelaitė gi nuo slinksčio.

– Aisim gi jau imcie¹⁸.

Šią pasaką M. Jurkoitienė kontaminuoja su kitais tradiciniais siužetais (AT 158 + 1 + 2 + 21). Vienoje teksto atkarpų vaizduojamas lapės įkalbėtas vilkas, einantis gaudyti žuvų prie eketės, <...> *kur Matonai semia undenį iš Ašmenos*. Pateikėja, įvesdama į pasakojimą tikrinius kaimo vardažodžius, tarsi siekia įtikinti klausytoją rezgamo pasakos vaizdo realumu.

M. Jurkoitienės pasakos „Ulvinas“¹⁹ (AT 425M), „Alenutė ir karvelė“²⁰ (AT 511), „Pupa“²¹ (AT 804A) pernelyg glaustos. Kai kurios pasakų vietos, turinčios mitinių vaizdinių elementų, primirštos. Pasakoje apie Ulviną painiojamos tradicinės lemtinųjų vandens putų spalvos reikšmės (baltos putos – negyvas (Ulvinas), raudonos –

¹⁸ LTR 4155(434).

¹⁹ LTR 4155(438).

²⁰ LTR 4155(439).

²¹ LTR 4155(433).

gyvas). Neatskleidžiamas ir senovinis tikėjimas inkarnacija epizode apie karalių, kuris, iš vaiko verksmo supratęs, kad šalia netikroji žmona, išeina ieškoti vaiko motinos. Randa ją duobėje ir parsiveda²².

M. Jurkoitienės-Ravaitytės pasakų graži tarmiška kalba, palyginti mažai svetimybų, nėra rusiškų, lenkiškų ar gudiškų posakių.

KITI PASAKOTOJAI

Knystuškių kaime dar užrašyta pasakų bent iš šešių pateikėjų. Kai kurie jų atsikėlę gyventi į Knystuškes iš gretimų kaimų.

BRONĖ MARCINKEVIČIENĖ

Bronė Marcinkevičienė-Ravaiciūtė gimė 1896 m. Mockose. Jaunystėje trejus metus tarnavo prie Pažaislio. Atitekėjus dukteriai į Knystuškes, ir ji parvažiavo čia „su visais budinkais“. Nors pasakotoja mokyklos nelankė, skaityti mokėjo. Pasakų B. Marcinkevičienė išmoko iš savo bobutės. Ypač patikdavusios baikos apie siraitaites, todėl ir pati mielai anūkams jas pasakojo²³.

Iš B. Marcinkevičienės užrašytos septynios pasakos. Siužetai tradiciniai. Tai pasakos apie Žilviną (AT 425M), meškos trobelę (AT 480), vaikų pasakaitę „Stovi oželis ant tiltelio“. Deja, jos pasektos striukai, vaizduojami įvykiai ne visada motyvuoti, kai kurių pasakų („Meškos trobelė“²⁴) trūksta antrosios dalies, o pasakos apie kalbantį smuikelį likęs tik dainuojamasis intarpas.

Į rinkinį dedama tik viena ypač dailiai B. Marcinkevičienės pasekta tradicinė formulinė pasaka „Žmogeli žmogeli“ (Nr. 155)

KAZIMIERA BUCKIENĖ

Kazimiera Buckienė-Kuckaitė gimė 1909 m. Knystuškęse. Šeimoje augo šešios seserys ir trys broliai. Gyveno pasiturimai. Nė vienam vaikui nereikėjo eiti tarnauti. Kazimiera lankė kiek lietuvių, o vėliau ir lenkų mokyklą, ėjo pas kunigą „un katekizmų“, buvo gabi mokslui, tačiau tėvams rūpėjo turėti darbininkę namuose. Kazimiera mėgstanti bendrauti, švelnaus būdo; skaityti mokėjusi ir lietuviškai, ir lenkiškai²⁵.

Iš K. Buckienės užrašytos trys pasakos („Vilko giesmelė“, AT 163; „Mergelė miške“, AT 480; „Buvo buvo trys seselės“, AT 780). Visos būdingos Gervėčių kraštui. Į leidinių dedama K. Buckienės pasaka „Mergelė miške“ (Nr. 156). Ji pasekta nuosekliai laikantis tradicijos, turi savitus dainuojamuosius interpus, tačiau ir šiame tekste jaučiamas pateikėjos polinkis pasakojimą trumpinti.

Po vieną kitą variantą dar užrašyta iš ROZALIJOS ŠEMIENĖS-JAKAVICKAITĖS, EMILIJOS KUCKIENĖS, TAMOŠIAUS KALTONO, ANTANINOS KALTONIENĖS-AUGULYTĖS (garsiojo Pelegrindos burtininko Augulio dukterėčios), REGINOS LUKŠAITĖS (V klasės mokinės). Iš tų pasakų vertingiausias R. Šemienės meniškai pasektas formulinės pasakos „Byly byly“ variantas (Nr. 157, AT 2034 A*).

²² LTR 4155(439).

²³ Bronė Marcinkevičienė-Ravaiciūtė, užrašė Regina Šliogerytė, 1970, LTR 4155, p. 18.

²⁴ LTR 4155(70).

²⁵ Kazimiera Buckienė-Kuckaitė, užrašė Regina Šliogerytė, 1970, LTR 4155, p. 78–80.

MILCĖJOS. Tai nedidelis (per 30 gyventojų) unikalus archajiškas kaimas – artimiausias Knystuškių kaimynas. Išlikusios sodybos su senais pastatais, uždariais kiemais, skendinčiais soduose ir žalumynuose. Kaimelio gatvė grįsta akmenimis. Lietuvių Milcėjose – 87%²⁶. Kaimas nyksta. Į daugelį sodybų buvusių gyventojų vaikai atvažiuoja tik vasaroti. Tautosakos Milcėjose užrašyta nedaug.

J O N A S P E T R I K A S

Gimė 1887 m. Milcėjose ir visą gyvenimą ten gyveno. 1970 m. L. Sauka iš jo užrašė šiek tiek tautosakos. Jonas Petrikas, nors buvo senyvo amžiaus, dar mokėjo daug įvairių kūrinių. L. Sauka pažymi, kad tada buvo užrašyta tik keletas dalykų, todėl repertuaras liko neišsemtas. J. Petrikas su šypsenele prisimena, kad jį mergaitės mėgusios, nes daug pasakų mokėjęs²⁷.

J. Petriko pasakos – tai vis tie patys Gervėčių krašte pasakojami siužetai. Tačiau jos įdomios tuo, kad kai kurių tekstų – „Žiulvinas“ (Nr. 158, AT 425M), „Jonelis“ (Nr. 159, AT 327CF) – pradžios, atskiri epizodai, dainuojamieji intarpai savitai varijuoja, praplėsdami kūrinių fantazijos ribas.

PETRIKAI. Šis kaimas, kaip ir Milcėjos, nedidelis, netoli Girių, tik kitoje Ašmenos upės pusėje. 1992 m. jame buvo 29 gyventojai (82% lietuvių)²⁸. Kaimas jungiasi su Kerplošina. 1921–1922 m. Petrikai turėjo savą lietuvišką mokyklą, veikusią su pertraukomis. Mokytoja čia dirbo valdžios nepatvirtinta Veronika Kildašytė. 1927 m. mokykla buvo uždaryta. Nuo 1933 m. Petrikuose veikė skaitykla, vadovaujama Valerijono Bučelio. 1936 m. ir jos veikla buvo nutraukta²⁹. Vėliau Petrikų kaimo vaikai mokėsi Girių mokykloje.

Petrikų kaimo pateikėjai, pasekę po vieną kitą kūrinių, yra atsikėlę čia gyventi iš kitų Gervėčių apylinkės kaimų.

J A N I N A P E T R I K I E N Ė

Gimusi Mockose 1907 m. Maža liko našlaitė, ją augino senelė. Petrikuose gyvena nuo 1930 m. Ji pasekė Lietuvoje žinomą, bet Gervėčių krašte retą pasaką-legendą „Užaugo ir be Dievo“ (Nr. 161, AT 830B).

²⁶ CHXH.

²⁷ LTR 4155, p. 522.

²⁸ CHXH.

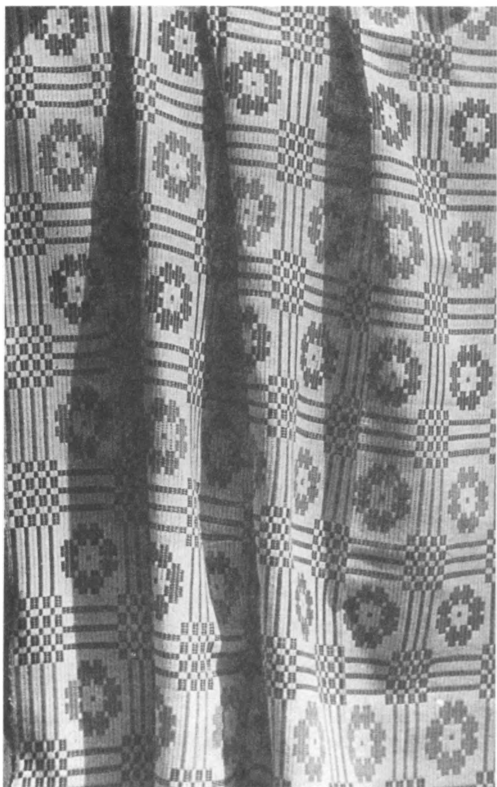
²⁹ Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, p. 50

35. Knystuškių kaimas. 1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

36. Knystuškių kaimo įžymybė – išpintas pastatas.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

37. Knystuškių kaimo audėjos Marijos Kaltonienės lovatiesė.
1992 m. Justino Skripausko nuotr. (iš LTR fototekos)

38. Pasakotoja Kazimiera Buckienė.
1970 m. Danieliaus Šemetulskio nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

39. Knystuškių kaimo pasakotoja Michalina Jurkoitienė (pirma iš dešinės).
1970 m. Leonardo Saukos nuotr. (iš LTR fototekos)

40. Knystuškių kaimo gatvėje. Juozo Kudirkos nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

41. Žymus Knystuškių kaimo pasakotojas Stasys Šeimys savo sodyboje. 1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

42. Milcėjos.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

43. Sodyba Milcėjų kaime.
1992 m. Juliaus Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

44. Knystuškių kaimo mergaitės žaidžia „Vilką ir avis“.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

45. Knystuškės. Iš kairės: garsi kaimo audėja Marija Kaltonienė ir pasakotoja Ona Šėmienė.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

46. Ratelių ir kitokių daiktų meistras Balys Kucka.
Knystuškės, 1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

47. Milcėjų kaimo gatvė. Nuotr. iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo

48. Petrikų kaimo pasakotoja Janina Petrikenė su anūkais.
1970 m. Danieliaus Šemetulskio nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

Stasys Šeimys

139. [VIENUOLIKA SŪNŲ, DVYLIKTOJI DUKRELĖ]

Kap buvo dziedas su bobu. Jau, sakyt, turtingas buvo, kap sakyt, ponas, galima. Turėjo vienuolika sūnų, o dvyliktoji buvo dukrelė. Gyveno jie ne taip ir ilgus metus. Nu, vaikai paaugo. Jie visi į mokyklas ajo, labai tėveliai juos mylėjo. Visiem buvo nupirkta paišeliai, net paaukuoti toki. Nu, vienu žodžiu, gražiai apvilкта, visa kas. Nu, ir taip gerai gyveno.

Nu, kiek metų perėjo – numirė jų motina. Numirė motina, ir jis liko vienas. Perėjo keli mėnesiai ar metai koki, ar dveji – apšvedė tas ponas. Apšvedė su kita. Nu, kaip iš pirmų metų, ta šaip, ta teip, o toliau pradėjo nežiūrėti šitų jau vaikų jau, nemylēti. O jo mažesnioj, toj dvyliktoj dukrelė, labai buvo graži – gražuolė tokia. Nu, gyvendami pas juos, gimė jos dar duktė – nu, tai vis tiek šitoj gražesnė. Auga, nu, gražuolu ir vadina žmonės itų. Na, ir berniokai labai gražūs, visi paaugį teip.

Nu, ir kas – jai labai tai nepatinka, kad, nu, tokia gražuolė ir, sakysim, jų daug ir visi gražūs. Tai jų, sakysim, paėmė jau, nu, bobutė paėmė unt vasaros. Paėmė. O sakysim, broliai jos kaip gulėjo, miegojo kambary, tai buvo saulė dar netekėjus, tai to [pamotė] išėjo į įėjo į kambarį ir sako:

– Skriskit jūs, išlėkit tokiom paukštėm be balso. Be balso, ir lėkit, nu, į šalis tokias, nu, ir vieną kartą į tą kraštą ant metų grižti.

Nu, ir tuos žodžius ištarė – i[r] visi išspruko pro langą paukštėm. Nu, jie išlėkė, apsisukė aplinkui namą ir nulėkė į tą kiemą, kur jų mažesnioji sesutė pas bobutę, reiškia, jų motinos mamą, bet ji dar buvo mažesnėja mergiotė. Ji miegojo, tai tik apsisukė aplink namus, norėjo lyg ją atsisveikint. Nu, ir visi pamatė – kas tokio, ne tai gandrai, ne tai juodvarniai, kokios tai paukštės be balso. Ir apsisuko aplink namus ir nuskrido tolyn.

Nu, pragyveno kiek, kiek metų perėjo, nu, vis tiek jau, sakysim, šito gražuolė jau merga beveik, to sako, – na, tai ką ir sakyt prieš ją – šito labai graži, – o to pamotė lyg tai kap burtininkė kokia, pasakyt, buvo – nu, neapkentė labai jos. Tai nuėjo, nu, pirtin jos praustis vieną šeštadienį. Nu, ir pirty ėmė maudytis. Maudėsi ir tos. Nu, varlė plaukė vandeny. Sako:

– Šok un jos, kad jos būt toks kūnas panašus į tave.

Antra sako:

– Šok un jos, – antra, – šok ant krūtinės jos, kad ji būtų tokia panaši, kaip tu vaikščioji – nu, nė šiaip, nė taip.

O tai buvo, nu, sakysim, kad ji laiminga kokia buvo ir kad jai žodžiai tie nepatiko, tai tik pora žodžių kaip tarė – tai gėlės toj vietoj pakilo. O jai niekas neatsitiko.

Nu, jau ana jau proto turėjo, jau mato, kad neapkenčia jos visai. Nu, ir iš piktumo to pamotė ėmė jai visokiais šitais juodais drabužiais, kurie buvo purty ten, su purvu jai per galvą, nu, ir išvijo, nu, iš piktumo: „Kad aš tavi daugiau nematyčiau!“

Nu, ji verkdamą ir išėjo. Ji į veidrodį nepažiūrėjo, kokia ji yr. Nuvejo ir nuvejo – ir kur ait? Aina per miškus, per laukus, per kalnus – valgyt nori. Valgyt neturi ko. Įėjo į vieną mišką – didelis kvapas, girdi, kokis, lyg tai kokių obuolių, grūšių. Pasėjus atrado obelį. Nu, ana atsisėdo, obuoliu labai apsidžiaugė, suvalgė, dar ir pernakvojo tenai.

Pernakvojo, ir sapnuojas jai savi broliukai, kad jie skrajoja po vandenim. Sapnuoja, ir iš sapno net prabudo, atsikėlė. Kaip tai atrasti brolius?

Nu, ji prisiraškė tų obuolių, paėmė ir aina tolyn. Aina – ir išgirdo balsa. Viena kažkokia boba sena. Sako:

– Vaikeli, kur aini?

Sako:

– Aš ainu jieškot savo brolių. Jie, – sako, – laksto paukštėm, – sako, – pamotė užbūrė juos. – Sako: – Ar neragėjai kur?

– Nie, regėt neragėjau, bet vienan krante prie upės aš kap vaikščiojau, tai tenai sliedai yra, plūksnų yra. Gal jie ten kur?

Nu, atsisveikino su tuj bobu ir nuejo. Aina ir aina, prieido prie upės, žiūri un vandenio – ji pati savį ir nematė. Pažiūri į vandenį – ir pamatė ana pati saū, kad juoda labai, nu, nesišukavusi ji. Jinai, kap to pamotė ją išvijo, tep ir aina. Nusiprausė ji, susišukavo plaukus. Ir aina – rado tą... tokis žemas krantelis, ir žiūri – koki paukščių sliedai, kaip mes vadinam. Sako:

– Peunie mano broliukai, – ir ėmė verkt.

Ir atsisėdo prie krūmo. Tuo tarpu ir vakaras ataina. „Nu, jau ir nakvosim prie šitos vietos“.

Jau saulė – cik užsilaisti, kokių keletą minutkų. Žiūri, ir skrenda tos paukštės. Nu, nusilaido saulė – užsilaisdo ir jie. Sustodo ant kranto ir darosi visi jaunikaičiais, bernais. Pasdarė bernai, ir visi kalba, kap ir... kap ir raikia.

Nu, ji ir bijo pas juos ir priait. Tada paskui atsikėlė ir priažo par juos. Oi! Jie apkabino ją visi, nu, tį ir kaip, ir teip. Sako:

– Mės lakstom, mės negalim. Tik vieną kartą metuose aplankom savo gimtąjį kraštą. O, – sako, – mės šitoj vietoj, – sako, – būsim tik tris paras jau, – sako, – mės až itų giliųjų marių turime skristi ton pusėn.

Kas daryti? Nu, pritarė visi pinti kašių tokį iš šaknų, iš pušelių, iš visokių medžių. Ir nešis savo saserį.

Nu, kap tik saulė tekėt, kap juos užbūrė pamotė, nu, tai pro langų kap išskrido, tai jie tada virsta šitais, paukštėm. Rytas – nu, tai apvirto paukštėm ir nuskrido. Ė mažesnyšiai broliukas liko su juj. Nu, jie sėdi, ir tį paukštėlės tupi. Nu, ir visą dieną teip ji su juo sėdėjo. Vakare ir vėl atskrenda cie broliai. O nakciu pynė kaši tą. Viena naktį – trečią naktį pabaigė kašių. Nu, ir ryte jai liepė lipti. Seselai sako:

– Pas mus jau protas tai ne toks bus jau, – sako, – jau ryto. Sėsk į kaši.

Nu, atsisėdo ji kašin; kap cik saulė tekėc – jie virsta paukštėm, ima kabinas rateliu už šito kašelio ir... paskėlė ant marių ir skrenda.

Skrido ir skrido, jau jie kiek valandų: kaip taip jie [be] kašėtės skrisdavo, tai jie perskrenda lengvai. Bet jau jiem trukdė, tai jiem jau tep jau negalima. Nu, tai jau ir pailso. Saulė jau greit užsilais, è o da kranto nebesimato. Jie, mato sesuo, kad jau jie skuba, sparnais plasnoja, jau skristi, bet tik! Krantas juoda, ale labai da toli. Nu, ir kas? Saulė laidzias, ir jau jie kris vandenin, į vandenį.

Nu, ale teip pasitaikė, kad kokis akmuo kyšojo. Ir jie kap laidės, nu, vandenin, tai visiem teko stoti po vieną koją ant to akmenio – aplink vanduo. Nu, ir visą naktį stovėjo an to akmenio jie.

Ryte vėl pakilo, perskrido kitan kraštan marių. Nu, ir apsistojo. Ten kalnai tokie, auga notrės, visoki krūmai. Sako:

– Dabar mės čia turim gyvent.

Nu, rado jie tokį urvelį pasislėpt nuo kokių žvėrių, tai jų. Nu, jie tenai ir buvo. Susirenka rūškynių, ten ką, kažkur ten ugnies kaip nors ten padarė. Nu, ir ji atsigułė miego. Itai buvo dieną. Brolių nebuvo. Ir ji susapnavo, kad viena mergaitė jai duoda į ranką.

– Na, – sako, – imke, išgelbėsi savo brolius. Išgelbėsi savo brolius tik šitom žolėm. Jeigu savo gynom rankom sutrinsi, rankom ir keliais, nu, savo kūnu, ir padarysi vienuolika marškinių ir žodžio neištarsi ingi nieką, – sako, – tada anys bus išvaduoti, – sako, – tai tada anys bus vėl kap ir buvo.

Nu, ji pabudo. O tų notrių tén labai daug buvo. Nu, ji ant kelių prisklauptuos tuos notrus rovė, rankom trynė, ir ėmė megzti šituos marškinius. Atskrenda broliai – jinai dirba. Ims ingi jų klegėt. Sako:

– Kodėl neklegi?

Galvų pasukė. Nu, vis tiek jau jie suprato, kad šita ana jau dirba dėl jų. Padarė vienus marškinius, antrus, trečius, ketvirtus, ir jau jai netenka šitų notrių. O ten buvo netoli kapinės. O tos žolės, notrės, daug labai jų ant kapinių augo. Jai reikia vaikščioti tį.

Nuvejo an tų kapinių. Nuo to kapinių matyt kažkokis dvaras ten. Nu, ji ir prisirenka tų notrių, ir padarė net devynis marškinius.

Nu, ir vieną dieną girdi: šunes loja po tais kalnais, po tais krūmais. Medžiotojai aina. Nu, tai ji urvan – ir pasislėpė. Nu, bet šunes kai lėkė, nu, tai jie

suvuodė, kad tį yra kas urve – ir ėmė loti. Medžiotojai priejį – tį ne medžiotojai, karalaitis:

– Išeik, kas ten yra! Sušaudysiu! – suprato, kad kokis žmogus gyvena. Sliedai tai žmogaus. – Išeik, o sušaudysiu.

Nu, mergaitė ir išėjo. Ir išėjo, o jinai labai graži buvo.

– Oi! – sako, – tai per graži, – sako, – gražuole čionai būti, – sako, – josim pas mani į dvarą ir ten gyvensi, būsi apvilкта drabužiais auksiniais, ir ko panorėsi – visa ko. Ne čia tau gyventi.

Ana verkė, žodžio tart negali, bet ais, ką gi padaryt. Pasodino an žirgo ir nujojo. Nujojo, nusvežė į savo namus, brangiausiai rūbais ją apvilko, nu, kambarį labai gražų. Nu, ir šitie marškinius paėmė jos. Nu, tokį kambarį jai jau pritaisė. Nu, kad jai jau būtų tep, kad ji neliūdėtų, kad tokio yr, kad spėt, kas tokio.

Nu, ir ana vis tiek savo šitų – megztnius darė. Nu, pažiūrės tas karalaitis ungi jų, ažklegės. Bet jinai nieko nesako. Nu, kas tokio – baigėsi tos notrės, jau tų žolių nėra. Raikia ait an tų kapinių, o sargyba tenai tai stovi.

Nu, nuėjo an kapinių, tų notrių prisirovė, prisirovė ir atejo ir vėl namo, ir vėl atsigulė miego.

Ryte atsikėlus ir vėl savo darbą pildo. Nu, ką gi, sakis tas karalaitis: „Vis tiek aš ją myliu, aš su juj vesiuos. Vis tiek, nors ji nekalba. Nu, labai graži“.

Nu, ten, sakysim, giminės, dvariškiai ten, visoki ponai:

– Nu, kaip tu ją? Gal kokius megztnius mezgė iš šitų notrių, tai kokis negeras daiktas.

Nėr kaip vestis su ja. Nu, tada per kokią dieną ji pabaigė vėl šitos notres. Jai vėl raikia ait. Pamatė jis, kaip ji atsikėlė, o ji, kap miega naktį, atrodo, kad ir miega. Bet nakciu atsikėlė, aina. Nu, ir paskui ją – žiūrėti, kas tokio. Nu, ir išėjo.

Nu, išėjo. Kur išėjo – tį ir aina.

Tą laiką važiavo žmogus. Šitai buvo vėlai – iš toli vežė kunigą nuo ligonio. Ir pamatė – ant kapinių buvo ta mergaitė. Nu, žmogus vienas tai bijotų, o su kunigu dviejuosa, nu, tai nebijo, ir nuvažiavo.

Nu, tad nuvažiavo, o ji pati sau nuvejo. Nu, ir vėle padėjo tuos notrius ir atsigulė miego.

Ryte atsikėlus jau jos karalaitis tas sakis jau:

– Čia jau yra negeras daiktas.

O tai ant rytojaus buvo kokia šventė. Jis nuvejo bažnyčią aplankyti. Ir jis papasakojo kuniguo, kad nori vestis su ta mergeite. Kunigas jam pritarė. Sako:

– Žinot ką, aš pats matiau, – (o tokių jau kalbų daug daug apie ją) sako, – kad jinai un kapų vaikščioja nakciu, – sako, – rauna tai kokias žoles, – sako, – tai argi gali būti geras žmogus?

Nu, kažkaip jau tas ir karalaitis jau – nu, tai jau neimti jos.

Nu, supyko kažkaip, nu, atėjis ir tą mergeitę įvėdė į sklepa apacion. Nutraukė nuo jos rūbus, visa kū. Metė jai tuos marškinius, tas notres. Sako:

– Nu, tai, ragana, ir dirb[k] sau, – sako, – kol prie galo...

Nu, ten vaikai, visi lauki, visi aplinkui žino, kad kažkokia mergaitė. Nu, ir pro langelį:

– Ragana! Ragana! Laumė! – visaip jau ėmė vadinti.

Nu, ir ką, pritarė jie visi: šitai negeras daiktas, reikia jų gyvų sudegint, šitų mergaitį.

Na, ji vis tiek nieko nekalba, savo darbą daro – ir baigta. Nu, ir viena dieną jau atvažiavo jau padvada gi susodzint, sudėt tuos megztnius ir jų pasodint tan vežiman ir važiuot. Norėjo marškinius jos išsviest, atimt. Bet ji su verksmu, kad jai tie marškiniai pajimti. Nu, ir kažkokiu būdu sužinojo lyg tai tie broliai, tos paukštės ėmė suktis aplink tą namą, kad jų sesuo čionai. Nu, sako, tai visi sušuko:

– Kurgi, – sako, – ar ciagi, – sako, – geras žmogus, kad nežinia kokios paukštės sukasi aplink. Reikia ją vežti šitan urvan, kur ji gyveno, įmesti ir sudeginti.

Nu, ir pasodino ir veža. Ją veža, o ji vis tiek mezga savo darbą. Veža. Daveždo par tą urvą, ir ten laužų jau daug pridėta. Nu, ir į tuos laužus jau ją mes, pakūrė ugnį. Ir tik davažiuodo prie tos ugnies – ir apsėda aplinkui tos paukštės tą vežimą. Nu, ir norėj jų mest – jie atstūmė šituos, nu, o katari ten buvo toki žmonės. Ir ėmė tuos marškinius mėtyt. Kaip tik marškinius metė ant vienos paukštės, tai stojos jaunikaitis. Marškinius meta – jaunikaitis. Ir dešimts – visiems užsviedė tuos marškinius, ir visi stojo gražiais jaunikaičiais. Vienuoliktus metė, buvo nepabaigta: jai trūko, nu, jau jų būt sudeginį, pats mažutis, tai rankovės nebuvo. Tai viena ranka, antroj – sparnas. Tada ji pasakė:

– Mane sudegyt norėjo, sudegyt. Nedavėt – man paskutinė diena. Aš būčia išvadavus savo visus brolius!

Nu, labai jau tada visi gailėjo, kad jau negerai padarė jie patys. Tada visi tie karalaičiais jau vadinami, teip bendrai berniukai, bet karalaičiais. Ir visus į savo tą dvarą, kur jis gyveno. Ir sako:

– Visiem teks jum gyventi, jeigu norim. Nu, ar po šalis kur – kaip norėkit, tai gyvenkit. Turto par mum teks.

Nu, ir jis tada apsivedė su ta mergaiti ir labai laimingai gyveno. O broliai visgi nuėjo į savo šalis.

Ir visa.

140. [D U R I E Š U T Ė L I U]

Gyveno diedas su boba. Na, ir turėjo dukrelių. Jie buvo labai neturtingi, neturėjo ko valgyti. Na, ir teko tai mergelai aiti pas ponus tarnauti.

Ji nuėjus pas ponus tarnavo: ir žąsis ganė, bendrai visokius darbus dirbo, darželius ravėjo – ką ponas liepė daryti.

Paaugus mergaitė labai ji buvo graži. Pamilo ją pono sūnus. O jos draugės buvo trijose. Na, ir ką gi – tas berniukas tą myli, bet tėvui netinka. Kurgi – nu, darbininkė prasta, pono sūnus myli tą mergaitę. Nenorėjo tą. Bet vis tiek ponaitis, kur ji ėjo, vis jis prižiūrinėjo.

Vieną rytą tos mergaitės išėjo tenai prie upės, už krūmelio sustojė ir kalba. Jos jau beveik suaugusios buvo. Sako:

– Jeigu mane kas paimtų, tai aš vienu siūlaliu apdingčiau, apvilčiau savo šeimą.

O antroji sako:

– O jeigu mane, – sako, – paimtų, tai, – sako, – aš vienu grūdeliu išpėnėčiau savo šeimą.

O trečioji sako:

– O mane kas paims, pas mane, – sako, – užgims sūnus. Bus ant kaktos saulė, pakaušy – mėnulis, o aplink – žvaigždės.

O tas berniukas viską girdėjo. Na, tai jis nė tos nori, kuri vienu siūlu apdings visų šeimų, nė tos, ką grūdeliu išpėnės. Bet jau to pati – pamilo, pas kurią gims sūnus ir ant kaktos saulė, pakaušy mėnulis, aplinkui žvaigždės. Nu, ir su tuo, jis vis tiek su ja pakalba kai kada, nu, ir jis pradėjo taip, kad tėvui pasakė:

– Aš turiu vestis su ja.

Dvariškiam visiems tai nepatiko, net ir giminei. Nu, tą laiką pakilo koks tai karas, nu, lyg tai revoliucija kokia. Užsirinko jį į karą; nu, išsirinko jį į karą, jis kariavo tenai, laiškus gaudavo nuo jo, ji rašė jam.

Na, ir praėjo kiek mėnesių, nu, ir užgimė berniukas. Kaip ji pasakojo, tokis: ant kaktos saulė, pakaušy mėnulis, aplinkui žvaigždės.

Na, ji laišką rašo savam vyrui, kad gimė sūnus – toks ir toks (nu, nekartosiu aš), kaip sakiau, tokis gimė.

O tos jos draugės, seserys (kaip pas mus sako, netikrosios, bet strečnosios), laiškanešys kap aina, tai jam dar duoda išgerti, tikrino laiškus, norėjo, kad suklystų to pono sūnus ir ji, kad suardytų jiems gyvenimą.

Na, ir kap parašius jam laišką, kad teip ir teip, toks ir toks gimė vaikelis, – o jie perrašė, kad gimė vaikas vilko pachadas, meškos paglėdas. Perrašė, nu, ir baigta.

Na, ir jis gauna šitą laišką. Perskaitė šitą laiškeli, nu, ką gi, jam ir gaila, visgi jo sūnus. Jis rašo: tegul jis auga, kokis jis, – jeigu pagimė, šitai vaikas mūsų, – jis tegul auga.

Kai laiškanešys aina, tai tos seserys – jos perima: „Užeikit užėikit!“

Jį pavaišina, na, pernakvokit.

Nu, ir tuos laiškus pamatė: kam? – jai laiškas. Perskaitė, kad jis rašo teip ir teip, kad, nu, tegul būna. Jos perrašo laišką, kad būtinai šitą vaiką nužudyt.

Na, ką gi, gavo laišką nuo jo. Rašo, kad „Aš sveikas, kariauju gerai, viskas. O šitą kūdikį reikia nužudyt“. Nu, žmona, sakysim, nuo galvos plaukus

plėšia: šitoks gražus berniukas! Nu, kapgi jį nužudyti?! O jį nieko nespėja, kad ten jos, tos mergaitės, visa ką daro. Labai gaila. Na, ale ką daryt, jeigu vyras rašo taip, reikia nužudyti. Na, bet motinai labai gaila savo kūdikio. O ten pas poną dvare buvo daug labai žirgų tokių, kurie labai riebus, gerai išmaitinti ten, nu, žinoma, kaip dabar kolūky, nu, tai – dvaruose, kap man pasakojo seniau. Nu, tai motina vaikelį suvystė vystykluose ir nunešė tą, kur ten, nu, kaniušnia, kur tie žirgai stovėjo. „Na, – sako, – padėsiu atrištom kojom, ir razmigs. Nė aš matysiu, nu, ir taip ir bus, sumaišis jį su žeme“.

Atejo paci namon, nu, ir atsigulė. Ir miegas neima – diena naktis motina verkia. Par rytą nuėjo, sako:

– Aisiu, jau bus sutrupėję jo ir kauliukai.

Nuėjo, visi žirgai atsiklaupė ir ant jo dūsavo, ir visi sako:

– Štai mum bus karalius!

Motina až vaiko, atsinešė namon. Nu, ką gi daryt – nesumindė. Reikia antrą naktį nešti, kur jaučiai stovi. Nu, antrą naktį nunešė pas jaučius, tai tas pat atsitiko, kai pas žirgus. Nu, kap paguldė pas jaučius. Sako, ten dauguma toki jaučiai – ar subadis jį, sumaišis, nu, ir – praėjus naktis. Nuėjo į tą kaniušnią, kur jaučiai stovėjo, visi, kurie pasiekė, taip pat dūsavo ant jo, o jis miega iškaitęs. Sako:

– Štai mum bus karalaitis!

Vėl atsinešė motina. Nu, ir nežino, kur jau dėti. Nu, galvoja: šitą naktį nunešiu – būrys didelis avių. Kai padėsiu, būrys avių pabėgs – ir baigta. Nu, kas ten vaikelio! Nunešė jį. Galvoja ryte: na, jau nebus berniuko. Nuėjo, pradare kaniušnią tą – berniukas guli, kai kurios avėlės aplinkui jį guli, o kitos dūsavo. Jis iškaitęs miega, ir visos tardamos:

– Štai mum bus karalaitis!

Motina verkia: nežino, kas ir padaryti. Pražudyti savo rankomis – negali, negali pražudyti. „Na, šiandien dar nunešiu, kur visos paukštės. Paukštės stovi, žąsys ten, kalakutai. Sugnaibis ir...“

Nu, rytą pabudus vėl motina nuėjo, sako – jau negyvas bus. Nuėjo – visos žąsys plunksnelėm apdėję jį, visos šildo jį, sako:

– Štai mum bus karalaitis!

Atėjo motina, nu, ką gi, sako, pati sau galvoja – nēr kap pražudyti. Kap kartas važiuoja per kiemą žydas. Važiuodamas per kiemą:

– Ei, baby anučij(e), – (nu, kap žydas, nu, teip, nu, kaip žydas, kaip man motina pasakojo, tai ir aš taip), – baby dakučij, anučij!

Išėjo jį nupirkti ką ten – žuvų, a ko. Ir žiūri – stovi pas žydą an vežimo bačkėlė tokia, reiškia, nuo silkių. Sako:

– Parduokit man jus šitą bačkėlą.

– Kodėl ne, pirkit.

Na, nupirko šitą bačkėlę. Na, ir motina sugalvojo savo vaikelį šitą pasodint bačkėlėn, nu, ir uždengt ją ir palaisti ant vandens. Ten buvo tokios, nu, kaip marios vadinos.

Na, taip ir padarė. Dar pastatė puodukėlių košelės tam, jis jau pirščiuku jau pats mėgina valgyti, tas berniukas. Nu, pasodino į bačkelę, tą puodukėlių košelės pastatė, uždingo, nu, ir ant vandens palaido. Nu, ir su didžiausiu verksmu atėjo motina namo verkdamą. Na, ir nēr.

Gauna laiškus – tada jau: „Kaip sūnus, – rašo vyras, – kap auga?“ O tos nieko jau daugiau neperrašinėjo, o ji jau nurašė: „Tai, – sako, – jūs rašėt, kad aš pražudyčiau, tai teip ir teip“. Nu, ir juose išėjo... ir tas nežino, kaip kas tokio atsitiko. Nu, jau taip ir būna.

Praėjo metai, grįžta jis iš karo. Sugrižta. Sugrižo. Na, sugrižo jis iš karo, pasisveikina savo žmoną, sako:

– Na, o kur sūnelis?

Nu, ji verkė ir pasakojo. Sako, sūnelis buvo gimęs toksai, kaip pasakojau tau. „O kas čia tokio atsitiko?“ – „Nu, jūs rašėt, kad aš pražudyčiau. Na, aš ir pražudiau“. Teip ir teip, pasakoja, kad „metiau ir žirguosa, ir jaučiuosa, ir avysa – visur, ir turėjau palaisti ant marių“. Nu, gaila – ir tėvas verkia, ir motina.

Nu, praėjo kiek laiko, iškelia jis didelį puotą, jau paskelbia, kad tokią ir tokią dieną bus. Nu, reiškia, jis grįžo sveikas, nu, ir suprašė jis savo gimines, ir ji.

Nu, o ten netoli prie tos upės ėjo senelis su pagaliuku, nu, ir ėjo prie upės, žiūri – kažkokia ten bačkelė sukasi per vandenį. Nu, senelis stukt prie tos bačkelės, unginė [i] kraštelį arčiau, pažiūrėjo – tai ten sėdi vaikelis. Na, jis tą vaikelį paėmė, kad aprūkį jo ten. Nu, užėjo jis pas žmogų vieną, davė jam kokių rubaškėlių, kepuraitį uždėjo, nu, už rankutės suėmė ir aina senelis su tuo berniuku.

Aina jie ir aina. Netoli vakaras. Ir daaido jie į tą dvarą, kur jo, reiškia, tėvas gyvena, kuris puotą surengis tą vakarą. Nu, užėjo, jis pagarbino Dievą, sako:

– Ar negalima būtų man užnakvoti su šituo berniuku.

Sako tas karalaitis, jau, reiškia, jo tėvas, – bet taigi nieko nežino, – sako:

– Taigi labai pas mus svečių, daug žmonių, – sako, – jeigu norit, tai virtuvėj prie pečiaus, – sako, – kitaip aš negaliu jum poilsio duoti.

Sako:

– Labai ačiū ir už šitą.

Nu, ten susėdį dauguma svečių geria uliavoja, kaip kas primano: vieni pasakas pasakoja, kiti dainuoja, tretį grajina. Na, tadų šitas tėvas atnešė didžiausią vokalę (aš prastai teip, kaip pas mus) – pintinę riešutų. Na, ir sako:

– Dabarkos, svečiai, papasakokit jūs man, tegul būva daina, tegul būva pasaka, jeigu žodį tartum ir porą riešutėlių dėtum, kas perskaitis.

Nu, ten buvo tokių ir mokytų žmonių, pamėgino ir su dainom kiti, nu, neišeina: daug riešutų.

Tada tas senukas sakis:

– O gal ma berniukas perskaitytų.

– Chm, – sako, – ką jau tas berniukas perskaitis.

Na, a šitas, jau pats tėvas, sakis:

– Nu, tai tegul pamėgina.

Nu, kas ten – vaikas, nu, ką ten, pasakoja, treji metai buvo jau. Nu, kurgi jau gali būti prauda, nu, bet pasaka.

Nu, ir jis pradeda, tas berniukas, kaip atsisėda:

– Kaip buvo dziedas su bobu, du riešutėliu,
Turėj dukreļį, du riešutėliu.
Ji blogai gyveno, du riešutėliu,
Neturėjo ko valgyti, du riešutėliu,
Teko išeit tarnauti, du riešutėliu.
Pas poną tarnavo, du riešutėliu,
Žaselas ganė, du riešutėliu,
Ir kitus darbus darė, du riešutėliu.
Praėjus kiek laiko, du riešutėliu,
Susirinkę trys mergaitės kalbėjo, du riešutėliu.
Viena sakė, kas mane paims, du riešutėliu,
Vienu siūlu aprinksiu savo šeimą, du riešutėliu.
Antroji sakė, du riešutėliu,
O kas mani paims, du riešutėliu,
Vienu grūdėliu išpenėsiu visą šeimą, du riešutėliu,
O trečioji sakė, du riešutėliu,
Kas mane paims, du riešutėliu,
Gimdysiu berniuką, du riešutėliu,
Kakteļėj saulė, du riešutėliu,
Pakaušy mėnulis, du riešutėliu,
Aplink žvaigždutės, du riešutėliu.
Pono sūnus mane pamilo, du riešutėliu,
Ir mane vestis vadino, du riešutėliu,
Ponas to nenorėjo, du riešutėliu,
Kad ji prasta darbinykė, du riešutėliu,
Bet tam ponaičiui ji patiko, du riešutėliu,
Ir tai vis tas atsitiko, du riešutėliu.
Praėjo kiek laiko, du riešutėliu,
Pakilo karas, du riešutėliu,
Teko jiem išsiskirti, du riešutėliu.
Praėjus kiek mėnesių, du riešutėliu,
Gimė berniukas, du riešutėliu,
Kakteļėj saulėlė, du riešutėliu,
Pakaušy mėnulis, du riešutėliu,
Aplink žvaigždutės, du riešutėliu.
Motina tėvui rašė, du riešutėliu,

Gimė sūnelis, du riešutėliu,
 Kaktelej saulė, du riešutėliu,
 Pakaušy mėnulis, du riešutėliu,
 Aplink žvaigždutės, du riešutėliu.
 Jis parašė laišką, du riešutėliu,
 Tegul sūnelis auga, du riešutėliu,
 Greitai aš sugrįšiu, du riešutėliu.
 Bet iš laiskanešio laišką pavogė, du riešutėliu,
 Draugės laišką perrašė, du riešutėliu,
 Gimė vaikelis, du riešutėliu,
 Vilko pachadas, du riešutėliu,
 Meškos paglėdas, du riešutėliu.
 Jis laišką atrašė, du riešutėliu,
 Koks jis ten tebūna, du riešutėliu,
 Vis tiek mūs vaikas, du riešutėliu,
 Tegul jis sau auga, du riešutėliu.
 O tos draugės parašė, du riešutėliu,
 Būtinai nužudyt, du riešutėliu.
 Motinai vaiko labai buvo gaila, du riešutėliu,
 Ji nunešė į kaniušnią, du riešutėliu,
 Kur žirgai stovėjo, du riešutėliu.
 Bet žirgai jo nemindė, du riešutėliu,
 Visi prie jo klupėjo, du riešutėliu,
 Ir visi sakė, du riešutėliu,
 Mum bus karalaitis, du riešutėliu.
 Nešė pas jaučius, du riešutėliu,
 Jaučiai jo nemindė, du riešutėliu,
 Ir jie visi sakė, du riešutėliu,
 Mums bus karalaitis, du riešutėliu.
 Nunešė pas avis, du riešutėliu,
 Avys nemindė, du riešutėliu,
 Visos sakė, du riešutėliu,
 Mums bus karalaitis, du riešutėliu.
 Nunešė pas žąsis, du riešutėliu,
 Žąselės negnaibė, du riešutėliu,
 Visos plunksnelėm apdėjo, du riešutėliu,
 Ir jo gailėjo, du riešutėliu.
 Visos sakė, du riešutėliu,
 Mum bus karalaitis, du riešutėliu.
 Važiavo per kiemą žydas, du riešutėliu,
 Kuris turėj bačkėį, du riešutėliu,
 Motina išėjo, du riešutėliu,
 Ji pajėmė iš jo bačkėį, du riešutėliu,

Įsodino vaiką į bačkėlį, du riešutėliu,
 Pastatė puodžiukėlį košės, du riešutėliu,
 Ir palaido ant marių, du riešutėliu.
 Sugrižo namon, du riešutėliu,
 Labai verkdamą, du riešutėliu.
 Praėjo laiko, du riešutėliu,
 Sugrižo jos vyras, du riešutėliu.
 Klausia, kur sūnelis, du riešutėliu.
 Ji viską papasako[jo] du riešutėliu.
 Patys nežino, kas atsitiko, du riešutėliu,
 Gaudžiai abu verkė, du riešutėliu.
 Paskelbė ponas, du riešutėliu,
 Un kokio čislo, du riešutėliu,
 Didžiausią puotą, du riešutėliu.
 Ajo senas ubagas prie jūros, du riešutėliu,
 Žiūri – bačkėlė plaukia, du riešutėliu,
 Palkelu stūkterė[j], du riešutėliu,
 Žiūri – bačkėlėj sėdi berniokas, du riešutėliu.
 Jis jį už rankutės pajėm, du riešutėliu,
 Ir abu nuėjo, du riešutėliu,
 Užėjo pas žmogų, du riešutėliu,
 Davė rubaškaite, du riešutėliu,
 O teip ir kepuraite, du riešutėliu.
 Netoli buvo jau ir vakaras, du riešutėliu,
 Priėjo prie to dvaro, du riešutėliu,
 Kur tėvo buvo namas, du riešutėliu.
 Tas senelis prašės nakvynės, du riešutėliu,
 Bet jis atsakė, du riešutėliu,
 Labai pas mane daug žmonių, du riešutėliu,
 Jeigu norit virtuvėj, du riešutėliu,
 Tenai až pečiaus, du riešutėliu.
 Sanis padėkojo, du riešutėliu,
 Sako, labai bus mums gerai, du riešutėliu.
 Pradėj visi uliavoti, du riešutėliu,
 Užti ir giedoti, du riešutėliu,
 Tada ponas atnešė vokelį riešutų, du riešutėliu,
 Sako, kas išgiedos ar ir pritardamas, du riešutėliu,
 Išskaičiuos visus riešutus, du riešutėliu.
 Daug kurie mėgino, du riešutėliu,
 Niekas neišėjo, du riešutėliu,
 Tada senukas pritarė man, du riešutėliu,
 O aš atsisėdau, du riešutėliu,
 Ir baigiu riešutėlius, du riešutėliu.

Šitai man visa kas buvo, du riešutėliu.
 Nusėm kepuraitį, du riešutėliu,
 Nuo to nušvietimo, du riešutėliu,
 Tėvai vos nenumirė, du riešutėliu,
 Suprato, kad jų vaikas, du riešutėliu.
 Ėmė prašyt to senuko, du riešutėliu,
 Atiduokit mum berniukų, du riešutėliu,
 Mes, kol gyvi būsim, du riešutėliu,
 Ir jus seno žiūrėsime, du riešutėliu,
 Kad mūsų sūnelį, du riešutėliu,
 Nuo mirties išgelbėj, du riešutėliu.
 Ir jis liko karalaičiu, du riešutėliu,
 Jis laimingai dabar gyvena, du riešutėliu.

141. [DEVYNIAGALVIS]

Nu, kap buvo dziedas su bobu. Turėjo devynis sūnus, dešimtų dukteį. Nu, perėj kiek metų – pakilo karas kokis tai, ar tį revoliucija kokia, nu. Parinko, juos visus pajėmė, liko to viena mergaitė. O toj mergaitė buvo paci mažesnė. Ė tėvai buvo sani. Numirė tėvas, nu, pora metų pagyveno to mergiokė su motinu, numirė ir motina.

Nu, ir kas lieka daryt. Verkia verkia, nuajo kartų pas kaimynų, kitųkart – nu, valgyt. Žmonės ten neturtingai gyveno seniau, neturėjo. Nu, sako, nēr ko valgyt.

Pas juos buvo arklys. Ažsikinkė, sako:

– Važiuosiu savo brolių jėškot.

Ir išvažiavo. Važiuoja dzienu, važiuoja naktį, važiuoja ir vėl kitą dieną. Privažiavo tamsių girių – švilpia, ūžia visokios žvėrys. Žiūri – kažkokia jau, nežinia kokia ir žvėris bėga, su kiek ir galvų, jau ir nežino ir kap pavadint – Devyniagalvis.

Nu, ji įlipo į ažuolą. Įlipo į ažuolą. Nu, tas devyniagalvis ėmė pribėgęs ailiu ir ėda visa kū, ratus ėda.

Ė to mergela gieda:

1

- De - vy - ni bro - la - liai

pa - lia - vo - ja pa - lia - vo - ja.

De - šim - ta se - se - la

ų - žuo - li sé - di, ų - žuo - li sé - di.

De - vy - nia - gal - vis

ra - tus é - da, ra - tus é - da.

① 1(2) 1(3) ② 1(2) 1(3) ③ 1(2)

nuo * 1(3)

Nu, kų – suėdė ratus, ėda ir arklį. Mergiokė bijo ir vėlė gieda:

1(2) – Devyni broliai palivoja palivoja.
Dešimta sesela užuoči sėdi, užuoči sėdi.
Devyniagalvis arklį ėda, arklį ėda.

Pats mažesnysai broliukas užgirdo. Sako:

– Tį kas? Kas – paklausaite jūs itai – ar tai gieda, ar tai kokis loc, – sako, – balsas?

Visi sustoji – cyku, nieko.

Nu, o suėdė tas devyniagalvis arklį – ėmė užuolų graužt. Stovi cie broliai – anys ir klauso. Ana ir pradė[jo]:

1(3) – Devyni broliai palivoja palivoja.
Dešimta sesela užuoči sėdi, užuoči sėdi.
Devyniagalvis užuolų graužia, užuolų graužia.

Visi užgirdo. Sako:

– Peune mūsų sasešė, – sako. – Josim.

Ir visi un arklių raiti. Priėke – devyniagalvis jau baigia užuolų. Cik daaido – ir užuolas griūva, ir to saselė jų. Anys un devyniagalvio – nukapojo visas galvas. Paskinkė geriausią arklį, pasodino tą seselį vežiman, ir patys aplink – katari važiuoci, katari raici. Atvažiavo namon ir ėmė visi katari un namų išeidzyt, ženycis, katari namon, po visas šalis. Ir liko sesuo su mažesniuoju broliuku namuose. Vedės broliukas, ana ištekėjo už jaunikaitio. Ir labai gražiai gyveno. Ir visa.

142. [R A G A N O S N A M A I]

Nu, kap buvo dziedas su bobu. Turėjo dukteļi. Turėjo dukteļi, ė toj, kap buvo maža, jų krikštijo, o toj jau jos motka, jau itei labai daug metų, kur ir išvažiavo, sakysim, ir nescirdė[jo] apė kiek laiko. Jau ana paaugo ungi mergaiti. Koku, sakysim, tai jau būdu, nu, atajo jos motka jau, kuri jų krikštijo, kur jai namai, kur ji gyvena, nu, ta, znai, mergaitė, atėjus sako:

– Tai saniai buvau ir, – sako, – [pas] krikštino dukreļi. Nu, – sako, – kol' pas man' nigdi kieman neataini?

Nu, tai sako:

– Kap aš rasiu? – sako. – Aš nežinau, kur gyveni?

Sako:

– Tai cia labai paprasta rast. – Sako: – Aš kaip aisiu, tai, – sako, – aš, – sako, – takelį iš žirnių išpilsiu. – Sako: – Kur žirniai bus, tai taip ir aisi.

Atajo ir vienų kartų, atajo ir kitų kartų. Nu, jau dziedas ir boba sakis:

– Nu, tai jau ir keliauk!

Apsirinko, ėmė ko valgyt ir išėjo. Aina da aina, žirniai išpilta. (Ė, – sako, – kelai bus išpilta, ė tį jau, – sako, – rasi. Tį vienas kelias.)

Priajo – jau dzidelis medzias, žirniai pasbaigė, tik kelias. Nu, keliu aina. Važiuoja žmogus: baltas arklys, balti ratai, baltas šuva ir žmogus – visa kas balta. Sako:

– Kur eini?

– Einu par motkų kieman.

Nuvažiavo tas sau, ta sau.

Aina aina tolyn, ir vis tas pats kelias. Sustikdo juodų žmogų, juodas arklys, juodi ratai ir juodas šuva.

– Nu, kur aini?

Sako:

– Ainu par motkų.

Tį ir nuvažiavo sau, ė to sau.

Aina da aina, sustikdo raudonų žmogų, raudonų šuni, arklį.

– Nu, kur aini?

– Pas motkų.

Nu, ir nuvažiavo tas, ė to sau nuvejo.

Nu, išeido, sakysim, lyguma, matyt namas. Ais ton pirkion. Uneido – par tvorą, nu, sakysim, nė tai kokių gyvulių, nė tai kū, žarnos apmatota un tvorų karo. Uneido, sakysim, prienėn – žmonių galvos un palyčių guli. Plyšiuosa pirštai sukumšyta. O jai jau strokas apėmė. Kurgi, jau unejo kion, kap pragaran jau.

Pasdarė duris – pečiukas kūrenas, ė jos motka galvų graužia žmogaus.

– Labas!

– Labas. O, – sako, – svecias.

Sako:

– Svecias.

Sako:

– Nu, kap tu atajai par man’?

Sako:

– Kap motka sakei: va ajau ajau, žirniais buvo išpilta. – Sako: – Priėjau dzidelį girių, – sako, – žirniai pasbaigė, bet vienas kelias. – Sako: – Sutinku žmogų, ir balti ratai, ir baltas arklys, ir šuva.

Sako:

– Itai ma dziena.

– Tadu, – sako, – pasėjėjus toliau, – sako, – sutikau – juodas žmogus, juodas arklys, juodzi ratai ir juodas šuva.

Sako:

– Mano naktis itai.

– Tadu, – sako, – pasėjėjus dar kiek, sutinku raudonų žmogų, raudoni ratai, raudonas arklys ir šuva.

Sako:

– Itai ma zaria.

Sako:

– Tadu priaidau, išvydau namelius, – sako, – tvora. Un tvorų, – sako, – man atrodo, kap kokio – ar gyvulių, ar kurio – žarnos un tvorų.

Sako:

– Itai mano apvyniai!

– Tadu, – sako, – unejau prienėn, – sako, – un palyčių guli žmonių galvos, plyšiuose – žmonių pirštai, man atrodo.

Sako:

– Itai mano un palyčių kamuoliai, un pirštų, – sako, – itai kriūkeliai. Ė toliau?

Sako:

– Tadu duris pradariau, – sako, – sėdzi ma motka par pečiukų ir, – sako, – žmogo galvų graužia.

Tai sako:

– Žmonis ėdu ir tave suėsiu.

Ir šoko ungi jų. Kap šoko ungi jų, ta apsigrižus mergaitė – bėgt. To pas-kum. To bėgt, to vejasi. Regi, kū daris? Turėjo ana grebuškaites. Sviedė. Kaip

sviedė grebuškaites, pasidarė labai tunkus medzias. Ėmė ana medzių kirste, ė mergaitė bėga bėga. Kirto kirto itų medzi – praskirto sau takelį ir vėl paskum vejasi. Žiūri, ką ir vėl daris? Kap sviedė itų – runkinaiči. Sviedė runkinaiči – razsiliejo ažeraitis, ažerėlis, unduo.

Kas jai daryt? Ana atsigula gerc. Ėmė ji... Sako:

– Ragiū ragiū – plyši!

Sako:

– Tu paci plyši!

Sako:

– Ragiū ragiū – plyši.

Nu, ir... puch! – ir raztrūko to ragana.

Ir mergiokė sugrižo namon, papasakojo, buvo net apsirgus, labai buvo išsigandus, bet pasveiko, ačiū Dievui, ir labai liko laiminga mergaitė, ir dabar laimingai gyvena su savo šeima.

143. [K V A I L Y S J O N A S I R K U M E L A I T Ė]

Kaip buvo dziedas su bobu. Turėjo tris sūnus: du protingi, trečias kvailys. Na, ir pas juos buvo kutoras, žemė, ažukluonė, kaip vadinam mes prostai klegant. Pasėta buvo kviečiai. Augo kviečiai labai gražūs. Ėmė kviečiai spėti, ėmė kas kviečius – išgrudzia, sujėda, tai nežino ir kas.

Nu, tai dziedas sakis unt vieno sūnaus:

– Nu, aik ir pilniok! Kaipgi nepagaut, kuris žirgas ten, ar kas, nu, kas gi juos išguli.

Nuaina, paguli paguli biškį – ir užmigo. Atejo namon.

– Nu, ar matei ką?

Sako:

– Nematiau, o dar labiau išvolioti.

Antrą naktį aina antrasis. Nu, ir tas tep pat – žiūrėj žiūrėj, ir nepasjaučia, kap užmigo. Ryte atejo – nu, ir tas nieko nematė. Kviečiai dar labiau sukritį.

Kvailys sakis, Jonas:

– Na, aš jau kai nuaisiu, tai pagausiu.

Visi jau ažsijuokė:

– Jau jie nepagavo, o tu jau, Jonai, pagausi.

– Aš pagausiu.

– Na, aik sau ir pilniok.

Nu, ir nuejo. Atsigulė jis ir guli. Pirmiau duoną suvalgė, guli sau ramiai, galvoja: „Kad aš gi nei net pajusiu, kaip užmigsiu. Kas man tokio... Rankom kai darysiu, triukšmas bus, vagio nepagausiu. Ale kokį darbą tai man rasti, kad ramiai dirbti jį? Aha! Skaitysiu, kiek yra an dangaus žvaigždelių“.

Nu, tai jis gulėdamas pradėjo: „Viena, dzvi, trys, keturios, pinkios, šešios – ach, ne teip...“ Ir vėl iš pradžios: „Viena, dzvi, trys, keturios, pinkios,

šešios, septynios... Och! Šitų palikau!“

Nu, ir jis teip-skaito ir skaito. Nu, ir girdi, kas ir treška. Pamatė, kad žirgas. Jis pamažu ir čiupt jį už vuodegos.

– Laisk!

– Nelaisiu!

– Laisk!

– Nelaisiu. Kam kviecius išgrūdai.

Jie kyla viršun, kyla aukštyn, o jis vis tiek už vuodegos laikosi. Sako:

– Nelaisiu.

Nusilaido to kumelaitė, sako:

– Žinai ką, Jonai! Palaisk mane, – sako. – Jum atsitikimas tokis atsitiks, – sako, – aš jum visada padėsiu.

Jonas kvailys nežino, ką ir sakyt ir daryt. Sako:

– O kaip man jus pavadinti?

Sako:

– Tai paprastai, – sako, – išaisi ažukluonėn, – sako, – taip ir pašauksi: „Sivka bielgrivka, stan priedo mnoj kak list pried travoj“*. [*Širve baltakarte, stok prie manęs kaip lapas prie žolės.*] Tuo tarpu aš ir atbėgsiu. Ir, – sako, – ką norėsi, mės padarysim.

Na, gerai. Nu, ir palaido. Atėjo kvailys namo.

– Na, – sako, – ar pamatei, kaip pilniojai kviecius?

– Kaipgi nepamatiau? Pamatiau ir gaudiau, bet nesugavau. – Sako: – Arklys.

– O kuris tas arklys?

Sako:

– O Dievas jį žino, kuris tas arklys, – sako. – Bet išvijau, nepagavau.

Nu, perej kokia savaitė laiko, jau daugiau kviečių nebegrūdė. Džiedas suprato, kad jau kas tai tokio atsitiko, kad kvailys jau prabaidė, daugiau jau nebegrūda kviečių.

Ten buvo tokia karalaitė netoli. Ir ji sėdi ant pirmo aukšto; paskelbia: sėdės an pirmo aukšto, ir kas, – laikis nosinę rankoj: kraštai apsiūta, paauksuoti kraštai, – nu, kas pasiims ją, tadu antrą sykį sėdės ant antro aukšto ir turės žiedą, – ir kas šitai paims šituos du sykiu, to bus karalaitė.

Na, gerai. Razumniejai broliai renkasi, o kvailys guli an pečio. Sako:

– Brolaliai, kurgi jūs rengiatės, ait galvojat?

Sako:

– Kur ait? – Sako: – Miegok, kvaily, – sako, – dar ir tau žinoti, kur mes aisim.

Nu, ir nuejo. Kaip tik broliai išspruko pro duris, tas išėjo už kluono, ažukluony ir pašaukė:

– Sivka bielogrivka! Stan priedo mnoj kak list pri[e]d travoj.

Tuo tarpu ir atbėga to kumelaitė. Sako:

– Ko, kvaily Jonai, raikia?

Tai sako:

– Ko?! – Sako: – Mano broliai išsirengė, nuejo, kad, – sako, – ten karalaitė sėdės, – sako, – an pirmo aukšto ir, – sako, – laikis rankoj nosinė: apsiūta, krašteliai paaukuoti. Ir, – sako, – kas paims, – sako, – antrą sykį an antro aukšto sėdės, turės žiedą, – sako, – to bus karalaitė.

– Na, išsitįsk iš mano ausės gražų apsigimą.

Iš dešinės ausės išsitįsė gražų kostiumą, čebatus, balnų, visa ką – kaip kareivis! Atsisėdo ir joja.

Na, minia žmonių, dauguma. A, kas tokio? Kaip bėgo jis, kilo, dėjo – ir paėmė tą nosinę, ir karalaitę už rankos suspaudė. Ir nubėgo.

Oi, visi pamačiusieji:

– Kas tokio, iš kur? Kaip?

O jis, živa atbėgęs, tą kumelaitę palaidė ir – nu, i autus, kuriais avėsi, nosinį ažrišė ir un pečio padėjo į kampa, ir vėl guli. Atėjo broliai.

– Nu, ką broliukai, jūs matėt? Ar nepateks jum kataram karalaitė?

– Na, pateks! Un kareivis kažkokis, labai gražiais rūbais apsvilkęs, raitas atlėkė ir nosinę tą paėmė, ir dar karalaitėi už rankos suspaudė ir nujojo.

Nu, ir nieko su tuo. Perėjo savaitė laiko, bet tai labai paįdomavo karaliuo: iš kur tai tokis raitelis gali būti, kad net pakilęs ir ranką paspaudė? Kaip jį surast? Jau net sargybą, galvojo, antrą kartą stasis, kad jį kaip sulaikyt.

Nu, jau katarą dieną vėl tep pat broliai išsirinkdo.

– Kurgi, – sako, – aisite, broliai?

Sako:

– Nagi, guli, kvaily, da tau žinot!

Tik jie išėjo, tas vėl išėjo ir pasakė:

– Sivka bielogrivka, stan priedo mnoj kak list prie(d) travoj.

I vėl atbėgo to kumelaitė:

– Ko, kvaily Jonai, reikia?

Sako:

– Tai reikia, – sako, – vėl karalaitė an antro aukšto sėdės ir, – sako, – dabar, – sako, – dabar turės žiedą auksinį. Ir, – sako, – reikia jį pajimti. – Sako: – Kad žiedą paims, tai trečią kartą – karalaitė.

– Imk adiežių iš mano dešinės ausies.

Išsiėmė iš ausies vėl kitokį kostiumą, apsigimą visai kitokį, koku pirmą kartą buvo.

– Nu, ir sėsk ant manį.

Ir nujojo. Kaip jojo, tai paėmė žiedą iš šitos karalaitės ir apkabinęs karalaitę pabučiavo.

Oi, visi norėjo pasiekti, kurgi ją pasieks – kad jis vėju nuskrido.

Nu, ką gi – nėra. Ė par jį karalaitė įdomaujasi ir visi tarnautojai karaliaus. Kas tokio? Iš kur šitas raitelis gali būt?

A jis atbėgęs kumelaitį palaidė, a tą žiedą in nosinę ažrišė ir vėl un pečio užlipė.

Atėjo broliai.

– Nu, kol'gi jūs, broliai, ten matėt? Kol'gi jūs man nepapasakojat?

Sako:

– Nu, ką gi tau pasakot?! – Sako: – Atjojo kažkokis raitelis, – sako, – pajėmė žiedą auksinį ir, – sako, – apkabinęs karalaitę pabučiavo.

Nu, diena po dienos slenka toliau, o kvailys Jonas rassirišęs tą nosinę ir žiedą pažiūrės, užsijuoks – ir vėle užrišė an pečiaus. Taip ir guli.

Na, paskelbia karalius, kad paskutinis jau tas susirinkimas bus – sėdės pati karalaitė un trečio aukšto. Nu, ir kas ją paims, to bus.

Nu, tai broliai rengiasi ait žiūrėt. Nu, ir kvailys Jonas ir vėl klausia. Sako:

– Tai kurgi jūs renkatės?

– A! Guli, kvaily – tai tau žinoti.

Nu, bet jis vis tiek žinojo apie tai. Išėjo anas ir vėl ažukluonėn, sakis:

– Sivka bielogrivka, stan priedo mnoj kak list pried travoj.

I vėl atbėgo to kumelaitė.

– Na, ko, kvaily Jonai, raikia?

Sako:

– Taigi sėdės un trecio aukšto mergaitė, to karalaitė, nu, – sako, – reikia ją paimt. Kas ją paims, to bus žmona.

– Tįsk iš mano dešinės ausies gražiausius drabužius!

Nu, apsilvilko tokius drabužius, kad dar tokių, kad ir nematė kiti tokių. Apsivilko. Nu, sako:

– Sėsk un manį.

Nu, ir vėl – pakilo aukštyn. Ir karalaitė kap sėdėjo – až karalaitės, apkabino, pasodino an žirgo ir nujojo.

Nu, visi, kas gi – niekas nepagaus, nesulaikis.

Nu, šitą kumelaitę palaidė, o kur karalaitę dėti? Nu, tai jis klėtin aždarė, ir baigta. I pats un pečio. Un pečio guli. Atėjo broliai. Nu, sako:

– Kas gi ten atsitiko?

Sako:

– Kas atsitiko, – sako, – atjojo kokis raitelis, ale turbūt tas pats, paėmė karalaitę ir nujojo. Nu, dingo, kur – niekas nežino, kur dingo.

– Nu, – sako, – kur dingo? – Sako: – Aš visa ką žinau, – šitas kvailys Jonas.

– Nu, – sako, – iš kurgi žinai?

Nu, sako:

– Aš, – sako, – mane, – sako, – karalaitė tep girdi, kad, – sako, – išėjįs un atšlaimo pasakysiu: „Paprašyčiau užsijuokt“, tai ji užsijuoks. Ale pirmiau jūs pasakykit.

Nu, tep tie razumnieji broliai išėjo, sako:

– Užsijuokit, mylimosios mergelės!

Ėmė aplinkui katės kniaukt ir pelės cpyt. A ažsijuokė broliai.

Nu, tai sako:

– Kvailio gi pažiūrėsim, kaip jo gi atsišauks mergaitė karalaitė.

– Na, – sako, – mergaite karalaite, ašsijuok, – nu, dar ir rankom pliaukšterė. Ir – cha cha cha – ir ašsijuokė. Nu, broliai žiūri, kad tai viskas pas Joną kvailį.

Nu, gerai. Atidarė klėtį – išėjo karalaitė. Nu, ką gi, reikia aplankyti tėvus. Čia kvailys – ne kvailys, tep jau buvo paskelbta, išeina, kad kvailio karalaitė.

Pašaukė tą kumelaitę jis, apsirinko gražiai ir nujojo pas karalių. Nu, karalius pasakė:

– Nu, ką gi, tokis buvo įsakymas. Veskitės ir renkit vestuves.

Nu, paskelbė, kurią dieną bus. Nu, man ten teko, ir aš netoli dirbau pas vieną žmogų. Nu, ir aš buvau užėjįs vestuvėsan. Dar ir man davė išgerti tenai kas. Nu, bet ten buvo daug žmonių, prigėrį – pasikėlė tenai kokis triukšmas, ėmė – muštynės, aš kap šokau par aukštini, kap dau boba man kačergu, ir išgriuvau – ir visa**.

144. [N E P A P R A S T A P A U K Š T Ė]

Nu, kap buvo dziedas su bobu. Nu, buvo du sūnai razumni, a tracias durnius. Nu, par juos buvo sodas didžiausias. Labai buvo gražūs visoki obuoliai: ir dideli, ir maži, ir raudoni – visoki. Nu, ėmė obuoliai jau spėti – kažkas ėmė lasti tuos obuolius.

Raikia pilnioti. Sakis jau dziedas un vieno sūnaus, sakis:

– Aik pilniok. Kas ten mūsų obuolius gadzina.

Nuejo tas pilnioti. Žiūrėjo žiūrėjo, pilnio[jo] pilnio[jo], bet vasarą šilta, naktis maža – užmigo, ir su tuo atejo. Nu, ir nieko – dar obuolių daugiau aplasta.

Nu, antrą naktį eis antras. Ir tas pilniojo – ir tam tas atsitiko. Ir tas užmigo.

Trečią naktį sakis kvailys Petras.

– Tai, – sakis, – aš eisiu pilniot.

– Aja. Gudrieji nieko nepadare, o tu jau ką.

– Nu, ainu.

Tas nuejo, pilniojo pilniojo. Nu, ką gi – miegas ima imti. „Nie, tep nepavyks. Reikia man geriau žvaigždes skaityt. Kiek aplink mėnulį žvaigždžių yra, suskaityt, ir... tai aš miego nenorėsiu“. Nu, ir pradeda skaityt: „Viena, dvi, trys, keturios, pinkios... Ech, užmiršau, ne teip“. Ir vėl iš pradžių.

Ir nušvito visas sodas: atskrenda auksinė paukštė. Ėmė obuolius lasti. Jis pamažu lipa per obei ir – kapt paukštę už uodegos. Paukštė ėmė sparnais plasnoti ir išsmuko iš rankos, ir liko par jį rankoj tik viena plūksna. Nu, jis su plūksnu atejo namon, dar buvo tamsu, nebuvo prašvitę, kap unejo, broliai pamatė ir tėvas. Sako:

– Ką ten užžiebei? – net šviesu pasidarė. Kokia šviesybė nuo tos plūksnos.

Nu, papasakojo kvailys Petras, kad tokia ir tokia paukštė. Tep boba su dziedu sakis:

– Na, žinot ką, vaikai? Reikia aiti jieškoti, kap rasti tą paukštę, kur ji būva.

Nu, ais. Iškepė boba sukorėlių, undėjo gudriejiem ir kvailiucio undėjo, ir visi išėjo iš namų. Išėjo jieškoti tos paukštės.

Aina da aina, priejo – netoli miško trys keliai. O prie to kelio stovi maža pirkėlė. O toj pirkėlėj gyvena nežinia ir kas, ir kaip. Sako:

– Aisim pažiūrėsim. O gal kokia burtininkė. Mės paklausim, kur šitie keliai eina.

Nu, unėjo – boba labai sėdi didelė, kad jos nosis net un vežimėlio stovi, un ratuko. Kap eina, tai nosį veža, labai per žemį kliūva, didelė. Oi sena, baisi boba. Sako:

– Ko atėjot?

Sako:

– Pritark mum. Kur šitei keliai trys? Mes trijuose, o trys kelaliai. Tai kur mum aiti?

Tai pasakė:

– Šitas kelias, kas šituo keliu ais ir šituo, tai nieko, viskas bus, o šituo trečiu kas ais, vilkas tą suės.

Nu, tai kvailys ir įbėgo į tą kelią, kur vilkas ės. Ė, gudriej užsijuokė: tegul sau kvailys aina, kur vilkas suės.

Nu, kvailys ir aina, kur vilkas ės. Aina sau, švilpia jis per mišką. Aina, daaina, priaina – bėga mažas upelis. Kvailys biški pailso, sėdos pailsėti, ėmė iš torbos sukorėlius. Sugrauzė vienu – labai sausi. Ėmė vandenėlin pamirkė sukorių – minkštesnis, taip ir valgo. Girdi – kas klapsi, nu, caksi dantim. Jis pakelia galvą, – kad ten už upelio to vilkas netoli, vos vos šokt an jo aina. Sako kvailys un vilko:

– Ko tu nori? Gal ir tu sukorėlio nori?

Nu, vilkas klapsi dantim, ir baigta. Jis pamirkė vieną sukorėlį sau į burną, antrą pamirkė vilkui. Ir teip visą torbą ir išdalino: vieną – iš pusės vilkui, o paskui pats jau nevalgė – mirkė, vilkui supenėjo, ir baigta.

Na, tada vilkas priėjo prie jo.

– Na, – sako, – kvaily Petrai, – sako, – aš tuoj būčiau tave suėdįs. Ale jeigu, – sako, – tu toks žmogus geras: aš buvau labai išalkęs – mane prisotinai, pripenėjai, tai, – sako, – aš dabar tau teip padarysiu, ko tu panorėsi.

Nu, kvailys Petras ėmė pasakoti, kad... sako:

– Aš noriu surasti tokią paukštę, – sako, – kuri mūsų sodą gadina, – sako, – labai obuolius lasa.

Sako:

– Tai sėsk un manį. Aš, – sako, – tavi nešiu.

Kvailys Petras sėdo ant vilko, ir vilkas per mišką, per kalnus bėgo į didįjį šalį.

Pribėgo prie tokio dvaro. Sustojo vilkas, sako:

– Lipk. – Sako: – Aisi į šitą pūnią, – sako, – stovi žirgas labai gražus! Bet, – sako, – jo apinasris dar gražesnis. – Sako: – Žirgą imk, apinasrio neimk.

Įėjo kvailys, o tai buvo, nu, sakysim, nakties laikas. Oi, kai unėjo į pūnią tą – kokis žirgas gražus! Bet apinasris tas mainos nežinia kokiom ir kas. Nu, kaip – paimsi vestis, labai bus gera! Paėmė už apinasrio vestis arklį. Kap tik už apinasrio paėm – kap ėm apinasris rėkt! Prabudo visi parabkai, visi gyventojai, antrieji darbinykai.

– Kas tokio? Kas tokio?

Žiūri, kad kvailys tempia arklį. Ažmušė ažmušė tą kvailį – nuejo verkdamas pas vilką. Vilkas:

– Nu, o ką, kvaily Petrai, – aš sakiau – nekliudyk. Dabar aik į tą kambarį – šitos durys – sėdės ta pati paukštė, kurios tu jieskojai. Paukštė labai labai graži, bet ta klėtkelė, kurioj ji sėdi, dar gražesnė. Tik jos neimk, nekliudyk.

Nu, kvailys ir įėjo. Kai įėjo kvailys, pažiūrėjo: ta paukštė graži, bet to klėtkas dar gražesnė. Jis užmiršo apie tą žirgą, kad jam atmušė viską: „Paimsiu ir klėtką, ir viskas“. Kaip tik čiupt až klėtkos, tai to klėtkas jėm rėkt. Ir vėl prabudo visi gyventojai ten, sako:

– Kas čia mums neduoda ramybės?

Atmušė atmušė jį, ir vėl nuvėjo verkdamas pas vilką. Atajo. Tas vilkas sako:

– Ojoj, Petrai, kvaily kvaily! Na, – sako, – aik į tą kambarį, – sako, – labai graži mergaitė, – sako, – miega. – Sako: – Mergaitę paimke, – sako, – bet paduškos nekliudyk. – Sako: – Mergaitė graži, o paduška dar gražesnė.

Na, kvailys įėjo į kambarį: guli mergaitė, miega. Mergaitė graži, nu, paduška – nežinia kaip jau ir pasakyt, kas do gražumas! Tik žiba, tik lij. A, ką gi – jam gaila pasidarė: „Nu, aš ją trukdysiu, tai paimsiu ir su paduška, paimsiu, tegul miega“. Kaip tik kilst paduška, tai ir vėl rėkt. Ir vėl gyventojai sušoko, ten parabkai šitie.

– O, – sako (suprato jie, kad kažkokis kvailys, kur čia jis landžioja nežinodamas), – išeidzyk ko greičiau lauk! – Išstūmė: – Ramybės mums neduodi, paišėt.

Nu, kvailys – pas vilką, ir verkia. Sako:

– Nu, nejaugi, kvaily Petrai, tu nežinai. Nu, aik, – sako, – į pūnią. Paimk ramiai arklį, – sako, – apinasrio to nekliudyk. Nu, – sako, – viskas bus gerai.

Nu, jau Petras ir bijo eiti.

– Nu, aisiu.

Aidamas jau net pritaria sau: „Apinasrio neimsiu, apinasrio neimsiu“. Duris pradare – stovi žirgas. Už žirgo – ir išsiveda. Atsivedė žirgų. Nu, vilkas sako:

– Na, matai. Ir atsivedei žirgą. Eikie dabarkos pradaryk tą klėtką, paimkie paukštį. – Sako: – Klėtkos neimk, – sako, – viskas bus gerai.

Aidamas ir vėl jis pritaria: „Klėtkos neimsiu, nors ir graži, klėtkos neimsiu, klėtkos neimsiu“. Ir vėl – priejo prie durų, paukštį tą pajėmė, klėtkos neėmė, ir vėl laimingai išėjo.

Na, tada sako:

– Dabar nuaikie, paimsi, – sako, – ir mergaitę. Teip. Ale, – sako, – paduškos tik neimkie.

– Nu, – sako, – gerai.

Ais. Nu, aidamas sako: „Paduškos neimsiu, paduškos neimsiu“. Nu, priėjo pri mergaitės, paėmė mergaitę, paduškos neėmė, nu, ir visa ką išsinešė.

Nu, jau laimingai. Nu, sako vilkas:

– Na, kvaily Petrai, – sako, – dabar viską padarei, – sako, – lik sveikas. Aš aisiu sau į mišką. O tu – turi arklį, turi gražią mergą [paukštę], – sako, – ir labai gražią mergaitę. Visas ūkis pas tave: ir arklys, ir merga, ir paukštė – ir keliauk laimingai namo.

Na, Petras džiaugiasi, kad tai visa kas yr, nu, jis... mergaitė laiko arklį, jis – paukštį. Tada atidavė mergaitei tą paukštį ant kelių, ir laiko ji arklį, o pats atsigulė ir labai užmigo, Petras.

Kur buvo nebuvo, ir užėjo tie broliai, jo broliai. Pažino, kad Petras. Nu, tai kaipgi – tokia graži mergaitė, žirgas, to paukštė. Nu, tai kas jam padaryt? Jį reikia užmušti. Ėmė tą savo brolių kvailų Petrą sukapojo, užmušė – paėmė vienas arklį su pana, paukštę, – nu, abudu kartu nukeliavo.

O kvailys papjaustytas liko. Perėj kiek tai laiko. Nu, ten ar valandos, ar dienos. Kur nebuvo bėgo tas vilkas pro šalį. Bėgdamas vilkas pro šalį žiūri, kad tas kvailys guli – anas papjaustytas. Ajajai! Kap jam gaila, kap jis atsiminė: „Kap jis man sukorėliais penėjo. Labai buvo geras draugas“. Kaip, kas padaryt?

Jis nuėkė ganyklon, tenai, kur vaikščioja tų daugybė skotų. Atsigulė, perplėšė karvį, į vidų įlipė, razsižiojo ir guli. Atskrenda būrys varnų lasti tos jau karvės. Lasė lasė tą karvę, o tas capt ir sugavo vieną varną. To sako:

– Laisk!

Tas sako:

– Nelaisiu.

– Laisk!

– Nelaisiu.

Sako:

– Atnešk man vandens žiuščio ir gajuščio, – sako, – tada palaisiu.

– Nu, – sako, – gerai.

Pririšė prie vieno sparno zbonelį ir prie antro, ir varna nuėjo. Nuėjo – per kelias valandas varna atėjo ir atneša to vandens. Aplėjo žiuščiu vandeniui – durnius Petras sugijo, pasdarė cielas. Gajuščiu vandeniui aplėjo – iš miego atsikėlė, ėmė rankom jis mosnotis, kad...

– Oi, kap miegojau, – prabudo.

– Oi, – sako, – kvaily Petrai! Kur tavo arklys, kur tavo pana, kur tavo paukštė?

Petras ėmė verkėti. Sako:

– Tai tave, broliai buvo, supjaustė.

Vilkas jam pasakoja:

– Aš išgelbėjau tave, – sako, – varna atnešė tokio vandens, ir tu, – sako, – prabudai, – sako. – Nu, ką dabar. Nieko nepadarysi, kvaily. Sėsk, Petrai, ant manęs, josim į namus, į tavo tėviškę.

Na, ir sėdos Petras ant vilko – ir nujojo. Prijojo netoli namų:

– Na, – sako, – tai su Dievu, Petrai. Dabar aik, įeisi į kambarį, tai sakyk: „Atiduokit mano arkli, atiduokit mano pana, atiduokit mano paukštę, jūs žmogžudžiai. Šitai mano visa kas buvo surasta“.

Nu, taip ir buvo. Atsisveikino su visu, unėjo kvailys pirkion – broliai net išsigando. Sako:

– Ėch, broliai, – sako, – jūs mani buvot nužudį. – Sako: – Atiduokit mano žirgą, atiduokit mano gražiausią pana ir atiduokit man mano paukštį.

Broliai, ką gi darysi, atidavė jam pana, atidavė arkli ir paukštę. Nu, jis paukštę atidavė savam senukui, o su pana apsiženijo ir laimingai ilgiausius metus gyveno. Ir visa.

145. I V O N Ė L I S

Kaip buvo diedas su bobu. Turėjo sūnelį, turėjo sūnelį, jis vadinosi Jonelis. Augo vaikelis prie tėvelių, prašo:

– Tėveli tėveli, padaryk man luotelį.

– Nu, a ką gi darysi?

Sako:

– Labai aš mėgstu žuvauti.

Tėvelis padarė jam luotelį. Na, atsisėdįs ir nusyrė žuvų gaudyt. Žuvauja žuvauja. Motina kaip tik išeina an kranto ir šaukia:

$\text{♩} = 72$

1

-Da tu Jo - nai Jo - ne - li, da tu

po ma - riom plau - kai, da tu

žu - ve - las gau - dai.

Pri - plauk par kraš - te - lj,
pri - plauk, ma sū - ne - li,

aš at - ne - šiau puo - dziu - kė - ly ko - še - tės,

è tar - be - lėj duo - ne - tės.

Sūnelis priplaukė prie kranto, motinai atidavė žuvis, pavalgė ir vėl nusyrė žuvaut.

Ten netoli pagirdo ragana tą balsą. Na, ir ji šaukia storesniu balsu:

d-7z

2

- Da tu Jonai Joneli, da tu
po mariom plaukai, da tu
žuvelas gaudai.
Priplauk par krašteli
priplauk, ma sūneli,
aš atnešiau puodžiukėly košelės,
ė tarbelėj duonelės.

- A! - sako, - tai ne taip, - sako, - mano mama sako! Mano mama sako, kad puodžiukėly košelės, o torbelėj duonelės, - ir jis nusyrė toliau.

Nu, tuo laiku ateina ir mama:

- 1 - Da tu Jonai Joneli,
Da tu po mariom plaukai,
Da tu žuvelas gaudai.
Priplauk par krašteli,
Priplauk, ma sūneli,
Aš atnešiau puodžiukėly košelės,
Ė tarbelėj duonelės.

Nu, priplaukė jis, atiduoda žuvis. Pavalgė. Motinai jis papasakojo, kad buvo atsitikimas, kad jį šaukė kas. Sako:

- Tai ne, aš nešaukiau.

Na, ir vėl nusyrė.

O ragana nuėk pas kalvį, kad jai liežuvį kalvis suplotų. Kalvis suplojo jai liežuvį, kad plonesnis būtų balsas. Atėjo prie kranto:

- 1 - Da tu Jonai sūneli,
Da tu po mariom plaukai,

Da tu žuveles gaudai.
Priplauk par krašteli,
Priplauk, ma sūneli,
Aš atnešiau puodžiukėlį košelės,
Ė tarbelėj duonelės.

Na, berniukas ir priplaukia. Ragana čiupt berniuką – paėmė, ir baigta. Luotelis nuplaukė vienas.

Tėvas pamatė, kad luotelis plaukia. Sako:

– Nėr mūsų Jonelio, – sako, – kažkur žuvo.

Na, o ragana nunešus savai dukrai liepė šitą Jonelį iškepti. Na, ką gi ten darė: pastatė undenio, liepė jam išsiprauste, tam berniukuo. Na, iškūrinio pečių, karštas, atnešė tokią ližį ir liepė jam gultis, šitam Jonelio. Nu, jis atsigula, aždiria kojas ir rankas. Tai to raganos dukra sako:

– Tai ne šite atsigulai.

Sako:

– Tai aš nežinau kaip, – sako, – parodykit jūs man.

Atsigulė raganos dukra, ištiesia kojas, rankas. Kaip tik ji ištiesė, tai tuo tarpu Jonelis raganos dukrą šust į pečių ir uždarė. Ir baigta, – palaikė, ir raganos dukra ir iškepė.

O pats įlipė į aukščiausią ažuolą. Nu, ragana atlėkė, išsitraukė iš pečiaus ranką. Išbėgus prie kranto sako:

– Paskočiosiu, pasvoliosiu, Ivonėlio mėsos priedus.

O jis atsako, berniukas:

– Sa Kasiutės, sa duktelės.

– Ką tį, šunie, loji?

Na, ir toliau, nulėkė, ištraukė antrą ranką iš pečiaus, pamatė žiedą ant piršto. Suprato, kad jos dukra. Aždiria galvą, pamatė, kad tas berniukas sėdi ant ažuolo.

– A, tu šunie! Kų padarei?

Na, ir nulak pas kalvį, [kad] jai padarytų kirvį – kirs ažuolą. Na, ir ėmė kirsti. Labai baisu pasidarė berniukuo. Ažuolą kerta – kas jam daryt.

Skrenda didelis būrys žąsų. Jis ėmė jų prašyt:

3

– Jūs žu - sa - lės, ga ga ga,

jūs sie - ro - sios, ga ga ga,

①

iš - mes - kit man pa - plūks - ne - tį,

iš - mes - kit pa - pū - ke - li.

Aš jum pa - bū - siu žu - si - nė - liu

*
un ma - re - lių gi - lių - jų,
už kal - ne - lių aukš - tų - jų.

① 3(1) ② 3(1) ③ 3(1)

Nuo * 3(1) kartojama tris kartus

Ei, visos žušetės išmesdo plūksnas, pūkelį. Jis kumšosi aplink, ale dar maža, skristi negali. Pamatė jis antrą būrį, skrenda žušu. Ir vėl jis prašo žušu:

3(1) – Jūs žušetės, ga ga ga,
 Jūs sierosios, ga ga ga,
 Išmeskit man paplūksnelį,
 Išmeskit papūkelį.
 Aš jum pabūsiu žušinėliu
 Un marelių giliųjų,
 Až medelių tamsiųjų,
 Až kalnelių aukštųjų.

Visos žąsys meto jam plūksnas, pūkelį. Jis apsikumšė. Tuo tarpu jau griuvo ir ažuolas, nukrito ragana. Jis lapt lapt ir su žąsim ir skrenda.

Nu, jis, berniukas, kai skrido, tai tiesiog pas savo tėvo namą, į atšlaimą, ir nusilaido. Visi – kas tokio atsitiko? Tėvas su mama žiūri, kad è tai nè tai žmogus, nè tai kas. Plunksnas nutraukė, žiūri, kad tai jų berniukas! Na, apkabinį išbučiavo savo sūnelį. Jis išpasakojo, kaip jam atsitiko, ir dabar laimingai gyvena.

Ir visa.

146. [M E R G E L Ė U O G E L Ė]

Buvo dziedas su bobu. Na, ir turėjo berniukų. Nu, berniukas tas kiaulas ganė. Nu, jam duoda torbelėj duonetės, ten košetės puodukėlin indeda, nu, kaip pas mus vadina, lusto. Ir gano kiaulas.

Išgena. Nu, jis žaidžia, visokius ten prisitaiso: ir šokinėti, ir nu, bet vis tiek jam nusibosta. Gano ir dieną, gano ir savaitę, nu, teip jam nusibodo.

Nu, prie miško jis ganė. Labai rado gražių uogelį – tokia raudona ir, znai, didelė. Paėmė tą vuogelą, metė į viršų, per savi, vėl paėmė – antrą sykį metė, trečią kartą. Nu, ėmė žaisti su ta vuogela. Žiūri – užpakaly stovi mergelė! Ne vuogelė, bet mergelė. Oi, kaip jam gerai. Nu, ėmė su ta mergela kalbėt, žaist. I kap linksma jiem dvieju! Nu, ką ten, duonos undėta, ko, nu, valgyti, suvalgo – jiem jau mažoka.

Nu, jau pargena kiaulas namon. Mergaitė po krūmeliu liko. Sako:

– Jau rytoj darysim namelį dėl tavęs.

Na, jau bobai sako:

– Bob bob, duok man lusto daugiau, – sako, – aš ėmiau augti, – sako, – daugiau valgyti, man per maža.

(Na, žinoma, jau mergaitė, jau dviem reikia suvalgyti.)

Nu, boba:

– Jeigu raikia, tai raikia. Tik kiaušėm neatiduodyk.

Nu, pride[jo] daugiau. Nuginė, nu, nuginė jis. Ta mergelė iš po krūmo išlindo, nu, ir vėl per kiaurą dieną anys žaidžia. Nu, ir ėmė namelį statyt. Pastatė namelį, nu, ir sakis tas Ivonėlis:

– Dabarkos čia nakvosi, ir, – sako, – nieko neįsilaisk čia, kaip aš pargrišiu namo(n).

Na, gerai. Taip ir gano. Pargena Ivonėlis kiaulas namo.

– Nu, pasakoj. Nu, kap ten? Nusibodo?

– Oi, nie, labai gerai. Tik bobute, man dar undėk kušnelį duonos didesnį. Aš kažkaip ėmiau daugiau valgyt.

Sako:

– Valgyk valgyk, sūneli, – sako, – tai didesnis augsi.

Nugena Ivonėlis, prieina prie to, prie tų namelių, sako:

– Atidarai darai,
 Mana mergela,
 Mana vuogela,
 Aš atnešiau puodziukėly košelės košelės,
 Ė torbetėj duonešės.

Atidarė to mergaitė, nu, pavalgė jie, nu, ir teip ir gano. O ten buvo miškas netoli. I prisklausė sanis vilkas. Na, vilkas guli po krūmu ir laukia vakaro. Kap jau tik atėjo vakaras, mergaitė vuogelė užmigo, biškį prasmiegojo, atėjo vilkas prie namelio.

– Atidarai darai,
 Mana mergela,
 Mana vuogela,
 Aš atnešiau puodziukėly košelės košelės,
 Ė torbetėj duonešės.

Mergaitės pirkelej nebuvo lungelio, tumsu ir tumsu – atidarė nepažinus. Vilkas knapt ją ir sujėdė.

Ryta berniukas atginė kiaulas, priajo prie namelio – nėra mergelės: atdaryta durelės, nėra mergelės vuogelės. Sliedai vilko.

Verké verkė berniukas, iš skausmo net sau gyvybę sugalvojo baigt. Ažsirišė torbą až šakutės, až šniūrelio – ir paskorė.

Kiaulės vaikščioja vaikščioja – kad jų piemenio nesimato. Ir pamatė viena kiaulė. Žiūri, kad Ivonėlis karo an pušelės šakos. Parbėgo namon:

– Ciu kriū,
Dziedai boba,
Pasikorė
Ivonėlis
Až mergele,
Až vuogelę.

Sako:

– Kas čia jum tokio atsitiko? A jus į pūnę, – aždarė.
Pamatė ir kitas, kad Ivonėlis karo. Ir tas atfėkė:

– Ciu kriū,
Dziedai boba,
Pasikorė
Ivonėlis
Až mergele,
Až vuogelę.

– Kas gi jum šinde pasdarė, jus pūnėn, – ir tu aždarė.

Nu, tep pamatė ir paskutinės visos kiaulės, atbėgo namon.

Kas tokio atsitiko? Nu, dziedas su bobu ais žiūrėti. Nuėjo, rado namelį razverstą, ir berniokas karo an šakelas. Žiūri – jų Jonelis. Nu, ką gi, paėmė, atsinešė, padarė rakštelį, un kapų ažkasė sa berniokų.

Ir visa.

147. [P U P E L Ė]

Kap buvo dziedas su bobu. Turėjo vištėlą ir gaidelį. Na, gaidelis su vištela draskė po mėšlyną, ir išdraskė vištetė pupelą. Atbėgo vištetė pas dziedų su bobu:

– Bob bob, radau pupelą!

– O! – sako, – tai mes jų pasodysim.

– O kur mes jų pasodysim?

– Po lovu, – dziedas sako.

O grindų nebuvo – žemė buvo. Po lova pasodino – pupelė ir auga.

Dziedas miega ant lovos. Sako:

– Dziedai dziedai, bob bob, plėšk lovą, pupelai jau nėra kur augt.

Dziedas išplėšė skylių lovoj – pupelė auga. Pupelė auga ir auga, daaugo lig lubom. Sako:

– Dziedai dziedai, plėšk lubas!

Praplėšė dziedas ir lubas. Pupelė aukštyn ir aukštyn. Daaugo jau ir stoga. Sako:

– Dziedai dziedai, bob, plėšk stoga!

Dziedas praplėšė užlipis ir stoga. Nu, ir pupelė išlindo oran ir ėmė augti be galo. Ir nežino, kur augti.

Nu, tai išgirdo balsa – jam atsakė pupelė jau:

– Dziedai dziedai, plėšk dangų!

Nu, tai kas gi, dziedui raikia lipti į dangų – praplėšt dangų, kad pupelė augt. Nu, dziedas ėmė lipt par pupelį: lipė, lipė, lipė – dalipė an dangų. Praplėšė jis dangų – ilipė į dangų. O ten visokių gėrimų, visokių valgymų – ko tik nepamini. „O! – galvoja, – kad pupelą pasodinau! Dabar aš nulipsiu, paimsiu savo bobutę ir par pupelą ilipsiu į dangų. Bus dangus praplėštas. Ir pupelė augs, ir mes gyvensim“.

Nu, taip ir padarė. Dziedas ėmė liptie atgal. Nu, nulipė jis žemyn ir pasakoja bobai. Sako:

– Žinai ką – buvau danguj.

– O ką ten matei?

Nu, sako:

– Ką matiau? Tenai... ir dirbt nereikia. Ką paeimi, ko panorėjai: išgert – ten išgert yra. Valgyt viso ko... visa ko užtektinai, – sako, – lipsime mės abu. Dabar praplėštas dangus, pupelė tegu auga, o mės ten gyvensim.

Nu, tai sako:

– O kaip man?

Sako:

– Tu pirma, aš paskui lipsiu.

Tai sako:

– Žinai, ale mano galva silpna, ažsisuks, aš negaliu aukštai lipt.

Nu, tai sako:

– Lip, bob, maišan!

Nu, ilipo boba maišan. Dziedas až pečių bobų – nu, ir tempia par pupelį. Nu, jau nuo stogo aukštyn ir aukštyn. Biškį net supas pupelė. O jau boba sako:

– Oi dziedai dziedai, panorėjau oran, – sako, – myžti. Oi, – sako, nu, boba, – kas daryt?

Sako:

– Nu, myžk maišan!

Lipa lipa tolyn.

– Oi dziedai dziedai, panorėjau oran dar sunkiau.

Nu, tik pratarė žodi, ir pupelė nulūžo – ir tukš žemyn, ir nei lipė į dangų, bet sutrupėjo visa kas pelenuosan.

Ir visa.

148. [Š U O I R V I L K A S]

Kap buvo dziedas su bobu. Gyveno jie ir turėjo berniukų – sūnelį. Sūnelis augo, metai po metų didzyn ir didzyn, o tėvai sanyn ir sanyn. Nu, užaugo jau jis didelis, jau bernas, net ir vestis žada. Nu, jis apšvedė. Perėj kiek laiko, par juos gimė sūnus. Nu, ką, o tai buvo laikas – rugiapjūtė, rugius pjovė. Sako, ką gi:

– Tu, žmon, negalėsi rugių pjaut. Reikia pasumdyt žmones rugius pjaut, rišti, – sako, – užmokėsim. – Sako: – Tu namie čia būsi, gaminsi.

Nu, gerai. Žmogus nuėjo, anas, pats parodė pjovėjom kur – pjovėjos rugius pjauna. Nu, o to jo jau žmona jau sugamina pusryčius, visa ką. Nu, ką, galvoja: paliksiu aš šitą vaikeli. O šilta – vežimėlin paguldė vaikeli, ten pietus paėmė, ir nustūmė laukan. Nu, pjovėjos priėjo pusryčių valgyti, o vaikeli vežimėly paguldė, ir miegojo jis. Nu, gerai.

O ten netoli buvo vilkas. Ir jis pamatė. Reikėt šitą vaikeli paimt, kam jie skriaudžia sūnelį.

O pas juos buvo šuva. Tep jo negailėjo, sanas jau buvo. Duoda ką jėst, plutos jau nekunda, kaulų negrauzia.

– Tai, – sako, – aš jiem padarysiu.

Šuva verkia, ne kartą buvo susitikęs tą vilką. Sako:

– Palauk. – Sako: – Viskas bus tvarkoj. – Sako: – Tik rytoj, kap atneš pusryčius, – sako, – aš paimsiu šitą vaikyną. O tu, – sako, – paskui mane, – sako, – pavysi net per mišką ir, – sako, – vo i atimsi iš manį šitą... – Sako: – Pažiūrėsi, kap tave gailės tada.

Na, ir gerai. Šuva aplink jį išvydo iš namų, bet jis vis tiek sukasi apie namus. Nu, an rytojaus vėl šitep – pjovėjos nuvėjo rugių pjauti. Na, o ten šuva jau netoli sukasi, jis laukia to momento, kuris, vilkas sakė jam: „Aš tave išgelbėsiu, tave neskriaus namiškiai, kad tu dabar senas, niekam nenaudingas“.

Nu, tai to sustrajijo žmona pusryčius, nu, ir neš pjovėjom. Nu, paėmė vaikeli ir tom pjovėjom neša draugi pusryčius. Nu, atnešė pusryčius, pastatė. Sako:

– Nu, jūs pjovėjos, valgykit čionai. Aš aisiu keletą pėdų nunešiu krūvon, kad geriau kupkos būt pastatyt, greičiau.

Vaikeli padėjo. Vaikas užmigo. O vilkas šliauzia prieg ažiai. Kaip tik pjovėjos ten valgo, o žmona pėdus nešioja, vilkas artyn artyn – čiupt už vaiko, ir nešt.

Pjovėjos visos pamatė.

– Vilkas vaikų nunešė, vilkas! Tuja! Tuja! Vilkas vaiką nunešė!

Ir visi paskui. Nu, kurgi vilkų pavysi. Šuva paskėtė.

– Oi kusi, šunie!

Ir šuo paskuo. Kap tik vilkas dabėgo į mišką, nu, tai vilkas vaiką padėjo, sako:

– Na, jįmk da ir nešk šitą vaiką. Kap nuneši, – sako, – pamatysi, – sako, – tavęs niekur neskirs. – Sako: – Kai patys ką valgįs, tai ir tau tai duos.

Na, suėmė šuva šitą vaikelį ir neša.

Oi! Sutiko žmonės visi – lakia, kur vilkas šitą vaikelį nusneš... Pamatė, kad šuva neša.

– Oi, – sako, – žiūrėk, kas zo protingas šunelis. – Sako: – Iš vilko atėmė vaiką.

Nu, ir tadu labai jau tėvas ėmė gailėti to šunio, kad išgelbėjo jį – būt vaikas pražuvęs. Ėmė gailėtis šunio: ką patys valgė, tą ir šuniui – net košę virė (kad jis dantų neturėjo, kad geriau).

Na, perėjo kiek laiko, rugius nupjovė, jau biškį laisviau. Krikštynos. Jau suprašė giminių, jau krikštis vaiką tą. Na, gerai. Nubėgo šuva miškan. Reikia paprašyt vilką krikštynose. Pasakė:

– Tą sekmadienį ir tą sekmadienį ateikie. Mano ūkininkas, – sako, – krikštis tą berniuką. Krikštynos bus, tai prašau ateit[ie].

Sako:

– Kap man reiks kambarin ineitie?

Sako:

– Tai paprastai: žmonių bus daug, – sako, – pro kojas, pro kojas inlįsim. O, – sako, – kaip aš šuva, – sako, – mani dabar, žinai, kaip gaili, – sako, – vos už stalo nesodina.

– Nu, gerai, ataisiu.

Nu, jau vakare sekmadienio susirinko žmonių, jau šuva taip pat. Žmonės juokias, visi jo gaili, kiti net šimtą gramų paļėjo žemėn jam palaižyti. Šuva biškį net pagėriš.

Nu, vakaras. Išėjo ažuokluonin, laukia vilko. Atėjo vilkas pas šitą šunį, sakis:

– Na, atėjau. Ale kap įait?

– Ainau mudu. – Sako: – Tai dař ĉia pasėdėk, aš pirma vienas pašminėsiu, palakstysiu, tai niekas ir nekreips dėmesio: šuva ir šuva, ir baigta. Aš, tada, – sako, – tu paskui, ir baigta.

– Nu, tai gerai.

Aj šuva vieną kartą ir kitą. Sako:

– Ko gi ĉia šuva landžioja?

– A, – sako, – tegul būna. – Sako: – Jis šitą berniuką apgynė nuo žvėries, tai, – sako, – jis, šeimnininkas mūs, labai sanas.

Nu, tada pakvietė ir vilkų, nu, sako:

– Ir ainau.

Nu, ir šuva pastaļėn, ir vilkas – „ir mudu“ – prė kojas, prė kojas.

Dziedai nusgėri, jau dainuoja ten ką. Nu, ir ĉierka išgriuvo, kita išgriuvo – prilaižė jie, vilkas šito, degtinės, jau ir pasigėrė.

Vilkas sakis:

– Ai, broļau, dainuosiu.

Sako:

– Vilke pilke, nedainuok, bo, – sako, – tau gali bloga būc, – sako.

Dar kažkokis ten išlėjo stiklinę arielkos, dar palaižė, išgėrė vilkas jau gerokai. Sako:

– Oi, bro lau, dainuosiu.

Tai sako:

– Nedainuok, – sako, – itai bloga atsitiks.

– Aūūū! – un visos pirkios ir ažstaugė.

Kai šoks visi, kurie krikštynose buvo: kas čia tokio? Ar šitai šuo? Pažiūrėjo – ir šuva, ir vilkas.

Nu, ir sugriebį tą vilką, kas kojom, kas palkom, ir iš pirkios ir išmušė... Nu, išmušė. Šuva liko vienas.

Po krikštynom nuvažiavo šeiminkas į mišką. Ir nubėgo paskui šuva. Na, šuva lakstė po miškų ir sutiko tų vilkų. Sako:

– Na, bro lau! – Sako: – Kai aš, – sako, – tau tai gerai pritariau, – sako, – išmokinau ir gyvenimą padariau. O, – sako, – man kai padarei, kai aš, – sako, – aš vos savo kailį išnešiau iš pirkios, vos gyvas likau.

Ir nuo to laiko šuva su vilku negeruose santykiuose. Ir visa.

149. GAIDELIS IR VIŠTELĖ

Senelis su senele gyveno. Buvo gaidelis ir vištelė. Nu, praėjo kiek laiko, tai žiemos laikas buvo netoli, atėjo pavasaris. Nu, gaidelis pas senele prašo:

– Seneli seneli, išleisk mani į orą!

Išleido senelis gaidelį. Vištelė pribėgo prie bobos, taip pat prašo. Sako:

– Bobute bobute, išleisk ir mane į orą pasižiūrėti, kaip ten atrodo, kap gamta.

Išleido. Nu, nubėgo gaidelis į lazdyną. Ten netoli buvo lazdynas. Nu, įskrido į lazda. O ten buvo senų riešutų, atlikusių nuo praeitų metų. Jis nurėškė vieną, antrą – ir lesa. O vištytė negali įskristi į lazda.

– Gaideli gaideli mielas, išmesk ir man vieną riešutėlį!

Tai sako:

– Aš negaliu jum pataikyt įmest. – Sako: – Atstatyk savo kvartūkėlį.

Vištelė tuoj atstatė kvartūkėlį. Kai metė riešutėlį, ne į kvartūkėlį, bet į akele – ir išdaužė diedo gaidys bobos vištelei akele. Nušėkė vištelė pas bobą.

– Bob bob, dziedo gaidelis man išdaužė akutę.

Nu, kad šoks dziedas su kačerga, boba su pušine, nu, prie to lazdyno, kur ten įlipęs gaidys sėdi.

– Gaideli gaideli, ką gi padarei, kam išdaužei bobutės vištelei akele?

– O kam gi man lazdos kelnes padraskė!

Nu, tai ką sakis:

– Lazdos lazdos, o kam jūs gaideliui padraskėt?

Sako:

- O kodėl mus ožkos apgraužė, apėdė, – sako, – aplink apgraužta.
- Ožkos ožkos, tai kam jūs lazdyną apgraužėt?

O sako:

- O kodėl gi mus piemenai negano!
 - Piemenai piemenai, kodėl jūs ožkų neganot?
 - O kodėl mums boba kukelaitės nepakepa!
 - Bob bob, o kodėl gi piemenim kukelaitės jūs nepakepat?
 - O kiaušė raščyną raskrėtė!
 - Kiaušė kiaušė, kam raskrėtei bobos raščyną?
 - O kodėl gi vilkas mano mažą paršelį sujėdė!
 - Vilke vilke, kam sujėdei bobos kiaušės mažą paršelį?
 - Taigi, – sako, – žinot: mano gerklė nė kuolu užkišama, nė ratu užsukama, tik mažu minkštu paršiuku.
- Nugi, ir viskas. [Juokiasi.]

150. A P I E K A N A P Ė L Ī

Nu, taip pat.

Gyveno senelis su senute. Nu, jie vaikų neturėjo, nu, du, dvejuose gyveno. Atėjo pavasaris. Nu, jie turėjo nedidelį darželį. Nu, sakis:

- Bobute, ką mes pasėsime?

Nu, bobutė sako:

- Tai pasėsime gal miežio.

O senelis sako:

- Kai miežio pasėsime, tai vištos išlas. – Sako: – Bobute, pasėsime kanapių.

Kanapės didelės auga, ir vištos nepasieks, neišlas.

Nu, ir pasėjo kanapes. Išaugo kanapės didelės didelės. Nu, ir atlėkė didžiausias būrys žvirblių. Atsisėdo vienas žvirblis ant kanapės bylio, o vėjo nė kiek nebuvo. O jis norėjo labai pasisupt.

- Byly byly, pasupk mane!

Sako:

- Nesupsiu.

Sako:

- Jeigu manęs nesupsi, tai aš, – sako, – aisiu pas ožkas, kad jus ožkos apgraužt.

- Ožkos ožkos, graužkit kanapių bylius.

- Ne, – sako, – mes negraušim.

– Nu, tai jeigu jūs negraušit, tai aš aisiu į girią pas vilkus, kad jus vilkai suėst.

- Vilkai vilkai, sugaukit ožkas ir ėskit.

Sako:

– Mės neėsim.

– Nu, tai aš aisiu pas medžiotojus, kad jus medžiotojai sušaudyt.

– Medžiotojai medžiotojai, šaudykit vilkus!

Sako:

– Nešaudysim mės vilkų.

– Nu, tai aš aisiu pas ugnelį, kad jūs namelius sudegintų.

– Ugnele ugnele, sudegink medžiotojų namelius!

– Nedeginsiu.

– Nu, tai aš aisiu pas vandenėlį, kad vandenėlis užlietų ugnelę.

– Vandenėli vandenėli, užlėk ugnelę.

Sako:

– Tai nelėsiu.

– Nu, tai aš aisiu pas margąjį veršelį, kad veršelis tave išgertų.

– Veršeli veršeli, gerk vandenėlį!

Veršelis ėmė gert vandenėlį, vandenėlis ėmė lėt ugnį, ugnis ėmė deginti medžiotojų namelius, medžiotojai ėmė vilkus šaudyt. Vilkai ėmė ožkas graužt. Ožkos bylį ėmė graužt, o bylys – žvirblį supt.

Michalina Jurkoitienė

151. [T R Y S A R K L I A I]

Nu, kap buvo ponas. Turėjo tris sūnus: du razumnus, trečių durnų. Prišėjo ponas kviečių un lauko. Nu, ir labai buvo gražūs kviečiai. Kap unjunko koki velniai, rodz, arkliai, ir grūdžia jo kviečius, ir grūdžia. Išsiuntė vyriausį sūnų pilnioc. Tas pernakt vaikščio[jo] vaikščio, pilnio[jo] pilnio – prieš aušrų ėmė ir ažmigo. Ažmigo – arkliai atlėkė,rijėdė trys arkliai. Prijėdėrijėdė – tik aždundė[jo] žemė, aždrebėjo, užšoko – nieko nēr.

Ateido namon. Tėvas jau klausias, tada jau, kaip mės sakom, tata:

– Nu, ar ragėjai kų?

– Nieko neragėjau. Cik girdėjau, kap žemė drebėjo, kap lėkė.

Nu, un kitos nakties kitų sūnų nuprovija. Ir kitas itep pat: pernakt vaikščio[jo] vaikščio, vaikščio vaikščio, prieš aušrų ėmė ažmigo. Vėl tie trys arkliai atlėkė, išigrūdė,rijėdė tų kviečių ir vėl jį ažbudino, kap aždundė, kap lėkė, aždrebėj žemė – prasbudo. Cik išgirdo anas taip pat, kaip ir tas.

Nu, ir ataido ir jau tas. Nu, jau provis durnių tų. Tep jau tie sakis sūnai:

– Kų jau tu, tat, proviji. Jau mes razumni nepagavom, ė jau anas pagaus.

– Nu, vis tiek, – sako, – tejėj anas.

Nu, ir nuvejo tas durnius. Kap nuvejo, tai dvejetas, kailiniai ir jėrmėkas, susirunge ir miega kvieciuosa. Miego[jo] miego, išsimiego[jo], kiek anas norėjo, ir prasbudo.

Ir atlėkdo tie arkliai. Tep anas ir susgaudė tuos visus tris arklius. Atsivedė, ir vienam sūnuo buvo pūnia pastacyta, ir kitam, ir treciam. Nu, ir klėtis itep buvo. Nu, ir anas ir suslaidė arklius tuos savon jau pūnion.

Ir ėmė arkliai jau prašyc:

– Palaiskie mus. Kap tau cik kokia jau va bėda bus, tai tu mus pašaukie, tai mės atlėksim – ir šyvas, ir buėnas, ir kaštonas arklys.

Anas juos ir palaidė un valios. Paliko pūnia tuščia. Palaidė juos, ė anas atajo ir vėl un pecio atsigulė.

– Ar regėjai? – klausiasi jau tata.

Sako:

– Buvau ir atsivedęs, ale išlaidau vėle.

– Ak, tu durniar durniau! Kam tu palaidai! Anys gi ir vėl mum kviecius gadzins.

– Nie, jau anys neatais daugiau.

Nu, ir neatajo cie arkliai. Nušienavo tuos, nupjovė kviecius jau, parinko, nu, jau gasudarius apjėvijo, kad kas atvažiundyt visas okrugas žiūrėtie. Ir tokį stulpą, ar kų gi, išmūrujo dzidziulį ir pasodzino – turėjo tris dukteris anas, tas gaspadorius – ir užsodino aukštai mergų jau anas, sa dukterį pirmų. „Nu, kas un arklio užšoks par jų, pabučiuos, tai až to išduosiu“. Apsives anas, jau ims tų jo dukterį.

Nu, abu sūnai prisirinko jau gražiai, cie razumniejai, ir ais gi jau žiūrėt, kap tį jau darysis kas.

Nu, è durnius:

– Brolaliai, jau maž ir man' prijimsit?

– Va, – sako, – neragėjai da kažurnyko kokio? Neraikia mum tavi.

Cik va bliūdų dzidziulį paliko – sumaišė su pieskom, sumaišė – ir sakis: išpustykie, išrinkie aguonas iš itų pieskų. Kap išrinsi aguonas, tai galėsi atait.

Nu, anys nuvejo. Anas jau liko vienas, è tas jau ponas pamirš su poniu, cik sūnai jau liki. Nu, anas pasšaukė kaštonų arklį. Verkia tas durnius:

– Va, aždėjo tokį darbų broliai, kad aguonas išrinktie iš šitų pieskų.

Arklys kartų pūstelėj, kitų – ir aguonos vienan kraštan, pieskos – kitan išbyrėjo. Ir paliko bliūdžiuki čystos aguonos.

– Nu, ir ko tu nori?

– Noriu ir aš tįnui un tavi nujoce, pažiūrėce gasudario duktės.

– Nu, sėskis.

Pabalnojo.

– Pažiūrėk, – sako, – mano ausy.

Pažiūrėjo ausy – rado jam labai gražų kostiumų, kepurį gražių, gražiausia nei gasudarių unrinko tas arklys jį. Ir balnų iš kitos ausies išsitisė, nu, ir sėdos, ir jojo. Kap joja, tai ažkart net per tų – ir pabuciavo. Tep visi, sako, žmonės cik žiūri: o, kas cia tokis zo karalaitis – tep aukštai ir arklys užlėkė, ir pabuciavo mergų, dukterį gasudariaus.

Nu, ir atdavė jau jam, pasodino un arklio, tokį runkinaitį gražų, gi cik išsiūtų davė jam. Atjojo raitas ir klėcin unlaidė tų mergų. È ten to klėty cik pešės čypia. È jai strošna [juokiasi]. Verkia sėdėdama ... klėty.

Kitų dienų – trečių dukterį itep. Anas jau ar... nežinau, kokių – ar kaštonų, ar bulonų, pašaukė – dař jau kitų arklį pasšaukė.

È broliai vėl prisrinki nuvėjo. È anas kap atjojo, klėtin unlaido, è pats un pečio. Anys kap sugrižo, sakis:

– Brolaliai, è kų gi jau tį jūs ragėjot, paprovykit.

– A da durniuo reikia žinot. Gulia un pečio, ir viskas. Da jau jam žinot, kas tį buvo.

Nu, anas visa kų žino. Ir mergų turi.

Nu, kitų dienų kitų arklį jau anas ažišaukė. Ir vė aguonų – da daugiau jam primaišė su pieskom, kad išcystytų.

„Kap anas, – sako, – galės perrinktie itas aguonas. Pieskos sau, aguonos sau“.

Nu, i tas arklys jam itep iščystijo, ir iš ausies išsirinko adziežių – da gražesni, nē kap pirmoja buvo. Užsibalnojo ir vėl nułėkė raitas. Tai kap lėkė, tai kap vėjas, tai tep pat kap vikuras kokis užlėkė, pabuciavo mergų ir un arklio užsisodino ir atjojo.

Atjojo ir kitų klėcin ton pacion unlaido. Dvi jau sėdzi, ė arklį stonion unlaido ir kitų – ton pacion ir arklys, ir dvi mergos jau.

Ataido broliai.

– Nu, brolaliai, kurgi jūs tį?

Nu, trecių da – važiuos. Vėl broliai nuvejo, jo nelaidzia. Ė anys nežino, ku anas jau turi dvi mergas ir du arklius.

Kitų dzienuų ir vė anas – da gražiau unsirinko, arklys unrinko jau raščinis. Tep tadu, kap vėl lėkė, tai ir užlėkė, ir trecių mergų ažiširinko. Ir trecių atjojis unlaidė klėtin, ir ažiširakino, ir arklį stonion ažišrakino, pūnion jau savon. Nu, ir užlindo un pečio, guli. Ataido broliai:

– Brolaliai, jau paprovykie, kas tį darėsi, kap tį buvo?

– A guli ir guli tyku. Da klausinėsi čionai. Ba da ir nuo pečio nusviesiu.

– Ku jau, – sako, – jūs cia un manį užsėzdot? Jūs jau razumni, aš durnas. Imsim strielbas ir aisim oran. Jūs savosan klėtysan šaukit, ė aš savon.

Nu, tai kap šovė vyresnis brolis – tai cik pacukai aždundėjo. Ė kitos razumniausiai – tai pelės cik ažčypė. Ė anas savon kap šovė, tai mergos razgiedojo visos, visos trys. Kaip ažgiedojo.

– Nu, dař aisim pūnėsan šausim.

Tep anas, kap jų pūnios tuščios, tep niekas, ė kap anas šovė savon, tai kap sužvingo itie arkliai, tai pūnė raztrūko ir arkliai nułėkė.

Ė mergos tos: vienu, pirmutinį, vyresniu broliu atdau, ė kitų – kitam, razumnam jau, ė tracian – durniuo – reštinė liko, pati gražiausia.

Ir buvo, ir ponavo jie, ir dař [ponauja].

152. [D E V Y N I A G A L V I S]

Ir turė[jo] devynis sūnus ir dukterį. Nu, išdavė dukterį labai toli, ir ana jau ažišgeidė, prašo par vyru, kad palaist kieman. Nu, tep anas ažiškinkė arklį ir išprovijo gi jau ju:

– Važiuk par tėvus, par brolius kieman.

Ana važiavo važiavo – insidė[jo] ir kalvaratų, insidė[jo] ir verpstį, insidėjo ir kuodelį – jau pabus par momų, kap nuvažiuos, par brolius paskieminės. Ir važiavo važiavo – perėmė tas devyniagalvis. Kas jai daryt? Sviedė kalvaratų ana. Jau kalvaratų kap regi anas sutreškino ir vėl vejas paskum. Nēr ku – ir ana greitai važiuoja un arklio. Nu, tai tadu sviedė ir verpscį, ir linus svaidė

paišsvaidė. Kaip jau žiūri – arti, ką daryc? Tadu ir sviedė ir ratus – sėdos raita joce. Jojo jojo raita, jau žiūri, ką daryc. Tadu ana jau sviedė ir arklį jam, tam devyniagalviuo. Ir arklį devyniagalvis suvėdė, žiūri jau – ką daryc? Nu, tep tadu ana užlipė aukštan užuolan, kad jau nedasiekt. Maž pralėks. Tep anas kap lėkė, tas devyniagalvis, ėmė graužtie užuolų. Tep ana jau gegužaitės paprašė:

– Gegužėla sasela, lėk, maniem broliam pasakai, ką devyniagalvis užuolų graužia, sesutį suvės.

Tep po vienu lungu (tį devyni lungai buvo) – po vienu lungu gegužė palėkus rėkia:

$\text{♩} = 192$

(f¹) – Ku - kū, de - vy - nia - gal - vis u - žuo - lų grau - žia, ku - kū,

u - žuo - lų nu - grauš, se - su - tį su - vės, ku - kū.

Tas brolis vyriausiasiai pravijo jų:

– A tiš! Kad taū vanagai! Kurių tu cia velnių atlėkus kukuoji!

Po kituj tep lungu ana kukavo, ir tas pravijo. Ė pats mažutis jau:

– Eisim, – sako, – broliai, žiūrėc – nienaprosna jau ana kukuoja cia par mus po visais lungais. Imsim kirvius, kuolus ir aisim žiūrėt.

Nu, ir anys nuvejo. Kaip kartas ir rado jau, ką anas graužia. Tep kap devynios galvos ir devyni broliai – tai visi po galvi nukirto jam, ir sesutė išlindo iš užuolo.

Ir gyvena ir dař.

153. [K V A I L Y S I R V E L N I A S] *

Buvo diedas su bobu. Ir turėjo vienų sūnelį, ir tas durnas. Buvo anys, buvo, sūnelis nieko nekruta, cik un pečio guli. Dziedas su bobu bieduja: „Kū anas daris po mūsų mirties, kap anas gyvens?“

Nu, dziedas sako:

– Aš prilupsiu liepų daug, skūros liepų, ir anas nuvejįs par didelį ažerų un balų ir pins vyžus.

Pamirė dziedas, pamirė boba. Nu, tas jau durnius nuvejo par ažerų ir jau karklus tuos, liepų karnas, ir suka jau.

Išlįsdo velnias iš balos:

– Kū tu cia, durniau, darai?

– Ėgi, sako, – balų trauksiu, ė velnius ažsmauksiu.

Tep velnias sakis:

– Mielasiai brungusiai, cik tujai netįskie, balos netraukie ir velnių nesmaukie.

Nu, sako:

– Vis tiek ką duoste, tai netrauksiu balos ir velnių nesmauksiu.

– Ko tik tu norėsi, tai mės tau duosim.

– Nu, gerai. Pripilkit, – sako, – jūs man pilnų kepurį aukso, tai netrauksiu balos ir nesmauksiu velnių.

Nu, gerai. Anas užlipė (va itaip) an krėkais, praplėšė skylių, net žemėn kepurį padėjo, skylių išplėšė kepurėn. Velniai visi nešio[jo] nešio, dvylika velnių – ir negali pripilt kepurės:

– Kas, – sako, – cia ta[vo] zo kepurė, ką negalim pripilt?

È jam pripylė pilnų pirkių aukso [juokiasi]. Nu, kap unsispyrė kepurėn, tep jau gatava.

– Nu, – sako, – aikit ir gyvenkit to balo, jau daugiau nesmauksiu. Un mano gyvenimo užteks.

Nu, ir užteko. Ir anas, ką norėjo, pirko, vaikščiojo visur, ir dalinėjo, kap durnas. Kas paprašo, tai saujom davė [juokiasi] zalatnyką, aukso. Nu, ir numirė, razdalijo tuos ir pinigus. Ir visa kas.

154. [O Ž K E L Ė I R J O S V A I K E L I A I]

Buvo miški ožkelė, turėjo tris mažus vaikelius. Ir ana jau nori èstie, tai aina miškan èstie, è juos aždaro:

– Neatsidarinèkit, vaikeliai, būkit lizdi. Aš prièsiu ir jum atnešiu -- ir škelio, ir pienelio cicašėse.

Nu, ir nuvejo ana, prižiaujo jau, prièdė, atajus par duris:

1 $\text{♩} = 194$

- A - ti - da - rai - te da - rai - te,

ma - ni vai - ke - liai, ma - ni vai - ke - liai,

aš jum ne - šu pil - nas ci - ce - las

pie - ne - lio pie - ri te - lio,

Atsidaro ožkuciai mažučiai, ana prižindzia juos, pripeni šėkeliu. Ir vėl eina. Ė vilkas klauso. Vilkas klauso. Ciktai ana atsistojo, nuvejo, vilkas atėjys storai:

1(2) – Atidaraite daraite,
Mani vaikeliai, mani vaikeliai,
Aš jum nešu pilnų kūlaį
Pienelio pienelio,
Až auselių
Šėkelio šėkelio.

Ožkuciai sakis:

– Nie, it ne mūs momula. Cia labai storai jau šaukia. Mūs momula – plonai plonai.

Nuvėjo vilkas par kalvį, liežuvį ištišė, padėjo un priekalo – suplojo suplojo liežuvį vilko. Atajis jau vilkas plonai šaukia. Anys atsidarė, tai du kap pastvėrė, ė vienas ožiukas buvo kreivas, tai tas apsivertė po puodu ir paskavojo, ė tuos du suvėdė. Suvėdė ir pauciukus susvaidė papečėn.

Ataido ožkelė, nēr jos vaikelių: kas darytie? Išlindo tas kreivalis iš po puodo, paprovijo jai, kų vilkas atajo ir ma broliukus suvėdė.

– Ė aš paskavojau po puodu; ė pauciukus susvaidė papečėn.

Ana išsitisė, prismaišė blynų ir kepa blynus. Kepa blynus, ataido vilkas:

– Kumula kumula, kų tu cia taip gardziai ažsikvėpinusi?

Ana tais pauciukais, kų papečėn susvaidė, išsitisus petelnių tepė (skauradų). Nu, ana kušnelį nusviedė jau vilkuo blyno.

– Oi, kap gardu! Duo ir kitų.

– Aik, – sako, – tvoron inkludz galvų gadnai, aš tau, – sako, – cielų duosiu blynų.

Nu, gerai, vilkas nuvej, tvoron unkišė galvų, ė ana petelnių indegino gadnai.

– Nu, dař, – sako, – išsižiok gadnai ir ažsimerk.

Ir ana tų patelnių kap unkišė gerklėn jam, tep jam nemožna ištrūkt – galva unklivus, ė ana, kap unkišė, tep vis:

– Šik margai, šik keršai, šik manais vaikeliais [juokiasi].

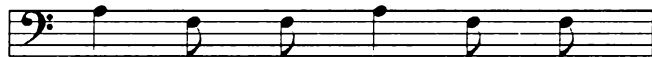
Vilkas ir iššikė jos vaikelius. Ir išsibaigė vilkas, kap patelnių deguncių unkišė. Iššikė vaikelius – ir buvo su vaikeliais.

Nu, visa.

Bronė Marcinkevičienė

155. [ŽMOGELI ŽMOGELI] *

$\text{♩} = 80$

- Žmo - ge - li žmo - ge - li,

ku tu cia vei - ki? - Šie - ne - li šie - nau - ju.

- Kam tas šie - ne - lis? - Kar - ve - lėm ės - te.
- Kam to kar - ve - lė? - Pie - ne - liuo lai - dzyt.

* Kartojama tiek, kiek yra teksto.

- Kam tas pienelis?
- Vaikeliam valgyt.
- Kam tie vaikeliai?
- Paukšteliam ganyte.
- Kur tie paukšteliai?
- Nuskrido an marelių.
- Kur tos marelės?
- Ažaugo gėlažem.
- Kur tos gėlažės?
- Nuraškė panelės.
- Kur tos panelės?

- Pa - mi - rė - jo pa - te - kė - jo.

K a z i m i e r a B u c k i e n ė

156. [M E R G E L Ė M I Š K E]

Tėvelis apsiženijo, moma mirė. Vienu dukterį turėjo. Tėvelis apsiženijo su kitu. Paėmė pamotį labai negerų. Nemylėjo mergaitės tos. Tai sakė tėvui:
– Vešk miškan jų.

Kuodelį pridėjo, kalvaratų, verpstį – ir verps.

– Nuvežk jos [ją] – nereikalinga ana man.

Nu, diedas klauso bobos, i išvežė. Rado pirkėtį. Nunešė pirkėtėn. Pasodzino jų, davė gi kalvaratų, verpsčį. Sakė, kad verpt. Tėvelis malkų kapos. O jis kirvį pirišė po kampu. Vėjas pučia – kirvis dunda. O mergaitė verpia ir dainuoja:

Tai ana verpia itep ir dainuoja. Tį kas stukena po durim.

– Mergela mergela, insilaidz tu man’.

– Kas čia, – sako, – kas čia tokis? – sako. – Aš nežinau, kas čia, – sako, – aina.

– Unsilaidz, – sako. [„Vaje, kaip užmiršau“, – sako pasakotoja.] – Nu, mergela, atsidarai ar runkečėm, ar šakečėm, unsilaidz gi jau.

Nu, unsilaidzė gi jau tų meškų. Meška atnešė pusė derišo un pecių, maišų miltų – keps pyragus, nu. Mergelė verpia. (Ne – ana liepė mergelai pyragus kept i mėsų virt.) Ė pati:

– Užkelk, mergela, mani un peciaus, meškų.

Užkėlė mergelė un peciaus meškų. Ana pyragus kepa, mėsų verda. Atlėkdo pelažė:

– Mergela mergela, duo tu man, – sako, – tešlažės, tai, – sako, – aš tau būsiu gera pamačnykėlė.

Mergelė i[r] davė. Pelalė apsidžiaugė i nulėkė, ana jau patenkinta. Nu, mergelė vėlė viena visa kū ruošia, mėsų tūso iš puodų. Atlėkė vė pelalė:
 – Mergela mergela, duo tu man, – sako, – kaulalių apgraužt. O, – sako, – aš tau būsiu gera pamačnykėlė.

Mergelė labai gera buvo ir davė kaulalių pelalai... mėsafės.

Mergelė visa išvirė, visa kū: ir tį mėšą visą išvirė, ir pyrago iškepė. Mergelė un meškų aina, sakė:

– Jau viskas reikia, – sako, – valgyt.

– Nu, gerai. Nukel man', mergela, nuo peciaus.

Nukėlė nuo peciaus meškų. Pavalgė visa ko. Nu, gerai. Tadu vėlė užkėlė un peciaus. (Ne, aš negerai proviju, susimaišiau, regis. Nu, tebūn.) Meška šilo šilo šilo – sviedė akmenį. Mergelai davė raktus, liepė lakstyt po pirkių meška... Atlėkė pelalė:

– Mergela mergela, duo man tu, – sako, – raktelius. Aš lakstysiu. Tu, – sako, – pasiversk po sietu, po lovu.

Ana pasvertė po sietu, ė meška sviedė akmenį.

– Mergela mergela, ar gyva?

Ta tik:

– Cykš! – da gyva.

Tadu jau sviedė piescij... par mergelį:

– Mergela mergela, ar gyva tu?

– Cykš! – jau ta gyva.

Sviedė piestų dzidziulį, jau kap sviedė, nu, jau mislija... aždaužė. Nu:

– Mergela mergela, ar gyva tu tį?

– Cykš! – jau ta gyva, atsiliepė jau to mergelė.

Nulipė meška jau nuo peciaus. Tada jau živa mergaitė išlindo iš po sieto.

Meška sako:

– Nukel man' nuo peciaus.

Nukėlė.

– Pažiūr, tu mergele, manoj ausy, kas tį yra?

Pažiūrėjo vienoj ausy – kas? Daug visa ko: ir karieta, ir šeši žirgai pakinkyta, visokių suknelių, visokių jai dovanų. Meška toj kitoj ausy liepė pažūrėt. Pažūrėjo – visa ko jai labai jau yra aždavota. Mergelė prisirinko gražiai, pakinkė tuos šešis žirgus – važiuos namon.

O kalaitė... kalaitė vė:

(cs¹) – Čiau riau riau, at - va - žuo - ja dzie - do duk - tė
 kas - ny - kuo - ta,
 ka - ma - šuo - ta,
 še - ši žir - gai
 pa - kin - ky - ta.

Kalaitei blynų išsviedė mergelė. Gi kalaitė vėle gieda:

- 2 – Čiau riau riau, atvažuoja
Dziedo duktė kasnykuota, kamašuota.
Šeši žirgai pakinkyta.

Nu, vėle blynų išnešė mergelė i davė – kalaitei, mergelė – kalaitei jau až tai, kų gieda.

3

(*) Čiau - riau - riau, at - va - žuo - ja dzie - do duk - tė
kas - ny - kuo - ta, ka - ma - šuo - ta,
še - ši žir - gai pa - kin - ky - ta.

Nu, da vienų blynų išsviedė mergelė kalaitei. Nu, un tų visų kojycių. Da ketvirtukart gieda:

- 3 – Čiau riau riau, atvažuoja
Dziedo duktė kamašuota, kasnykuota.
Šeši žirgai ažkinkyta.

Boba indus valo dziedo gi jau namuosan. Ta dziedo jau mergelė prisi - rinkus, šeši žirgai ažkinkyta. Nepažino, pamotė išlėkė, tik žiūri, kad ... mislijo, prapuls to mergelė, o regi, kas pasdarė: kap ana gera buvo, mylėjo – ir meška mylėjo, pririnko... atvažiuo.

Nu, tadu ištekėjo až turtingo karaliaus to mergaitė.

Nu, jau dziedui savo dukterį liepė vežt.

– Vežki, – sako, – mano dukterį tį, kur buvo.

Nori, kad ir jos būt tokia.

Ale kvaila jos buvo duktė. Pelalė atlėkė – pelai nieko nedavė, tadu meška vėle... kap sviedė akmenį – ir aždaužė. Kaulalius apgraužė meška tos mergaitės, niekotaitėn sudėjo, šešis žvirblius ažkinkė. Nu, kalaitė gieda (vež pamotei jau dukteri).

Kalaitė:

4

Čiau riau riau, at - va - žuo - ja bo - bos duk - tės,
cik kau - la - liai,
cik žėb - re - liai.
Nie - ko - tē - lėj
še - ši žvirb - liai
až - kin - ky - ta.

Nu, gerai. Jau tadū nulėkė boba, atdaužė kojeļį kalaitei vienu. Kuolu atdaužė – aų tai, ku negraųiai gieda.

Tadu kalaitė vis tiek... loja:

- 4 – Čiau riau riau, atvaųuoja
Bobos duktės cik kaulaliai, cik ųėbreliai.
Niekotėļėj šeši ųvirbliai pakinkyta.

Iųlėkė vėlek, atlauųė kojeļį boba kalaitei, kitų jau. Kalaitė i vė... kojytį, i gieda:

- 4 – Čiau riau riau, atvaųuoja
Bobos duktės cik kaulaliai, cik ųėbreliai.
[Niekotėļėj] šeši ųvirbliai aųkinkyta.

Nu, išlėkė ir trecį atdauųė kojeļį. Un vienos kojeļės kalaitė ųoka. Nu, vis tiek aikųųcioj:

- 4 – Čiau riau riau, atvaųuoja
Bobos duktės cik kaulaliai, cik ųėbreliai.
Niekotėļėj šeši ųvirbliai aųkinkyta.

Iųlėkė, atdauųė i ketvirtų. Atvaųavo – šeši ųvirbliai pakinkyta, niekotaitėj visi kaulai sudėta. A! Uųlauųė rankas uų galvos, ėmė raudoce. Ėmė boba susce visai. Ir pasibaigta toj pasaka.

R o z a l i j a Š e m i e n ė

157. [B Y L Y B Y L Y]

Buvo an kokio gi stiebiuko, koks išaugęs iš žolių.

– Byly byly, pasup[k] man'!

Sako:

– Nesupsiu.

Tai sako:

– Aš aisiu par ožkas, kad tavi sugraužt.

Nuvejus:

– Ožkos ožkos, aikit bylo graužt!

Sako:

– Neisim.

– Nu, tai aš aisiu par vilką, kad ožkas sudraskyt.

Nuvejus:

– Vilke vilke, aik ožkų draskyt.

Sako:

– Neisiu.

– Tai aisim mės par strielčių, kad tave nušaut.

– Aik, – sako.

Ir nuvejus:

– Strielčiau strielčiau, aikit vilkų šaudyt.

Sako:

– Neisim.

– Nu, tai aisim, – sako, – par ugnelį, kad tavi sudegint.

– Ugnela ugnela, aikie strielčiaus sudegint.

Sako:

– Neisiu.

– Tai aisim mės par vandenį, kad tavi užpilt.

Nuveji:

– Vandeny vandeny, aik ugnelės užpilt.

Sako:

– Neisiu.

– Nu, tai aisim par veršį, kad tavi išgert.

Nuvejį:

– Verši verši, aikit vandens gert.

Sako:

– Neisim.

– Nu, tai eisim mės par kirmėlas, kad tavi sutačyt.

– Kirmėlas kirmėlas, aikit veršio sutačyt!

Sako:

– Neisim.

– Nu, tai mės aisim par vištas, kad jus sulast vištos.

– Vištos vištos, aikit kirminų last.

Sako:

– Neisim.

– Nu, tai aisim mės pas vanagų, kad jau vištas sudraskyt vanagas.

– Vanage vanage, aiekie vištų draskyt!

Nu, tai jau vanagas ir nuvéjo. Nu, tai vanagas vištas drasko, vištos kirmėlas lesa, kirmėlės verši graužia, veršis jau vandenį geria, vanduo ugnį užpylė, ugnis itų strielčių sudegino, o strielčius vilkų šauna, o vilkas ožkų ėda, ožka bylį graužia, o bylų tų jau žiūkų pasupė – lapatin lapatin lapatin.

Ir pasbaigė.

Jonas Petrikas

158. [Ž I U L V I N A S]

[Buvo diedas su boba]*. Ir anys turėjo tris dukrelas ir sūniukų. Nu, ir anys, znočijas, augo augo, išaugo dideli. Išaugo mergaitės, išaugo berniukas. Nu, ir anos apsigvertė karveliais ir nuskrido maudytis par marias. Par marias nuskrido, maudės anos, maudės. Tadu ko anos susbaidė ir išbėgo iš vandenio, iš undenio, ir apsirėdė sa marškiniais. Marškiniais apsilviko, nu, i dzvi, è trečiai, mažutei, užlipė iš marių kirmėlė tokia dzidelė. Nu, ana kratė kratė – ir niekaip nenukrato nuo marškinių. È tos jau dzvi nuskrido, nubėgo, dzvi sasarys. È ana ... anas praamanijo par jų:

– Kad tekėsi až manį, tai aš marškinius palaisiu. È kad ne – tai ir nelaisiu.

Ana mislija: o kas darycie? Èmė pasakė:

– Tekėsiu.

Nu, gerai. Anas parvažiavo. Ana apsilviko marškinėliais savais ir apsigvertė karveliu, ir parskrido. Parskrido par tėvus, par motinų.

Buvo buvo, nu, ir tuočės jau paaugo nastajlaščia mergaitė, mergelė. Tas atvažiuodo per kiek čėso, itas, ito kirmėlė, tas Žiulvinas.

– Bob bob, atvažiavau pranašuosun par ta dukreļį.

È tos mergelės jau ištekėjo dzvi, kataros buvo sanesnės. Ištekėjo, ana liko cik viena.

– Bob, rinkie dukterį.

Boba nenori jau. Pririnko jau pavōrų. Pavorų pririnko – ir važiuoja. Privažiuodo par medelį, ir gegužėlė sėdėdama:

Svieskie jų medelin!

Anas sviedė, apsigrižė ir vėl nuvažiavo.

– Bob bob, rinkie dukterį!

Boba pririnko jam kačargų. Anas ir vėl važiuoja, vežasi.

Gegužėlė perėmė ir vėle, medely sėdėdama:

- 1 – Kukū, Žiulvinėli,
Kukū, ką tu veži,
Kukū, ar martelį?
Kukū, [kad martelė,
Kukū]**, man juostelė,
Kukū, ne martelė,
Kukū, kačergėlė,
Kukū, svieskie jų medelin!

Anas išsviedė, pabuvo, apsigrižė ir vėle atvažiavo:

– Bob bob, rinkie dukterį!

Boba nenori jau: kas darytie? Ana pririnko jau pušinį. Pušinį pririnko, ir važiuoja Žiulvinas. Ir vėle:

- 1 – Kukū, Žiulvinėli,
Kukū, ką tu veži,
Kukū, ar martelį?
Kukū, kad martelė,
Kukū, man juostelė,
Kukū, ne martelė,
Kukū, pušinėle,
Kukū, svieskie jų pušynan!

Anas sviedė pušynan. Apsigrižė ir vėl važiuoja. Atvažiavo:

– Bob bob, rinkie dukterį!

Boba mislija, kas daryc. Ana pririnko jam karvį. Karvį pririnko. Ir važiuoja, vežasi.

- 1 – Kukū, Žiulvinėli,
Kukū, ką tu veži,
Kukū, ar martelį?
Kukū, kad martelė,
Kukū, man juostelė,
Kukū, ne martelė,
Kukū, tai karvelė,
Kukū, svieskie jų un ganiavos!

Anas išsviedė un ganiavos, apsigrižė ir vėl važiuoja. Važiuoja. Atvažiavo:

– Bob bob, rinkie dukterį!

Boba mislija, kas daryt. Ana pririnko jam kiaušį. Važiuoja.

1 – Kukū, Žiulvinėli,
 Kukū, ką tu veži,
 Kukū, ar martelį?
 Kukū, kad [martelė,
 Kukū, man juosteėlė,
 Kukū]***, ne martelė,
 Kukū, tai kiaulalė,
 Kukū, svieskie jų un ganiavos!

Anas išsviedė jų un ganiavos ir apsigrižė – i vėl atvažiavo.

– Bob bob, rinkie dukterį!

Kas darycie? Boba pririnko jam aveļį. I vėl važiuoja.

1 – Kukū, Žiulvinėli,
 Kukū, ką tu veži,
 Kukū, ar martelį?
 Kukū, ne martelė,
 Kukū, tai aveļė,
 Kukū, svieskie jų un ganiavos!

Anas i išsviedė un ganiavos. Ir grižo. Pagrižo ir:

– Bob bob, rinkie dukterį!

Boba mislija: kas daryc?! Boba pririnko nenoru jau dukterį. Važiuoja, vežasi. Gegužėlė perėmė jau:

1 – Kukū, Žiulvinėli,
 Kukū, ką tu veži,
 Kukū, ar martelį?
 Kukū, kad martelė,
 Kukū, man suknelė,
 Kukū, tai martelė,
 Kukū man suknelė.

Nu, i kap važiavo, i nuvažiavo mariosan. Brūkšt mariosan unvažiavo ir paskavo[jo] undeny. Paskavo[jo], parvažiavį tį – anas jau namie. Jai davė gelažinius pobocikus. Ir gelažinį kačergų.

– Kap sudeginsi itų kačergų ir ituos pobocikus sunešiosi, tai tadu važiuosim par momų kieman.

Ana kolai sudraskė, kolai kačergų sudegino, ir daug jau čėso praajo. Praajo daug čėso. Paauklėjo ana jau sa vaikelius, berniokaicius tris. Per kiek čėso išaugo tie berniukai jau. Jau možna važiuoc kieman. Ana važiuoja kieman. Išprovijo jų Žiulvinas kieman. Ir ėm berniokaicius visus tris su savim. Anas jau pralaidė, Žiulvinas, ir pats jau grižta namuosan.

– O kap taū reiks šaukie, kap aš ataisiu par taū un kranto, kad tu man' pasciktum?

– Taigi šaukie man' teip:

♩ = 192

2

„Gy - vas bū - si - pie - nu rūg - si,
ė ne - gy - vas - krau - ju plauk - si“.

Tai kad užtekės putas, tai tadu važiuokie – tai aš jau perimdau; kad kraujas paslais, tai aš jau negyvas.

Nu, tai kieman, znočijas, parvažiau. Motina jau numirus, sasarys itos ištekėjį. Jau ciek brolis. Brolis jau apsižanijs. Nu, ir gyvuoti gi anas tįnai. Nu, ana kiemauja. Kiemauja, anas [brolis] sulaukia vakaro, joja nalcigonėn. Ėmė vienu berniokaici ir nalcigonėn nujojo. Ugnį raskikūrė, ugnį kūrina, ir ėm cviekelius drožinėc medzinius.

– O, dėdziule, kam ituos cviekelius drožinėji?

– O tau pintelėsu unvarysiu, kad nepasakysi, kap tėvelį motina vadzina, mama vadzins.

– Oi, nežinau.

– Oi, kap tu nežinai? Pavina žinocie.

Nu, tai anas išsižadėjo, ką nežinau, ne, negirdėjau. Anas jam privarė pintelėsun itų gvazdelių medzinių. Atjojo par rytų namon, ir anas jau serga, kvaras. Ė momai prisakė, kad nesgirt. Ana, moma, jau jį tįnai kap ir abliguja, kap galėdama tį, ir valgydin, siūlo. Anas ir valgyt nenori. Nu, ir jau liko itas vienas. Prabuvo anys dzienu, sūlaukė nakties, ir vėl joja nalcigonėn. Ima vidutinį jau berniokaici nalcigonėn. Nujojo nalcigonėn, nalcigonėj raskikūrė ugnelį ir ėm drožinėc cviekelius medzinius.

– O, dėdziule, kam ituos cviekelius drožinėji?

– O, kad nepasakysi, kaip motina vadins tatų, kap pastikdyc.

– Oi, nežinau, – sako.

– O kap tu nežinau? Pavina žinoc. Tu girdėjai?

– Negirdėjau.

Nu, anas išsižadėjo, ką negirdėjau.

Ir privarė itam, kitam berniokaiciuo, pintelėsun itų gvazdelių medzinių. Ir išaušo. Atjodo namon par rytų. Ir kvaras itas berniokas, jau ir kitas. O moma nežino, lėd prisakė, kad nesgirt momai. Nu, kvaras guli: nieko, nei valgo, nei nieko. Ir tadu, dzienu prabuvį, ir vėl par vakarų nalcigonėn joja un arklio. Joja nalcigonėn. Nujojo jis nalcigonėn, raskikūrė ugnelį ir ėm drožinėc medinius cviekelius.

– O, dėdziule, e kam drožinėji cviekelius ituos?

– O tau pintelėsu unvarysiu, kad nepasakysi, kap tėvų, tatų, šaukcie. Kap tatų šaukc moma, kap privažiuos par marias, kad pastikdzyt?

- O, žinau, žinau!
- Ė kap?
- Taip, kad:

3 $\text{♩} = 162$
 ①
 Žiul - vin Žiul - vin Žiul - vi - nė - li,
 ②
 gy - vas bū - si - pie - nu rūg - si,
 ③
 ė ne - gy - vas - krau - ju plauk - si.
 ① 3(2) ② 3(2) ③ 3(2)

Ė kap užtekės itos putas, itos, tai jau anas pascikdo.

Nu, tai anas, kap itep paprovijo, parjojo namon. Anas dalgį išsicynė, itas jau dėdė. Išsicynė dalgį ir nuvejo unt krašto marių, sėdosi ir pradėj jį šaukcie:

3(2) – Žiulvin Žiulvin, Žiulvinėli,
 Gyvas būsi – pienu rūgsi,
 Ė negyvas – krauju plauksi.

Tai kap užtekės jau itos putas – tai anas jau pasciko momų. Tep anas išsicynįs dalgį, znočijas, pašaukė jį – putas ir užajo un undenio. Kap užajo un undenio, tep anas ir brūkš dalgį putasun itosun. Kap brūkš itosun putosun, anas jau galvų ir nukirto. Bo anas labai ito Žiulvino nenavidzijo, itas jau brolis jos. Jai jau iškada. Nukirto galvų, paslėjo kraujas. Anas jau atnešė itų dalgį ir pakorė un kumpo. Pakorė, ė toj dalgė kruvina. Pakorė. Sasuo išajo, apžiūrėj, kų kruvina dalgė. O tai ana namon važiuocie. Vis namon ir namon ir namon. Jų draudė, draudė brolis, ė ana – namon. Nu, ažsirinko ituos berniokėlius ir parvažiavo par marias:

3(2) – Žiulvin Žiulvin, Žiulvinėli,
 Gyvas būsi – pienu rūgsi,
 Ė negyvas – krauju plauksi.

Ė ciekta užtekėjo – kraujai paslėjo un undenio. Ana ažraudojo. Ažraudojo moma:

– O jūs, šelmos, katari pasakėt, kap tatulį vadincie, kad mus pascikt?

Vienas:

– Aš, mamula, nesakiau.

Ir kitas:

– Aš nesakiau.

Ē pats didžiulis, jau vyresnysiai, ir cyli.

– O tu, – sako, – šėlma, jau pasakei, kap tatulį šaukcie, kad mus pasicikt!

Nu, tai apvertė vienu, mažutį, dobilėliu, kitų apvertė sakalėliu, ė trecių – ituo dagiliu, kataras badus. Ē paci apsivertė, moma, gegužėli. I dař ana vis „Jakub“ [kukuoja], bo anas du vardus turėjo: Žiulvinas ir Jokūbas. Nu, tai ana ir dař jo raudi: „Kukū, Žiulvinėli, kukū, kukū... kukū, Žiulvinėli!“

159. [J O N E L I S]

[Buvo dziedas su boba]*. Nu, ir neturėjo vaikų. O boba užsiskūrė, kad dziedas kots alksniņ padaryc berniokų. Dziedas tašė tašė, ištašė berniokų alksniņ. Nu, ir palaidė un undenio. Palaidė un undenio. Itas plauko plauko berniokas, kiek česo – pasdarė gyvas. Pasdarė gyvas, atnešdavo jam motina jau itų valgymų:

1

- Ar - tyn ar - tyn, I - vo - nė - li,
ar - tyn ar - tyn, aš tau at - ne - šiau
ko - še - tės su svies(tu).

Anas priplaukė. Priplaukė, pavalgė pavalgė. Norėjo momutė jau jį nu - stvert, anas pabėgo vėl un undenio. Ir nuplaukė. Nuplaukė nuplaukė. Ē kur buvo viedma. Ir viedma girdė[jo], kap ana šaukė itų berniokaitį. Atlėkė, kap moma parajo, kitų rytų. Atlėkė unksci, unksčiau momos, ir šaukia:

2

- Jo - ne - li Jo - ne - li,
ar - tyn ar - tyn per kraš - te - li.

Ito viedma jau gieda. Ale ana storai. Tep anas:

– O tai, – sako, – ne moma, ne momužė, ale viedma.

Atnešė moma košežės su sviestu. Anas ir vėl priplaukė par kraštų ir privalgė privalgė. Ė moma norėjo jį pastverc – ir nepastvėrė. Anas ir vėl pabėgo un undenio ir plauko. Plauko plauko.

Ir nuvejo viedma par kalvį, paplonino liežuvį, kad ploniau jau ana šaukt jį. Atajo tadu jau, sėdosi un krašto ir šaukia:

3 $\text{♩} = 132$

- Jo - ne - li Jo - ne - li,

3

at - ne - šiau ko - še - lės su svies - tu,

ar - tyn ar - tyn.

Nu, anas priplaukė. Kap ciek anas priplaukė valgyt, tep ana cap jį pasgavo. Viedma pasgavo ir parsinešė namon, kur ana buvo. Parsinešė namon. Nu, ir tris ana dukteris, itoji viedma, turėjo. Tris dukteris turėjo, agi jau mergaitės, jau anos dzidelės. Nu, ir ana išeido un darbo jau par rytų. Par rytų išeido ir liepė jai jį, itų Jonelį, pakepcie jai, viedmai. Dukterei liepė tai, vyresniajai jau. Ana prikūrinio pečių, ir labai smagiai. I tadu pašaukė Jonelį jau. Išajo, anas tyliai kažkur bovijos. Nu, ir pašaukė jį. Jau keps itų Jonelį. Ana ėmė itų ližį. Un ližės jį paguldė. Nu, ir jau šaus pečiųun. Pečiųun šaus. Kurgi, anas ažadžyrė kojas ir neslaidžia pečiųun. Kas darycie?

– Tu, – sako, – nemoki šaut.

– Tu, – sako, – nemoki gulėc.

– A, tap tu man parodz kap?

Ana ėmė, anas nulipė nuo ližės, ir ana atsigulė. Atsigulė, įsitimpė, kojas ištiesė. Kap ciek ištiesė kojas, tep anas šebuldikšt pečiųun – ir unsviedė. Unsviedė, abušlaiti aždingo, paturėj, kol ana tį išsibaigė. Nu, ir anas pats išbėgo iš pirkios, ir tos kvateros, un užuolo storo ir sėdi. Atajo viedma. Atlėkė viedma. Ana ėmė suvėdė suvėdė itų dukterį savo. Ana nepažino. Nepažino kū.

– Oi, – sako, – pagriūsiu parituosiu, Jonelio mėsos priėdus.

– Oi, – sako, – pagriūni paskočiok, dukteries mėsos priėdus.

Nu, kas, anas vis sėdi un užuolo. Apsiziūrėjo apsižiūrėjo, nu nieko, ana mislija, kū ana kur išajusi jau. Ciek dzvi dukterys jau liko. Nu, tuočės ana jau par rytų ir vėl anksti priėdė priėdė – išlėkė ir vėl darban jau. Išlėkė darban, ana darbuoja darbuoja, patimpa, atlėkdo. Ė jai liepė, dukterie jau vidutinei, kad ana pakept itų Ivonėlį, Ivonėlį pakept. Nu, ana pritvalino pečių gadnai,

prikūrinu, ir šaukia jį jau nuo užuolo. Anas atajo. Atajo, paklausė. Ir paguldė jį un ližės. Ir šaus jau jau į pečių. Anas kojas aždžyrė, unsispyrė kakton. Nu, ir neinšovė. Sako:

- Tu nemoki šaucie.
- Tu, – sako, – gulėt nemoki.
- O kaip? Tu man' pamok, kap gulėt?

Anas nulipė nuo ližės. Ana atsigulė. Anas ėmė, kap [ši] išsitiesė.

- Va, – sako, – kap.

Anas šmakšt jų pečių. Ir aždingia abušlaitį. Paturėjo abušlaitį primygiš, kol ana tį išsibaigė. Išsibaigė, nu, ir vėl anas nuvejo un tuo užuolo storo. Un užuolo sėdi. Nu, sėdi un užuolo, ir atlėkė viedma. Priėdė, suvėdė kitų dukterį jau.

- Oi, – sako, – pagriūsiu parituosiu, Ivonėlio mėsos privalgius.

Sako, anas sėdėdamas, sako:

- Pagriū parituo, dukteries mėsos priėdus.

Nu, suvėdė, nieko, pernaktuja narvely, ir vėl par rytų jau tos jau, kur jos nusibastė, ana nežino, kur anys.

- Ė, – sako, – pakepie Ivonėlį jau, Ivonėlį, – itai mažutei dukterie.

Ana prikūrinu pečių gadnai labai, smagiai, ir pavadino jau jį, Ivonėlį. A tas Ivonėlis nulipė nuo užuolo. Ir sakis:

- Gulkis!

Gulas. Anas atsigulė. Ana norėjo šaut pečių. Pečių neunšovė. Anas kojas aždžyrė ir neslaido pečių.

- O tu, – sako, – nemoki gulėt.

- O tu, – sako, – šaut nemoki. Kad aš nemoku gulėt, tai pamok man'!

Ana atsigulė un ližės. Un ližės atsigulė, išsitiesė, kojas ištimpė. Anas ir šamast jų pečių. Šamast pečių, abušlaitį aždingo ir paturėj, kad ana tį iškepė. Pats tadu nuvėjo, vėl un užuolo užlipė ir sėdi. Sėdi. Atlėkė viedma. Jau jų moma, itų mergų, ir ana ėdė ėdė ėdė, reščinį pirščiukų jau pradėj darinėc, ėscie. I žiūri – žiedas un ito, un pirščiuko. „Oi, – sako, – aš savo visas duktelas paėdiau!“ Nu, kap paėdė, znočijas, ažraudojo to viedma, ką jau duktelas visas tris pajėdė. Ana až kirvio ėmė, pastvėrė kirvį ir išlėkė. Ė tas Ivonėlis – apžiūrė[jo], ką un užuolo sėdi. Ana ėmė tuo kirviu kapojo kapojo, kapojo kapojo, jau daug nukirto ito užuolo. Ė tas užuolas storas. Anas sėdi un užuolo. Potam jau užuolas jau vos prasdėj šliūtie po truputį. Ir anas jau grius, jau itas užuolas. Jau grius, jau jau nukirsdo. Ir lakia, skrenda itos žusės. Žusės skrenda.

– O jūs žu - se - tės, jūs le - be - dys,
iš - svies - ki - te po plunks - ne - tį, po pū - ke - (tį).

Anas ėmė giedocie. Vo ir vėl:

4 – Oi jūs žušešės, jūs lebedes,
Išsvieskite jūs man po pūkelį, po plunksnelį.

Anos išsviedė po plunksnelį, itas tebūnas žušelių. Anas pasikumšė, apsikumšė aplink sau itom plunksnelėm, pūkeliais tep pacie, ir nuskrido. Ė tas užuolas burdinkš ir pargriuvo. Nuskrido anas jau tįnai su žušešėm, ir buvo tį anas su žušim. Oi buvo buvo, nu, kas, kas darycie? A? Kap kartas anos nuskrido dvaran. Ė dvari, dvari itos žušies i anos būva. Ir anas būva. Nu, kas? Būva būva. Nu, i tuočės dvaras, ciek žušies ... palikta pilna dzieška, ažraščyniota duonai raščyna. Raščyna ito bušuja jau, rūgsta. O to dzieška praamanė:

– Oi oi, Joneli Joneli, ažmink tu mus, pakepk tu mus, tai tau bus duonos, ir mums bus duonos.

Anas necingus buvo. Atsikosojo runkoves marškinių ir ėmė minkyt. Ažminkė minkė, pakepė, pakūrė pečkų, pečių. Iškepė itų duonų. Prisraikė sau, prisdėjo karzinų ir palikdė da. Palikdė ir nuvejo tolyn. Nuve[jo] tolyn, aina tolyn. Kitų dvarų rado. Rado dvarų. Ir kap kartas meitėliai tep pjaunas pjaunasi, nežino ir kap.

– Joneli Joneli, razgink tu mus, paskerdai tu mus. Tau bus lašinių ir mėsos, ir mum bus.

Anas necingus buvo. Ėmė ažsikoso[jo] runkoves marškinių. Anas ėmė juos razgynė, paskerdė ir tadu prisipjaustė sau lašinių ir jiem palikdė. I prisdė[jo] karzinų i vėl nukeliavo. Nukeliavo anas tolyn. Keliuoja keliuoja. Ir kap kartas prikeliavo obei su obuoliais – linksta, šakos prama laužia. O praklegėjo obei:

– Joneli Joneli, nuraškai tu mus, apkrėsk tu mus: tai ir tau bus obuolių, ir mum bus obuolių.

Anas necingus buvo. Anas ažsikoso[jo] runkoves, seičas apkratė, katari buvo, macniau karojo, tai tuos apraškė. Prisdėjo sau karzinų ir jiem paliko. Ir pats nukeliavo. Nukeliavo anas jau kap kartas. Parkeliavo anas namuosan. Tuočės anas apsižanijo, Jonelis. Ir aš veseilioj buvau. Medų alų gėriau ir burnoj neturėjau. Ir dabar gyvuoju, sanis būdamas.

160. U Ž K E I K T A D U K T Ė

Ajo žmona su mergiote rugių pjaut. Ėmė rėkti ant dukters:

– Kad tu prasmegtum! Aik tu skradžiai! Kad taū velnias! Kad taū teip!

Velnias užgirdo – dukterį nunešė į pirtį ir išspraudė plyšin un šešiolikos metų čirpti. Ana tį sėdi ir, kas praeido, vis strošina žmones. Tadu velnias pats atsigulė lopšin par tą vaikų. Žmonės jau bijodavo.

Tadu vienų vakarų susirinko berniukų, mergaičių.

– Kas atneš iš pircies akmenį?

Vienuolikė jau adyna prasdė[jo]. Tas ne, ir tas ne. Vienas atsirado, sako:

– Aš atnešiu.

Kap nuve[jo] pircin, atsidarė durelas, suėmė už akmenio – tep jį ta mergaitė už rankos ir sumygo:

– Ar ataisi par mani kitų kartų? Kadu ataisi? Jei neataisi, tai nepalaisiu.

Išbalo. Prižadėjo:

– Ataisiu.

– Kad neataisi, tai bus bloga.

Atsinešė akmenį į tuos berniukus.

– A kol'gi tu toks baltas? Musi išsigandai?

– A, nieko, visa kas gerai.

Išgėrė dvi bonkas degtinės visi. Anas parė[jo] namo, negali užmigcie. Kitas vakaras. Trečių vakarų ataina mergaitė – iš oro kap stuktelėjo tris kartus į lungą. Nusgundo jo motina ir pargriuvo pirkioj. Ir vėl da tris kartus dau lungan.

– Atais? – sako.

– Ataisiu.

Sakis moma:

– Apstojo mus velniai!

Anas tadu nuve[jo] par kunigų.

– Kas, – sako, – darycie?

Sakis kunigas:

– Ana ažkeikta, è kad tu daboji, tai ir imk ją. Aš, – sako, – suvinčiovosiu.

Tadu da par jų nuvej ir vėl. Ta mergaitė pas jį klausia:

– Kap, dař galėsim vestis?

– Galėsim.

Anas tuoj atsivežė kunigų ir nuvejė pircin su kunigu. È pircy ana par stalalį pastačius dvi žvakes ažžibinus, gražiai prisirungus, kap jaunoja. Tada kunigas juos suvinčiovoj, ir anas jų atsivedė jau namon iš pircies. Gyvena anys.

Moma sakis:

– Aisim jau rugių pjauc.

Nuve[jo] rugių pjaucie. Pjovė. Tuočės skrenda trys krunkliai. Marci riša pėdų. Surišė pėdų ir mislija, galvoja. O moma sakis:

– Kų tu čia galvoji?

– Va, veseilion prašo mani.

– Kas gi tavi prašo?

– Ègi krunkliai lėkė ir pasakė.

Ana buvo par čeraunykį, tep ana supranta.

Nu, važiuoja. Ruduo, lietus lyja. Privažiavo vienu kaimų, kitų. Vyras sako:

– Nakvokim!

– Nu, da, – sako, – vienu važiuosim.

Ana žino, kur važiuot, kur jos moma.

– Ažvežiuosim, – sako, – dabar jau prašysimės nakvot.

Moma nežino, ana žino.

– Ar nepriimsit mus ažnaktuit?

– O kurgi? – sako. – Čia vaikas rėkia visas dienas naktis.

– O kol'gi jūs par gydytojų nebuvo?

– Jau buvom. Nieks nemačija. Rėkia rėkia ir neauga. Neažmigsta. Aikit kitur nakvot.

– Neisim jau – lietus lyja – nei kur kitur.

Ė vaikas rėkia.

– Aš, – sako, – vaistų jam turiu.

Ėmė šluotų, išsitisė tris vytis iš šluotos, kap dau per lopšį, per tą vaikų, ir sako:

– Ne kartas, ne du ir ne trys!

Tai velnias kap šoks iš lopšio – ir pro kaminų. Nuvertė ir kaminų. Sakis duktė:

– Va, mo[ma], kap tu ajai rugių pjaut, kap mani ažkeikei. Prasėdėjau pirty plyšely šešiolika metų.

Tadu moma griuvo dukterim kojon, rankas išbučiavo ir verkė labai.

Janina Petrikienė

161. [IŠAUGS IR BE DIEVO]

Vieno žmogaus žemė buvo gerai iškrutėta, ten pasėjo žirnius. Ėjo Dievas ir palinkėjo:

– Padėk Dieve.

Žmogus atsakė:

– Ir be Dievo išaugs.

Bet žirniai išaugo tik Dievo sleduose.

Kitas žmogus sėjo miežius, nedaug mėšlo dirvon tepadėjo. Sako:

– Išaugs, kad Dievas duos.

Ir išaugo miežiai labai gražūs.

Stasys Rėketys

162. [KALVIS IR TRYS ŠV. PETRO DOVANOS]*

Buvo taip seniau. Buvo biednas kalvis, turėjo dvylika vaikų. Jis dirba dirba, negali uždirbti jiems. Labai daug reikia ir pripenėti, ir visa ko. Jis nuėjo kalvėn, ugnį razdėjo ir mislina, kas padarytie, negaliu uždirbtie. Ugnį užkūrė, è pats nuėjo ant kelio. Eina ir eina keliu, sustinka kokį ponų su kepeliusu. Jis klausia:

– Kurgi, žmogau, eini?

– Einu svietan.

– Na, ir ko tu nori?

– Noriu va ko: man maža pinigų, maža visa ko. Sunku gyventie.

– Nu, gerai, grižk atgalion, aš tau padėsiu biskį. È paskui tu man padėsi.

Nu, gerai, jis pasrašė. Pareina namon jis. Nu, zaras pas jį daug žmonių važiuoja, darbų daug daug duoda. Reikia jam žmogų jau kitų paimtie. Pats jau nespėja. O pinigai namon jau patys eina. Nu, jis jau atklodo maisterskų, jau tris žmones turi. Nu, ir gerai. Visko jau turi, jau jis nenori dirbtie. Jau jis nueis karčmon – seniau karčmos buvo – nueis, įsigers. O darbai eina, žmonės dirba. Paskui vienu naktį jie miego atsigulė. Klauso – brozdina kas:

– Ar jūs miegat?

– Miegam.

– O aš norėčiau, kad jūs man arkliuką pakaustytumėt.

Nu, jis:

– Gerai.

Pabudino žmones, nuėjo nakčiu, tamsu, raskūrė ugnį, davai kaustyt, pakaustė.

– Nu, ką jums reikia mokėtie?

– Nu, ką cia mums mokėsie. Taip ir bus.

– Nu, gerai, tai aš jums tris riečis tokias duosiu. Ko tu nori? Kas čia tau pasdabojo, tai tu man ir sakyk.

Nu, gerai, tas sako:

– Kap nueisiu par žmonių, buteliukas, kai gersiu, kad būtų visada pilnas,

kad anas nebūtų pustas.

– Nu, gerai, viena riečė.

– Nu, ko daugiau nori?

Jis sako:

– Ko noriu? Aš turiu krėsluokų. Kas ant jo atsisės – kad nepasikeltų, kol aš jo nepakelsiu.

Gerai, nu, jau dvi riečės yr.

– Ir da par man' yra zierkolas ant sienos. Kas priešis pažiūrėti – anas ir stovėtų, nenuieitų.

Na, jau trys, znočijas. Ale anas sako:

– Ai, ponuli, dar užmiršau. Pas man dar yr grūšios tokios. Kap užlips, kad nenuliptų.

Anas paklausė:

– Ar tu žinai, kas aš tokis yra? Kų man žirgelį kaustei.

Jis jam pasakė:

– Aš šventas Petras. (Tai reikėjo man iš pradžios pasakyti.)

Nu, ir gerai. Ir dabar – ačiū tau, ir visa kas. Anas jau dirba, darbinykai dirba. Viskas gerai darosi. Anas nuėjęs pas žmoną, atsisėdęs ir geria. Ir tenai žmonių – yr kas geria, o buteliukas pilnas ir pilnas. Na, o jis dirba, o tuočės ir pilnas. Na, o jis dirba. O tuočės ir senysta jam atėjo. Nu, jau kas daryt. Siunčia ponas par žmogų pamatyti, ką anas dirba. Kad jau jam viską paliktų. Atsiųsdo velnių.

Šitas velnias ataj dabar par jį, kad aitų jam padėt. O šitas savo žmonėm pasakė, znočijas:

– Jį kaustyt nagoračia.

Tai tas padkavas daro degančias ir primušdo. Kaip tą velnią pakaustė, tai žemė drebėjo. Kaip anas nušėkė. Nu, gerai. Nu, pabuvo pabuvo. Liuciperas išsiųsdo kitų velnių. Eis jau kitas žiūrėt. Kitas jau nueina.

– Ė kur šitas kalvis?

– Karčmoj.

– Nu, pavadint jį reikia.

Nu, pavadino. Jis atajo namo, pažiūrėjo, pamatė un jo.

– Sėskis.

Sėdosi velnias.

– Ė man reikia apsiprausti, apsičystyti biskį.

Nu, jis nuvejo praustis, visa ko. Ė tas paprabuic – nepaskelia. Kaip prilipis. Nemožna paskelt. O tas marudija tįnai, prausias, ė kų daro tįnai. Tas sėdi, norėtų pabėgt – nemožna. Tai tas komandavoja darbinykus, znočijas, vėl „nagoračia“ jiems kaustyti jį. Tas negali pabėgt, nepaskelia. Na, seičas anys raz dva jam lupa muša, bado, nežiūri jo. Nu, ir vot, znočijas, pakaustė ir kitų. Kaip pasakė: „Telis – į žemę!“ – jau jo ir nēr.

Nu, jau siųsdo trečių. Neina jau tie, bijo. Išsiuntė trečių:

– Aik jau tu pažiūrėk.

Nu, ataina trečias. Nu, gerai.

– Kur tas meistras?

– Karčmoj.

– Pavadinti jį reikia.

Nu, nuvejo, pavadino. Atėjo dabar, pažiūrėjo. Ak! Ažsigeidė tam velniui pažiūrėti zerkolan. Ir stovi, neatveina, znočijas. Nu – kas? Ir vėl „nagoračia“ kaustytie. Nu, gerai. Primušė ir tų jau, tris anas primušė. Na, ir tuočės iš peklos neina, znočijas, nieko nepadaro. Nu, dar ketvirtų siųs.

Atsiuntė ketvirtų. O tas vis karčmoj, tas meistras. Anas iš jos neišeina. Nu, kas gi – buteliukas pilnas ir pilnas, anas geria vis. Tuočės ateina ketvirtas ir vėl vadina.

– Aik, meistre, namon. Atajo vadint ponas.

Nu, atėjo. Šitas ponas ažsigeidė pažiūrėti – grūšios labai gražios. Nu, ir rėškė grūšių. Kaip užlipė – nenulipa. Ir sėdi grūšioj. Nenulipa velnias, nemožna. Nu, ir vėl kaustyt. Pakaustė ir ketvirtų. Daugiau neina jau velniai. Jau aina pats Liuciperas žiūrėtie. Nu, jau ataina Liuciperas. Nu, tada jau jis, kų gi, tuomčės jau suseno. Jau jam žada mirtis paimti. Anas ims kvartūkų užsijuosia, pinigų yr, daug visa ko. Ir nuvejo jau keliu. Nu, ajo ajo jau keliu. Daajo, znočijas, par bromų rojaus. Nu, rojus aždarytas. Taip anas norėjo ait, bet jo neleidžia. Anas nusijuosė kvartūkų ir sviedė tįnai. Nu, ir kų gi, ir pargriūvo, jo nelaidžia. Tai anas sako: man choc kvartūkų tų pasiimtie, ir aisiu tada. Kap peržengė slenkstį kvartūkų imt, pargriuvo – ir pamirė. Vot. Ir viskas liko.

GALČIŪNAI. PELEGRINDA. KŪDIŠKĖS

GALČIŪNAI. DIDELIS GATVINIO („ULYČINIO“) TIPO KAIMAS, ESANTIS APIE 3 KM NUO GERVĖČIŲ. XX a. pradžioje kaimas priklausė Varnionių, vėliau Gervėčių apylinkei. Senieji namai stovi galu į kaimo kelią, atitverti nuo jo tvoromis. Prie gatvės – nedideli gėlių darželiai. Namų langai ir šelmenys papuošti pjaustinėtais nedažytais ornamentais, žirgeliais, kurių nedaug. Naujai statyti namai kartais jau pasukti fasadu į gatvę, langų puošyba kai kur nudažyta baltai. Kiti sodybų ūkiniai pastatai yra už gyvenamųjų namų, toliau nuo gatvės. Seniau kaimo būta tankaus, sodybos stovėjo arti viena kitos. Senieji žmonės mena, kad Galčiūnai yra net tris kartus degę. Po gaisrų dalis žmonių išsikėlė gyventi į vienkiemius, o pastaraisiais dešimtmečiais nemaža gyventojų, pardavę ar nugriovę namus, visai išvyko iš Galčiūnų¹.

Kaip ir kiti stambieji Gervėčių apylinkės kaimai, Galčiūnai 1922 m. turėjo privačią lietuvišką mokyklą, kurioje mokėsi per 50 vaikų (mokytojas Jonas Jankauskas). Mokykloje kasdien veikė ir vakariniai kursai, turėję apie 15 lankytojų. Tačiau po dvejų metų mokykla buvo uždaryta. Kaimo gyventojams prašant ir pageidaujant, 1924 m. lenkų valdžia leidžia mokyklą atidaryti. Ji veikė tik iki 1927 metų. Įvairiais metais čia mokytojavo lietuvybei atsidavę žmonės Aleksandras Giedraitis, Stanislovas Ardžiukas, Stanislovas Sabulis. Nuo 1927 m. uždraustos mokyklos vietoje įkuriamą skaityklą, kurioje darbuojasi Valentinas Krečius, broliai Julius ir Juozas Žiegždriniai².

Galčiūnuose yra pradinė mokykla, nedidelė krautuvėlė, kapinės. Baigę mokyklą vaikai toliau mokėsi Gervėčiuose ar įvairiose Lietuvos internatinėse mokyklose. Dauguma kaimo gyventojų lietuviai. Pasitaiko ir mišrių šeimų. Tokiose šeimose vaikai kalba baltarusiškai, bet esti atveju, kai vienas tėvų arba abu yra baltarusiai, o vaikai – lietuviai³.

1992 m. duomenimis, Galčiūnuose gyveno 139 žmonės, iš kurių 97 lietuviai (64%)⁴.

Bronislava Kerbelytė, 1970 m. ekspedicijos metu rinkusi kaimo liaudies kūrybą, pažymi, kad tautosakos Galčiūnai ne itin turtingi. Girdėjo žmonių prisipažinimų: „Kai tų radijų nebuvo, tai daugiau senoviškų dainuodavo, o dabar viską iš radijo išmoksta. Kai seniau, tai visas kaimas zvangėdavo, o dabar – cyka. Kad seniau

¹ Galčiūnai, užrašė Bronislava Kerbelytė, LTR 4160(1).

² Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 53–54.

³ LTR 4160(1).

⁴ CHXH.

būtumėt vaikščioję, būtumėt užrašę. O dabar, kai yra kam rašyti, tai nėra kam giedoti“. Nuskamba ir toks vertinimas: „Kokios čia dabar giesmės – tęsias pažeme, ir viskas“.

Dainos kaime dažniausiai dainuojamos viešai – vestuvėse, pobūviuose, dirbant. Gyvos tebėra Galčiūnuose sakmės, tikima net jų tikrumu. Tikima čia dar ir užkalbėjimais, jų galia išgydyti nuo rožės, nuo *padzyvo* (blogų akių), nuo gyvatės įkandimo, nuo *parušenijos* (persitempimo). Tačiau taip pat tikima, kad tą sugebėjimą žmogui reikia laikyti paslapyje, kviečiama: „Ateik, kai ruošiuos mirti – pasakysiu“. Todėl tų tikėjimų ir nebuvo užfiksuota. Kaimo žmonių kalba vaizdinga, tačiau patarlių, priežodžių joje nedaug⁵.

Pasakos Galčiūnuose sekamos dažniausiai tik vaikams. Pasakotojų čia kur kas mažiau negu dainininkų. Ir vis dėlto 1970 m. tautosakos ir kraštotyros ekspedicijos metu Galčiūnuose buvo užrašyta apie 40 pasakų iš 13 pateikėjų. Tų pasakų meninė vertė nevienoda. Dauguma jų, kaip tvirtino ir patys pasakotojai, primirštos, likę tik pradžios ar vidurys, nutrumpėjusios pabaigos. Pasakų tradiciniai siužetai ne visada logiškai jungiami (Malvina Subatkevičienė, Rozalija Rimkevičienė, Bronė Kalinauskienė, Marija Petravičienė, Julė Bazevičienė ir kt.). Galčiūnų kaime užrašytų pasakų repertuare aiškiai dominuoja pasakos apie gyvūnus. Jos geriausiai atsimenamos, nes dažniausiai buvo perduodamos iš šeimos į šeimą. Stebuklinės pasakos – tai vis tie patys Gervėčių apylinkėse paplitę pasakų tipai (AT 327FC, 451, 332, 480, 511) apie berniuką, plaukiojantį ežere, dvylika brolių, našlaitę. Yra ir viena kita pasakalenda: „Vienas brolis turtingas, kitas vargšas“ (AT 715B*), „Ir be Dievo užaugs“ (AT 830B). Jų pateikėja – PAULINA MOCKIENĖ. Daugiau variantų Gervėčių apylinkės kaimuose neužfiksuota, išskyrus tik vieną AT 830B tipo variantą (Nr. 161), užrašytą Petrikų kaime iš Janinos Petrikenės. Tai, kad P. Mockienė išsaugojo atminty šio žanro kūrinių, galėjo lemti jos polinkiai ir sugebėjimai. Ji moka ir sakmiu, tiki sakmių įvykių tikrumu, yra prietaringa, moka užkalbėti, nuo *padzyvo* ne vieną esanti išgelbėjusi. Pas ją žmonės atvažiuoja net iš toli. Kaip ji užkalba – jos paslaptis, atskleidusi ją, nebegalėtų padėti žmonėms⁶.

Geriausios Galčiūnų kaimo pasakotojos – GENĖ RINKEVIČIENĖ, JULĖ SAVICKIENĖ, URŠULĖ LUKAITIENĖ. Tačiau ir jos plataus pasakų repertuaro neturi. Po kelis variantus yra pateikusios ONA KALĖDIENĖ, PAULINA LUKAITIENĖ, ANTANAS SUBATKEVIČIUS, MALVINA SUBATKEVIČIENĖ ir kt.

GENĖ RINKEVIČIENĖ

Gimė 1909 m. Galčiūnuose. Abu jos tėvai buvo gudai. Pasakų išmoko iš motinos, sekusios gudiškai ir lietuviškai, taip pat iš kaimo senelių. G. Rinkevičienės gyvenimas buvo sunkus. 1970 m., kai iš jos buvo užrašinėjamos pasakos, atrodė labai suvargusi, ligota. Pasakas G. Rinkevičienė seka gyvai, lengvai. Ją gerai moka ir visi anūakai. Pasakotoja anūkus myli, daug ką jiems atleidžia. B. Kerbelytė prisimena: „... kol buvo sekamos pasakos, vienas anūkas sukarpė jos audimo gijas. Rinkevičienė kantriai ardė audeklą, raišiojo siūlus, bet anūko nebarė. Tik gailėjo jo, kad tas dar toks kvailas“⁸.

Iš G. Rinkevičienės užrašytos 8 pasakos, iš kurių šešiose pasakojama apie gyvūnus, dviejose stebuklinėse pasakose – apie berniuką, plaukiojantį upėje, bei dvylika

⁵ LTR 4160(1).

⁶ Mockienė Paulina, užrašė Bronislava Kerbelytė, 1970, LTR 4160(110).

⁷ Genė Rinkevičienė, užrašė Bronislava Kerbelytė, 1970, LTR 4160(2).

⁸ Ibid.

brolių, tėvo išvartų iš namų į pustybę. G. Rinkevičienė pasakodama grakščiai moduliuoja balsą, pasakojimą stengiasi papildyti tikrumo elementu: *Iš Aluošios žuvų prisgaudė lapė* (Nr. 163). Tradicines pasakas kontaminuoja vieną su kita, o kartais jungia ir visai skirtingas (Nr. 163). Individuali pasakotojos išmonė, išibrovusi į tradicines pasakas, savaip jas perkuria, keičia jų pradžią. Panaudojusi tradicinį siužetą apie ožką melagę (AT 212), G. Rinkevičienė pasaką „Ožys neina iš avižų“ (Nr. 164) pradeda vaizdu apie bobą, pasėjusią avižas, ir apie ožį, vaikščiojantį po jas, bei bobos rūpestį, kaip tą ožį išvartyti iš avižų. Šitokia pasakojimo pradžia kiek asocijuojasi su baltarusių formulinės pasakos „Ožka lazdyne“ pradžia, kurioje analogiškai sekama, kaip ožys negali ožkos išvartyti iš riešutyno⁹. Tačiau lietuvių pasaka tolesne savo turinio ir struktūros raida jau net asociatyvių sąsajų su baltarusių pasaka neturi. Ji plėtojama pagal pasakų žanrinės priklausomybės dėsnius.

Mėgsta G. Rinkevičienė savitai užbaigti ir plačiai žinomų tradicinių pasakų įvykius. Kitaip negu daugelyje Gervėčių apylinkėje užrašytų tekstų varijuoja jos pasakos „Ivonėlis“¹⁰ (AT 327CF) graudžiai skambanti pabaiga. Berniukas, ištrūkęs iš raganos nelaisvės, nesugrįžta į namus pas tėvus, o tampa *žysinėlių pravednyku* ir toliau su žysinėliais skraido. Raganą užmuša jos pačios pagrauztas beržas, kuriame anksčiau slėpėsi persekiojamas herojus.

G. Rinkevičienės pasakojime gausu dialogų. Jie dažniausiai susideda iš trumpų klausimų ir atsakymų. Tokios pat lakios yra ir dialogus siejančios pasakojimo dalys.

Važuoja lapė un veršiuko, ragutaites pasdarius. Aina vilkas.

– Oi kūmula kūmula, pavėžyk gi tu man'!

– A, kur tu?! Man ragutaites palaužysi!

– Nepalaužysiu! Vienų koją!

– Nu, stac!

Vilkas pastatė vienų kojų. Važuoja.

– Oi kūmula, da gi vienų kojų...

– Oi, ragutaites palaužysi!

– Oi ne gi, ne!

– Nu, stac ir kitų!

Statė vilkas da kitų. Važuoja jau (Nr. 163).

Panaši dialogo struktūra būdinga ir kitoms G. Rinkevičienės pasakoms. Veikėjų pokalbiuose dominuoja šnekamosios kalbos sintaksė, intonacijos. Sakinys dažnai gramatiškai nepilnas: neretai praleidžiamas veiksnys, tarinys, pažymins. Vartojama daug pasikartojančių žodžių ir jų junginių. G. Rinkevičienės pasakų meninis audinys spalvingas.

JULĖ SAVICKIENĖ

Gimusi 1916 m., atitekėjusi į Galčionus iš Miciūnų kaimo. Raštinga, mėgstanti skaityti, turinti gerą atmintį moteris. Kaime laikoma geriausia dainininke. Jos balsas malonaus tembro, gera klausia, dainų repertuaras didelis. Pati sakosi dainas atsinešusi į Galčionus iš Miciūnų¹¹. Jos pasakos tradicinės („Žalčio pati“, AT 425M; „Dvylika brolių“, AT 451; „Katinėlis ir gaidelis“, AT 61B; „Našlaitė ir karvė“, AT 511; „Šalčio dovanos“, AT 403B), paplitusios Lietuvoje ir Gervėčių krašte, taip pat Miciūnuose, papasakotos sklandžiai, beveik bendrine kalba. Kuo nors ypatingesniu

⁹ «Казя ў арэхах», in *Беларускія народныя казкі*, sudarė Г.А. Барташэвіч, К.П. Кабашнікаў, Мінск: Наука і Техніка. 1981, p. 56.

¹⁰ LTR 4160(45).

¹¹ Julė Savickienė, užrašė Bronislava Kerbelytė, 1970, LTR 4160(2).

jos nesiskiria nuo kitų analogiškų pasakų variantų, jaučiama spausdinto žodžio įtaka.

URŠULĖ LUKAITIENĖ

Gimusi (1885 m.) ir užaugusi Galčiūnuose. 1970 m. pasekė 5 pasakas. Anksčiau jų daug mokėjusi, bet dėl senyvo amžiaus (85 metai) jau nebeprisiminė. U. Lukaitienės repertuarą sudaro vien gyvūnų pasakos („Meškos vilnos“, AT 163B*; „Gaidelis ir vištelė“, AT 2021B; „Lapė ir vilkas“, AT 1 + 2; „Lapė ir ašotėlis“, AT 68B ir kt.). Į leidinį dedama tik viena U. Lukaitienės pasaka (Nr. 168). Pateikėja geriausiai ją atsiminė. Sklandžiai, gražia liaudiška kalba pasektas kūrinys liudija, kad pasakotojos būta tikrai talentingos.

PELEGRINDA yra 10 km į pietvakarius nuo Gervėčių miestelio, nusidriekusi tarp Girių ir Rimdžiūnų. Šis senas kaimas skiriasi nuo kitų Gervėčių apylinkės kaimų savo forma. Trobos išsidėsčiusios ne pagal vieną ilgą gatvę, o susispietusios į tris mažas kupetėles. Sodybas jungia mažytės vingiuotos gatvelės. Pastatai senoviški, bet atnaujinti nudažytais langinėmis, kai kur apmušti lentelėmis, apsupti medžių vainikais. Per kaimą teka Pelegrindėlės upelis. 1970 m. kaime gyveno 110 gyventojų, kurių dauguma lietuviai. Lenkų okupacijos metais čia veikė lietuviška mokykla, vėliau, kaip ir kitos „Ryto“ mokyklos, uždaryta. Dabar kaimo vaikai mokosi Girių mokykloje¹². Kaimas nyksta. 1992 m. čia gyveno tik 36 gyventojai. Visi lietuviai. Savotiška Pelegrindos kaimo garsenybė, žinoma Gervėčių ir kitose šio krašto apylinkėse, buvo burtininkas Simonas Augulis. Jis ir dabar atsimenamas.

1970 m. Pelegrindoje užrašyta tautosaka – tai daugiausia padavimai apie kaimą, Pelegrindėlę, pasakojimai, atsiminimai, patarlės, priežodžiai, mįslės, tikėjimai, dainos. Pasakų čia beveik neseinama. Iš KASTANTO KARMAZOS 1970 m. užrašyta viena pasaka apie senio dukrą ir mešką (AT 480). Atskiros teksto vietos primirštos, mėginta jungti su kitais siužetais. Tarpukariu porą pasakų Pelegrindoje yra užrašęs dailininkas menotyrininkas Vladas Drėma, kilęs nuo Varnionių. Viena jų – apie ūkininką ir žydą (AT 1529A) – dedama į leidinį.

KUDIŠKIŲ (Kūdziškių) kaimelis sulenkėjęs. Jo gyventojai nuo seno save laikė šlėktomis, lietuvius pravardžiudavo *girgūnais*. 1970 m. lietuviškai čia beveik jau niekas nekalbėjo, išskyrus gero tautosakos pateikėjo Povilo Mažeikos šeimyną.

POVILAS MAŽEIK A

Gimė 1894 m. Giriose. Ten gimę ir abu jo tėvai lietuviai Jokūbas Mažeika ir Marija Ravaitytė. Povilas augo didelėje šeimoje (šeši broliai ir sesuo). Baigė tris rusų mokyklos skyrius. Skaityti ir rašyti lietuviškai išmoko iš motinos. 1918 m. vedė ir persikėlė gyventi į Kūdiškes. Dėl lenkiškos aplinkos čia buvo sunku, bet gyveno pasiturimai. P. Mažeika buvo geras siuvėjas, garsėjo visame Gervėčių krašte. Keliaudamas po gretimus kaimus ir siūdamas, išmoko įvairių istorijų, pasakojimų, sakmių ir meistriškai perteikdavo kitiems. Užaugino penkis vaikus. Jie visi kalbėjo lietuviškai, nors ir augo kitakalbių apsuptyje¹³.

P. Mažeika jaunystėje buvo geras dainininkas. Visą gyvenimą dainavo. Užrašytojams A. Juškai ir J. Mažeikaitei pasipasakojo: „Vienas žmogus iš Bieliūnų kiemo

¹² Pelegrinda, užrašė Pranė Jokimaitienė, 1970, LTR 4156(1).

¹³ Povilas Mažeika, užrašė Alfonsas Juška, Janina Mažeikaite, 1970, LTR 4231, p. 142.

lėkė karcis. Gaišo jo paskutinė kumelė. Žmona su dukti vejasi paskum ir negali untirec. Tadu žmona sako: „Pažiūr, un Mažeika gieda, è jam dar daugiau bėdų ne mum“. Tai anas tadu sustojo ir klauso. E aš, prauda, ariu par medziu ir giedu. Vis giedojau ardamas ar kų darydamas. Tai tadu anas pasklausė ir grįžo namo. È mūsų tada buvo karvė gaišus ir kumeliuką vilkas sudraskė. È tadu par vakarų [žmogus] atajo ir ačiū man pasakė. Sako, kad ne giesmė, tai būčiau paskorįs“¹⁴. Papasakota istorija atveria gilų P. Mažeikos vidinį sąlytį su liaudies kūryba, išryškina jos lemiamą įtaką žmogui sunkiais gyvenimo momentais.

P. Mažeika – vienintelis Kūdiškių pasakotojas. Iš jo užrašytos šešios pasakos, gražiai pasektos, Gervėčių apylinkėje rečiau žinomos (Nr. 174, AT 1 + 2 + 21; Nr. 175, AT 152 + 121; Nr. 176, AT 921 C; Nr. 177, AT 1456). Kūrinių vaizdai ir įvykiai perteikti šnekamosios kalbos maniera, nors P. Mažeika buvo raštingas žmogus. Pasakotojas kai kurių tekstų („Buvo buvo trys sasulės“, Nr. 173) vietas – pakartojimus – praleidžia, nežinia, ar sąmoningai, ar yra pramišęs. Savita ir šio P. Mažeikos varianto pabaiga. Ji naujoviška: herojė iškasama iš po tilto ir palaidojama kapuose. Įprastas inkarnacijos motyvas čia išnykęs. Sekdamas pasaką „Apie Petrą Didįjį“ (Nr. 176), valdovo ir artojo dialoguose P. Mažeika neapsieina be rusiškų posakių. Įtaigiai, nors ir sutrumpintai, pasekta pasaka „Žliba mergelė“ (Nr. 177).

¹⁴ Povilas Mažeika, užrašė Alfonsas Juška, Janina Mažeikaitė, 1970, LTR 4231, p. 142.

49. Galčiūnų kaimas. Stasio Kūlio sodyba.

1970 m. Danieliaus Šemetulskio nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

50. Pelegrinda.

1970 m. Danieliaus Šemetulskio nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

51. Galčiūnų kaimo pasakotoja Julė Savickienė su vyru ir anūku savo sodyboje.
1970 m. Bronislavos Kerbelytės nuotr. (iš LTR fototekos)

52. Geriausia kaimo pasakotoja Genė Rinkevičienė su anūkais.
Galčiūnai, 1970 m. Bronislavos Kerbelytės nuotr. (iš LTR fototekos)

53. Galčiūnų kaimo pasakotoja Uršulė Lukaitienė.
1970 m. Bronislavos Kerbelytės nuotr. (iš LTR fototekos)

54. Dalia Šilainytė užrašo pasaką apie tris sesutes iš Paulinos Lukaitienės.
1970 m. Bronislavos Kerbelytės nuotr. (iš LTR fototekos)

56. Pasakotojas Povilas Mažeika iš Kūdiškių.
1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

55. Pelegrinda. Liaudies menininkė ir pasakotoja
Julija Karmazienė.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

57. Pelegrinda. Liaudies skulptūra.
1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

Genė Rinkevičienė

163. [B A N D E L Ė]

Boba pasikepė bulką. Bulką kepa jau, iškepė bulką, diedas sakis:

– Neškit oran graičiau: ažšals – valgysim.

Boba išnešė jau, un šulo padėjo. O lapei labai pakvėpo bulka! Kvepia bulka lapei! Atajo lapė. Aina boba bulkos – lapė pastovėjo. Boba pažiūrėjo: „A degunci da bulka! Tepabūdo!“

Aina boba pirkion, è lapė živo už bulkos ir nešasi jau. Ir nusnešė. Pasnešėjo toliau, išgraužė išgraužė tą bulką i viduj prikimšo prikimšo šiaudų, visko, truškuciuų visokių. Ažlipdė ir aina su bulku. Aina su bulku – gano du berniokai veršiukus. Sako:

– Berniokai berniokai, mainomete bulką un veršiuko!

– Oi, – berniokai sako, – da tą bulką cia! Bulka ir veršiukas!

– Oi kol’? Aš va bulkon cia visa ko – ir medaus, ir visa ko yra! Ir cukierką, ir cukraus!

– A tai, – susikalbėjo berniukai ir pamainė.

Ėm bulką:

– Tik, – sako, – nevalgaite, pakol aš nusvesiu veršiukų medin. Tadu bulką valgyste.

Nu, nusvedė lapė veršiukų medin, è anys bulką razsilaužė – tį ir razsipylė viskas. Viskas razsipylė! Šiaudai pabyrėjo, viskas! Ai, berniokai pradėjo verkt. Lapė nuvejo, pasidarė ragutaites ir važuoja.

Važuoja lapė un veršiuko, ragutaites pasdarius. Aina vilkas.

– Oi kūmula kūmula, pavėžyk gi tu man’!

– A, kur tu?! Man ragutaites palaužysi!

– Nepalaužysiu! Vienu koją!

– Nu, stac!

Vilkas pastatė vienu koją. Važuoja.

– Oi kūmula, da gi vienu koją...

– Oi, ragutaites palaužysi!

– Oi ne gi, ne!

– Nu, stac ir kitų!

Statė vilkas da kitų. Važuoja jau.

– Oi kūmula kūmula, – da vienu kojaį...

– Oi tu, ragutaites palaužysi!

– Nie, nie, nepalaužysiu!

Pastatė ketvirtų kojaį – tik trakš trakš.

– Oi, jau traška!

– Nie, aš riešutų krumtau! – vilkas atsakė.

Važuoja toliau.

– Oi kūmula, vuodega karo...

– Oi, jau palaužysi!

– Oi, nie jau!

– Nu, ded ir vuodegų!

Vuodegų šlept un ragutaitių, ragutaitės razgriuvo! Jau ir nēr! Oi, lapė užšokus:

– Oi, kad taū! Kų tu dař padarei?! Man ragutaites palauže! Živa aik medin – padarysi. Pasakykie: „Kreivos prostos, kreivos prostos“ – ir pasdaris.

Vilkas nuvejo, sako:

– Prostos, prostos, prostos...

Pasakė taip, cik nieko nēr, cik pagaliukai. Atnešė. Lapė sako:

– Ui, kad taū, kap tu dar kas! Stovi par veršukų, pilniuj – aš aisiu paci.

Vilkas un kelio stovi, lapė nuvejo paci darytie, „kreivos prostos“ jau klega. Pasidarė ragutaites. Vilkas živa veršukų išgraužė išgraužė iš vidaus, prikimšo šaudų, žvirbų ir paspyrė kuolaliu ir pabėgo. Atajo lapė:

– Kūmai kūmai, kur tu, kur tu?

Jau jo nėra. Ana jau cia kinkytis tų veršukų, tas veršukas pargriuvo. Žiūri, kad išėsta! Truputį pagraužėjo, sviedė ir lapė.

– Palauk, aš tau padarysiu! Ir aš tau padarysiu.

Aina lapė, aina lapė. Važuoja žmonės, vežas žuvų kašių. Ažšoko lapė pirmagalin: „O bus! Aš pasdarysiu negyva, è man' gi paims ir padės par kašį. Aš žuvis išsvaidysiu ir suvalgysiu“.

Lapė ažšoko pirmagaly tiem žmonėm, atsigulė, guli negyva. Žmonės važuoja.

– Oi, kap gerai – lapė!

Du žuvų kaši vežas ir lapį! Kalnierius bus bobai! Čiagi ažsidėjo lapį par kašių, patys sėdzi dvieje, važuoja, pirmagaly klega, kad bus gerai jau parvežus namon – jau bobai kalnierius, ir žuvų prikepta jau bus! È toj išsvaidė išsvaidė, lapė, žuvis ir paci iššoko. Atvažiavo žmonės – nè žuvų, nè lapės. È lapė žuvis pasrinko an kelio ir èda. Ateido vilkas:

– Oi kūmula, kų tu cia darai?

– Valgau žuvis.

– È iš kur tu èmei?

– Prisgaudiau!

– È iš kur tu prisgaudei?

– Iš Aluošios!

– Oi kūmula, kapgi jau, tu man duosi? Kapgi jau – tu duok ir man paragaut!

– Ne, aik prisgaudai! Aš prisgaudiau.

– Parodysi man?

– Parodysiu.

– Nu, tai vedz man' parodyt.

Veda lapė vilkų par Aluošių. Atajo par Aluošių – žiema, unšalus, šaltis labai. Jau ołė prakirsta, žmonės tį vandenį sėmė. Sako:

– Kišk cia vuodegų ir sakykie: „Kartės, mažos ir dzidefės!“ Apsikars aplink vuodegų, ir tuojaus bus žuvų tau.

Anas unkiš, vilkas, vuodegų, ėgi ir sėdi. È lapė un viršaus un krašto:

– Šaltis smagesnis, šaltis smagesnis, šaltis smagesnis...

È vilkas sėdėdamas sako:

– Kartės, didziulės, kartės, didziulės! Kartės, didziulės žuvys!

È to vis rėkia:

– Šaltis smagesnis, šaltis smagesnis!

Vilkas sako:

– Oi kūmula, kų tu kalbi?

– Aš sakau gi: „Kartės, žuvys, kartės!“

A tuočės ir prišalo vuodega vilko jau. Prišalo vuodega, kelia vilkas vuodegų – nepakelia.

– Oi kūmula, negaliu ištįst!

È lapė sakis:

– È kam tu klegėjai tik „didziulės, didziulės“? Reikėjo sakyt: „Didziulės ir mažos“! Dař tįsk!

– Oi, negaliu ištįscie! Aikšį, padėd!

Priajo lapė tįstie – nieko nepadaro. Lapė sakis, kų:

– Ainu va cia va – pasakysiu par žmonis. Jie atais, padės tau ištįst.

– Nu, aik.

Atajo gi jau lapė. Boba raščynos ažsimaišius blynus kepcie. Unajo:

– Aikte, unaka jūsų ton ołen inkišis vilkas vuodegų! Aikte jūs jam atkulte gadnai!

Nu, boba su pušini, diedas su kažerga nułėke vilko muštie. Tų vilkų gi muša, lupa, è lapė tų raščynų bobos išėdė išėdė. Vilkas attrūko vuodegą, kap mušė, è lapė bobai raščynų išėdė. Boba atajo – nēr blynų. Vilkas aina be vuodegos, sumuštas, è lapė aina apsiėdus. Aina, ir vėl susciko anys. Vilkas vaivoja:

– Oi, kap sumušta! Oi, kap sumušta!

È lapė vėl vaivoja:

– Oi, ir aš sumušta! Kūmule, panešy jau tu man'! Kur nepanešėsi, ba aš sumušta! È ir aš sumušta, labai sumušta!

Lapė ėm prašytis:

– Panešy gi tu mano nameliuosa. Aš taū jau paguldysiu an pečiaus, apšilsi trupuciukų, tadu aš unsilaisiu ir nuneš man’.

– Nu, sėdz jau!

Lapė sėdos un vilko, neša vilkas. Neša, vilkas vaivoja:

– Oi, kap sumuštas!

Lapė vaivoja:

– Oi, apsiėdus! Oi, kap apsiėdus!

Vilkas sakis:

– Ė kų tu kalbi?

– Oi, kalbu gi: „Muštas muštų neša, muštas muštų neša!“

Aina aina, neša jau vilkas. Prineš par namus jau. Ana vis kalba: „Insilaisiu pirkion“. Prinešė par namus, nulipė lapė. Ana sako:

– Pastovi truputį, – lapė, – aš va atidarysiu duris.

Ana atsidarė duris, unšoko, ė vilkų ir paliko. Užsispyrė. Stovi prie lungu ir žiūri. Ir kirina vilkų, sako:

– Va, aš apsiėdus, ė tu sumuštas! Ir da tu man’ atnešei ir dař aš tavi nelaisiu!

O, vilkas kap ažsipikcino:

– Ainu daugiau vilkų veizėtie ir razdraskysiu tau namus.

Vilkas nulėk vilkų veizėti, ė lapė kaip iššoko iš tų namų, tai kap nulėk, tai nulėk – laksto, vištas bobom nešioja ir nešioja. Ė vilkas atajįs razdraskė namus, ir visa kas. Ė lapė dař laksto ir vištas nešioja.

164. [O Ž Y S N E I N A I Š A V I Ž Ū]

Buvo sana bobutė, nieko ana neturėjo. Pasisėjo kųsniukų avižų. Ir augo avižos. Ana užsigeid pažiūrėt tų avižų, kaip anos didelės. Nuvejo – avižos prispėjo, o ožiukas vaikščioja avižosa, ir niekaip ana negali išvytie jo. Vijo vijo – neišvijo. Aina ana namon ir verkia. Susitiko vilkų:

– Ko, bob, verki?

– Kap man neverktie: avižosa ožys, negaliu aš išvytie.

Vilkas sakis:

– Ame, aš išvysiu.

Nu, aina. Boba grįžo, aina. Vilkas atajįs:

– Ožy ožy, bėk, ba aš taū suvėsiu!

Ožys sako:

– Bėk, kad nori! Mano sidabrinės akys, auksiniai ragai! Kap šoksiu – aš tau išlaisiu žarnas, ir pabėgsi!

Nu, vilkas pabėgo – pasbijojo ir pabėgo. Aina boba ir verkia. Susitiko meškų:

– Ko, bob, verki?

– Kap man neverkcie: avižosa ožys. Niekaip aš negaliu išvytie.

– Ame, bob, aš išvysiu!

– Oi, vilkas vijo, è tu...

– Tep, aš didesnis!

Aina miška gi jau vycie. Priajįs jau vėl:

– Ožy ožy, bék, ba jau tuojaus suvėsiu!

Ožys sako:

– Bék, kad nori! Sidabrinės akys, auksiniai ragai: kaip stuktelsiu tau, tai ir tuojaus...

Miška pasbijajo ir pabėgo. Aina boba ir vėl verkia. Aina boba, verkia.

Susitiko lapi:

– Bob bob, ko tu verki?

– Oi, kap neverksi? Avižas ožys ėda labai. Vilkas neišveja.

– Ame, aš išvysiu!

– Oi, lapela tu mano, tai vilkas vijo, miška vijo – neišvijo, o tu, lapė, tu gi neišvysi.

– Ainu, aš jų išvysiu.

Aina boba jaugi su lapi. Atajo. Lapė sakis:

– Ožy ožy, ba kap šoksiu un tavi!

Ožys sako:

– Bék, kad nori! Sidabrinės akys, auksiniai ragai: kap stuktelsiu tau, tai ir gana!

Lapė irgi pasbijajo, pabėgo. Aina boba ir vėl verkia. Aina, sustiko kiškelį.

Kiškelis sako:

– Ko, bobula, verki?

– Oi, kapgi man neverktie? Ožys avižosa vaikščioja!

– Ame, aš išvysiu!

– Oi, kiškeli mažulėli, ir vilkas vijo, miška vijo, lapė vijo – neišvijo. Tu neišvysi!

– Aime, aš išvysiu.

Aina, atajo jau kiškis. Kiškis sakis:

– Bék, ožy, ba va tuojaus aš cia taū aždraskysiu savo nagais!

È ožys pasakė:

– Bék, ba mano sidabrinės akys, auksiniai ragai: kap stuktelsiu, tai tuojaus tau bus!

Ir pabėgo ir kiškiukas! Aina boba ir verkia. Aina boba, susitiko biteļį.

Biteļė – bzy bzy bzy:

– Ko, bob, verki?

Boba sako:

– Kapgi neverksi? Avižas ožys ėda!

– Aime, aš išvysiu!

– Oi, bitela mažoja! Vilkas vijo, miška vijo, lapė vijo ir kiškis vijo – neišvijo.

Oi tu gi, mažumėtė, neišvysi!

– Aime, bob! Ot pažiūrėsi, kaip išvysiu! Aime!

Aina boba, grįžta:

– Ką tu, mažumėlė, padarysi?

– Ot, pažiūrėk – ir išvysiu!

Aina bitele bzy bzy, è ožys vaikščioja avižosa. Bitele par oži bzy bzy bzy bzy! Ožys gi atsikrato galvų, krato. Paskui bitele kap dzinkt nosin jam! Kap šoko ožys iš avižų! Kap nulėk, tai ir nulėkė! Medin ir nulėkė! Boba avižas nuspjovė, išsikūlė, maišuos supylė ir un pečiaus pastatė, ir pati užlindus atsigulė.

Ir visa.

165. [ŠUNIUKAS IEŠKO DRAUGO]

Buvo par gaspadorių šuniukas. Labai nelajo šuniukas tas. Gaspadorius ažsipyko ir botagu botagu ir pravijo. Šuniukas sako:

– Aisiu aš, kiškeli rasiu, su kiškeliu gyvensim.

Nulėk šuniukas, rado kiškeli.

– Kiškeli kiškeli, mės su tavim drūžysim!

Kiškelis sako:

– Gerai, drūžysim.

Aina anys, drūžija jau. Paskui naktis atajo jau, gulas miego. Pasidarė sau gūžtelį po aglaiti ir guli. Guli, tik nakciu – tik treška treška medy! Tik šuniukas užšokęs:

– Au au au au au!

A kiškiukas sako:

– Nelok! Atais lapė ir suvės mus!

– Ai, – šuniukas sako, – tai tu lapės bijai? Tai aš ainu. Sviedziu tavi, ainu par lapi.

Nuvejo un lapės. Rado lapi.

– Lape lape, aš su tavim drūžysiu!

Šuniukas sako:

– Gerai.

Paskui drūžija su lapi jau šuniukas. Vaikščioja vaikščioja, atajo naktis – vėl miego. Vėl guli, miega. Tiktai nakciu – treška. Vėl šuniukas:

– Au au au au au!

Lapė sakis:

– Ko loji? Atais vilkas, suvės mus!

– Ai, – šuniukas sako, – tu vilko bijai? Aš ainu par vilką.

Sviedė, nulėk vilką vyzdėti. Rado vilką ir kalba:

– Vilke vilke, mės su tavim drūžysim?

– Tai gerai, drūžysim.

Nu, vaikščioja vilkas su šuneliu, jau drūžija. Atsigula miego nakciu jau, po eglaiti pasdarė gūžtelį. Tiktai nakciu traška traška, traška kas. Tik šunelis:

– Au au au!

A vilkas sakis:

– Ui, nelok! Miška atais, miška suvės mus?

– A, tu bijai miškos – aš ainu miškos paieškosiu.

Šuniukas nuėkė miškos paieškojo. Aina šuniukas, rado miškų:

– Miška miška, mes su tavim gyvensim.

– Gerai. Davai drūžysim.

Gerai. Aina, vaikščioja, drūžija. Atajo naktis – miega. Atsigulė miego, vėl guli, miega – tik vėl treška treška. Tik šuniukas:

– Au au au au au!

Ažlojo. Miška sakis:

– Ui, nelok! Atais žmogus ir aždauš mus.

– Ai, – šuniukas sako, – ar tu žmogaus bijai?!

Sviedė ir mišką, ir atėkė namon par gaspadorių, sako:

– Prisriškite man'! Aš, – sako, – dař tau losiu ir slūžysiu.

Ir dabar visi šunes pririšta. Gaspadorius prisrišė, ir visi šunes pririšti an lanciūgo. Ir loja. Ir viskas.

166. [K I Š K E L I O N A M E L I S]

Kiškelis ir lapė pasidarė namus žiemų. Kiškelis pasdarė iš medelio, o lapė pasdarė iš sniego. Atajo pavasaris, lapės namai rastirpo, o kiškelio stovi. Lapė ėm kiškelį išvijo ir pati užlindo an pečiaus ir sėdi. Sėdi. Aina kiškelis, verkia ir verkia. Susciko vilkų:

– Ko gi tu verki?

– Oi, – sako, – išvijo gi mani. Lapė buvo susbudujus iš sniego, jos rastirpo, o mano iš medelio stovi. Dař išvijo, un pečiaus užlindo, sėdi, ir niekaip aš jos neišvarau.

Vilkas sakis:

– Aš išvysiu, aime!

Nuajo. Vilkas sakis:

– Lape lape, lisk nuo pečiaus! Laisk kiškelį namuosa!

Lapė sėdėdama:

– Aik aik, ba zara kap šoksiu, akis išdraskysiu!

Vilkas pasbijojo ir nuvejo. Aina kiškelis ir vėl verkia. Verkia kiškelis, sustiko miškų kašalapi. Miška kašalapis:

– Ko gi, kiškeli, verki?

– Na, gi buvom susbudujį namus: lapė iš sniego, aš iš medelio. Dař jos rassilaidė, ė mano stovi. Užlindo an pečiaus ir sėdi dař manuosa namuosa.

– Ame, aš tau išvysiu jų!

Atėjo, miška kašalapis:

– Lape lape, bėkie nuo pečiaus, laisk kiškelį!

Lapė sakis:

– A, bėk, kad nori! Ba kap šoksiu, akis išdraskysiu!

Miška kašalapis lapės pasbijėjo ir pabėgo. Aina kiškelis ir verkia. Susciko gaidelį. Susciko gaidelį. Gaidelis sako:

– Kiškeli kiškeli, ko gi jau teip gailiai verki?

– Kapgi jau man neverktie? Buvom susbudujį [namelius]: lapė iš sniego, aš iš medelio. Lapės rastirpo, è mano stovi. Užlindo an pečiaus ir sėdi. Ir niekaip aš jos nenuveju.

Gaidelis sakis:

– Ainam, ame, aš tau išvysiu!

– Oi, gaideli mažumėli, ana taū suvės! Neik!

– Aime pažiūrėsi, kap neišvysiu aš tau jos?!

Aina. Kiškelis sakis:

– Oi, vilkas vijo, miška vijo, è tu gi dař neišvysi!

– Išvysiu! Aime! Ot, pažiūrėsi, kap neišvysiu.

Aina. Aina gaidelis su kiškeliu. Daeina pa pirkiu. Gaidelis:

– Kakariekū! Kakariekū! Kakariekū! Dalgį an pečių, lapei galvų nukirsiu!

Atdarai duris, – gaidelis un kiškio.

Kiškelis atdarė duris, gaidelis:

– Kakariekū!

Dalgį an pečių!

Lapei galvų nukirsiu!

Kakariekū!

Oi, lapė kap užgirdo itų žodi, kap šoks lapė pro garų nuo pečiaus! Pro gaidelį, pro kiškeli. Tik aždundėjo. È gaidelis užgiedojo:

– Kakariekū!

Dalgį ant pečių!

Lapei galvų nukirsiu!

Vot ir kiškelis su gaideliu ir gyvena dař tuosa namuosa.

J u l ė S a v i c k i e n ė

167. A P I E K A T I N Ė L Ī I R G A I D E L Ī

Gyveno katinėlis ir gaidelis. Katinėlis prisako:

– Neik niekur ir nieko neslaiskie.

Ateido lapė:

– Gaideli, įsilaisk, atšalau nagelius.

– Nelaisiu.

– Įsilaisk. Aš gera žmonelė.

Gaidelis patikėjo ir įsilaido. Šyla šyla laputė – kapt ir nunešė gaidelį.

Gaidelis šaukia katinėliui:

– Katinėli brolai,

Jau mane laputė nešasi

Už gilių marelių,

Už tamsių medelių.

Užgirdo katinėlis ir atlėkė, davijo ir atėmė. Atsinešė vėl namo ir sako:

– Daugiau neslaiskie, nes aš toli nuaisiu ir neišgirsiu.

Atėjo vėl lapė:

– Gaideli, aš gera, daugiau nepešiu, įsilaisk.

Ėmė ir įsilaido gaidelis. Lapė kapt ir nešasi gaidelį.

Gaidelis šaukia:

– Katinėli katinėli,

Jau mane laputė nešasi

Už marelių,

Už tamsių medelių.

Neišgirdo katinėlis. Nusinešė lapė, pristatė viena koja malci, kita grūsti. A katinėlis, neradęs gaidelio, mislija, ką daryt. Pasiėmė skripkelę ir nuėjo ieškoti gaidelio. Ėjo mišku ir rado lapės olą, sėdo ir pradėjo groti:

– Naujas dvaras,

Ir trys dukros,

Ketvirta motulė.

Išgirdo lapēs dukterys ir sako:

– Palaisk mus iš čia.

Palaido, landa iš olos. Katinēlis baukšt per galvā, ir guli lapē prie šono.

Vēl groja:

– Naujas dvaras,

Ir trys dukros,

Ketvirta motulē.

Išlindo iš olos ir kita. Ir visas tris katinēlis uždaužē. Lapē išējo ieškoti. Aždaužē ir jā. Iļlindo olon, rado gaidelį. Atsinešē trobon ir gyveno.

U r š u l ě L u k a i t i e n ě

168. [M E Š K O S V I L N O S]

Tai kaip buvo diedas ir boba. Ir labai boba buvo drėni. Ir ana sako: „Diedai diedai, aik, – sako, – medin“. Nuvejo diedas medin, meškų rado – pakrūmy guli. Ėmė anas jų apkirpo, atnešė žmonai tų (ir kojas atpjovė). Pečiukų pakūrė ana, ėmė tas kojas unsviedė – verda, ir tų kuodelį verpia. Atajo meška, sako:

– Ir žūsys miega,
Ir vištos miega,
Tik viena boba nemiega,
Mano vilnų verpia,
Mano kojas verda.

Tadu ana po kitu lungu. Tada boba da vis tiek verpia. Tada vėl ana itu gieda:

– Ir vištos miega,
Žūsys miega,
Tik viena boba nemiega,
Boba nemiega,
Mano vilnų verpia,
Manas kojas verda.

Sako: „Diedai diedai, kas iteip gieda?“ – „Et, vaikai“, – sako. Tai tadu ana po trečiu lungu gieda. Tadu meška net po durim – unlindo. Unlindo pirkion. Diedas – papečtin, boba un pečiaus užlindo. Tadu meška ėmė nustįsė bobų, suvėdė, ir diedų suvėdė. Ir visa.

O n a K a l ė d i e n ė

169. [O Ž K E L Ė I R O Ž I U K A I]

Ožkelė turėjo penkis ožkelius. Keturi sveiki, penktas buvo kreivas. Ožkelė išeidama juos uždarydavo. Kai ateina, sako:

– Atidaraite atidaraite,
Mano vaikeliai,
Aš jums nešu pienelio,
Ant ragelių šėkelio.

Ožkeliai atidaro, paduoda šėkelio. Ožkelė sako:

– Nieko neslaiskit.

Užgirdo vilkas. Bovu bovu, pabrozdino:

– Atidaraite daraite,
Mano vaikeliai,
Aš jums nešu pienelio,
Ant ragelių šėkelio.

Neatidaro durų. Ožkeliai sako:

– Mūs mamula plonai šaukia. Ė tu storai.

Vilkas nuejo pas kalvį paploninti liežuvį. Atejo vilkas prie durų ir sako plonai:

– Atidaraite daraite,
Mano vaikeliai,
Aš jums nešu pienelio,
Ant ragelių šėkelio.

Ožkeliai nepažindami atidarė duris. Įėjo vilkas. Kreivasis oželis po puodu liko apsivožęs. Ataina ožkelė, žiūri – netvarka, nėra vaiku. Išlindo kreivasis ožkelis:

– Mama, buvo atejęs vilkas. Aš po puodu patindau.

Škada ožkelai savo vaikelių.

Užsimaišė blynų, kepa, sviestu tepa. Vilkas užuodė blynų kvapą:

– Kas tį rūkوليوja,
Kas tį dūmulوليوja,
Ar ne mano kūmułė
Blynelius kepa,
Sviesteliu tepa?

– Tava tava, akšį arčiau, – sako ožkelė.

Vilkas priejo. Ožkelė jam sako:

– Atsiguli, užsimerki ir išsižio. Aš tau šiltų blynelių duosiu.

Ana paėmė akmenį ir makt vilkui gerklėn. Vilkas lėkė, pargriuvo ir galą gavo.

Paulina Mockienė

170. SENELIS SU ŽARIJOMIS

Nu, kaip pie Velykas – pirmų dienų. Buvo gi... Vienas brolis buvo bagotas labai, è kitas buvo biednas. Ir buvo vaikų jų daug. È par šitų jau cik du vaikai. Nu, ir tas jau biednas valgyt neturi nieko. Par tų jau brolių nuvejo, sako:

– Broliukie, kad gali, jau man kų duok Velykom. Aš neturiu nieko suvalgyti.

Sako:

– Aš pats neturiu. Kur aš tau imsiu. Ir ugnies neturiu.

Nu, išeido iš to brolio, žiūri – až kluono (kap seniau kluonai buvo) kūrinasi ugnis. Nu, anas, tas jau žmogus, nuveina par tų dzedų prašyt ugnies.

Sako:

– Kad loska, man duokit ugnės.

Anas sako:

– Gerai. Atstatyk šitų va (kap seniau gi jermėkai buvo).

Kap anas atstatè šitų palų jermėko, tai anas jau kap pripylè žarijų tų! È anas gi rėkia, kų: „Sudegs mano jermėkas!“ Anas sako:

– Nebijok, aik namo, živa un padlago pilkie ir tadu imkie – ir duonos nusipirksi. Visa ko.

Kap išpylè – tai vienas auksas! Tai anas tadu: kų daryt? Žinai gi, kap biednas, tai durnas. È par šitų brolių nułėk, šaukia:

– Brolali, pažyčiok man tos mieras – gorčio!

– Kų mieruosi?

Sako:

– Mieruosiu pinigų*.

Nu, a šitas pinigas ir ažgriuvo až šito gorcio. Nu, tadu broliui nunešè underi, anas apžiūrèjo, kų tįnai pinigai – pinki rubliai. Nu, anas èmè bavost! Žmogui gi pinigų – anas gi valgyt, ko nori, nusipirksi! Pinigas gi yra. Nu, be pinigų gi nieko. Tas jau bavotas durniuojas, aina par tų biednų:

– Aš, – sako, – neturiu.

Anas jau išsigindo, kų jau gi nėra.

– Ai, – sako, – brolali, tu negriešyk Dievo, ba jau tau visa ko yr, tep kap su skari simt.

Atajo namon – budinkas brolio, to bavotojo, ažsidegè. Visi turtai pasliko!
Atajo tadu par jį:

– Maž tu inlaisi man' kambarin jau par saū?

Sako:

– Ne, neslaisiu! Ė tu man, – sako, – valgyt nedavei an to karto! Manik gi nebuvo – vaikai iš bado mirè. – Sako: – Džievu sugriešijai, vot tau Džievas iteip davè.

A n t a n a s S u b a t k e v i č i u s

171. [K A T I N A S I R P E L Ė D A]

Nuajo kacinas į mišką. Ir, znočias, susciko pelėdų.

– Kur aini?

– AINU MEDZIAN.

– Ė KO AINI?

– AINU PAUKŠTYČIŲ IŠIMDYC.

– O CIK NEPAIMKIE MANŲ, NEPAĖSK.

– Ė KOKI TAVI?

– MA PATYS GRAŽIAUSI.

Išsiėmė paukščiukų vienu. Glavalnio gražus. Išsiima karvelio – gražus. Išsiėmė pelėdos – negražus. Ėmė ir paėdė. Aina atgal. Znočias, susitiko. Ana apžiūrėjo, prauda, znočias:

– Kol' paėdei manus?

– ĖGI TU SAKEI: PATYS MA BUVO GRAŽIAUSI. AŠ PAĖDIAU NEGRAŽUS.

[P a t e i k ė j a s n e ž i n o m a s]

172. [Ū K I N I N K A S I R Ž Y D A S] *

Kartą turtingas ūkininkas, kuris mylėjo vargšus žmones, išėjo į turgų suplyšusiais kailiniais, skylėta kepure, kiaurais batais, bet pilna kišene arklio pirkti. Pasibastęs šiek tiek po kermošių, rado žydą, kuris pardavinėjo seną, chūdą kumelpalaikę.

Priejęs prie žydo klausia:

– Kiek kaštuoja ita kumelė?

Žydas, manydamas, kad jis vargšas ir negalės jo stajenos kumelės pirkti, sako jau:

– Suvalgyk mano šūdą, ką aš prišiksiu, tai gausi kumelį!

Žmogus, pagalvojęs truputį, ir sako jam:

– Gerai! Tik truputį palauk, ainu arielkos trinktelėti.

O žmonėms sako:

– Ei, vyrai, visi svietkai, aš nuo žydo arklių perku, bet ne už pinigų, o už šūdą!

Nubėgęs karčemon lykterėjo pusbuteliuką arielkos ir grįžo pas žydą. Žydas tuo tarpu stenėjo, bet ką jis galėjo išstenėti, alkanas būdamas. Žmogus tuoj klapt ir prarijo viską, nieko nejausdamas. Tik dabar žydas pastebėjo, kad apsigavo, ir norėjo kumelį atimt, bet žmonės jam nedavė. Žmogus laimingas grįžo namo, jodamas dykai gauta kumele. Bet žydas, gailėdamasis dykai atidavęs žmogui kumelį ir savo Sorės mušamas, padavė žmogų teisman. Dabar žmogus atjoja su riebia kumele, gerai ją įganęs. Prasidėjo byla. Žmogus nenorėjo atiduot kumelės, o žydas reikalavo būtinai. Ir teisėjai negalėjo išspręsti šito dalyko. Bet pagaliau žmogus sako:

– Kas bus, tai lai būna, tegul jis mano šūdą suvalgis, tai aš jam arklių atiduosiu! Ar gerai, ponai sūdzios?

– Gerai! – sako visi sūdzios.

Na, ir nuteisė, kad žydas suvalgytų žmogaus š[ūd]ą, o žmogus atiduotų žydui arklių. Na, ir važiuoja žmogus su žydu namo. Tuoj pavažiavus biškį žmogus užvažiavo pas savo švogrių, suvalgė du gorčius laukinių supuvusių kriaušyčių ir pagaliau atvažiavo namo. Tuoj boba neša puodą, žydas gi sako:

– Oi, bobula, nešk bliūdėlį!

O žmogus sako:

– Et, ką čia su puodais, nešk, bobula, nėkočią!

Na, ir kad privelėjo nėkočią pilną, net žydui plaukai ant galvos pasistojo. Žydas jau mėgino rankom semti, bet susigėdęs sako:

– Ui, bobut, duok jau nors šaukštėlį.

– Gerai, te!

Tuoj žydas sėdosi prie nėkočios ir ėmė ryti. Bet dar nesurijo dešimties šaukštų, kai sako žmogui:

– Oi, ponuli, pazvalyk ir mano Sorei.

– Prapuola vargšo žmogaus, tegul ir mano žūsta! Tegul valgo ir tavo Sorė!

Tuoj žydas pašaukė ir savo pačiuotę, nors ji ir kaip nenorėjo, bet žydo diržas privertė ją. Ši noroms nenoroms čepsėjo. Suvalgius po keliolika šaukštų, matydamas žydas, kad ir su pačia neįveiks, tad prašo žmogaus:

– Oi, ponuli, pazvaly ir mano vaikeliams.

– Prapuola vargšo žmogaus, tegul ir mano žūsta! Tegul valgo ir tavo vaikai!

Tuoj žydas atvarė ir savo tuziną vaikų, kurie su verksmu ėmės valgyt. Valgė žydas, valgė Sorė, valgė ir žydo vaikai. Pavalgė žydo vaikai, pavalgė Sorė, pavalgė ir žydas, bet da liko puse nėkočios. Matydamas žydas, kad jie visi irgi pavalgė, tat atsisakė ir savo kumelės ir nuejo namo miegoti, pavalgęs žmogaus šūdo.

O žmogus turėjo kumelę ir gyveno laimingai.

P o v i l a s M a ž e i k a

173. [B U V O B U V O T R Y S S A S U L Ė S]

Buvo buvo trys sasulės,
 Ė kecvirtas da ir brojalis.
 Ir nupynė jom po kašelį,
 Ir nusiuntė vuogelių rinkc.
 Katara pirma da ir pririnkste,
 Tai tų pirma ir išduosim.
 Pati mažoja pirma pririnko,
 Anos ėmė ir papjovė,
 Po ciltėliu pakavojo.
 Po iš po ciltėlio to
 Išaugo ant jos kapelio
 Žalias liepelis.
 Ajo ajo muzikontėlis
 Ir priažo prie ciltėlio.
 Rado gražų jaunų liepelį.
 Jis jį ėmīs ir nuspjovė,
 Ir pasdarė naujų skripkelį.
 Iš jos kaulalių žvanki skripkelė,
 Iš jos plaukelių macnos strūnelės.
 Ir atajo prie to namelio,
 Iš kur buvo to mergelė.
 O ten namely jau vestuvėlės,
 Ir užėjo cia muzikontėlis
 Su tuj savo skripkefi.
 O jo zara ir paprašė,
 Kad jis vestuves pagriežt.
 Kap pradėjo jis griežcie –
 O to skripkelė negroja vestuvių.

O griežia ten, kaip jos padarė.
 Kaip nupynė jom brolelis
 Visom pakašėli
 Ir išsiuntė vuogelių rinkcie.
 Katara pirma pririnkste,
 Tų pirma ir išduosim.
 Priaido prie jo šitas brolalis:
 „O ką tu cia pradėjai griežtie?“
 O cia mūsuk vestuvėlės!“ –
 „O tai griežia mano skripkelė,
 Aš ten nieko negaliu tvarkytie“. –
 „Aikite jūs, pamatykit
 Ir atkaskit mano kaulalius,
 Ir pakavokit ant kapinių,
 Tada aš jau griešiu vestuves“.
 O paskui jie turi aitie,
 Ir atajo prie ciltėlio,
 Ir atkasė tuos kaulalius,
 Ir nunešė į kapinius.

174. A P I E V I L K Ą I R L A P I

Važiavo žuvėcis, katras žuvis gaudė, vežimų prisgaudęs ant ažerėlio žuvų. Nu, ir lapė nelabai toli, ir matė, kad žuvis gaudo, o lapė labai žuvis mėgsta. Nu, o sanis kad prisgaudęs važiuoja. Lapė ažlėkė jam ten krūmais pirmagaliu, ant vieškelio ir atsigulė. O privažiuodo žuvėcis, kataras žuvis gaudė, – lapė gaišus. Jis zara išlipė, paėmė lapį ant vežimo, kap po užpakaliu ir pasdėjo jau ant vežimo. Jau gaišus, tai ji teguli. Važiuos. O cia jau, jis jau arklį keruja. Nu, gerai. Lapė praplėšė ten, kap buvo apklota žuvės, prisrinko žuvų, nu ir ką, išsoko ir nušėkė. Dziedas atsigrižia, kad jau lapės nēr. Nu, vanagai jos, nu, kad nušėkė, tai kurgi anas jų jau pagaus. Nušėkė lapė.

Lapė nušėkė ir sėdos ant kelmo, kap ten buvo krūmuosa, ir žuvis jau ir ėda. Iš kur ėmīs vilkas atlakia.

– Oi, kūmula, ė kų gi tu cia valgai?

Sako:

– Žuvis.

– Ė kur ėmei?

– Oi, kur ėmiau? Un Pioros* aketėn vuodegų unkišau, paturėu, – o šalcis buvo dzidelis labai, – paturėjau, ir pilna vuodega priskori, ir įsitįšiau, ir valgau.

– Oi, kūmula, duo paragauc.

Duoda ji ir vilkuo vienų žuvefį. Vilkas kap paragavo:

– Oi, kap gardu. Nu, tai veskie ir man', kur to Pioros aketė.

Ir veda. Nu, veda Pioros aketėn, privedė par aketį.

– Nu, ir kiškė vuodegų.

Kai unkišė vilkas vuodegų aketėn. Sėdi vilkas ant kranto jau aketės. Sėdė[jo] sėdė[jo] ir jau lapės klausiasi:

– Ar tįsc?

– Nė da. Sėdzi da, da nedaug.

O šalcis buvo labai dzidelis. Nu, ir jau turė[jo] turė[jo], jau vilkuo kantrybės netenka, jau ir kad tįsc, kad jau bus gana tų žuvų. O lapė dar:

– Nu, tai da palūkėk, – sako, – tury. Aš da aisiu pažiūrėsiu, gal mož** da ne para.

Ir lakia po lungų par Piorų. O Piora dešras daro ant stalo su Piorieni. Nu, tai tadu lapė kap ažrėks po lungų:

– Piora Piora, vilkas aketį ažšikė.

Piora – až kačergos, Piorienė – až pušinės, kaip šoks iš buto, ir durių neaždarė. Lapė kap unlėkė, dešras ant kaklo susvyniojo susvyniojo – ir pro duris paskum. O Piora kaip atlėkė su Piorieni par vilkų, kap ims lupcie, nu, tai vilkas šoko šoko, un ryžto tį, ir vuodegą attraukė, ir nulėkė be vuodegos. Nu, ir pabėgo, neužmušė.

Nu, nulėkė, ant kelmo vėl sėdos lapė, jau dešras ėda. Vilkas vėl atėjįs:

– Oi, kūmula, ė kų gi cia tu turi?

– Kų turiu? Dešras va valgau.

– Ale kų man padarė? Vuodega liko.

– Oi, raikėjo pirma tįsc, kap aš nuvejau. Ė tai kų gi tu laukei, priskorė nežinia kiek, iteip ir attraukei. Raikėjo pirma tįsc.

Nu, ir ką? Tadu:

– Kūmula, duo paragauc.

Nu, ir kų? Jau duo paragauc. Davė jau ana ir jam, attraukus gabaliukų. Vilkas paragavo:

– Oi, kap gardu.

– Nu, tai vot, kad gardu. Turi ir tu šikinį. Praspļėš – ir valgai. Matai, kiek aš pristūsiau, va un kaklo prisvyniojau.

Vilkas paprabujo:

– Oi, kūmula, sopa.

– Oi, sopa. Ir man sopėjo, ale aš neklausiau, kad dešrų norėjau. Tai duok šikinį, tai aš va...

Nu, tai vilkas kai paskyltėjo, tai lapė kaip kopc až šikinės vilkų dantim, nu, tai vilkas atsirakojo viso – ir dešrų, ir viso. Tai kap šoko, tai kur kas – vilkas sau nubėgo, o lapė užšokus sau, ir rassejo.

Ir pasbaigė ir pasaka.

175. K A P D Z I E D U L I S V I L K Ū M A R G I N O

Buvo dziedulis kaime, senelis. Ir turėjo labai gražius margus veršelius. Ir nuvejo jis pašilėn arcie un šitų veršelių. Na, aria dziedulis un veršelių. Vilkas iš šilo prisžiūrėjo, kad labai par dziedulį gražūs veršeliai. Ataina vilkas par dziedulį ir sako:

– Oi dziedulia, koki ta gražūs veršeliai. Tad kad ir man' iteip pamargin-tum, labai aš norėčiau.

– O kodėl ne, jeigu nori, tai aš galiu. Ir galiu pamarginc, ale raikia gi palūkėc. Dabar aikie gulkis po vežimu, nu, ir aš kaip paarsiu, važiuosiu namon ir taū tadu namie pamarginsiu, o cia negalima ant lauko.

Nu, ir ką? Važiuoja dziedukas, paarė, važiuoja namon. Vilkas aina kartu su juo. Kai atajo į namus, atvažiavo, unvedė vilkų į butą, pririšė par stalo kojų, o bobutei liepė pakurcie pečių ir pristatycie voro pečiųun, kad jis virtų. Unstatė vandenio, o dziedas po slunksciu kasa duobį. Nu, pradėjo voras virtie. Bobutė:

– Dziedulia, jau voras prigamintas, jau verda.

– Nu tai gerai.

Tada dziedukas jau gana duobį kascie. Nueina į butą, paimdo šitą vorą su puodu, nešasi prie vilko, ir davai un vilko pažėdzyc vorą. Nu, teip jau vieną kupkelį užlėjo, kitą. Oi vilkas nestovi. O dziedas:

– Vilkeli, stovėk, ba jeigu trūkdzysi man, nebūsi tokis gražus kap mano veršeliai.

Nu, ir ką? Vilkas jau, kai nelaja, jau ir stovi. Zara dziedukas ir vėl voro, ir vėl voro. Vilkas, kurgi jis ... cia vorų virina. Vilkas kai šoko, attrūko, nu, kaip lėkė per slinkscį – duobėn. Nu, duobėn ingriuvo. Dziedukas tadu:

– Bobula, gračiau neškie voro, gračiau voro!

Boba panešdo vorų. Dziedukas dabar kupkeliu un vilko ir vėl da pažėjo. Vilkas kap ėmė šokc, ir iššoko iš duobės, nu, ir pabėgo. Nu, pabėgo, sako:

– Vanagai tavi!

Pabėgo vilkas, nu, jau ką? Atsigulė dziedas, atsilsėjo. Par rytų paskėlė, važiuoja vėl pašilėn arc. Nuvažiavo arcie, paskinkė veršelius, aria. Ataido vilkas ir vėl:

– Dziedulia, aš taū ėsiu.

– Až kų?

– Ė kol' mani ne tokį gražų padarei kap tavo veršeliai?

– O kodėl tu nestovėjai? Ko nutrūkai? Raikė[jo] stovėc, aš būciak išmar-ginīs teip kap veršelius.

– O kam gi tu man?..

– Aš itep dariau ir veršelius, raikė[jo], kap duobėn unšokai, ir ten pasto-vėcia, tai tu gi <...>, kad tu labai nekantrus, pabėgai, tai jau aš dabar nekaltas, kad tu apsižiūrėjai, kad ne tokis gražus.

– Nu, dzieduk, vis teip pacia nedovanosiu, ėsiu.

– Nu, tai kad jau tu teip pac sau primislijai, jau man' esi, tai palūkėk, tai aisiu dabar un pašifėn ir aš padarysiu, kad jau tau būt skaniau esce mane, kad būciak švarus.

Nu, ir nuvejo dziedukas. Ir pacion kraščinėn pušelėn: buvo šakota, buvo jau seneliuo unlipc geriau. Ir unlipė pušelėn. Vilkas laukė laukė – dziedas neataina. Aina vilkas vuoscydamas vyzdėc. Atajo par pušelį, toliau apvuostė, kad niekur nėr. Nu, ir aždzyrė galvų – dziedas sėdzi pušelėj. Nu, ir ką?

– Lipkie, dziedai.

Sako:

– Ne, nelipsiu. Dasiek, kad nori ėsć.

Vilkas kap ėmė staugc, kap ėmė staugc. Vilkai, kiek buvo šili, užgirdi glasų, visi lakia ant šito balso. Sulėkė vilkų daug, nu, ir visi žiūrėc pradėjo un dziedo, ir tadu paskui davai vienas un kito prabuic lipcie. Ir jau netoli. Jau zara vienas un kito sciepiasi sciepiasi lipdami, jau ir dziedukas – kap pušelė kraščinė nebuvo aukšta. Labai anas mislijo, kų itai vilkas nulėks pabuvįs. O cia jau kap daug, tai ką daryc. Nebuvo jam ką daryc, tai anas davai myžč. Ir tadu davai rėkc:

– Bobula, voro! Bobula, voro!

Oi kaip papuołė – apacinis buvo vilkas, kataras buvo marginta. Jau tas užgirdo, kad patekėjo šlapuma ant jo, tai vilkas kai šoks, ir apacinis. Visi nubyrėjo ir kas kur razlėkė. Nu, ir ką? Dziedas pasėdėjo – nėr nei vieno vilko. Tas kap nulėkė, cie – paskui. Tad u dziedas atajo, pabaigė arc ir atvažiavo į namus.

176. [A P I E P E T R A D I D I J I]

Kaip viešpatavo Petras Didysiai, buvo gasudorium. Nu, ir ką? Jis buvo tokis, kad pats sau sugalvoja, apsirenka itep un civilnio, kaip ūkininko kažkokiosan rūbuosan, ir sėdasi ant paprasto arkljo ir išjoja į laukus. Po tokiais vieškeliiais, ne teip, kad plentais, ale vieškeliiais, kad kur pamatyti, kaip ten dirba ūkinykai ant kokių ten, sakysim, laibagalių. Nu, išjojo vienu vieškeliu ir mato – aria žmogus. Nu, kaip tai vasarų buvo, be kepurės, galva balta, žilas, o barzda juoda. Ir sustojo jis. Sustojo ir laukia. Priaido artojas prie vieškeliio. Petras žiūri ir klausia:

– Nu, atsiklausiu. Pasakykie man, kodėl tai galva žila, o barzda juoda?

– Todėl, kad tu kvailas. Jeigu tu būtum protingas žmogus, tai neklaustum.

Ale, kad kvailas, tai klausii.

– Kaip? Aš kvailas?

– Nu, kvailas.

– Kodėl taip pripažindai mane kvailu?

– Taip ir pripažindau, kad kvailas, kad nepažįsci. Taigi aš gimiau su

plaukais, o mano barzda augo per 20 metų. Na, tai kaip? Tai ana jaunesnė an 20 metų, tai ana juoda, o galva balta.

– Nu, o tu Petrų, gaspadorių, matei?

– Oi durnius kokis dabar rados. Kodėl gi nematiau? Matiau.

– O kur tu jį matei?

– Aš jį matau kasdien ir, na, vot per valandą matau. Aš, kad nori, ir tau parodysiu. Ir tu pamatysi.

– O kaip tu man parodysi?

Į kišenę ranką – išimdo rublį.

– Matai! Na, Petras? O aš išimu rublį ir pamatau Petrų. O tu, kvaili, jok, kur joji.

Nu, ką? Nu, ir nujojo. Apgrįžė ir nujojo atgalion. Parjojo į Petrogradą ir zara ažmaldujo savo generolam, katari buvo:

– Živa, kataras jeigu norite pamatyti interesno dziedo. Ten ir ten, tokiu ir tokiu gatvi išjoste vieškeliu... Jis dabar nebus parėjis į namus, raste jį, ir nujokite pažiūrėt.

Nu, ir vienas rados. Sėdasi zara ir lakia. Lakia. Atlėkė – rado. Kaip rado, ir itas klausia tai pacia.

– Kodėl galva balta, o barzda juoda?

– Kad tu, – sako, – kvailas.

– Nu, tai kap aš kvailas.

Išimdo jis zara pistoletų ir nušauc. Paskui passimislijo: „O ne, šauc negali-ma. Varyc su savim raikia, nuteisc, bo teip, kap aš ažšausiu, tai gali mož par man' dar kas prikliuc. O teip varysiu ten nuteiscie ir ažšauc. Kapgi jis mane pavadzino, generolų, kvailiu“. Nu, ir varosi. Kai jį atvarė cia pas Petrų, par visus jau, sakysim, generolus, katari dabar tį buvo, nu, ir ką, sako:

– Norėljaļu ažšauc, ale atvariau. Jis mani kvailu pavadino. Kap pasakė, kad tu kvailas, tai aš daugiau su juo nieko nekalbėjau, ale atvariau.

– Nu, tai ką? Až kų anas tau pasakė, kad tu kvailas?

– Nu, aš paklausiau, tai jis mane pavadzino kvailu, tai aš neturėjau kant-rybės, musijau jį da atvaryt, o dabar ciek nušauc cionai.

Nu, tai Petras tada vėl sakis:

– Ne, tai raikia teismas padaryc mum.

– Nu, kokį teismų? Kas dabar čia daugiau teisia. Ot, priek tavo akim tai aš jį ir nušausiu.

– Ne, – sako, – nenušausi, o pasodinsim ir teism.

Ir sodzina aplink stalų. Sėdasi Petras ir sodzina prie savį šitą artojų. O ten vienu sodina generolų, kitą, trecią, ketvirtą, pinktą – buvo šešiuosa. Nu, ir gerai. O šitą sodzino prie jų, prie šitų, katarų vadzino kvailu. Itas sėdos. Nu, ir tada Petras sako:

– Na, dabarkos išgersim pascikliuki, – ten kokio jau turėjo. – Išgersim, – sako, – kas ungi kų gersim, tas tam per burnų mušim.

– Nu, ir gerai, – sako, – kad aš išgersiu, tam duosiu per burnų, o tadu tu

išgersi ant jį, ant artojų, ir tadu per burną, per veidų duosi, o anas jau ciek tai išgers, ir man duos. Ungi man' išgers, ir kap man duos per veidų, tai tada tu jį ir šauk.

Nu, gerai, Petras išgėrė į generolą – ir per veidų. Tas išgėrė – kitam per veidų, ir treciam, ir aina, ir atajo net par šitų generolų. Išgėrė ant šito generolo tas, nu, itas jau vėl atsakė ir geria ungi artojų.

– Nu, zdorov bud, pachatel! [*Na, sveikas būk, artojau!*] – rusiškai jau.

Nu, ir zara išgėrė, ir jį – per veidų. Kap per veidų, tai anas tadu jau ima šitą kiliškų ir sako:

– Nu, Petr Velikij, vot on mne mordu bil, a teper prichoditsia mne bit v mordu dlia Vas. Net, dlia Vas, Petr Velikij, mordi bit ne budu. [*Na, Petrai Didysis, štai jis man trenkė į veidą, o dabar reikia man trenkti Jums į veidą. Ne, Jums, Petrai Didysis, netrenksiu į veidą. Na, durniui tai neatleisiu, duosiu atgal.*]

Ir atgrįžis ir te per veidų šitą generolą.

– O, – sako, – durniau, kad tu, – sako, – nežinoj, kodėl mano galva žila, o barzda juoda.

Nu, ir ką? Šauc. Petras tada až rankos, sako:

– Ne, nešausi. Kad, – sako, – jis, matai, ne kvailas, o, – sako, – likai tu kvailu, kaipo jis pavadino.

177. [Ž L I B A M E R G E L Ė] *

Buvo mergelė. Nelabai, sakyc, geros buvo akefės jos. Ana netoli regėjo. O tai kalbėjo, kad kušla, kušla. Nu, ale jau žinojo, kad ten jau atvažiuos svotai pas ją, jau laukia. Nu, ir ką? Tai ji tada prisigamino ir metė po slinksciu adatų. Metė adatų, zara jau čia jau svotai... Pametė po slinksciu adatų – svotai jau atvažiavo. Nu, zara cia jau už stalo susodzino. Jau susėdo. Nu, ir sėdos jau už stalo, ten jau vaišinasi, o jau cia motina ruošiasi, padavinėja prie stalo jau viską. Nu, o ji sėdėdama jau zara, šita mergelė, taip:

– Mamut, tai ką gi ten matai po slinksciu, musi gal kriūcinėj adatų turėjai, kad un blizga po slinksciu adata, pametei.

Nu, tai mama:

– Oi dukrele, vagi vis sakė, kad tu kušla, kad tu kušla. Net po slinksciu adatų matai.

Nu ir tada jau motina adatų paėmė, nu, ir šitą jauną jaunuolį ir apšukojo teip.

MOCKOS. GĖLIŪNAI. GAIGALIAI. ZAVELCAI

MOCKOS. TAI VIENAS DIDŽIAUSIŲ APYLINKĖS KAIMŲ, ESANTIS Į PIETUS NUO GERVĖČIŲ, GALČIŪNŲ KAIMYNYSTĖJE. Jame 1970 m. gyveno 216 gyventojų (90% – lietuviai). Kaip ir kituose apylinkės kaimuose, Mockose gyventojų, ypač lietuvių, mažėja. 1992 m. buvo 145 gyventojai (75% jų – lietuviai)¹. Mockos – ilgas *gatvinis* kaimas. Prie Juozo Ramio sodybos stovi 10 m aukščio kryžius, datuotas 1953 m. Kaimo gatvė plati. Atokiau nuo jos – namai, aptverti tvoromis. Palei tvorą iš abiejų kelio pusių driekiasi žalia vejos juosta. Ten stovi ilgi tvirti mediniai suolai. Tai kaimo žmonių, jaunų ir senų, sueigų vieta švenčių dienomis ar šiaip laisvu laiku. Čia pypkiuojama, dalijamasi naujienomis, įvairiais nutikimais, dainuojama, pasakojama².

Mockų kaimo lietuviai garsėjo savo veikla, kovojo dėl gimtosios kalbos teisių Gervėčių bažnyčioje. Nuo 1921 m. čia veikė nuolatinė privati lietuviška mokykla (mokytojai – Ona Navakauskaitė, M. Čemaškaitė, Jonas Raslavičius). Uždaryta 1927 m. Vietoje mokyklos įsteigta skaitykla (vedėjai – Vilhelmas Gailiušas, Ona Ridziauskaitė). 1936 m. ji taip pat uždaryta. Lietuvių veiklą čia ypač skatino mokytojai Jonas Raslavičius, Petras Stakauskas, teisininkas Juozas Mocka ir kt.³ Geru žodžiu 1970 m. ekspedicijos metu dar tebebuvo prisimenama lenkmečiu ilgai Mockose mokytojavusi iš Aukštaitijos atsikėlusi Marija Bazienė – gera dainininkė, pasakotoja, linksmų vakaronių savo namuose organizatorė.

Prieš dvidešimt metų kaime daugiausia gyveno senyvo amžiaus žmonės. Vaikai ir jaunimas mokėsi arba persikėlė gyventi į miestus. Elenai Mažulienei, 1970 m. Mockose užrašinėjusiai tautosaką, pasakotojas Jonas Subatkevičius skundėsi: „Aš kaip tas ažuolas be šaknų ir lapų. Turėjau šešis vaikus, visi išsimokino Lietuvoj, ten gavo darbo ir gyvena, niekas į tėviškę nenori grįžti. O aš kaip Mockose niekur geriau nerasiu. Čia gimiau, čia augau, čia mano protėvių kapai. Kaip aš juos galiu apleisti“⁴.

Kaimo senoliai dar tebetiki užkalbėjimais, burtais, prietarais. Lenkų okupacijos metais, taip pat sovietmečiu, prieš susikuriant kolūkiams, kaime tebebuvo gyvi rugių lankymo papročiai, naktigonai dar švėsdavo Jurgines, atlikdavo apeigas su dainomis. Pirmą kartą išgindamos galvijus į ganyklas ar išleisdamos artoją į lauką, šeimininkės burdavo kiaušiniais ir magiškais daiktais, norėdamos sėkmingos ganiavos, gausaus derliaus.

¹ CHXH.

² Mockos, užrašė Elena Mažulienė, 1970, LTR 4161(1).

³ Bronius Kviklys, *Mūsų Lietuva*, t. 1, Bostonas: Lietuvių enciklopedijos I-kla, 1964, p. 198; Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 55–56.

⁴ Mockos, LTR 4161(1).

1970 m. savų užkalbėtojų, burtininkų Mockų kaime jau nebuvo. Vyresni žmonės sakė, kai reikia, keliauja į Knystuškes, Galčiūnus, atsiveda burtininkų, atsineša užkalbėto vandens. Kaime gyvos krikštytųjų vestuvių apeigos. Šeimos šventė čia viso kaimo šventė. Į ją ateina ne tik kviestiniai svečiai, bet ir kas nori⁵.

Kaimas pastebimai gudėja. Dainuojamos ir lietuvių, ir gudų, ir lenkų dainos. Mockose užrašyta tautosaka – tai daugiausia sakmės, patarlės, priežodžiai, vaikų liaudies kūrinėliai, dainos, tikėjimai, pasakojimai. Ypač sumenkusi pasakų tradicija. Savitesnių, daug pasakų mokančių pateikėjų nėra. Iš kaimo dainininkų JANINOS NAVICKIENĖS, ALINOS MOCKIENĖS, ELŽBIETOS RAMIENĖS, PETRONĖLĖS RAMIENĖS, ADELĖS RAMIENĖS, FILOMENOS RAMIENĖS, BRONĖS KIŠKELIENĖS, SALOMĖJOS BUBLEVIČIENĖS užrašytos pasakos dažniausiai sekamos ir kituose Gervėčių apylinkės kaimuose.

GĒLIŪNAI. Tai kaimas, esantis 5 km į rytus nuo Gervėčių, anksčiau priklausęs Varnionių valsčiui, vėliau priskirtas Gervėčiams. Gėliūnai išsidėstę palei Ašmenos upę, natūraliai įaugę į gražų krašto gamtovaizdį. 1924 m. Gėliūnuose veikė didelė privati mokykla (per 60 mokinių). Įvairiais mokslo metais čia mokytojavo Bronė Rakauskaitė, Apolonija Kuzmickaitė, Kazimieras Lėlka, Julija Stasionienė, Ona Lužytė. 1931 m. mokykla uždaroma. 1932 m. įsteigiama skaitykla (vedėja Veronika Vilčinskaitė, nuo 1935 m. – Kostas Stecevičius). 1936 m. ir ji buvo uždaryta⁶. Gėliūnu, kaip ir kitų kaimų, gyventojai aktyviai dalyvavo lietuvių veikloje.

Antanas Raudys, Gražina Palkimaitė, Alė Kraucevičiūtė, 1970 m. ekspedicijos metu Gėliūnuose užrašinėję tautosaką, sudaryto rinkinio įvade nurodo, kad tuomet kaime buvę apie 70 kiemų. Pastatai mediniai, tvarkingi, trobų langai puošti pjaustytais medžio ornamentais. Gyventojai – lietuviai, išskyrus porą šeimų, kurios lietuviškomis pavardėmis, bet kalba baltarusiškai. Kaime dominuoja Laurinavičių ir Jadzevičių pavardės. Beveik visi gyventojai turi pravardes, kad žmonėms lengviau būtų bedrauti, susižinoti.

Kaime yra cementine tvora aptvertos, tvarkingai prižiūrimais kapais kapinaitės. Paminklų užrašai (išskyrus porą lenkiškų) lietuviški. Kapinių centre stovi medinis kryžius, kuriame spausdintomis raidėmis įrėžta: „Lietuvi, ilsėkis savo žemėje. 1962 m.“ Vietos gyventojai prisimena, kad kryžius su tokiu užrašu buvęs pastatytas lenkų okupacijos metais, o 1962 m. atstatytas⁷.

Kaip ir kituose kaimuose, taip ir Gėliūnuose, gyventojų mažėja. 1992 m. čia buvo per 90 gyventojų, daugiausia lietuvių (84%).

1970 m. Gėliūnuose užrašyta apie 80 įvairių tautosakos žanrų kūrinų, daugiausia dainų, taip pat užkalbėjimų, burtų, prietarų iš geriausių kaimo pateikėjų KAZIMIEROS MLINKAUSKIENĖS, ADELĖS KARMAZIENĖS, SIMO LAURINAVIČIAUS, JULĖS JADZEVIČIENĖS, PAULINOS LAURINAVIČIENĖS, AMILIOS LAURINAVIČIENĖS. Deja, pasakų tebuvo užrašyta 6. Keturias iš jų pasekė Kazimiera Mlinkauskienė-Jadzevičiūtė, gimusi 1901 m., gyvenanti su sūnumi vienkiemyje, gražioje sodyboje. Jų namų erdvioje troboje lenkų okupacijos metais veikė lietuvių skaitykla. Pasakotoja K. Mlinkauskienė – nuoširdi, maloni moteris. Pasakų išmokusi iš savo motinos, kuri daug jų žinojusi ir labai gražiai sekė mokėjusi⁸. K. Mlinkauskienės pasakos – Gervėčių krašte paplitusių siužetų variantai apie pamotę ir našlaitę (AT 480, 511), tris brolius (AT 1655 + 571), apie *vokelaitį* (AT 780).

⁵ Mockos, LTR 4161 (1).

⁶ Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, p. 54.

⁷ Trumpai apie darbą, užrašė Antanas Raudys, Gražina Palkimaitė, Alė Kraucevičiūtė, LTR 4227(1).

⁸ Kazimiera Mlinkauskienė-Jadzevičiūtė, LTR 4227(2).

Gera dainininkė ir raudotoja ADELĖ KARMAZIENĖ, gimusi 1903 m. Gėliūnuose, pasekė dvi pasakas: „Pamotė“ (AT 313H*) bei „Vilkas ir ožiukai“ (AT 123). Jos išmoktos iš senelio, su kuriuo siejasi šviesi vaikystė, pateikėjos dažnai prisimenama. Senelis mokėjęs daug pasakų. A. Karmazienė stengėsi jų prisiminti daugiau, bet atmintis buvo bejėgė⁹.

Gėliūnuose užrašytos dar aštuonios pasakos yra išlikusios dviejuose A. Kuolaičio rinkinėliuose, sudarytuose tarpukariu.

GAIGALIAI. Kaimas beveik tokio pat didumo kaip Gėliūnai. Nuo 1921 m. iki 1926 m. čia veikė legali lietuviška mokykla, kurioje yra mokytojavę Vaclovas Mileišis, Jadvyga Bortkevičiūtė, Vincas Burokas, A. Juodelytė. Nuo 1933 m. iki 1936 m. Gaigaliuose veikė skaitykla (vedėjas Juozas Žiegždrinis)¹⁰. Bėgant dešimtmečiams, kaimas nutautėjo, nedaug liko lietuvių. Z. Zinkevičiaus skelbiamais duomenimis, 1985 m. Gaigaliuose lietuviai sudarė 51%. 1992 m. iš 66 kaimo gyventojų lietuvių jau tebuvo 33%. Lietuviškai čia jau nedainuojama ir neseinama.

1970 m. Gaigaliuose pasakų užrašyta tik iš dviejų pateikėjų. Viena jų – EMILIJA PUIŠIENĖ-MAŽEIKYTĖ, gimusi Gaigaliuose, augusi didelėje (13 vaikų) šeimoje. Ji prisimena, kad lietuviškų dainų retai dainuodavo, pasaką apie našlaitę ji pati dažnai sekdamo savo vaikams¹². Kita pateikėja – ADELĖ KULIENĖ-ŠEIMYTĖ, gimusi Knystuškėse, baigusi keturis mokyklos skyrius. Ištekėjusi 1936 m. persikėlė gyventi į Gaigalius, kur užaugino penkis vaikus. Kone visi gyvena Vilniuje¹³. A. Kulienė gražiai yra pasekusi formulinę pasaką „Dūda dūda“¹⁴ (AT 2018).

ZAVELCAI. Vienas iš didesnių Gervėčių apylinkės kaimų, netoli nuo Gėliūnų, kitoje Ašmenos upės pusėje. Jame 1992 m. gyveno per 160 gyventojų, išlikusi tik viena lietuvių šeima. 1970 m. Zavelcuose buvo aptikta viena pateikėja, mokėjusi pasakų – MARIJA MICHNO. Ji gimė 1908 m. Tai garsaus Pelegrindos burtininko Simo Augulio duktė. Iš jos užrašytos septynios pasakos: apie Žilvi-vėžį (AT 425M), pamotę ir senio dukterį (AT 480), brolių ir seserį (AT 313E*), podukrą ir raganą (AT 511), Ivonėlį ir raganą (AT 327CF), kūmą ir smertį (AT 332), apie tris seseles ir brolelį (AT 780). Pasakoja M. Michno glaustai, greitu tempu. Kai kurių siužetų (apie brolių norėjusių vesti savo seserį; apie kūmą ir smertį)¹⁶ pasakojimas itin sutrauktas, praradęs meninę įtaigą.

Be M. Michno pasakų, Zavelcuose 1970 m. dar buvo užrašyti keli pasakojamosios tautosakos kūrinių iš Izidoriaus Augulio, 70 metų amžiaus, atsikėlusio iš Gaigalių, bei Jadvygos Rožkienės, 62 metų, kilusios iš Pelegrindos.

⁹ LTR 4227(18).

¹⁰ Vincas Martinkėnas, „Kova dėl mokyklos 1919–1939 m.“, in *Gervėčiai*, p. 53.

¹¹ Zigmąs Zinkevičius, *Rytų Lietuva praeity ir dabar*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų I-kla, 1993, p. 258.

¹² LTR 4228, p. 18.

¹³ Ibid.

¹⁴ LTR 4228(32).

¹⁵ CHXH.

¹⁶ LTR 4232(781, 794).

58. 1970 m. ekspedicijų vadovas Norbertas Vėlius ir muzikologas Vaclovas Juodpulis.
Nuotr. iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo

59. Vestuvės Mockų kaime.
Nuotr. iš LTR fototekos

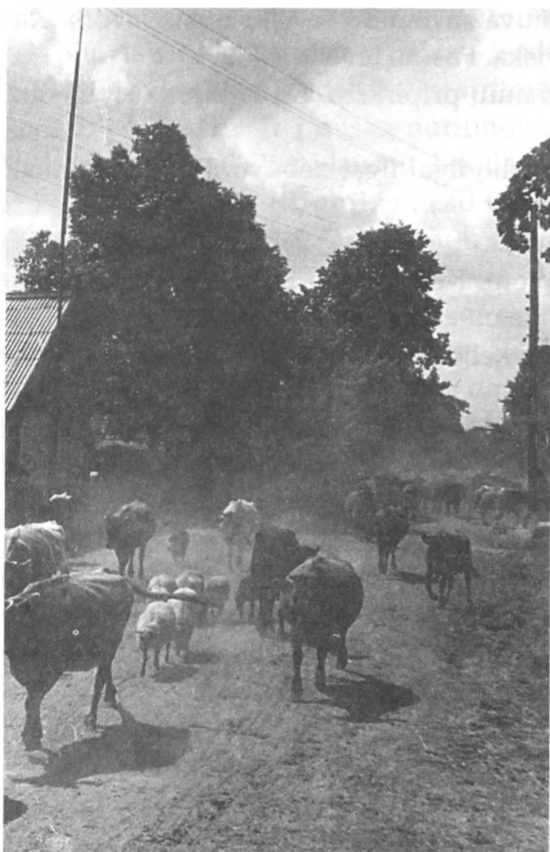
60. Juozapas Laurinavičius pasakoja Juozui Aiduliui apie senybos šautuvus: „... primuša, pasako puk puk ir šauna“.

Gėliūnai, 1939 m. Nuotr. iš LTR fototekos

62. Kryžius Gervėčių krašte.

1992 m. Justino Skripkausko nuotr. (iš LTR fototekos)

61. Mockų kaimo banda grįžta vidurdienį pokaičio. 1970 m. Danieliaus Šemetulskio nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

63. Bitynas. Ant žalgos užmauta arklio galva. Apsaugo nuo blogų akių, nes pirmą žvilgsnį patraukia ta žalga, o jau vėlesni žvilgsniai nebepavojingi.

Gėliūnai, 1939 m. Nuotr. iš LTR fototekos

Alina Mockienė

178. [K A I P A Š M A Ž A B U V A U] *

Nu, kap aš maža buvau, pas man' buvo tėvelis ir motinėlė. Viena kartą tėvelis sako:

– Važiuosime į turgų.

Nu, tai važiuosim. Ir aš kartu nuvažiavau. Su tėveliu nuvažiavom. Ka mes turėjom, tai mes i pardavėm viską. Paskui tėvelis sako:

– Nuveisim krautuvėn, tau saldinių pripirksiu. Da ko nors pripirksiu. Nu, tai, – sako, – tu padabok arklį.

Tai aš jau sėdėjau sėdėjau. Ir tėvelio ilgai ilgai nebuvo. Paskiau ateina. Ateina tėvelis biškį išgėręs ir sako:

– Dabar, vaikeli, važiuosim namon.

Ir išvažiavom. Važiavom važiavom. Kelias buvo tolimas. Namai buvo toli nuo turgaus. Tai jau ir vakaras netoli atėjo. Tėvelis mano taip ir užmigo vežime. Aš važiavau važiavau. Gerai kelio nežinojau. Paskui tėveliui sakau:

– Kelkis, aš kelio nežinau.

Atsikėlė tėvelis, tai jau arklys jau pailso. Jau greitai eiti nenori. Tai sako:

– Iššok, vaikeli, iš vežimo ir išlaužkie man pavaryt kuom nors arklį.

Tai kap aš maža buvau, dar keturis metelius turėjau, tai laužiau laužiau, laužiau laužiau – jokiū būdu išlaužt negalėjau ir atsilikau nuo vežimo, nuo tėvelio. Tėvelis kap nuvažiavo, tai ir nuvažiavo kokiū keliu. Aš viena likau miški. Ėjau ėjau, ėjau ėjau, taip ir sutemo. Sėdžiu miške. Verkiu. Nežinau, kur namai. Paskiau jau sutemo. Tumsu tumsu, žiūriu – miške kur tai kūrenasi ugnis. Sakau, tenai koki nors ir žmonės yra. Priėjau arti. Žiūriu – sėdi susėdę daug vyrų. Sėdi. Ir bijau prieiti. Nu, tai ir anys mane pamatė. Sako:

– Akšį akšį, nebijok.

Priėjau aš par juos, tai sako:

– Iš kur tu, kokia tu?

Aš jiems papasakojau taip kap buvo viską. Tai anys sako:

– Nebijok. Mes tavi parvešim į namus.

Nu, tai gerai. Pasėdėjau. Nu, paskiau mes ir nuvažiavom su jais. Nuvežė

anys man'. Nuvežė tenai, pas [poną] (kur tai buvo tokis ponas gyvenęs). Pas tą poną. Ir sako:

– Lįsk dabar šiton klėtin. Ir kas bus, mum viską išmėtyk iš klėties.

O tai aš mėčiau mėčiau. Mėčiau mėčiau viską, ką ten buvo. Paskiau sako:

– Ar viskas?

Sakau:

– Jau viskas.

Ėmė mane anys ir užrakino ton klėtin. Sėdėjau sėdėjau. Ir verkiu, ir bijau. Paskiau pradėjau čiupinėti. Čiupinėjau čiupinėjau, radau maišą žirnių stovint. Tai aš tuos žirnius valgiau valgiau, valgiau valgiau. Iki ryto pusę maišo išvalgiau. Klausau – jau eina kas. Atėjo, atrakino klėtį.

– Ajajai, – sako, – kas čia pridaryta. Nieko klėty nėra.

O žiūri – tai ir aš sėdžiu.

– Ajajai, – sako, – tai čia tu viską pridarei. Viską tu išvogei.

Aš jau pradėjau verkt, kad taip ir taip buvo. Mane klėtin uždare. Nu, tai sako:

– Palauk palauk.

Mane ėmė ir vėl užrakino. Klausau – eina. Ir tas ponas eina. Sako:

– Nu, dabar ką darysim? – Sako: – Įsodinsim į bačką. Tegul sėdi bačkoj.

Nu, tai aš jau bijau. Dideį bačką atritino prie klėties. Paskiau mani išvedė, įsodino į tą bačką. Ir į mišką nuritino su ta bačka. Ė dugne skylė buvo. Nedidelė, maža. Guliu, klausau, kas darysis. Klausau – ataina. Kokis šuva, ar kas. Aš nematau, tik girdžiu, kad uosto uosto... Matau – snukį įkišė į tą skylę. Paskui lopą įkišė. Tai aš jau ir bijau. Ir taip, ir taip. Matyt, kad anas suėst mane nori.

Paskiau ką prigalvojo. Ėmė uodegą ir įkišė per tą skylę. Tai aš kaip sugriebiau už uodegos. Tai kap išsigando. Nušėkė nušėkė, nešė man' su ta bačka. Nešė nešė, nešė nešė. Paskiau kaip davė per medį, ir rassipylė bačka. Ir aš išlipau iš tos bačkos. Žiūriui – vilkas, toks didelis vilkas. Ajajai! Aš nežinojau, kad ten vilkas. Galvojau, kad kokis šunelis. Tai aš:

– Šunelis šunelis, geras geras, – tą vilką.

Taip man gaila jo pasidarė. Kad jis mani išgelbėjo. Tai kap buvo man mama kaselas supynus gražiai, tai aš išsipyniau tą kasnykėlį iš kaselių, ir vilkui už kaklo – ir nusivediau. Dabar, sakau, vesiu aš taip į namus. Ajom mes, ajom su juo. Ajom ajom. Tai ir vėl naktis užajo. Tai jau aš ten namus žinojau, kad jau namai netoli. Aš jau pareisiu namon.

Užajom mes pas vieną irgi žmogų nakvoti. Pasiprašėm. Tai sako:

– Tai iš kur tu?

Tas žmogus nežinojo, kas irgi per vilkas. Tai sako:

– Iš kur tu tą baroną tokį vedi?

Tai aš sakau:

– Pagavau. Pagavau.

Tai sako:

– Čia geras baronas.

Sakau:

– Labai geras. Labai, – sakau, – geras.

Tai sako:

– Pas manęs yra avelių daug. Gal palaisi?

– Kodėl gi ne? Galit laisti.

– Kol užnakvosi, o ryt prisikelsi ir vėl paimsi.

Sakau:

– Labai gerai.

Sako:

– Aš tau ir pinigų už tai duosiu.

Tai man labai gerai. Ir bijau. Galvoju, kap paės šitas vilkas šitas visas avelas. Įlaidė į pūnią vilką. Ir tas žmogus nueina, paklauso. Ten anys bėgioja. Tos avelės rėkia. Tai viskas tvarkoj.

Atsikėliau aš ryte anksti anksti. Ir jau galvoju aš, jau kelią žinau. Ir parėjau. Tą vilką palikau. Palikau vilką, o tas sanis atsikėlė ryte – visos avelės suėstos. Nė vienos nėra. Tik tas vilkas guli, miega išsitempęs. Vot ir pasaka visa.

179. KAIP VILKAS DUONOS PRAŠĖ

Gyveno tėvelis ir mamytė. Ir buvo pas juos nedidelis berniukas. Nu, jis jau karves galėjo ganyti. Tai ir nuginė ganyc. Mama pridėjo jam valgyt: duonos, pieno, kiaušinių. Ir nuginė. Nuginė, paganė paganė. Susigalvojo jau valgyti. Sėdi ir valgo. Netoli prie miško. Valgo. O vilkas miške suuodė, kad labai gardus kvapas duonos. Atbėgo pas berniuką ir sako:

– Ką tu valgai?

Berniukas atsako:

– Duoną su pienu valgau.

– Duok ir man.

Berniukas davė gabaliuką duonos. Vilkas suėdė.

– Ajajai, kaip skanu! Duok daugiau.

Davė berniukas ir daugiau. Ir vėl vilkas prašo. Sako:

– Daugiau neturiu.

– Tai kaip čia darosi to duona?

Tai berniukas jam sako:

– Reikia pasėti, paskiau reikia nupjauti, reikia duona, miltai sumalti, duoną iškept reikia, ir paskiau valgo.

– O, tai labai daug darbo, – vilkas sako, – nenoriu. Daug darbo. – Nu, tai vilkas sako: – Tai aš dabar ir tave suėsiu.

Berniukas sako:

– Oi neeskie, aš tau atnešiu daugiau duonos iš namų, jeigu jau nori taip

ėst mane. Neeskie, aš tau atnešiu duonos. – Berniukas sako: – Eikie tenai pas bobą, sėskies ir palauk. Kap aš ateisiu, atnešiu duoną, tai aš tau pasakysiu.

Vilkas sako:

– Gerai.

Berniukas nuajo, raskūrė ugnį, pridegino didelį akmenį. Buvo akmuo net raudonas. Atejo ant kalnelio ir sako:

– Nu, dabar, – sako, – vilkas, sėskis, išsižiokie ir ašsimerkie, tai aš tau tada duosiu duonos.

Vilkas išsižiojo, sėdi, laukia.

Tai berniukas lėkė lėkė nuo kalno ir tam vilkui akmenį įkišo į burną. Aj vilkas kad pradėjo rėkt! Rėkė rėkė, ir taip anas, kol tas berniukas su savo karvėm, avelėm pabėgo. Tai tas vilkas ir liko. Berniukas net namie [parėjo].

Elžbieta Ramienė

180. VILKAS PAĖDĖ AVELAS

Buvo dzedas su bobu. Jie turėjo vienu mergytę ir turėjo vienu čiurytę ir penkias avelas. Išsiuntė jų ganyti, daboti avelių, mergiokaitę. Ana gano avelas, par jų sėdzi. Ateido vilkas.

– Mergela mergela, duok man vienu avelę, aš tau pagiedosiu gražių giesmelių. Tai:

Buvo buvo dzedas su bobu,
Turėjo penkias avelas,
Vienu mergaitę, kitų kalaitę.
Duok man vienu.

– Neduosiu aš tau.

– Prarysiu.

Mergaitei striokas. Tai jau tų avelę atdavė. Atgena. Dzedas su bobu perimdo mergelę.

– Ar visos?

– Visos avelės, – o jau vienos nėra, tą kap keturios.

An rytojaus ana gano. Vėl vilkas atšėkdo, sako:

– Mergela mergela, duok vienu avelę, pagiedosiu gražių giesmelių.

Nu, ana parginė. Klausia:

– Mergela mergela, ar visos avelaitės?

Sako:

– Visos.

– Tai, kap pavečeriosi, gulkis miego.

Poryt išlaidžia jau ta, jau su trim avelėm vėl nusvarė [juokiasi]. Ateido vėl vilkas.

– Nu, mergela, duok avelę, pagiedosiu gražių giesmelių:

Buvo buvo dzedas su bobu,
Turėjo pinkias avelas,
Šėštų kalaitę, septintų mergaitę.
Duokie avelę!

Ir tų nunešė, ir tos nebėra. Visas avelas šitaip... Atlėkdo jau ir trečiokart [ketvirtą kartą]. Vėl anas šiteip gieda. Paskėlė, atajo namo.

– Mergela mergela, ar visos avelės?

– Avelas visas, punion aždariau, kalaitį papenėjau, pati miegojau.

Dienų vėl ana aina ganyti avelas. Atlėkdo vilkas.

– Mergela, kur tavo avelės?

Sako:

– Jau paėdei, nėra.

– Tai daŗ tavi ėsiu.

Ėmė jis tų mergytį ir prarijo. Prarijo tų mergytį. Ana turėjo peiliukų, toj mergytė. Tadu ana tų peiliukų išsiėmė, ėmė viduj žarnas papjaustė papjaustė. Tai tadu anas lėkt, jam striokas... Sopa... Tada ana sako:

– Šikie, vilke, skersai, šikie margai, šikie baltai.

Tai anas lėkdamas šikė šikė ir iššikė mergaitį. Mergaitė parlėkė namo, vėl pas dieų. Da ana nesakis, kų vilkas avelas paėdė.

– Kur avelės?

– Kap atlėkė vilkas, pasbaidė medzian. Eik, diedai, regėc tų avelių.

Diedas su kačergu, boba su pušini aina medzin.

– Vilke vilke, atduokie avelas, – sustikdo vilkų dziedas su bobu. Tai sako:

– Kur padėjai avelas?

Pradėj bėgc diedas su bobu. Vilkas paėdė dieų su bobu, ir liko mergytė viena.

– Tai man jų neiškada, – sako, – diedas ir boba seni, nedūži, man' tik darban varinėja ir varinėja.

Ale pažiūrėjo – valgyt nēr ko mergytei be diedo.

P e t r o n ě l ě R a m i e n ě

181. [Ž M O G U L Ž M O G U L] *

– Žmogul žmogul, ką tu cia darai?

– Šienulį šienauju.

– Kam tas šienelis?

– Karvelėm ėsti.

– Kam tos karvelės?

– Pieneliui laidyt.

– Kam tas pienelis?

– Vaikeliam valgyc.

– O kam cie vaikeliai?

– Kiaulalėm ganycie.

– O kam tos kiaulalės?

– Kalneliam kniscie.

– Kas tuosa kalneliuosa?

– Piesta gelažinė.

– O kas toj piestoj?

– Kanapėlės.

– Kam tos kanapėlės?

– Gaideliam lasc.

– O kur tie gaideliai?

– Až marių nuskridi.

– O kur tos marios?

– Gėlalėm ažaugo.

– O kur tos gėlalės?

– Panelės nuraškė.

– O kur tos panelės?

– Patekė[jo], pasenė[jo].

– O kur jų vyreliai?

– Vainelėn nujojo.

– O kur ta vainelė?

(Nu, kad cia nēr kap sakyc...)

– Viduj šūdo, viduj grūdo.

A d e l è R a m i e n è

182. A P I E A U K S I N Ę Ž U V E L Ę

Buvo diedas su boba. Nieko jie neturėjo. Boba sėdi sėdi, verkia. Jie nieko neturėjo. Nu, reikia ait žuvautie. Nu, tas dziedelis nuvėjo žuvautie. Pagavo auksinę žuvelę.

– Nieko neturim. Boba po loviu verkia. Nieko nėra.

– Nu, tai ko, dzieduli, nori?

– Duonos.

Nu, tai ateina diedas – duonos jau yra. Boba ir vėl jau dziedų varo, sako:

– Vėl prašyk pas žuveį.

Tai anas tą nuvejo prie marių ir verkia. Nu, tai toj žuvelė:

– Ko, dziedule, verki?

– Ai, boba nieko neturi prisrinkt.

Parejo – jau boba prisrinkus. Nu, ir vėl jau toj boba varo ir vėl kad ait žuvaut. Nuvejo, žuveį pagavo.

– Kad jau būt ir pyrago.

– Nu, aik jau, aik, dziedule, bus ir pyrago.

Pareina – jau par bobų ir pyrago yra. Nu, bet boba prisrinkus, ir pyrago, ir duonos yra, dar ko nori. Vėl jau dziedų varo. Dziedas vėl nuvejo par upeį, verkia tą atsistoįs.

– Ko jau tu, dziedule, verki?

– Boba išvijo, nori jau boba, kad būt poniu.

– Aik jau namon – bus jau boba ponia.

Nu, pareina – boba jau ponia. Vėl jau – da maža jai. Vėl dziedų varo, bet ait vėl in tą žuvelę. Nuvejo in tą žuvelę dziedas:

– Kad boba jau cariene nori būti.

– Aik, dziedule, bus ir carienė.

Nu, jau ir carienė. Da gi bobai maža.

– Boba išvarė, kad gospadorienė būt.

Žuvytė nieko neatsakė. Parėjo namo – nieko neturi. Kap jau daug norėjo, tai ir vėl nieko neturi.

F i l o m e n a R a m i e n ė

183. A P I E V E R Š I U K Ą I R V I L K Ą

Buvo dziedas su bobu. Anys labai jau biednai gyveno. Nieko neturėjo. Paskui jau rasistorojo veršiukų. Nu, jau boba sako:

– Dziedai dziedai, jau negalim gyvent. Reikia kap nors medzian važiuoti malkos atvežti.

Nu, tą jau veršiukų pakinkė rogutėsan. Tai buvo žiema, žiemos laikas. Nu, ir važiuoja tas diedas. Važiuoja važiuoja ir važiuoja. Atsirado kur vilkas. Tas jau vilkas sako:

– Dieduk, pavežėk man’.

Tas diedukas sako:

– Negaliu. Rogutaitės paluš.

– Nu, dieduk, pavežėk.

– Nu, jau statyk vienu kojų.

Tas vilkas pastatė vienu kojų. Važiuoja. Paskui pavažiavo ir vėl sako:

– Dieduk, pastatysiu ir kitų, negaliu aicie.

– Nu, stat kitų!

Važiuoja su dviem kojom. Pavažiuom.

– Dieduk, statysiu ir trečių kojų.

– Nu, stat trečių.

Pavažiavo tą kiek ir sako:

– Dieduk, statysiu ir ketvirtų.

– Oi, paluš ma rogutėlės, nedavažiuosiu.

– Nepaluš. Statysiu, dieduk.

– Nu, stat.

Važiuoja su keturiom kojom. Paskui pavažiavo pavažiavo:

– Dėsiu ir uodegų.

– Nu, paluš tikrai, – sako, – ma rogutėlės.

– Nepaluš.

Padėjo uodegų. Kaip cik uodegų padėjo, trakt rogutėlės ir palūžo.

– Nu, dabar, – sako, – ką mes darysim?

– Nu, tu, – sako, – aik kieman, paprašai kirvio. Tai aš padabosiu to veršio, kad anas jau niekur neit, – [sako] vilkas.

Tas senalis nuejo kieman to kirvio. I tas vilkas nedabojo. Ėmė tą veršį ir suėdė. Paskui šiaudų prikimšo ir pats parejo. Tas senukas ataido – veršis kap stovėjo, tai ir stovi. Tas diedukas ant to veršio sako:

– Nuo!

Tas veršis neina.

– Nuo!

Neina. Ėmė paskui botagu. Botagu tam veršiui. Vis tiek neina. Kad pažiūri – jam šiaudai byra, sako (nu, aš nežinau, kaip lietuviškai):

– Bičok trecečok, ty solomoj seriš*. [*Veršeli spalini, tu šiaudais terši.*]

Oi, kad pažiūri – tas veršis suėstas.

– Ok tu, – sako, – veršeli!

Nu, jau bus ir baigta.

K a z i m i e r a M l i n k a u s k i e n ė

184. [Č I A U R I A U R I A U . . .]

Kad buvo diedas su boba. Ir boba pamirė, ir liko mergiokaitė. Apsiženijo diedas su kitu bobu, ir kita boba sako:

– Veski tu jų medin, aš, – sako, – nebūsiu su ju.

Diedas paklausė. Anys ir nuvedė medin, paėmė kirvį, subuduoja jai pirkėlių ir pastatė pečiukų – ir gyvena. Malkelių nuvejo prikapojo jai, kirvelį dar tvo[jo] kaladėn... ir ėmė zvangėt. Ta mergelė mislija: „Ma tėvelis malkelių kapoja“. Dzin... „Ma tėvelis malkelių kapoja“.

Ir anas jau parejo, palikęs jau jų vienu. Atajo meška, ė didelė:

– Atidarai, tai kas čia gyvas yra,
Atidarai, tamsi naktelė, maž pavakarsiu,
Aš pavakarsiu, aš rytelius parituosiu.

Įsilaido mergelė.

– Mergela mergela, užkelk tu mani un pečio.

– Aš tavi, – sako, – bijau i priskištie.

– Ė tat šakėm pakyli mani.

Ana pakėlė.

I ana ėmė valgi gamintis, keptie, pečių pakūrė, duonelį minkė. Išlėkė pelalė:

– Mergela mergela, duok man tešlašės, aš tau būsiu gera pamačnykėlė.

Ana davė jai.

Meška:

– Su kuo tu tį kalbi?

– Su pelali.

– Daužk, – sako, – spirk koja, daužk šluota tu jų.

Nu, ta jau nieko – jai davė, ir ji nuvejo.

– Aš tau pamačnykėlė, – sako, – būsiu gera.

Pabuvo mergelė jau to, kūrina pečių. Meška nuo pečio kad metė piestu. Pelalė prilėkus apklojo jų, tų mergiotį.

– Mergela mergela, ar gyva tu?

– Gyva da trupučiuką.

Metė vėl girnas nuo pečio, kur mala akmenį.

– Mergela mergela, ar gyva tu?

– Tik ką gyva.

– Nu, tai kelis, akšį tu par man', pažiūrėk tu mano ausin, kas yra.

Pažiūrėjo mergelė ausin: arkliai ausy, meškos, kariatos, visa ko...

– Kiton pažiūr.

Pažiūrė[jo] kiton: ir vyno, ir baronkų, pyragų, dešrų ir zakusų visokių.

– Nu, daries jau važiuosim par tavo tėviškį. Kur ana yra tį?

– Gerai, – sako, – mergelė.

Sėdos vežiman meška su liulku.

Mergelė sėdos, važiuoja. Arkliai tep zvanga su brazgūnais, šeši arkliai pakinkyti kariatoj.

Ė šunelis jau loja, kalaitė:

– Čiau riau riau, atvažiuoja,
 Čiau riau riau, dziedeliūkštė,
 Čiau riau riau, su baronkom,
 Čiau riau riau, su cukierkom,
 Čiau riau riau, su pyragais.
 Čiau riau riau, man baronkų,
 Čiau riau riau, man pyragų,
 Čiau riau riau, man cukierkų.

Boba išlėkus:

– Kų tu loji?

Kad duos lopetėli jai per kojaļį – atdaužė.

– Kų tu cionai, – kap sako, – tį nėra jau ir un svieto. Jau jo surijo meškos tį jujų.

Ir vėl ana:

– Čiau riau riau, atvažiuoja,
 Čiau riau riau, dziedeliūkštė.
 Čiau riau riau, su baronkom,
 Čiau riau riau, su cukierkom,
 Čiau riau riau, su pyragais,
 Čiau riau riau, man visa ko duos.

Boba vėl išlėkus kitų kojų atdaužė.

– Kų tu loji, kad nēr jos jau!

Nu, ana vėle:

– Čiau riau riau, atvažiuoja...

Cik atvažiavo, įvažiavo šešetu arklių ir kariatoj, viso ko atvežė, ir meška cia su liulku, cik kūrija, cik... į vidų visi perejo, visi atsisėdo, visi gėrė... gėrė.

– Leiskie, dziedai, ir man' [dukteri], ir mana būsie tokia bagota...

Dziedas pasėmė vėl kirvelį ir nuvejo, nuvedė jų. Jau jos dukteri, raganos močekos. Subudujo jai pirkefį, visų kų padarė jau, kaip ir tai jau, visų kų. Meška atajo:

– Įsilaisk man' pavakarot,
Įsilaisk man' parytuot.

Įsilaido mergelė, kad ir bijodama.

– Užkelk tu man' ant pečio.

– Aš, – sako, – bijau tavi.

– Tad šakėm, nu tolo.

Kap užkėlė, mergelė ėmė duonefį minkyti, pečių kūrina. Išlėk pelalė:

– Mergela mergela, duok man tešlašės.

Ana sako:

– Su kuo tu tįnai murmi?

– Ė pelalė, – sako, – prašo tešlašės.

– Spirik anys, daužk šluotu.

Ana ėmė ir aždaužė pelalį.

Kap stovėjo prie pečiaus, kad palais meška piestu, kap davė jai – ir pridaužė jų... Tada ridlium aždaužė jų visai. Meška sugriaužė jų, apgraužė kaulalius, apčiulpė, sudėjo niekotėfėn, šešis žvirblius pakinkė ir parsiauntė namo.

185. A P I E V O K E L A I T Ī

Kad buvo buvo mūs trys sasutės, ė ketvirtas broialis. Ir nupynė po vokelaitį, ir nusiuntė vuogelių rinkti. Sako: „Katara pirma pririnksie, tų pirma išduosim, ištekėsi“. Nuvejo anos. Pririnko pati mažutė pirmučiausia. Anos paėmė jų ir papjovė, po tilteliu pakavojo, galvų akmeniu ažslėgė ir atajo namona ir sako:

– Va mės jau su pilnom jau atajom vokelaitėm, o ana, – sako, – nežinom, kur pasdėjo. Ana nublūdijo kur nors.

Nu, jau gerai, sako, vestuves jau kels.

Veselijų jau brolis jau sutaisė ir paprašė muzikontų. Ajo bernelis pro tiltelį ir rado žalių liepelį. Užaugis par tų mergelį. Ir išsipjovė anas ir pasdarė gražių skripkefį. Iš jos plaukelių zvangias strūnelas. Ir atajo ūžt, papuola ton veseilijon anis nežinodamas. Ir ėmė ažvedė smuikelį, ir anas ėmė giedotie. Skripketė:

ne - su - kra - ty - kie ma - no kau - lal(ių),
ne - su - trau - ky - kie ma - no plau - kel(ių).

Iš ma kau - la - lių zvan - gi skrip - ke - tē,

iš ma plau - ke - lių zvan - gios strū - nel(ės).

Klauso visi. Paėmė tėvelis, paėmė skirpkelį ir pavedė smuikeliu, ir ėmė giedotie:

- 1 – Pamažu mažu, mano tėveli,
Nesukratykie mano kaulalių,
Nesutraukykie mano plaukelių.
Kap buvo mūs trys sasutės,
Ė ketvirtas ir broialis.
Ir nupynė po vokelaitį,
Da ir nusiuntė vuogelių rinkt.
Katarą pirma da i pririnkste,
Tai tą pirma ir išduos.
Pati mažutė pirma pririnkau,
Anos ėmė ir papjovė,
Po tiltėliu pakavojo,
Galvelį akmeniui apslėgė.

Klauso močiūtė. Paėmė močiūtė, smuikeliu pavedė, ir močiūtei gieda:

- 1 – Pamažu mažu, mano močiūte,
Nesukratykie mano kaulalių,
Nesutraukykie mano plaukelių.
Buvo buvo mūs trys sasutės,
Ė ketvirtas ir broialis.
Anas nupynė pavokelaiti,
Da ir nusiuntė vuogelių rinkt.
Katarą pirma da ir pririnkste,
Tai to pirma ištekės.
Pati mažutė pirma pririnkau,
Ėmė anos ir papjovė,
Po tiltėliu pakavojo,
Galvelį akmeniui pririt[o].

Klauso broialis. Ir broialis ėmė paūžė skripkelį, pavadė smuikelį:

2

- Pa - ma - žu ma - žu, ma - no bro - la - li,
ne - su - kra - ty - kie ma - no kau - lal(ių),
ne - su - trau - ky - kie ma - no plau - kel(ių).
Iš ma kau - la - lių gra - ži skrip - ke - tė,
iš ma plau - ke - lių zvan - gios strū - nel(ės).
Bu - vo bu - vo mūs trys sa - su - tės,
ė - ket - vi - r - tas ir bro - lal(is).
I - r nu - py - n - nė po - vo - ke - lai - tį,
da - ir nu - siu - n - tė vuo - ge - lių rinkt(i).
Ka - ta - ra pi - r - ma da - ir pri - rinks - te,
tai to pi - r - ma iš - ir - te - kės.
Pa - ti ma - žu - tė pir - ma pri - rin - kau,
a - nos ė - mė ma - n' pa - pjo - vė,
po til - tė - - - liu pa - ka - vo(fo).

Susrinko anys visi – važiuosim žiūrėti par tą upelį. Muzikontėlis tas parodė, kur anas išsipjovė tą liepelį. Pažiūri jau anas, rado jau jų – guli. Ir atgijo ana. Gyvo vandenėlio išsistorojo, ir gyva ana. Atvažiavo kartu su jais. Tai vyriausiai seseriai atvežė smalinius arklius, prilipdė koją vieną – par vienų, kitą – par kitų. Ir jų rastraukė anys, ir viskas.

186. T R Y S B R O L I A I

Nu, kap buvo tata ir moma, ir turėjo tris sūnus, ir labai biednai gyveno, neturėjo nei duonos, nei nieko jau. Vargo vargo.

– Jau aisiu, – sako, – žmonėsna, maž kur užsikrutėsiu duonos.

Ir nuvejo toli, labai toli. Slūžijo pas žmogų anas trejis metus. Slūžijo slūžijo, jau aisiu, sako, namon. Mož jau ir gyvų nerasiu, maž jau neturi nieko anys tį. Ė žmogus jau tas, šeiminykas, sako:

– Kų gi tau ažmokėte, kiek tau dař reikia až trejis metus, labai daug reikia, jau negalėsiu maž kuom jau, kuom.

Sako:

– Duok man, kiek mano ausin ingriuvo, ir plota man bus.

Kap kūlė kviečius, ir ingriuvo jam trys grūdeliai ausin. Ažsirišė anas ryzalėn ir nešasi. Ė tas jau sako:

– Nu, kurgi aš jau, aš jau labai mažai [daviau].

Tas sako:

– Gana man bus, – sako.

Ir nešasi anas. Užėjo naktuit pas žmogų ir paprašė šeiminyko to, sako:

– Padėk gi mano va ažkrutėtus grūdus, čia man jau algai ažkrutėta.

Žmogus tas mano sau, kas tai ažkrutėta tį, ažrišta nieko gi nēr. Pamaigė pamaigė ryzalį tų. Jam norėjosi pažiūrėti, kas tį yra. Atsirišė tų ryzelį, ir išgriuvo trys grūdeliai. Gaidys passukė – knapt ir surijo. Paskėlė anas, sako:

– Nu, jau, šeiminykai, aisiu jau, dař mano algų atduok.

Sako:

– Gi neturiu jau, – sako, – kas bus, kuo tau ažmokėsiu jau, gaidzys sulasė.

Anas sako:

– Ot, kų duosi, tai gerai bus. Tai jau gaidžį, jau gaidžį atiduosi, – sako, – man.

O tas jau sako:

– Ką gi jau gaidį, labai gi jau mažai.

– Gana man bus.

Ir aina jau, nešasi gaidį. Vėl naktis atajo, ir vėl užėjo naktuit pas žmogų, par kitų jau.

– Padėt, – sako, – kur jau mano tų gaidį, aždarai. Tai aš jau ažnaktuit, – sako, – pasprašysiu.

Žmogus ėmė gaidį nunešė par žųsis ir nusviedė.

Anas ažmigo, išsimiegojo, paskėlė, sako:

– Aisiu jau, gaidį man pagautie.

Pažiūrėjo šeiminykas – jau gaidys jau aždaužtas žųsų, aždaibentas.

– Oi, – sako, – gaidzio nėra jau, – sako, – tavo. Kas gi tau ažmokėt až tai, – sako, – žųsys sumušė.

– Tegų žųsį, – sako, – duosi, ir gerai bus.

Žųsį paėmė jau. Nešės nešės anas. Jau trečią naktį naktuis, jau ažėjo pas žmogų.

– Priimk man', – sako, – naktuit ir ma žųsį kur padėk.

Nu, priėmė jį naktuit, a žųsaļį tų nunešė par avelas, palaidė, ir naktuja jau anas. Paskėlė par rytų. Sako:

– Išėidau jau aš. Ma žųsaļį atneškit.

Nuvejo žmogus pažiūrėt. Tį aždaužta žūsis jau, avelės ažgrūdį tį jų.

– Ė, ką gi tau aš ažmokėsiu?

Jisai sako:

– Ot, ką gali.

– Tat imk jau baronų, – sako.

Anas išsivedė jau baronų. Žmogus ažrišė jau tį virvį až ragų ir vedasi baronų. Ė kad pasdarė vilnelė graži, tį anas pats tik žiūri aidamas, kokia vilna barono. Oi, kap auksas blizga, tokia didžiulė, graži! Vedasi. Čia žmonės sužiūri un tų baronų. Čia jau pirty žmonės prausiasi, anas vedasi pro tį. Kap pažiūrėjo un tų baronų žmonės, išlakstė nuogi paščiupent vilnos tos. Kap priskorė, apsilypdė, ir prilipo pas baronų tų nuogi žmonės aplink, ščiupendami vilnas. Tį anas veda per kiemų, bobos sužiuro pro lungų. Tadu boba duonų kepė. Su lopetu išlėkusi:

– Ėgi kad nuogi apsilypdė par baronų.

Kap davė per šikinį nuogų, žmogu prilipo ližė, ė boba par ližės galų sėdzi un ližės. Ė tadu dziedas išlėkįs (ė pirma boba nulėkė gi su liži) ir kap traukt norėjo, dziedas tas prilipo, ir vedasi ana gi visus. Nu, ir, sako, tį parodė jam:

– Veskie, – sako, – dvaran tokian, kur karalius gyvena, – sako, – jo namuose yra labai užkerėta duktė. Nieko nedaro, nė juokiasi, tik markatna ir markatna sėdi, ir nieko ana. Veski, – sako, – tįnai, anas taū labai apdovanos.

Nuvedė anas jų dvaran karalio. Sėdi duktė un kito aukšto, lungų rasiidarius, markatna. Kad pažiūrėjo in jų – kap ažsijuokė ana net un viso dvaro. Visi pagirdo, kap ana ažsijuokė labai jau. Na, ir karalius jam aprašė visų savo turtų, visų bavostų.

A d e l ė K a r m a z i e n ė

187. P A M O T Ė

Kad buvo tėvas su motinu. I motina numirė, ir liko viena dukrelė. Nu, ir apsiženijo tėvas, ir paėmė močekų. Ta močeką nežiūrėjo labai dukrelės. Kap tik dar žiemų varė skalautie un Ašmenos. Ana nuvejus skalauna skalauna, verkia: jai šalta. Paskalauna, ateina namo. Ana klausiasi, vė močeką:

– Ar paskalavai?

– Paskalavau.

– Ar visus?

– Visus.

– Aikie vėle.

Ana vėle aina, vėl skalauna, verkia verkia: jai runkom šalta. Paskalavo, atajo namona, ana klausiasi jų:

– Ar paskalavai?

– Paskalvau.

Ana sumislijo, to mergelė. Aisiu, ką aš čia vargsiu par taū. Aisiu kur svietan. Ana ėmė šepetį, ėmė ridlių, ėmė abrūsų ir aina. Ejo ejo. Ana [pamotė] sako:

– Aš jų davysiu! Kur ana nuejo?

Vejasi ana paskui, vejasi. Lakia lakia, jau netoli, atsigrįža toji mergaitė – ir sviedė galūstuvų. Sviedė galūstuvų ana – pasdarė kalnas didelis. „Kų dar man dabar darytie? – galvoja močeką. – Ėksiu namo ridlių atsinešiu“.

Nulėkė ana namo, atsinešė ridlių. Kasa ana kalnų, kasa kasa kasa. Kai iškasė, ana ėmė kavoti ridlių po krūmu. Paukščiai skrajoja.

– Regim regim, pavogsim!

– O kad jus francai, anys da pavogs – nešiu namona.

Ana parnešė namona, vėl lakia paskui tų mergaitį. Lakia lakia, baigia davyt mergaitį tų. Atsigrižo mergaitė, sviedė šepetį.

– O kad taū francai!

Medis labai didelis. Kas darytie, reikia lėkt namon kirvio. Atlėk su kirviu, kirto kirto tų medį, kirto kirto, iškirto. Deda vė kirvį ana po krūmu. Paukščiai skrajoja.

– Regim regim, pavogsim!

– Kad jus francai, anys pavogs – nešiu namon.

Nunešė ana vė namona, nunešė, ir lakia vė paskui tų mergaitį. Lakia lakia lakia, davydo jau mergaitį, netoli jau mergaitė. Ta atsigrežė, sviedė abrūsų. Pasdarė upė – didelė, unduo didelis.

Ana:

– Kas darytie? Kas darytie? Gersiu! Aš išgersiu!

Ė geria ana, geria, paukščiai skrajoja:

– Plyši neišgersi, plyši neišgersi.

– Ak kad jus francai, išgersiu išgersiu!

Gėrė gėrė ir plyšo.

[P a t e i k ė j a s n e ž i n o m a s]

188. [S A U L Ē S R Ū B A I]

Buvo dziedas su bobu, nieko daugiau neturėjo, cik vienu dukterī, padabnu ungi pačiu jų. Pabuvo tī kiek metu, ģmē to moma ir pamirē. Tata buvo be momos ir ažsigeidē, kad apsiženijus su duktēm. Taip ana nuėjo un [motinos] kapo, pradėjo raudoc:

– Ar miglaļē krinta?
Ar lietutis lyja?
Ar mano momuļē
Da kapely guli?

Ē moma iš kapo atsišaukē:

– Ne miglaļē krinta,
Ne lietutis lyja,
Tik mano dukteļē
Po man' gailiai verkia.

– Ko, duktele, nori? – paklausē moma.

Duktē atsakē.

– Liep[k] tатаi, kad nupirkt mėnullo sukneļi, tai nebus veseilios.

Tata sužinojo, ko ana nori, išējo veizdēc sukneļēs.

Prabuvo keturias nedēlias ir atnešdo mėnullo suknių. Tadu duktē nuėjo un kapo ir vēl pradėjo raudoc:

– Ar miglaļē?
Ar lietutis lyja?
[Ar mano momuļē
Da kapely guli?]

Moma vēl atsakē:

– Ne miglaļē krinta,
Ne lietutis lyja,
[Tik mano dukteļē
Po man' gailiai verkia.]

Ir pasakė:

– Liep[k], kad žvaigždės suknių nupirkt, tai nebus veseilios.

Tata vėl nuvejo žvaigždės suknios vyzdėc ir prabuvo šešias nedėlias. Duktė ėmė dziaugtis, kad tata jau kur prapuolė, mislijo, kad nebus veseilios. Žiūri – ir vėl grįžo su žvaigždės sukniu. Duktė ir vėl par momų nuvejo ir pradėjo raudoc:

– Ar miglalė krinta?

[Ar lietutis lyja?

Ar mano momulė

Da kapely guli?]

Moma vėl atsakė:

– Ne miglalė krinta,

[Ne lietutis lyja,

Tik mano duktelė

Po man' gailiai verkia.]

Sako:

– Aik namon ir pasakai tatai, kad nupirkt saulės suknių. Kap nupirks saulės suknių, tai daugiau par man' neikie. Tai pakarkie ažupečkin škaplierius su ražončium. Tai kap nuvažuosi pusiaukefėn, sakyk: „Tatulia, kunigas neduos venčies be škaplierių ir be ražončio“.

Ir nuvažiavo... Davažiavo pusiaukefėn, ir duktė sako:

– Ai, tatulia, pamiršau škaplierių ir ražončio. Ė kunigas be škaplierių ir be ražončio neduos venčies. Nu, tai kataras dabar aisim?

Tata sako:

– Kap tu nuveisi, tai negriši, tai aš ainu.

Tata lakia ir atsgriždo, lakia ir atsigriždo. Kap tik tata aždėkė až kalno, o tį buvo tokis užuolas išpurtis, ana tan užuolan ir paskavojo. Paėmė tata ražončių ir škaplierius ir lakia atgalion. Pritėkė par užuolų, žiūri – jos niekur nesregėc. Tadu iš piktumo ėmė ir dau užuolan, ir atkirto mažucį pirščiukų ciesės runkos, ė ana ne glaso neparodė.

– Kad žinočiak, kur mano duktė, tai iš karto užkirsciak.

Tadu ana ėmė išsitepė suodziaus ir apsisagė klindžiniais kalinaičiais, ir nuėjo par ponų prašycis, ar nepriimt ponas žųsų ganyc.

– Ponulia, priim tu mani žųsis ganyc.

Ponas priėmė. Ganė ganė žųsis, ir atėjo nedėlia. Ponas aina bažnyčion, ir ana prašosi:

– Ponulia, palaic mani bažnyčion.

Ponas sako:

– Nelaisiu, man ažu tavį bus stydna, kap tu itokia apskirdus.

Da kartų ėmė prašycis:

– Leic man' bažnyčios.

Ponas pasakė:

– Aik, kots taū prancai.

Nuejo ana par tą užuolą, tą tekėjo ručėjaicis (ašmenėlė), išsiprausė, apsisagė mėnulio suknelį ir nuvėjo bažnyčion. Bažnyčioj visi žiūrėjo ir dzivijosi, bo labai buvo graži suknie.

Grižus iš bažnyčios, nuvėjo tan pacian užuolan, unsitepė suodžiais, apsisegė kalinaičiais ir vėl nuvejo žūšų ganyc.

Atejo nedėlia ir prašosi ponulio:

– Laidz man' bažnyčion.

Ponas palaido. Vėl nuejo užuolan, apsisegė žvaigždės suknių ir nuvejo bažnyčion. Bažnyčioj žmonės ėmė rodzydzie, kad kitų nedėlių kap jau pagauc su ituj adziežu, kuri labai blizgėjo. Smalos prišėsim par slinksci, sako, unklims, ir pagausim.

Atėjo kitų nedėlių bažnyčion su saulės sukniu. Kap cik unejo bažnyčion, tai visi žmonės ungi jų. Ana išlėkė iš bažnyčios až slinksčio ir paskėlė viršum, ė tuplį paliko smaloj, ė paci nulėkė užuolan.

Tadu visi žmonės ėjo mieruoc, kurio tuplis. Sušaukė visos parapijos bobas ir mergas. Nu, mierijo ir to pono. Ponas pasakė: par man' yra slūžanka, ale labai apskrindus. Žmonės vistorja ėmė žiūrec ir damieravo jos tuplį. Tadu ana ponui rassakė visa ką, ir ponas apsiženijo su juj.

Emilija Puišienė

189. MOČEKA IR NAŠLAITĖ

Buvo siratėlė, ir liko ana maža, maž metų aštuonių. Tėvas apšvedė kitų. Tada, vasarų sulaukus, sako:

– Gyk, mergyte, karvytes.

Ana jau gena. Tada jai surišė didelį paklodį kuodelių. Mergytė nepaneša. Karvytė žiūri žiūri, pagailejo jos ir sako:

– Dėk, mergyte, man un ragelių, aš tau padėsiu nunešti.

Nunešė miškelin, sako:

– Sėskis dař un kelmelio, i aš aisiu suverpsiu tau kuodelį.

Sušaukė ana paukštelas visas, varnelas. Saulytė jau laidžias, jau žemai, ana sėdėdama:

– Karvyt žala, karvyt marga,
Laikas man namulio gyti,
Močeka ragana atsikels,
Langelius atsidaris.

Žiūri ana – atneša karvytė suvyniotą audinį. Vienos paukštelės verpė, kitos metė, trečios audė, ketvirtos balino, o pinktos suvyniojo ir atnešė.

Bėga mergytė džiaugdamosi – gerai, jau viskas padaryta.

Atajo namo, žiūri močeka – viskas padaryta, viskas tvarkoj.

Kitą rytą pririša jai kuodelių dar daugiau. O jau močeka mislija, kap ana galėjo padaryt taip par visų dienų. Močeka jau pavakary atajo, sėdos už krūmo ir pilnioja. Ana vėl nunešė taip pat, atsisėdo un kelmelio. Karvė vėl suvadino paukštelas, viską jai padarė: suverpė ir apmetė, išaudė, išbalino ir atnešė jai. Ji vėl ruošias ginti namo:

– Karvyt žala, karvyt marga,
Laikas jau man namulio gint.
Močeka ragana vartelius atsikels,
Langelius atsidaris.

Ragana paklausė, pažiūrėjo ir pirma parejo į namus. Sako dievi:

– Ana ne pati verpia, jai karvytė padeda. Reikia pjauti karvytį.

Mergytė išgirdo. Nuėjo tvartan, apsikabino karvytės kaklą ir verkia. Sako:

– Karvyt man[a], tave pjaus. Peilelius galanda.

Karvytė guodžia:

– Neverk. Kai mane papjaus, tai išdaryk mano žarnas. Rasi obuolių sėklaį ir žiedelį. Pasodink.

Ana išdarė tas žarnelas, rado obuolių sėklaį, žiedelį, pasodino. Išaugo obelis labai graži, ir pasidarė vyno šulinys.

Važiavo karalius. Labai jam patiko tie obuoliai ir vynas. Anas sako:

– Kas man pasems šito vyno ir obuolių nurėkš, tai bus mano.

Ragana išgirdo. Ana jau savo dukterį išprovijo, kad pasemt. Kai tik išėjo jos duktė, taip obuoliai aukštai paskėlė, vynas nuslūgo – nepasiekia.

Ragana našlaitę paslėpė. Ėjo gaidelis ir užgiedojo:

– Kakariekū, diedo duktė pa loviu,
Kakariekū, diedo duktė pa loviu paversta.

Karalius sako:

– Laiskit čia tų mergytį.

Močeka nenorėjo, bet išlaidė. Kaip tik toj mergytė priejo prie obuolių, tai obels šakos nusviro, vynas pakilo iki viršaus. Ana priraškė obuolių, pasėmė vyno. Karalius atsigėrė, pasiėmė tų mergytį ir nusivežė su savim.

M a r i j a M i c h n o

190. [Ž I L V I S - V Ė Ž Y S] *

Rūbus plovė pati mažiausia, ir vėžys kartu su rūbu, ir įkritusi. O tenai, pasirodo, dvaras. Vėžys nusiėmė skūrą ir su ja apsivedė. Prisigyveno du vaikus – berniuką ir mergaitę. Jai labai norėjosi eiti namo, ir jis jai laido kartu su vaikais pasikieminėti.

– Tik kai priaisi prie upės, – pasakė, – tai pašauk:

„Žilvi Žilvi, Žilvinėli,
Jei gyvas – kupkas pieno,
Jei negyvas – kupkas kraujo“.

Paskui, kai atvažiavo, seserys nori paklausti, kaip gyventi tenai galima. Ir tik mažoji dukrelė viską išsakė. Taip sesatės nulėkė, nes labai pavasdujo (pavydėjo). Taip jos pavadino, ir išplaukė kupkas pieno. Puolė peiliu, ir pasilaido kraujas.

Laikas važiuoti namo priejo. Pas upę atejo ir pašaukė. Ir išplaukė kraujo kupkas. Išklausė mama vaikų, ir mergaitę prisipažino. Tada pavertė berniuką sakalu, o mergaitę varna, o pati pavirto gegute.

GERVĖČIAI

GERVĖČIŲ APYLINKĖS DIDŽIUOSIUOSE LIETUVIŲ KAIMUOSE (GIRIOSE, RIMDŽIŪNUOSE, MICIŪNUOSE, KNYSTUŠKĖSE IR KT.) BUVO SUTIKTA ĮDOMIŲ IR SAVITŲ TAUTOSAKOS PATEIKĖJŲ IR IŠ JŲ UŽRAŠYTA NEMAŽA LIETUVIŲ LIAUDIES PASAKŲ, APSKRITAI TAUTOSAKOS, O PAČIAME GERVĖČIŲ MIESTELYJE JOS UŽFIKSUOTA NEDAUG. Net padavimą apie Gervėčių vardo kilmę, atsimindamas tik jo nuotrupas, yra papasakojęs Jurgis Meškys iš Miciūnų kaimo: „Čianai būk tai kadaise buvę balos. Kokios gervės vedėsi čianai, aa. Nu, ir potam – Gervėčiai“¹. Gervėčių vardo ir daiktavardžio „gervė“ sąsajos ne-neigia ir Vitalija Macijauskienė². Įdomu, kad Gervėčių miestelio gera dainininkė Zosė Gulbinavičienė, nenuitoldama nuo tradicijos, pasekė vienintelę pasaką „Ivonėlis“³, kur taip pat yra gervės įvaizdis. Kaip įprasta tradiciškai, herojus nuo raganos persekiojimo gelbstisi žūselių padedamas. Tačiau išsigelbėjęs jis nesugrįžta pas tėvus, nelieka ir *žūsinėliu*. Pasakotojos primygtinai pabrėžiama, kad jis tampa gervių vedliu: „Ir daž skraido Ivonėlis pirmucinis, kap veda gerves – tep jau ne žūsis – gerves. Va gerves, va. Nu, tokia ir baika“.

Gervėčių miestelyje 1970 m. N. Vėliaus, K. Aleksyno, A. Dzetaveckaitės užrašytu pasakų tėra 15 variantų. Jų pateikėjai bent 9 pasakotojai, daugiausia pagyvenę žmonės (S. BUTVILIENĖ, J. VALEIKA, J. ŽALECKAITĖ, M. RAMIENĖ, L. GULBINAVIČIENĖ, J. SKERLIENĖ, J. JADZEVIČIUS). Buvo ir vaikų, jau mokančių pasakoti: STASYS AUGULIS (14 m.) gražiai pasekė pasaką „Gaidžiukas ir vištytė“ (AT 2021B), šešiametis VYTAUTASSKERLA – net 3 pasakas, išmoktas iš savo senelės J. Skerlienės. Tačiau šio jaunojo sekėjo pasakojimas ne visada išlaiko loginį siužeto įvykių ryšį.

Ne visi gervėtiškiai pasakotojai kilę ir augę pačiame miestelyje. Net geriausia pasakotoja Stasė Butvilienė, taip pat JANINA SKERLIENĖ kilusios iš apylinkės kaimų – Pelegrindos bei Gudinykų. Iš ten jos atsivežė ir pasakų. Gervėčių miestelio pasakų repertuaras menkas. Jį sudaro apylinkės kaimuose populiarūs siužetai apie našlaitę ir pamotę (AT 511, AT 480), pavogtą broliuką (AT 480A), vištelę ir gaidelį (AT 2021B), ožkelę (AT 123) ir kt. Retesnę pasaką „Iš ko šunes atsirado“⁴ pasekė J. Jadzevičius. Prisipažino ją išmokęs iš knygų. Reta ir J. Skerlienės pasaka „Kaip ponas dieną ilgino“⁵. Šios pasakos gerokai pateikėjų primirštos ir kaip kūriniai meninės vertės nedaug teturi. Kalbėti apie Gervėčių miestelio pasakų tradicijos dėsningumus,

¹ LTR 4152(32).

² Vitalija Macijauskienė, „Gervėčių vardo kilmė“, in *Gervėčiai*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 259.

³ LTR 4153(154).

⁴ LTR 4153(206).

⁵ LTR 4153(264).

kai pasakų turima tiek nedaug, būtų neatsargu. Vis dėlto kai kurių kūrinių tradicijos gyvavimo savitumai pastebimi.

Labiausiai Gervėčių miestelyje palitusi pasaka apie diedą ir bobą, pupa lipusius į dangų (AT 804 A). Iš skirtingų pasakotojų užrašyti 4 šios pasakos variantai sudaro beveik trečdalį visų miestelyje užfiksuotų siužetų. Pasakos čia dažnai prasideda nedaug varijuojančiomis humoristinėmis rimuotomis konstatavimo formulėmis: *Buvo dziedas su bobu ir sugriuvo su lovu. Diedas kakuosa, e boba lapuosa* (J. Valeika)⁶; *Pasakysiu aš jum pasakų. Kad buvo diedas su bobu, sugriuvo su lovu. Boba lapuosa, e diedas kakuosa* (J. Žaleckaitė)⁷. Tai įvadinės šio siužeto formulės. Pasakotojai pradeda sekti tarsi nuo galo. Nenuostabu, kad kitų pasakotojų analogiška formulė aptinkama tik pasakos pabaigoje. *Kaip grius diedas kakuosan, e boba lapuosan*⁸ – užbaigia pasaką S. Butvilienė. Šios kiek kintančios formulės Gervėčių „Pupos“ variantuose tampa šmaikštaujancia, herojus kiek pašiepiančia pasakojimo dominante tiek jo pradžioje, tiek ir pabaigoje. Kitų Gervėčių apylinkės kaimų šios pasakos variantuose tai retai pasitaiko.

STASĖ BUTVILIENĖ

Stasė Butvilienė-Kusoitaitė yra geriausia Gervėčių miestelio pasakotoja. Gimė 1894 m. Pelegrindoje, mišriojo šeimoj. Tėvas Kazimieras Kusoitis – gudas iš Simnėlių kaimo, Varnionių parapijos. Motina – lietuvė iš Gaigalių kaimo. Šeimoje buvo kalbama lietuviškai. Stasė augo vargingai, šeima buvo didelė (trys broliai ir keturios seserys), o žemės – tik trečdalis valako. Tėvas ganė gyvulius dvaruose. Paaugę vaikai irgi pradėjo ten dirbti. Stasė niekur nesimokė, jokios mokyklos nelankė, skaityti ir rašyti nemokėjo. Jos broliai buvo geri muzikantai, grojo smuiku, armonika, todėl į jų namus dažnai rinkdavosi jaunimas padainuoti, pašokti.

Septyniolikos metų Stasė ištekėjo už Adomo Butvilo į Gervėčius. Po vestuvių išvažiavo į Rygą. Netrukus 1914 m. į kariuomenę paimamas vyras. Ten išbuvo trejus metus ir dar metus vokiečių nelaisvėje. Vyras sugrižo. Gyveno vis labai sunkiai, žemės turėjo nedaug, o vaikų vienuolika (užaugo tik penki). Keturi S. Butvilienės vaikai gyvena Vilniuje. Tik duktė Emilija liko gyventi kartu su motina Gervėčiuose.

S. Butvilienės motinos brolis Simas Augulis – garsusis Pelegrindos burtininkas. Užkalbėti mokėjusi ir Stasės motina. Šio amato ji išmokė savo dukterį. S. Butvilienė užkalba nuo *parušėnijos, rožės, nudyvijimo*. Ji tiki, kad užkalbėjimas padeda, kartais žmonės pagydvė⁹.

Pasakų S. Butvilienė išmokusi iš savo motinos, kuri pati daug jų mokėjusi ir buvusi gera pasakotoja. S. Butvilienė pasekė 6 pasakas, kurios sudaro beveik pusę Gervėčių miestelyje užrašytų pasakų repertuaro. S. Butvilienės pasakos „Krisiutė“ (Nr. 191, AT 511 + 405), „Pavogtas broliukas“ (Nr. 192, AT 480 A*), „Ožkelė“ (Nr. 193, AT 123), „Vištelė ir gaidelis“¹⁰ (AT 2021 B), „Pupa“¹¹ (AT 804 A) dar gerai atsimintos. Tik vienos pasakos „Našlaitė ir pamotė“ (AT 480) pasekta atskiri fragmentai. S. Butvilienės pasakų tekstai, nors ir negausūs, rodo, kad jos būta talentingos pasakotojos. Ji turėjo savitą pasakojimo stilių. Anksčiau, be abejojimo, galėjo mokėti kur

⁶ LTR 4153(236).

⁷ LTR 4153(243).

⁸ LTR 4151(241).

⁹ Stasė Butvilienė-Kusoitaitė, užrašė Norbertas Vėlius, 1970, LTR 4151, p. 286–287.

¹⁰ LTR 4151(190).

¹¹ LTR 4151(241).

kas daugiau pasakų negu tada, kai iš jos, jau visai senyvos, peršokusios 76 metus, buvo užrašinėjama.

S. Butvilienė sekė tik tradicinius, plačiai Lietuvoje ir Gervėčių apylinkėse paplitusius siužetus. Jie gryni, nekontaminuoti. Pasakos „Krisiutė“ dviejų siužetų (AT 511 + 403B) jungimas irgi tradicinis. Pateikėjos fantazija laki tik įprastuose tradicijos rėmuose: niekur nekeičiami pagrindiniai pasakos veikėjai, jų poelgių motyvai. Savita S. Butvilienės sekimo maniera. Pasakos įvykiai perteikti kondensuota fraze, nutylėjimu, pauze, dialogu. S. Butvilienės pasakų pradžios glaustos. Jose dominuoja laiko formulė *buvo*: *Buvo trys dukretės pas tėvelius, o vienas sūnelis* (Nr. 192). Kai kuriose pasakose laiką konstatuojanti veiksmažodinė forma *buvo* nežymiai išplečiama ir paaiškinama veiksmažodžiais *liko, turėjo*: *Buvo tėvas, liko našliu, ir liko pas jį mergaitė. Liko sirataitė mergaitė* (Nr. 191); *Buvo ožketė, turėj šešis ana vaikus* (Nr. 193). Lakoniškais teiginiais, supažindinančiais su pasakos herojais, prasideda visos S. Butvilienės pasakos, kad ir kokiam žanrui jos priklausytų. Beveik visos taip pat lakoniškai ir užbaigiamos: *Vo kap, regi, kokia buvo* (Nr. 191); *Nu, i viskas* (Nr. 192). Vaikus ypač jaudinančią pasaką „Ožkelė“ pateikėja baigia kiek ilgesniu, veiksmažodžių prisodrintu sakiniu: [Vilkas] *visus [ožiukus] paišiko, ana [ožkelė] paparinko paparinko, pasiplaudė, ir augo par jų ožiukai visi* (Nr. 193).

Trumpos S. Butvilienės kūrinių ne tik pradžios ir pabaigos, glaustos ir kitos pasakojimo dalys:

Apsivedė tėvas, atvežė kitų mamų, o tų jau mergaitį siuntė karvelį ganytie. Ir dau kuodelių daug verpt. Ana gano ir verkia. O karvelė sakis:

– Neverk, ko tu verki, aš tau būsiu didelė pamačnykė.

Nuginė ana jau tų pievon žalion, un krūčios sėdi, bovijasi. Ė karvutė visas paukštėlas sušaukė: vienos verpia, kitos audžia, tracios balina. Nu, jau para namon gytie, saulalė. Ana sakis:

– Karvela margoja, aisim namon, saulalė jau žemai.

Karvelė ažmūkė:

– Mū! Mū!

Ir atginė. Žiūri močekka (Nr. 191).

Pasakojimo atkarpa susideda iš veikėjų veiksmų, greitai keičiančių vienas kitą. Herojų priešprieša, tokia ryški kituose šio tipo lietuviškuose variantuose, čia tik numanoma. Pasakos veikėjai neapibūdinami net įprastais tradiciniais pažyminais *grazi, gera* mergaitė, *pikta* pamotė, *motinos karvelė, pasoginė karvelė*. Pasakos pradžioje išryškintas tik mergaitės statusas šeimoje – *sirataitė*. Pamotė vėlgi pačioje pasakos pradžioje nevadinama nei *laume*, nei *ragana*, o tik *kita mama*. Tik vėliau, kai našlaitė bus sekama, sužinosime, kad *kitos mamos* duktė pasižymi ypatinga savybe – turi tris akis.

Neužsimenama pasakojimo pradžioje ir apie pamotės dukteris. Jos negretinamos ir nelyginamos su pagrindine heroje. Neišryškintas ir našlaitės moralinio persekiojimo momentas, paprastai kitose pasakose detaliau vaizduojamas priešpriešomis nekentė/mylėjo, ujo/lepino. Pagrindinės herojės persekiojimas S. Butvilienės pasakojime nėra laipsniškas. Mergaitė varoma iš namų ganyti, vos tik juose pasirodo kita mama. Dirbant sunkius darbus, mergaitės vaidmuo pasyvus. Ji *sėdi un krūčios ir bovijasi*. Jai net nereikia įkišti kuodelių į vieną karvelės auselę ir ištraukti pro kitą. Įvyksta stebuklas, karvė sušaukia visas *paukštėlas*: vienos verpia, kitos audžia, trečios balina. *Paukštėtės yra pagalbininkės* paprastai ir kituose Gervėčių apylinkės šio siužeto variantuose.

S. Butvilienė, kurdama vienas kitą keičiančius vaizdus, į pasakojimo sandarą įpina toms pasakoms būdingą ir ypač pamėgtą meninę priemonę – tiesioginę kalbą, dialogą. S. Butvilienės dialogas glaustas. Glausta ir tarp tiesioginės kalbos esanti

konstatuojamoji jungiamoji teksto dalis, susidedanti tik iš kelių ar poros žodžių, prasidedanti ne įprastu esamuoju – *sako*, o dažniausiai būsimuoju *sakis* (beje, vyraujančiu ir kitų gervėtiškių pasakojime).

Ana (mergaitė) sakis:

– Karvela margoja, aisim namon, saulalė jau žemai.

Karvelė ažmukė:

– Mū! Mū!

Ir atginė.

Žiūri močeką.

– Kol' taip greit tu padarei? Kas itai tau tį padėdė?

– Niekas, aš pati.

– Negalėj tu pati itei padarytie.

Šių jau ana un rytojaus savo dukterį, su trijom jau akim (Nr. 191).

Šio varianto pirmojoje dalyje S. Butvilienės kuriami našlaitės ir karvutės, našlaitės ir pamotės dialogai artimi šnekamajai kalbai. Negirdime pasikartojančių nušlifuočių frazių. Ilgesnėje teksto atkarpoje tik du kartus suskamba pasikartojantis karvelės atsakymas: *Mū! Mū!* Toliau *sirataitės* sekimo epizode pavartojama įprasta šiam siužetui užmigdyto formulė: *Ažmik, viena akela, ažmik ir kita, ažmiek!* Herojė tarsi užkeikimą nuolat kartoja *ažmik*, tuo siekdama padaryti nepavojingą savo priešininę – pamotės dukterį.

Antrojoje pasakos „Krisiutė“ dalyje *kurmono* ir pirtyje nuskandintos našlaitės-karalienės dialogas jau yra igijęs tam tikrų meninių sąskambių.

Nuvejo anas [vežėjas] par tų pirtį, sakis:

– Krisia risia, dukrelė tavo verkia, cicės nori!

Ana sako:

– Plaukiu – nepaplaukiu,

Pieskelės kojelas ažringdo,

Ė undenėlis akelas ažlėdo.

Anas sakis:

– Nieko, atplauk par man' (Nr. 191).

Kasdieniškai skamba tik vieno dialogo dalyvio – vežėjo – kalba. Karalienės atsakymas virtęs bendrąja teksto vieta – dainuojamuoju intarpu. Jis S. Butvilienės ne dainuojamas, o sakomas eiliuotai. Meniniu kondensuotu vaizdu perteikiama kraupi herojės būseną.

Pasaką „Pavogtas broliukas“ (Nr. 192) S. Butvilienė taip pat pradeda glaustai: *Buvo trys dukretės pas tėvelius, o vienas sūnelis. Veiksma užuomazga – broliuko ne-tektis. Mažajai sesutei plaunant rūbus, broliuką nusineša pro šalį lėkusios žąsys. Nusineša į dvarą. Vieta patikslinama: kur seniau ponai buvo. Toliau pasakojimą sudaro trys pasikartojantys vyksmai – ėjimai broliuko ieškoti. Du iš jų yra nesėkmingi, trečiasis – sėkmingas. Jie virtę bendrosiomis kūrinio vietomis – pakartojimais. Pakartojimai čia reiškiasi kompoziciniu ir stilistiniu-leksiniu lygmenimis.*

S. Butvilienės savybė glaudinti pasakojimo vaizdus ryški ir jos sekamosiose bendrosiose vietose. Pirmasis ir trečiasis vyksmas – vyresniosios ir mažosios seserų kelionė į dvarą – perteikti glaustu dialogu, antrasis vyksmas – vidutiniosios sesers ėjimas – pasakotojos tik konstatuojamas: *Ais jau ir kita ieškotie. Ir kitai teip. Aidama ir to neatsineš* [broliuko]. Niekur S. Butvilienės tekste nėra šiam siužetui įprastų ir kitų pasakotojų pamėgtų leksinių pakartojimų *ėjo ėjo ėjo*, nusakančių ilgą herojės kelionės trukmę ir vyksmo erdvę. S. Butvilienės pasakos atitinkama vieta skamba taip:

Ajo vyresnieje ieškot, priažo – artojėlis aria.

– Ar neragėjai ma broliuko?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, padėkie man, duok man ką suvalgytie, tai aš būsiu didelis padėjėjas. Ana nedau.

– Nėr kadu – ainu broliolio ieškot!

Tadu aria [šienauja]* žmogus.

– Padėk Dieve tau! Ar neragėjai ma broliolio?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, sugrėbk ma šienelį, aš būsiu didelis pamačnykas.

– Nėr kadu – lakiu broliolio ieškot.

Stovi karvelė.

– Karvela karvela, ar neragėjai ma broliolio?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, tik pamelžkie man', tai aš tau būsiu didelė pamačnykėlė.

– Nėr kadu man – ainu broliuko ieškot.

Stovi dziečekelė su duonu.

– Dzieškela dzieškela, ar neragėjai ma broliolio?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, ale būsiu didelė pamačnykė, aik iškepk man'.

– Nėr kadu – lakiu broliolio ieškot.

Tadu:

– Meitelėli meitelėli, ar neragėjai ma broliolio?

– Ragėjau ir girdėjau, imk man' paskerskie, ir pati mėsos imkie, ir man paliksi, tai aš tau būsiu didelis pamačnykas (Nr. 192).

Dialogą sudaro trys dalys. Pirmojoje dalyje greitu tempu sakomos pasikartojančios mergaitės frazės – kreipiniai į vis kitą kelyje sutiktą objektą. Mergaitės frazės nekintamas branduolys – *Ar neragėjai ma broliolio? Ar neragėjai ma broliuko?* Formulinė tiesioginė kalba čia nedaug varijuoja. Tik vienoje vietoje prieš pagrindinį frazės branduolį *Ar neragėjai ma broliolio?* atsiranda pasisveikinimas-palinkėjimas: *Padėk Dieve tau*. Kintantys yra tik mažiabinėmis žodžių formomis išreikšti dvigubi kreipiniai, įvardijantys vis kitą sutiktąjį objektą: *Karvela karvela; Dzieškela dzieškela; Meitelėli meitelėli*.

Antroji dialogo dalis – objekto atsakymo pradžia – taip pat išreikšta formuline kalba: *Ir ragėjau, ir girdėjau*. Po to eina objekto prašymas ir pakartojimas-pažadas atsilyginti: *...padėkie man, duok man ką suvalgytie, tai aš tau būsiu didelis padėjėjas* – (artojėlis); *...sugrėbk man šienelį, aš tau būsiu didelis pamačnykas* (pjovėjas); *...tik pamelžk man', tai aš būsiu didelė pamačnykėlė* (karvelė); *...ale būsiu didelė pamačnykė, aik iškepk man'* (dzieškelė).

Trečioji dialogo dalis – vyresniosios mergaitės atsakymai – ištaisai virtę pasikartojančia formule: *Nėr kadu – ainu broliolio ieškot*. Kas antrame atsakyme S. Butvilienė žodį *ainu* keičia sinonimu *lakiu*, labiau pabrėžiančiu mergaitės veiksmo tempą. Tad trys dialogo dalys (mergaitės kreipiniai – objekto atsakymai – mergaitės atsakymai) sudaro atskirus uždarus blokus. Vienas su kitu jie susieti konstatuojamąja kalba. Ji striuka, susidedanti iš kelių, poros ar net vieno žodžio. Lakoniškai informuojama, ką sutiko kelyje herojė: *Tadu aria* [šienauja]* žmogus; *Stovi karvelė; Stovi dziečekelė su duonu; Tadu*. Paskutiniaja dialogo jungtimi net neįvardijamas sutiktas objektas. Staiga po jungties einantis kreipinys *Meitelėli meitelėli!* atlieka kartu ir informacinę funkciją.

Iš 126 dialogą sudarančių žodžių tik 22 pasakotoja pavartoja po vieną kartą. Atskiri žodžiai ar jų junginiai pavartoti po 11, 9, 5, 4, 3 kartus. Tai anaipiol nereiškia pasakotojos kalbos skurdumo. S. Butvilienė, palaikydama nepertraukiamą kalbos ritmą, iš nuolat pasikartojančių frazių ar atskirų žodžių yra išaudusi įtaigų, gyvą savo pasakojimo audinį.

Kiek kitaip pasakojime konstatuojamas mažosios sesers, išėjusios ieškoti broliuko, ir kelyje jos sutiktų objektų dialogas. Šį dialogą sudaro dvi dalys: mergaitės klausimai ir objekto atsakymai:

– Artojėli artojėli, ar neragėjai mano [broliuko]?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, duok man ką suvalgytie.

Klausimai ir atsakymai išreikšti tom pačiom, nedaug varijuojančiom formulėm, kaip ir anksčiau minėtame dialoge. Vienur kreipiniais objektas švelniai įvardijamas: *Artojėli artojėli!* Kitur tiesiog klausiama: *Ar neragėjai ma broliuko?* Dialogą simetriškai jungia dvi pasakotojos konstatuojamos dalys. Pirmoji nusako mergaitės keliavimą: *To [mergaitė] priažo – artojėlis aria; Tadu aina – šienauja; Tadu aina – stovi karvutė; Knisa meitetėlis.* Paskutinytis pasakojamosios kalbos, jungiančios dialogą, komponentas *Knisa meitetėlis* visai striukas. Nebėra net nuolat pasikartojančių *aina, priažo*. Mergaitės keliavimas lieka potekstėje, kaip savaime suprantamas veiksmas. Antroji dialogą siejanti konstatuojamoji dalis eina po sutikto objekto atsakymo. Ji skirta teigiamam mergaitės elgesiui apibūdinti. Todėl vietoje vyresniosios sesers neigiamo atsakymo pirmajame dialoge: *Nėr kadu – lakiu, ainu brolalio ieškot* – čia girdime pasakotojos kalbą, teigiamai vertinanačią mažosios sesers veiksmus: *Sėdos tį, papeņėjo artojėlį; Sugrėbė [šienelį] ana; Pamelžė, paci atsigėrė, karvelai paliko ir nuvejo; Ana jį [meitelį] ažskerdė ir sau ėmė, ir jam paliko; Ana iškepė duonetį ir sau ėmė, ir tį paliko.* Taip pakartojimuose-dialoguose atsiranda priešprieša nepaklusni/paklusni, turinti aiškia moralinę nuostatą ir lemianti herojų tolesnį gyvenimą. Jungiamosiose šio dialogo dalyse vėlgi ryškūs leksiniai pakartojimai, formulinė kalba.

Pagaliau pasakos teksto atkarpa, vaizduojanti mergaitės ir broliuko grįžimą namo. Jis atskleidžiamas taip pat trečiuoju, jau kitokiu, neišplėtotu, dialogu. Prieš dialogą pasakotoja glaustai nusako situaciją:

Nu, nieko, provija žūsis, jau ieškok. Ana pakels galvetį, kų lakia žūsys.
 – Džieškela, pakavoj!
 Džieškėlė ir pakavoj.
 Kap žūsys pralakia, ana i vėl aina. Žiūri.
 – Meitelėli, pakavok man’!
 Meitelėlis pakavojo ton knisyklon, kur anas išknisįs buvo. Žūsys pratėkė.
 Ana aina.
 – Karvela karvela, pakavok man’!
 Karvelė pakavojo jų.
 Nu, aina, šienauja žmogelis.
 – Pakavokie man’!
 Pakavojo jų kupkelėn šieno. Žūsys pratėkė.
 Tadu artojėlis aria.
 – Artojeli artojeli, pakavok man’!
 Tas savo ploščium jų apklojo.

Tokiu dialogu pasakotoja itin glaustai perteikia mergaitės kelionę atgal į namus. Dialogo pirmąją dalį visur sudaro mergaitės prašymas suteikti jai pagalbą. Atsiliepiama ne tiesiogine to ar kito objekto kalba, o greita reakcija, iš karto virstančia veiksmu, patenkinančiu mergaitės prašymą. Šie atskirų objektų teigiami veiksmai, išreikšti pasakotojos kalba, tampa siejamuoju dialogo komponentu. Kartu jie atstoja ir objektų atsakymus. Neišplėtotas dialogas pasakotojos taip pat prisodrintas leksinių pakartojimų-prašymų: *pakavoj, pakavok man’, pakavokie man’,* o prieš tai nuolat einantys maloniniai kreipiniai *Džieškela, Meitelėli, Karvela karvela, Artojėli artojėli* virsta net savotišku maldavimu. Pasakojimo tempas dar spartesnis. Mergaitės kreipinius-prašymus jungiančioje pasakojimo dalyje kaleidoskopiškai vis keičiasi veiksmai: *Džieškėlė ir pakavoj. Kap žūsys pralakia, ana i vėl aina. Žiūri. Meitelis pakavojo ton knisyklon, kur anas išknisįs buvo. Žūsys pratėkė. Ana aina. Karvelė pakavojo jų. Nu, aina, šienauja žmogelis. Pakavojo jų kupkelėn šieno. Žūsys pratėkė. Tadu artojėlis aria.* Per visą tekstą stebėtinai taikliai ir glaustai pasakotoja konstatuoja atliktus veiksmus. O kartojami lakoniški pasakymai *Žūsys pratėkė; Ana aina; Nu, aina* atpalaiduoja nuo įtampos, informuoja apie praėjusį pavojų ir artėjantį laimingą mergaitės sugrįžimą namo.

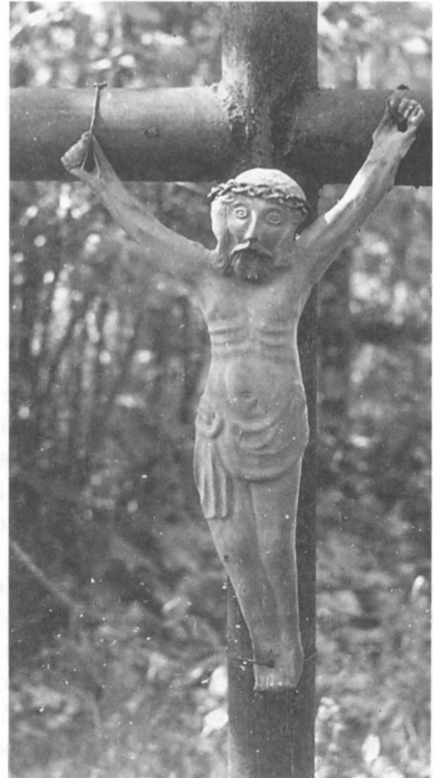
Iš užrašytojo N. Vėliaus pastabos sužinome, jog pateikėja pirmą kartą pasaką pasekusi šiaip, kad geriau ją atsimintų. Tik antrą kartą sekamas kūrinys buvo užrašytas į magnetofoną ir skambėjo jau nebe taip išraiškingai, nors įvykių seka buvo geriau atsiminta. Detaliau išsigilinę į S. Butvilienės pasakos komponavimo principus, matome, kaip tradicinis siužetas, pasektas atskiro pasakotojo, varijuoja, suskamba naujomis meninėmis priemonėmis. S. Butvilienė (prisiminusi tegu ir nedaug pasakų) turi ryškų, vientisą pasakojimo stilių, todėl gretintina su geriausiais Gervėčių krašto pasakotojais.

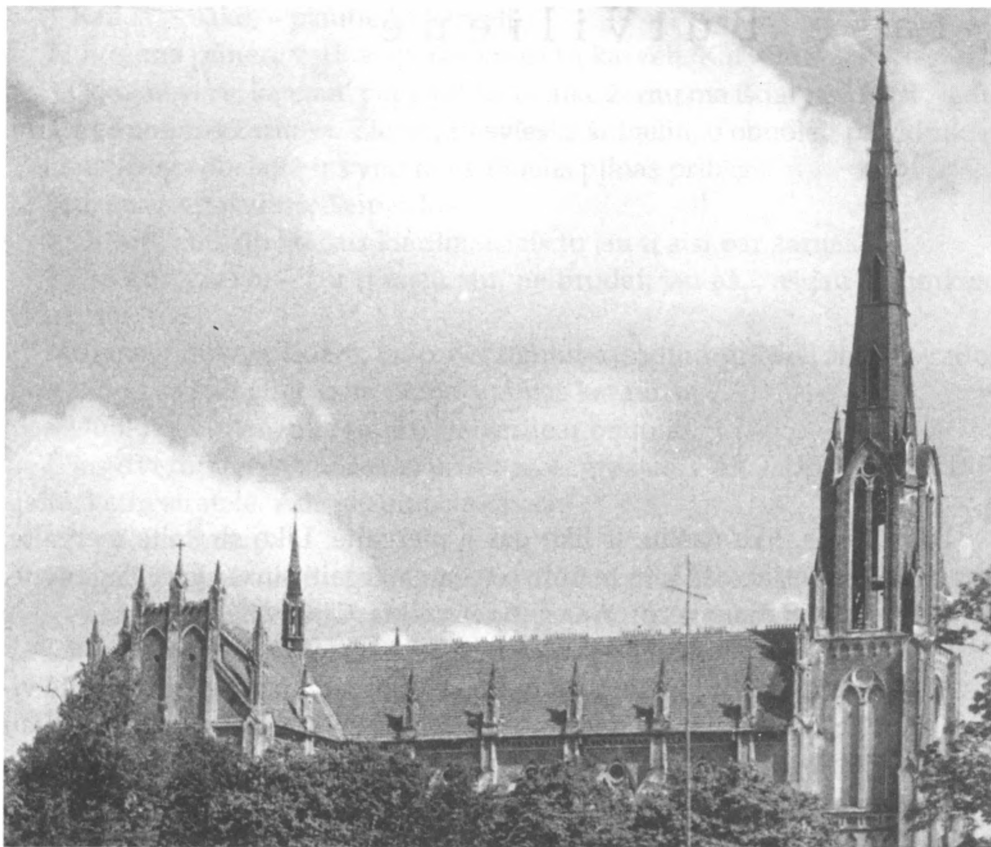
64. Gervėčiai. Tiltas per Aluošią.
Rimvydo Kunsko nuotr. (iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

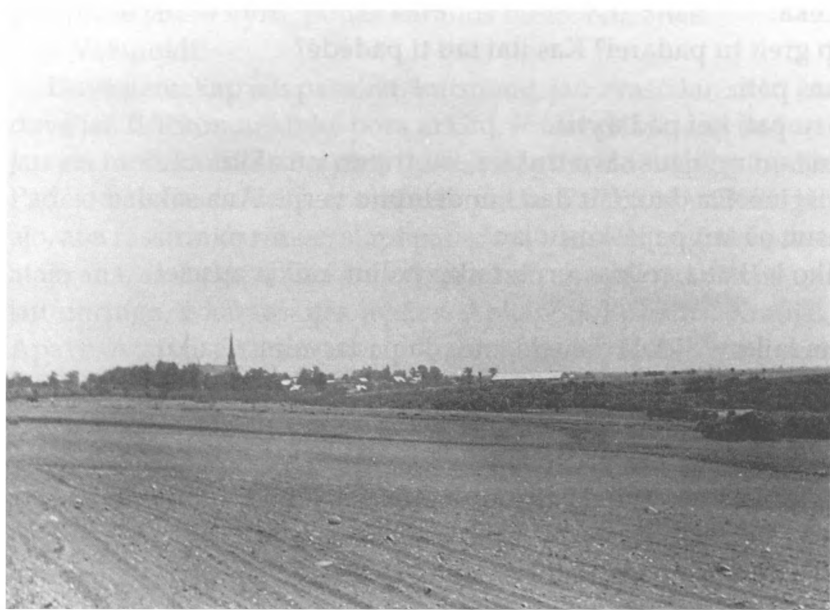
65. Skalbėjos prie Gervėčių malūno tvenkinio.
Rimvydo Kunsko nuotr. (iš Norberto Vėliaus
asmeninio archyvo)

66. Varinis nukryžiuotasis Gervėčių
miestelio kapinėse. Juozo Kudirkos nuotr.
(iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo)

67. Gervėčių bažnyčia. Nuotr. iš Norberto Vėliaus asmeninio archyvo

68. Gervėčių laukai. 1970 m. Nuotr. iš LTR fototekos

Stasė Butvilienė

191. KRISIUTĖ

Buvo tėvas, liko našliu, ir liko pas jį mergaitė. Liko sirataitė mergaitė. Apsivedė tėvas, atvežė kitų mamų, o tų jau mergaitį siuntė karvelį ganytie. Ir dau kuodelių daug verpt. Ana gano ir verkia. O karvelė sakis:

– Neverk, ko tu verki, aš tau būsiu didelė pamačnykė.

Nuginė ana jau tų pievon žalion, un krūčios sėdi, bovijasi. Ė karvutė vi-sas paukštelas sušaukė: vienos verpia, kitos audžia, tracios balina. Nu, jau para namon gytie, saulažė. Ana sakis:

– Karvela margoja, aisim namon, saulažė jau žemai.

Karvelė ažmūkė:

– Mū! Mū!

Ir atginė.

Žiūri močekka.

– Kol' taip greit tu padarei? Kas itai tau tį padėdė?

– Niekas, aš pati.

– Negažėj tu pati itei padarytie.

Siųs jau ana un rytojaus savo dukterį, su trijom jau akim.

Nu, anos išginė. Da daugiau dau kuodelių ito verpt. Ana sako:

– Akšį, sasut, aš tau pajieškosiu jau*.

– Nėra laiko ieškotis, reikia verpt, raikia balint, raikia auscie!

Sako:

– Bus mum laiko – didelė dienežė, mės da padarysim visa kū.

Nu, ana jėmie jų ieškoc, sako:

– Ažmik, viena akela, ažmik ir kita, ažmiek.

Ė trecios ana nežinojo, ką yr. To žiūri vienu akefi. Karvelė sušauk paukš-telas: vienos verpia, kitos audžia, trecios balina. Ė triūbeį jau tų susukus per vakarų karvelai un ragu, karvelė ir vėl:

– Mū! Mū! – para jau namon gytie.

Atginė. Sakis:

– O, mama, jai karvelė padėdo.

– Raikia, – sako, – pjautie tų karvelį.

Nuvej ana pūnėn, verkia apsikabinusi tų karvelį. Karvelė sako:

– Ciku, neverk, ka man' papjaus, tai tu aike žarnų ma išdarytie. Rasi žiedų ir rasi obuolį ma žarnos. Žiedelį tų svieske šulnėlin, o obuolėlį pasodinkie. Tai tau išaugš obelaitė ir vyno tau šulinėlis pilnas pribėgs.

Nu, ana teip padarė. Teip sakis:

– Oi, a tu su kailinaičiais kiaulinaiciais tu jau tį aisi par žarnas?

– Tai ku, – sako, – jau tį aisiu jau, ne brudai, jau aš... aš jau prijunkus, išdarysiu.

Nu, ana ir nuvejo, išdarė, rado, obuoliukų pasodino, grūdelį obuolio rado, pasodino pas šulnėlį. Nu, ir važuoja ponas karalius:

– Duokit jau man, mergaitės, atsigertie ir obuolių.

Ė jos dvi dukterys, močekos prirengtos, gražios, ė ana applyšus to mergaitė, katra siratėlė. Ana jau siuncia savas:

– Vagi, jau itos.

Kap priaj, tep obelaitė užsikėlė aukštai aukštai, šulnėlis išdžiūvo. Anas sakis:

– Pašaukit man Krisių, – ana Krisku buvo vardu, – pašaukit man Krisiutį.

– Kur jinai tį, kailinaičiais kiaulinais kur ana tį jau!

– Nu, nieko, pašaukit.

Kap ana pribėgo, tep tie obuolėliai – un petelių, šulnielis – pilnas vyno. Ana ėmė kupkelį vyno jam pasėmė – išgėrė, obuolėlių priraškė. Da anas jų pusiau pasistvėrė i pasodino savo vežiman, i nusvežė par savo pakajų. Pasodino, šulinėlis stojas po lungu, ė obelėtė vėl po lungu išaugo.

Gimė jau juosa mergaitė. Ana bovija, jau tėveliui laiškų parašė. Prikalbėjo motina – reikia jų pasiprašytie svečiuosan. Nu, ė ana tep durnelė buvo jau, pasiprašė jau sa vyru, ponas karalius buvo. Nu, anas:

– Važiuokit!

Davė jiem, kap jau pasakyt, kurmonų, jau zvaščikų, savo jau pamačnykų davė jai. Bričkon užkinkė porą arklių, ir nuvažiavo ana su tuj mergaiti. Ė to jau jos močekka iškūrino pirtį ir iškas[ė] gilių duobį. Ėgi toj duobėj vanduo. Padėjo balanas tokias – ir vesimės pirtin. Paliko tų vaikaitį jau namie. Kap ajo, ana rassirinko rūbus, stapt pati pirmutinė – ir ungriuvo ton duobėn. Nu, atajo ana, sa dukterį nori jos kamašaitėm apaut, nori rūbais unringt. Rūbais jau unringo, ė kamašaitės mažos. Apkapo[jo] pirštus. Kraujai teka iš kojų. Apavė. Ataj jau ana, ims un runkų tų mergaitį. To mergaitė verkia, neina par jų! O tas kurmonas, katras atvažiavįs, sako:

– Duokit man šitų mergaitį, aš su jųj pavaiškščiosiu, – mažutį tų jau vaikutį.

Nuvejo anas par tų pirtį, sakis:

– Krisia risia, dukrelė tavo verkia, cicės nori.

Ana sako:

– Plaukiu – nepaplaukiu,
Piesketės kojelas ažringdo,
Ė undenėlis akelas ažlėdo.

Anas sakis:

– Nieko, atplauk par man’.

Ana priplaukie, davė kriūtį jai, ana prižindė. Ir vėl ana nuplaukė. Tadu kitą kartą anas i vėl atnešė. Ana priplaukė – tep anas ir pastvėrė jų. Pastvėrė i išsitisė. Išsitisė, ana nuoga. Tep anas nuo savį savo rūbus nusagė, kokius tį turėjo viršuj, jų apsagė ir atsivedė namon. Atsivedė namon. Tadu ažsikinkė savo žirgus, parvažavo pas jos jau žmogų, kur ana išėjus, to jau Kriska. Nu, anasai... ir tadu jau močekų, kap jau un galo, jau un akėčių rastųsė. Sako, kur sniegas blizga, tai jos kaulai.

Vo kap, regi, kokia buvo.

192. PAVOGTAS BROLIUKAS

Buvo trys dukrelės pas tėvelius, o vienas sūnelis. Nuvėjo rūbų plaucie sesutė pati mažutė. Nubėgo broliukas paskum jų. Ana plauja pasilinkus, ė anas kur ir nuvejo toliau. Žūsysis lėkė, pasistvėrė jį i nusnešė pas savį i dvarų, kur seniau buvo ponai. Ana atajo namon. Kur broliukas? Kur? – Nėra.

Ais jau vyresnieje ieškotie. Ajo vyresnieje ieškot, priažo – artojėlis aria.

– Ar neragėjai ma broliuko?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, padėkie man, duok man kų suvalgytie, tai aš tau būsiu didelis padėjėjas.

Ana nedau.

– Nėr kadu – ainu brolalio ieškot!

Tadu aria [šienauja]* žmogus.

– Padėk Dieve tau! Ar neragėjai ma brolalio?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, sugrėbk ma šienelį, aš būsiu didelis pamačnykas.

– Nėr kadu – lakiu brolalio ieškot.

Stovi karvelė.

– Karvela karvela, ar neragėjai ma brolalio?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, tik pamelžkie man’, tai aš tau būsiu didetė pamačnykė.

– Nėr kadu man – ainu broliuko ieškot.

Stovi dzieškėtė su duonu.

– Dzieškela dzieškela, ar neragėjau ma brolalio?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, ale būsiu didetė pamačnykė – aik iškepk man’.

– Nėr kadu – lakiu brolalio ieškot.

Tadu:

– Meitelėli meitelėli, ar neragėjai ma brolalio?

– Ragėjau ir girdėjau, imk man’ paskerskie, ir pati mėsos imkie, ir man paliksi, tai aš tau būsiu didelis pamačnykas.

– Nėr kadu – lakiu brolalio.

Ana nuėjo, o anas gano žūsis. Ana paėmė jį – an peciu, ir traukia. Žūsys davė jai sparnais, jai apkapo[jo] per pecius, apkapojo, atėm broliukų.

Ata[jo] ana namon ir verkia.

Ais jau ir kita ieškotie. Ir kitai teip. Aidama ir to neatsineš.

Pasku ais jau pati mažutė, nuo kataros anas jau pabėgo.

To priažo – artojęlis aria.

– Artojęli artojęli, ar neragėjai mano [broliuko]?

– Ir regėjau, ir girdėjau, duok man kų suvalgytie.

Ana nešas su savim. Sėdos tį, papenėjo artojęli.

Tadu aina – šienauja.

– Padėk Dieve! Ar neragėjai ma broliuko?

– Ragėjau ir girdėjau, padėk ma šienelio sugrėbtie.

Sugrėbė ana.

Tadu aina – stovi karvutė.

– Karvela, ar neragėjai mano brolialio?

– Ragėjau ir girdėjau, pamelžkie man', imk su savim pienelio ir man paliksi – būsiu didetė pamačnyketė.

Pamelžė, paci atsigėrė, karvelai paliko ir nuvejo.

Knisa meitelėlis.

– Meitelėli meitelėli, ar neragėjai mano broliuko?

– Ir ragėjau, ir girdėjau, imkie man' paskerske, imk sau mėsos ir man čia pliksi.

Ana jį ažskerdė ir sau ėmė, ir jam paliko.

Stou dzieškele.

– Dzieškela dzieškela, ar neragėjai ma brolialio?

– Ragėjau ir girdėjau, imkie man' iškepk, ažminkyk, iškepk.

Ana iškepė duonelį ir sau ėmė, ir tį paliko.

Nuvejo. Piemeniukas gano. Ana su juo susikaľbėjo. Piemeniukas parvarė, tvartan aždarė žūsis, ė pats par sasutį krūmuosna. Ana jį atsinešė. Nešas jau, paragėj tie. Ponia klausia:

– O kurgi mūs piemuoj? Taigi žūsys pasidvės, tvarti stovėdamos.

Nu, nieko, provija žūsis, jau ieškoc. Ana pakels galvelį, kų lakia žūsys.

– Dzieškela, pakavoj!

Dzieškele ir pakavoj.

Kap žūsys pralakia, ana i vėl aina. Žiūri.

– Meitelėli, pakavok man'!

Meitelėlis pakavojo ton knisyklon, kur anas išknisįs buvo. Žūsys pralėkė.

Ana aina.

– Karvela karvela, pakavok man'!

Karvelė pakavojo jų.

Nu, aina – šienauja žmogelis.

– Pakavokie man'!

Pakavojo jų kupkelėn šieno. Žūsys pralėkė.

Tadu artojęlis aria.

– Artojeli artojeli, pakavok man'!

Tas savo ploščium jų apklojo.

Žūsysis jau lėkė lėkė, grižo – nėra, parlėk – nēr piemeniuko. Ana ir atsinešė.
 Ė tīnai rodi! Visi apsirodavo[jo] broliuku, kū atsinešė.

Nu, i viskas.

193. O Ž K E L Ė

Buvo ožkelė, turėj šešis ana vaikus. Jir ajo pati jiems šienelio ieškotie. Ana prirenka, pati prijėda ir jiems šienelio atneša, ir sako:

– Ožkeliai mani, atsidarykit!

Anys atsidaro, ana juos papeni, apžindžia ir vė eina.

Prisklausė vilkas atlėkīs.

– Atsidarykit, vaikeliai ožkeliai, aš jūsu... [motinėlė] (storu balsu).

– Mes neatidarysim! Mūsų motinėlės plonas gloselis, o jūsu labai storas.

Anas nulėkė par kalvį.

– Kalvi kalvi, paplok man liežuvį, aš tau duosiu gorcių pupų ir gorcių žirnių.

Kalvis paplojo, atlėkė anas. Ė buvo vienas kreivas ožiukas, pinki geri, ė šeštas kreivas. Tep ana tų vis kreivų apversdė un palyčios po puodu, ožkelį. Atlėkė vilkas:

– Atidarykit, oželiai nabagėliai, aš jum atnešiau až ragelių šienelio, pilnas cicelas pienelio!

Anys ėmė ir atsidarė. Vilkas pajėdė juos, pajėdė. Ė tas kreivasis liko. Atajo motina, šaukia šaukia – niekas neatdaro. Tį jau kap tas kreivalėlis išlipė iš po puodo, atsispyr[ė], sako:

– Motinėla, nėra jau mūsų ožiukų, visus pajėdė.

Kas daryt? Ana jėmė ažsimaišė rascynos dėškelėn, patelnių ėmė ir nuvejo kalnuosan. Pakūrė ugneį, kepa blynus. Aina vilkas iš miško.

– Oi kūmula mana, o kas čia rūkaliojasi, kas čia dūmojasi, ar ne mano kūmułė blynelius kepa?

– Aikši aikši, mano neprijatėliau, aikši aikši.

Priajo. Ana jam blynų pakepusi jau, spirginio un to blyno, kad undegino macnai patelnių, undegino, sako:

– Rassižiokie, padėk liežuvį un... tį jau un ito, kap jau mūsų sakos... un slinkscio. Padėk liežuvį.

Anas rassižioj, liežuvį išlaidė. Ana deguncių patelnių jam nasruosan, vilko. Vilkas:

– Oi, ooooo!

– Nu, tai, – sako, – šik ma vaikelius margai! Šike keršai! Šik!

Visus paišiko, ana paparinko paparinko, pasiplaudė, ir augo par jų ožiukai visi.

[Juokiasi.]

M a r i j a R a m i e n ė

194. P U P A

Buvo diedas su bobu ir papylė pilnų sietų pupų. Rinko rinko, visas surinko, tik viena liko. Ir ėmė augt. Augo augo, iki lovos dugno priaugo. Boba sako dziedui:

– Seni seni, plėšk lovos dugnų.

Senis praplėšė. Pupa vėl augo augo, iki stalo priaugo.

– Seni seni, plėšk stalų.

Senis praplėšė. Pupa vėl augo augo, iki lubų priaugo.

– Seni seni, plėšk lubas.

Senis praplėšė. Pupa vėl augo augo, iki stogo priaugo.

– Seni seni, plėšk stogų.

Senis praplėšė. Pupa vėl augo augo, iki pat debesų priaugo.

– Seni seni, plėšk debesius.

Senis praplėšė. Pupa vėl augo augo, iki dangaus priaugo.

– Seni seni, plėšk dangų.

Senis praplėšė.

– Dabar lipkim, seneli, pas Dievą dangun pažiūrėt, pas Dievų paviešėt.

Pupa trakšt nulūžo, visi žemėn keberiokšt nugriuvo. Kas kojų išsilaužė, kas rankų išsisukė. O aš liežuvį prisikandau ir dabar apie pupą pasakot nebenoriu.

PAAIŠKINIMAI

Paaiškinimuose pateikiamos būtiniausios žinios apie Gervėčių apylinkės pateikėjus ir jų pasakas.

Kūrinio pateikėjas, jo amžius ir gyvenamoji vieta, užrašymo laikas nurodomi pagal užrašytojų duomenis.

Po teksto eilės numerio rašomas jo pavadinimas – toks, koks yra teksto šaltinyje. Pavadinimas laužtiniuose skliaustuose sugalvotas užrašytojo, o laužtiniuose skliaustuose su žvaigždute – leidinio parengėjos. Nurodomas kiekvieno kūrinio siužeto numeris pagal tarptautinį A. Aarne's ir S. Thompsono (AT) pasakų tipų katalogą, jo nesant – pagal J. Balio „Lietuvių pasakojamosios tautosakos motyvų katalogą“ (BILPK). Kai kūrinio siužetas tik šiek tiek panašus į kataloge nurodytą tipą, numeris rašomas skliaustuose. Brūkšnys vietoj numerio rodo, kad kūrinio siužetas minėtuose kataloguose neužfiksuotas. Toliau eina spausdinamo kūrinio rankraštinio teksto ir jo magnetofoninio įrašo šaltinių signalūros. Jeigu tekstas buvo skelbtas, po ženkle = pažymima kur.

Trumpai apibūdinamos spausdinto kūrinio išskirtinės savybės, siužeto populiarumas ir paplitimas Gervėčių apylinkėje bei atskiruose jos kaimuose, nurodant užrašytų variantų skaičių. Pateikiamos užrašytojo ir paties pasakotojo pastabos (jei jų yra) apie tą kūrinį.

Pabaigoje aiškinami žodžiai, sąvokos, realijos bei kiti dalykai, pažymėti tekste žvaigždute. Tai dažniausiai rinkėjų aiškinimai, atkelti iš teksto. Jei aiškinimas buvo išnašoje, jis pažymimas santampa *išn.*, o jei pačiame tekste – prie jo nieko nežymima. Užrašytojų pastabos pateikiamos kursyvu. Tautosakos pateikėjų aiškinimai tekste rašomi skliaustuose.

GIRIOS

Papasakojimo **Marija (Marilia) Kuckienė-Mažeikaitė**, 60 m. Nr. 1–6, 8–14 į mg. užrašė Svet-

lana Bakaitė ir Vida Gulbinaitė (LKLI tts. eksp.), šifravo V. Gulbinaitė, Nr. 4 šifravo S. Bakaitė 1970. Nr. 7 į mg. užrašė V. Gulbinaitė ir Alfonsas Juška (PAKD kompl. eksp.), šifravo V. Gulbinaitė 1971. Nr. 14 melod. šifravo Živilė Ramoškaitė.

1. APIE ŽULVINĄ. AT 425 M. – LTR 4158(11); LTRF 1031(4), 1032(1).

Populiarios lietuvių liaudies pasakos variantas. Giriiose užrašyta 6 var., Gervėčių apyl. – 15 var. Būdinga veiksmo vieta – Ašmenos upė (~ upė). Herojaus vardas – Žulvinas (5 var.), Žiulvinas (1 var.), Žilvinas (2 var.), Žilvis (1 var.), Ulvinas (3 var.); kituose jis – odinas, odina (2 var.), žaltys (2 var.), vėžys (1 var.).

Visuose variantuose išplėtotas epizodas, kaip stengiamasi apgauti žaltį.

Šiame variante epizodas apie gyvenimą pas užburta vyrą glaustas. Nėra žmonai skiriamų sunkių užduočių (suverpti siūlus, sunėsioti batų) motyvų. Vyrą išduoda ne vaikai, o pati žmona, pasakydama broliams, kaip jį šaukti. Sužinojusi apie vyro mirtį, žmona sūnų paverčia drebule, o pati lieka gyventi viena. Plg. žr. 35, 63, 158, 190 paaišk.

<...> – praleista pasikartojanti teksto dalis „<...> kap lėkė... Nu, anys patys ir nuvažiavo. Privažiavo par Ašmenų, tadu ana bijo...“, atsiradusi nutrūkus pasakojimui, kai pasibaigusi mg. juosta buvo keičiama kita.

Užrašytojų pastaba išn.:

* *Kaimynų berniukas, klausęs pasakos, įsikišo: „Bob, gi ne itaip pasakei: „Jei baltos (putos) – gyvas, jei raudonos – negyvas“ turi būti“. Kuckienė atsakė: „Nu, iteip, ale mergaitės (t.y. užrašytojos) padaris gerai“.*

2. [APIE ŽEBA-ŽMONĄ]. AT 402. – LTR 4158 (7); LTRF 1030(2).

Tradicinis siužetas. Ypač išplėtotas žmonoms užduodamų darbų epizodas. Jauniausias sūnus apie žmoną-varlę teisybę sužino kaip tik tada, kai ji pradeda trečią darbą (minkyti duoną). Žmona tada nusivelka varlės skūrą ir tampa mer-

gaite. Daugelyje šio tipo variantų varlė virsta moterimi naktį, kai eina su vyru miegoti.

Skysčio (degtinės, sriubos) liejimas ar daiktų slapstymas už rankovės dažnesnis rytų slavų pasakose. Lietuvių pasakose jis retas.

Giriose šio pasakos tipo užrašyti 2 var. Kituose Gervėčių kaimuose šio siužeto neužfiksuota.

Pasakotojos pastaba: „Vaikam pasakojau, mažiukam anūkam dažnė ne kas kartą, ale savo vaikam dažnai provijau“.

3. [APIE DIEDO DUKRA IR PAMOTĖS DUKRA PIRTY]. AT-. Plg. BILPK 3252. – LTR 4158(1); LTRF 1030(1).

Labai populiariūs lietuvių, taip pat slavų (ypač baltarusių) pasakos variantas, žanrine prigimtimi artimas sakmėms. Pateiktame variante kitaip, negu įprasta, kuriamas mergos ir velnio dialogas.

Giriose šio siužeto užrašyta tik 1 var. Gervėčių apylinkėje daugiau variantų taip pat neužtikta.

Pasakotojos pastaba: „Tėvas mums, vaikams, pasakojau. Ir aš vaikam pasakojau. Anūkam ne tiek kiek vaikam, kaimynų vaikam. Likau našlė su mažu vaiku, tai kaimynų vaikai sulėkdavo.“

Brolio žmona buvo mirus, tai brolio siratėlių labai gailėjau. Drobės nupirkdavau, kokį rūbaškaitį pasiūdavau. Pamotė vis pykdavo, kad siratėlėms tokias pasakas provijau. Iš pasakos tigi žodžio neišmes. O siratėlėms ita pasaka labai patikdavo“.

4. [PAMOTĖS DUKTERYS IR SIRATA]. AT (403 A). – LTR 4158(5), LTRF 1028(4), 1027(3).

Originaliai papasakotas variantas. Pradžia nutolusi nuo AT 403 A. Giriose užrašyta 1 var. Gervėčių krašte analogiškų variantų nėra užfiksuota.

Užrašytojų pastaba: *Vaikam nepasakojau.*

5. [APIE SIRATELĖ, KUR PAS VELNIA TARNAVO]. AT (480). – LTR 4158(16); LTRF 1030(3).

Originaliai papasakotas variantas, kiek nutolęs nuo tradicinio AT 480. Varijuoja pradžia: išeina podukra tarnauti pas velnią. Pasiėmusi pinigų, aukso, pabėga iš uždrausto kambario. Panašaus siužeto pasakojimai būdingi šiaurės germanų liaudies tradicijai, kur dažnai minimas „auksas iš uždrausto kambario“.

Giriose šio siužeto užrašyta 2 var. Gervėčių apyl. daugiau variantų neužrašyta.

Užrašytojų pastabos išn.:

*Pirmas sakinyš užrašytas ranka.

**<...> – praleista trūkinėjančiais papasakota, besikartojanti teksto dalis, atsiradusi keičiant juostas.

Pasakotojos pastaba: „Kap buvau mažesnė, tai verkiau – taip man buvo škadu tos pamotės dukteres. Maž tį ne grūšia, maž tį žmogo užkeikto, kap seniau viskas ažčeravota buvo“.

6. APIE JONIUKĄ. AT 327 C F. – LTR 4158(8); LTRF 1030(4).

Populiariūs lietuvių liaudies pasakos kontaminuotas variantas. Sujungimas tradicinis. Pasakos pradžia: herojus atsiranda stebuklingu būdu, išskaptuojamas iš beržo. Išplėtotas herojaus pasakojimas apie jo nuotykius pas ragana yra kaip pasaka pasakoje. Herojaus vardas *Ivonėlis* suslavintas.

Siužetas Gervėčių apyl. labai populiarius (18 var.). Giriose užrašyta 6 var. Žr. 73, 96, 97, 145, 159 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Itų ir labai dažnai vaikam provijau“.

7. [TRYŠ BROLIAI, ŽVĖRYS IR SENĖ]*. AT 303 + 300. – LTR 4234(144); LTRF 4153(8).

Pasakojime jungiami du tradiciniai siužetai, paplitę Lietuvoje ir tarptautiniu mastu. Gervėčių apyl. jie nepopuliarūs (2 var.). Giriose 1 var. Plg. žr. 129 paaišk.

Šio pasakojimo epizode – kryžkelė, kur broliai išsiskiria, ten užkasami į žemę vyno buteliai (vietoj įprastai vaizduojamų įkertamų medin kardų).

Pasakojime daug svetimybų, yra sakinių vietos lenkų kalba: *Panočku, panočku panočku, či možna pagrecia? [Ponuli, ponuli ponuli, ar čia galima pasišildyti?]* – *Grėjsia, grėjsia [Šildykis, šildykis]*.

Pasakos pabaigoje minimi brolių namai – Vilnius.

Užrašytojų pastaba išn.:

*Pasakotoja gestais rodo, kaip ta kryžkelė išeina.

8. APIE DURNIŲ. AT 530. – LTR 4158(3); LTRF 1029(3).

Populiariūs tradicinės lietuvių pasakos variantas, plačiai žinomas tarptautiniu mastu. Šio siužeto Giriose užrašyta 3 var. Žr. 143, 151 paaišk. Gervėčių apyl. užrašyta iš viso 5 var.

Šiame variante aptinkamas Pelenės tipo pasakose (AT 510 A, 511) dažnai pasitaikantis nuotakai skiriamų sunkių uždavinių motyvas (AT 500–501). Kvailiui susirengus joti pas karaliaus dukterį, broliai užduoda jam išrinkti sumaišytas kanapes, aguonas, smėlį. Tuos darbus herojus atlieka pats, niekieno nepadedamas.

9. APIE KUMŽUTĄ. AT 676. – LTR 4158(13); LTRF 1032(3).

Populiarios liudies pasakos variantas apie turtingą ir vargšą brolius, išplėtotai papasakotas.

Giriose šio tipo pasakos užrašyta 1 var., Gervėčių apyl. daugiau variantų neužfiksuota.

Pasakotojos pastaba: „Itų tai ir mažučiam vaikam provijau“.

10. KAIP ŽMOGUS EJO VARGO IEŠKOTI. AT 1137. – LTR 4158(4); LTRF 1029(4).

Žinomos liudies pasakos variantas su originalia pradžia.

Giriose užrašyta 1 var., Gervėčių apyl. daugiau variantų nėra užrašyta.

Pasakotojos pastaba: „Itų vaikams provijau.“

Viską supranta anys, ale jiems geriausiai patinka kokia ragana“.

11. [KAP DIEDAS IR MEŠKA TARĖSI ROPES SETI]. AT 1030 + (155) + (154). – LTR 4158(12); LTRF 1032(2).

Populiarios lietuvių liaudies pasakos variantas. Kontaminacija būdinga.

Giriose šio siužeto užrašyta 3 var. Vienas iš jų (Nr. 80) dar jungiamas su AT 1083. Gervėčių apyl. kaimuose iš viso užfiksuota 5 var.

<...> – praleistas pasikartojantis nerišlus sakinyks.

Užrašytojų pastaba išn.:

* *Čia Kuckienė baidė vištas iš daržo.*

Pasakotojos pastaba: „Dar kaip būna žiema, kai lieku viena su vaikais, vakarai ilgi, tai ir proviju. Jei kokis vaikas dzykauna ar neklauso, tadu sakau: *Triu riu riū, triu riu riū! Ar neregėjot kiškių, meškų, briedžių, lapių ir vilkų. Ir Maryčių (Algiukų) negerų?* Tad u sakau: *Neregėjau neregėjau. Pas mus Algiukas tai geras, klauso*“.

12. APIE KIAULĄ. AT (136 A) + 20 + 21. – LTR 4158(15); LTRF 1028(1), 1029(1).

Dažnai pasitaikantis tradicinių siužetų junginys. Originali pasakos pradžia: kiaušė su paršiukais įjunktą į diedo ir bobos žirnius. Giriose pasakų tipai AT 20 (žvėrys ėda vienas kitą), AT 21 (lapė sakosi ėdanti savo žarnas) dar jungiami su AT 68 B tipu (lapė ir ašotis). Žr. 32, 45, 66 paaišk. Giriose tokių siužetų junginių užrašyta 3 var., Gervėčių apyl. – 4 var. Kūdiškėse viename variante AT 21 jungiamas su AT 1 + 2. Žr. 174 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Vaikam labai patinka, kai tie paršiukai *skyk skyk*“.

13. APIE VERŠELI. AT 130 A. – LTR 4158(2); LTRF 1029(2).

Išplėtotai papasakotas žinomo siužeto variantas. Detalizuota kūrinio pradžia – mirus šeimininkams, veršelis, vyriausias tarp gyvulių, siūlo statyti namelius. Antroji pasakos dalis – pasakojimas apie gyvulių sėkmingą ir vieningą kovą su vilku.

Giriose šio siužeto užrašyta 1 var., Gervėčių apyl. – iš viso 3 var. Žr. 110, 166 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Ito vaikam labai graži“.

14. [PAŪ]. AT –. – LTR 4158(17); LTRF 1032(4).

Lietuvoje žinomas siužetas. Giriose užrašyta 2 var., Gervėčių apyl. daugiau variantų neužrašyta.

* * *

Papasakojimo **Liudvika Kuckienė-Kuckaitė**, 65 m. Į mg. užrašė S. Bakaitė ir V. Gulbinaitė (LKKI tts. eksp.). Nr. 15–16, 17 šifravo S. Bakaitė 1970, Nr. 18–19 šifravo V. Gulbinaitė 1970. Nr. 16, 19 melod. šifravo Bronius Uginčius 1980.

15. NYKŠTUKAS. AT 700. – LTR 4157(121); LTRF 1018(19).

Tradicškai papasakotas baltuose ir kitose tautose plačiai žinomas pasakos variantas.

Giriose užrašyta 3 var., kurių 2 dedami į rinkinį. Gervėčių apyl. kituose kaimuose daugiau variantų neužrašyta.

Pasakotojos pastaba: „Papasakojimo diedukas. Ji pat anūkėm pasakoj“.

16. [MEŠKOS TROBELE]. AT 480. – LTR 4157(122); LTRF 1018(18).

Nuosekliai papasakotas Lietuvoje, taip pat Baltarusijoje ir kituose slavų kraštuose plačiai žinomo siužeto variantas. Gervėčių apyl. tai populiariausias stebuklinės pasakos siužetas (20 var.), užrašytas Miciūnų, Rimdžiūnų, Mockų, Zavelcų, Gėliūnų, Pelegrindos, Knystuškių, Galčiūnų kaimuose. Giriose užrašyta 5 var. Žr. 36, 47, 91, 156, 184 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Iš diedo išmokau. Kap žiemų užlipė un peciaus, ten ir pradėjo. Močekos duktes negaila buvo, ale cik siratos gaila. Žiemų dažnai ir anūkėm pasakoj“.

17. [DIEDO GAIDYS]. AT 715 A. – LTR 4157(125); LTRF 1018(4).

Tradicinis glaustas žinomos pasakos variantas be šiam siužetui būdingų dainuojamųjų intarpų.

Giriose šio siužeto užrašyta 2 var. Kituose Gervėčių apyl. kaimuose neaptikta.

Užrašytojų pastaba: *Išmoko iš diedo. Ir dabar anūkėm papasakoj*.

18. APIE GAIDELI IR VIŠTELĖ. AT 2021 B. – LTR 4157(123); LTRF 1017(10).

Pasakos siužetas tradicinis. Lietuvoje ir ypač Gervėčių apyl. labai paplitęs (22 var.), aptiktas Miciūnų, Rimdžiūnų, Mockų, Knystuškių, Galčiūnų kaimuose, Gervėčių m. Žr. 87, 113, 149 paaišk. Giriose taip pat populiarius (6 var.). Žr. 34, 82 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Itų diedo išmokino. Labai dažnai vaikam pasakoj“.

19. APIE OŽELI. AT 212 + 159. – LTR 4157(127); LTRF 1017(9).

Dviejų tradicinių populiarių pasakų siužetų junginys. Kontaminacija būdinga. Pirmoje pasakojimo dalyje du kartus iš eilės ožkelę gano ta pati mergaitė, paskui iš diedo. Pasakojime nėra šiam siužetui būdingo žiaurumo, kai diedas už tariamai blogą ožkos ganyną išvaro dukteris ir žmoną iš namų arba nužudo.

Giriose šios pasakos užrašyta 3 var. Žr. 30, 44 paaišk. Pasitaikanti kontaminacija ta pati. Gervėčių apyl. iš viso užrašyta 11 var. (Rimdžiūnai, Mockos, Knystuškės, Galčiūnai, Miciūnai). Žr. 121, 164 paaišk.

* * *

Papasakojimo **Valerija Petrikienė**, 63 m. Į mg. užrašė A. Juška. Nr. 20–29, 31–33 (LKKI tts. eksp.), Nr. 30, 34 (PAKD kompl. eksp.). Šifravo A. Juška

1970. Nr. 30 ir 33 melod. šifravo B. Uginčius 1975.

20. APIE UNDENINĮ KARALIŲ. AT 313 A. – LTR 4162(235); LTRF 984(1).

Originaliai papasakotas tradicinio siužeto variantas. Bėgant pasiverčiama pieva, obelimi, bažnyčia, gėle. Pasakojime daug slavizmų.

Užrašyta tik Giriose 1 var.

Veiksmo vietoj minima Ašmena: *Ajo žmogus par Ašmenų; Prijojo par Ašmenų – maudosi dvylika mergų.*

<...> – nesuprantamas žodis.

Užrašytojo pastaba: *Provižo motina. Visą pasaką pasakojo lietuviškai, tik tarpas nelietuviškas. Pateikėja savo vaikams ir anūkams pasakoja.*

21. [APIE VALDOVĄ IR JO DUKTERĮ]*. AT 301 D*. – LTR 4162 (237), LTRF 984(3).

Tradicinio siužeto variantas. Apie herojės žiedo savitumą, nežinodama, kaip pasakyti lietuviškai, pateikėja kalba slaviškai: *imenoje kolco* [„vardinis žiedas“]. Tekste yra ir daugiau slaviškų elementų. Kelis kartus lenkiškai kartojamas linkėjimas slavišką vardą turinčiam herojui Vankai Partapėjui.

Šis siužetas užrašytas tik Giriose (1 var.).

Pasakotojos pastaba: „Moma provijo“.

22. KAP AŽ ŠUNIO MERGA NUTEKEJO. AT 441. – LTR 4162(238); LTRF 985(1).

Tradicinio plačiai žinomo siužeto savitai papasakotas variantas. Originali pasakos pradžia. Vyras-šuo Lietuvoje rečiau paplitęs personažas, tai būdinga slavų pasakoms.

Užrašytas tik Giriose 1 var.

<...> – nesuprantami žodžiai.

23. [KVAILYS BROLIS IR VELNIAS]*. AT 1650 + 1045 + 1130 + 1072 + 1071 + 1063 + 1084. – LTR 4162(256); LTRF 986₂(24) ir 987(1).

Pasakos siužetai tradiciniai. Būdinga kontaminacija. Minima Ašmena, iš kurios išlenda velnias. Vietoj dažniausiai pasitaikančio motyvo – rautki ežerą, herojus traukia velnius iš Ašmenos.

Giriose užrašytas 1 var., Gervėčių apyl. – 4 var. Atskirų šių siužetų junginių su AT 1071, AT 1072 užrašyta Rimdžiunuose. Žr. 127, 137 paaišk., taip pat 153 paaišk.

<...> – nesuprantamas žodis.

24. [APIE TRIS BROLIUS]. AT 1600 + 1653 B. – LTR 4162(255); LTRF 986₂(23).

Tradiciniai siužetai, logiškai sujungti. Kontaminacija dažna.

Giriose užrašyta 2 var. Gervėčių apyl. daugiau variantų neužrašyta.

25. [APIE NAŠLAITĘ, PAMOTĘ IR TRIS JOS DUKTERIS]. AT 511. – LTR 4162(239); LTRF 985(2).

Tradicinio populiaraus pasakos siužeto variantas. Logiškai papasakotas. Pateikėja lyg varžydamasi įterpia į pasakojimą tokį kūrinio apibūdinimą: „Ale it labai jau vaikiška“.

Karvės žarnose rastą žiedą herojė įmeta į šulinį (paprastai žiedas užkasamas į žemę), išauga

obelis su auksiniais obuoliais. Vyno šulinio motyvas praleistas. Bendrosios pasakos vietos – eilijuoti tarpai – nedainuojami.

Giriose užrašyta 3 var. Gervėčių apyl. kaimuose iš viso užrašyta 18 var. Žr. 37, 90, 131, 189, 191 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Moma provijo“.

26. [APIE NAŠLAITĘ IR TRIS ŽUVELES]. (AT 510 A). – LTR 4162(240); LTRF 985(3).

Tradicinio Pelenės tipo siužeto savitas variantas. Originali pasakos pradžia apie žuveles. Žuvelės, našlaitės paleistos į šulinį, tampa herojės pagalbininkės. Jos padeda našlaitei apsiruosti namuose ir parūpina mėnulio, žvaigždžių ir saulės drabužius.

Giriose šio siužeto užrašyta 1 var. Kituose Gervėčių apyl. kaimuose neaptikta. Plg. žr. 188 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Provijo mama“.

27. PĖ SAPTYNIS BERNIOKUS. AT 327 A B. – LTR 4162(243); LTRF 985(6).

Tradicinių siužetų junginys. Kontaminacija būdinga. Pasakos pabaigoje bėgantis iš galvažudžio valdžios vaikai kelyje sutinka poną, kuris paima juos į savo namus. Jauniausias ir gudriausias berniukas veda pono dukterį.

Giriose užrašytas 1 var. Gervėčių apyl. daugiau variantų neužfiksuota.

28. [APIE TRIS SESELES IR BROLELĮ]. AT 780. – LTR 4162(252); LTRF 986(10).

Tradicinis siužetas, plačiai žinomas Lietuvoje ir ypač Gervėčių apyl. (Miciūnuose, Rimdžiunuose, Kūdiškėse, Gėliūnuose, Knystušėse, Milcėjose, Galčiūnuose). Iš viso 16 var. Giriose užrašyta 4 var. Žr. 39, 74, 78, 132, 173, 185 paaišk.

A. Juškos pastaba išn.:

* *Dainuojamuosius intarpus pateikėja deklamuoja.*

** „Ar vėl provyt, ar nė nie?“ [klausia pateikėja] – *Galit neprovyt* [atsako A. Juška]. Tačiau pateikėja vis tiek išibėgėjusi pasakoja iki *Ė ketvirtas* <...> tol, kol užrašytojas pasako: *Galit neprovyt.*

*** Pasakos intarpas, pradedant žodžiais <...> *ir brolelis*, atstatytas leidinio parengėjos.

29. [APIE TRIS DUKTERIS IR VILKALOTĄ]. AT 311. – LTR 4162(242); LTRF 985(5).

Tradicinis siužetas. Mitinis personažas – *vilkas, vilkalatytis*, pakeitęs daugelyje pasakų žinomus *zuikėlį, mešką, ponaitį, auksabarzdį*.

Pasakos pradžia: vilkas, raudamas diedo ropes, nusineša vieną po kitos dukteris, išsiustas tų ropių saugoti. Pasakojime nėra siužetui būdingo epizodo apie uždraustą kambarį.

Giriose užrašyta 1 var., Gervėčių apyl. daugiau variantų neužfiksuota.

<...> – nesuprantamas žodis.

Pasakotojos pastaba: „Čia mažne truputį ir ilgiau, ale... [Pridėjo dar A. Juška: *Ir avelį ir paršiukų.*] Jau kap atneša jai <...>. Tada kad undeda kuporan. Tai čia kap norės“.

Užrašytojo pastaba: *Pateikėja kartais praleidžia ar trumpina, sakydama, kad mes patys, jei reikės, galėsime sugalvoti, pridėti.*

30. PĖ OŽI. AT 212. – LTR 4162(258); LTRF 988, (51).

Tradicinis siužetas. Populiarus Gervėčių apyl. ir Giriose. Žr. 44, 121, 164 paaišk.

Pasakotojos pastaba išn.:

* *Notrelė* – „Žolė tokia, ką dilgosi labai“.

*** *Šturlalis* – „Ale kas itas, ir pati jau nerას-sirenku“.

Užrašytojo pastaba išn.:

** *Šias dvi eilutes [Kap šoksiau – persöksiu, / Kap dursiu – pradursiu] deklamuoja, pirmąsias – dainuoja.*

Pasakotojos pastaba: „Vis motina pasakojo, kap maža buvau, paskui brolio vaikam“.

Užrašytojo pastaba: *Pateikėja pasakoja anūkui.*

Eiliuota tarpą *Galundu galundu / Peilalį šturlalį* pasakotoja dainuoja tik du paskutinius kartus kartodama. Kitus 3 kartus prieš tai – deklamuoja.

31. PĖ MEŠKOS KUMPI. AT 163 B*. – LTR 4162 (245); LTRF 985, (3).

Tradicinis baltų ir slavų kraštuose žinomo siužeto variantas. Gervėčių apyl. 15 var., Giriose 6 var. Žr. 49, 62, 67, 76, 168 paaišk.

32. [KAIP KIAULĖ SU PARŠIUKAIS EJO ŽIRNIAUTI]. AT 20 + 21 + 68 B. – LTR 4162(249); LTRF 985, (7).

Tradicinių siužetų junginys. Originali pradžia: kiaulė eina žirniauti su paršiukais. Artima baltarusių pasakų analogiškiems siužetams. Plg. žr. 12, 66 paaišk.

Užrašytojo pastaba: *Pateikėjos anūkas, baigus pasakoti, parodė baltarusių liaudies pasakų knygą (Белорусские народные сказки, пересказ Алеся Якимовича. Минск: «Белорусь», 1968). Ten yra panaši pasaka.*

33. PĖ KATINĖLĪ SU GAIDELIU. AT 61 B. – LTR 4162(257); LTRF 987(2).

Pasakos siužetas tradicinis. Gervėčių apyl. paplitęs (6 var.). Giriose užrašyta tik 1 var. Plg. žr. 86, 119, 167 paaišk.

Dainuojamųjų intarpų turinys artimas šio tipo slavų pasakoms. Pirmojo intarpo pirmosios dvi eilutės dainuojamos rusiškai (*Da u lisonki, / Da u lisonki*), antrojo intarpo jau deklamuojamos rusiškai trys eilutės (*Da u lisonki, / Da u lisonki / Novij dvor*).

Pasakotojos pastaba: „Motina pasakojo“.

34. PĖ GAIDELĪ IR VIŠTELĖ. AT 2021 B. – LTR 4162(259); LTRF 988, (52).

Tradicinio Lietuvoje siužeto apie gyvulius variantas. Siužetas ypač paplitęs Giriose, taip pat Gervėčių apyl. Žr. 18 paaišk. Plg. žr. 87, 113, 149 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Vis tei ir motina pasakojo“.

* * *

Papasakojo **Ona Petrikienė-Gudinskaitė**, 63 m. Nr. 35–44 į mg. užrašė S. Bakaitė ir V. Gulbinaitė (LKLİ tfs. eksp.). Nr. 35, 38–40, 42–43 šifravo S. Bakaitė 1970. Nr. 36–37, 41, 44 šifravo V. Gulbinaitė 1970. Nr. 43 melod. šifravo Ž. Ramoškaitė, Nr. 35–39, 44 melod. šifravo B. Uginčius 1980.

35. ŽULVINAS. AT 425 M. – LTR 4157(164); LTRF 1022(5).

Tradicinis siužetas. Originali pradžia. Vieta konkretizuota. Karaliai Vilnių nuperka dukterims tris vainikėlius. Dukterys eina prie upės, užlipa ant tilto. Vienai iš seserų vainikėlis nukrenta į upę. Mergaitė prisitaria, kad ištėkės už to, kas paduos vainikėlį. Mitinė būtybė (pusė žmogaus, pusė žuvies) atneša mergaitei prarastą daiktą.

Pasakojime yra minties šuolių – nemotyvuota, kodėl Žulvinas pasako žmonai, kaip ji šaukti. Tik iš tolesnio pasakojimo paaiškėja, kad žmona išsiruošė aplankyti tėvų. Inkarnacijos objektai čia atvirkšti įprastai tradicijai, gali būti primiršti: viena duktė paverčiama gegute, kita eglute, motina virsta epušaite, o sūnus – ažuoliuku.

Dainuojamieji intarpai – kreipiniai į karalių – lenkiški, nes taip pateikėja buvo išmokusi iš bobutės. Tai patvirtina viena iš svarbesnių dainuojamųjų intarpų požymių – pastovumą.

Plg. žr. 1, 63, 158, 190 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Bobutė itų pasakojo. Dažnai pasakojo. Bobos kuodelius verpia, o mes visi sulandam ir prašom. Visų pasakų lietuviškai, ė tuos žodžius lenkiškai. Ė koli ji itai tuos žodžius lenkiškai?“

36. [MEŠKOS TROBELE]. AT 480. – LTR 4157 (161); LTRF 1026(3) ir 1027(1).

Tradicinio, plačiai paplitusio Lietuvoje ir Gervėčių apyl., siužeto variantas. Žr. 16 paaišk.

Antrame pasakos vyksme pamotė, laukdama sugrižtančios dukters, meilinosi bloga pranešančiai kalaitei duodama blynų, lašinių (daugumoje variantų boba kalaitę kankina, muša).

Plg. žr. 47 paaišk., taip pat 91, 156, 184 paaišk.

37. APIE KARVELĪ. AT 511 + 405. – LTR 4157 (167); LTRF 1025(13) ir 1026(1).

Tradiciniai siužetai. Kontaminacija būdinga. Savaip varijuoja epizodas apie vyno šulinį. Kai pamotės duktė pasemia karalaičiui vyno (daugelyje lietuviškų variantų pasemti vyno ji negali, nes šulinys nusileidžia), jis staiga virsta vandeniu. Antrojo pasakos siužeto eiliuoti intarpai dainuojami lenkiškai.

Siužetas Gervėčiuose paplitęs, žr. 25 paaišk. Plg. žr. 90, 131, 189, 191 paaišk. O. Petrikienės variantui artimas ir Giriose užrašytas, į rinkinį nededamas M. Šimienės variantas „Apie našlaitelę“ (LTR 4231(66)).

Pasakotojos pastabos:

* „Ale jau, vaikeliai, lenkiškai, ką gi jau iteip man...“

** „Verksiu zara“. [Pasakotoja iki ašarų susigraudina, sekdamą tą pasakos vietą, kur našlaitei priėjus ... *obelis nulaidė šakelas, net žemėn.*]

38. ŽŪSIEKOS GULBIEKOS. AT 480 A*. – LTR 4157(165); LTRF 1022(6).

Tradicinis siužetas. Pasakojimas detalus.

Pasakos tekste įterpti užrašytojų žodžiai laužtiniuose skliaustuose [čia anūkas priminė: „A duonų dar kepa“], turima omenyje, kad herojė kelyje, be kitų sutiktų objektų, turėjo užėti ir užraugtą duoną. Įprastas pasakos teksto epizodas, šį kartą pasakotojos praleistas, matyt, anūkui dažnai buvo sekamas.

Giriose šio siužeto užrašyta 1 var., Gervėčių apyl. – 3 var.

Pasakotojos pastaba: „Ir šita bobutė pasakojo. Senutė senutė buvo, ale vis dar verpstaitį verpė. Bobutė iš trijų pirklių anūkus saugojo“.

39. [DAINUOJANTIS SMUIKELIS]*. AT 780. – LTR 4157(163); LTRF 1022(2).

Tradicinis, Gervėčių apyl. ypač populiarius siužetas. Žr. 28 paaišk. Plg. žr. 39, 74, 78 paaišk., taip pat 132, 173, 185 paaišk.

Užrašytojų pastabos:

* Čia anūkas priminė, kad „ne sasutė, o muzikontėlis“; pasakotoja pasitaisė: „A, muzikontėlis“.

Pasakojo mama. Vaikai labai verkdamo; pasakojo Valdukiui (žr. toliau, Valduko papasakotą).

Užrašytojos turi omenyje tą patį siužetą, kurį kiek sutrupintą pateikė pasakotojos anūkas Valdas Panavas.

40. [AGNIEŠKELE]. AT 710. – LTR 4157(162); LTRF 1022(1).

Tradicinis, tarptautiniu mastu paplitęs, taip pat Lietuvoje žinomas siužetas („Dievo motinos vaikas“). Gervėčių apyl. nepopuliarus, užrašyta 2 var., Giriose – 1 var.

Pagrindinė pasakos herojė – Naisvieša (Švenčiausioji) Panelė (plg.: Švč. Marija, burtininkė, nedora uošvė) artimiausia Švenčiausiosios Marijos personažui.

Pasakos pradžioje minima Ašmena. Neturtinga motina neša dukterį paskandinti į Ašmeną. Sutikusi Švenčiausiąją Panelę, savo noru atiduoda jai dukterį (daugumoje variantų motina netyčia pažada savo dukterį Marijai).

Originaliai varijuoja dukters karalienės sudeginimo epizodas (kraunamas ne laužas, kaip įprasta daugelyje variantų, o įkaitinama krosnis, į kurią bus įmesta karalienė).

Pasakotojos pastaba: „Da aš maža buvau, da ma motina pasakojo. Mes vaikai jau labai verkėm, kap tu Agnieškėlį vežė degincie“.

Užrašytojų pastaba: *Ir dabar ji* [O. Petrikienė] *verkė, kai tą vietą pasakojo.*

41. APIE DURNIUS. AT 1450 + 1210 + 1245. – LTR 4157(159); LTRF 1032(5).

Tradicinių siužetų junginys. Kontaminacija būdinga. Užrašyta tik Giriose 1 var.

42. KAP BERNAS VELNIUS PAMUŠĖ. AT 330 B + 810. – LTR 4157(4); LTRF 1025(10).

Siužetas tradicinis, nuosekliai papasakotas. Jame atsiradęs AT 810 tipo motyvas apie kreida apibrėžtą magišką ratą. Pasakos pabaigoje minimos naujausių laikų susisiekimo priemonės (traukiniai, mašinos). Tuo pabrėžiama, kad pasakoje vaizduojami įvykiai vyko labai seniai, kada visur žmogus pėsčias vaikščiojo.

Užrašyta tik Giriose 1 var. Plg. žr. 100 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Kaip dirbau vienoj vietoj, tai tokis žmogus rusiškai pasakojo“.

43. PĖ OŽKELĮ IR TRIS OŽIUKUS. AT 123. – LTR 4157(166); LTRF 1025(12).

Variantas tradicinės populiarijos pasakos, ypač paplitusios Gervėčių apyl. (Miciūnai, Gėliūnai, Knystuškės, Galčiūnai, Gervėčių m. – iš viso 8 var.). Giriose užrašyta 1 var. Žr. 85, 106, 154, 169, 193 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Jai* [A. Petrikienei] *papasakojo bobutė. Ji pati pasakojo anūkui, kuris šitą pasaką moka.*

44. APIE OŽĮ MELAGI. AT 212 + 159. – LTR 4157(160); LTRF 1026(2).

Populiarius pasakos siužetas. Kontaminacija tradicinė.

Diedo pyktis ant vaikų (berniuko ir dukters), tariamai blogai prigianusių oži, išliejamas slaviškais keiksmiais: *Aa, tu podla; A, svoločiau* [A, tu niekšėl].

Pasakos pabaiga savita. Diedas, tapęs turtin gas, parsiveža išvartus vaikus, bobą iš miško, papjauna ožį ir kelia puotą. Plg. žr. 19, 30 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Motulė provijo“.

* * *

Papasakojo **Valdas Panavas**, 8 m. (Onos Petrikienės anūkas).

Moka senelės pasakų. Užrašyti tik du siužetai.

45. APIE BULKUTĘ. AT 2025 + 158 + 1 + 2. – I mg. užrašė S. Bakaitė ir V. Gulbinaitė (LKLİ tts. eksp.). Šifravo S. Bakaitė 1970. – LTR 4157(169); LTRF 1019(18).

Tradicinių siužetų junginys. Kontaminacija būdinga. Giriose užrašyta 3 var., Gervėčių apyl. – 7 var. Plg. žr. 65, 118, 163, 174 paaišk.

Pasaką išmoko iš savo senelės. Pasakoja pusiau tarmiškai, pusiau bendrine kalba.

* * *

Papasakojo **Albinas Petrikas**, 58 m.

46. [APIE RAGANOS SMERTI]. AT 552 A + 302. – I mg. užrašė A. Juška (LKLİ tts. eksp.). Šifravo A. Juška 1970. – LTR 4162(273); LTRF 986(3).

Tradicinių siužetų junginys, savitai varijuojantis (seserų vyrai – žvėrių, paukščių, žuvų karaliai – padeda svainiui surasti raganos smertį). Pasakos pabaigoje brolis grįžta į namus ir parneša pamotei raganai smertį.

Giriose šio siužeto užrašyta 1 var., Gervėčių apyl. daugiau variantų neužrašyta.

Pasakotojo pastaba: „Aš ir nė nemenu, musi bobutė paprovijo, kai [man] buvo pė 10 ar pė 12 metų. Tai aš kitų nemenu. Kaip nuveisim miškan grybaut, tai pasakoja. Tai aš va anūkam proviju. Kap tik kaprizijasi, tai aš jam [pasaką]“.

Užrašytojo pastaba: *Tai galbūt dažnai jo pasakojama pasaka. Pateikėjo žmona Elena Petrikienė pasikvietė užrašyti (be jos dainų) dar ir vyro pasakos „Apie raganos smertį“*.

Pasakotojas pasėkė tik šią vieną pasaką.

* * *

Papasakojimo **Marija Šėmienė-Mažeikaitė**, 69 m. Nr. 47–48, 50 į mg. užrašė A. Juška (LKLI tts. eksp.), šifravo A. Juška 1971. Nr. 49 užrašė ranka Janina Mažeikaitė (PAKD eksp.).

47. [APIE NAŠLAITELĖ]. AT 480. – LTR 4231 (70); LTRF 1088(5).

Tradicinis siužetas. Eiliuotos pasakos vietos ndainuojamos. Antrasis pasakos vyksmas trumpinamas, iškritęs dainuojamasis intarpas (pamotės dukters ir meškos dialogas). Žr. 16 paaišk., taip pat 36, 91, 156, 184 paaišk.

48. [APIE DIEDO GIRNAS IR GAIDELI]. AT 715 A.– LTR 4231(67); LTRF 1088₂(2).

Tradicinis plačiai žinomas siužetas. Žr. 17 paaišk. Plg. žr. 61, 120, 180 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Motina provijo“.

Užrašytojo pastaba išn.:

* Juokiasi [pateikėja].

49. [APIE MEŠKOS ŠLAUNI]. AT 163 B*. – LTR 4231(73).

Tradicinio siužeto variantas. Eiliuotas intarpas dainuojamas, tačiau melodija neužrašyta.

Pasakos pabaiga naujesnės kilmės. Mitinė herojė meška yra praradusi savo mitinę galią. Ji ne suėda bobą (kaip būna daugelyje kitų variantų), o žūva pati. Diedas nukerta mešką kirviu. Žr. 31 paaišk., plg. žr. 62, 67, 76, taip pat 168 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Pasaką išmokau iš motinos“.

50. [DŪDA DŪDA]*. AT 2018. – LTR 4231(65); LTRF 1088(6).

Formulinės pasakos tradicinis siužetas. Giriose šio kūrinio užrašyta 2 var., Gervėčių apyl. – 9 var. M. Šėmienės namuose ši pasaka dažnai sekama, ją moka ir kiti šeimos nariai. Žr. 79, 88, 155, 181 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Provijo motina“.

Užrašytojo pastaba išn.:

* Pateikėjos *marti Veronika nuo šios vietos [t.y. po klausimo Dūda dūda, kam tos mergetės?] pasakos pabaigą seka taip:*

– Dūda dūda, jauniem berneliām.

– Dūda dūda, kur tie berneliai?

– Dūda dūda, vainetėn nujojo.

* * *

Papasakojimo **Julius Ravaitis**, 69 m. Nr. 51–60, 62 į mg. užrašė V. Gulbinaitė ir S. Bakaitė (LKLI tts. eksp.). Šifravo S. Bakaitė 1970. Nr. 61 į mg. užrašė V. Gulbinaitė ir A. Juška (PAKD kompl. eksp.). Šifravo V. Gulbinaitė 1971. Nr. 62 melod. šifravo B. Uginčius 1980.

51. SAUKA IR MARGAROTA. AT 1408. – LTR 4157(1); LTRF 1023(2).

Tradicinis pasakos siužetas, kaip vyras užsigeidžia atlikti moteriškus darbus. Užrašyta tik Giriose 1 var.

Pasakotojo pastaba: „Tikrai Giriose gyveno. Vardas Sauka, pavardė Pukšta. Ot mano die-duko pavardė Pukšta. Jis seniai iš Milcėjų atėjo žentuosan“.

52. PUPYTE IR ŽIRNIUKAS. AT 700. – LTR 4157(3); LTRF 1023(6).

Tradicinis, Lietuvoje, taip pat ir Gervėčių apyl. paplitęs siužetas apie stebuklingu būdu atsiradusius vaikus. Žr. 15 paaišk. Pateiktame variante diedas su boba nusilipdo iš molio ne vieną vaiką-berniuką (kaip yra daugelyje variantų), bet ir mergytę.

Pasakotojo pastaba: „Nu, tai jau čia mūs bobutė [pasakojo]. Ant pečio kap ašlipam, labai jau mum gražu, kap Pupyte ir Žirniukas. Ir kap jis [Žirniukas] ponų apgavo, kurgi. Vaikai [Ravičio anūkai] jau moka kap katras“.

53. NE VELNIAS, TAI BOBA. AT 1353. – LTR 4157(3); LTRF 1023(1).

Tradicinio siužeto variantas. Giriose užrašyta 2 var., Gervėčių apyl. – 6 var. Žr. 126 paaišk.

Pateiktame tekste varijuoja žmonos ir vyro konflikto priežasties motyvai. Velnio pažadėtais batais sugundyta boba (kaimynė) liepia žmonai „paeškoti vyriui galvą“ (ne nupjauti žilą plauką, tris plaukus iš barzdos, kaip dažniausiai pasitaiko kitose pasakose; jei to žmona nepadarys, vyras mirs). Galvos ieškojimas čia daugiausia traktuojamas buitiniu moraliniu požiūriu. Žmona yra sugėdinta dėl tariamų utėlių vyro galvoj. Plauko nupjovimas jau siejamas su lemtinga herojaus žūtimi.

Pasakotojo pastaba: „Kap arklius ganėm, tai pasakojio. Labai juokės vaikai. Ir va tokiem idomi paklausyt“.

Užrašytojos pastaba: *Šalia klausė 15 ir 17 m. berniukai.*

54. [KAIP DURNIUS VERŠI PARDAVĖ]. AT 1642 + 1600 + 1643. – LTR 4157(7); LTRF 1020(19).

Tradicinių siužetų junginys. Lietuvoje pasaka plačiai žinoma. Gervėčių apyl. užrašyta tik 2 var., iš jų 1 var. Giriose ir 1 var. Mockose.

55. ŽMOGUS, KURIS NĖ KOKIOS BĖDOS NĖTUREJO]. AT 844. – LTR 4157(8); LTRF 1021(1).

Siužetas tradicinis, kiek transformuotas. Karalaitė pasveiksta, apsilvikiusi bėdos nežinančio žmogaus labai nešvariais marškiniais (paprastai

kituose šio tipo variantuose paaiškėja, kad toks žmogus iš viso jokių marškinių neturi). Pateiktoje pasakoje mėgstama priartinti įvykius prie šių dienų, pasakotojo aplinkos (minimi anūakai). Pasakojimo pabaigoje išplėtotai vaizduojama realiai ir irealiai suvokta aplinka.

Užrašyta Giriose 1 var., Gervėčių apyl. iš viso 2 var.

Užrašytojų pastaba: *Išmoko ganydamas iš kerdžiaus. Pasakojo savo anūkams.*

56. [PUIKI MERGA]. AT 1168. – LTR 4157(10); LTRF 1021(3).

Siužetas artimas sakmėms apie velnią. Užrašyta tik Giriose 1 var.

Užrašytojų pastaba: *Papasakotojo dėdienė, kai buvo kokių penkiolikos metų.*

57. KAP ŽMOGUS NOREJO BŪT BAVOTAS. AT 756 B. – LTR 4157(23); LTRF 1025(3).

Tradicinis siužetas. Varijuoja epizodas, kuriame velniui pažadėtas sūnus išeina ne į kunigus (kaip įprasta daugelyje variantų), o į kariuomenę. Grįžęs herojus nueina į pragarą, užmuša velnius ir patį Liucipierių, pasiima krauju pasiarytą dokumentą.

Giriose šio siužeto užrašyta 3 var., Gervėčių apyl. – 5 var., iš kurių 2, užrašyti Miciūnuose, jungiami su AT 810 + 401 + 518 tipais.

Plg. žr. 100, 115 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Išmoko iš kerdžiaus, kai ganė.*

58. [KŪMA]. AT 332. – LTR 4157(21); LTRF 1021(8).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. gerai žinomas (6 var.). Giriose užrašytas tik 1 var. Žr. 117, 134 paaišk.

Neturtingų tėvų vaiko kūma pažada būti kelyje sutikta boba (mirtis). Kada vaikas pakrikštinamas, mirtis pasiūlo jo tėvui gydyti žmones (daugiausia variantų, kai žmones gydo užaugęs vaikas). Antroji pasakos dalis sutraukta.

59. [KAIP SENIS ARKLĮ IŠSIMAINĖ]. AT 1525 A. – LTR 4157(31); LTRF 1023(8).

Siužetas sumišęs su anekdotu žanro elementais. Papasakotas ne itin sklandžiai. Užrašyta tik Giriose 2 var. Žr. 77 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Papasakotojo bobutė, kai jam [Ravaičiui] buvo dešimt metų.*

60. ŽMOGUS KAIP SU MEDUM VALGE. AT 915 A. – LTR 4157(22); LTRF 1021(9).

Tradicinio siužeto apie klaidingai suprastus tėvo patarimus variantas. Patarimai būdingi lietuvių pasakojamajai tradicijai. Užrašyta tik Giriose 1 var.

Užrašytojų pastaba: *Papasakotojo dėdienė, kai buvo dar mažas. Anūkams šitą retai pats pasakojo.*

61. [KOKANAS IR VILKAS]. AT 121. – LTR 4234(99); LTRF 4153(42).

Tradicinio siužeto variantas. Antroji pasakos dalis kiek sutraukta. Nėra žmogaus slėpimosi medyje motyvo. Giriose užrašytas 1 var. Plg. žr.

175 paaišk. Gervėčių krašte daugiau variantų neužfiksuota.

Pasakotojo pastaba: „Itai neteisybė, itai tik pasaką tokią seni dieadi provijo. O Kokanas mož ir gyveno kadu Giriosa“.

62. MEŠKOS ŠLAUNIS. AT 163 B*. – LTR 4157(10*); LTRF 1020(11).

Plačiai Giriose ir Gervėčių apyl. paplitęs siužetas. Žr. 31 paaišk., taip pat 49, 67, 76 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Papasakotojo bobutė, kai buvo dar mažas visai. Savo anūkams ir dabar pasakoja.*

* * *

Papasakotoja **Paulina Lukšienė-Kuckaitė**, 70 m. Nr. 63–64 į mg. užrašė A. Juška (LKLI tts. eksp.), šifravo A. Juška 1970. Nr. 63 melod. šifravo B. Uginčius 1975.

63. [APIE ODINĄ]. AT 425 M. – LTR 4162(72); LTRF 978(3).

Tradicinis siužetas. Veiksma vieta – Ašmenos upė (seserys maudosi Ašmenoj, Ašmenoj gyvena ir odina). Kai kurie pasakos epizodai sutrumpinti (odina apgaunama tik 2 kartus, žmonai neskiriami sunkūs darbai). Neaišku ir kas užmušė odiną (broliai žudikai lieka potekstėje). Nėra vaikų išdavystės. Kaip šaukti odiną, pasako pati žmona. Plg. žr. 1, 35, 63, 158, 190 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Susrinkį vaikai vieni kitiem provijo“.

64. [APIE PUPĄ]. AT 804 A. – LTR 4162(73); LTRF 979(6).

Tradicinis siužetas. Dangaus epizodas išplėtotas. Pabaigoje diedas lieka gyventi danguje (daugumoje variantų diedas su boba nukrenta žemėn arba nukrenta viena boba, o diedas sugrižta į žemę). Giriose šio siužeto užrašyta 3 var. Gervėčių apyl. kaimuose (Miciūnuose, Rimdžiūnuose, Mockose, Knystuškėse) ir Gervėčių m. užrašyta 16 var. Plg. žr. 75, 99, 112, 118, 136, 147, 194 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Ar ne dziedukas man paprovijo. Kap jau girnom nemala, tai sėdamės aplink jį, ir jis provija“.

* * *

Papasakotoja **Antanina Lukaitienė**, 81 m.

65. [APIE KUKELAITĮ]. AT 2025. – Į mg. užrašė A. Juška (LKLI tts. eksp.), šifravo A. Juška 1970. – LTR 4162(94); LTRF 977(12).

Tradicinis siužetas. Žr. 45 paaišk.

Užrašytojo pastaba: *Pasakotoja pasakė, kad tada [pirmą kartą] negerai buvo papasakojusi ir pasiūlė pakartoti iš naujo. Pirmajame variante nėra vilko.*

* * *

Papasakotoja **Marija (Marilia) Lukšienė-Urbonavičiūtė**, 73 m. Nr. 66–67 į mg. užrašė V. Gulbinaitė ir S. Bakaitė (LKLI tts. eksp.), šifravo S. Bakaitė 1970.

66. [KIAULĖ IR DEŠIMT PARŠELIŲ]. AT 20 A + 68 B. – LTR 4157(84); LTRF 1018(24) ir 1019(1).

Tradicinių siužetų junginys. Žr. 12, 32 paaišk. Pasakotojos pastaba: „Paprovijio man bobutė. Ė aš poci jau anūkui provijiau. Anas [– Romas Lukša] itų moka“.

67. [KAIP SENIAI MEŠKOS ŠLAUNĮ VIRE]. AT 163 B*. – LTR 4157(85); LTRF 1022(2).

Tradicinis siužetas. Varijuoja pasakos pabaiga (diedas su boba kirviu nukerta meška, iš kailio pasisiuva apyakle). Žr. 31, 49, 62, 76 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Papasakojio bobutė. Ji pati pasakojio savo anūkui [Romui Lukšai]. Jis gerai moka bobutės pasakas.*

* * *

Papasakojio **Romas Lukša**, 10 m. (Marilyos Lukšienės anūkas).

68. [APIE LAPĘ IR VILKĄ]. AT 35 B*. – Į mg. užrašė A. Juška ir Igor Tönurist (LKLI tts. eksp.), šifravo A. Juška 1970. – LTR 4162(314); LTRF 976₂(6).

Tradicinis siužetas. Gervėčių krašte nepopuliarus, užrašyta 2 var., Giriose – 1 var. Žr. 133 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Romas pasakų daugiausia yra išmokęs iš bobutės Marilios Lukšienės.*

* * *

Papasakojio **Genė Lukšienė-Chmieliauskaitė**, 50 m. Nr. 69–70 į mg. užrašė V. Gulbinaitė ir S. Bakaitė (LKLI tts. eksp.), šifravo S. Bakaitė Nr. 69 – 1970, Nr. 70 – 1973. Nr. 69 melod. šifravo B. Uginčius 1980.

69. VILKAS IR PENKIOS AVELES. AT 163. – LTR 4157(39); LTRF 1024(11).

Tradicinis siužetas. Plg. žr. 120, 180 paaišk. Pasakotojos pastaba: „It jau senovinė. Dabar nepasakojia, nēr kadu“.

Paaiškinta užrašytojų išn.:

* *Dal bo – dal bog!* [„Duok Dieve“.]

70. [JĖZUS KRISTUS]. AT 759. – LTR 4157(40); LTRF 1024(6).

Tradicinis siužetas apie Dievo elgesio teisingumą. Giriose užrašyta 1 var., Gervėčių apyl. nepaplītęs – 3 var.

Užrašytojų pastabos:

* *Pasakotoja praleido vieną epizodą, kuris turėtų pradėti gospadoriaus klausimus. Priminus papasakojio.*

** *Pasakotoja paaiškina pabaigą. Atsakymas į spėjimą „Ar ne Dievas tu?“ – „Aš yra, – sako, – Jėzus“.*

Išmoko iš tėvo. Pasekė dvi pasakas.

* * *

Papasakojio **Johana Lukšienė**, 75 m.

71. [VILKAS IR ŽMOGUS]. AT 157. – Į mg. užrašė V. Gulbinaitė ir S. Bakaitė (LKLI tts. eksp.), šifra-

vo S. Bakaitė 1970. – LTR 4157(269); LTRF 1024(9).

Tradicinis siužetas. Užrašyta tik 1 var. Giriose.

Užrašytojų pastaba: *Jai pasakojio bobutė. Jos pačios anūkam labai patinka, kad vilką taip sumuša.*

* * *

Papasakojio **Ipolitas Karmaza**, 78 m.

72. [APIE SENELI „RAŠTININKĄ“]. AT 982. – Į mg. užrašė I. Tönurist (LKLI tts. eksp.), šifravo A. Juška 1970. – LTR 4162(307); LTRF 976₂(1).

Retai žinomas siužetas. Užrašyta Giriose 1 var.

* * *

Papasakojio **Marija Karmazienė-Šturaitė**, 58 m. Nr. 73–76 į mg. užrašė Danutė Krištopaitė 1970. Nr. 73, 75–76, 81 šifravo Marytė Razmukaitė. Nr. 73, 76 melod. šifravo Genutė Razmukaitė, Nr. 74 tekstą ir melod. šifravo M. Urbaitis.

73. [IVONELIS]. AT 327 C F. – MzATR 309(60), MzAF 5789(25).

Tradicinis siužetas. Meniška papasakotas. Savitai varijuoja pradžia, herojaus susidūrimas su ragana (Ivonėlis apgauna raganą ir iškepa krosnyje ją pačią, o ne jos dukteris, kaip yra daugumoje variantų). Herojaus santykis su skrendančiomis žasimis irgi kitoks, negu įprasta. Plunksnų Ivonėliui nameta ir jį į namus parsikraidina suvargusių žasų pulkelis. Tėvai atsilygindami žasins pulesina.

Žr. 6, 96, 97, 73, 145, 159 paaišk.

74. GIEDANTI LIEPELE. AT 780. – MzATR 309(63); MzAF 5790(2).

Tradicinis siužetas. Savitas pasakos pabaigoje esantis baismės epizodas. Blogąsias seseris brolis uždaro pirtyje ir liepia joms priverkti po kibirą. Gelbsti mažoji sesuo, vis įpildama po kupelį vandens. Seserys paleidžiamos.

Žr. 28, 39, 74, 78, 132, 173, 185 paaišk.

75. KAP BUVO DZIEDAS SU BOBU. AT 804 A. – MzATR 309(65); MzAF 5790(4).

Tradicinis siužetas. Savitai varijuoja pasakos pradžia ir lipimo į dangų epizodas. Pupelę suranda višta ant mėšlyno. Herojė, lipdama į dangų, skundžiasi, kad jai *dušna* (tvanku). Kai ištaria, jog mirs, – pupa nulūžta. Abudu herojai krenta ir užsimuša.

Žr. 64, 99, 112, 136, 147, 194 paaišk.

76. [MEŠKOS KOJA]*. AT 163 B*. – MzATR 303(59); MzAF 5789(24).

Siužetas tradicinis, nuosekliai papasakotas. Gervėčių apyl. populiarus. Žr. 31, 49, 62, 67, 168 paaišk.

* * *

Papasakojio **Antanas Mažeika**, 77 m.

77. [KAIP KLIMKA PONA AFGAVO]. AT 1525 A. – Į mg. užrašė A. Juška (LKLI tts. eksp.) ir šifravo 1972. – LTR 4231(107); LTRF 1088(5).

Tradicinis siužetas. Žr. 59 paaišk.

Pasakotojo pastaba: „Seniau gi provijo, buvo ir diedas, ir boba – ažišis un pečio, ir provija visokias pasakas“.

* * *

Papasakojo **Julius Valeika**, 54 m.

Juliaus Valeikos pavardė tautosakos rinkiniuose rašoma dvejopai: 1. *Valeika* (LTR 3228 (1a, 132) – mokytojo A. Širono, dirbusio Giriose ir gerai pažinojusio A. Valeiką, rinkinys, 1957; LTR 4153(216, 217, 218) – K. Aleksyno ir A. Dzetaveckaitės rinkinys, 1970); 2. *Vėlaika* (LTR 4162 (132) – I. Tönurist ir A. Juškos rinkinys, 1970). Šiame leidinyje pateikėjo pavardė rašoma *Valeika*.

78. [TRYŠ DUKRELĖS IR VIENAS SŪNELIS]*. AT 780. – Užrašė Antanas Šironas 1957. – LTR 3228(25).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. populiarus. Žr. 28, taip pat 39, 74, 132, 173, 185 paaišk. Dainuojamieji intarpai, išskyrus pirmąjį, užrašyti sutrauktai. Dainuojamojo intarpo 13-oje eilutėje pateikėjo ar užrašytojo suklysta. Vietoje tekste užrašyto *Tų ir pirma ir vidurinė** turėtų būti: *Tų ir pirma ir išduosim*.

Užrašytojo pastaba: *Pateikėjas pasaką girdėjo iš savo senutės, turėjusios apie 75 m. Girdėjo 1925 m. Miciūnų k.*

* * *

Papasakojo **Jonas Lukaitis**, 49 m.

79. [DODA DODA. KUR EINI?]*. AT 2018. – Užrašė ranka A. Juška (LKLI tts. eksp.). – LTR 4162 (98).

Tradicinis formulinės pasakos siužetas. Savaip papasakota antroji kūrinio dalis ir pabaiga. Žr. 50 paaišk., plg. žr. 79, 88, 155, 181 paaišk.

Pasakotojo pastaba: „Pasaką papasakojo tėvo motina, kilusi iš Pelegrindos, iškėjęsi Galčiunuose, vėliau persikėlusį į Girias. Pasakoją nuo mažens daug kartų“.

Pasekė tik vieną pasaką.

* * *

Papasakojo **Adelė Laurinavičienė-Urbona-
vičiūtė**, 70 m.

80. DZIEDAS IR VELNIAS. AT 1030 + 1083. – Į mg. užrašė V. Gulbinaitė ir S. Bakaitė (LKLI tts. eksp.), šifravo S. Bakaitė 1970. – LTR 4157(175); LTRF 1018(21).

Dviejų siužetų tradicinis junginys. Žr. 11, taip pat 177 paaišk. Savitai varijuoja žmogaus ir velnio lenktnių motyvas.

Pasakotojos pastaba: „Papasakojo dziedukas. Juokėmės, kurgi nesijuokc iš velnio“.

Pasekė tik vieną pasaką, moka kitų žanrų kūrinių.

* * *

Papasakojo **Motiejus Laurinavičius** [apie 79–81 m.].

Užrašytojų tekstų metrikoje nevienodai nurodytas M. Laurinavičiaus amžius. R. Jakučionytės, B. Burauskaitės ir P. Janulio pažymėta 79 m. (žr. LTR 4232(155, 156)), o Z. Jurkiūnaitės, S. Čeponytės, N. Vnukauskaitės – 81 m. (žr. LTR 4232(520)).

81. [ŽMOGUS IR ŽMOGŽUDYS LEABELIS]*. AT 756 B. – Užrašė ranka Zita Jurkiūnaitė, Silva Čeponytė, Natalija Vnukauskaitė Girių Trakuose (PAKD kompl. eksp.). – LTR 4232(520).

Lietuvoje žinomos pasakos-legendos tradicinis siužetas, nuosekliai ir logiškai papasakotas. Žr. 57 paaišk., taip pat 100, 115 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Sako girdėjęs šią pasaką prieš 50 metų. Jam ją pasakojo 70 metų senukas.*

Antrasis M. Laurinavičiaus šio siužeto variantas [LTR 4232 (156)] papasakotas striukai, atskiri motyvai be loginio ryšio.

* * *

Papasakojo **Antanina Mažeikienė-Kuckaitė**, 66 m.

82. APIE GAIDELĮ IR VIŠTELĘ. AT 2021 B. – Į mg. užrašė I. Tönurist Girių Trakuose (LKLI tts. eksp.), šifravo A. Juška 1970. – LTR 4162(338), LTRF 989(4).

Tradicinis siužetas. Žr. 18, taip pat 34, 87, 113, 149 paaišk.

M I C I Ū N A I

Papasakojo **Jurgis Meškys**, 74 m. Nr. 83–105 į mg. užrašė Norbertas Vėlius (LKLI tts. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970.

83. LAPĖ IR ŠUNYS. AT 155. – LTR 4152(59); LTRF 921(11).

Tradicinis populiarus lietuvių pasakos apie gyvulius variantas. Miciūnų k. užrašytas 1 var., Gervėčių apyl. šio siužeto variantų daugiau neužrašyta.

84. DRĄSUS KIŠKIUKAS. AT –. – LTR 4152(74); LTRF 921(26).

Retas siužetas. Užrašytas tik Miciūnuose 1 var. Užrašytojo pastaba išn.:

* *Pirmas sakinyš užrašytas ranka.*

85. APIE OŽKYTĘ IR OŽIUKUS. AT 123. – LTR 4152(38); LTRF 919(8).

Plačiai Gervėčių apyl. žinomos pasakos var. Žr. 43 paaišk. Miciūnų k. užrašyta 3 var., žr. 106 paaišk., taip pat 154 paaišk.

Pasakotojo pastaba: „Tį pasakojo vaikam, anūkam“.

Užrašytojo pastaba išn.:

* *Paskutinis sakinyš užrašytas ranka.*

86. APIE GAIDELĮ IR KATINELĮ. AT 61 B. – LTR 4152(39); LTRF 919(9).

Tradicinio siužeto variantas. Žr. 33 paaišk. Miciūnuose užrašytas 1 var. Pateikto varianto

ypač išplėtota pirmoji pasakojimo dalis. Katinėlis ir gaidelis išeina iš namų, sužinojė, kad ruošiamasi katinėlį išnešti į mišką, o gaidelį papjauti. Šiam kūriniiui būdingų eiliuotų intarpų variante nėra.

87. GAIDŽIUKAS IR VIŠTAITE. AT 2021 B. – LTR 4152(37); LTRF 919(7).

Tradicinis siužetas. Populiarus Gervėčių apyl., žr. 18 paaišk. Miciūnuose šio siužeto užrašyta 8 var. Plg. žr. 34, 82, 113 paaišk., taip pat 149 paaišk.

Pateiktasis variantas nuo kitų skiriasi išplėtota pradžia – pasakojimu, kaip boba su diedu važiuoja pirkti gaideliui raudonų kelnaičių, raudonos kepuraitės, o vištelei – raudono *kvartūkėlio* ir raudono rūbelaičio.

88. [ŽMOGELI ŽMOGELI, KA GI TU DARAI?]*. AT 2018. – LTR 4152(106); LTRF 924(4).

Tradicinio siužeto variantas. Žr. 50, 79, 155, 181 paaišk. Miciūnuose šio pasakos tipo užrašyta 3 var. Į leidinį dedamas tik 1 var.

Pasakotojo pastaba: „Girdėjau, teip bobos vaikam pasakojo. Ot, kap migdė, kap kū, kad geriau ažmigt“.

89. [KAIP BUVAU MAŽAS, BET NEBUVAU DAR GIMĖS]*. AT (1920 C). – LTR 4152(132); LTRF 920(20).

Originaliai pasektas siužetas. Minima konkreti lenko pono Pšemeniecko pavardė. Užrašytas tik 1 var. Miciūnuose.

Pasakotojo pastaba: „Aš pats nežinau iš kur [išmokau]“.

90. NAŠLAITELE. AT 511. – LTR 4152(46); LTR 920(6).

Tradicinis siužetas. Sutrumpintas ir kiek transformuotas podukros sekimo epizodas (vieną kartą pamotė liepia ir savo dukrai ganyti ir verpti, o ne sekti našlaitę). Pasakojimas trūkinėja, atskiro detalės likusios potekstėje. Žr. 25, 37 paaišk. Miciūnuose šio siužeto užrašyta 4 var. Į leidinį dedamas tik 1 var. Plg. žr. 131, 189, 191 paaišk.

<...> – nesuprantami žodžiai.

Pasakotojo pastaba: „Aš ir pats nežinau, iš kur girdėjau“.

Užrašytojo pastaba išn.:

* *Pirmas sakinyus užrašytas ranka.*

91. MEŠKOS TROBELĖ. AT 480. – LTR 4152(46); LTRF 920(6).

Tradicinio populiaraus siužeto variantas. Žr. 16 paaišk. Pateiktasis variantas ypač skiriasi pasakojimo greitu tempu, lakia kalba. Plg. žr. 36, 47, 156, 184 paaišk. Miciūnų k. šio tipo užrašyta 3 var. (į leidinį dedamas 1 var.)

92. BROLIS IR SESUO. AT 452 C*. – LTR 4152(49); LTRF 920(9) ir LTRF 921(1).

Lietuvoje žinomo tradicinio siužeto apie našlaitę, pavirtusią antelevą (Sigutės pasaka), variantas. Pirmos kūrinio dalies pasakojimas sutrauktas. Itin išplėtotas pamotės nubaudimo epizodas.

Pasakos pabaiga tragiška. Herojė, virtusi gegute, į namus nebesugrįžta. Užrašyta tik Miciūnuose 1 var.

Pasakotojo pastaba: „Nežinau čia kur“.

93. ALENIŪTE IR JONELIS. AT 450. – LTR 4152(48); LTRF 920(8).

Lietuvoje populiaraus tradicinio siužeto variantas. Gervėčių apyl. retai pasakojamas – 2 var. Miciūnuose užrašyta 1 var.

Antrosios kūrinio dalies pasakojimas kiek sutrauktas.

<...> – nesuprantami žodžiai.

Pasakotojo pastaba: „Itai niekur kitur negirdėjau, kap cionai“.

94. DEVYNI BROLIAI JUODVARNIAI. AT 451. – LTR 4152(47); LTRF 920(7).

Tarptautiniu mastu ir Lietuvoje populiaraus tradicinio siužeto variantas. Gervėčių krašte ne itin paplitęs – 4 var. Miciūnuose užrašyta 1 var. Žr. 139 paaišk.

<...> – nesuprantami žodžiai.

95. MEŠKIUKAS. AT 301 B. – LTR 4152(41); LTRF 920(1) ir LTRF 919(11).

Tradicinis Lietuvoje populiaraus siužetas. Gervėčių apyl. retas. Užrašyta tik Miciūnuose 1 var.

Pateiktojo kūrinio pasakojimas detalus. Ypač išplėtota pradžia ir pirmoji pasakos dalis, kaip diežas su boba ieško būdų įsigyti vaiką (tašo iš beržo, klevo, pagaliau meška padovanoja diegui meškiuką). Naujoviškas epizodas, nepasitaikantis kituose šio siužeto variantuose, – tai Meškausio nuotykiškai mokykloje.

<...> – nesuprantami žodžiai.

Užrašytojo pastaba išn.:

* *Pabaigoje po ženklą // rašyta ranka.*

96. JUONELIS. AT 327 C F. – LTR 4152(76), LTRF 921(28).

Tradicinis siužetas. Populiarus Gervėčių apyl. Žr. 6 paaišk., taip pat 73, 145, 159 paaišk. Miciūnų k. užrašyta 6 var. Plg. žr. 97 paaišk.

Pateiktame variante herojui padeda lapė ir vilkas: raganai, kertančiai medį, jie dar labiau atšpina kirvį.

Pasakotojo pastaba: „Nepasakysiu, ar [išmokau] iš knygoj“.

97. ČIŪŽUKĖLIS. AT (327 C). – LTR 4152(77); LTRF 921(29).

Kūrinio pradžia originali, nutolusi nuo tradicijos. Herojus – našlaitis. Gerai prižiūri naminius gyvulius (versšius, kurtus, arklius). Pasakos pabaigoje jie padeda jam išsigelbėti nuo raganos ir pareiti namo. Pasakojimas paveiktas rašytinio žodžio (*margi versšiai, širmi žirgai, juodi kurtai ir kt.*). Žr. 6 paaišk., taip pat 73, 96, 145, 159 paaišk.

Pasakotojo pastaba: „Nežinau, iš kur šita“.

98. GYVULIŲ KALBA. AT 670. – LTR 4152(51); LTRF 921(3).

Tradicinis siužetas. Lietuvoje paplitęs. Gervėčių apyl. beveik nepasakojamas. Užrašyta tik Miciūnuose 1 var.

Pateikto varianto pradžia (žmogų gyvulių kalbos išmoko šventasis) nutolusi nuo tradicijos (paprastai žmogų to išmoko koks nors jo išgelbėtas gyvulus). Užrašyta tik Miciūnuose 1 var.

<...> – nesuprantami žodžiai.

Pasakotojo pastaba: „Cia gal ir išgalvota“.

99. PUPA. AT 804 A. – LTR 4152(75); LTRF 921(27).

Tradicinis Gervėčių apyl. populiarus siužetas. Miciūnų k. šio siužeto užrašyta 4 var. Plg. žr. 64, 75, 112, 118, 136, 147, 194 paaišk.

* <...> – nesuprantami žodžiai.

100. APIE ŽUVININKĄ. AT (756 B) + (810) + 401 A + 518. – LTR 4152(90); LTRF 922(7).

Tradicinių siužetų junginys. Žr. 42 paaišk., taip pat plg. 57, 81, 115 paaišk. Miciūnuose užrašyta 2 var.

Pateiktame tekste kai kurie epizodai savitai interpretuoti. Velniui pažadėtas sūnus leidžiamas ne į kunigus (kaip įprasta daugelyje variantų), o atiduodamas auklėti į karaliaus dvarą. Iš kreida apibrėžto magiško rato velniai trečių naktį sūnų pagriebia iš viršaus.

Pasakotojo pastaba: „Iš knygos, rodos, ar lietuviškos, o gal iš rusiškos. Aš anas visokias skaitiau. Mano knygų buvo ciela biblioteka, ale kas nepaima, tai neatiduoda. Dař liko tik Maironis ir Balys Sruoga, ar kaip ten“.

Užrašytojo pastaba: *Pasakotojas gerai atsimena, ką skaitė iš knygų ir ką išgirdęs iš kitų žmonių. Nori papasakoti iš laikraščio skaitytą Tolstojaus kūrinių apie tris brolius.*

Pasaką „Apie žuvininką“ pasekė be užsidegimo, nes tuo metu pirkioje nebuvo jokių klausytojų, išskyrus mane. Kai kas nors daugiau klauso, pasakotojas seka gyviau, išraiškingiau, akys pradeda žibėti, daugiau vaidina.

<...> – nesuprantami žodžiai.

101. SUGUNDYTA VIENUOLIS. AT 839. – LTR 4152(102); LTRF 923(6).

Siužetas tradicinis, retas. Užrašyta tik Miciūnuose 1 var.

Užrašytojo pastaba išn.:

* *Pirmas sakiny s užrašytas ranka.*

102. SUGAUTAS „VELNIAS“. AT 1725. – LTR 4152(5); LTRF 918(9).

Siužetas tradicinis. Lietuvoje mažai paplitęs. Gervėčių apyl. taip pat retas. Užrašyta tik Miciūnuose 1 var.

Pateiktame variante vienas pagrindinių veikėjų – popas.

Užrašytojo pastaba išn.:

* *Pirmas sakiny s užrašytas ranka.*

103. DOKTORIUS IR ZNOKORIUS. AT 1641. – LTR 4152(113); LTRF 924(33).

Plačiau Lietuvoje paplitęs tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. retai pasakojamas. Užrašyta tik Miciūnuose 2 var. Į leidinį dedamas 1 var.

Pasakotojo pastaba: „Ana [–pasaka] niekur neužrašyta, iš lūpų į lūpas“.

104. KARALIAUS MİSLYS. AT 922. – LTR 4152(61); LTRF 921(13).

Siužetas tradicinis. Gervėčių apyl. mažai žinomas. Užrašyta tik Miciūnuose 1 var.

Pateikto kūrinio pabaiga savitai varijuoja: karalius nusprendžia, kad piemuo karvių daugiau nebeganys. Klebonui už apgavystę taikoma lengvesnė bausmė – atimama parapija, bet jis lieka altarista. Tradicinių siužetų pabaigose paprastai herojai sukeičiami vietomis: piemuo tampa kunigu, kunigas – piemieniu.

<...> – nesuprantamas žodis.

Pateikėjas, pasakodamas apie antrą karaliaus mįslę, miglotai formuluoja jos iminimą.

Pasakotojo pastaba: „Šita [pasaka] turbūt buvo parašyta“.

105. APIE KALVĮ. AT 1046 + 330 A. – LTR 4152(97); LTRF 922(14) ir 923(1). ~ Sp. *Stebuklingas žodis. Lietuvių liaudies pasakos*, parengė Kostas Aleksynas, Kaunas: Šviesa, 1985, Nr. 58.

Tradicinių siužetų junginys. Pasakojimas savitai varijuoja.

Antrajame siužete, skirtingai nuo tradicinių veikėjų Dievo, Kristaus, šv. Petro, veikia žmogus atvykęlis, turintis tokių pat galių kaip ir šventieji.

Gervėčių apyl. siužetas mažai paplitęs. Užrašyta tik Miciūnuose ir Petrikuose po 1 var.

Pasakotojo pastaba: „Ar tik nebuvo parašyta“.

<...> – nesuprantami žodžiai.

* * *

Papasakojo **Eugenijus Meškys**, 11 m. (Jurgio Meškio anūkas).

106. OŽUKAI IR VILKAS. AT 123. – Į mg. užrašė N. Vėlius (LKLI tts. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970. – LTR 4151(181); LTRF 923(11).

Tradicinis siužetas. Žr. 43 paaišk. Plg. žr. 85, 106, 154 paaišk.

Pasaka išmokta iš senelio J. Meškio. Pasakojimas nuoseklus, bet nedetalizuoti atskiri herojų veiksmų momentai, kaip tai ypač mėgsta daryti J. Meškys.

* * *

Papasakojo **Vladas Jankavičius**, 54 m. Nr. 107–108 į mg. užrašė N. Vėlius (LKLI tts. eksp.), Nr. 108 (PAKD kompl. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970.

107. DEVYNIAGALVIS. AT 312. – LTR 4151(36); LTRF 927(22).

Siužetas tradicinis. Gervėčių apyl. užrašyta 7 var. (Girių k. – 2 var.). Miciūnų k. užrašyta 1 var. Plg. žr. 130, 141, 152 paaišk.

<...> – nesuprantamas žodis.

108. TRYS BROLIAI. AT 1681 A + 1681 B + 1653 A. – LTR 4226(19); LTRF 1092(15).

Tradicinių siužetų junginys. Kontaminacija būdinga. Tik Miciūnų k. užrašyta 1 var.

Pasakotojo pastaba: „Cia tai iš tėvo [girdėta], kai buvau dar mažas. Dukters priminė. Kiekviena vakarą užlipam an pečiaus, ir pasakoju. Pasakojų pasakoju ir ašmiegu. Žiemos metu daugiau“.

Užrašytojo pastaba: *Pasakotojas daug knygų yra skaitęs. Kuri pasaka skaityta, sako: „Čia iš Grimų“. Tas pasakų leidinys jam labiausiai įstrigo į galvą. Netgi ir „Eglė žalčių karalienė“ sakosi iš Grimų skaitęs. Savo vaikams pasakoja ir iš knygų skaitytas.*

* * *

Papasakotojo **Aleksandras Glaudelis**, 78 m. Nr. 109–111 į mg. užrašė N. Vėlius (LKLI tts. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970.

109. LAPE. AT 1. – LTR 4151(46); LTRF 929(13).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. užrašyta 5 var., Miciūnuose – 2 var. Dažna šio tipo kontaminacija su AT 2, 21, taip pat su AT 2025, 158. Plg. žr. 12, 32, 45, 118, 174 paaišk.

Pasakotojo pastaba: „Čia vis tep pat bobos provijo“.

110. GYVULIŲ PIRKIA. AT 130 A. – LTR 4151 (43); Iš mg. juostos tekstas ištrintas.

Tradicinis siužetas. Žr. 13 paaišk., taip pat 110, 166 paaišk. Miciūnų k. užrašyta 1 var.

<...> – nesuprantamas žodis.

Pasakotojo pastaba: „Ot, vaikinė [t.y. vaiku pasaka]. Vienas kitam [vaikai] pasakojo“.

111. ŽIEMOS UOGOS. AT 403 B. – LTR 4151 (49); LTRF 929(16).

Tradicinis, slavų tautoms būdingas siužetas. Gervėčių apyl. gerai žinomas. Užrašyta 5 var. (Rimdžiūnai, Galčiūnai, Gervėčių mstl.) Miciūnuose užrašyta 1 var. Plg. žr. 122, 128 paaišk.

Pateiktame variante podukra, žiemą išsiusta į mišką atnešti žemuogių, trobeleje sutinka tris vyrus (daugelyje lietuvių variantų herojė sutinka Dievą senelį). Jiems patarnauja ir yra apdovanojama: tampa labai graži, spjauna auksu, išteka už caro sūnaus.

Antroji kūrinio dalis sutraukta, nėra epizodo apie žmonos pakeitimą.

* * *

Papasakotojo **Karolina Sisienė**, 59 m. Nr. 112–114 į mg. užrašė N. Vėlius (PAKD kompl. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970.

112. PUPA. AT 804 A. – LTR 4226(40); LTRF 1092(26).

Tradicinis siužetas, sklandžiai papasakotas. Pabaiga kiek sutraukta: diedas su boba patenka į dangų, o pupa nulūžta. Nulūžimo priežastys (kaip įprasta tradiciniuose siužetuose: boba užsinori šlapintis, persti) praleistos. Miciūnuose šio siužeto užrašyta 4 var. Plg. žr. 64, 75, 99, 118, 136, 147, 194 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Taip pat senukės [pasaka]. Pupą jau [pasakojų] mažiem vaikam, kad raspylė pupas ir ant dungaus [lipo]“.

113. GAIDELIS IR VIŠTELĖ. AT 2021 B. – LTR 4226(43); LTRF 1092(29).

Tradicinis plačiai Gervėčių apyl. ir Miciūnuose paplitęs siužetas. Žr. 18 ir 87 paaišk. Plg. žr. 34, 82, 113, 149 paaišk.

114. BYLYS. AT 2034 A*. – LTR 4226(39); LTRF 1092(25).

Tradicinis formulinės pasakos siužetas. Gervėčių apyl. užrašyta 4 var. (tik Knystušėse – 3 ir Miciūnuose – 1 var.). Žr. 150, 157 paaišk.

Pasakotojos pastaba: „Senukė dar mano baba man vis pasakojo. Labai vaikai tą bylį myli, kad žvirbliukas supas, geriausiai jiems patinka. Ketverių penkerių metų vaikams, didesniems jau nelabai“.

Užrašytojo pastaba: *Pasakotoja garsą „i“ taria kietai, kaip rusišką „ы“.*

* * *

Papasakotojo **Petras Augulis**, 63 m. Nr. 115–117 į mg. užrašė N. Vėlius (LKLI tts. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970.

115. VELNIUI PAŽADĖTA KARALAITĖ. AT (756 B) + (300). – LTR 4151(15); LTRF 930(10).

Šis siužetas gana nutolęs nuo AT pažymėtų pasakų tipų. Herojus gelbsti velniui tėvo pažadėtą karalaitę. Jaunuoliui padeda šunys. Išgelbėtojas karalaitės negali vesti, nes turi dar dvejus metus mokyti medžiotojų mokykloje. Tariaimo herojės „išgelbėtojo“ apgaulė vestuvių dieną atskleidžiama ir jis nubaudžiamas.

Pasakojimas iššėstas, detalizuotas. Plg. žr. 57, 81 paaišk.

<...> – nesuprantamas žodis.

Užrašytojo pastabos išn.:

* *Aluošaitė* – *upelaitė nuo upės vardo Aluošia;*

** *Pritrūkus juostos, toliau pasaka rašyta ranka.*

116. BOBA KAULE. AT –. – LTR 4151(12); LTRF 930(7).

Siužetas retas. Užrašyta tik Miciūnų k. 1 var.

<...> – nesuprantamas žodis.

Pasakotojo pastaba: „Dar mama pasakojų tokių pasaką“.

117. SMERTIS KOMA. AT 332. – LTR 4151(13); LTRF 930(8).

Populiarus tradicinis siužetas. Žr. 58 paaišk. Miciūnų k. užrašyta 1 var. Plg. žr. 134 paaišk.

Pateiktame variante mirtis išmoko gydyti ne savo krikštasūnį (kaip dažniausiai įprasta), o kūmą. <...> – nesuprantamas žodis.

Pasakotojo pastaba: „Ir mama pasakojų“.

* * *

Papasakotojo **Jonas Skerla**, 11 m.

118. LAPE IR VILKAS. AT 2025 + 158 + 1 + 2. – Į mg. užrašė N. Vėlius (LKLI tts. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970. – LTR 4151(195); LTRF 923(12).

Tradicinių siužetų junginys. Žr. 45, 65 paaišk. Miciūnuose užrašyta 1 var. Šie siužetai dar yra

kontaminuoti su AT 21, AT 3 ir AT 4. Plg. žr. 163, 174 paaišk.

<...> – nesuprantamas žodis.

Užrašytojo pastaba: *Pasakotojas pasaką išmoko iš savo senelės.*

R I M D Ž I Ū N A I

Papasakojimo **Mykolas Trepšys**, 80 m. Nr. 119–120, 122–123, 126 į mg. užrašė Jurgis Dovydaitis (PAKD kompl. eksp.). Šifravo J. Dovydaitis 1971. Nr. 121, 124–125, 127 į mg. užrašė Viktorija Daujotytė, Rima Karpauskaitė–Žemaitienė (Lkli tts. eksp.). Nr. 121 šifravo V. Daujotytė 1970. Nr. 124–125, 127 šifravo R. Karpauskaitė–Žemaitienė 1970.

119. [KATINĖLIS IR GAIDELIS]*. AT 61 B. – LTR 4224(63).

Tradicinio siužeto variantas. Žr. 33, 86 paaišk. Rimdžiūnų k. užrašyta 1 var.

Užrašytojo pastaba: *Pasakotojas labai greit kalba, kartais tiesiog praryja (neišitaria) kai kuriuos skie-menis. Iš magnetofono įrašo kartais neaiškūs kai kurie saviti pavadinimai, žodžiai. Labai vaizdžiai reiškia pasakų veikėjų vaidmenis, nors mostų nevartoja. Pasakotojas labai noriai, tiesiog nepabaigiamai kalba ir kalba.*

* *Katariešku ir duobiešku* – žodžių junginys, neturintis prasmės.

** *Daulė sunki, daulė sunki, nok dvarys, nok dvarys* – dainuojamojo intarpo žodžiai, neturintys prasmės.

120. VILKO DAINAVIMAS. AT 163. – LTR 4224 (64).

Tradicinis siužetas. Žr. 69, taip pat 180 paaišk. Rimdžiūnuose šio pasakos tipo užrašyta 2 var.

Pateikto varianto pabaiga striuka. Herojė prisipažįsta, kad vilkas jai nunešė visas avelės. Vilko nubaudimo epizodas, dažnai pasitaikančio kituose šio siužeto variantuose, nėra.

121. [PJAUTA PJAUTA NEPAJJAUTA]*. AT 212. – LTR 4159(184); LTRF 1008(12).

Tradicinis siužetas. Plg. žr. 30, 44, 164 paaišk. Rimdžiūnuose užrašyta 1 var.

Pasakos pabaiga sutraukta – baigiasi gaidžio pagąsdinimu. Lieka neaišku, ar išsigandusi ožkelė palieka kiškio namus.

122. GIRIAMAS IR PEIKIAMAS ŠALTIS. AT 480 (CYC 480 = AA 480* B). – LTR 4224(206).

Tradicinis, rusų ir baltarusių tautose žinomas siužetas. Plg. žr. 111, 128 paaišk. Pateiktame variante vaizduojama anytos ir marčios kolizija. Rimdžiūnuose užrašyta 2 var.

123. ŠV. MIKALOJUS IR ŠV. KUZIJONAS ŽEMĖJE. AT 846*. – LTR 4224(437).

Siužetas retas. Užrašyta tik Rimdžiūnuose 1 var.

124. VELNIAS IR DEGTINĖ. AT 810 A. – LTR 4159(193); LTRF 1009(6).

Siužetas retas. Gervėčių apyl. užrašyta 2 var., Rimdžiūnuose – 1 var. Žr. 176 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Juokiasi [pasakotojas].*

125. [VELNIAS SKOLINO PINIGUS]. AT 1184. – LTR 4159(188); LTRF 1014(4).

Siužetas tradicinis, Lietuvoje ne itin paplitęs. Užrašyta tik Rimdžiūnų k. 3 var. Iš M. Trepšio užrašyta 2 var., beveik nesiskiriantys vienas nuo kito.

126. VELNIAS SUPYKDO PORĄ. AT 1353. – LTR 4224(194).

Tradicinis siužetas. Praleistas epizodas, kaip velnias prašo bobą (kaimyne) padėti jam supykdyti darnią porą. Velnio paveikslas čia likęs poteksteje. Žr. 53 paaišk. Rimdžiūnuose užrašyta 2 var. Veikėjų vardai slaviški.

127. [DU SONOS PROTINGI, TREČIAS KVAILELIS]*. AT 1000 + 1012 A + 1003 + 1071 + 1072 + 1062 + 1130. – LTR 4159(190); LTRF 1014(7).

Tradicinis siužetų junginys. Rimdžiūnuose užrašyta 3 var. Plg. žr. 23, 136 paaišk., taip pat 153 paaišk.

Užrašytojų pastaba: *Pasakotojas dažnai neaiškiai išitaria jaustukus ar šiaip emocingus intarpelius, kurie jo tekstuose pažymėti: (...). Paralyžuota [pasakotojo] pusė veido.*

Šifruotojos pastaba:

* „Sutrupinsime!“ – pasakė pasakotojas.

* * *

Papasakojimo **Genė Trepšienė**, 64 m.

128. [MERGAITE IR ŠALTIS]*. AT 403 B. – Į mg. užrašė V. Daujotytė, R. Karpauskaitė–Žemaitienė (Lkli tts. eksp.). Šifravo R. Karpauskaitė–Žemaitienė 1970. – LTR 4159(173); LTRF 1013 (11).

Tradicinis, rytų slavų tautoms būdingas siužetas (AA 480* B). Žr. 111 paaišk., taip pat žr. 122 paaišk. Rimdžiūnuose užrašyta 2 var.

Pasakojimo pabaigoje pamotės-podukros kolizija sprendžiama netipiškai. Kai pamotės dukra sušala miške, gera lieka ir uogų parnešusi podukra.

* * *

Papasakojimo **Ona Sečinskienė-Trepšytė**, 39 m.

129. DU BROLIAI DVYNYIAI MILŽINAI. AT 303. – Į mg. užrašė ir šifravo J. Dovydaitis 1971. – LTR 4224(443).

Tradicinis, plačiai Lietuvoje žinomas siužetas. Pateikto varianto konflikto užuomazga (posūnių ir pamotės kolizija) kiek skiriasi nuo įprastų tradicinių siužetų, kur broliai paprastai patys iškeliauja į pasaulį. Žr. 7 paaišk. Rimdžiūnuose šio siužeto užrašyta 1 var. Pasakojime jaučiama rašytinio žodžio itaka.

* * *

Papasakojimo **Anelė Vaičiulienė**. Nr. 130–132 į mg. užrašė J. Dovydaitis (PAKD kompl. eksp.). Šifravo J. Dovydaitis. Melod. šifravo B. Uginčius.

Biografinių duomenų apie pateikėją nėra. Net jos amžius nenurodytas. Sklandžia liaudiška kalba ji pasekė tris pasakas.

130. DEVYNIABROLE. AT 312. – LTR 4225(159).

Tradicinis, populiarus siužetas. Žr. 107, 141, 152 paaišk. Rimdžiūnų k. užrašyta 3 var.

Pateiktame variante nėra įprasto raganos motyvo. Pasakojimas glaustas.

131. KARVĖ VERPEJA. AT 511 + 405. – LTR 4224(162).

Tradicinių siužetų junginys. Įprastinė kontaminacija. Žr. 25, 37 ir 90 paaišk. Plg. žr. 189, 191 paaišk. Rimdžiūnuose šio siužeto užrašyta 1 var.

Antrajame pateiktos pasakos siužete nėra herojės inkarnacijos motyvo, būdingo tradiciniam pasakojimui. Eiliuotos pasakos vietos padainuotos lenkiškai.

132. [DAINUOJANTIS SMUIKELIS]*. AT 780. – LTR 4224(160).

Tradicinis siužetas. Žr. 28 paaišk., taip pat 39, 74, 78, 173, 185 paaišk. Rimdžiūnų k. šio siužeto užrašyta 4 var. Pateiktame variante kartojamos tik tos eiliuotos vietos, kai groja muzikantas ir brolis.

Pasakotojos pastaba: „Taip ir girdėjau, mano mama sakė tokio pat ilgio, kai buvau dar 6–7 metų, giedojo. Ir kitiems pasakojau, ir vis pagiedodavau“.

* * *

Papasakojimo **Balys Padelis**, 76 m. Nr. 133–134 į mg. užrašė J. Dovydaitis (PAKD kompl. eksp.). Šifravo J. Dovydaitis.

133. [VILKAS, LAPĖ IR ŽASELĖS]*. AT 35 B*. – LTR 4224(216).

Tradicinis siužetas. Žr. 68 paaišk. Rimdžiūnuose šio siužeto užrašyta 1 var.

134. ELGETA, DIEVAS IR MIRTIS. AT (332). – LTR 4224(227).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. ne itin paplitęs. Žr. 58, 117 paaišk. Rimdžiūnuose užrašyta 1 var.

Pateikto kūrinio pradžioje nėra šiam pasakos tipui būdingo giltinės-kūmos motyvo.

* * *

Papasakojimo **Uršulė Augulienė**, 72 m. Nr. 135–136 į mg. užrašė J. Dovydaitis (PAKD kompl. eksp.). Šifravo J. Dovydaitis.

135. ŽVĖRYS SODE. AT – . – LTR 4224(385).

Netradicinis siužetas apie lapę, kiškelį ir vilką, prašiusius dieduko ir bobutės obuolių. Vilkas užmušamas. Pasaka tikriausiai literatūrinės kilmės.

136. PUPA DANGUN. AT 804 A. – LTR 4224(6).

Tradicinis siužetas. Žr. 64, 75, 99 paaišk. Rimdžiūnuose užrašyta 1 var. Taip pat žr. 112, 118, 136, 147, 194 paaišk.

Pateikto varianto pasakojimas lakoniškas, nėra danguje buvimo epizodo.

* * *

Papasakojimo **Genė Pūkštienė**, 58 m.

137. TRYS BROLIAI. AT 1000 + 1003 + 1071 + 1062. – Į mg. užrašė J. Dovydaitis (PAKD kompl. eksp.). Šifravo J. Dovydaitis 1970. – LTR 4224(94).

Tradicinių siužetų junginys. Žr. 23 paaišk. taip pat 127, 153 paaišk.

* * *

Papasakojimo **Antanina Aleknaitė**, 63 m.

138. [KARALIUS IR PIEMENUKAS]*. AT 775 A. – Į mg. užrašė V. Daujotytė ir R. Karpauskaitė-Žemaitienė (LKLI tts. eksp.). Šifravo V. Daujotytė. – LTR 4159(2); LTRF 1007(7).

Retas Gervėčių apyl. siužetas. Užrašyta tik Rimdžiūnuose 1 var.

Pasakotojos pastaba: „Girdėjau iš motinos“.

K N Y S T U Š K Ė S. M I L C Ė J O S. P E T R I K A I

K N Y S T U Š K Ė S

Papasakojimo **Stasys Šeimys**, 41 m. Nr. 139–150 į mg. užrašė Leonardas Sauka (LKLI tts. eksp.). Šifravo L. Sauka 1970. Nr. 141, 145 melod. šifravo B. Uginčius 1977.

139. [VIENUOLIKA SŪNŲ, DVYLIKTOJI DUKRELE]. AT 451. – LTR 4155(644); LTRF 952(2).

Tradicinis siužetas. Išplėtotą kūrinio pradžią. Savitai perteiktas brolių išvadavimo nuo burtų epizodas (sesuo turi ne vien tylėti, bet ir numegzti broliams marškinius iš dilgėlių, surautų nuo kapų ir sutrintų savo kūnu).

Šis Lietuvoje populiarus siužetas Gervėčių apyl. retas (4 var.). Knystuškių k. užrašyta 1 var. Plg. žr. 94 paaišk.

140. [DU RIEŠUTELIU]. AT 707. – LTR 4155(627); LTRF 948(1).

Tradicinio siužeto variantas. Gervėčių apyl. nepopuliarus – 3 var. Giriose užrašyta 2 var., Knystuškėse – 1 var. Pateiktame variante nėra epizodo apie negerų seserų nubaudimą.

Užrašytojo pastaba: *Šitą pasaką pateikėjas norėtų greičiau papasakoti – labai jau tęsiasi. Vaikams jis sutraukia, pakartojimus praleidžia, bet pagal motiną sakant viską reikia išsakyti.*

141. [DEVYNIAGALVIS]. AT 312. – LTR 4155(642); LTRF 951(7).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. žinomas (7 var.). Knystuškėse užrašyta 1 var. Plg. žr. 107, 130, 141, 152 paaišk.

142. [RAGANOS NAMAI]. AT 333 B + 313 H*. – LTR 4155(641); LTRF 951(6).

Tradicinių siužetų junginys. Antrasis siužetas papasakotas striukai. Gervėčių apyl. šie siužetai nepaplitę. Užrašyta tik Knystuškėse 1 var. Plg. žr. 187 paaišk.

Pateiktame variante, kai herojė bėga iš raganos – krikšto motinos – namų, nemotyvuojama, kur mergaitė gavo stebuklingus daiktus (šukas, nosinę), kuriuos metusi laimingai sugrįžta namo.

143. [KVAILYS JONAS IR KUMELAITE]. AT 530. – LTR 4155(631); LTRF 949(3).

Tradicinis siužetas. Žr. 8 paaišk. Knystuškęse užrašyta 2 var. Plg. žr. 151 paaišk.

* Pateiktame tekste visur žirgas šaukiamas rusų kalba.

Užrašytojo pastaba:

** *Užbaigęs pasaką, sako: „Pabaiga buvo ne itep, bet man negražu“. Tik prašomas pakartojo taip, kaip jam pasakodavo: „Nu, ir aš veseilij buvau, midų alų gėriau, bet burnoj neturėjau. Triukšmas paskėtė, emė visi bėgti, muštynės. Kap šokau pro aukštini, kap dau boba kačergu šikinėn – ir dař skytė“.*

144. [NEPAPRASTA PAUKŠTE]. AT 550. – LTR 4155(636); LTRF 950(5) ir 951(1).

Tradicinio siužeto variantas. Gervėčių apyl. nepaplites. Užrašyta tik Knystuškęse 1 var.

145. IVONELIS. AT 327 C F. – LTR 4155(628); LTRF 948(2). ~ Sp. *Stebuklingas žodis*, p. 159 (pavad. „Jonelis“).

Tradicinių siužetų junginys. Kontaminacija būdinga. Žr. 6, 73, 96, 97, 159 paaišk. Knystuškęse užrašyta tik 1 var.

Pasakotojo pastaba: „Labiausiai patikdavo „Ivonelis“, prašydavau mamos – papasakok“.

146. [MERGELE UOGELI]. AT 702 B*. – LTR 4155(630); LTRF 949(2).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. mažai žinomas. Užrašyta tik Knystuškęse 1 var.

Pasakos pabaiga šiuolaikiškai detalizuota: berniukas atnešamas iš miško, laidojamas kapuose. Tokia pabaiga tradiciniams siužetams nebūdinga.

Pasakotojo pastaba: „Čia pabaiga kažkokia nelabai“.

147. [PUPELE]. AT 804 A. – LTR 4155(635); LTRF 950(4).

Tradicinis siužetas. Žr. 64, taip pat 99, 112, 118, 135, 194 paaišk. Knystuškęse šio siužeto užrašyta 2 var.

148. [ŠUO IR VILKAS]. AT 101 + 100. – LTR 4155(632); LTRF 949(4).

Lietuvoje populiarių siužetų junginys. Kontaminacija tradicinė. Gervėčių apyl. šie siužetai nepaplite. Knystuškęse užrašyta 1 var.

149. GAIDELIS IR VIŠTELE. AT 2021 B. – LTR 4155(625); LTRF 947(1).

Tradicinis siužetas, Gervėčių apyl. dažnas. Žr. 18, taip pat 34, 82, 87, 113 paaišk. Knystuškęse užrašyta 1 var.

Pasekęs pasaką, pateikėjas juokiasi.

Pasakotojo pastaba: „Kap atsiguli, tai ir pristoją vaikai – papasakok ir papasakok“.

150. APIE KANAPĖLĖ. AT 2034 A*. – LTR 4155(626); LTRF 947(2).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. nelabai paplitęs. Žr. 157 paaišk.

Pasakotojo pastaba: „Nu, čia vaikiška“.

* * *

Papasakotojo **Michalina Jurkoitienė-Ravaitytė**, 73 m. Nr. 151–154 į mg. užrašė Regina Šliogerytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo L. Sauka 1970. Nr. 151, 153 melod. šifravo B. Uginčius 1977.

151. [TRYŠ ARKLIAI]. AT 530. – LTR 4155(450); LTRF 947(4).

Tradicinis siužetas. Žr. 8, taip pat 143 paaišk.

152. [DEVYNIAGALVIS]. AT 312. – LTR 4155(437); LTRF 945(5).

Tradicinis siužetas. Pasakojimas logiškas, tačiau labai sutrauktas. Žr. 107, 130, 141 paaišk.

153. [KVAILYS IR VELNIAS]*. AT 1045. – LTR 4155(449); LTRF 946(21).

Tradicinis siužetas. Kartais kontaminuotas su AT 1130, 1072, 1071, 1063, 1084 ir kt. Žr. 23 paaišk.. Knystuškęse užrašyta 1 var. Plg. žr. 127, 137 paaišk.

154. [OŽKELE IR JOS VAIKELIAI]. AT 123. – LTR 4155(436); LTRF 945(4).

Tradicinis siužetas. Žr. 43, 85, 106 paaišk. Knystuškių k. retai pasakojamas. Užrašyta 1 var.

* * *

Papasakotojo **Bronė Marcinkevičienė-Ravaičiūtė**, 73 m.

155. [ZMOGELI ZMOGELI]*. AT 2018. – Į mg. užrašė R. Šliogerytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo L. Sauka 1970. Melod. šifravo B. Uginčius. – LTR 4155(78); LTRF 942(51).

Tradicinio siužeto variantas. Žr. 50, 79 paaišk., taip pat 88, 181 paaišk. Knystuškęse užrašyta 1 var.

Papasakotojo **Kazimiera Buckienė-Kuckaitė**, 73 m.

156. [MERGELE MIŠKE]. AT 480. – Į mg. užrašė R. Šliogerytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo L. Sauka 1970. Melod. šifravo B. Uginčius 1977. – LTR 4155(212); LTRF 943(16).

Tradicinis siužetas. Žr. 16 paaišk. Knystuškęse užrašyta 2 var. Plg. žr. 36, 47, 91, 184 paaišk.

Pateikto kūrinio antroji teksto dalis sutraukta.

* * *

Papasakotojo **Rozalija Šemienė-Jakavickaitė**, 76 m.

157. [BYLY BYLY]. AT 2034 A*. – Į mg. užrašė R. Šliogerytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo L. Sauka 1970. – LTR 4155(849); LTRF 953(13).

Tradicinis siužetas. Žr. 114, 149 paaišk. Priežasčių ir pasekmių formulių grandinė tekste išplėta, pasekta nuosekliai.

M I L C Ė J O S

Papasakoją **Jonas Petrikas**, 89 m. Nr. 158 į mg. užrašė L. Sauka (LKLI tts. eksp.). Šifravo L. Sauka 1970. Nr. 159 į mg. užrašė R. Šliogerytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo R. Šliogerytė 1970. Nr. 160 užrašė R. Jakučionytė, B. Burauskaitė, P. Janulis (PAKD kompl. eksp.). Nr. 158–159 melod. šifravo B. Uginčius 1977.

158. [ŽIULVINAS]. AT 425 M. – LTR 4155(983); LTRF 955(37).

Tradicinis siužetas. Žr. 1 paaišk. Milcėjose užrašyta 1 var.

* Pirmas sakiny s užrašytas ranka.

Kūrinio pradžia savita: trys seserys pasiverčia karveliais ir skrenda į marias maudytis. Epizode apie Žiulvino išdavystę figūruoja trys sūnūs. Tėvą išduoda vyriausias. Kitokie (negu įprasta daugumoje variantų) yra ir eiliuoto intarpo žodžiai, kuriais šaukiamas Žiulvinas. Pasakos pabaigoje sūnūs virsta dobilėliu, sakalėliu ir dagiliu (išdavikas sūnus). Pati motina virsta gegute – kukuoja *Jakub*, nes Žiulvinas (kirmėlė) dar turėjęs ir vardą *Jokūbas*. Plg. žr. 35, 63, 190 paaišk.

** [kad martelė, / Kukū] – atstatyta praleista eilutė.

*** [martelė, / Kukū, man juostelė, / Kukū] – atstatytos praleistos eilutės.

Užrašytojo pastaba: *Pateikėjas nebaigė raudoti, labai susigraudino, sakė, kad jam gaila Žiulvino.*

159. [JONELIS]. AT 327 C + 480 A*. – LTR 4155 (984); LTRF 956(2).

Tradicinis siužetas. Aptinkamas beveik visuose kaimuose Gervėčių apyl. Žr. 6, 73 paaišk., taip pat 96, 97, 145 paaišk. Milcėjose užrašyta 2 var.

Pateikto kūrinio pradžioje – stebuklingu būdu atsiradęs herojus. Iš alksnio išskaptuotas berniukas, paleistas į vandenį plaukioti, atgyja. AT 703* ir AT 327 C pasakų siužetų tipų jungimas įprastinis. Pasakos pabaigoje tradiciniame AT 327 C siužete atsiranda stebuklingo bėgimo epizodas, atklydęs iš 480 A* tipo (duona prašo užminkyti ir iškepti, meitėlis – papjauti, obelis – nuraškyti). Kontaminacija nebūdinga.

Užrašytojo pastaba: *Šitą pasaką mamos mama gudiškai pasakojusi.*

160. UŽKEIKTA DUKTĖ. AT 412 B*. – LTR 4232 (175).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. nepaplitęs (2 var.). Užrašyta Giriose 1 var. ir Milcėjose 1 var.

P E T R I K A I

Papasakoją **Janina Petrikienė**, 63 m.

161. [IŠAUGS IR BE DIEVO]. AT 830 B. – Užrašė Zita Vanagaitė (PAKD kompl. eksp.). – LTR 4232(312).

Tradicinis siužetas. Lietuvoje žinomas. Gervėčių krašte nedažnas. Užrašyta tik Galčiūnų ir

Petrikių kaimuose po 1 var. Į leidinį dedama 1 pasaka.

* * *

Papasakoją **Stasys Reketys**, 72 m.

162. [KALVIS IR TRYS ŠV. PETRO DOVANOS]*. AT 330 A. – Užrašė Jonas Trinkūnas (PAKD kompl. eksp.). – LTR 4232(736).

Tradicinis siužetas. Lietuvoje plačiai žinomas. Gervėčių krašte retas. Užrašyta tik Salose 1 var.

G A L Č I Ū N A I. P A L E D R I N D A. K Ū D I Š K Ė S

G A L Č I Ū N A I

Papasakoją **Genė Rinkevičienė**, 61 m. Nr. 163–166 į mg. užrašė Bronė Kerbelytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo B. Kerbelytė 1970.

163. [BANDELE]. AT 2025 + 158 + 1 + 2 + 3 + 4. – LTR 4160(38); LTRF 939(55).

Tradicinių siužetų junginys. Žr. 45 paaišk. Panašiam junginyje pasitaiko dar įterptas siužetas (AT 21), kaip lapė sako ėdanti savo žarnas. Plg. žr. 65, 118, 174 paaišk. Visi šie siužetai Gervėčių apyl. gerai žinomi. Galčiūnų k. užrašyta 1 var.

Pasakojime minima Aluošios upė: iš Aluošios žuvų prigaudė lapė.

164. [OŽYS NEINA IŠ AVIŽŲ]. AT (212). – LTR 4160(44); LTRF 940(1).

Pateiktame kūrinyje panaudota tradicinio siužeto apie ožką melagė antroji dalis, ji kiek transformuota: pakeisti kai kurie veikėjai ir jų veikimo vieta. Vietoje lapės, negalinčios ožio išvaryti iš olos – savo namų, čia – boba, negalinti ožio išvaryti iš avižų lauko. Toliau veiksmas vyksta tradiciškai. Žr. 19, 30, 44, 121 paaišk. Galčiūnų k. užrašyta 1 var.

165. [ŠUNIUKAS IEŠKO DRAUGO]. AT–; BILPK *205. – LTR 4160(43); LTRF 939(56).

Pasakos siužetas apie tai, kaip šuo vis stipresnio draugo ieškojo. Pasaka nepaplitusi nei Lietuvoje, nei Gervėčių apyl. Užrašyta tik Galčiūnų k. 1 var.

166. [KIŠKELIO NAMELIS]. AT 130 A. – LTR 4160(43); LTRF 939(56).

Tradicinis siužetas. Žr. 13, 110 paaišk. Galčiūnų k. užrašyta 1 var.

* * *

Papasakoją **Julė Savickienė**, 54 m.

167. APIE KATINELĮ IR GAIDELĮ. AT 61 B. – Užrašė Jūratė Aleknaitė (PAKD kompl. eksp.). Melod. šifravo B. Uginčius 1980. – LTR 4228(46).

Tradicinis siužetas, Gervėčių apyl. pakankamai žinomas. Žr. 33 paaišk. Plg. žr. 86, 119 paaišk. Galčiūnų k. užrašyta 1 var.

* * *

Papasakojo **Uršulė Lukaitienė**, 85 m.

168 [MEŠKOS VILNOS]. AT 163 B*. – Į mg. užrašė B. Kerbelytė (LKLI tts. eksp.), šifravo B. Kerbelytė 1970. – LTR 4160 (93); LTRF 932(1).

Tradicinis siužetas, ypač paplitęs Girių k. Žr. 31, 49, 62, 67, 76 paaišk. Galčiūnų k. užrašyta 1 var.

* * *

Papasakojo **Ona Kalėdienė**.

169. [OŽKELE IR OŽIUKAI]. AT 123. – Užrašė J. Aleknaitė (PAKD kompl. eksp.). – LTR 4228(45).

Tradicinis siužetas, Gervėčių apyl. paplitęs. Žr. 43 paaišk. Ypač dažnai pasakojamas Miciūnuose, žr. 85, 106 paaišk., taip pat žinomas Knys-tuškėse, žr. 154, 193 paaišk. Galčiūnuose užrašyta 1 var.

* * *

Papasakojo **Paulina Mockienė**, 74 m.

170. SENELIS SU ŽARIJOMIS. AT 751 B*. – Į mg. užrašė B. Kerbelytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo B. Kerbelytė 1970. – LTR 4160(116); LTRF 933(13).

Tradicinio siužeto variantas. Gervėčių apyl. nepaplitęs. Plg. žr. 116 paaišk. Galčiūnų k. užrašyta 1 var.

Pateikto varianto pabaigoje vargšas, tapęs turtingas, neįsileidžia savo brolio, buvusio turtuoliu, bet po gaisro nuskurdusio (tradiciskai įprasta, kad neturtėlis atleidžia negeram broliui ir jį sušelpia).

Užrašytojos pastabos:

* *Antrąją pasakos dalį papasakojo Rapolas Mocka, 65 m.*

Pasakojo senis, kai jie dar vaikai buvo.

* * *

Papasakojo **Antanas Subatkevičius**, 64 m.

171. [KATINAS IR PELEDA]. AT 247. – Į mg. užrašė Elena Mažulienė ir Dalia Šilainytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo D. Šilainytė 1970. – LTR 4160 (271); LTRF 975(20).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. nepaplitęs. Užrašyta tik Galčiūnuose 1 var.

P E L E G R I N D A

Pateikėjas nežinomas.

172. [OKININKAS IR ŽYDAS]*. AT 1529 A. – Užrašė Vladas Drėma 1926. – LMD 841(7).

Tradicinis siužetas. Lietuvoje mažai paplitęs. Gervėčių apyl. užrašyta tik Pelegrindoje 1 var.

Rinkinėlio (sąsiuvinio), kuriame yra 14 kūrinių, gale pažymėta: „1926.XI.20. Iš Gervėčių parap. Slabodkos viensėdžio surinko Vladas Drėma“.

K Ū D I Š K Ė S

Papasakojo **Povilas Mažeika**, 76 m. Nr. 173–177 į mg. užrašė A. Juška ir J. Mažeikaitė (PAKD kompl. eksp.). Šifravo J. Mažeikaitė 1971.

173. [BUVO BUVO TRYS SASULES]. AT 780. – LTR 4231(112); LTRF 1089(9).

Tradicinis siužetas, ypač paplitęs Gervėčių apyl. Žr. 28 paaišk., taip pat 39, 74, 78, 132, 185 paaišk. Kūdiškių k. užrašyta 1 var.

Pateikta pasaka visa dainuojama. Nėra įprastų kitiems variantams pakartojimų. Smuikelis groja tik du kartus (juo negriežia nei tėvas, nei motina, nei seserys). Pabaiga savita, naujoviškai varijuoja. Sesuo neatgyja, reinkarnacijos motyvas nutylimas. Herojė iškasama iš po tilto ir palaidojama kapuose.

Užrašytojų pastaba: *Čia dainuojama pasaka. Vaikystėje išmoko iš motinos [gimusios Girių k.]. Dabar jau retai dainuojama.*

174. APIE VILKĄ IR LAPĮ. AT 1 + 2 + 21. – LTR 4231(116); LTRF 1089(7).

Tradicinių, populiarių siužetų junginys. Žr. 109 paaišk., plg. žr. 118 paaišk. Gervėčių krašte šie siužetai ne itin paplitę. Kūdiškių k. užrašyta 1 var.

Pasakojime minimos tikros žmonių pavardės. Užrašytojų pastaba išn.:

* *Piora – Petrikų kaime prie upės gyvenęs ūkininkas.*

** *Vietoj „gal“ Gervėčių krašte vartojama „mož“. Pateikėjas, stengdamasis daugiau „sulietuvinoti“ savo pasakojimą, pavartoja abudu žodžius kartu.*

Užrašytojų pastaba: *Pasaką išmoko vaikystėje iš motinos.*

175. KAP DZIEDULIS VILKŲ MARGINO. AT 152 + 121. – LTR 4231(114); LTRF 1089(5).

Tradicinių siužetų junginys. Kontaminacija įprastinė. Žr. 61 paaišk. Kūdiškių k. užrašyta 1 var.

Pasakotojo pastaba: „*È itai man da baba mažam provijo“.*

176. [APIE PETRĄ DIDIJŲ]. AT 921 D. – LTR 4231(115); LTRF 1089(6).

Tradicinis siužetas. Pateiktam kūrinyje minimas istorinis asmuo. Petro Didžiojo dialoguose su kitais veikėjais vartojami rusiški posakiai.

Užrašyta tik Kūdiškių k. 1 var.

177. [ŽLIBA MERGELE]*. AT 1456. – LTR 4231(126); LTRF 1089,(7).

Tradicinis siužetas. Gervėčių krašte beveik nežinomas. Užrašyta tik Kūdiškėse 1 var. Pasakojimas kiek sutrauktas. Herojės apgaulė neatkleidžiama.

Užrašytojų pastaba: *Iš kur išmoko, neatsimena.*

M O C K O S . G Ė L I Ū N A I .

G A I G A L I A I . Z A V E L C A I

M O C K O S

Papasakojo **Alina Mockienė**, 33 m. Nr. 178–179 į mg. užrašė E. Mažulienė ir D. Šilainytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo Laima Šilainytė 1970.

178. [KAIP AŠ MAŽA BUVAU]*. AT 1875. – LTR 4161(417); LTRF 975(13).

Žinomas melų pasakos variantas apie mažos mergaitės tariamus nuotykius. Užrašyta tik Mockos k. 1 var.

179. KAIP VILKAS DUONOS PRAŠE. [AT 1199 AJ. – LTR 4161(419); LTRF 975(15).

Užrašyta tik Mockose 1 var. Siužetas savitai papasakotas. Berniukas, prašydamas velnią, kad nesuėstų, išsideri paleidžiamas namo. Žada atnešti velniui duonos. Vietoj duonos atneša įkaitintą akmenį.

* * *

Papasakojimo **Elžbieta Ramienė**, 92 m.

180. VILKAS PAEDE AVELS. AT 163. – Į mg. užrašė E. Mažulienė (LKLI tts. eksp.). Šifravo E. Mažulienė 1970. – LTR 4161(29); LTRF 991(9).

Tradicinis siužetas. Žr. 69, 120 paaišk. Mockose užrašyta 1 var.

Pateiktame variante dainuojamieji intarpai kartojami tik du kartus, toliau tekste tepasakoma, kad *vėl anas* [vilkas] *šiteip gieda*. Pasakojime trunksta nuoseklumo: nors avelės buvo penkios, tepapasakota, kaip vilkas suėdė keturias. Pasaka varijuoja: mergaitė išsigelbsti, o vilkas suėda senelius.

* * *

Papasakojimo **Petronėlė Ramienė**, 70 m.

181. [ZMOGUL ZMOGUL]*. AT 2018. – Į mg. užrašė E. Mažulienė ir D. Šilainytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo E. Mažulienė 1970. – LTR 4161(136); LTRF 995(1).

Tradicinis siužetas. Žr. 50, 79, taip pat 88 paaišk. Mockose šio siužeto užrašyta 2 var.

Pasakotojos pastaba: „Tai vaikams vis provijau“.

* * *

Papasakojimo **Adelė Ramienė**, 57 m.

182. APIE AUKSINĘ ŽUVELE. AT 555. – Į mg. užrašė E. Mažulienė ir D. Šilainytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo E. Mažulienė 1970. – LTR 4161(57); LTRF 992(19).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. mažai žinomas. Užrašyta tik Mockose 1 var.

Pasakojime herojaus ir stebuklingos žuvelės susitikimo vieta keičiama. Vienur sakoma, kad diedas eina prie marių, kitur – prie upės. Pasakos pabaigoje, žmonos verčiamas, diedas paprašo žuvelę padaryti jo pačią *gaspadorienę* ir netrukus pamato namuose viską prarasta. Paprastai taip atsitinka, kai herojė prašo stebuklingą daiktą padaryti žmogų Dievu. Žodis „*gaspadorienė*“ čia, matyt, suvokiamas kaip dievybės sinonimas.

* * *

Papasakojimo **Filomena Ramienė**, 64 m.

183. APIE VERŠIUKA IR VILKĄ. AT 158. – Į mg. užrašė E. Mažulienė ir D. Šilainytė (LKLI tts. eksp.). Šifravo L. Šilainytė 1970. – LTR 4161(410); LTRF 975(9).

Tradicinio siužeto variantas. Pasakojimas kiek transformuotas. Tradiciniuose siužetuose paprastai veikia tik žvėrys (lapė važiuoja, pasikinčius avinuką, o sutiktas vilkas prašosi pavėžinamas). Čia susiduria žmogus ir vilkas. Žmogus pralaimi – netenka veršelio.

Šis siužetas dažnai kontaminuojamas su AT 2025. Žr. 45 ir 118 paaišk. Mockose šio siužeto užrašyta 1 var.

* Vienas sakinytis pasakojime įterptas rusiškai. Pasakotoja prisipažįsta nežinanti, kaip pasakyti lietuviškai.

G E L I O N A I

Papasakojimo **Kazimiera Mlinkauskienė**, 69 m. Nr. 184–186 į mg. užrašė Antanas Raudys, Gražina Palkimaitė, Alė Kraucevičiūtė (PAKD kompl. eksp.). Šifravo B. Ambraziejus 1987.

184. [ČIAU RIAU RIAU...]. AT 480. – LTR 4227(62); LTRF 1091(1).

Tradicinis siužetas. Žr. 16, 91 paaišk., plg. žr. 36, 47, 156 paaišk. Gėliūnų k. šio siužeto užrašyta 1 var.

Antroji pasakos dalis trumpinta – nebėra dainuojamojo intarpo.

185. APIE VOKELAITI. AT 780. – LTR 4227(3); LTRF 1090(1).

Tradicinis siužetas, ypač paplitęs Gervėčių apyl. Žr. 28, 39, 74, 79, 132, 173 paaišk. Gėliūnuose užrašyta 1 var.

Pasakos pabaigoje jauniausioji sesuo atgavinama gyvuoju vandeniu, o vyriausioji suplėšoma išsmaluotų arklių.

Užrašytojų pastaba: *Pateikėja sako, kad jai mažai visada būdavo labai baisu, kai sekėdavo apie smalinus arklius.*

186. TRYS BROLIAI. AT 1655 + 571. – LTR 4227(6); LTRF 1090(3).

Tradicinių siužetų junginys. Tokia kontaminacija įprasta. Užrašyta tik Gėliūnuose 1 var.

* * *

Papasakojimo **Adelė Karmazienė**.

187. PAMOTE. AT 313 H*. – Į mg. užrašė A. Raudys, G. Palkimaitė, A. Kraucevičiūtė (PAKD kompl. eksp.). Šifravo B. Ambraziejus. – LTR 4227(63); LTRF 1091(2).

Tradicinis siužetas. Pateikto varianto pradžioje pamotė persekioja podukrą – siunčia prie Ašmenos skalauti rūbų. Mergaitė bėga iš namų.

Užrašyta tik Gėliūnų k. 1 var. Plg. žr. 142 paaišk.

* * *

Pateikėjas nežinomas.

188. [SAULĖS RŪBAI]. AT 510 B. – Užrašė Vincas Kuolaitis 1936 m. iš D. (Pateikėjo kriptoni- mas nenustatytas.) – LMD I 997(25).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. nepaplitęs. Užrašyta tik 1 var. Plg. žr. 26 paaišk. (AT 510 A), kur taip pat yra žvaigždžių, mėnulio ir saulės rūbų motyvas.

Panašus šio tipo variantas „Saulės, mėnesio ir žvaigždžių rūbai“ V. Kuolaičio 1936 m. Gėliūnuose užrašytas iš P. Laurinavičiūtės (LTR 950 (1)) ~ Sp. *Vilniaus krašto lietuvių tautosaka*, Kaunas, 1938, p. 232–233, nr. 527.

Užrašytojo pastaba: *Pasaką rašiau labai skubėdamas.*

Atsižvelgdama į užrašytojo pažymėjimą „ir t.t.“, kur turėjo būti kartojamos eiliuotos pasakojimo vietos, parengėja atitinkamą tekstą atstatė, nes pasakotojas jį, be abejo, sekė.

G A I G A L I A I

Papasakėjo **Emilija Puišienė-Mielaišytė**.

189. MOČEKA IR NAŠLAITE. AT 511. – Į mg. užrašė L. Kanopkaitė ir J. Aleknaite (PAKD eksp.). – LTR 4228(16); LTRF 1095(15).

Tradicinis siužetas, Gervėčių apyl. labai paplitęs. Žr. 25, 37, 90, 131, 191 paaišk. Gaigaliuose užrašyta 1 var.

Pateikto varianto pasakojimas glaustas. Našlaitės sekimo epizode nėra įprastų veikėjų – pamotės dukterų. Podukrą seka pati pamotė.

Z A V E L C A I

Papasakėjo **Marija Michno**, 62 m.

190. [ŽILVIS-VEŽYS]*. AT 425 M. – Užrašė Jonas Dalinkevičius (PAKD kompl. eksp.). – LTR 4232(825).

Lietuvoje ir Gervėčių apyl. populiaraus siužeto variantas. Žr. 1 paaišk., taip pat 35, 63, 158 paaišk. Zavelcų k. užrašyta 1 var.

Pateiktos pasakos siužetas sutrauktas, tačiau papasakotas logiškai. Praleistos bendrosios pasakos vietos – pakartojimai (mėginimo apgauti žaltį epizodai). Žilvį nužudo jo žmonos seserys. Kūrinio pabaigoje herojės sūnus virsta sakalu, duktė – varna, o pati motina – gegutė.

G E R V Ė Č I A I

Papasakėjo **Stasė Butvilienė-Kusoitaitė**, 76 m. Nr. 191–193 į mg. užrašė N. Vėlius (LKLI tts. eksp.). Šifravo N. Vėlius 1970.

191. KRISIUTE. AT 511 + 405. – LTR 4151(238); LTRF 917(1).

Tradicinis siužetas. Kontaminacija įprastinė. Pasaka atsinešta iš Pelegrindos k., iš kurio pateikėja kilusi. Gervėčių m. užrašyta 1 var. Žr. 25 paaišk. Plg. žr. 37, taip pat 90, 131, 189 paaišk.

Antrosios pasakos dalies eiliuotas tarpas striukas. Sakydama jį pasakotoja painiojasi, mat jis buvęs sakomas rusiškai.

Užrašytojo pastaba išn.:

* „Nu, aš gi ką pasakose...“ (*pasiteisina [pateikėja] dėl neva netinkamo žodžio*).

Pateikėjos pastaba: „Oi, motina mokė, da kaip augau mažiutė. Ir savo vaikelius da mokiau. Oi, daug baikų motina mokeja!“.

192. PAVOGTAS BROLIUKAS. AT 480 A*. – LTR 4151(242); LTRF 917(5).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. ne itin paplitęs. Žr. 38 paaišk. Gervėčiuose užrašyta 1 var.

Pasakos epizoda, kaip broliuko ieškoti išeina antroji duktė, pasakotoja trumpina, pasakydama: „Ir tai taip atsitiko“.

Užrašytojo pastaba išn.:

* *Pasakotoja apsiriko: ne aria žmogus, o šienauja.*

Pasakotojos pastaba: „Nu, tai vis mum mama pasakėjo“.

Užrašytojo pastaba: *Kadangi pasakotoja norėjo pasaką geriau atsiminti, tai pirmą kartą šiaip papasakėjo, ne į magnetofoną. Į magnetofoną rašiau, kai pasakėjo antrą kartą. Tačiau antrą kartą jau pasakėjo ne taip išraiškingai, nors įvykių seką ir geriau atsiminė.*

193. OŽKELĖ. AT 123. – LTR 4151(239); LTRF 917(2).

Tradicinis siužetas. Žr. 43 paaišk., taip pat 85, 106, 154 paaišk. Gervėčių m. užrašyta 1 var.

Pasakotojos pastaba: „Ir itų mama pasakė. Gulim par vakarų un pečio, è ana pasakója. Oi, daug daug mokėj“.

* * *

Papasakėjo **Marija Ramienė**, 67 m.

194. PUPA. AT 804 A. – Į mg. užrašė Kostas Aleksynas ir Aldona Dzetaveckaitė 1970 (LKLI tts. eksp.). Šifravo K. Aleksynas 1970. – LTR 4153(71); LTRF 965(11).

Tradicinis siužetas. Gervėčių apyl. ypač paplitęs. Žr. 64, 75, 99, 112, 136, 147 paaišk. Gervėčiuose užrašyta 3 var.

Pateikto kūrinio antroji dalis nutrupėjusi. Kelionės į dangų motyvas sutrumpintas. Vos tik herojė prisitaria apie lipimą į dangų, igitą susisiekimo priemonę praranda. Kūrinys baigiamas pasakotojos būsenos apibūdinimu: *O aš liežuvi prisikandau ir dabar apie pupą pasakot nebenoriu.*

ŽANRINĖ SKELBIAMŲ KŪRINIŲ RODYKLĖ

Pasakos (jų numeris surinktas juodu šriftu) rodyklėje grupuojamos pagal A. Aarne's–S. Thompsono tarptautinio katalogo schemą. Kontaminuoti kūriniai nurodomi pagal kiekvieną komponentą. Originalūs, neturintys atitikmenų siužetai kataloge pateikiami šalia jiems giminingu.

PASAKOS APIE GYVŪNUS. AT 1 – 109, 163, 174. AT 2 – 163, 174. AT 3 – 163. AT 4 – 163. AT 20 – 12, 32. AT 20 A – 66. AT 21 – 12, 32, 174. AT 35 B* – 68, 133. AT 61 B – 33, 86, 119, 167. AT 68 B – 32, 66. AT 100 – 148. AT 101 – 148. AT 121 – 61, 175. AT 123 – 43, 85, 106, 154, 169, 193. AT 130 A – 13, 110, 166. AT 136 A – 12. AT 152 – 175. AT 154 – 11. AT 155 – 11, 83. AT 157 – 71. AT 158 – 163, 183. AT 159 – 19, 44. AT 162 A* – 180. AT 163 – 69, 120. AT 163 B* – 31, 49, 62, 67, 76, 168. AT 212 – 19, 30, 44, 121, 164. AT 247 – 171. AT – 14. AT – 84. AT – 135. AT – 165.

STEBUKLINĖS PASAKOS. AT 300 – 7, 115. AT 301 B – 95. AT 301 D* – 21. AT 302 – 46. AT 303 – 7, 129. AT 311 – 29. AT 312 – 107, 130, 141, 152. AT 313 A – 20. AT 313 H* – 142, 187. AT 327 A B – 27. AT 327 C F – 6, 73, 96, 97, 145, 159. AT 330 A – 105, 162. AT 330 B – 42. AT 332 – 58, 117, 134. AT 333 B – 142. AT 401 A – 100. AT 402 – 2. AT 403 A – 4. AT 403 B – 111, 128. AT 405 – 37, 131, 191. AT 412* – 160. AT 425 M – 1, 35, 63, 158, 190. AT 441 – 22. AT 450 – 93. AT 451 – 94, 139. AT 452 C* – 92. AT 480 – 5, 16, 36, 47, 91, 122, 156, 184. AT – 3. AT 480 A* – 38, 159, 192. AT 510 A – 26. AT 510 B – 188. AT 511 – 22, 37, 90, 131, 189, 191. AT 530 – 8, 143, 151. AT 550 – 144. AT 552 A – 46. AT 555 – 182. AT 571 – 186. AT

670 – 98. AT 677 – 9. AT 700 – 15, 52. AT 702 B* – 146. AT 707 – 140. AT 710 – 40. AT 715A – 17, 48. AT – 116.

PASAKOS-LEGENDOS. AT 751 B* – 170. AT 756 B – 57, 81, 100, 115. AT 759 – 70. AT 775 A – 138. AT 780 – 28, 39, 74, 78, 132, 173, 185. AT 804 A – 75, 99, 136, 147, 194. AT 804 B – 112. AT 810 – 42, 100. AT 810 A – 124. AT 830 B – 161. AT 844 – 55. AT 846* – 123.

NOVELINĖS PASAKOS. AT 839 – 101. AT 915 A – 60. AT 921 C – 176. AT 922 – 104. AT 982 – 72.

PASAKOS APIE KVAILĄ VELNIĄ. AT 1000 – 127, 137. AT 1003 – 127, 137. AT 1012 – 127. AT 1030 – 11, 80. AT 1045 – 23, 153. AT 1046 – 105. AT 1062 – 127, 137. AT 1063 – 23. AT 1071 – 23, 127, 137. AT 1072 – 23, 127. AT 1083 – 80. AT 1084 – 23. AT 1130 – 23, 127. AT 1137 – 10. AT 1168 – 56. AT 1184 – 125. AT 1199 A – 179.

BUITINĖS PASAKOS. AT 1210 – 41. AT 1245 – 41. AT 1353 – 126. AT 1408 – 51. AT 1450 – 41. AT 1456 – 177. AT 1525 A – 59, 77. AT 1529 A – 172. AT 1600 – 24, 54. AT 1641 – 103. AT 1642 – 54. AT 1643 – 54. AT 1650 – 23. AT 1653 A – 108. AT 1653 B – 24. AT 1655 – 186. AT 1681 A – 108. AT 1681 B – 108. AT 1725 – 102. AT 1875 – 178. AT 1920 C – 89.

FORMULINĖS PASAKOS. AT 2018 – 50, 79, 88, 155, 181. AT 2021 B – 18, 34, 82, 87, 113, 149. AT 2025 – 45, 65, 118, 163. AT 2034 A* – 150, 114, 157.

P A T E I K Ė J Ų R O D Y K L Ė

Skaitmenimis žymimi knygos tekstų numeriai.

Aleknaitė Antanina, Rimdžiūnų k. – 138
Augulis Petras, Miciūnų k. – 115–117
Augulienė Uršulė, Rimdžiūnų k. – 135–136
Buckienė (Kuckaitė) Kazimiera, Knystuškių k. – 156
Butvilienė (Kusoitaitė) Stasė, Gervėčių mstl. – 191–193
Glaudelis Aleksandras, Miciūnų k. – 109–111
Jankavičius Vladas, Miciūnų k. – 107–108
Jurkoitienė (Ravaitytė) Michalina, Knystušių k. – 151–154
Kalėdienė Ona, Galčiūnų k. – 169
Karmaza Ipolitas, Girių k. – 72
Karmazienė Adelė, Gėliūnų k. – 187
Karmazienė (Šturaitė) Marija, Girių k. – 73–76
Kuckienė Liudvika, Girių k. – 15–19
Kuckienė Marija (Marilia), Girių k. – 1–14
Laurinavičienė (Urbonavičiūtė) Adelė, Girių k. – 80
Laurinavičius Motiejus, Girių Trakai – 81
Lukaitis Jonas, Girių k. – 79
Lukaitienė Antanina, Girių k. – 65
Lukaitienė Uršulė, Galčiūnų k. – 168
Lukša Romas, Girių k. – 68
Lukšienė Genė, Girių k. – 69–70
Lukšienė Johana, Girių k. – 71
Lukšienė (Urbonavičiūtė) Marilia, Girių k. – 66–67
Lukšienė (Kuckaitė) Paulina, Girių k. – 63–64
Marcinkevičienė (Ravaiciūtė) Bronė, Knystuškių k. – 155
Mažeika Antanas, Girių k. – 77
Mažeika Povilas, Kūdiškių k. – 173–177
Mažeikienė (Kuckaitė) Antanina, Girių Trakai – 82

Meškys Eugenijus, Miciūnų k. – 106
Meškys Jurgis, Miciūnų k. – 83–105
Michno Marija, Zavelcų k. – 190
Mlinkauskienė Kazimiera, Gėliūnų k. – 184–186
Mockienė Alina, Mockų k. – 178–179
Mockienė Paulina, Galčiūnų k. – 170
Padelis Balys, Rimdžiūnų k. – 133–134
Panavas Valdas, Girių k. – 45
Petrikas Albinas, Girių k. – 46
Petrikas Jonas, Milcėjų k. – 158–160
Petrikienė Janina, Petriukų k. – 161
Petrikienė Ona, Girių k. – 35–44
Petrikienė Valerija, Girių k. – 20–23
Puišienė Emilija, Gaigalių k. – 189
Pūkštienė Genė, Rimdžiūnų k. – 137
Ramiėnė Adelė, Mockų k. – 182
Ramiėnė Elžbieta, Mockų k. – 180
Ramiėnė Filomena, Mockų k. – 183
Ramiėnė Marija, Gervėčių mstl. – 194
Ramiėnė Petronėlė, Mockų k. – 181
Ravaitis Julius, Girių k. – 51–62
Reketys Stasys, Salos – 162
Rinkevičienė Genė, Galčiūnų k. – 163–166
Savickienė Julė, Galčiūnų k. – 167
Sečinskienė (Trepšytė) Ona, Rimdžiūnų k. – 129
Sisienė Karolina, Miciūnų k. – 112–114
Skerla Jonas, Miciūnų k. – 118
Subatkevičius Antanas, Galčiūnų k. – 171
Šeimys Stasys, Knystuškių k. – 139–150
Šemienė (Jakovickaitė) Rozalija, Knystuškių k. – 157
Šemienė (Mažeikaitė) Marija, Girių k. – 48–50
Trepšys Mykolas, Rimdžiūnų k. – 119–127
Vaičiulienė Anelė, Rimdžiūnų k. – 130–132
Valeika Julius, Girių k. – 78

U Ž R A Š Y T O J Ų R O D Y K L Ė

- Skaitmenimis žymimi knygos tekstų numeriai.
- Aleknaitė Jūratė, Gaigalių k. – 189; Galčiūnų k. – 167, 169
- Aleksynas Kostas, Gervėčių mstl. – 194
- Bakaitė Svetlana, Girių k. – 1–6, 8–14, 15–19, 35–45, 52–62, 66–67, 69–71, 80
- Čeponytė Silva, Girių Trakai – 81
- Dalinkevičius Jonas, Zavelcų k. – 190
- Daujotytė Viktorija, Rimdžiūnų k. – 121, 124–125, 127, 138, 165
- Dovydaitis Jurgis, Rimdžiūnų k. – 119–120, 123, 126, 128, 130–137
- Drėma Vladas, Pelegrindos k. – 172
- Dzetaveckaitė Aldona, Gervėčių mstl. – 194
- Gulbinaitė Vida, Girių k. – 1–7, 8–14, 15–19, 31–45, 51–62, 66–67, 69–71, 80
- Jurkiūnaitė Zita, Girių Trakai – 81
- Juška Alfonsas, Girių k. – 7, 20–34, 46–48, 50, 61, 63–65, 68, 77, 79; Kūdiškių k. – 173–177
- Kanopkaitė L., Gaigalių k. – 189
- Karpauskaitė-Žemaitienė Rima, Rimdžiūnų k. – 121, 124–125, 127, 138
- Kerbelytė Bronė, Galčiūnų k. – 163–166, 168, 170
- Kraucevičiūtė Alė, Gėliūnų k. – 184–187
- Krištopaitė Danutė, Girių k. – 73–76
- Kuolaitis Vincas, Gėliūnų k. – 188
- Mažeikaitė Janina, Girių k. – 49; Kūdiškių k. – 173–177
- Mažulienė Elena, Galčiūnų k. – 171; Mockų k. – 178–183
- Palkimaitė Gražina, Gėliūnų k. – 184–187
- Raudys Antanas, Gėliūnų k. – 184–187
- Sauka Leonardas, Knystuškių k. – 139–150; Milcėjų k. – 158
- Šilainytė Dalia, Galčiūnų k. – 171; Mockų k. – 178–179, 181–183
- Šironas Antanas, Girių k. – 78
- Šliogerytė Regina, Knystuškių k. – 151–157; Milcėjų k. – 159
- Tõnurist Igor, Girių k. – 68, 72, 82
- Trinkūnas Jonas, Salos – 162
- Vanagaitė Zita, Petrikų k. – 161
- Vėlius Norbertas, Miciūnų k. – 96–118; Gervėčių mstl. – 191–193
- Vnukauskaitė Natalija, Girių Trakai – 81

ŽODYNĖLIS

abiedinos pietūs
abiedeinosa (būti, eiti) pietauti
ablakai debesys
abliguiti (<apliguiti), -uja, -ujo slaugyti
abliuiti, -uja, -ujo obliuoti
abrūšas rankšluostis
abušlaitė krosniadengtė
abušlėkas žr. abušlaitė
adiežia drabužiai
adijolas antklodė
adyna valanda
akalas, -a aklas
akšį eikš, eik šen
aktaras hektaras
al, ale bet
altarija nusenusių dvasininko namai
aluošaitė upelė (nuo upės vardo Aluošia)
amanyi, -ija, -ijo kalbėti
ame, amete eime
an (<un) ant, į
anas, -a, anys, -os jis, ji, jie, jos
ančestuiti, -uja, -ujo privaišinti
anderis panašus į kraite, pintas iš šiaudų indas
anderokas sijonas
anė, any nei kiek
anklegdyti, -o, -ė įkalbėti
ansirinkti, -renka, -o apsirengti
ansmaluoti, -uoja, -avo sakais ištepti
antraktuiti, -uja, -ujo gražiai priimti, privaišinti
anučyti, -ija, -ijo garsiažodinis žodis, vartojamas dėl rimų, plg. dakučyti
apabliuiti, -uja, -ujo apobliuoti
apčėravoti, -oja, -ojo plg. ažčėravoti
apilkos drožlės
apjėvyt, -ija, -ijo apskelbti
apklastyti, -o, -ė apmušti
apleisti, -džia, -o apgobti, uždengti
applaudyti, -o, -ė apiplauti
aprinkti, -renka, -o aprenkti

apsegimai, apsigėjimai apranga
apsičystyti, -ija, -ijo apsikuopti, apsišvarinti
apsirėdyti, -o, -ė apsirengti
apsirinkti, -renka, -o apsirengti
apsirodavoti, -oja, -ojo apsidžiaugti
apsiroduoti, -uoja, -avo apsidžiaugti
apsisegti, -a, -ė apsilikti
apsiženyti, -ija, -ijo vesti, susituokti
apslobti, -sta, -o apalpti, nusilpti
apstrajyti, -ija, -ijo išpuošti
apšukoti, -oja, -ojo apgauti
apšusti, -šunta, -o apgauti, apsukti
aptieka vaistinė
aptiekorius vaistininkas
apžeboti, -oja, -ojo apraizgyti, apvyti
arenda nuoma
arielka degtinė
aružija ginklai
asabnai atskirai
aščinčius lauktuvės
ašmena upė (nuo upės vardo Ašmena)
atgriūti, -griūva, -griuvo nukristi, atlipti
atklodyti, -o, -ė įkurti, atidaryti
atpėčėtyti, -ija, -ijo atidaryti, atplėšti
atsiklonioti, -oja, -ojo atsiveikinti
atsirakoti, -oja, -ojo atsižadėti
atsišaukdyti, -o, -ė atsiliepti, atsišaukti
atšlaimas kiemas
atulioti, -oja, -ojo atšvesti
atvožnas, -a drąsus
auklėti, -ėja, -ėjo auginti
až už
ažbagosti, -a, -oto praturtėti
ažblūdyti, -ija, -ijo paklysti
ažčėravoti, -oja, -ojo užburti
aždaibenti, -ena, -eno užmušti
aždavoti, -oja, -ojo užduoti
aždien perdien
aždirti, -ia, -dyrė iškelti

ažeiti pirmagalin užeiti už akių
ažgruntinti, -ina, -ino užmušti
ažjenčyti, -ija, -ijo sudejuoti, pradėti dejuoti
ažkamanduiti, -uja, -ujo pareikalauti, užkoman-
 duoti
ažkart iškart, iš karto
ažkąsdyti, -o, -ė užkandžiauti
ažkavoti, -oja, -ojo paslėpti
ažlapatoti, -oja, -ojo suplasnoti
ažmalduiti, -uja, -ujo pranešti, apskelbti
ažmarudyti, -ija, -ijo uždelsti
ažmaskiruiti, -uja, -ujo užmaskuoti
ažnaktuiti, -uja, -ujo apsinakvoti
ažsidusinti, -ina, -ino uždusti, pasismaugti
ažsiimdyti, -o, -ė užsiimti, verstis
ažsikinkyti, -o, -ė pasikinkyti
ažsikosoti, -oja, -ojo atsiraityti
ažsimauti, -na, -movė užsimauti
ažsikrutėti, -a, -ėjo užsidirbti
ažsirinkti, -renka, -o pasiimti
ažsislūžyti, -ija, -ijo užsidirbti tarnaujant, užsi-
 tarnauti
ažsispirti užsidaryti, užsiremti
ažsiškurti, -ia, -ė užsigeisti
ažšalti, -šala, -o sušalti
ažšilti, -a, -o sušilti
ažškadyti, -ija, -ijo pradėti kenkti
ažšvirkšti, -čia, -ė sušvilpti
ažtriūbyti, -ija, -ijo uždūduoti
užudarimėlis, ažudariniukas gardelis
ažugavėnios užgavėnės
ažuogana režis, užuogana
ažūšti, -ia, -ė užgroti, užgriežti
ažvačia užpakalis, paskuigalis

ba žr. bo

bačka statinė
bagotas, -a turtingas
bagosti, -a, bagoto turtėti
baikos juokai
bakanas kepalas
balka sija
balius puota, pokylis
barabonyti, -ija, -ijo belsti
baranka žr. baronka
barietai kailiniai (pasakų žodis)
baronas avinas
baronka riestainis
batiuška popas, tėvelis
batviniai barščiai
bavosta žr. bavostva
bavosti, -a, -oto žr. bagosti
bavostva, bovotstva turtas
bavotas, -a žr. bagotas

bėduiti, -uja, -ujo bėdoti, dejuoti
beliuiti, -uja, -ujo baltinti
belizna, bėlizna skalbiniai, baltiniai
bespečnas, -a saugus
bez be
by gi
biednai vargingai
biednas, -a vargšas, neturtėlis
biednyti, -ija, -ijo vargti, skursti
biednoti, -oja, -ojo žr. biednyti
biesas velnias
bylys, bylis bet koks augalas aukštu stiebu
biskį, biškį truputį
bliūdas dubuo
bližma greta
blūdyti, -ija, -ijo klaidžioti
bo nes
bonka, bonkė butelis
bovytis, -ijasi, -ijosi žaisti
braunykas brauningas, pistoletas
britkus, -i bjaurus, atstumiantis
britva skustuvas
broma, bromas vartai
brot brač
brudai nešvarumai
budinkas pastatas
buduiti, -uja, -ujo statyti
bufečikas bufetininkas
buinas, -a stambus
bulėnas, -a, bulonas pašas, palvas
bulionas sultinys, bulvienė
bulka bandelė
bunka žr. bonka
būria audra
bušuiti, -uja, -ujo kilti, rūgti

ceberkas praustuvė

cekova įdomu
cėrius caras
chodu bėgte
cicelės speneliai, tešmuo
cielas, -a visas, iššitas, sveikas
cienia kaina
cukierka saldainis
cukrunis, -ė cukrinis
cviekeliai vinelės

čebatai auliniai batai

čėraunykas, -ė burtininkas, žiniuonis
čėravai kerai
čėravykai batai
čėravonė kerėjimas, būrimas
čėrepėlis kaušelis, kaukuolėlė
čėnylas rašalas

čėsas laikas
 čėstuiti, -uja, -ujo vaišinti
 čėvertuška ketvertukas (1/4 litro talpos butelis)
 čėrka stiklelis, taurelė
 čėslo data
 čėsta švaru, visai
 čėstas, -a švarus
 čėstyti, -ija, -ijo valyti
 čėtoti, -oja, -ojo skaityti
 čėuliau tyliau
 čėurelė, čėiurytė kalytė
 čėiut vos
 čėiutkliau jautriau
 čėiužibla baidyklė
 čėukuladas šokoladas

da dar
 daaugti priaugti
 dabarkos dabar
 daboti, -oja, -ojo žiūrėti, globoti
 daeiti, -eina, -ėjo priieiti
 daėsti, -ėda, -ėdė įkyrėti
 dajodyti, -o, -ė prijoti, jojant priartėti
 dakarsti, -a, -karto įkyrėti
 dakučyti, -ija, -ijo įkyrėti
 dalbo <r. dal Bog duok Dieve, davė Dievas
 damieruoti, -uoja, -avo primatuoti
 dangtis (t. *dungcis*) stogas
 dar dabar
 darmai veltui
 dasigodoti, -oja, -ojo suprasti, susivokti
 datekti, -tenka, -o užtekti
 daulė sunki dainuojamojo intarpo žodžiai, neturintys prasmės
 davai braukšt, dui
 davydyti, -o, ė privyti, pasivyti
 davyti, -veja, -vijo pavyti
 degu < degų (<*dega*) karšta
 dėkavoti, -oja, -ojo dėkoti
 derišas magaryčios, derybų vaisės
 desentyna dešimtinė
 diedas senis, senelis
 diementas deimantas
 dieška duonkubilis, indas duonai maišyti
 dykas, -a laukinis
 dyvas stebuklas, nuostabumas
 dyvytis, -ijasi, -ijosi stebėtis
 doktorius daktaras, gydytojas
 drabnas, -a smulkus
 drėnai blogai
 drėnas, -a prastas
 družyti, -ija, -ijo draugauti
 dūkas kvapas

duobėšku žr. katariešku duobėšku
 durnas, -a kvailas
 dūšia dvasia, siela
 dūžas, -a stiprus, -i, tvirtas
 dvarys žr. nog dvarys
 dziegorius laikrodis
 dzieška žr. dieška

ė o
 eilia (t. *ailia*) eilė
 eiti kieman eiti į svečius, kieminėti

festuiti, -uja, -ujo puotauti, švėsti
 flagas vėliava
 fotokartočka nuotrauka
 francai keiksmazodis

gadytis, -ijasi, -ijosi tikti, taikytis
 gadnai gerai
 gadnas, -a geras
 gaišinti, -ina, -ino naikinti
 gajuščis gaivinatis, gydantis
 galė galas, mirtis
 galėtynės imtynės
 galėtyniauti, -aujasi, -avosi imtis, rungtis
 galėtynos žr. galėtynės
 galstukas kaklaraištis
 garas kaminas, koptūras
 garbuškėlės šukelės
 gaspadarstva žr. gaspadorstva
 gaspadinė šeimininkė
 gaspadorienė valdovė
 gaspadorius šeimininkas
 gaspadorstva ūkis
 gasudarius žr. gasudorius
 gasudarstva valstybė
 gasudorius valdovas, karalius
 gatavas, -a pasirengęs, baigtas
 gazetos laikraščiai
 geradie (t. *geradzie*) laba diena
 gėryba derlius
 gėriukas ėriukas
 gerna (<*derna*) vėlėna
 gimdžiukaitis apgamėlis
 gladnas, -a alkanas
 glassas balsas
 glavalnio nepaprastai
 gledzėti, -i, -ėjo žiūrėti
 gonkos priebutis, prienamis
 gorca žr. gorčis
 gorčis gorčius, seniau vartotas skysčių ar biralų matas, lygus 2,8 litro
 gosudarius žr. gasudorius
 grabnyčios į kamuolį vejamos žvakės

grabuškos žr. grebuškos
 grajyti, -ija, -ijo žaisti
 grapas grafas
 grebuškos šukos
 griekas nuodėmė
 griešnas, -a nuodėmingas
 griešyti, -ija, -ijo nusidėti
 grynas, -a nuogas, plikas
 gruntinti, -ina, -ino mušti
 grūšia kriaušė
 gruzyti, -ija, -ijo krauti
 gvazdeliai vinelės
 gvolčyti, -ija, -ijo prievartauti
 gvolton smarkiai, iš visu jėgų

imch uostymo garsažodis
 inačiai kitaip
 interesna įdomu
 interesnas, -a įdomus
 įsiduoti, -da, -davė (sn. insiduoti) atrodyti, vaidintis
 ispa sala
 iščystyti, -ija, -ijo išvalyti
 išgaišinti, -ina, -ino prapuldyti
 išgra išlošiau
 iškada gaila
 iškaduiti, -uja, -ujo gailėti
 iškaštuiti, -uja, -ujo išleisti
 išklegėti, -a, -ėjo išpasakoti
 išprovyti, -ija, -ijo išsiųsti
 išpustyti, -o, -ė pučiant išvalyti
 iš rešto iš paskutiniųjų
 išsibeliuiti, -uja, -ujo išsibaltinti
 išsirinkdyti, -o, -ė išsinešdinti
 išsistoroti, -oja, -ojo išsirūpinti
 išstrajyti, -ija, -ijo ištaisyti, iškrėsti
 išsveikti pagyti
 ištrivoti, -oja, -ojo iškęsti
 it šiaip, šitaip
 itas, -a šis, šitas
 itep taip, šitaip
 ito(ji) žr. itas
 itokis, -ia šitoks

jak kaip
 jama duobė
 jančyti, -ija, -ijo dejuoti
 jermėkas sermėga
 jėvyti, -ija, -ijo skelbti
 jokų mat rusiškas keiksmazodis - kad tave kel-
 mai
 juosunk pas juos
 jūsuk pas jus

kačėnas kopūsto kotas
 kačerga žarsteklis
 kadokai naginės, klumpės
 kaimynka kaimynė
 kaladė trinka
 kalašia kelnių kiška
 kaldūnas burtininkas
 kaleika eilė
 kalupoti, -oja, -ojo laupyti, gnaibyti
 kalvaratas raitelis
 kalvek, kalviok nors
 kalvelis genys
 kamanduiti, -uja, -ujo žr. komanduiti
 kamašai pusbačiai
 kamašuotas, -a batuotas
 kaniušyna dobilai
 kaniušnia arklidė
 kapanica duobė (tvenkinys)
 kapitas kanopa
 kap ros kaip tik, kaip kartas
 karablis, karablius laivas
 karčema, karčma smuklė
 karčmorius smuklininkas
 karzina krepšis
 kasnykas kaspinas
 kasnykuotas, -a kaspinuotas
 kasninka indas pinigams (kasai) matuoti
 kas zo kas per
 kašalapis šleivakojis
 kašikas krepšys
 kašius pintinė
 kaštonas kaštoninis, tamsiai rudas
 kaštuiti, -uja, -ujo kainoti, kaštuoti
 kataras, -a kuris
 katariešku duobėšku žodžių junginys, netu-
 rintis prasmės
 kaunierius apyvaklė
 kavalierius jaunikis
 kavoti, -oja, -ojo slėpti
 kažurnykas skrandininkas
 keliuoti, -uoja, -avo keliauti
 kepeliušas skrybėlė
 kepeliušis, kepeliušius žr. kepeliušas
 kermošius mugė
 keruiti, -uja, -ujo vairuoti, saugoti
 kiemas 1. kaimas, 2. viešnage
 kiemauti, -auja, -avo viešėti, svečiuotis
 kiliškas taurelė
 kirmėlė žaltys, gyvatė
 kytras, -a gudrus
 kytruiti, -uja, -ujo gudrauti
 klabatė viršutinė girnų dalis miliniui įstatyti
 klapatas rūpestis
 klapatyti, -ija, -ijo varginti

klastyti, -o, -ė mušti, braukti (linus)
klegėti kalbėti, šnekėti
klėtka narvas
klynas pleištas
klindžiniai sklindžiniai, sulopyti
kloniotis, -ojasi, -ojosi lenktis su pagarba
kmūra debesis
kniok žr. niok
koc žr. kots
kočiotis, -oja, -ojo volioti
kodis statinė
kol kodėl
koliečyti, -ija, -ijo žeisti
kolieka invalidas
koltūnai gaurai
komanduiti, -uja, -ujo valdyti, komanduoti
korengerkos bažnytinės vėliavos
korkas kamštis
korona karūna, vainikas
koroti, -oja, -ojo bausti
kosotis, -ojasi, -ojosi raitotis
košikas žr. kašikas
kotiai nors
kots nors
kožnas, -a kiekvienas
kreivalis luošys
krėkai gegnės
krikas riksmas
kriūkai kabliai
krūčia pakriaušė
krupnykas kruopų sriuba
krušina šaltėkšnis
kūdas, -a lietas
kudlos plaukai, gaurai
kūjėkas kūjėlis
kukarka virėja
kukelaitė bandelė
kuknia virtuvė
kukorius virėjas
kūleivis kūlėjas, kūlikas
kupčius pirklys
kuparas skrynia
kupkėlis 1. puodukas, 2. kupetėlė
kūryti, -ija, -ijo rūkyti
kurmonas vežikas
kurtka striukė
kusyti, -o, -ė pjudyti
kusioti, -oja, -ojo kandžioti
kutaras, kutoras vienkiemis
kuznia kalvė
kvaraba liga
kvaras, -a nesveikas
kvartūkas prijuostė
kvatera butas

laidyti melžti
lakmonas skuduras
lanc (<lend) lišk (lipk)
lapatoti, -oja, -ojo plasnoti
lazda lazdynas
lebedis gulbė
lekojus ponų tarnas
lenciūgas grandinė
let (<led) vos
lėtis, lėjasi, lėjosi lietus
levas liūtas
liečyti, -ija, -ijo gydyti
liekarstva vaistas
likdyti, -o, -ė palikti
lykterėti, -i, -ėjo gurkštelėti
limorius rimorius, kuris siuva pakinktus
liokas anga, urvas
lyšnia atliekama
litka blauzda
liūbyti, -ija, -ijo mėgti, mylėti
liulka pypkė
livolveris revolveris
lobas slėnis
loc lyg, tarsi
lopa letena
lopetka lopeta, kastuvas
loska malonė (plg. *kad loska* malonėkit)

ma mano
macnai stipriai, smarkiai
macnas, -a tvirtas, stiprus
mačyti, -ija, -ijo padėti
magazinas parduotuvė
maisterska dirbtuvė (kalvė)
malacius šaunuolis
maliuiti, -uja, ujo dažyti
markatyti, -ijasi, -ijosi liūdėti
markatna liūdna
markatnas, -a liūdnas
marudyti, -ija, -ijo delsti
maskiruiti, -uja, -ujo maskuoti
mąslis (t. *myšlis*) mįslė
matkas sruoga
matrasai jūreiviai
matuška, matiuška popienė, močiutė
maž gal
medelis, medis žr. medžias
medžias miškas
mėkynos pelai
melnyčia malūnas
merkuiti, -uja, -ujo taikyti, žiūrėti
miera saikas
mieruoti, -uoja, -avo sveikėti, matuoti
mylas muilas

mindrelė nendrelė
mindrynai nendrynai
miniška vienuolė
minyti, -ija, -ijo lenkti
mislyti, -ija, -ijo manyti, galvoti
miška meška, lokys
močeka pamotė
moseriuoti, -uoja, -avo mosuoti
motka motina
mož, moža, može žr. maž
možna galima
mugotis, -ojasi, -ojosi klampoti, bristi
mūka, munka kančia
mūkelė kančia, pieta
muset rodos, galbūt
musyti, -ija, -ijo privalėti, turėti
mūsuk mūsuose, pas mus

nabagas vargšas
nabaščikas numirėlis
načalnykas viršininkas
nağoračia karštai, "ant karštųjų"
naisviešna švenčiausias
naktuiti, -uja, -ujo nakvoti
naproštu tiesiog
nastajačia tikra
nastojaičiai gerai, kaip reikiant
nebagas, -ė žr. nabagas
nebie (<*nebijie*) nebijok
nedėlia sekmadienis, savaitė
nedužas, -a nestiprus, paliegęs
negadnai negerai, blogai
nėkočia gelda
nemožna negalima, draudžiama
nenavidyti, -ija, -ijo nekęsti
nepadabnas, -a nepanašus, ūs, skirtingas
nepatrebna nereikalinga, veltui
nepatrebna, -a nereikalingas
neprauda netiesa, melas
nesenickai neseniai, tik ką
nesigadyti, -ija, -ijo nesutikti, nesitaikyti
neterplyvascis nekantrumas
neviedoma nežinia
nevozmožna negalima, neįmanoma
nie ne
nienaprosna ne veltui
nigd, nigdi niekada
niok uostymo garsažodis
nog dvarys dainuojamo intarpo žodžiai, neturintys prasmės
noглуosan nieko, ničnieko
notrės dilgėlės
novalačkas užvalkalas
nublūdyti, -ija, -ijo paklysti, nuklysti

nuprovyti, -ja, -jo nusiūsti
nusimainyti, -o, -ė pasikeisti
nusimanyti, -o, -ė pavargti, nusivaryti
nusirinkti, -renka, -o nusirengti
nusitapyti, -ija, -ijo prigerti, nuskęsti
nutapyti, -ija, -ijo nuskandinti

odijolas antklodė
odina gyvatė, žaltys
olė urvas, eketė
okrugas apygarda
otčinyšia atsidaryk

paapjovyti, -ija, -ijo pasakyti, pranešti
pablūdyti, -ija, -ijo paklysti
pabotikai (t. *pabocikai*) pusbačiai
pabrozdinti, -ina, -ino pabelsti
pachadas eisena
pačestuiti, -uja, -ujo pavaišinti
padabnas, -a panašus
padaboti imti simpatizuoti, išsižiūrėti
padėkdie padėk, Dieve
padkava pasaga
padla bjaurybė, nenaudėlis
padlogos grindys
padružyti, -ija, -ijo susidraugauti, padraugauti
paduška pagalvė
padvada pastotė, pakinkytas vežimas
padvarnas, -a dvaro
paglėdas išvaizda
pagonai antpečiai
pagrajyti, -ija, -ijo pažaisti
pajechat nuvažiuoti
pakajai rūmai, gerai įrengtas būstas
paki kol
pakūryti parūkyti
pakutuiti, -uja, -ujo atgailauti
pala 1. skuduras, 2. vystyklas, 3. skvernas
palai plautai, narai
palėkas lenkas
paleliai (<*palai*) grindys
palianka pievelė, laukymėlė, aikštelė
paliaunyčia medžioklė
paliaunykas medžiotojas
paliavoti, -oja, -ojo medžioti
palik iki, pagal
palyčia lentyna
palitas paltas, apsiaustas
palka lazda, pagalys
palobė paslėnis
pamacuiti, -uja, -ujo pabandyti stiprumą, tvirtumą
pamačnykas, -ė padėjęjas, -a
pamaluiti, -uja, -ujo padažyti
pamažump pamažu

pamėmti, -sta, -o nutirpti
paminyti, -ija, -ijo aplenkti, pralenkti
panagus parankus, patogus
pančeka kojine
panevalia prievarta
panosas viduriavimas
paorėti, -i, -ėjo paarti, kiek paarti
papas popas, šventikas
paporyti, -ija, -ijo papasakoti, pasakyti
paprabavoti, -oja, -ojo pamėginti
paprabuiti, -uja, -ujo pamėginti
paprovyti, -ija, -ijo papasakoti
papudruiti, -uja, -ujo papudruoti
par pas
parabkas samdinys, tarnas
pasenavęs pasenęs
pasibovyti, -ija, -ijo pažaisti
pasidaboti, -oja, -ojo išžiūrėti, pamilti
pasikavoti, -oja, -ojo pasislėpti
pasikoliečyti, -ija, -ijo susižeisti
pasikočioti, -oja, -ojo pasivolioti
pasimieruoti, -uoja, -avo išbandyti, išmėginti
pasišenyti, -ija, -ijo susituokti
paslas pasiuntinys
pasniedoti, -oja, -ojo pavalgyti, papusryčiauti
pastrošyti, -ija, -ijo pabaidyti
pašklenki po stiklinę
pašla išėjo
pašlėpis kriaukšlys
pašol išėjo
patalnia, patelnia keptuvė
patekynos abgelai, gimdyvės prilankymas su dovanomis
patekti, -tenka, -o užtekti
patrebna reikalinga
pautienė kiaušiniene
pauliavoti, -oja, -ojo papuotauti
paustis plaukai
pavečerioti, -oja, -ojo pavakarieniauti
paverzgoti, -oja, -ojo pakeverzoti
pavezla nuvežė
pavieryti, -ija, -ijo patikėti
pavina privalu
pavoras samtis, medis kaušas
pazemka, pazimka žemuogė
pazvalyti, -ija, -ijo leisti
pažičyti, -ija, -ijo paskolinti
pažičioti, -oja, -ojo žr. pažičyti
pė žr. pie
peckoti, -oja, -ojo teplioti
pečėčyti, -ija, -ijo antspauduoti
pečeniai sausainiai
pečėtis antspaudas
pečka židiny

pekla pragaras
perimti, -a, -ė pastoti kelią, pasitikti
perrinkti, -renka, -o ištaisyti
peska žr. pieska
peune iš tikrųjų, tikrai, turbūt
pėtnyčia penktadienis
petruškaitė boružėlė
pie apie
piela pjūklas
pieluiti, -uja, -ujo pjauti pjūklui
pieska smėlis
pietuiti, -uja, -ujo pietauti
pikliuiti, -uja, -ujo pikliuoti
pilniankas, -a pilnutis, pilnutėlis
pilniavoti, -oja, -ojo saugoti, žiūrėti, sergėti
pilnioti, -oja, -ojo saugoti, žiūrėti
pirmagalin iš anksto
pisorius raštininkas
pisuria žr. pisorius
pitkelis botagėlis, bizūnėlis
plėmas dėmė
ploščius apsiaustas
plota alga, atlyginimas
plūvas plūgas
podla žr. padla
podmurkas pamatas
podnesenia pakylėjimas (mišių momentas)
poduška žr. paduška
pojardas traukinys
pojechal nuvažiauo
polza nauda
pomerti mirti
ponščizna baudžiava
porapakas bernas, tarnas
poryti, -ija, -ijo pasakoti, sekti
posle paskui
potam paskui, po to
praamanyti, -ija, -ijo prakalbėti
prabuiti, -uja, -ujo mėginti
pranašuosan piršlius
praskaityti, -o, -ė perskaityti
prasročyti, -ija, -ijo pavėluoti
prauda tiesa
priama tiesiog
pribūdyti, -o, -ė priaugti
prienė priemenė
prietėlius bičiulis
prifestuiti, -uja, -ujo privaišinti
prigrūzyti, -ija, -ijo prikrauti
prikliudyti, -o, -ė pridėti, priklijuoti
pripečka, ripečkis priekrosnis, priežda
pripikliuiti, -uja, -ujo pripitliuoti
pririnkti, renka, -o prisirinkti, apsirenkti
prisiduoti, -da, davė pasirodyti, vaidentis

prisipieluiti, **-uja, -ujo** prisipjauti, privaryti
 prislūga aptarnavimas
 prisparyti, **-ija, -ijo** prikaupiti, pritaupyti
 prispėti, **-ja -jo** prinokti
 pristodyti, **-o, -ė** prikibti
 prisūdyti, **-ija, -ijo** priteisti
 prisvototi pripiršti
 privalinti, **-a, -o** prikūrenti
 prizapasyti, **-ija, -ijo** pritaupyti
 prižiauti, **-ja, -jo** priryti
 proncai keiksmazodis
 propesija procesija
 prorubė eketė
 prost, **prosta, prostu** tiesiai, tiesiog
 prostai paprastai (gudiškai)
 prostas, **-a** tiesus, paprastas
 provyti, **-ija, -ijo** 1. varyti, 2. pasakoti
 pūnė, pūnia tvartas
 pūstas, **-a** tuščias
 puščia dykra, giria
 pušinė šluota iš pušų šakų pečiui iššluoti prieš
 kepant duoną

raduragis vilko, kaip pavojingo žvėries, pava-
 dinimo pakeitimas
rakotis, -ojasi, -ojosi gintis, dievogotis
rakštelė karstelis
rankinaitis nosinė
raščyna tešla, imaišyta duona
raščinioti, -oja, -ojo imaišyti
raštuiti, -uja, -ujo areštuoti
rausci, rauscie rauda, verkia
raz braukšt, kartą
razam kartu, iškart
razbainykas plėšikas
razbarstyti, -o, -ė išbarstyti
razbėgioti, -oja, -ojo išbėgioti
razdaryti, -o, -ė atidaryti
razdėti, -deda, -ėjo užkurti
raz dva vienas du, tuojau
razgadinti, -ina, -ino išardyti
razkratyti, -o, -ė išbarstyti
razlėkti, -lekia, -ė išlakstyti, pasklisti
razlėti, -eja, -ėjo išpilti
razmygti, -a, -o sumaigyti, suminti
razrinkdyti, -o, -ė 1. išardyti, 2. išdarinėti
razrinkti, -renka, -o 1. išrinkti, 2. išdarinėti
razsakyti, -o, -ė pasakyti, išpasakoti
razsibūti, -būva, -buvo prasigyventi
razsieiti, -eina, -ėjo išsiskirti
razsijuokti, -ia, -ė susijuokti
razsipilti, -ia, -ė pasipilti
razsiplėšyti, -o, -ė persiplėšti
razsistoroti, -oja, -ojo išsirūpinti, įsigyti

raztraukti, -o, -ė suplėšyti
raztrūkti, -sta, -o plyšti, suirti
razumnas, -a protingas
razuversti, -čia, -ė žr. razversti
razversti, -čia, -ė išversti
rėda eilė
restarancikas restorano savininkas
reštas liekana
reštinis, -ė paskutinis
reštuoti, -uoja, -avo areštuoti
ribokas žvejys
ribolovas žr. ribokas
ridlius dubus kastuvas
riečė, riečis daiktas, dalykas
riešutys riešutas
rieznykas žudikas
rinkti, renka, -o rengti
ritka tvoklė
ryzelė skudurėlis
roda išeitis (plg. *rodos neduoda nėra išeities*)
rodas, -a linksmas, patenkintas
rodavotis, -ojasi, -ojosi džiaugtis
rodz berods
rona žaizda
ropieniai ropių stiebai
rozu kartu
rubaška palaidinė, marškiniai
rūbelaitis skarelė, skarytė
rūbyti, -ija, -ijo kirsti
ručėjaitis upelis
ručinaitis žr. rankinaitis
rušyti, -ija, -ijo liesti

segtis, -asi, -ėsi vilktis, rengtis
seičas tuojuo, tuoju, dabar
serničkai degtukai
sieras, -a, -oji pilkas, -a, -oji
syla jėga
sirata našlaitis
skatai galvijai
skik strikt
sklepas rūsys
skotai žr. skatai
skredžioti, -oja, -ojo skraidyti
skripkelė smuikelis
skripkis smuikas
skūra 1. oda, 2. žievė
skūrinis, -ė odinis
skvoryti, -ija, -ijo spirginti
slabas, -a žr. slobas
slėdas, sliedas pėdsakas
sliūna seilė
slobas, -a silpnas
slobinti, -ina, -ino silpninti

slobyn silpnyn
 slobna silpna
 slobti, -sta, -o silpti, alpti
 slūga tarnas
 služanka tarnaitė
 slūžyti, -ija, -ijo tarnauti
 smaluoti, -uoja, -avo tepti derva, sakais
 smertis mirtis, galas
 smetona grietinė
 smičius strikas
 smožyti, -ija, -ijo kepinti, čirškinti
 smurgliai snargliai
 smurgliuotas, -a snargliuotas
 sniedonė pusryčiai
 sniedoti, -oja, -ojo pusryčiauti
 soglasen sutinka, neprieštarauja
 spadnyčia sijonas
 spakajus ramybė
 spasabas būdas
 spaviedas išpažintis
 spicijalistas specialistas
 spotkutis lėkštelė
 spravedlyvas, -a teisingas
 sprosa paklausa
 sriegas žvynas
 stajednas staininis
 stidas gėda
 stydna gėda
 stydoti, -ojasi, -ojosi gėstis
 stogram šimtą gramų
 stonia arklidė
 storasta seniūnas
 storotis, -ojasi, -ojosi rūpintis, stengtis
 strajinėti, -ėja, -ėjo statyti
 strajyti, -ija, -ijo rengti, puošti, taisyti
 stražnykas sargybinis
 strečnas, -a netikras
 strečnas brolis pusbrolis
 strečna sesuo pusseserė
 striegas žr. sriegas
 strielba šautuvas
 striokas, strokas baisumas, baimė
 strošinti, -ina, -ino žr. strošyti
 strošyti, -ija, -ijo gąsdinti, baidyti
 strošna baisu
 strošnas, -a baisus
 struminas balno kilpa
 strūnelės stygelės
 stubaras stulpas prie dūminės pirkios krosnies su
 angomis ir šakomis kam pasidėti ar pakabinti
 stvotis, -ojasi, -ojosi trenktis
 subiednoti, -oja, -ojo nuskursti, suvargti
 subuduoti, -uja, -ujo pastatyti
 sūdas teismas

sūdyti, -ija, -ijo teisti
 sugaišinti, -ina, -ino sunaikinti
 sugriešyti, -ija, -ijo nusidėti
 sugvolčyti, -ija, -ijo išprievartauti
 sukytruiti, -uja, -ujo sugudrauti
 sukočioti, -oja, -ojo suvynioti
 sukoriai džiūvėsiai
 sukusyti, -o, -ė supjudyti, sugundyti
 susibiednyti, -ija, -ijo suvargti
 susiedas kaimynas
 susigadyti, -ija, -ijo sutikti, susitaikyti
 susiklegėti, -a, -ėjo susikalbėti
 susiknestyti, -ija, -ijo sumišti, susimėtyti (?)
 susistydoti, -oja, -ojo susigėsti
 sustrajyti, -ija, -ijo parengti
 sušniukti, -šniunka, -o susmukti, sukežti
 sutačyti, -ija, -ijo sugrauzti
 sutonas sutana
 suvesti, -da, -dė supykdyti
 suvinčiavoti, -oja, -ojo sutuokti
 suvizituoti, -uoja, -avo aplankyti
 svaratba vestuvės
 svietas pasaulis, žmonės
 svietkai liudininkai

šaptūnas užkalbėtojas
 šatrytė kartelė, žalgelė
 šaučius batsiuovys
 ščyriai gerai, stropiai
 šėkelis šienelis
 šėstas pagalys
 šiand (t. *šiundz*) šiandie
 škada gaila
 škaduiti, -uja, -ujo gailėti
 škaplieriai katalikų sakramentalija
 šklenka stiklinė
 šlapiankas, -a šlaputėlis
 šlekčionka bajorė
 šliūbas tuoktuvės
 šliūti, šliūva, šliuvo svirti, šlyti
 šniukti, šniunka, -o kežti, smukti
 šniūras rėžis, varna
 šoblia žr. šoblius
 šoblius kardas
 špikas čiulpai
 špykas virbas, ietis
 špokaunios inkilai
 šriūbas varžtas
 štukos juokai, išdaigos
 šturlelis virbalas kiaulėms skersti
 šukoti, -oja, -ojo žr. apšukoti
 šumas triukšmas
 švirksėti, -čia, -ė švilpti
 švoranas šerdesas

ta tavo
 taboka tabakas
 tabūnas pulkas, banda
 tąčės tuo metu
 tačyti, -ija, -ijo graužti
 tarba maišelis
 targuiti, -uja, -ujo derėtis, prekiauti
 tata tėvas
 tatos tėvai, tėveliai (vaikų kalba)
 tatulis tėvelis
 tavariščius draugas
 tavoras prekės
 tenaikos (t. *tjnaikos*) ten
 tenukos žr. tenaikos
 terba maišelis
 tiesė dešinė, dešinioji (ranka)
 tyku tylu
 tolierka lėkštė
 torba maišelis, lauknešėlis, krepšis
 tovariščiai žr. tavariščius
 traktuiti, -uja, -ujo priimti, vaišinti
 trąšos mėšlas
 triūbyti, -ija, -ijo signalizuoti, dūduoti, groti
 triūbos rietimai
 trivoti, -oja, -ojo kęsti, kentėti
 tufliai žr. tupliai
 tuočės tada, tuomet
 tupliai bateliai, pusbačiai

ubagas, -ė elgeta
 učiliščia mokykla
 uglis anglis
 uknoliai viny arkliams kaustyti
 uliavoti, -oja, -ojo žr. ulioti
 ulioti, -oja, -ojo švęsti, linksmintis, puotauti
 ūlyčia kaimo gatvė
 un žr. an
 uolektis ilgio matas apie 70 cm
 upakajus dvaro rūmų kambarys
 uslanas suolas
 ušnykas kraujo sriuba, juka
 uzbonėlis ašotėlis
 užsimarkatyti, -ija, -ijo nuliūsti
 užsirinkti, renka, -o paimti
 užti, -ia, -ė griežti, groti

vaina karas
 vajavodas vaivada, karvedys
 valastis valsčius
 valizka lagaminas
 valnuitis, -ujasi, -ujosi banguoti, šėlti
 varatnykas apikaklė
 varenia uogienė
 večeria vakariene

večerina pasilinksminimas, vakarėlis, šokiai
 večerioti, -oja, -ojo vakarieniauti
 veizdėti žr. vyzdėti
 veltiejus veltėdis
 venčjavotis, -ojasi, -ojosi tuoktis
 venčius sutuoktuvės
 veseilė žr. veseilia
 veseilia vestuvės
 veselia žr. veseilia
 vesela linksma
 veselas, -a linksmas
 vidus vidurys
 viečnai amžinai
 viedma ragana
 viedras kibiras
 vieryti, -ija, -ijo tikėti
 vierniausias, -a ištikimiausias
 viestė žinia
 vievursiukas vieversiuokas
 vikuras viesulas, sūkury
 vinčjavoti, -oja, -ojo tuokti
 vintovka šautuvas
 viorstas verstas
 virpčioti, -oja, -ojo šokinėti plakant sparnais
 viržti, viržia, -ėjo veržti, spausti
 vistorj, vistorja vis tiek
 vyzdėti, veizdi (veima), -ėjo ieškoti
 vizituoti, -uoja, -avo lankyti
 voga svarstis
 vokelė, vokelaitė krepšelis
 von šalin, lauk
 voras verdantis vanduo
 vortas, -a vertas
 vot štai
 vožnas, -a svarbus, garbingas

zakuska užkanda
 zalatavas, -a auksinis
 zalatnykas auksinas
 zapasyti, -ija, -ijo taupyti
 zara, zaras, zare tuojuau, greit
 zaria aušra
 zavidnumas pavydas
 zbonas ašotis
 zdanias vaidenimasis
 zegarkas laikrodėlis
 zerkolas veidrodis
 zgoda sutarta, taika
 zibukas cibukas (toks keiksmas)
 zlastis pyktis
 znai žinai, žinok
 znočias, znočijas, znočis vadinasi
 znočyti, -ija, -ijo reikšti, žymėti
 znokas žymė, ženklas

znokorius žiniuonis, burtininkas
zo žr. kas zo
zopasas atsarga
zoslanas suolas
zumislyti, -ija, -ijo sumanyti
zvalyti, -ija, -ijo leisti, nedrausti
zvanelis varpelis, skambutis
zvangus, -i skambus
zvanyti, -ija, -ijo skambinti
zvaščikas vežikas

žalabnas, -a gedulingas
žaluiti, -uja, -ujo globoti, gailėti
žanybės vestuvės
žanytis žr. ženytis
žėba varlė
žėbravoti, -oja, -ojo elgetauti

žėbreliai šonkaulėliai
žėdnas, -a kiekvienas
žėlaba gedulas
ženytis, -ijasi, -ijosi tuoktis, vesti
žėravoti, -oja, -ojo ieškoti maisto
žėruiti, -uja, -ujo maitintis
žičioti, -oja, -ojo skolinti
žičyti, -ija, -ijo skolinti, linkėti
žyrius maitinimasis (plg. *eiti žyriun, žyriuona*
 maitintis)
živa skubiai, greit, tuojau
živonis gyvulys
živuščis gyvasis
žmogus vyras
žulikas sukčius
žūkelis, žūkutis vabaliukas
žuvėcis žuvininkas, žvejys

S A N T R U M P O S

AA	– Андреев Н. П. Указатель сказочных сюжетов по системе Аарне. Ленинград, 1929	СУС	– Сравнительный указатель сюжетов: Восточно славянская сказка. Отв. ред. К.В. Чистов; составители: Л.Г. Баран, И.П. Березовский, К.П. Кабашников, Н.В. Новиков. Ленинград, 1979
AT	– The Types of the Folktale. A. Classification and Bibliography. Antti Aarnes Verzeichnis der Märchentypen (FF Communications N 3) / Translated and enlarged by Stith Thompson // FF Communications. Helsinki, 1964. N 184	a.	– amžius
LKLI	– Lietuvių kalbos ir literatūros institutas	apyl.	– apylinkė
LMD	– Lietuvių mokslo draugijos tautosakos rankraščiai, esantys Lietuvių literatūros ir tautosakos institute	aps.	– apskritis
BILPK	– Balys J. Lietuvių pasakojamosios tautosakos motyvų katalogas // Tautosakos darbai. Kaunas, 1936. T. 2	d.	– diena
LTR	– Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštynas	eksp.	– ekspedicija
LTRF	– Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštyno fonoteka	išn.	– išnaša
MzATR	– Muzikos akademijos tautosakos rankraštynas	k.	– kaimas
MzAF	– Muzikos akademijos fonoteka	km	– kilometras
PAKD	– Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija	kompl.	– kompleksinė
CHXH	– Сведения о наличии хозяйств и населения по Гервятскому сельсовету по состоянию на I января 1992 г. – Хозяйственные книги Гервятского сельского совета народных депутатов на 1992 г. Gervėčių apylinkės taryba.	kun.	– kunigas
		kt.	– kitas
		m.	– metai
		melod.	– melodija
		mg.	– magnetinė juosta
		nr.	– numeris
		p.	– puslapis
		paaišk.	– paaiškinimas
		plg.	– palyginimas
		pvz.	– pavyzdys
		sp.	– spausdinta
		sr.	– sritis
		t.y.	– tai yra
		tts.	– tautosaka
		vad.	– vadovas
		var.	– variantas
		žr.	– žiūrėk
		c.	– страница ‘puslapis’.

GERVĖČIAI FOLKTALES

Summary

The year 1970 signified the discovery of unique treasures of Lithuanian folklore in the „Lithuanian isle“ in Byelorussia, where the tradition of folklore, especially folktales, is still incredibly alive. While in a many European nations folktales are mostly read from books, there grandparents and parents still pass them to their children by word of mouth. These treasures are eloquent in many aspects: they not only reveal the way of life, moral values of local people but also are an artistic heritage of natural habitable space of the Lithuanians peculiar to the overall Lithuanian folk culture. How was this wealth found? In the seventh decade of the century the Institute of Lithuanian Language and Literature became more engaged in the process of accumulation of the folklore of the border areas of the country. Scientific expeditions to the places bordering with former Germany, Poland, Latvia and later with Byelorussia were organized. Having acquired new organizational forms the movement of ethnography expressed an increased interest in those areas, where local residents were multilingual and strongly influenced by, at least, several cultures and traditions. A number of complex expeditions set out to Zervynos, Ignalina, Dieveniškės, Rimšė, Gaidė which are on the outskirts of Lithuania and Byelorussia. The publications of those expeditions identify several pieces of regional folklore. Folklorists felt an urge to gap the missing parts of folk creation and to visit the places from which only few pieces of folklore had been recorded. The Gervėčiai territory – a „Lithuanian isle“ in Byelorussia – was one of such places together with other mixed territories, where Lithuanians have been living for a long time. The Gervėčiai settlement lies about 65 kilometres eastwards from Vilnius near the river Aluošia, 30 kilometres from the border with Byelorussia. The Gervėčiai people had suffered a long-lasting oppression and persecution of tsar Russia, Poland, Germany, soviet Byelorussia but managed to preserve their national identity, Lithuanian customs, spiritual independence and pass them on from generation to generation. Fifteen villages out of forty in the Gervėčiai territory are still Lithuanian. The movement of folklore collection, stirred up at the beginning of the 20th century, was often hindered by foreign states' authorities

so that to prevent reaching the Gervėčiai area. In the Funds of Lithuanian Science Society only 5 thin folklore collections compiled by Vladas Drėma (1926), Bronius Kucka (1927), Vincas Kuolaitis (1935 and 1936), Juozas Aidulis (1939) from the between-war period survived.

In the June of 1970, the Institute of Lithuanian Language and Literature and the Institute of Byelorussian Arts, Ethnography and Folklore arranged a folklore expedition to the Gervėčiai territory in Byelorussia (the Astravas district of Grodno region). The expedition was led by Norbertas Vėlius and many well-known folklorists (Kostas Aleksynas, Kazys Grigas, Pranė Jokimaitienė, Bronė Kerbelytė, Elena Mažulienė, Leonardas Sauka, Lija Solovej, Michail Šuškevič), university students, teachers and post-graduate students, a number of folklore collectors from other Lithuanian institutes and institutions (Svetlana Bakaitė, Vida Gulbinaitė, Viktorija Daujotytė, Aldona Dzetaveckaitė, Alfonsas Juška, Kęstutis Labanauskas, Stanislava Matulaitytė, Dalia Šilainytė, Regina Šliogerytė, Jonas Trinkūnas, Rima Žemaitienė) took an active participation in it. Most of the time they spent in the villages of Gervėčiai, Galčiūnai, Gėliūnai, Girios, Gudinykai, Knystuškės, Miciūnai, Mockos, Pelegrinda, Rimdžiūnai, in which the majority of residents are Lithuanians, though some other neighbouring places were also visited. The collectors recorded all folklore which was still remembered by the local people. The total number of informants was 250, the youngest of them was 6 years old, the oldest – over 90. 4386 pieces of various genres of folklore were then recorded, which eventually compiled 13 large folklore collections with 419 folktales included.

The August expedition of the same year to the Gervėčiai territory organized by the Vilnius Department of the Lithuanian Society of Monument Preservation could be regarded as a sequel to the previous one. The expedition was led by N. Vėlius and participated by 150 persons. They not only collected folklore but were also interested in the material and spiritual culture of the local people: nature, history, ethnography, old folk beliefs, language, folk medicine, law, choreography, folk psychology, etc. A dozen of villages were visited and a lot of data on the life in the Gervėčiai territory and numerous pieces of folklore were collected. The Lithuanian Manuscript Department received 10 complementary collections. Moreover, two large collections of local folklore were compiled by Jurgis Dovydaitis. In the complex expedition of the same year, teachers and students of Lithuanian Conservatoire (now Music Academy) also participated and recorded many folk song melodies of the area. 8 compiled collections embrace not only folk songs but also folktales, mostly with sung insertions. The material recorded during the expedition was summarized in the publication „Gervėčiai“ (1989), which is often referred to in this work.

In the July of 1992 the folklore of Girios, Rimdžiūnai, Knystuškės, Milcėjos, Pelegrinda villages was collected by the schoolchildren of Panevėžys 12th secondary school (teacher Irena Savickienė). Folktales make up only a

small part of the collections compiled by the schoolchildren, consulted by Adelė Seselskytė. The folktales as well as the other genres of folklore were recorded from the same informants as 23 years ago. The later text variants evidently prove a tendency towards folktale decay. Almost all informants still remember folk songs, games and admit having known folktales as well but having forgotten them.

The Lithuanian folklore of the Gervėčiai area (29 collections) is preserved at the Manuscript Departments of the Institute of Lithuanian Literature and Folklore and Music Academy. The collections enclose more than 660 folktales, which, with some exceptions, have not yet been published. Besides folklore, the recorders presented the descriptions of villages, settlements as well as the biographies of the informants. This valuable information was used for the introductory articles.

The publication „Gervėčiai Folktales“ is aiming to introduce to ethnologists, historians, linguists, specialists in other fields as well as the readers the folktale tradition, genre diversity, peculiarities of content and form and the archaic dialect of the Gervėčiai territory. The book comprises 194 works, selected in response to their inviolated artistic unity of narration and the originality of style.

Folktales are grouped according to their geographical aspect, i.e. the villages, which had presented the greatest number of works come first in the collection, while the folktales from the villages with a scarce number of them make up one common section. Therefore, the sections of the publication carry the names of the Gervėčiai villages. In separate sections the works are grouped according to the informants, the presented texts are divided according to folktale genres, themes, with an attempt to follow the sequence of works in the collection. Every section begins with an introductory article where a brief description of a village, biographical data of informants, the genre structure, artistic value, peculiarities of the tales told by such prominent informants as Marija Kuckienė, Valerija Petrikienė, Ona Petrikienė, Julius Ravaitis, Marija Karmazienė (all from Girios village), Jurgis Meškys (from Mickūnai village), Mykolas Trepšys (Rimdžiūnai), Stasys Šeimys, Michalina Jorkoitienė (Knystuškės), Genė Rinkevičienė (Galčiūnai), Stasė Butvilienė (Gervėčiai), etc are presented.

Being a scientific publication, it attempts to preserve text authenticity and the accuracy of recording. The material is presented according to the manuscripts from archives and sustains lexical, morphological and syntactic forms and phonetic peculiarities of the southern part of east Aukštaičiai of Vilnius district (or eastern Dzūkai) dialect. The Gervėčiai residents' language has been strongly influenced by the local gudai (Byelorussian) dialect and rarely by the Lithuanian common language due to long-lasting denationalization. Thus the language of narrators possesses a great number of Slavisms, which are explained in the glossary.

Explanations present the numbers of published plots based on the international A. Aarne–S. Thompson folktale type catalogue and the sources of texts. Prevalence of separate plots in the villages of the Gervėčiai area and their specific features are also indicated. The generic index (according to the mentioned system of classification) of included texts, those of informants and recorded are also presented.

GERVĖČIŲ PASAKOS

Parengė ADELĖ SESELSKYTĖ
Melodijas parengė ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Redaktorės REGINA DRINGELIENĖ, AUŠRA KAZIUKONIENĖ
Melodijas kompiuteriu rinko PETRAS SKIRMANTAS
Maketavo VIDA MISEVIČIENĖ

1997 07 20. Tiražas 1500 egz. Užsakymas 100

Spaudai parengė ir išleido Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Leidybos centras,
Antakalnio g. 6, 2055 Vilnius, tel. 225 332, faksas 61 62 54
Spausdino IĮ „Petro ofsetas“, Žalgirio g. 90, 2600 Vilnius, tel. 73 33 47